

ÇORUM YÖRESİ AĞIZLARI SÖZLÜĞÜ

**Genişletilmiş, Gözden Geçirilmif
Dördüncü Baskı**

İbrahim GÖSTERİR

ÇORUM 2020

Dördüncü Baskı

Şubat 2020

(İlk 3 baskı Örnekli-Tanıklı Çorum Ağızıyla yayınlanmıştır.)

Bu kitabın bütün hakları Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince yazarına aittir. İzinsiz çoğaltılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. Ancak sanatsal amaçlı etkinliklerle tanıtım amaçlı kullanımlarda yazar, yapıt adı belirtilerek alıntı yapılabilir.

Baskı Cilt

Semih Ofset Matbaa. Sek. Yay. Sağ. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde Yapıcı İş Hanı No: 74 İskitler Altındağ / ANKARA
Sertifika No: 40581

Grafik ve Kapak Tasarım

Selçuk USTA

ISBN: 978-605-84272-3-5

Yayına Hazırlayan

Çorum Belediyesi Kent Arşivi

İsteme Adresi

Çorum Belediyesi Kent Arşivi
Yeniyo Mh. Gazi Cd. Turgut Özal İş Merkezi Kat:4
ÇORUM
Tel: 0364 225 08 10/1541/1539

**Bu Eser Çorum Belediyesi'nin Kültür Yayıdır.
PARA İLE SATILMAZ**

TAKDİM

Bir bölgeyi ya da bir şehri tıpkı bir tarihsel belge gibi okumak mümkündür. Çorum, bu anlamda Anadolu'nun en zengin illerinden biridir. Pek çok medeniyete ev sahipliği yapan şehrimizin geçmişine ait izleri sivil mimari örneklerinde, eski evlerde, sokak - cadde ve mahalle adlarında, arastalarında, kamu binalarında, ibadethanelerde okuyabiliyoruz.

Bunların dışında sözlü kültür içerisinde yer alan **Çorum'a** özgü efsaneler, hikâyeler, anlatılar ve gelenekler de kültürel zenginliğimizin bir başka ifadesi olarak karşımıza çıkıyor. Binlerce yıl önce Anadolu Kültür ve Medeniyetlerinin adeta kavşak noktasına kurulan şehir olan Çorum bu tarihi ve kültürel zenginliğini konuşma biçimine, kelime dağarcığına da yansıtmıştır.

Anadolu'da dağın, taşın, toprağın, ağacın, ırmağın kısaca tabiatın kendine münhasır bir dili vardır. İnsanımız dağla, taşla dertleşir, konuşur, sevincini paylaşır. Şehirler, köyler, beldeler, sokaklar adlarında önemli hikayeler saklar. Kullanılan kelimeler beldeden beldeye değişim gösterir. Anadolu'nun kültürel mirası arasında önemli bir yere sahip olan şive ve ağız zenginliği Çorum için de geçerlidir.

Elinizdeki eser İbrahim Gösterir Hocamızın uzun çalışmalar sonucunda derlediği ve şehrimizin kelime dağarcığının zenginliğini ortaya koyan sözlük. Kültürel mirasın en önemli ögesi şive ve ağız farklılığının tüm samimiyetini yansıtan bu eseri siz kıymetli okurlarımızın ilgisine sunuyoruz.

Dr. Halil İbrahim Aşgın

Çorum Belediye Başkanı

SUNU

Ülkemizde ağız incelemeleri 1930'lu yıllarda başlamıştır. 1932 yılında Türk Dil Kurumu'nun kurulmasıyla başlayan Dil Devrimi, Anadolu ağızlarına olan ilgiyi de artırmıştır. Bu ilginin verimleri kendini daha çok söz derleme alanında göstermiştir. 1932-1934 yılları arasında gerçekleşen ilk derleme çalışmaları sonunda 150 bin söz fişi toplanmıştır. 6 ciltlik Türkiye'de Halk Ağızlarından Söz Derleme Dergisi, bu çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

1952 yılında başlatılan ikinci derleme çalışması sonunda 450 bin söz fişi elde edilmiş, sonucunda 12 ciltlik Derleme Sözlüğü yayınlanmıştır. Halk ağızından derlenen sözlerin yazarlara, sanatçılara, aydınlarla ulaşmasıyla birlikte bu sözlerin bir bölümü yazı dilinde de kullanılır olmuştur.

1932-1934 yılları arasındaki ilk derleme çalışması sırasında TDK'ye dil fişi gönderen derleyicilerin sayısı dört beş bin dolayındadır. Ancak elde bir derleyici listesi olmadığı için bu çalışmaya Çorum'dan kimlerin, ne ölçüde katkı sağladığı da bilinmemektedir.

1952-1959 yılları arasında yapılan ikinci derleme çalışmasına katılan 917 derleyicinin 10'u Çorum ağızına ilişkin söz fişi göndermiştir. Bu derleyicilerin Çorum ili, Alaca, Mecitözü, İskilip ilçelerinden derleyip gönderdiği toplam söz fişi sayısı 6261'dir. (Tok, 2004: 590). Bunların 3126'sını tek başına gönderen Eşref Ertekin, Türkiye'de Türk Dil Kurumu'na en çok söz fişi gönderen üçüncü kişi durumundadır. Kurum'a söz fişi gönderen öteki derleyiciler Ahmet Tulu, Cevdet Musaağaoğlu, Faruk Çağlayan, Hüseyin Duru, Hüseyin Kırıcı, İrfan Özen, İsmet Çetintürk, Kazım Şahin, Mehmet Coşkunçay, Necmi Şamlı, Turgut Üner, Yusuf Kılıç ile Zeki Ceylan'dır (Tdk, 1993: XXXI).

Anadolu ağızları üzerine ilk çalışmaların başlamasından bugüne değin yaklaşık 80 yıl geçmiştir. Buna karşın Çorum ağızı üzerine yeterli çalışma yapıldığını ileri sürmek güçtür. Yapılan çalışmalar, Sayın Tayyar Kerman'ın Çorum Ağızından Derlemeler adını taşıyan, Çorum ağızından örnekleri sergilediği değerli çalışması ile birkaç bitirme tezinin, gazete, dergi yazısının ötesine geçememiştir.

Yirminci yüzyılda bilimsel, teknolojik alandaki hızlı gelişmelerin getirdiği kültürel değişim süreci, kırsaldan sanayileşen kentlere doğru yoğunlaşan göçler, Anadolu ağızlarının aşınmasına, giderek ortadan kalkmasına yol açmaya başlamıştır. Bu nedenle, ekonomik, kültürel gelişmelerin hızlandığı ilimizde Çorum ağızlarının, halk yazını ürünlerinin derlenip kayıt altına alınması öncelikli bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır (Tok, 2004: 594). İl merkezinden kırsal alanla-

ra doğru açıldıkça yerel dil özelliklerinin korunduğu göz önüne alınır-
sa bu görevi başaracak olanaklara sahip olduğumuzu da görebiliriz.

Öte yandan, Çorum ağızı üzerine çalışma yapılmasını sağlayaca-
k yazılı malzeme konusunda yeterli birikim olduğunu söylemek
olanaklıdır. 1938-1946 yılları arasında Çorum Halkevi'nce yayımla-
nan Çorumlu Dergisi ile bu derginin üretken yazarı Eşref Ertekin'in
1971 yılında kitaplaştırdığı Çorum'da Derlenen Maniler, Çorum ağızı
üzerine yapılacak bir çalışma için önemli kaynaklardır.

Konusu bakımından Çorum'la ilgili romanların incelenmesi
de bu konuda büyük katkılar sağlayacak niteliktedir. Başta Çorum
Cezaevi'nde yatmış, romanlarını yazarken Çorumlu mahpusların anla-
tılarından yararlanmış Kemal Tahir'in birbirinin süreği olan Yediçınar
Yaylası, Köyün Kamburu, Büyük Mal, Damağası romanları, Çorum
ağızına ilişkin örneklerle doludur. Yine ortaokul yıllarını Çorum'da
geçirmiş Mehmet Seyda'nın 1930'lu yılların Çorum'unu yansıtan
İhtiyar Gençlik adlı romanı, Etem İzzet Benice'nin İskilip'e öğretmen
olarak atanan bir genç kızı anlattığı Yakılacak Kitap'ı, Hasan Latif
Sarıyüce'nin Birinci Dünya Savaşı yıllarından başlayıp Cumhuriyet
dönemine değin Kalınsaz (Sungurlu) kasabasında savaşın acılarını
anlattığı Savaş ve Gonca Güller kitabı, İbrahim Destanoğlu'nun Ço-
rum'un bıçkın delikanlısı Tıkı Enver'in yaşamını konu edindiği Ağır
Ceza adlı romanı Çorum ağızının önemli yazılı kaynakları arasında
sayılabilir. Yine çok genç yaşta yitirdiğimiz değerli yazar Şükrü Gü-
müş'ün henüz yayınlanmamış romanı "Topal Karınca", baştan sona
Çorum ağızını yansıtan bir içeriğe sahiptir.

Çorum ağızı üzerine veri elde edilecek önemli kaynaklardan
biri de halk ozanlarıdır. Özellikle köyde yaşayan ya da köy kökenli
ozanların yaratıları köy halkının özgün dil özelliklerini yansıtmaları
bakımından önemlidir. Alaca ilçesi İshacı köyünden Âşık Haydar,
Sungurlu ilçesi Körkü köyünden Hüseyin Çırakman, merkez ilçeye
bağlı Serban köyünden Hilali Baba, Evcioyakışla köyünden Şekip
Şahadoğru, Mislerovacı köyünden Müslüm Koygun (Cefai), Palabı-
yık köyünden Kemal Özgür, Sarimbey köyünden Halil Çimen (Bora-
ni), Eskiekin köyünden Rifat Kurtoğlu şiirlerinde yer yer Çorum ağı-
zında kullanılan sözcüklere yer vermişlerdir.

Bu yapının gerçekleşmesinde yukarıda adlarını saydığım ya da
kaynakçada belirttiğim bütün araştırmacıların, yazarların, ozanların
emeği vardır. Bunların dışında kırsal kökenli tanıdıklarımın söyleşile-
rini dinlerken tuttuğum notlardan, bilgisine başvurduğum kişilerden
edindiğim verilerden de yararlandım. Hepsine teşekkür borçluyum.
Çorum ağızı üzerine derleme notlarından yararlandığım Sayın Cesur
Terzi'ye, Hasan Paşa Halk Kütüphanesi'nin her zaman yakın ilgilerini

gördüğüm güler yüzlü çalışanları Sayın Ali Çağlayan ile İsmail Özto-
run'a, Çorum Belediyesi Kent Arşivi sorumlusu Sayın İrfan Yiğit'e
teşekkür ediyorum.

Bu derlemeyi hazırlarken en büyük yardımı Sayın Atilla
Lâçin'den gördüm. Varlığından haberdar olmadığım kimi kaynaklara
ulaşmamı sağladığı gibi, yazdıklarımı büyük bir dikkatle okuyup dü-
zeltisini yaptı, yol gösterdi. Çalışmamı onun yüreklendirici desteği ile
tamamladım. Kendisine teşekkür ediyorum. Ayrıca, eşim ile oğlum-
dan çaldığım zamanları da bu çalışma için kullandım. Anlayışları için
onlara da teşekkür borçluyum.

Dili halk yaratır; aydınlar, sanatçılar geliştirip güzelleştirir.
Aydınların, sanatçıların halk ağzından alıp yazı diline kazandırdığı
pek çok söz vardır. Ancak, bu çalışmanın amacı, derlenen sözlerin
konuşma dilinde ya da yazı dilinde kullanılmasını sağlamak değildir.
Olanakların elverdiği ölçüde Çorum ağızının söz dağarcığındaki zen-
ginliği örnekli, tanıklı bir biçimde ortaya koymak, ilimiz sınırları için-
de söylenen sözleri dilseverlere tanıtmak, bunlar üzerinde yapılacak
araştırmalara taban hazırlamaktır. Çünkü ağızların derlenmesi dilin
doğal gelişiminin bilimsel olarak incelenmesi için gereklidir.

Bir derlemede bulunacak yanlışlıklarla eksikliklerin yanı sıra
halkın her geçen gün yeni sözler yaratması göz önüne alınırsa bu der-
leme çalışmasına da tamamlanmış gözüyle bakmak doğru olmaz. Öte
yandan, varlığını bilmeme karşın kişisel çabalarımın ulaşamadığım
kaynaklar olmuştur. Çalışmamı Çorum'a, Çorumluya karşı gecikmiş
bir görevin yerine getirilmesi olarak görüyorum. Daha iyisinin yazıl-
masını dileyerek araştırmacıların, dilseverlerin ilgisine sunuyorum.

Sözlüğün basımını sağlayan Çorum Belediyesi'ne teşekkür
ediyorum.

İbrahim GÖSTERİR
Çorum 2010

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

"Sözlük, un çuvalı gibidir; vurdukça tozar." diye söz varlığımızın sürekli arttığı anlamına gelen bir sözümüz var. Yazılı kültürümüzden daha varsıl olan sözlü kültürümüz üzerine yapılan çalışmaların verimleri alındıkça yeni sözcüklerle, deyimlerle, atasözleriyle karşılıyoruz. Bunların değerlendirilmesiyle de sözlüklerimiz genişliyor.

Çorum ağzının söz varlığındaki artışın en önemli nedeni, yöremizin halk kültürüne ilişkin yeni yayınların ya da sonradan ulaşabildiğimiz eski kaynakların incelenmesidir. Genişlemenin ikinci kaynağı ise arkadaş, tanıdık çevremizin katkılarıdır. Bildikleri, duydukları yerel sözcükleri sözlükte bulamayan arkadaşlarımız ya da tanıdığımız kimseler uyarılarda bulunarak sözlük çalışmamıza katkı sunmaktadır.

Yazılı, sözlü kaynaklardan yaptığımız eklemelerle birlikte sözlükteki söz varlığı her baskıda önemli ölçüde artış göstermiştir. 2009 yılında yapılan ilk baskıda 10.930 olan madde başı sözcük sayısı, 2010 yılındaki ikinci baskıda 12.734'e çıkmış, 2015 yılında yapılan üçüncü baskıda ise 14.597'ye yükselmiştir. Bu baskıyla birlikte sözlükteki madde sayısının on altı bini aştığı kanısındayım.

Her baskıda kimi sözcüklerin açıklamalarında düzeltmeler yapılarak, sözcüklerin bulunan yeni anlamları eklenerek, Çorum ağzıyla ilgili olmamasına karşın değişik nedenlerle metne karışan sözcükler elenerek içeriğin geliştirilmesine çalışılmıştır. Ancak sözcüklerin halk ağzındaki kullanışları örneklendirilirken yalnızca yazılı kaynaklardan yararlanılmış; kaynak kişilerin kullanımları sözlüğe alınmadığı gibi, örnek tümce oluşturma yoluna da gidilmemiştir. Bu nedenle sözcüklerin tümce içindeki kullanımına ilişkin örnekler sınırlı kalmış, örneksiz sözcükler baskın duruma gelmiştir. Öte yandan, Çorum ili sınırları içinde az çok birbirinden değişiklik gösteren yöre ağzlarının olduğunu da göz önünde tutmak gerekmiştir. Dolayısıyla öncelikle baskılarda adı Örnekli-Tanımlı Çorum Ağzı Sözlüğü olan çalışmamızın adını, Çorum Yöresi Ağzları Sözlüğü olarak değiştirmek gerekmiştir.

On yılı aşkın bir süredir verdiğimiz emek, bu süreçte edindiğimiz deneyim, bu çalışmaya bitmiş gözüyle bakılmaması gerektiğini göstermiştir. Anlaşılan bu çuval daha çok tozacaktır.

Sözlüğün genişlemesine katkı sunanlara, yeni baskısını yapan Çorum Belediyesi'ne, baskıda emeği geçenlere teşekkür ediyor, bu yapıtımı Çorumlulara armağan ediyorum.

İbrahim GÖSTERİR
6 Mayıs 2019 / Çorum

KISALTMALAR

Al.	Alaca
Ank.	Ankara
Ba.	Bayat
Bas.	Basım, baskı
Bo.	Boğazkale
Bty.	Basım tarihi yok
Byy.	Basım yeri yok
C.	Cilt
Çr.	Çorum
Dbk	Dünden Bugüne Kargı
Do.	Dodurga
Gkb	Gökköy'ün Kültür Bohçası
İs.	İskilip
İst.	İstanbul
Ka.	Kargı
La.	Laçın
Ltd. Şti.	Limited Şirketi
Mat.	Matbaası, Matbaacılık
Me.	Mecitözü
Oğ.	Oğuzlar
Or.	Ortaköy
Os.	Osmancık
S.	Sayı
s.	Sayfa
Su.	Sungurlu
Tdk	Türk Dil Kurumu
Uğ.	Uğurludağ
Üni.	Üniversitesi
Yay.	Yayınevi, Yayınları

ÇORUM AĞZININ BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

Anadolu ağızlarının sınıflandırılması üzerine yapılan çalışmalarda Çorum ağzının yeri, iki değişik biçimde açıklanır. Ahmet Cafe-roğlu, Anadolu ağızlarını 9 kümeye ayırdığı çalışmasında Çorum ili ağızlarını Amasya, Ankara, kısmen de Yozgat ağızları bölgesine koymaktadır. Leyla Karahan, Çorum ili ağızlarını Batı Grubu Ağızları içinde saymaktadır. Bu araştırmacı, Batı Grubu Ağızlarını 9 alt kümeye ayırmakta, Çorum ili ağızlarını 6., 8. kümeler içinde göstermektedir. 6. kümede Çorum merkez ilçe ile İskilip (dağ köyleri dışında), Bayat, Kargı, Osmancık ilçelerinin ağızları yer almaktadır. 8. kümede Çorum merkez ilçesi ile bunun güneyindeki ilçeler gösterilmektedir (Tok, 2006: 589-590).

Çorum ağzı, örnek İstanbul konuşmasından önemli ayrılıklar gösterir. Çünkü her yörenin çok eskiden beri konuştuğu, kendine özgü bir konuşma dili vardır. Bu özelliklere şive, ağız gibi adlar verilir. Şive ile ağız anlamdaş sözcükler değildir. Şive, bir bölge ya da yörede yazı dilindeki sözcüklerin bozularak o yörenin özelliğine uygun seslendirilmesidir. Örneğin, “geliyorum” yerine “geliyom” denmesi şive özelliğidir.

Her yöre ağzının ayrı bir söz dağarcığı vardır. Konuşma dilinde daha çok bu sözler kullanılır. Ayrıca, tümce kuruluşunda, düşüncelerin anlatımında da kendine özgü özellikler, ayrıcalıklar bulunur. Sözelimi, merdivene “badal”, pencereye “topluy” denmesi; “Gel oturalım” tümcesinin “Gel heeri! Ecik oturalık” biçiminde söylenmesi ağız özelliğidir (Kerman, 1997: 7-8).

Çorum ağzında, ses bilgisi bakımından bugünkü İstanbul ağzına uymayan çok sayıda sözcük vardır. Bu sözcükleri ait oldukları gruplarda toplayarak köklerde, eklerde, eylemlerde göze çarpan özelliklerini görmek mümkündür.

Ünlülerdeki Değişmeler

1. Kimi sözcüklerde a’lar e’ye dönüşür: Tane-dene (*İki dene ağaç kaşık, sallıyoduk keşik keşik*), maşrapa-meşrebe (*Meşrebenin kalayı, geçti güzel alayı*), kiraz-kirez (*Ye kirezi, al siyezi*), çanta-çente örneklerindeki gibi.

2. Kimi ı’ların sözcük içinde a’ya dönüştüğü görülür: Kıkırdak-kahırdak (*Kahırda ekmamize dürerik =Kıkırdağı ekmeğimize düreriz*).

3. Kimi a’lar söz içinde o’ya dönüşür: Fistan-fiston (*Bayramda garip karına fiston alıp verdin mi hiç?*).

4. Kimi sözcüklerde i’ler e ya da e’ler i olur: Ninni-nenni (*Benim yavrum şimdi uyur nenni bebek nenni nenni*), hiçle-heşle (*Onculayın gızı heşlediler, bu evlilik olmadı*), özene özene-özeni özeni.

5. Kimi ü’ler e olur: Üvez-eyvaz (*Dur anam pazardan eyvaz gurusu mu alıyon hemen öyle?*).

6. Kimi yerde e’ler o’ya ya da u’ya dönüşür: Dereotu-dorotu (*Bir demet maydanoz, bir demet dorotu, bir demet taze soğan, bir demet taze nane*), dereotu-doruotu.

7. Kimi sözcüklerdeki ü, u’ya döner: Gülüm-gulüm, güçlülke-gucele (*İneği, koyunu, tavuğu sattık, ancak zor gücele borcu kapattık*).

8. Kimi sözcüklerde ı harfi ile u harfi birbiriyle yer değiştirir: Pınar-punar (*Derviş der bu sözü, kanlı yaşlı punar gözü*), çamur-çamır (*Eşşek çamura çokünce yol gösteren çok olur*).

9. Çorum ağzında sözcük içindeki u ünlüsü çoklayın o olarak söylenir: Nuri-Nori, memnun-memnon, malum-malom.

10. Dilbilgisinde, bir sözcük içinde birbirini izleyen iki ünsüzün yer değiştirmesi olarak tanımlanan göçüşme olayı Çorum ağzında da görülür:

Çömlek-çölmek, kibrit-kirbit, yalnız-yanlız.

11. Geniş zamandan (-r) gelen 1. çoğul şahıs eki “ız”, “ık” biçimine dönüşür: Biziz-bizik, geliriz-gelirik, yaparız-yaparık.

Ünsüzlerdeki Değişmeler

İstanbul ağzındaki kimi ünsüzler Çorum ağzında değişir.

1. Söz başındaki k’ler a, ı, o, u harflerinin önünde g’ye dönüşür: Kapı-gapı, kız-gız (*On beşimde sevdim bi köylü kızı, gız gız değil, sanki çitlik sakızı*), koyun-goyun, kuzu-guzu (*Yarabbi bana guzu gibi ölmeyi nasip et*) örneklerinde olduğu gibi.

2. Söz başındaki kimi s'ler z olur: Sopa-zopa (*Baba senin yaptığını ben yapsam beni zopalarsın*), sabah-zabah (*İyi iyi, yarın zabaha çokelek, çemenle bi gozel çay içerik*) örneklerinde görüldüğü gibi.

3. Sözcük içinde l'nin b'ye dönüştüğü olur: İskemle-iskembe.

4. Kimi sözcüklerde b'nin p'ye, kimilerinde ise p'nin b'ye dönüştüğü görülür: Pişirmek-bişirmek, pek-bek (*Limon idim sıktın yar bek hatırım yıktın yar*).

5. Bir sözcüğün l, r ünsüzleriyle başlaması durumunda sözcüğün önüne i ünlüsü eklenir: Renk-irenk (*Güzel beni etmez merak yaşam geçmiş solmuş irenk*), lazım-ilazım (*İrecep, ilimonu al da irafa goy, İramazan gelinci ilazım olur*), rençber-ireçber (*Niye attı şu ireçber turpanı, kara kağm ile kara sabanı*).

6. Kimi sözcüklerde m'nin b'ye ya da n'ye dönüştüğü görülür: Malak-balak, mumbar-minbar.

7. Kimi yerde ç ünsüzü ş ünsüzüne dönüşür: Hiçle- heşle (*İnsanoğlu denen garip yaratık bu güzel dünyayı heşlememiş mi?*).

8. Çoğu zaman konuşma sırasında r ünsüzü düşer: Bir-bi (*Az geçmeden bi dâ vurulmuş, sôna bi dâa, emme giracâmış gibi*), sonra-sona, getir-geti (*Çağırdım Satı deyi sındıyı geti deyi*).

9. Kimi sözcüklerde t sert sessizi yumuşayarak d'ye dönüşür: Tane-dene (*Gaç dene gorlar acaba külah?*).

10. Kimi yerde k ünsüzünün yerine h ünsüzü geçer: Arkama-arhama (*Aha ben gidiyom düşme arhama, a dilliksiz yâr yalnız yat bundan kelli*), okumak-ohumak, yıkanmak-yıyhanmak.

11. Kimi sözcüklerde d ünsüzü z'ye dönüşür: Merdiven-merzuvan, merzivan (*Merzivandan tıklar mıklar inerken, yazması boynuma dolanyor öperken*).

12. Kimi yerde v ünsüzü f ünsüzüne dönüşür: Alev-alaf (*Sülük Beyin ögle uykuları zamanı bunalyordu ki, of çektikçe ağzından, düpedüz alaf harlamacasına*).

13. Ünlü ile biten bir sözcükten sonra g, k sessizleriyle başlayan bir sözcük gelirse ikinci sözcüğün başındaki g, k sessizleri düşer: Buraya gel-burayael, dolmakalem-dolmaalem.

14. Türk dilinin sesbilgisi kurallarına göre -çi eki çiçek-çi, kaşık-çı, örneklerinde olduğu gibi yalnız süreksiz sert sessizlerle biten sözcüklerin sonuna gelir. Oysa Çorum ağzında bu genel kurala uyulmaz. Kızır-çı, yalan-çı örneklerinde görüldüğü gibi süreksiz yumuşak sessizler, süreksiz sert sessizlere dönüşür.

Kimi zaman da atkıcı, geçe, koça, neçe, niçe örneklerindeki gibi sözcük içindeki süreksiz yumuşak sessizler sertleşebilir.

Örnek: *Gor imdi deveyi neçe oturur, ağır ağır yüklerini gotürür.*

SÖZLÜĞÜN DÜZENLENMESİNDE TUTULAN YOL

1. Değişik söyleniş biçimleri bulunan bir sözün her türevi ayrı madde başı olarak alınmıştır.

Örnek:

dölek Kavun, ham kavun, kelek (Çr.).

düğlek Kavun - karpuzun olmamış, kelek (Çr.).

dülek Kavun, ham kavun, kelek (Çr.).

düvelek Kavun, ham kavun, kelek (Çr.).

2. Yazılışları özdeş, ancak anlamları birbiriyle ilgisiz olan sözler ayrı madde başı yapılmış, bunlar (1), (2), (3) rakamları ile gösterilmiştir.

Örnek:

çitilemek (1) Çamaşırı elle ovarak yıkamak (Çr.).

çitilemek (2) Kumaş ya da örgülerin yırtıklarını örmek, dikmek (İs., Su.).

3. Birbiriyle ilgili birkaç anlamı bulunan sözcüklerin her anlamı, aynı madde içinde 1., 2., 3., rakamlarıyla ayrılmıştır.

Örnek:

diyir diyir 1. Bir yüzeyin pürüzlü, dış dış, pütürlü olduğunu anlatır (Çr.). 2. Cilt üzerindeki ince kabarcıkları anlatır (Çr.).

4. Derlemeye alınan sözcüğün, deyim anlamını daha da belirginleştirmek, ağız özelliğini göstermek amacıyla kaynakların olarak verdiği ölçüde kullanış örnekleri verilmiştir. Bu örnekler, anlam açıklamalarından sonra 9 puntolu harflerle yazılmıştır. Tanık olarak, sözcüğün geçtiği örnek tümcenin alındığı kaynak; yazarın soyadı, kaynağın basım yılı, alıntının yapıldığı sayfa belirtilerek gösterilmiştir.

Örnek:

bilerzik Bilezik (Eskiyapar-Al.).

“Kollar top **bilerzik** altın döşünde

Allı turnam çeker gençler peşinde” (Barışcan, 2001: 64)

5. Madde başı olan sözlerin derlendiği yerler belirtilirken, eğer sözün derlendiği yer bilinmiyorsa ya da söz yalnızca il merkezinde kullanılıyorsa bunların derleme yeri (Çr.) biçiminde belirtilmiştir.

Örnek:

bızdık Kısa boylu, ufak yapılı, cüce, bodur, tıknaz (Çr.).

Derleme yeri belli ise, derlemenin yapıldığı köy adı, ilçe kısaltmasına bağlı olarak verilmiştir.

Örnek:

abaçürüten Belli belirsiz, çiseleyerek yağan yağmur (Çalyayla-Çr.).

6. İlçe adları kısaltılarak gösterilmiştir.

Al. : Alaca

Ba. : Bayat

Bo. : Boğazkale

Çr. : Çoum

Do. : Dodurga

İs. : İskilip

La. : Laçın

Me. : Mecitözü

Oğ. : Oğuzlar

Or. : Ortaköy

Os. : Osmancık

Ka. : Kargı

Su. : Sungurlu

Uğ. : Uğurludağ

7. Bir söz birkaç yerden derlenmişse bu yerler noktalı virgül ile ayrılmıştır.

Örnek:

gidek Keçi yavrusu, oğlak (Al.; Kızılhamza-Or.; Ovasaray, Kayı-Çr.).

8. Birçok yerde kullanılmakta olan bir sözün derlendiği yerlerin gösterilmesinde yer adlarının ilçe, köy sırası gözetilerek abecesel sıraya konmasına özen gösterilmiştir. Yalnız merkez ilçe en sona konulmuştur.

Örnek:

kuşkuş Sebze gibi pişirilen ya da çiğ olarak da yenen bir çeşit ot (Al.; Çağşak, Çayhatap-Çr.).

9. Zamanla köy adları ile bunların bağlı olduğu ilçelerde değişiklikler olmuştur. TDK'nin Derleme Sözlüğü'nde köy adları ile bunların bağlı olduğu ilçeler, derlemenin yapıldığı zamana göre belirlenmiştir. Çalışmamızda bu yer adları ile bağlı olduğu ilçeler konusunda da güncelleme yapılmıştır.

Örnek:

Ahmetoğlan köyü daha önce Mecitözü ilçesine bağlı iken merkez ilçeye bağlanmış; Osmancık ilçesinin Seciğen köyünün adı

Çampınar, Sungurlu ilçesinin Diği köyünün adı Oğlaközü olarak değiştirilmiştir.

10. Türkçe kökenli olmamakla birlikte halk ağzında yer alan kimi sözlere de değiştirilerek kullanıldığı için derlemede yer verilmiştir.

Örnek:

Beddafa (İlenç, beddua), lağap (takma ad), made (mide), meşrebe (maşrapa), tüken (dükkân).

A

ā (1) 1. Ağa (Büyükcamili-Al., Çr.).

2. Baba (Çr.). “Omar ānın ayānda bulduk ayakgabıy.” Abaz 2004: 101

ā (2) Ak, beyaz (Su.; Çr.). “Sufra donat ā pakladan, cacıktan.”

Yoksul 2011: 87

ā (3) Aha (Karkın-İs.). “Ā şimdi olan duman buruya da doluy.”

Abaz 2004: 143

aah Hayır, yok, olmaz, istemiyorum (İs.). “Kara İsmail yerden taşa davrandıysa da, aah, o taşı atmaya yürek ister.” Seyda 2006: 185

aarek → ārek (Al.).

aarice Nişanlı kız ile arkadaşlarını pikniğe ya da geziye götürme (Al.).

aba (1) 1. Abla, büyük kız kardeş (Çopraşık-Al.; İs.; Gökçam-Su.; Çıkrık-Çr.). “Şuşun, şuşun, guyban oluyum abalarım!” Özçatalbaş 2002: 29

2. Anne (Kayı-Çr.). “Kız Zernişan aban nerede?” www.ahiskalilar.net

aba (2) Çobanların, devecilerin, göçebelerin giydiği uzun, yaka-sız üstlük, kepenek (Alacahüyük-Al.; Yazır-Bo.; Altınbaş, Eskiokin, Palabıyık, Serban-Çr.). “Bir abam var atarım, nerde olsa yatarım.”

Yoksul 2013: 140

ābaba Akbaba (Su.; Çr.).

ababak Ahmak, budala, sersem, aptal (Göcenovacığı-Çr.). “Gendin gibi ababakları bulup benim başıma getirirsin.” Çorumlu 2009: 1652

abaçürüten Belli belirsiz, çiseleyerek yağan yağmur (Çalyayla, Karagöz-Çr.).

abalak → ababak (Çr.).

abalamak Emeklemek (Yenişihlar-Ba.)

abalı Bol, biçimsiz giyinen kimse (Su.).

abani Eskiden kavuk yapımında kullanılan sarımtırak bir kumaş (Çr.).

abaniye Beyaz zemin üstüne saf-ran renginde dallar işlenerek süslenen bir dokuma cinsi (Çr.)

abanoz Sözden anlamayan, kaba davranışlı kimse (İs.).

abansız Ansızın, birdenbire (İs.).

abaro Şaşma ünlemi (Külâh-Al.).

abartmak Olduğundan çok göstermek, büyütme (Gökçam-Su.).

abayı yakmak Aşık olmak, gönül vermek, tutulmak (Kirazlıpınar, Sarimbey-Çr.). “Benim oğlan komşu kızına abayı yaktı.”

Yoksul 2013: 129

abbak Bembeyaz, apak (İs.).

abbo Baba (Al.).

abdil Nisan ayının ilk beş günü (Su.).

abdis Abdest (İs.). “Yalan söyleme yödu, namaz abdis çödu.”

Abaz 2004: 104

abıca Amca (İkipınar-İs.; Yağcılar-Ka.; Aşıkbükü-Os.). “Abıca öyle diyon emme, ben senin oğlundan yigdimdü...” Saraçer 2000: 261

abıgat Avukat (Os.). “Abıgata dil lazım, kol lazım değil.”

Saraçer 2000: 317

abıla Abla (İkipınar-İs.; Ka.; Aşıkbükü-Os.; Su.; Göcenovacığı-Çr.). “Çalkala Fadik Abıla.”

Saraçer 2000: 258

abil abil Yeni yürümeye başlayan bebeğin öne eğilerek düşecekmiş gibi yürümesi (İs.).

abızambak Ahmak, budala, sersem, aptal (Çr.).

ābi Ağabey (Örenseki-İs.; Su.; Sarimbey-Çr.). “Āşamdan ābim geldi.”

Abaz 2004: 125

abla (1) Hanım, hanımefendi (İs.; Çr.). “Hele harman zamanı gelsin kolay abla.” Tahir 2006: 335

abla (2) Yetişmiş, buluğa ermiş kız kardeş (Çr.). “Ablası saçını bашını yolar.” Tahir 2007: 185

ablacı Sevicî kadın (Çr.). “Emey’in güzelliği... Salt erkekleri değil, ablacı karıları da yakmış kül etmişti.” Tahir 2004: 16

ablak Geniş dolgun çehreli (Evcı-Bo.; İs.). “Ablak yüzü, bön bakışlı Kezik bile ondaki değişikliğin farkına varmıştı.” Sarıyüce 2004:98

abo Şaşma, korku ünlemi (Göcenovacı-Çr.). “Abo bu senin salta mı, buna ne olmuş.” Çorumlu 2009: 1652

abov Şaşma ünlemi (İs.; Çr.). “Abov abov, sesleriyle ellerini yüzlerine kapadılar.” Seyda 2006: 130

abra 1. Boş kabın ağırlıdı; dara (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). 2. Teraziye dengelemek için hafif olan kefeye konan taş, demir, çivi gibi ağırlık (İs.; Çr.). “Şu kabın abrasını aliver.” Tdk 1993: 27

abraş (1) Pinti, hasis (Çr.).

abraş (2) Tedirgin edici, obur (Çr.). “Abraş at yükü olmaz” Yoksul 2013:2

abraz Kısır kadın ya da hayvan (Su.).

abrıl Nisan (İs.). “Abrıl geldi yetişti, dudak ota yapıştı.” Yoksul 2013:2

abrılmak Birinin üzerine eğilmek, yaslanmak, abanmak (Çr.). “Bağların içinden geçerken oraya buraya abırılacak mı bakalım?” Gümüş 1977: 98

abrıl Nisan (Me.). “Kork abrilin beşinden, öküzü ayırır eşinden.” Yoksul 2013: 462

abrul Nisan (Or.). “Gork abrulun beşinden, öküzü ayırır eşinden.” Kerman 1997: 37

abrulmak Çullanmak, bir şeyin

üzerine bütün gücüyle çökmek (Me.; Çr.).

absut Demir çemberi olmayan kağnı tekerleği (İs.).

abu 1. Abla, büyük kız kardeş (İs.; Gölet-Ka.; Düvenci-Çr.). “Beni de az önce Güldane abun çağırdı.” Kalayoğlu 2017: 70

2. Anne (Çr.).

abuca Amca (Kurusaray-İs.).

abuhun Ahmak, budala, sersem, aptal (Çr.).

abukat Avukat (Kadıderesi-Çr.). “Abukatı kuvvetli olanın çenesi de kuvvetli olur.” Yoksul 2013:2

abuk sabuk Saçma sapan, geliş güzel, ileri geri, boş söz (İs.; Çr.). “Fadik bir mana veremediği bu abuk sabuk laflara daha fazla sabredemedi.” Özçatalbaş 2003:8

abuzambak Ahmak, budala, sersem, aptal (Çr.).

acabola Acaba (İs.).

acap Acaba (Kalecik-Me.; Körkü-Su.; Eskiokin-Çr.). “Acap yâr mi gelecek / Gine sâridi gözüm” Kurtoğlu 1998: 65

acar (1) Güçlü, gürbüz, dinç, iri yarı, kabadayı, atılğan, gözüt pek, yiğit (Evcı-Bo.; Me.; Su.; Çr.). “Sonra dövenlere acar tosunlar koşulacak, ho denecekti.” Güven 2013: 58

acar (2) Yeni, taze (Çayan-Su.; Gökköy-Çr.).

acarık Yoksul (Külâh-Al.).

accık Biraz (Çopraşık-Al.; Yarımşöğüt-Su.).

acçig Azıcık (Su.).

aceğrek Mide ekşimesi (İs.).

acēp Acayip, tuhaf (Su.).

aceplemek Şaşmak (Çr.).

acer (1) Duyulmamış, yeni haber (Su.). “Size bir acerim var.” Tdk 1993: 44

acer (2) 1. Taze (Al.; Oğ.; Kamış-

lı-Su.). 2. Yeni, sağlam, çok iyi (Al.; İs.; Me.; Oğ.; Kamışlı-Su.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Olursa acer olsun / Nideceğim ben dulu?”

Aytekin 2003: 16

acıca İçmeye elverişli olmayan tuzlu, kireçli, kükürtlü su (Çr.).

acidamak Gemin atın ağzına gelen yuvarlak demir kısmı (İsmailköy-Çr.). “Kır atın ağzına acidamağımı tamamen gevşetip boşalttı” Güven 2013: 157

acıgerek olmak Mide ekşimesinden dolayı geçirmek (İs.).

acıgici Abur cubur (Çr.).

acıh Yabani elma; acık (Çr.).

acık (1) Az, biraz (Akçalı-Su.; Sarimbey-Çr.). “Aşıkların gözü sevgiyle bakar / Acık anlatması zor gibidir aşk” Çimen 2004: 47

acık (2) 1. Dağlarda yetişen bir çeşit yabani elma (Beydili-Çr.). 2. Ham, olmamış meyve, özellikle elma (Çr.). “Acıkla elmayı karıştırma, atınan eşeği yarıştırma.” Yoksul 2013:3

acı kireç Sönmemiş kireç (Su.; Çr.).

acıktan Biraz sonra, birazdan (Çalyayla-Çr.). “Aç gannımız gurluşar acıktan.” Yoksul 2011: 87

acımık (1) Böğürtlen (Çr.). “Acımık aşılandı, sığa dişlendi.” Caferoğlu 1994b: 117

acımık (2) Çok sık dallı, acı, kötü kokulu bir yaban otu (Su.; Çr.).

acımuk İçinde tane olmayan ya da tam gelişmemiş tane bulunan tahıl kapçığı (Âşık-bükü-Os.). “Bu sene çeltikler iyi değil, kellelerin yarısı acımuk neredeyse.” Arslaner 2016: 232

acınaklı Elemli, kederli, acılı (Göcenovacı-Çr.). “Acınaklı izle-

meye durdu karıncayı.”

Gümüş 1977: 94

acın kabadayı Çok yoksul olmasına karşın varsıllar gibi davranmaya çalışan kimse (Mustafaçelebi-Çr.).

acır Üzeri kavun gibi girintili çıkıntılı beyaz hıyar (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.; Ovakara-pınar-Çr.).

acırak Az acı, acımsı (Çr.).

acışmak Birinin ölümüne, felaketine hep birlikte üzülme, yanmak (Çr.).

acıyıntulu Acıma duygusu çok olan kimse, merhametli, yufka yürekli (Âşık-bükü-Os.). “Aslında çok acıyıntulu biridir; ama yıllardır nasıl avcılık yapıyor, hiç anlamadım.” Arslaner 2016: 232

acıcik Biraz, azıcık, pek az (Gökçam-Su.).

acık Az, azıcık (Sarimbey-Çr.). “Güldüğün Ahvaz tespih çekiyor Urluların suyu acık akıyor” Çimen 2000: 59

acıyci Kayalık yerlerde yetişen, ekşimsi yaprakları ağza baharatlı tat veren bir ot (İs.).

acor → acır (Çr.).

acuğu çıkmak Çok zayıflamak (Gölet-Ka.).

acuk Yabani elma (Gölet-Ka.; Âşık-bükü-Os.). “Hava ısınca darvarlar acuğun gölgesine sığınır.” Arslaner 2016: 232

acumuk Çokça buğday tarlasında biten; delice, karamuk da denilen ot ile bunun tohumu (Çr.).

acur → acır (Su.; Çr.).

âç Ağaç (Harunköy-İs.). “İki âç uzaduları şöyle.”

Abaz 2004: 129

açacak Anahtar (Toyhane-Ba.; İmirli-Su.).

aç enik Maddi sıkıntıdan dolay-
yı sağa sola saldıran; yasaya,
ahlaka aykırı eylemlere yö-
nelen kişi (Çr.). “Aç eniğin biri,
saldırarak yer arıyo.”

Kerman 1997: 55

açuk Açık (İs.). “O zaman kor şeytan
açukdan gezeridi.” Abaz, 2004: 109

ada Irmağın menderesleri arasın-
da kalan toprak parçası (Gölet-
Ka.) “Adayı gene ırmak basmış di-
yorlar.” www.golet.tr/gg/

adamakıllı İyiye (Çr.). “Mayısın
ilk haftası olduğu halde güneş
adamakıllı kızdırıyordu.”

Tahir 2004: 58

adamlık (1) İnsanlık (Eskiekin,
Serban-Çr.). “Geçenlerde baktım,
adamlıktan temelli çıkmış.”

Tahir 2006:83

adamlık (2) Bağ, bahçede yapı-
lacak bir işi kaç kişinin bitire-
ceğini gösteren ölçü (Su.). “Bu
bağ iki adamlık.” Uçakçı 2006: 354

adamlıklı Hatır, gönül sayan,
insancıl (İs.; Su.; Çr.).

adamlıksız İnsancıl olmayan,
değer bilmez, görgüsüz kişi
(Su.; Çr.).

adamsıma İnsana önem ver-
me, candan yaklaşma (Su.).

ade 1. Gelenek görenek (Su.).
“Herkesin bi adesi töresi vardır.”

Uçakçı 2006: 299

2. Beceri, ustalık (Su.).

3. Gösteriş (Yeşilyurt-Al.; Su.).

“Bu nasıl sansalat bu nasıl ade / Al
olmuş yanaklar devadır sade”

Yöndem 1983: 57

adeleşmek İddialaşmak (Su.).

adeli töreli Görenekli, yol yor-
dam bilen (Su.).

adı batası Ölesice anlamında
ilenç (Su.). “Adı batası hastalık
demek buraya kadar ulaştı.”

Sarıyüce 2004: 18

ādık (1) 1. Angarya (Çr.). 2. Yük
(Çalyayla-Çr.).

adık (2) Densiz (Su.).

adılmak İyi ya da kötü ad ile
ünlenmek (Çr.).

adımaya vurmak Adımla ölç-
mek (Su.).

ādırıklı Dengesiz, bir yana

eğik (Çr.). “Çuvalı eşeğe ādırıklı
sarmayın.” Tdk 1993: 66

ādırmak Yükün bir yana ağır
gelmesi (Çalyayla-Çr.).

adıyaman Şeftali (İs., Hacıham-
za-Ka.; Âşıkbüğü-Os.).

âdirik çödürük Tahteravalli
(Örükaya-Al.).

ado Düşman (Çr.).

adok Adak, öndül (Çr.).

aduramaç çödüremeç Tahte-
ravalli (Yenişihlar-Ba.).

ad vemek Söz vermek, yemin
etmek (İs.).

afaangı artmak Ateşi yüksel-
mek (Çıkırık-Çr.).

afacan Zehir gibi acı (Çitli-Me.).

afağan Yürek oynaması, çar-
pıntı, heyecan, tasa, iç sıkın-
tı, hafakan (Çr.).

afağanı galkmak Sinirlenmek,
nefesi daralmak, bayılacak

gibi olmak (Çr.). “Durduk yere
Fadime Nene'nin afağanını galdır-
dın.” Kerman 1997: 55.

afağanlara boğulmak Afağanı
galkmak (Çr.).

afalak Aptal, sersem, şaşkın
(Çr.).

aferim Aferin (Tolamehmet-Çr.).

“Aferim, aferim böyle devam et.”

Güven 2017: 57

afeyin tohumu Haşhaş (Çalyay-
la, Karagöz-Çr.).

afgurmak Boş yere kızıp ba-
ğırarak (Bademce-Ka.).

afguru Boş konuşan (Bademce-
Ka.).

afıl uful Nefes nefese, çabuk
çabuk, şapır şupur (Çr.).

afır Hayvan damı; ahır (Eskie-
kin-Çr.). “Afırda buldular püsküllü
fesi / Giyelim karayı çekelim yası”
Oğuz 2006d: 60

afilli Çalmlı (Çr.).

afire Arife, öngün (Su.).

aflak Kolayca kandırılabilen,
saf (Arpalık, Dutçakallı-Çr.).

afün elması Bir elma çeşidi;
sütlü elma (İs.).

afur Ahırlardaki hayvan yem-
liği (İs.; Türkler-Çr.).

afur tafur Çalım, gösteriş, ku-
rum (Su.). “Hem de benim bildi-
ğim beyler afur tafurlu olur.”
Sarıyüce 2004: 292

ağıt Ölen birinin iyiliklerini,
ölümünden duyulan acıları
sayıp dökmek üzere söylenen
ezgi; ezgi ile ağıt söyleyerek
ağlama (Çr.).

a gızım Bir çocuk oyunu (Ka.).
“Birdirbir, a gızım, tura oyunları oy-
nanır, çingırışağa binilirdi.”
Dbk 2003: 80

agubat Avukat (Su.; Çr.). “Sayı
sizin o mahkeme nooldu? Agubat
duttun mu?” Tuluk 1991.

ağ Beyaz, ak (İsahacı-Al.; Yazır-
Bo.; Gökçam-Su.; Sarimbey, Tur-
gut-Çr.). “Estirelim yeli dağda /
Karanın gözü var ağda”
Gardaş 1979: 25

ağa 1. Ağabey, büyük erkek
kardeş (Ka.; Çitli-Me.; Âşıkbüğü-
Os.). “Ağam zengin olmuş, yengem
sevinsin.” Arslaner 2016: 232

2. Baba (Al.; Gökçam-Su.; Çitli-
Me.). “Ağamın arazisini de alırım
ortağına...” Gümüş 1977: 7

3. Cömert, eli açık (Su.).

4. Kayınbirader (Su.).

ağacalık (1) Bir iş yapana üc-
retinden başka verilen şey,
para (İs.; Çr.).

ağacalık (2) Gelinin erkek kar-
deşine oğlan evince yapılan
giysi (Çr.).

ağaç delen Ağaçkakan kuşu
(Çr.).

ağal Malların yazın tutulduğu
yer (Al.; Su.).

ağalık (1) → ağacalık (1) (İs.).

ağalık (2) Hamamlarda varsıl-
ların soyunduğu, kafesle çev-
rili bir kişilik bölme (İs.). “Bu-
nu ağalıkta sıcak havlulara sarsın-
lar.” Tahir 2008: 158

ağar 1. Ağır (Su.; Çr.). “Çölmekçiden
aldım tağar, tereziye goydum ağar.”
Caferoğlu 1994b: 108

2. Yavaş (Su.). 3. Ağırbaşlı
(Su.; Yeşilyurt-Al.).

ağarıberi Öteberi, ufak tefek
şey (Çr.).

ağarma Sığırlarla koyunlarda
sıcaktan, yağlılıktan ileri ge-
len bir hastalık (İs.).

ağarmek Eğirmek (Yeşilyurt-
Al.). “Kim ağardı kim dokudu Ulu-
bat'ın ezini?” Yöndem 1983: 26

ağarmış arpa Evlenme çağına
gelmiş kız (Âşıkbüğü-Os.).

ağartı 1. Süt, yoğurt, ayran gi-
bi ürünler (Külah; Kıcılı-Al.; İs.;
Su.; Çalyayla-Çr.). “Ağartısı bol
olanın misafirden korkusu olmaz.”
Yoksul 2013: 14

2. Sarımsaklı yoğurt (İs.).

ağartmak 1. Beyazlatmak
(Su.). 2. Temizlemek (Su.).

ağartu Süt ürünlerinin genel
adı, yoğurt (Âşıkbüğü-Os.). “Ev-
de bir kaşık ağartu kalmamış.”
Arslaner 2016: 232

ağaruk 1. Ne yese yaramayan

ya da yediğini göstermeyen benzi soluk kişi (İs.). 2. Güneşten rengi solmuş kumaş (İs.).

ağaz → ağız (2) (Arpalık, Morsümbül-Çr.). "Bağda ekmeek yemişler. Yaprakla ağaz varmış." Demiryürek-Ozulu 2017: 237

ağ bakla → ak bakla (Çr.).

ağbaş Ekine tane tutturmayan bir hastalık (Ovasaray-Çr.).

ağbi Ağabey, büyük kardeş (Çr.). "Sülük ağbim az kalsın yağlı ilmeğe gitti." Tahir 2004: 249

ağ bulut Kışın görülen yağmur bulutu (Çr.).

ağca (1) Ak, beyaz (Su.; Gökköy-Çr.). "Ağca yüzüm islendi / Güzel adım pislendi" Aytekin, 2003: 22

ağca (2) Kadınların başlarına taktığı gümüş tepelik (İs.). "Ağcanın gümüş pulları puşinin kenarlarından sarkıyor." www.evvelzamanda.blogspot.com

ağca ağaç Beyaz gövdeli, parlak, dayanıklı kerestesi olan bir ağaç (Çr.).

ağcalık → ağcalık (1) (Külah-Al.).

ağcıl Beyazlı, beyazı çok (Çr.).

ağda Kaynatılarak koyulaştırılmış pekmez ya da şeker (Çr.). "Herkes ağdanın donmasını bekliyordu." Özçatalbaş 2002: 92

ağdı (1) Angarya iş, mânevi yük (Çr.).

ağdı (2) 1. Yük (Çalyayla-Çr.) 2. → ağdı (Külah-Al.).

ağdı (3) Kusur, hata, eksik taraf, kabahat, ayıp, örgensel kusur, hastalık (Çr.).

ağdı (4) Minnet (Çr.). "Kimse-nin ağdığı altında değiliz." Tdk 1993: 87

ağdı (5) Yaramaz, sırnaşık,

densiz, nâdan (Çr.).

ağdı göz Şaşı göz (Çr.).

ağdı devürü Ağır ağır (Yağcılar-Ka.).

ağdı Dengesiz, eğik, bir yana devrik yük (Çr.).

ağdırlık → ağdı (İs.).

ağdırmak (1) Ağır basmak, çökertmek, mat etmek, bozmak (Ka.; Çalyayla-Çr.).

ağdırmak (2) → ağdı (Külah-Al.; Dutçakallı-Çr.). "Eşek ağdırmayınca taş gurbete düşmez." Türkoğlu 2007: 163

ağdırmak 1. → ağdı (İs.). 2. Asma çubuğunu ağca sardırmak (İs.).

ağduru çoğdürü Tahteravalli (İs.). "Bugün ağduru çoğdürü oynamanın tam zamanıydı." Kalayoğlu 2017: 25

ağ ekin Bir buğday türü (Su.).

ağelmek Eğilmek (Su.).

ağesmek Eksiltmek, azaltmak (Su.).

ağı (1) Zehir (Çr.). "En mazaratı dedi, mantarların en ağılısı..." Gümüş 1977: 23

ağı (2) Kırağı (Çr.).

ağılamak Zehirlemek (Çr.). "Hasan'ı nasıl ağıladı, sonunda kafasına kurşunu nasıl sıktı?" Tahir 2006: 321

ağı ayak (1) Gebe, yüklü, doğurması yakın (Çr.).

ağı ayak (2) Yavaş yavaş, ağır ağır (Çr.).

ağırlama (1) Halay türü bir halk oyunu (Çr.).

ağırlık Başlık parası (Su.).

ağıрма → ağarma (İs.).

ağırsamak Yiyeyeğin kokmaya, bozulmaya yüz tutması (Çr.).

ağırsamak → ağırsamak (Çr.).

ağırsak Kır menekşesi (Çr.).

ağırtı → ağartı 1 (Arpalık, Dutçakallı-Çr.). "Bizim onca çor çocuk bir kıdım ağırtı deyi yavıncısın, sen avradına inek dana bağışla." Gümüş 1977: 9

ağısak Memenin etli, şişkin yeri (İs.). "Gebe kadının göğüsleri ağısaklı olur." Balıkçı 2010: 79

ağıt yakmak Ağıt söylemek (Çr.).

ağız (1) Bıçak, keser, balta gibi araçların keskin kısmı (Çr.).

ağız (2) Yeni doğurmuş kadının ya da hayvanın ilk sütü (Külah, Kıcılı-Al.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.). "Ağız emmeyenin sesi güzel olmazmış." Koşay-İştman 1932: 4

ağız (3) Bayan (Kuyucak-Me.).

ağız aramak Sezdirmeden birinden bilgi almaya çalışmak (Su.; Çr.). "Babanı buraya sürgün mü göndermişler? deyip kızının ağızını aradı." Seyda 2006: 223

ağız bağı (1) Çuval ağızı bağlamakta kullanılan ip, sicim (Külah-Al.).

ağız bağı (2) Yalancı tanıklık yapacak kimseye verilen rüşvet (Çr.).

ağız dalaşı Tartışma (Su.). "Ağız dalaşı, gelecek kötülüklerin başı." Yoksul 2013: 15

ağız eğmek Minnet etmek, birinden bir şey istemek zorunda kalmak (Su.; Çr.).

ağızla Su arkından suyun çevrildiği yer (Su.).

ağızlamak İşe başlatmak (İsma-ilköy-Çr.). "İşçileri ağızladım." Tdk 1993: 97

ağızlanmak Otun yeni yeni bitmesi, büyümesi (İbek-Me.).

ağızlatmak Bir işe başlayıp

kolaylamak, işi sonuna getirmek (Çr.).

ağızlık (1) 1. Çözgü dolaplarında ipliğin düzenli gidişini sağlayan araç (Çr.). 2. Dokuma tezgahında mekiğin işlemesi için bırakılan çözgü aralığı (Çr.).

ağızlık (2) Kavunun çekirdekli kısmından kesilip alınan yüzbeği (Çr.).

ağızlık (3) Su arkının sulanan yerlere açılan kısmı, ark başı (İs.; Çalyayla-Çr.).

ağızlık (4) Bir şeyin başladığı yer (Göcenovacı-Çr.). "Ekin yığınlarının birisinin ağızlığını açub içine girüb sapları başıma çeküb gömülüp yattım." Çorumlu 2009: 1649

ağızlık açmak Bir şeye başlangıç yapmak (Çr.).

ağızlık değneği Dokumacılıkta arışları ayırmak için kullanılan tahta (Çr.).

ağız tadı Söz kesiminden bir hafta sonra yapılan nişan töreni (Ka.).

ağız tadı vermek İyi bir şey vaat etmek (Çr.).

ağlak (1) Asma çubuğunun kesilen yerinden akan su, özsu-yu (Çr.). "Ağlak başladı, bağları budamayalım." Tdk 1993: 101

ağlak (2) Vara yoğa ağlayan, sulu gözlü (Çr.). "Aman, ne ağlak çocuk." Tdk 1993: 101

ağlamsı Ağlıyacak hale gelmiş, ağlamaklı (Su.).

ağleşmek (1) Durmak, beklemek (Su.).

ağleşmek (2) Alay etmek, dalga geçmek (Su.).

ağlık (1) Pudra, düzgün, aklık (Çr.).

ağlık (2) Üstübeç (Çr.).

ağlu Avlu (Âşıkbükü-Os.). “Ağlu-daki hayvana. Kelgız’ı böyle görünce çok üzölmüş.”

Arslaner 2016: 178

ağmak (1) Yükselmek, yukarı çıkmak (Yeşilyurt-Al.; Âşıkbükü-Os.; Sarimbey-Çr.). “Sürü yamaca ağdı.” Tdk 1993: 103

ağmak (2) → ağdıırık (Sarimbey-Çr.). “Yıkılıp bir yana ağmaz ki dünya / Bütün eller araç olsa emmoğlu” Çimen 2006: 21

ağmilican Yemeği yapılan bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

ağnak At, eşek gibi hayvanların debelendikleri tozlu, topraklı yer (Çr.).

ağnamak Anlamak (Ba.). “Devrüş durumu ağnamış ama gaduna sezdürmemiş.” Akbaş 1983: 21

ağnanmak (1) Ferah bulmak (Çr.).

ağnanmak (2) Hayvanların toprakta yatıp yuvarlanması (İsahacı-Al.; Obruk-Do.; İs.; Gölet-Ka.; Çr.). “Eşeğe marifetini göster demişler, yıkılıp ağnanmış.”

Yoksul 2013: 291

ağnanmak (3) Üzerine çullanmak, çökmek (Çr.).

ağnatmak Anlatmak (Ba.). “Size başımdan geçen bir hadise ağnadayım.” Akbaş 1983: 21

ağnayış Anlayış (Gökçam-Su.).

ağ pakla Beyaz kurufasulye (Arpalık, Morsümbül-Çr.).

ağre Kağnılarda mazıyı tutan çatal (Su.).

ağrek → arek (Külâh-Al.).

ağrı (1) → ağarma (Çr.).

ağrı (2) Yönünden, tarafından, -den doğru, -ya doğru, -nın boyunca (Su.; Göcenovacığ-Çr.).

“Üç güzel geliyor bağlardan ağrı, taramış zülfünü gerdana doğru.”

Tdk 1993: 108

ağrık Düşkün, müptela (Çr.).

“Evdekilerin hepsi de boğaz ağrığı.”

Tdk 1993: 110

ağrıklı Hastalıktan kurtulmayan kimse, ağrılı sızılı (Su.; Çr.). “105 yaş, 120’lik kilosuyla Halime ebe, belinden dizlerinden ağrıklıydı.” Özçatalbaş 2002: 50

ağrıma Hayvanların sıcaklığın etkisiyle bir çeşit hastalığa yakalanması (Çevreli-Al., İbik-İs.). “Bir kişinin koyunlarında ağrıma başlar.” Kantemir 2015: 75

ağrımak → ağırsamak (Çitli-Me.).

ağri ağaç Kerpiç ocakların yapımında kullanılan ağaç kalıp (Or.).

ağrice Hıdırellez (Su.).

ağsak Topal, hafifçe topallayan insan ya da hayvan; aksak (Su.; Çr.).

ağsamak Topallamak, aksamak (Çitli-Me.; Su.; Eskiçin-Çr.). “Deyzeni sorarsan, ağsıyo kıçı, Çebişin postuna benzedi saçı”

Kurtoğlu 1998: 16

ağsırmak Aksırmak (Çr.).

ağsuğat Alışveriş, ticaret (Âşıkbükü-Os.). “Çocukluğumuzda babam ağsuğat yaptığından evimiz yokluk görmezdi.”

Arslaner 2016: 232

ağşam Akşam (Alaçahöyük-Al.; Su.). “Ağşamın şerri, zabahın hayrı.” Yoksul 2013: 14

ağşar Küllü su (Çr.).

ağşer → ağşar (Çr.).

ağşeşmek Ortalığın birbirine girmesi, aşırı gürültü patırtı olması (Göcenovacığ-Çr.). “Gecenin bir yarısı Hacıgilin ev ağşeşiyormuş çığırtıdan.” Gümüş 1977: 55

ağşeştirmek Ortalığı birbirine katmak (Göcenovacığ-Çr.). “Köyü ağşeştiriyor dürzüler, her dakika bir başka yalan düzüyorlar.”

Gümüş 1977: 59

ağu Zehir (İmat-Al.; Körkü-Su.; Karahisar, Palabıyık, Sarimbey-Çr.). “Eğer cenazemde imam olursan / Ağular içeyim, öleyim güzel” Özgür 2002: 72

ağulamak Zehirlemek (Çr.).

“Ağularım Osman itini, kaldı mı diyeceğin?..” Tahir 2004: 246

ağulanmak Zehirlenmek (İs.). “Suratı zehir yeşiline kestiğinden ağulanmış besbelli, dedik.”

Tahir 2008: 174

ağuz → ağız (2) (Âşıkbükü-Os.).

ağzı barabar Ağzına dek dolu (Su.).

ağzı kara Kötü haber vermekten hoşlanan kimse (Çr.).

ağzı keşli Yerli yersiz konuşan; tatsız, can sıkıcı sözler söyleyen kimse (Su.; Çr.).

ağzı kilitli (1) Alt, üst dudakları beyazlı at (Çr.).

ağzı kilitli (2) → ağzı pek (Çr.).

ağzı kokulu yaren Kişinin sürekli yakınında olan sevgilisi (Os.). “Ben onun ağzı kokulu yareni miyim?” Saraçer 2000: 330

ağzım var diye laf söylemek

Bilmediği konularda, yerli yersiz konuşmak, bilgiçlik taslamak (Çr.). “Habire ahkam kesiyö, ağzım var diye laf söylüyö.”

Kerman 1997: 56

ağzın fal ola Geleceğe ilişkin söylenen bir sözün doğru çıkması için yapılan dilek (Çr.). “Senin işin olacağa benzer. Ağzın fal ola.” Tdk 1993: 119

ağzı pek Sır vermeyen, ketum kimse (İs.; Su.).

ah Ak, beyaz (Çayhatap-Çr.). “Sö-

ledin sözler hahdır / Hahdır deyenin yüzü ahdır” Caferoğlu 1994: 139

aha İşte, orada, hemen şurada, bu (Eskiyapar-Al.; İkipınar-İs.; Gökçam-Su.; Çalyayla-Çr.). “Görüyon ya goçum sinek govalıyok aha.”

Özçatalbaş 2002: 109

aha anān babān Şaşma ünlemi (Çr.).

ahabbağ → apakça (Çr.).

ahacığma → ahacık (Çr.).

ahacık İşte, orada, hemen şurada, bu (Çr.). “Ahacık şu dağın ardı.”

Demiryürek-Ozulu 2017: 236

ahacıma → ahacık (Su.).

ahacına → ahacık (Çr.).

ahacuk → ahacık (İs.).

ahah İşte, orada, hemen şurada, bu (Çr.).

ahapça → apakça (Çr.).

ahbap Dost, tanıdık (İsahacı-Al.; İs.; Gökköy-Çr.). “Pek çabuk ahbap olduk.” Benice 2002: 117

ahca (1) Beyaz (Çitli-Me.). “Benim defter seninkinden ahca.”

Tdk 1993: 127

ahca (2) Akçe, para (Turgut-Çr.). “Pul oldu vicdan ahçası / Bağlandı fikir bohçası” Gardaş 1979: 11

ahı gidip vahı kalmak İşe yaramayacak duruma gelmek, yaşlanmak (Çr.).

ahıl Akıl (Harunköy-İs.; Çr.). “Nahal bu ahılıña geliyo da ūraşıyoñ sen.”

Abaz 2004: 152

ahılğan Çamsakızı, reçine (Çr.). “Çık taraflarındaki çukura ahılğan ya da balmumu doldurularak fazlaca ağırlık temin edilir.”

Çorumlu 2009: 589

ahıl gutusu Çok akıllı (Su.).

ahıllı Akıllı (Harunköy-İs.; Çr.). “Orda çok ahıllılar va.” Abaz 2004: 155

ahiret evi Gerdek odası (Su.).

ahır sekisi Kışın, sıcaklığından yararlanarak oturmak için ahi-

rın bir yanına set biçiminde yapılan, yüksekçe oda (Çopraşık-Al.; Gökçam-Su.; Budakören-Çr.). “Oturduğu yer ahır sekisi, çağırdığı padişah türküsü.” Tdk 1993: 131

ahıtma (1) Hayvanların alınında ki aklık (İs.).

ahıtma (2) Saç üzerinde ya da tepside pişirilen çörek (İs.).

ahıtmak Küçük çocuğun çış etmesi (Çr.).

ahizar Ağlama, inleme (Çr.). “Kanın yere vurdu / Benim ahizarımdan” Ertekin 2006: 33.

ahkırık Balgam çıkarırken boğazdan gelen hırıltılı ses (Çr.).

ahlına yanıyım Bir kişinin bir işi yanlış yaptığını belirtmek için söylenen söz (Su.).

ahman Koç katımında koyunların gece yattığı üstü açık, çevresi kapalı olan yer (Çavuşcu-Su.).

ahmetbağ Bir çeşit tatlı üzüm, (Os.; Çalica, Çalyayla-Çr.). “Kara üzüm, ak üzümler, gelinparmağı, Ahmetbağ çeşitleri...” Özçatalbaş 2002: 80.

ahmetbey → ahmetbağ (Os.; Çalyayla-Çr.). “Ahmetbey üzümü var, gelin parmağı desen var...” Tuluk 1991.

ahmın Hayvan pisliği, gübre (Gökçam-Su.; Kuşsaray-Çr.).

ahraç → argaç (2) (Su.).

ahraz Dilsiz, hem sağır hem dilsiz (İmat-Al.; Os.; Su.; Arpalık, Çıkrık, Dutçakallı, Eskiekin, Evcortakışla-Çr.). “Ahrazın dilini sahibi anlar.” Yoksul 2013: 25

ahren Yaşıt, emsal (Su.).

ahretlik Öte dünyada da arkadaşlık ilişkisinin sürmesini sağlamak için iki kadın arasında yapılan sözlü anlaşma (Çr.).

“Bir de Fitnat annenin kel ahretliği Kamuran.” Seyda 2006: 22

ahseri Çoğunlukla, ekseri (Su.).

ahşam Akşam (İs.; Kuyucak-Me.). “Bahriyar, banyuyu ahşam kitleyip giderken...” Abaz 2004: 112

ahur Hayvanların barındığı yer, ahır, tavla (Kürt aşireti, Yeşilyurt-Al.).

ahurlamak Herhangi bir hizmet hayvanını kış süresince ahırda beslemek (Çr.).

aka Gelinlik yapımında kullanılan bir tür kumaş (İs.). “Gelinlik üçeteğin kumaşına aka diyorlar.” Benice 2002: 128.

akabbağ → apakça (Çr.).

akabbak → apakça (Çr.).

akamak Karadama verilen eğim (Al.).

akapağ → apakça (Çr.).

akapça Çok beyaz, tertemiz (Çr.).

akarca Sürekli akan çıban, sıracı, fistül (İs.).

akat İçi kurşun, zift, sakız gibi maddelerle doldurularak ağırlaştırılmış aşık (Çr.). “Bu aşıklara akat, bey, kurşunlu gibi adlar verilir.” Oğuz 2006b: 10.

akay Adam, erkek (Kalecikkaya-Al.).

ak bakla Beyaz kuru fasulye (Kıcılı-Al.; Ka., Os.; Arpalık, Morsümbül-Çr.).

akbaş Tane tutmamış ekin başağı (Kıcılı-Al.; Çr.).

ak bekmez Elle çarpılmış, yu-murtalı katı pekmez, bulama (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Büyükgölücek, Ovakarapınar-Çr.).

ak böğürce Kuru fasulye (Ka.).

ak börgüce Kuru fasulye, ak fasulye (Âşıkbükü-Os.).

ak bulama Elle çarpılmış, yu-

murtalı katı pekmez, bulama (Çr.).

akcıl → akçıl (Âşıkbükü-Os.).

akça Beyazca, beyaza yakın (Çr.). “Eşi İfakat Hanım akça pakça kadındı.” Seyda 2006: 85

akçıl Beyaza yakın, beyazı çok, rengini atmış, solmuş nesne (Al.).

akger Tüyleri alacalı kıl keçisi (Âşıkbükü-Os.; Boğabağı, Çalyayla-Çr.).

akgözübüyük Kalın kabuklu, dayanıklı bir üzüm cinsi (Os.).

akılbağ Aklı eren (Su.).

akılğan (1) Ağacın kabuğu ile gövdesi arasındaki ince tabaka (Çr.). “Şu ağacın ahılğanına kadar balta kessin.” Koşay-İşitman 1932: 5

akılğan (2) Çam sakızı, reçine (Çalyayla-Çr.).

akılğan (3) Çevresine göre daha çukurda olduğu için suyun kolayca toplanabildiği çeltik tarlası (Âşıkbükü-Os.).

akıntı Suya akma olanağı veren eğim (Oğ.).

akıtmak İşemek (Çr.).

akıtmalı Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

akkanat alayı Saçı sakalı ağarmış yaşlılar (Çr.).

aklık Pudra, düzgün (Çr.).

akmak Yılan gibi hayvanların bitkilerin arasına ya da deliğine girmesi (Çr.). “Koynuna yılan aksın Nasıl yatıyon bensiz” Gösterir 2011: 322

ak meskene Banma eriği de denilen bir tür erik, amesken (İs.).

akmın Gübre, fişkı (Al.).

akpakla → ak bakla (Os.). “Ak-paklanın gapçığı...” Saraçer 2000: 367

akren Aynı yaşta, yaşıt, denk (İs.; Os.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). “Akreni ile uçmayan kuşun sesi havadan değil, tavadan gelir.” Yoksul 2013: 361

aksaplı İleri gelenler, önemli kişiler (İs.).

aksata, aksate Alışveriş (Eskiekin-Çr.). “Çalışmayla değil, para aksatayla kazanılır.” Yoksul 2013: 199

ak sıva Beyaz badana (İs.).

akşam süreği Düğün için komşu köylerden gelen konukların davul zurna eşliğinde karşılanıp yatıya kalacakları evlere yerleştirilmesi (Bademce-Ka.).

aktaracak Saçta yufka ekmeği çevirmeye yarayan tahta aygıt (Gökköy-Çr.).

aktar kotar etmek Bir şeyi altüst etmek, karıştırmak, savurmak, boşaltmak, devretmek, çevirmek (Eskiekin-Çr.). “Doldurdum doluya, dolu almıyor / Aktar kotar ettim, boş da dolmuyor” Kurtoğlu 1994: 67

aktarmak 1. Tarlayı ikinci kez sürmek (Göcenovacığı-Çr.). 2. Harmanda dövülen arpa, buğday saplarını alt üst etmek (Su.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Kimi dirgenle, yabayla sürülen döşeği aktarıyor.” Sarıyüce 2004: 35

aktoprak Pekmez yapılırken içine katılan toprak (Çr.).

akubat Avukat (Yağcılar-Ka.).

akyıldız Akşama yakın doğan parlak yıldız, çoban yıldızı, sabah yıldızı (Satıyüzü-İs.).

al (1) 1. Kırmızı (Su.). 2. Geline tozağı takılınca yüzünü örten kırmızı bez (Su.). “Al almanın alını Rüzgâr kırmış dalmı” Gösterir 2011: 131

al (2) Hile, tuzak (Çitli, Sandere-

Me.; Dutçakallı, Morsümbül, Palabıyık-Çr.). “Alman beni tuzaga düşürdü.” Yoksul 2013: 37

ala (1) Siyahla beyaz karışık renk, siyahlı beyazlı (Su.). “Aygarg Dağı’nın yüksek tepeleri ala kar içinde.” Sarıyüce 2004: 176

ala (2) Siyah, beyaz lekeli bir çeşit deri hastalığı (Elvançelesi-Me.)

ala (3) Gizli düşmanlık, kin (Su.; Çr.). “Hiçbir zaman alasını dışa vurmadı.” Sarıyüce 2004: 92

alaarga Ala karga (Su.).

alaâz 1. Sır saklamayan, boşboğaz, geveze (Külâh-Al.; Su.).

2. Bilgiçlik taslayan (Su.).

alabacak (1) Ahlâksız, ara bozucu, döneke, uğursuz adam (Çr.).

alabacak (2) Dört ayağının bilekten yukarısı beyaz at (Ba.). “Yarışa koyverdim alabacağı / Dolandı da geldi koca bucağı” Akbaş 1983: 69

ala bahar Baharın ilk günleri (Su.). “Bir gün ala baharda turnalar Budaközü bucaklarına dönerken...” Sarıyüce 2004: 166

alabaş (1) Başı benekli hayvan (Çr.).

alabaş (2) Karısının başkalarıyla ilgisine göz yuman adam (İs.).

alabaşlı (1) Yarım yamalak (Su.).

alabaşlı (2) Başında ala renk olan hayvan (Su.).

alabele Çok renkli, karışık renkli (İs.; Su.).

alabula → Alabele (İs.).

alaca (1) Ahlâksız, ara bozucu, döneke, uğursuz adam (Çr.). “Hele bakalım bey! Adamın alacası için de...” Tahir 2006: 77

alaca (2) → alabele (Ortaköy-Su.; Çr.). “Kız ne bakan bacadan / Urbası alacadan” Ertekin, 2006: 82

alaca (3) Hapishane (Çr.).

alaca (4) Keklik avında kullanı-

lan, çeşitli renklerle boyanmış bez tuzak (Çr.). “Alaca görmüş keklik gibi birbirlerine karışıyorlar.” Yoksul 2013: 34

alaca (5) Kıldan dokunmuş sergi, bir çeşit kilim (Çr.).

alaca (6) 1. Üzüm düşen ben (Çr.). 2. Olgunlaşmak üzere olan meyve (Su.; Ovakarpınar-Çr.).

alaca (7) Aydınlanmak üzere olan hava (Su.).

alaca (8) Bahçe kapısı (Aşağıfındıklı-Su.).

alaca belece → alabele (Göcenovacı-Çr.). “Kazlara da kömür çalarak alaca belece bir hale koydum.” Çorumlu 2009: 1653

alaca bulaca → alabele (Çr.).

“Başı da, şakaklarına kadar, eski bir kelliğin alaca bulaca izleriyle parlı parıldı.” Tahir 2007: 130

alaca kapı Bahçe kapısı (Göcenovacı-Çr.). “Kızarmı? İkisini birleyip alaca kapıdan dışarı mı atar?” Gümüş 1977: 102

alaca kar Karın yer yer eriyerek toprağın görünmeye başladığı zaman (Çr.).

alaçakır 1. Yarı olgunlaşmış sebze ya da meyve (Kıcılı-Al.; Su.).

2. Yarı sarhoş kimse (Tolamehmet-Çr.).

alaçık Üzeri dal ya da hasırla örtülen çoban evi; tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak (İs.). “Şehre gelin oldu Yörügün kızı / Alaçık çadırı çulu unuttu” Gösterir 2014: 104

alaçiğ 1. Pişmek üzere olan yemek (Su.; Karagöz-Çr.). 2. → alaçakır 1 (Su.).

alaçuk Derme çatma kulübe (İs.).

aladdirik Elektrik (Su.).

alad garsalak Aceleyle üstünkörü yapılan iş (Âşıkbükü-Os.). “Alad garsalak elindeki işi bitirip kendini

sokağa atmadan rahat edemezdi.”

Arslaner 2016: 200

aladu Acele, ivedi (Âşıkbükü-Os.). “Aladulayın ayakkabısının birini düşmüşümüş.” Arslaner 2016: 179

alaf (1) Alev (İsahacı-Al.; Ka.; Su.; Çıkrık, Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Yüreğim alaf atar / El söze hile katar” Gösterir 2011: 263

alaf (2) Hayvanların kışlık yiyeceği, saman, ot, mısır sapı gibi nesnelere (Al.; Bademce-Ka.; Su.). “Bu yıl alaf bol, sığırlar semiz olur.” Tdk 1993: 183

alafan alafan seğırtmek Telaşlı telaşlı koşturmak (Çr.).

alafını suyunu kesmek Bir kimseyi güç durumda bırakmak, gelirini kesmek (Ka.).

alafirik Yarı kuru, yarı yaş (Su.).

alaflamak Yakmak (Su.).

alagarda boz dumanda Olağüstü durumlarda, kışta kıyamette (Su.).

alagün Yarı açık yarılıbulutlu hava (Âşıkbükü-Os.).

alağaz Sır saklamayan (Su.).

alağun 1. Alabildiğine bağırarak ağlamak (Âşıkbükü-Os.). 2. Kuru gürlütü, velvele (Âşıkbükü-Os.). “Caminin önünde bir alağun koptu, köy ayağa kalktı.” Arslaner 2016: 232

alağuncu 1. Alağunlu ağlamayı adet haline getirmiş olan (Âşıkbükü-Os.). 2. Nedensiz yere ortallığı ayağa kaldıran kimse, velveleci (Âşıkbükü-Os.).

alakarga Saksagan (Çr.).

ala kesbir Yarım yamalak (Su.).

alakise (1) Saksagana benzer bir kuş (Evcı-Bo.). “Bir türlü yerli papağan olan alakise kuşları Aygar’da yuvalanmışlardı.” Sarıyüce 2006: 70

alakise (2) Üçkâğıtçı kimse (Çr.).

alakise (3) Yarı olmuş, yarı ol-

mamış (Çr.).

alamak Ağlamak (Çr.). “Eller guler ben âlarım gulemem / Niçin böyle talihsizim bilemem” Caferoğlu1994: 144

Alaman Alman ulusundan olan (Su.).

Alamancı Avrupa ülkelerinde işçi olarak çalışan kimse (Su.).

alamet 1. Gösteriş, caka (Su.). 2. Nedeniyle (Su.).

alanbaç Yüksek alev; çalı, ot ateşi (Su.).

alarmak Kızarmak (Çr.). “Akşam alardı gitti, benzim sarardı gitti” Akbaş 1983: 43

ala sabah Gün ağarırken (Su.). “Ertesi gün ala sabahta bir ulak geldi.” Sarıyüce, 2004: 169

alaş (1) Köpek adı (Su.; İsmailköy, Kertme-Çr.). “Karabaş’la Alaş’ı da sal, yolumuza gidelim.” Güven 2013: 82

alaş (2) 1. Sedef hastası (İs.). 2. Saçı iki renkli olankimse (İs.).

ala şafak Çok erken, gün ağarırken (Çr.). “Birliğimize katılmak üzere bizi ala şafakta yola çıkardılar.” Sarıyüce 2004: 167

alaş beleş Karışık renkli (İs.).

alataş (1) Yarı yaş, yarı kuru toprak, az tavlı yer (İs.). “Çavdara alataş iyi geliyor.” Tdk 1993: 201

alataş (2) Az sıcak (Su.).

aladırık Elektrik (Bademce-Ka.; Çalyayla, Gökköy-Çr.).

alatokaç Ağaçkakan (Bademce-Ka.).

alavutçu Arabozucu kimse (Yenişihlar-Ba.).

alay 1. Hep, bütün (Su.). 2. Kala balık (Çr.). “İçerisi bir alay kadın erkek, çoluk çocuk dolu.” Sarıyüce 2004: 170

alay Hepsî, bütünü (Obruk-Do.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Gümpürleri çekti

çektii götürdü / Pürçüklünün alayını bitirdi” Kurtoğlu 2006: 16

alaz Alev (Su.; Arpalık, Çıkrık-Çr.). “Köy kıyısına ulaştığında bir alaz daha daladı yüzünü.”

Sarıyüce 2004: 341

alazlama (1) Hafif pişirme (Kıvcılı-Al.; Su.; Ovakarapınar-Çr.).

alazlama (2) Yüzde, vücutta çıkan çıbanlar, kızartılar (Al.; Çitli-Me.; Su.; Gökköy-Çr.).

alazlamak (1) Ateşe odun atmak (Al.).

alazlamak (2) Yüzdeki şişlikleri üzerine sıcak demir uygulayarak iyileştirmek (Külâh-Al.).

al basma Lohusa kadınlarda görülen bir hastalık, lohusa humması (Kızılyar-Al.; Gökçam, Kamışlı-Su.). “Aman loğusayı yalnız bırakmayın al basar.” Tdk 1993: 207

al başlı Al duvaklı gelin (Su.).

albayrak Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

alçevre Erkeklerin kullandığı kırmızı mendil (Çr.). “Tutup alçevremin kördüğümünden / Halay çeke çeke öldüm bu gece”

(K. Sayın) Çorumlu 2009: 996

aldamak Aldatmak, kandırmak (Çr.). “Dünya tadı bal tadı / Dünya beni aldadı” Gösterir 2011: 118

aldangıç Avutacak, kandırarak, gönül alacak şey, söz (Me.; Or.).

alddan aşşa Dikine aşağı (Su.).

aldı beni bok sinekleri Çok endişelendim, telaşlandım (Âşık-bükü-Os.). “Hava karardığı halde çocuklar eve gelmeyince aldı beni bok sinekleri.” Arslaner 2016: 200

ale Açık kahverengi, ela göz (Çomar-Al.; Eskiokin-Çr.). “Yedi yıl emek verdim Ale gözlü bir kıza”

Ertekin 2006: 70

âle Yavaşla, dur, durdur (Gökçam-Su.; Çr.). “Ale ale cezaevinde incek

var.” Sağmen 2009: 70

âlemek Durdurmak (Çopraşık-Al.; Karadona; Gökçeagaç-Uğ.-Çr.).

âlem eşgere Gizlemeden, saklamadan, âleme aşikâr (Âşık-bükü-Os.). “Otuz ramazan âlem eşgere oruç yedi koskoca adam.”

Arslaner 2016: 200

âlemiyon Alimünyum (Tatar-Çr.). “Demliğim âlemiyon / Derdimden bilemiyon” Çağır, 2013: 19

âlen Yavaşla (Çr.).

âlenmek (1) Alay etmek, eğlenmek, dalga geçmek (Gökçam-Su.; Çr.). “Adamınan ne âleniyon oğlum, get işine.” Kerman 1997: 14

âlenmek (2) Durmak, yavaşlamak (Yeşilyurt-Al.; Gökçam-Su.; Çr.).

âlenmek (3) Geç kalmak, oylanmak (Yeşilyurt-Al.). “Orda burda âlenmeden çabuk gel.”

Kerman 1997: 14

âleşmek (1) → âlenmek (1) (Çr.). “Adamınan ne âleşiyon oğlum, get işine.” Kerman 1997: 14

âleşmek (2) → âlenmek (2) (Su.; Çr.). “Ateşe ‘nerde âleşiyon’ demişler, ‘ambarın eşiginde’ demiş.”

Kerman 1997: 32

âleşmek (3) → âlenmek (3) (Külâh-Al.; Çr.). “Orda burda âleşmeden çabuk gel.” Kerman, 1997: 14

aletirik 1. El feneri (Al.). 2. Elek-trik (Al.).

aleyçiği Hepsî (Al.).

aleyçin Gelinlerin başına takılan başlık (Bo.).

aleyi Hepsî (Al.).

al garaguşun yavrusu Kızların düğünlerde mani söyleyerek oynadıkları bir oyun (Çr.).

algı Ganimet, doyumluk (Çr.). “Düşmandan algı aldılar denilse, heriflerin burunları bile kanamamış...”

Tahir 2008: 20

algın (1) Renksiz, cılız, zayıf, hastalıklı, kötürüm insan ya da hayvan (Külâh-Al.; Ba.; Su.; Eskiokin-Çr.). “Bir yanın algın, bir yanın çalgın olsun.” Oğuz 2007a: 63

algın (2) Lâğım, su yolu (Os.).

algöynek Bir çeşit kırmızı erik (İs.; Çr.).

algun → algın (2) (İs.; Âşık-bükü-Os.). “Dağdan su algunlarla getirilmiş.” Arslaner 2016: 233

al gülüm ver gülüm 1. Alışverişi peşin yapmak (Çr.). 2. Bir işi tarafların rızası ile yapmak (Çr.). “Söz olsun diyedir, al gülüm ver gülüm hesabıdır.” Seyda 2006: 206

alha Hayret, şaşma ünlemi (Kamışlı-Su.). “Alha işte Mehmet de geldi.” Tdk 1993: 215

alıcı Atmaca (Göcenovacığ-Çr.). “Alıcının biri bir serçeyi tutmuş çığırtyordu.” Gümüş 1977: 86

alıcı kuş Atmaca (Akçalı-Su.; Evci-ortakışla-Çr.). “Şerife ablam Veli’nin başına alıcı kuş gibi çöktü.”

Tahir 2006: 105

alıcı melek Azrail (Çr.). “Alıcı melek bir gün gelir dayanır kapına.”

Yoksul 2013: 36

alık (1) Hayvanın beline konulan eski çul (Çitli-Me.; Oğlaközü-Su.). “Eşeğin alığı, kızın kalığı ne kadar süslense de fayda etmez.”

Yoksul 2013: 292

alık (2) Yırtık, çok eski giyim eşyası ya da yatak yorgan (Külâh-Al.; Su.; Eskiokin, Gökköy-Çr.). “Çıkar gayri şu alıklar.” Tdk 1993: 216

alık (3) Hastalıklı (Me.).

alıklı Yırtık pırtık giysiler giyen kimse (Su.).

alımcıl Alıcı, satın almaya istekli olan kimse (Çr.). “Ahmet bizim dükkana alımcıl.” Tdk 1993: 218

alımını almak 1. Bir işte başarısızlığa uğramak, zarar etmek

(Çr.). 2. Hak ettiği cezayı görmek, paylanmak, hakarete uğramak (Çr.). “O konuşmasını bilme dikçe benden alımını alacaktır.”

Tdk 1993: 218

3. İşin kolayını öğrenmek, hilesini kavramak (Âşık-bükü-Os.). “O, ticaretin alımını almış, daha boş oturmaz.” Arslaner 2016: 200

alım-kâr → alımker (Çr.). “Çalık oğlum şimdi alım-kâr olsun.”

Tahir 2006: 07

alımker Satın almaya istekli olan (Göcenovacığ-Çr.). “Bir şeyi bir kimse alımkerse, ikinci bir kişi isteyemezdi.” Güven 2010: 12

alımsar → alımker (Çr.). “Sen Kenan Efendi’nin tarlalarını alımsar olmuşsun!” Tahir 2006: 274

alışmak Tutuşmak, yanmaya başlamak (Çr.). “Soba alışadursun, gel iki lâf edelim.” Tdk 1993: 220

alikofter Helikopter (Gökköy-Çr.). **aliyçin** Mısır calasından yapılan, gelinlerin başına takılan başlık (İmat-Al.).

alkara kılçık Siyah kılçıklı bir çeşit buğday (Gökçam-Su.; Sarimbey-Çr.). “Üveyik, Rus, deli buğday, İngiliz buğdayı, devediş, aklara kılçık, Hicaz, turnadili yetiştirilmektedir.” Çorumlu 2009: 1445

alkarısı Lohusalarla, yeni doğan bebeklere musallat olarak onları boğduğuna inanılan görüntü (Evcı-Bo.). “Yamalı urbalı, çirkin al karılarının dolaştığı pınarlar vardır.”

Sarıyüce 2006: 51

al kızı Yeni doğum yapan kadınlara musallat olan peri (Alacahöyük-Al.). “Ahırda da çok görünürmüş al kızı, ata çok binermiş.”

Balıkçı 2010: 101

Allah sıvamış da yaratmış Çok güzel, alımlı kadınlar için kullanılan övgü sözü (Çr.).

allalem → Elleham (Çr.). “Kenefe girdi allalem, senin başkomser.” Tahir 2004: 65

allanmak Utanmak, arlanmak (Çr.). “Arsız allanmaz, bozkır çillenmez.” Yoksul 2013: 68

allasen Allahını seversen (Os.; Çr.). “Kim söyledi allasen ağa, şunun adı biz de bilelim.” Tahir 2006: 269

allem kallem etmek Bütün kurnazlığını kullanarak inandırma-ya, kandırmaya çalışmak (Çr.).

allı gelin Bir çeşit kırmızı erik (Çr.).

allı turna Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Morsümbül, Örençik-Çr.).

alma Elma (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.; Büyükgülücek, Çalyayla, Çayhatap, Dutçakallı-Çr.). “Bir acayip kokun var / Çorum’da alma mısın?” Ertekin 2006: 65

almacık Kalça kemiği, uyluk başı (Çr.).

alma dilimi Bir motif adı (Su.).

alnaç Karşı, ön taraf, gözönü (Göcenovacı-Çr.). “Çıkarıp alnacına dayadıklarında ‘hay vah’ dersin amma hay vahın para etmez.” Gümüş 1977: 92

alnaltın Alna takılan altın (Çr.).

alpımak Nazlı büyütme, yüz vermek, şımartmak (Âşıkbükü-Os.). “Bu yaşa kadar çocuğu alırsan bugün de önüne geçemezsin.” Arslaner 2016: 233

altıkıran Başağı altı sıralı olan arpa (Sarimbey-Çr.). “Arpa neville rinden yilandili, altıkıran, tokak yetiştirilmektedir.” Çorumlu 2009: 1446

altı kis çıkmak Boş çıkmak, asılsız çıkmak (Karagöz-Çr.). “Konuşunca onun da altı kis çıktı.” Yoksul 2013: 461

altına üstüne goyma Cenaze kaldırma giderleri (Su.).

altınbaş Beyaz pamuk ipliğinden dokunan bir çeşit ince bez (Çr.).

altından çapanoğlu çıkmak Güvenilmez birisinin yaptığı bir işin içinden hile, kandırmaca çıkacağı anlamında bir deyim (Su.). “Bakalım altından nasıl bir Çapanoğlu çıkacak?” Sarıyüce 2004: 221

altını çalmak (1) Toplamak, hesabı kapatmak, ilişiği kesmek (Çr.).

altını çalmak (2) Ahırda hayvanların yattığı yeri çalgı ile temizlemek (Çalyayla-Çr.).

altını çalmak (3) Birinin ağzını aramak (Su.).

altını üstünü görme Hayvanların tımarını yapma, yemini suyunu verme (Su.).

altı parmak Sırma işlemeli, altı yol çizgili ya da çiçekli ipek kumaş; bu kumaştan yapılan gelin giysisi (Çr.).

alt tekneye inmek İflas etmek; batmak (Bademce-Ka.).

altucu Sonuçta, en sonda (Çr.).

altun Altın (Âşıkbükü-Os.; Evcior-ta-kışla-Çr.). “Heğin birine altun, birine gıciboku doldumuş.” Arslaner 2016: 178

aluk → alık (2) (Os.).

alvala İnce ipekten dokunmuş kırmızı tül bent, gelin baş örtüsü (Yeşilyurt-Al.). “Gelin der ki alvalalı başım var / Kudretten çekilmiş kalem kaşım var” Çorumlu 2009: 1330

amaç Karşı, ön taraf, göz önü, her yandan görülebilen yer, meydan, açıklık (İs.).

aman hēri Aman sen de (Çr.).

amanin Korku, dehşet, hayret, üzüntü, sevinç bildirir ünlem (Su.).

aman otarafi Güçsüz yönü (İs.). “O senin aman otarafını bekliyor.” Akalan 1996: 30

amarat Çalışkan, işbilir, hamarat (Çr.). “Amarat kadın evinden belli olur.” Tdk 1993: 237

amasgene Bir çeşit küçük, siyah erik (Çr.). “Amasgene eriğinin iyisi hodak gibi olurdu.” Ozulu 2016: 79.

amasken → amasgene (Hamamlı-çayköy-Çr.). “Orta boylu, kara kalem kaşlı, amasken erik gözlü...” Çorumlu 2009: 79

amasya Bir çeşit misket elması (Çr.).

ambardelen Fare, sıçan (Çalyayla, Karagöz-Çr.). “Ambardelenin kızını alacağız ona.” Yoksul 2013: 55

ambarın kolu Ambarın çevresine oturmak için yapılan korkuluklu yer (Acıpınar, İsmailköy-Çr.). “Gazın kokusunu sevmediğini, gaz tenekesini kış yaz ambarın koluna, dışarı koyduğunu da...” Gümüş 1977: 153

amedenden Habersiz, ansızın, birdenbire (Çr.).

âmel (1) Eğitim, meyil, eğik (Su.).

amel (2) İshal (İs.; Su.).

amesken → Amasgene (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Beydili, İsmailköy-Çr.).

amıca Amca (Eskiyapar, İshacı-Al.). “Bıyıklar buz tuttu dönmez dilimiz Ünüm gitmez amıcamaya dayıma” Arısoy 1970: 74

amruksamak Arzu duymak, imrenmek (Gölet-Ka.).

an (1) Don ya da pantolonda iki bacak arasındaki kısık yer, ağ; bu kısma konulan üçgen parça (Çr.). “Donun anını sarkık yapmışsın.” Tdk, 1993: 241

an (2) Eklem, mafsal, boğum (Çr.).

ana Ana kalıpla dökülmüş büyük

kerpiç (Bo.).

anacak Yadıgâr, hatıra (Çr.).

anaç (1) Analaşmış, çok yavru doğurmuş, yaşlanmış kümes havyanı, kuş ya da evcil memeli hayvan (Su.; Çr.). “Feriğini bulurum / Anacını kovar da” Gösterir 2011: 71.

anaç (2) Kurnaz, deneyimli, bilgili (Mislerovacı-Çr.). “Belli değil büyük küçük baksana / Anaç olmuş dünkü cüçük baksana” Koygun 2002: 32.

anadan üran Çırılçıplak (Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).

anadonluğu Düğünde kızın ana sına verilen giysilik kumaş (Çomar-Al.; Çalyayla-Çr.). “Kızın anasına anadonluğuna ne istediği sorulur.” Yöndem 1983: 24

anadut Ekin demetlerini arabaya koymaya, harmanı aktarmaya yarayan, bir üstte iki altta çatalı olan, uzun saplı aygıt (Büyükhırka, Kıcılı, Külah-Al.; İs.; Beğdili, Çıkrık, Eskiekin-Çr.). “Anadutu tuttum, ağzıma aldığımı yuttum.” Yoksul 2013: 56.

anah Aman, amanın (Göcenovacı-Çr.). “Uyku semesi ne olduğunu bilemedim, anah dedim.” Çorumlu 2009: 1650.

ana halı Aybaşı olma, âdet görme (Dereköy-İs.). “Her aybaşı ana halın olur.” Balıkcı 2010: 79

anah gız Boncuk örgü motifi (Su.).

anahık Üvey anne, kaynana (İs., Âşıkbükü-Os.; Gökköy-Çr.). “Bizim evde anahım bulguru kazana sayı ile atmaz mı?” Tahir 2006: 100

ānamak Anlamak (Aşağıfındıklı-Su.; Çr.). “Tüfek ayarsız anadın mı?” Destanoğlu 2006: 28

anana her yer tekne Çevresine, başkalarına önem vermeyen,

kendi bildiği gibi davranan kişiler için kullanılan deyim (Çr.).
ānanmak Yerde sırt üstü yuvarlanmak (Çopraşık-Al.).
ana oğul Bağda iki karık büyüklüğünde açılan bölme (Su.).
anar Eğer, şayet (Çr.). “Anar o nazlı yâr benim olmasa / Bahın gözlerimin yaşına benim”
 Caferoğlu 1994: 146
anarat Saf, katıksız, temiz, öz (Çr.). “Bu yıl tohumluğu anarat buğdaydan koydum.” Tdk 1993: 252
anarıberi Ufak tefek, öteberi, sandık eşyası (Çr.).
ānatmak Anlatmak (Çr.). “Dilim dönmez, her bi şeyi sayası / Hepisini anadamam doyası”
 Kurtoğlu 1998: 17
anatot → anadut (Al.; Seydim-Çr.).
anavul Sebze ekmeğe için ayrılmış toprak parçası, evlek (Doğla-Me.; Çıkrık-Çr.).
ana yolluğu → ana donluğu (Çr.).
anca Ancak (İsahacı-Al.; Körkü-Su.; Evcirtakışla, Karahisar, Serban-Çr.). “Arzumanım dosttur anca / O dostu bulak bakalım” Koçak 1980: 110
ancılayın → ancıleyin (Çr.).
ancıleyin Öyle, onun gibi (Os.).
anda bunda Orada burada, ötede beride (Çr.).
andal 1. Bahçe, bağ ya da bostanda sulamayı kolaylaştırmak için, toprağın eğimine göre ayrılan parçalar, maşala (Me.; Or.). 2. Evlek sınırı (Külâh-Al.; Or.; Çıkrık-Çr.).
andallamak Dikişi seyrek seyrek dikmek (Çr.). “Bize gel de şu yorganı andallayiver.” Tdk 1993: 257
andılı andılı Aç kalmak (Al.).
andırmak Hatıra getirmek, hatırlamak, anmak (Çr.). “Karı koca

ara sıra eski dostlarımızı andırırız.”
 Tdk 1993: 260
anduz Kırdan yetişen, nezleyle karşı kökü toz haline getirilip buruna çekilen bir çeşit ot (Çr.).
anedder dışır Kadın aile reisi (Su.).
anehter Anahtar (Al.).
anetter Anahtar (Gökköy-Çr.).
Angara Ankara (İkipınar-İs.). “İki senedür Angara’da çalışıy.”
 Abaz 2004: 120
angın Ünlü, tanınmış, namlı (Çr.).
angıt (1) → angut (1) (Su.; Çr.). “Angıda bak, kaza bak, şu giden kıza bak.” Yoksul 2013: 59
angıt (2) → angut (2) (Su.; Çr.).
angıtmak Aptal aptal, şaşkın şaşkın bakarak durmak (Su.; Çalyayla-Çr.).
angut (1) Ördekten daha iri, kiremit renkli bir kuş, angit (Evcibo.; Sarimbey-Çr.). “Yeşil başlı yaban ördekleri, angutlar, çolpalar eksik olmazdı bu suda.” Sarıyüce 2006: 36
angut (2) Aptal, saf (Çavuşoğlu-İs.; Ka.). “Bizim bu adam angut, angut valla.” Abaz, 2004: 138
anığın çatı Alın çatı, alnın ortası (Çr.).
anırgan Çok anıran eşek, azgın erkek eşek (İs.).
anırlık Düğünde oğlan evinden kız evine getirilen piriç, yağ, et, şeker, un gibi yiyecekler (Oğ.).
anırsak Kirmanın yuvarlağı, ağırşak (Çitli-Me.).
anıştırmak Anımsatmak (Su.).
anıtmak (1) → angıtmak (Kavşut-Su.).
anıtmak (2) Elle kovalamak, ürkütme (Os.). “Arıyı anıtma büsbütün azar.” Tdk, 1993: 271
anıız 1. Ekinin biçildikten sonra

tarlada kalan köklü sapı (Os.; Gökköy-Çr.). 2. Ekini biçildikten sonra sürülmeden boş kalan tarla (Su.; Çr.). “Bildir ektin oldu anız, bu yıl niye ektin bitli domuz?”
 Yoksul 2013: 59
aniym Şaşırma ünlemi (İs.).
ankarla Çocuk oyunlarında sonuncu (Çr.). “Obir diğeri bunlardan aşağı durmamak için ankarlanın arıyım diyerek oyuna başlanır.”
 Çorumlu 2009: 1229
ankıt → angut (1) (Çr.).
ankut → angut (1) (İs.).
annaç (1) Yanıt, karşılık (Os.; Çr.). “Mektubumun annacını çabucak yolla.” Tdk 1993: 277
annaç (2) Karşı, ön taraf, göz önü, her yandan görülebilen yer, açıklık (İs.; Çitli, İbek-Me.; Os.; Kamışlı-Su.). “Bildir bana neler ettin unutma / Annacımda bilmez gibi sorutma” Gösterir 2008/84: 11
annaltın Alna takılan altın (Çr.).
annamak Anlamak (Çr.). “Goşu kömüşünün çokdur guvveti / Annar goşannar gormez gilleti”
 Caferoğlu 1994: 151
annat İri taneli, kalın kabuklu siyah üzüm (Çr.).
annı 1. Alnı (İs.; Su.). “Annına altın balalla, gınalalla goçu.”
 Abaz 2004: 95
 2. Tam karşısı (Su.). 3. Karşılığı (İs.). “Elli gaymanın annı deel o.”
 Abaz 2004: 167
annığın şakı Alnının ortası (Su.).
ansırık Aksırık (İs.).
ansırmak Aksırmak, öksürmek (Çr.).
anşırtma Bir sözü birine başkasına söylüyormuş gibi yaparak duyurma (Palabıyık-Çr.).
anteri Entari (Os.). “Antarisi mıklama / Ufacık ilikleme”
 Ertekin 1971: 17

anur Kibir, gurur (Me.).
apakça Bembeyaz (Çr.). “Saçları, kirpikleri doksanlık dedeler gibi apakça idi.” Özçatalbaş 2003: 42
ā pakla → Ak bakla (Çr.). “Sufra donat ā pakladan cacıktan.”
 Yoksul 2011: 87
apalak Tombul, sevimli çocuk (Su.).
apalamak 1. Çocuğun emeklemesi (Çavuşoğlu-İs.; Âşıkbüki-Os.). “Apalıyarak gittim dışarı.”
 Abaz 2004: 139
 2. Sendelemek (İs.; Çr.).
apannamak Geniş adımlarla hızlı hızlı yürümek (Kavşut-Su.).
aparmak Çalmak, aşırarak, alıp kaçmak, habersiz götürmek, gizlice almak (Al., İs.; Küçükpalabıyık-Çr.).
apartmak → aparmak (Yeşilyurt-Al.). “Dört atlı apartılar / Tozu toza kapattılar” Yöndem 1983: 74
apıç Bacak (Su.).
apık Ahmak, budala, sersem, aptal (Çr.).
apış (1) Bacak arası (Çr.). “Apışın arası,yüzünün kararı.”
 Yoksul 2013: 59
Apış (2) Abdullah (Çalıcı-Çr.).
apışak Tarla kenarlarına çit yerine konulan çatallı çam ağacı (Kuzuluk-İs.).
apirlo Hoparlör (Su.).
aplamak Atlamak (İs.).
apo Saf, aptal (Su.).
apörla Hoparlör (Al.).
appağ Bembeyaz (Çr.).
apraz Yavru yapmayan, doğuştan kısır hayvan (Su.).
april Nisan (Külâh-Al.; Gökköy-Çr.). “Kork aprilin beşinden, öküzü ayırır eşinden.” Çorumlu 2009: 738
aprul Nisan (Me.; Or.).
apul apul Yavaş yavaş, ağır ağır

(Su.). “Uzunca boylu, pehlivan gibi apul apul yürüten...”

Sarıyüce 2004: 126

arabaşı Tavuk eti ile hamur kullanılarak yapılan bir çorba (Çr.). “Çorum halkı arabası yemeyi bahane ederek toplanıp hoş vakit geçirmek-te...” Oğuz 2006a: 29

aradan kalkmak İflas etmek, batmak (Âşıkbüki-Os.). “Hesapsız kitapsız harcama yapıyoruz. Bu gidiş le aradan kalkarız.”

Arslaner 2016: 200

aradoş Mayıs’ın ilk günlerinde çıkan fırtına (Çr.). “Aradoş geldi yakın, elma çiçeğin sakın.”

Yoksul 2013: 61

arageçti Bir çocuk oyunu (Gökçam-Su.). “Eski köyü baştan başa boyulasam / Harmanlarda arageçti oynasam” (A. Sapaz) Sağmen 2009: 151

arakçı Hırsız (Os.; Su.).

arakçın Eskiden gelinlerin giydiği bir çeşit taç, takke (Ovasaray-Çr.).

ara kesdim Erkek çocukların koşarak, kovalayarak oynadığı bir oyun (Su.).

aralarından çamırlı köpek geçmemek İleri derecede içtenlikli, senli benli olma durumu (Çr.). “Hani Amet’le Mehmet gavga etmişlerdi. Şimdi aralarından çamırlı köpek geçmiyo.” Kerman 1997: 56

aralattmak Soruşturmak, araştırmak (Çr.). “Sözlerin nereden çıktığını el altından aralattım.”

Tdk 1993: 296

aralık Mahallelerdeki dar sokaklar (Çr.).

aralık ebesi Köylerde doğum yaptıran kadın (Os.).

arap Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).

arasına darı tanesi sığmamak Sözleri normal aralıklarla, özen göstermeden peş peşe ulamak

(Os.).

arastak Çatı, tavan (Çr.).

arava Araba (Kuyucak-Me.).

arayçin Gelinin başına konan sepet biçiminde yuvarlak başlık (Yeşilyurt-Al.). “Arayçine tozak takılır.” Yöndem 1983: 25

arayış Budama (Çr.). “Ağaçlar yapraklarını döküyor, arayış zamanı geldi.” Tdk 1993: 301

arılmak → **ardılmak** (Su.).

ardak (1) Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş ağaç (Külâh-Al.; İs.; Gökköy-Çr.). “Ardak ağaçtan alet yapılmaz.” Yoksul, 2013: 62

ardak (2) Yaşlı adam (Gökçam-Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). “Ben, Mincinin Çelebi, Ardağın Veli, evde oturuyoruz.” Sağmen 2009: 145

ardak (3) İşlenmiş derilerin ezginleri (İs.).

ardenseleyin Arkası sıra (Su.).

ardılmak 1. Yük olacak biçimde abanmak, yaslanmak, üstüne binmek (İs.; Âşıkbüki-Os.; Çalyayla-Çr.). “Eşşē ardılıp da binemiyom.” Abaz 2004: 121

2. Musallat olmak, asılmak, takılmak (Âşıkbüki-Os.). “Gelene gidene ardılıp duruyor.”

Arslaner 2016: 233

ardına sıvamak Bedel olarak arkasından harcamak (Su.).

ardı sıra Hemen ardından, ardınca (Çr.).

ardmak 1. Yükleme, asmak (İs.; Çr.). “Şu çuvalı arkama ardiver.” Tdk 1993: 307

2. Kendi yapması gereken bir işi başkasına yaptırmak (İs.).

äre İnsan ya da hayvanların sıcak, soğuk, yağmur gibi doğal etkenlerden korunmak için toplandığı yer (Çevreli-Al., Su.).

äre yeri Boş vakit geçirme yeri

(Al.).

argaç (1) Dokumalarda çözgü üzerine enine atılan ip (Çr.).

argaç (2) Koyunların topluca yattığı yer (Külâh-Al.; Eskiakin, Sarimbey-Çr.). “Argaca yonca ektim, Koyunlar dersin diye”

Gösterir 2011: 115

argadaşcak Arkadaşça (Çr.).

argalı Yaban koyunu (Al.).

argın Yorgun, güçsüz, bitkin (Çr.). “Argın eşek yük taşımaz.”

Yoksul 2013: 62

arha Arka (İkipınar-İs.). “Birini de arhamıza alıduk.” Abaz 2004: 120

arı (1) -den doğru, -den yana (İs.).

“Doğudan âri bir fırtına koptu.”

Tdk 1993: 313

arı (2) Ağrı (İs.). “Âri çekiyom derdi.” Abaz 2004: 104

arı (3) Temiz, tertemiz, saf, iyi (Çr.).

arı dalağı Oğul arılarının el büyüklüğünde yapıp bıraktığı petek (Çr.).

arığ Zayıf, cılız (Çr.).

arık Zayıf, cılız, sıska (İsahacı, Sincan-Al.; İs.; Palabıyık, Sarimbey-Çr.). “Malın arığı, üzümün koruğu yemez.” Türkoğlu 2007: 165

arılık Arı kovanlarının bulunduğu yer, yapı (Çr.). “Arılığa ayı dandandırma.” Yoksul 2013: 63

arın Alın (Yeşilyurt-Al.; Gökçam-Su.).

“Hiç geri mi kalır başa gelecek / Ezelden arınma yazıldı getti”

Yöndem 1983: 85

arındırmak Temizlemek (Evcibo.). “Ömrü uzattığına, hastalıklardan arındırdığına sarsılmaz inançları vardır.” Sarıyüce 2006: 51

arınmak Temizlenmek, yıkanmak (Büyükhırka-Al.; İs.; Evcio-takışla, Sarimbey-Çr.). “Bahar ol çiçekler açsın dalında / Yun arın şir-

irin engin gölünde”

Ercan 1997: 117

arış Araba, kağnı oku (Çr.).

arıtmaç (1) Temizlemek (Akçalı-Su.; Çayhatap, Serban, Sarimbey-Çr.). “Kimse arıtamaz kustuğun şerri Kalem seni parça parça kırarım” (S. Örgel) Ercan 1991: 429

arıtmaç (2) Ağrıtmak (Haydar-Al.; Çalyayla-Çr.). “Sevilelim bana atma taşını / Ben feleğin arıtmışım başını” Erdugan 2005: 76.

âri Eğri (Su.; Çayhatap-Çr.). “Âri buke tazı olsun / Guvaya daş atıp ürenner” Caferoğlu 1994: 141.

ariym Şaşırma ünlemi (İs.).

arka Sırta alınan yük (Âşıkbüki-Os.). “İlerleyen yaşına rağmen ırnak kıyısından bir arka çalıyla gelirdi.” Arslaner 2016: 233

arkaç (1) → **argaç (1)** (İs.; Alan-cık-Me.). “Yayladan geliyor elinde bakraç / Anası oturmuş dokuyor arkaç” Sürmelican 2013: 75

arkaç (2) → **argaç (2)** (Evcibo.; Gökçam-Su.). “Çalarım kaval ötmaz / Koyun arkaçta yatmaz” Ertekin 2006: 37.

arkaçlık Dokumada argaç olma-ya elverişli ip (Çr.).

arkalı Büyük, çok kalabalık (Çr.). “O köy arkalıdır.” Tdk 1993: 326.

arkalık (1) Tahta dildirilecek tomruğun dört köşesinden çıkarılan kalın yumru tahtalar (Çr.).

arkalık (2) Delmelerin arkasına konulan, “mavibez” de denilen, bir çeşit yerel dokuma (Çr.).

arkap Eğitim, terbiye (Çr.).

arkını işletmemek Yaptığı işi sürdürmemek (Çr.). “Sabuncuoğlu Rıza oradan iki değirmen almıştı. Arkını işletmiyor.”

Demiryürek-Ozulu 2017: 163

armıt Armut (Gökçam-Su.). “Arım-dıma saplı, üzümüne çöplü diyo.” Uçakcı 2006: 215

armudubaş Barut, saçma ile doldurulan bir çeşit av tüfeği (Çr.).
armut Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
arnat → annat (Çr.).
arnaltın Alna takılan altın (Çr.).
arogıç Dokumada atkı ipliği (Çr.).
arpa Arife gününden iki gün önceki gün (Eskiköy, Eşençay-Çr.).
arpacık Tohumluk soğan (Kıcılı-Al.; İs.).
arpa kuşu Tahıl tarlalarında bulunan serçe büyüklüğünde bir çeşit kuş (Çr.).
arpalama Çok arpa yemekten ileri gelen bir hayvan hastalığı (Çr.). "Atlar arpalamaya yakalandı." Yoksul 2013: 84.
arpalık Arpa ekilen, köye yakın küçük tarla (Su.).
ars Gelincik denilen hayvan (İs.).
arsana 1. Tetire bitkisinin yaprağı ile çam sakızının karıştırılmasıyla elde edilen bir tür tutkal (İs.). 2. Değirmen taşının ters döndürülerek buğdayın bulgur haline, kiremit parçalarının inceltirilerek kum haline getirildiği yer (İs.; Beydili, Çalyayla, Ovasaray, Palabiyik-Çr.). "Arsana beygiri gibi dönüp durma." Yoksul 2013: 68.
arsıkmak Utanmak, sıkılmak (Sarimbey-Çr.). "Gam kervanı dolanıyor kapımda / Arsıkıp da gitmez diye korkuyom" Çimen 2004: 50.
arsınmak → arıkmak (İs.; Kuyucak-Me.). Aşağıfındıklı-Su.).
arşın Arşın (Çr.).
artağan Çoğalan, artan, bereketli (tarım ürünleri için) (Çr.). "Sizin bulgur artağanmış." Tdk, 1993: 333
art göp Kağnıların arkasında bulunan, okların sağa sola kımıl-

damamasını sağlayan tahta (İbik-İs.).
artık Fazla, çok (Beydili-Çr.). "Artık mal göz çıkarmaz." Yoksul 2013: 69
artıklamak Yemekte artık bırakmak (Çalyayla-Çr.).
artılmak → ardılmak (İs.).
artmak Yükleme (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Atı almış, ata iki heğ artmış." Arslaner 2016: 178
artuk Yenen, içilen, kullanılan nesnelerin arta kalanı (Âşıkbükü-Os.). "Yemek artuklarını çöpe atmayın, ineklere verin." Arslaner, 2016: 233
artuklamak Yenen içilen şeyleri tam yemeden kaptı bırakmak ya da azını tadıp bırakmak (Âşıkbükü-Os.). "Bütün yemekleri artuklamış çocuklar." Arslaner 2016: 233
arug Zayıf, cılız (Yenişihlar-Ba.).
aruk Zayıf, cılız (Âşıkbükü-Os.). "Kurban olacak hayvan aruk olmama." Arslaner 2016: 233
aruv İyi, güzel (Kalecikkaya-Al.).
arvana Dişi deve (Çr.).
arvat 1. Kadın, avrat (Su.). 2. Erkeğin eşine karım anlamında kullandığı seslenme sözü (Su.).
arzuman İstek, şiddetli istek (Yazır-Bo.; Maksutlu-Ka.; Sarimbey, Serban-Çr.). "Soyun da gir koynuma, Arzumanın kalmasın" Koşay-İşitman 1932: 15
āsak Topal, aksak (İncesu-Su.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.).
āsamak Topallamak, aksamak (Çr.).
asamakta kalmak Sürüncemede kalmak, geriye atılmak (Çr.).
asancakta kalmak → asamakta kalmak (Çr.).
asātek Kadın, eksik etek (Çr.).
asbap Giysi, üst baş (Al.; Demir-

şeyh, Kamışlı, Yarımşögüt-Su.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). "Asbapların kan-sız gitsin de kanlı gelsin" Yoksul 2011: 70
asbap daşı Çamaşır yıkama taşı (Su.).
asdar 1. Evin tavanı (Su.). 2. Evle çatı arasında ot ya da odun konulan yer (Bademce-Ka.).
ases gobel Filmde başrol oyuncusu (Çr.). "Ases gobel dala gelmedi." Yoksul 2011: 70
asfinik Naftalin (Çr.). "Asfinikli giyme yakınlarını ürkütürsün." Yoksul 2011: 70
asgellik Askerlik (İs.). "Ombeş sene asgellik edellerim." Abaz, 2004: 108
ası Sinirli (Su.).
asıık Asılmış adam (Çr.).
āsırık (1) Aksırık, hapşırma (Çr.).
āsırık (2) Tavan (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
āsırmak Hapşırma, aksırmak (Çr.).
āsık (1) Eksik, noksan (Al.; Su.). "Gonu gomşu bizden āsık olmazdı Sevmediği gelirse helva çalmazdı" (C. Terzi) www.corum.com.tr
āsık (2) Kadın, karı (Çr.).
āsık etek Kadın (Çr.).
āsikli 1. Kadın (Su.; Çr.). 2. Erkeklerin eşlerine seslenirken kullandığı söz (Su.).
āsilmek Eksilmek, azalmak (Çr.).
asker anası Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
aslahatten Çok şey anlamında şaşma ünlemi (İs.).
aslaretten "Hadi ordan, sanki" anlamında küçümseme sözü (İs.).
aslım aslım asılmak Zorlamak (Çr.).
asmak Ağır gelmek (Gölet-Ka.). "Çuvaldaki son bir kürek pirinci de koyunca, terazinin kefesi aşağı doğru

astı." www.golet.tr.gg/
aspur Sarı boya olarak kullanılan yaban safranı (Al.).
astar (1) Tavan (Yeşilyurt, İshacı-Al.; İs.; Çayhatap, Çıkrik, Sarimbey-Çr.). "Korkmadın mı Veli Kâ'nın enikten / Nasil indin astardaki delikten?" Arısoy 1970: 64
astar (2) Bir yere set çekmek, bir yeri sağlamlaştırmak için taş, moloz, kumla birlikte kullanılan ağaç, çalı (Âşıkbükü-Os.). "İrmak yükselince geçen yıl tarlanın kenarına bastırdığımız astarların hepsi darmadağın olmuş." Arslaner 2016: 233
astırmak Ağır gelmek (Gölet-Ka.). "Tahterevalliyeye sen binince üçünü de astırdım." www.golet.tr.gg/
asu 1. Sütü kesilmek üzere olan inek, koyun, keçi (Âşıkbükü-Os.). 2. Sütten yeni kesilen dana, oğlak, kuzu (Âşıkbükü-Os.). "Asu ineğin sütünden ne olur? İki bardak ya çıkar ya çıkmaz." Arslaner, 2016: 233
asvab Giysi, üst baş (Al.).
asvata Alışveriş (Al.).
aş 1. Bulgur pilavı (İs.). 2. Çorba, yemek (Su.; Çalyayla, Evcioirtakışla, Turgut-Çr.). "Aş dostu değil, baş dostu olmalı" Yoksul 2011: 73
aşāğ Timar tarağı (Su.).
āşam Akşam (Çr.). "Garı bazarından birez pancar al, az da basdırma yolla gobelden, āşama bişiriyim." Özçatalbaş 2002: 27
āşamaca Akşama kadar (İs.). "Beni otturdula, āşamaca orda otdum." Abaz 2004: 168
āşamınan Akşam vakti, akşamleyin (Su.).
āşamlēn Akşamleyin (Su.).
aşana Dügün ya da tören yemeği pişirmek için kurulan açık hava mutfağı (Âşıkbükü-Os.). "Mevsimi gelince aşanalara çatılır, yağmur dua-

sına çikilirdi.” Arslaner, 2016: 233
aşana çatmak Düğün ya da tören yemeği vermek amacıyla mut fak düzeni kurmak (Âşıkbükü-Os.). “Evde ne varsa yiyeceğiz. Her gün aşana çatacak halimiz yok.” Arslaner 2016: 200
aşdavul Bir çeşit ekşi elma (Çr.).
aş dezgahı Mutfak tezgahı (Çr.). “Getmiş bakmış. Aş dezgânın üstünde bi dihim ekmek.” Çorumevi 2000: 18.
aşena Evde yemekle ilgilenen reis kadın (Su.).
aşene Mutfak (Os.; Su.). “Annem bu mutfağa, karanlık aşene diye isim takmıştı.” Saraçer 2000: 62.
âşer Meşe külünün ıslanmasıyla elde edilen bir çeşit çamaşır suyu, küllü su (Beydili-Çr.).
aşerp Eşarp (Al.).
aşerpi Eşarp (Çalyayla-Çr.).
aşesmek Yıkılmak, birbirine girmek, aşırı gürültü patırtı olmak (Çr.). “Ben meydana çıktığım an / âşesirdi yer gök cihan” Yoksul 2011: 44.
aşevi (1) Mutfak (Çıkrık-Çr.). “Sonra aş evinde odun ocağını yaktı, çorba koydu.” Özçatalbaş 2003: 69.
aşevi (2) Lokanta (Su.). “Hem hanlarda, hem de kasabaların aşevlerinde yemek yenebilir.” Sarıyüce 2004: 101
aşgar (1) Kir çıkarıcı, çamaşır yumuşatıcı olarak kullanılan, üzerlik otu ya da meşe külünün kaynatılmasıyla elde edilen sulu karışım (Su.).
aşgar (2) Yüzsüz, biçimsiz (Su.).
aş garışdırma Yayla çorbası (Su.; Büyükgülücek-Çr.).
aşgarsuz Yüzsüz, biçimsiz, sevimsiz, çirkin (İs.).
aş gatma İki çeşit yemeği karıştırma (Su.).
aş (1) Hayvanların kulağı kesile-

rek yapılan im (Su.).
aş (2) Koyun sürülerini birbirinden ayırmak için kullanılan kiremit renginde bir boya (Çr.). “Kımalı koçları aşılmalı / Eyvah güzel gelin ömrüne yazık” Çorumlu 2009: 198
aşığı cuk oturmak 1. Çocukların oynadığı aşık oyununda aşığın kazanacak biçimde yere oturması (Çr.). 2. Bir kimsenin işlerinin iyi gitmesi (Çr.). “Kiremit işinde Ali'nin aşığı cuk oturmuş.” Kerman 1997: 57.
aşık (1) 1. Davarın diz kemiği (Çr.). 2. Oyun için kullanılan kemik (Çr.). “Aşığın bini bir para; ama ütülmesi kötü” Yoksul 2011: 74.
aşık (2) Bir çeşit kumar oyunu (Su.).
aşıraşı Aşure tatlısı (Kıcılı-Al.; Su.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.).
aşırma Köylerde oynanan bir halk oyunu (Örencik-Çr.).
aşırtma Semer paldımının aşağıya düşmemesi için sağrı üzeri ile iki yandan paldıma bağlanan yün ya da kayış kemer (Çr.).
aşkar Biçim, eşkal, nişan (Çr.). “Şu adamın aşkarına bak.” Tdk 1993: 358.
aşlak (1) Aşılı fidan, aş yapılmış bitki (Yeşilyurt-Al.). “Karaçalıya aşlak vursan gül olmaz / Sarrafın yanında altın pul olmaz” Yöndem 1983: 105
aşlak (2) Ekli, eklenmiş (Su.). 2. Yama, yamalık (İs.)
aşlama Aşılanmış meyve fidanı (Çalyayla-Çr.). “Dere boyu aşlama / Aşlamayı daşlama” Gösterir, 2011: 77
aşlamak (1) Ekleme, katmak (Su.). “Yemeğine su aşla ki çoğalsın.” Yoksul 2013: 649
aşlamak (2) 1. Ağaçlara aşı yapmak (İmat-Al.; Körkü-Su.; Evciora-

kışlaÇr.). “Cevizi taşıyayım / Dalını aşlıyayım” Çağıl 2013: 13
 2. Sebze fidesi dikmek (Çalyayla-Çr.). “Domates aşladım.” Tdk 1993: 360
aşlanmak Büyümek, boy atmak (Alancık-Me.; Çr.). “Mor tepeler eteğine yaslanmış / Bağlarında meyveleri aşlanmış” Sürmelican 2013: 59
aşlık (1) Açlık (İkipınar-İs.). “Çocuklarım aşlıktan ölücek.” Abaz 2004: 121
aşlık (2) Kış için hazırlanan yarma, bulgur gibi yiyeceklerin tümü (Gökçeagaç-Uğ.).
aşma Erkek hayvanın dişi hayvanla cinsel ilişkide bulunması (Su.; Çr.).
aşmak (1) Açmak (İs.). “Yere pıtdan düştü, aşdım bakdım.” Abaz 2004: 159
aşmak (2) Devrilme, yıkılmak (Çavuşoğlu-İs.). “Ne oldünü bilmiyom, oruya aşdım.” Abaz 2004: 137
aşmalı Erkek çocuklar arasında oynanan birdirbire benzer bir oyun (Çr.).
aşocağı Mutfak (Çr.). “Yemek pişirilen odaya aşevi ya da aşocağı denir.” Çorumlu 2009: 1202
aşrı Uzak (Beydili-Çr.).
aşşâ Aşağı (Esentepe-İs.; Gökçam-Su.; Eskiekin, Tarhankozlusu-Çr.). “Badalı aşşâ ineken o eltim geldi.” Abaz 2004: 123
aşşih Aşık, saz şairi (Çr.).
aştan çıkmaz kel kepçe Her işe, her söze karışan lüzumsuz kimse (Âşıkbükü-Os.).
aşur Tuzlu pişirilip sıcak yenen aşure (İs.).
aşırtma Hayvanın kuyruk altından geçirilen, semeri tutan keçe ya da deri kemer (İs.).
aş verme → aş yerme (Çoprasık-Al.).

aş yerme Gebelikte kimi yiyeceklerle karşı aşırı düşkünlük göstermek ya da nefret etmek, tiksirmek (Dereköy-İs.). “Aş yerince bulanır. Mutfağa girince tiksindir.” Balıkçı 2010: 79
atak Cömert, eli açık kimse (Çr.).
atanak Çocukların ok atmak için yaptığı oyuncak yay (Gölet-Ka.).
ataş Ateş (Haydar-Al.; Körkü-Su.; Sarimbey, Serban-Çr.). “Ben seni sözüne sadık sanardım / Gece gündüz ataşla yanardım” Çırakman 2002: 122
Atatürk yüreği Bir motif adı (Su.).
at cırtlığı Çayırardan toplanarak yenen bir çeşit ot (Kamışlı-Su.).
atgı Ekmek pişirmek için tandıra atılan kes, ot gibi şeyler (Çr.).
atgıcı Yufka ekmeği pişiren, çeviren kadın (Çr.).
atık Artık, gayrı (Çr.). “Neyse şimdik bulundu ya, atık tezcene bitiririk.” Çorumevi 1996: 23
atkiç → Atgıcı (Çr.).
atlamp Dört nala koşmak (Os.).
atlampaya kalkmak Önünü ardını gözetmeksizin dört nala koşmak (Os.).
atlangaç Çaydan geçebilmek için aralıklarla konan iri taşlar (Çr.).
atrankaya Çocukların bir tür oyunu (Os.).
atlemek Temizlemek, ayıklamak, seçmek (Tutçakallı-Çr.). “Bizim bağın başını / Ben atledim taşını” Gösterir 2011: 131
atlı Erkek tavırlı kadın (Çr.). “Anam sen o atlıyla başa çıkabilir misin?” Yoksul 2013: 57
atlık At, eşek bağlanan ahır (Beydili-Çr.).
atma Kış geceleri sırayla, haftada bir yapılan yemekli sohbet (İs.). “Yarın akşam atmamız var, beni

mazur görün.” Tdk 1993: 372
atmaca Çocukların kuş vurdukları sapan (Su.).
atmış Altmış (İs.). "Atmış sene olmuşdur ben gelin olalı."
 Abaz 2004: 169
atmış ahil yetmiş fikir Bir örgü motifi (Su.).
atmuk Belsuyu, meni (Âşıkbüktü-Os.).
at paklası Siyah, büyük bakla (Çitli-Me.).
atuk Artık (İs.). "Birbillene sungu sunguye düşüyola, atuk naalisa."
 Abaz 2004: 102
ava 1. Baba (Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.). 2. Ağabey (Çopraşık-Al.).
avadan, avadanlık Araç, aygıt (Eskice-Çr.). "Onları da çoktan satardı ama, zenaatinin avadanlıkları oldu ğundan..." Tahir 2008: 353
aval aval Aptal aptal bakmak (Sarimbey-Çr.). "Etrafıma aval aval bakındım." Özçatalbaş 2003: 23
avanas Küp (Su.).
avanta Avare, işsiz, aylak, kötü kimse (Çr.).
avar Parsel (Doğla-Me.).
avara 1. Şaşkın, kararsız, beceriksiz, işsiz (Külâh-Al.; İs.; Akçalı-Su.; Arpalık, Sarimbey, Turgut-Çr.). "Az kazandın çok çalıştın / Sen avara durdun mu hiç" Gardaş 1979: 3
 2. İşe yaramaz, verimsiz, kötü, bozuk, iyi olmayan her şey (İs.; Kavşut-Su.; Çr.). "Bu adam avaradır demedim mi?" Tdk 1993: 376
avara ayı 1. Kasım ayı (Su.).
 2. Ekim ayı (Bademce-Ka.). "Pazarın yolu, avara ayı diye diğer sorulara cevap veriyormuş."
 Uçakçı 2006b: 247
avara gasnak Çalışmak istediği halde, koşullar çalışmaya elverişli olmadığı için işsiz güçsüz gezen kimse (Çr.). "Bir avara kas-

nak gibi boş döndüm / Hiçbir işe yaramadım neyleyim"
 (Körhasan) Ercan 1991: 380
avaralaşmak 1. Hastalığın kötüye gitmesi (İs.). 2. İşlerin iyi gitmemesi (İs.).
avaralık İşsizlik (Çalyayla, Düdük-lük-Çr.). "Avaralık döneminde okuma yazma kursu veriyormuş."
 Akkaya 2011: 371
avcıl İyi av avlayan hayvan (Çr.).
aveyit Armağan (La.; Boğazkaya, Elmapınar-Me.). "Elbiseyi götüren kişi ayakkabısını ayağından çıkarırsa geri almak için aveyit ödemek zorunda kalır." Cingöz 2010: 333
avgar avgar Yamuk yumuk, eğri büğrü (İs.).
avgın 1. Üstü kapalı ya da açık su yolu, ark, bahçe duvarlarında açılan su deliği (Külâh-Al.; Boğabağı-Çr.). 2. Lâğım (Su., Me.). 3. Küçük su yolu (Su.). "Avgın, insanoğlunun yarattığı ilk su yoludur."
 Yoksul 2013: 86
avgun (1) Ayçiçeği (Al.; Dutçakallı, Eskiköy, Gökçedoğan-Uğ.). "Haydin la gobeller avgun yolmaya gidek."
 Tuluk 1991.
avgun (2) → avgın (Beydili-Çr.).
avhalaşmak 1. Oynaşmak (Çr.).
 2. Şakalaşmak (Çr.).
avı 1. Zehir (Su.). 2. Acı (Su.).
avırt Çene (Su.).
avil Bayağı, adi, açık göz (Os.).
avkalamak 1. Çalkalamak, elemek (Çr.). 2. Yakalamak, tutmak, avuçlamak (Çr.). 3. Eziyet etmek (Kamışlı-Su.).
avlağa Avın bulunduğu yer (Su.).
avlağı Bahçelerin çevresine ağaç ya da ince dallardan yapılan çit, engel (Çr.).
avloğ → avlağı (Gölet-Ka.). "Avloğa diken kesmeye gidiyorum."

www.golet.tr.gg/
avluk Ahşap bahçe çiti (Ka.).
avrana Dişi deve (Çavuşcu-Su.).
avrat Evli erkeklerin eşlerine seslenme sözü (İsahacı-Al.; Os.; Kamışlı-Su.; Arpalık, Eskiekin, Palabıyık-Çr.). "Avrada sırtımı dönük yatarım / Beden yorgun, aşka ırık patiron" Özgür 2002: 92
avrat ağızlı Hanımının her dediğini yapan erkek (Gökçam-Su.).
avratbaz Kadın avcısı, zampara (Çr.). "Ulan Avratbaz, bu sıralar sen avratbazlığı da iyicene maskara ettin." Tahir 2007: 288
avrat pazarı Kadınların öteberi sattıkları yer (İs.). "İnanmazsan bu hafta Çorum'un Avrat Pazarı'na git."
 Tahir 2006: 89
avsata Alışveriş (İs.).
avsun Üfürük, nefes (Çr.).
avsunlamak Hastaları iyileştirmek için okuyup üfleme. (Çobandivan-Çr.). "Ziyaretçileri avsunlamak için ecdatlarından kalan bir kılıcı da gece çalıp giderler."
 Akkaya 2011: 358.
avsunnamak → avsunlamak (Çikrik-Çr.).
avsunnu Okunmuş, üflenmiş (Su.).
avu Zehir, ağı (Karkın-İs.; Yağcılar-Ka.; Alancık-Me.; Os.; Karahisar-Çr.). "Kız ben senin uğruna / Avu zehir içerim" Gösterir 2011: 214.
avukçu İri taneli, kalın kabuklu bir çeşit beyaz üzüm (Çalyayla-Çr.).
avukdurmak Aldatmak, kandırmak, oyalamak (Çr.).
avukturmak → avukdurmak (Çr.).
avul Çitle çevrili, üstü açık küçükbaş hayvan barınağı; ağıl (Gökköy-Çr.).
avul avul etmek Öfkeli bir bi-

çimde, anlaşılmaz sözler söylemek (İsmailköy-Çr.). "Morarmış bir vaziyette, avul avul edip duruyor." Güven 2013: 33.
avur Ağır (Kalecikkaya-Al.).
avurdu yamallıklı Her söze karışıp yakışsız sözler söyleyen kimse (İs.).
avurt 1. Ağzın bitim yerleri (Körkü-Su.; Gökköy-Çr.). 2. Ağız boşluğu (İs.; Ka.). "Çok aradım ama avurduma göre kaşık bulamadım."
 Yoksul 2013: 213.
avurtlamak Anlaşılmaz homurlularla sözü değiştirmek (Çr.).
avur zuvur etme İleri geri konuşma (Çr.).
avuş Avuç (Kalecikkaya-Al.).
avuşturmak Aktarmak (Kalecikkaya-Al.).
avut Bağırarak ağlama, sesli ağlama (İs.).
avuz → ağız (2) (Gökçam-Su.).
avuzbav Çuval ağız bağlamada kullanılan ip (Kalecikkaya-Al.).
ayağa kalmak Düğün yemeğine yetişemeyip hizmet edenler için kurulan ayak sofrasında yemek yemek (Çr.). "Bu duruma da ayağa kaldı denilirdi." Ozulu 2016: 261.
aya güne şah demek Buyrulan işi yapmayanlara sitem olarak söylenen söz (Gökköy-Çr.).
ayağı almak Ayak hareketini çalınan çalgıya uydurmak (Su.; Çr.).
ayağı karıncalı Adı çıkmış hafif kadın (Os.).
ayak Düğünde konuklara yemek dağıtan yapan genç (Çr.).
ayak altı Ortalık, merkezi yer (Su.).
ayakcak (1) Merdiven, merdiven basamağı (Çr.).

ayakcak (2) Yürüteç (Os.).
ayakçak Tırpancının çalışırken ayağına taktığı ayaklık ya da ot demeti; tönge (Su.; Beydili-Çr.).
ayak gezinmek Tuvalet gereksinimini gidermek (Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
ayak işi Kadın donu, don (Su.).
ayak sofrası Düğünde konuklara yemek dağıtan gençler için kurulan sofrası (Çr.). "Hizmet edenler için kurulan bu sofraya ayak sofrası denirdi." Ozulu 2016: 261.
ayak tehrizi Odanın içinde, kapı arkasındaki sahanlık (Çr.).
ayakyolu Tuvalet (Al.; Gökçam-Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). "Bundan sonra ayak yoluna gidenler radyo, müzik çalarak şaapacaklar!" Özçatalbaş 2003: 136
ayallama Ayarlama (İs.). "Böyle bi ayallama yaptık." Abaz, 2004: 116
ayancak Dokuma tezgâhında kücüyü aşağı yukarı indirip çıkarmak için basılan düzenek; ayakçak (Alacahüyük-Al.).
ayarsız Davranışları uygun olmayan, kendini bilmeyen kişi (Aşağıfındıklı-Su.).
ayartmaç Ayartılmış, şaşırtılmış (Çr.). "Bizim yapının üstüne bir ayartmaç güvercin kondu." Tdk 1993: 408
aybatçı Gürültücü, şamatacı (Çr.).
aydamak Hayvanları sürmek, çobanın sürüsüne katmak (Kalecikkaya-Al.).
aydaş Bebeğin bedeninin kuruyup başının büyümesi biçiminde ortaya çıkan bir hastalık (Derreköy-İs.; Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Su.). "Cenazeden aydaş olan çocuk cıyak cıyak ağlar." Balıkçı 2010: 101
aydede Ayçiçeği (Su.).
aydingul Ayçiçeği, çekirdek

(Su.).
aydınlık Cam (Çr.).
aydısmak Tartışmak, laf yetiştirmek, alay etmek (Âşıkbükü-Os.). "Babanla aydısmaya utanmıyor musun?" Arslaner 2016: 234
aydısmek İddia etmek (Ka.).
aygırı Aykırı, ters, yanlış (Çr.).
aygırsak Erkek isteyen hayvan ya da kadın (Or., Me.).
aygırsamak Dişi hayvan, çoğuncası kısırak, erkek hayvan, aygırı istemek (Çr.). "Aygırsamış kısırak gibi yelesini savurarak kişnemeye başlamasın." Tahir 2004: 203
ay görüktü Saklambaç oyununa benzer bir çocuk oyunu (Çr.). "Geceleri aygörüktü, sinembitti, çöğürümçüş, güvercin takla geç vakitlere kadar sürerdi." Tuluk 1991.
aygul Ayçiçeği, çekirdek (Su.).
ayı (1) Topaç (Bo.; İs.; Su.; Çr.). "İyi dönen aylar için "Ula gobelin ayısı dondu" demekten kendimizi alamazdık." Tuluk 1991
ayı (2) Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).
ayıboğan Yenmesi güç, boğaz tıkayan bir çeşit armut (Çr.). "Dayadı önlerine iğdeyi, ayıboğan armudunu." Seyda 2006: 193
ayı döndürmek Kamçı yardımıyla topaç döndürmek (Su.).
ayık Uyanık, açık göz (İsahacı-Al.). "Mekanınız kayaların koğuğu / Size derler hayvanların ayığı" Arısoy 1970: 64
ayıkmaq Ayılmak, uyanmak, akıllı başına almak (Çr.).
ayın bayın olmak Şaşırmaq, şaşkına dönmek, tuhaflaşmaq (Çr.).
ayınğa Kaçak tütün (Çr.). "Bunlar kaçacağı pusulamasınlar, geçende gelen ayınğayı?" Tahir 2004: 66
ayın oyun olmak Oyuncak olmak, eğlence konusu olmak

(Çr.). "Ayın oyun, kör oyun." Yoksul 2013: 92
ayıpsamak Ayıplamak (Çr.).
ayıtlamak → atlemek (İs.; Aşağıfındıklı-Su.; Karahisar-Çr.). "Bizim bağın başını / Kim ayıtlar daşını" Gösterir 2011: 131
aykırsamak Dişi hayvanın, çoğuncası kısırığın, erkek hayvan istemesi (Oğlaközü-Su.).
aylak Açık, belli (Çalyayla-Çr.). "Gözünü kim oydu, gardaşım oydu; aylak derin oymuş." Yoksul 2013: 343
aylamak Devam etmek (Bo.). "Yağmur aylayacak." Koşay-İşıtman 1932: 20
aylandırmak Çevirmek (Kalecikkaya-Al.).
aylı günlü Doğurması yakın kadın (Çr.). "Ayı günü yaklaştı." Yoksul 2013: 92
aymak Ayılmak, kendine gelmek (Os.).
aynacı Şımarıklık yapan, komik kimse (İs.).
aynalamak Tek tırnaklı hayvanların tökezleyip dizini yaralaması (Çr.).
aynalı Bir tür heybe ya da kilim motifi (Su.).
aynalı fistan Kuşak bölümü bedene oturan, eteği büzgülü bir kadın giysisi (Çr.).
aynat beynat Yamuk yumuk, biçimsiz, düzgün olmayan (İs.).
aynaz Saçlarının bir bölümü, özellikle ön tarafı dökülmüş kimse, kel (Âşıkbükü-Os.). "Aynazın tekisin sen; kimin saçına başına laf ediyorsun?" Arslaner 2016: 234
ay peceden aşmış 1. İş işten geçmiş (Su.). 2. Gece yarısı olmuş (Su.).
ayran Düğünlerde oynanan, baş-

lık parası için gurbete çıkan delikanlıyı dönüşte sevdiği kızın tanınmamasını konu edinen seyirlik köy oyunu (Turgut-Çr.). "Ayran oyunu ile canlandırılmak istenen olay Turgut köyünde yaşanmış bir olaydır." Oğuz 2006c: 12
ayranlığı kabarmak Öfkelenmek, kızmak (Çr.). "Ayranlığın kabarıp sen mi bulaştın birine, yoksa senin mi ananı bellediler?" Özçatalbaş 2003: 15
ayrı enmek Gelinin, ayrı oturmak amacıyla kayınbabasının evinden başka bir eve inmesi (Su.).
ayrıksı Normal insandan ayrı biçimde davranan; ters, inatçı (Çr.). "Ayrıksılık etme oğlum, gel sen de gatıl oyuna." Kerman 1997: 14
ayruksa Huysuz, tabiatsız (İs.).
ayu Ayı (Bademce-Ka.).
ayucu Yakın yer, ayak ucu (İs.; Su.). "Babam şöyle beş arık ayucundaymış." Abaz 2004: 105
ayvah Eyvah (Gökçam-Su.). "Ayvahh! Bu da mı geleceğidi bu yaştan sonra?" Sağmen 2009: 120
ayvalanmak Rengi sarıya dönmek (Göcenovacı-Çr.). "Herklerin, ayvalanmış arpaların içinde gezdi sabahaca." Gümüş 1977: 76
azap Çiftlik işlerinde çalışması için bir yıllığına tutulan erkek hizmetçi, uşak (İsahacı-Al.; Sarayköy-Ba.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Beydili, Palabıyık-Çr.). "İstersen küpünde şarap olayım / Kapına kul eyle azap olayım" Özgür 2002:51
azbar Çitle çevrili ahır avlusu (Kalecikkaya-Al.).
azbuçuk Az da olsa, biraz (Arpalık, Dutçakallı, Gökköy, Morsümbül-Çr.).
azdırmak Yoldan çıkartmak, şımartmak, sapıtmak (Körkü-Su.;

Mislerovacıği-Çr.). “Kim büyüttü, kim bunları azdırdı / Kim ne söyledi de böyle kızdırdı” Koygun 2002: 23

aze Âza, vücut organları (Âşıkbü-kü-Os.; Akçalı-Su.; Göcenovacıği, Sarimbey-Çr.). “Azelerim gopuyo boğün, heç eyi değülün.”

Arslaner 2016: 234

azenmek Oyalanmak (Çr.).

azı Kağnıda tekerlekleri birleştiren, ekseni iki yandan tutan ağaç çivi (Çr.).

âzi bālî Oruçlu, ağzı bağlı (İs.).

azımsımak Az görmek (Çr.).

azınsamak Az görmek (Al.; Su.).

azırêl Azrail (Su.).

azıtmak (1) Kedi, köpek yavrularını evden uzak bir yere bırakmak (Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).

azıtmak (2) → Azdırmak (İsahacı-Al.; Akçalı-Su.; Sarimbey-Çr.). “Doğru yürü azıtmadan / Kalyon alıp tozutmadan” Arısoy 1970: 43

azmak (1) Yolunu yitirmek, şaşırarak, kaybolmak (İsahacı-Al.; Çalyayla, Evcortakışla, Serban-Çr.). “İlim Hakka giden bir ulu yoldur, Azarsın o yoldan şaşarsan oğul”

Özgür 2002: 73

azmak (2) Şımarmak, yoldan

çıkma (Al.; Mislerovacıği, Evcortakışla, Karahisar-Çr.). “Azar ki Allah beterinden saklasın kudurup Çorum’a sığmaz olur.” Tahir 2004: 26

azmak (3) Yaranın ya da hastalığın çekinceli duruma gelmesi (Körkü-Su.; Eskiakin, Evcortakışla-Çr.). “Savağın başında çağlayanı yok, Azmış yaraları, bağlayanı yok”

Kurtoğlu 1998: 8

aznaşmak Ağız dalaşı yapmak, bozuşmak, tartışmak (Su.).

“Çöl Omar’ın uşakları aznaşmışlar.”

Uçakcı 2006: 378

B

bā (1) Bağ (İs.; Su.; Çr.). “Bizim bāda bi sürü tosba gördüm.” Tuluk 1991.

bā (2) Düşüm (Su.).

bā (3) Bana (Karkın-İs.). “Bā bi çarşı banyosu yapdurucān acele.”

Abaz 2004: 112

ba (4) Usanma, kızma, yalvarma durumlarında be ünlemi yerine kullanılan ünlem (Âşıkbü-kü-Os.). “Eyi ba, bekledip durma beni; ne diyeceğiseñ de!” Arslaner 2016: 234

baa Bey (Büyükcemili, Çevreli-Al., Os.; Çr.). “Valla seni de öldürür, beni de öldürür baa!” Saraçer 2000: 349

baaktan → Bayaktan (Ovasaray-Çr.).

baalamak Bağlamak (Çr.).

baalı Büyülü, büyülenmiş (Su.).

baalim → Baylığı (Çr.).

baanmek Beğenmek (Gökçam-Su.; Çr.). “Ben de baandim, o da baandı.”

Sağmen 2009: 51

baar Bağır, göğüs (Su.).

baarmak Bağırarak (Çr.).

baarsakları meydanda galmak Çabuk bitirilmemesi durumunda sıkıntı doğacak bir işte sıkışıp kalmak (Çr.).

baarsaklarına göğ dolanmak

1. Baharda hayvanların yeşil ota kavuşması (Çr.). 2. Ekonomik sıkıntısı olan bir kimsenin durumunun düzelmesi, zengin olması (Çr.). “Baarsaklarına göğ dolandı ya, garısının üstüne evleniyo.”

Kerman 1997: 57

baartlak Geveze, yaygaracı, çok bağırarak, gürlütücü (Çitli-Me.; Gökçam-Su.).

baba (1) Büyük, onulmaz çıban;

veba, dert, hastalık (ilenmelerde) (İs.). “Elinde kolunda babalar çıksın.” Tdk, 1993: 447

baba (2) Zehir zıkkım (ilenmelerde) (Su.; Dutçakallı-Çr.). “Babanın bekini, zihimin kokünü yiyesice.”

Uçakcı 2006: 222

baba (3) Erkeklik organı (Çr.).

baba (4) 1. Çatılarda kullanılan omurga direği (Bo.; Oğ.; Or.; Os.; Su.). 2. Kalın, kısa sopa (Su.).

babacan İyiliksever, merhametli (Çr.).

baba çıka Öl, geber anlamında ilenç (İs.). “Baba çıksın! Edemezlerse geldikleri gibi giderler...”

Tahir 2008: 282

baba çıkasica → Baba çıka (Çopraşık-Al.; Su.; Çalyayla, Karadona-Çr.). “İrissiz yâr haşat oldum elinde / Çok gilladın baba çıksın dilinde”

Gösterir 2008/84: 11

baba çıkmıyasica Olumsuz anlam taşımayan ilenme sözü (Çr.). “Baba çıkmıyasica, ellerin girilsin, nasıl doodün sabiyi?”

Tuluk 1991.

baba hesabı Miladi takvimdeki her ayın on üçü, ayın biri olarak alınan rumi takvim (Al.).

babal Günah ya da suç sayılacak eylemler; vebal (Al.; Su.; Arpalık, Gökköy, İsmailköy-Çr.). “Babalı altında kalmak istemiyorum.”

Yoksul 2013: 99

babalanmak Görgüsüzce bir şeyler yemek, zıkkımlanmak (İs.; Su.).

babalı boynuna Vebalı boynuna, sorumluluğu sana (Su.). “Ben varam köyünüze / Babalım boynunuza”

Ertekin 2006: 31

babalık Üvey baba (Çr.). “Babalığında bol para vardı, koklatmıyordu.”

Destanoğlu 2006: 54

babana rahmet Doğru söyledin

anlamında onaylama sözü (Çr.). “Tamam! Babana rahmet! Biz ‘yaren’ deriz.” Tahir 2007: 217

babuç Ayakkabı, pabuç, bir çeşit terlik, yemeni (Eskiakin-Çr.). “Cici babuç cız eder / Kız oğlana göz eder”

Ertekin 2006: 39

bacca Toprak dam, evin üstü (Al.).

bacalık Ocağın yanına ya da üstüne yapılan; lamba, kibrit gibi araç gereç konan raf (Os.).

bacca üstü → Bacalık (Âşıkbü-kü-Os.). “Bacüstündeki bardakları getirebilir misin?” Arslaner 2016: 234

bacca Bahçe (Su.).

bacı 1. Kız kardeş (Örenseki-İs.; Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). “Ne umuyon bacından, o da ölüyo acından.” Yoksul 2013: 505

2. Kadınların birbirlerine seslenirken abla, arkadaş anlamında kullandıkları söz (Su.).

bacılık Kadınlar arasında kardeş yerine tutulan yakın arkadaş, kardeşlik (İsahacı-Al.). “Gelin bacılıklar uğut vuralım / Üç çinik buğdayı suya koyalım” Arısoy 1970: 72

baç Hayvan vergisi (Al.; Evcı-Bo.; Su.). “Satıştan bac almak için isteksiz isteksiz hayvanlar arasında dolaşıyor.” Sarıyüce 2004: 286

bāça Bahçe (İkipınar, Örenseki-İs.). “Şindi de aha goca baçalar boz galıy gidemiyom.” Abaz 2004: 121

bāçüyüz Eve bitişik bahçe (İs.). “Boyle aralar bāçayuz büyük bāça bulularıdı.” Abaz 2004: 97

badak Kısa boylu, ufak yapılı, cüce, bodur, tıknaz (İs.; Gökçam-Su.; Boğabağı-Çr.).

badal (1) 1. Merdiven, merdiven basamağı (Külâh-Al.; İs.; Gökçam, Yarımşögüt-Su.; Çalyayla, Gökköy, Karadona-Çr.). 2. Basamak türü engebe (Su.). “Gobelin biri badaldan yuvalanmış, toplunun dibine çömüdo-

muş.” Kerman 1997: 14
badal (2) Ceviz içinin dörtte biri (Çr.).
badal badal Gayri muntazam, gelişigüzel (Çr.). “Çocuğun tıraşı badal badal olmuş.” Tdk 1993: 462
badala basmak Çocuğun yaşına girmesi, yaşını doldurması (Çr.).
badallamak Basamak yapmak (Çr.).
badanaç Tekerleğin dönmesine karşın taşıtın ilerleyememesi, patinaj (Uğ.).
bade Başka (Su.).
bademli Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
badem parmak İşaret parmağı (Çr.).
badı Kaz (Külâh-Al.; İs.; Gökçam, Yarımşöğüt-Su.; Çayhatap-Çr.). “Yemek iy’ olmazsa karnı hep açtır / Tavuğu, badıyı yemesi hoştur” (S. Örgel) Ercan 1991: 428
badı badı Kazları uzaklaştırmak için söylenen söz (Su.).
badımak Yol kıyılarında biten, ufak yapraklı, yemeği yapılan bir ot (Çr.).
badı 1. Kaz (Os). 2. Kaz ya da ördek yavrusu (Çr.). “Suların mazgaldan geçmeden önce oluşturduğu gölcükte, gün boyu ak yeşil gerdanlı badı badiler yüzerdi.” Özçatalbaş 2002: 10
badik Kaz ya da ördek yavrusu (İbek-Me.; Konaklı, Üçköy-Çr.).
bagaj Hayvanlara yem konulan yer (Al.).
bagartak → bağardak (Çr.).
bağ Bey (Su.). “Avni Bağ, Osman Bağ.” Uçakçı 2006: 356
bağaldak → bağardak (İs.).
bağanmek Beğenmek (Çr.). “Hadi ordan yalak Osoo, şimdi bağanip varmıyom da sana, erkek olunca mı

alacağım seni.” Özçatalbaş 2002: 120
bağarcak Çobanın gece yatarken sürünün kaçmaması ya da kurt geldiğinde haberdar olabilmesi için bir ucunu koyunlardan birine bir ucunu koluna bağladığı ip (Çr.). “Bağarcaklı koyun, bilmez ki art niyetli oyun.” Yoksul 2013: 101
bağardak Çocuğun düşmemesi için beşiğe ya da salıncağa bağlanan enli kuşak (Kışlacık-Me.).
bağcak → bağarcak (Oğlaközü-Su.; Boğabağı-Çr.).
bağça Bahçe (Gökköy-Çr.).
bağçe Bahçe (Çr.). “Karanfilim ek beni / Has bağçene dik beni” Ertekin 2006: 73
bağenmek Beğenmek (Su.).
bağ eşgisi Olgunlaşmamış üzüm-den yapılan, sulandırılarak yenen pekmez türü bir yiyecek (Su.; Çalıca-Çr.).
bağ gazanı Yaklaşık 30-40 litre su alan bakır kazan (Su.).
bağırdağ 1. → bağardak (Âşık-bükü-Os.; Dutçakallı-Çr.). 2. Çocuk kundağı (Dereköy-İs.; Çr.). “Sinem yarin beşiği / Kollarım bağırdağı” Ertekin 2006: 106
bağır tlak 1. Geveze, yaygaracı, çok bağırın, gürültücü (Al.; İs.; Os.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Yumurtlayan tavuk bağır tlak olur.” Yoksul 2013: 662
2. Asabi, titiz, sert (Çr.).
bağilâni İçinde pekmez kaynatılan büyük bakır leğen (Çr.).
bağkal Yazma, kayıt (Kızılhamza-Or.). “Öğrencinin bağkalını bulamadım.” Tdk 1993: 4440
bağ kaynatmak Bağdan toplanan üzümün ezilip şiresinden pekmez yapılması (Çr.). “Bağ kaynatmak için kara tandıra / Guzün

küre gurusumu sorma heç” Kurtoglu 1998: 27
bağ kesmek Asma ya da tevelerdeki üzümünü toplamak (Gölköy-İs.; Çr.). “İçeridere’de bağ kesmeye gitti.” Özçatalbaş 2002: 107
bağlama şalvar Ayağa giyilen geniş pantolon (Çr.).
bağlantı (1) Arabalarda dingil üzerindeki parçaları birbirine bağlayan demir (Çr.).
bağlantı (2) Yeni yapılan binaların direncini arttırmak için köşelere konulan kılıç biçiminde demir, betonarme binalardaki köşebent (Çr.).
bağlar gazeli Konuşulmakta olan konuyla ilgisi olmayan sözler (İs.).
bağ leğeni → bağilâni (Çr.).
bağlılık Cinsel bakımdan iktidarsızlık (Çr.).
bağlı Başka (Su.). “Ondan bağli.” Uçakçı 2006: 356
bağlık Olgunluk, akli erme (Çr.). “Seninle akla bağlık olunca konuşalım.” Yoksul 2013: 564
bağnak Bebeğin ilk kakası (Dereköy-İs.). “Siyah olur bağnak.” Balıkçı 2010: 104
bağrı bütün Top çekirdekli bir çeşit kavun (Kıcılı-Al.; Ovakarpınar-Çr.).
bağrı geçik Karnı içine çekik insan ya da hayvan (Çr.).
bağrı yoha Yufka yürekli, merhametli (Çr.).
bağtap Din, dinsel inanç (Kızılhamza-Or.). “Bu kişinin bağtabı yoh.” Tdk 1993: 4440
bah Evet, peki, olur, öyle (Çr.). “Kız güzel mi ?- Bah, -Bayrama gidecek misin? Bah.” Tdk 1993: 486
bahanak Geviş getiren hayvanların körelmiş tırnakları (Çr.).

bahasınmak Pahalı bulmak (Alacahüyük-Al.).
bahça Bahçe (Alancık-Me.; Gökçam-Su.; Turgut-Çr.). “Bahçaya it bile yanaştırmıyo baban yav...” Sağmen 2009: 51
bahınmak → Bakınmak (Su.; Çr.).
bahır Bakır (İs.; Su.).
bahır çaluğu 1. Ağızda hoş o mayan bir tat (İs.). 2. Turkuaz mavisi (İs.).
bahmak Bakmak (Su.; Mislerovacığr-Çr.). “Anar o nazlı yar benim olmasa / Bahın gözlerimin yaşına benim” Caferoğlu 1994: 146
bahraç (1) → bakraç (Akçalı, Gökçam-Su.). “Takmış kola bahracını / Dağıtmış rüzgar saçını” Arız 2005b: 100
bahraç (2) Tunçtan dökülmüş aşık (Çr.).
bahşış Bahşış (Çr.). “Düğünlerde kınalarda, hamam muhabbetlerinde çengilere soktukları bahşışları...” Tahir 2004: 294.
bahtı ikilemek Dünürlük konusunda Allah’ın emri sözünü yinlemek (Yeşilyurt-Al.). “Kız tarafının gönlü olursa bahtınızı ikileyin diye yanıt verirler.” Yöndem 1983: 8
baka Kurbağa (Kalecikkaya-Al.).
bakale Şaşırma ünlemi (Al.).
bakara Makara (Çr.).
bakıncak Ayna (Aşağıbüyük-Su.).
bakınmak Doktora muayene olmak, tedavi olmak (İs.).
bakır çakır Kapkacak (Su.). “Beş on bakır çakır var.” Tdk 1993: 494.
bakla Fasulye (Çr.). “Bitli baklanın kör alıcısı olur.” Yoksul 2013: 154.
baklacı Falcı (Çr.).
bakla kırığı Üzerinde kara benekler bulunan beyaz at donu (Evci-Bo.). “Yalnız biri baklakırı, öbürü yağız iki binek hayvanı bırakılmıştı.” Sarıyüce 2006: 82.

baklava kesimi Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

bakraç Bakır ya da çinkodan yapılmış kova (Alancık-Me.; Os.). “Yayladan geliyor elinde bakraç / Anası oturmuş dokuyor arkaç” Sürmelican 2013: 75

bal Çocukların oyun oynadıkları aşıkların girintili çıkıntılı kı-sımları (Çr.). “On iki ya da on altı aşığı bal ya da mukabil tarafları yere gelmek suretiyle dizerler.” Çorumlu 2009: 590

bala Küçük yavru, çocuk (Kale-cikkaya-Al.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Koklarım balam seni / Kundağa sa-ram seni” Aytekin 2003: 107

balaban Büyük, iri (Kalecikkaya-Al.; Çr.). “Oğlum balaban olsun / Boyu değsin çardağa” Aytekin 2003: 95

balak 1. Manda yavrusu (Çopraşık, İmat-Al.; İbik, Satıyüzü-İs.; Os.; Çık-rık, Dutçakallı, Gökköy, Karadona-Çr.). “Balak kömüşi emmiyor diye söyleniyorlar.” Demiryürek-Ozulu 2017: 237

2. Kedi, köpek yavrusu (İs; Âşık-bükü-Os.; Çalyayla-Çr.).

bālamak Bağlamak (Yeşilyurt-Al.; İs.; Çalyayla-Çr.). “Annına altun bā-lalla.” Abaz 2004: 95.

balbardağı Erken olgunlaşan, yeşil renkli, çok sulu, tatlı bir çeşit armut (Çalyayla-Çr.). “Bal-bardağı bir mi gelinboğanla? / Kon-dudaki eş mi köşkte doğanla?” Gösterir 2014: 77.

balbaşı Koyu pekmez (Çalyayla-Çr.). “İçine ebe yerine bal katılana balbaşı bekmez...” Ozulu 2016: 76.

baldırback (1) Açık saçık ge-zen, yarı çıplak (Çr.).

baldırback (2) Aç, yoksul (Su.).

baldırbayrak Eski püskü, yırtık, kıksız (Çr.).

baldırcan Patlıcan (Al.; Yağcılar-Ka.; Çitli-Me.; Gökçam-Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Baldırcanım sarka-rım / Sallanmaya korkarım” Ertekin 2006: 25.

baldırı çıplak 1. Yoksul (Su.). 2. Yoksul olmasına karşın var-lıklı görünen (Su.). “Baldırı çıp-laktan kime ne hayır gelmiş ki?” Yoksul 2013: 108.

baldudak Karşısındakine şirin görünmek, yaranmak için tatlı sözler söyleyen kimse (Os.).

balgam → balgan (Çr.).

balgan Sazlık, bataklık (Ka.).

balgınmak Parlamak, parıldamak, göz alıcı olmak (Çr.).

balgun Balkon (Çavuşoğlu-İs.). “Şöyle balgunumuz varıd.” Abaz 2004: 138

balhıma Şimşek çakması (İs.).

balıklı Dokuma çantaların üzeri-ne işlenen bir motif (Alacahüyük-Al.).

balıkma Şimşek çakması (İs.).

balım Sevgili kardeşim, arkada-şım, şekerim anlamında (Çr.). “Balım az gelsene.” Tdk 1993: 505

balım duzu gibi parlamak Buy-ruhan işi yapmayanlara sitem olarak söylenen söz (Gökköy-Çr.). “Maşallah sen de balım duzu gi-bi parladın.” Gkb 2002: 22

balıim → baylığı (Su.; Çr.).

balık Beylik (Yeşilyurt-Al.). “İşte geldi gudureten yağlığı / Mevla'm cümlemize versin balığı” Yöndem 1983: 27

balkabağı Enayi, aptal (Çr.). “Bal-kabağı gibi sırtıp duruyor.” Yoksul 2013: 109

balkan Su birikintisi (Ka.).

balkaymak Çorum'un yerel do-kuması kenefinin bir çeşidi (Çr.).

balk balk balkımak Parıl parıl parlamak (Çalyayla-Çr.).

balkımak 1. Parlamak, parıldamak, göz alıcı olmak (Yeşilyurt, İmat-Al., Yazır-Bo., Karahisar, Ser-ban-Çr.). “Bir aydınlık balkıyıp duru-yordu her yanda.” Sarıyüce 2004: 13 2. Şimşek çakmak (İs.).

ballica (1) Ballıbaba (Çr.).

ballica (2) Yumuşak bir yaz ar-mudu (İs.).

ballı callı Çocukların oynadığı bir çeşit aşık oyunu (Çr.).

baloğlu Ballıbaba (Al.).

baltacık Değirmen taşının orta-sında bulunan, onu döndüren demir (Çr.).

baltacık demiri → Baltacık (Çr.).

baltası kütükten çıkmak İşleri yoluna girmek, rahata ermek (Çr.). “Baltayı kütükten çıkarıncaya kadar eyvallah et.” Yoksul 2013: 109

baltayı taşa vurmak Boş bulu-nup birisinin yanında hoşla git-meyecek söz söylemek (Çr.).

“Baltayı taşa vurmakla balta kırıl-maz, gönül kırılır” Yoksul 2013: 109

bambal 1. Şımarık, nazlı, hoppa, yılışık (Me.; İs.). 2. Tembel (Çr.).

bamballanmak Nazlanmak, cil-velenmek, şımarık, çocuksu davranışlarda bulunmak (Kara-dona-Çr.). “İstemem diye ne bambal-lanıp duruyon?” Kerman 1997: 58

bamiya Bamiya (Karkın-İs.). “Beş buçuk kilo bamiya aldım.” Abaz 2004: 143

bamiye Bamiya (Dutçakallı-Çr.). “Bahçelerde bamiye / Sıra geldi ye-miye” Gösterir 2011: 116

banak 1. Lokma, sunak, ekmek parçası (Gölet-Ka.; Kalecik-Me.). “Yufka ekmeğini banak yapıp madı-mağa girişti.” Kerman 1997: 14 2. Sulu yemek, sulu katık (Çr.).

banakçı Onun bunun yemeğinden faydalanan, çöplenen kim-se (Gölet-Ka.).

banda Yabancı armut, ahlat (Çr.). **bandırma** İri taneli, beyaz üzüm, razakı (Çıkrık-Çr.).

bandırmak → banmak 1 (İs., Su.; Çıkrık-Çr.). “Halkı açlığa bandırıp / Ezenleri gördük Atam...” Kurtuluş 2006: 18

bandik 1. Köy kadınlarının giy-diği bol şalvar (Su.; Çr.). “Şu gelen bandikli garı benim ebem.” Kerman 1997: 14

2. Çocuk ayakkabısı, patik (Çr.).

bangıl bangıl Yüksek sesle acı acı ağlayış (Çr.).

bangir Zengin, varsıl, banker (İs-mailköy-Çr.). “O zaman bangir ol-duk.” Güven 2013: 229

bangonot Kağıt para (Çr.). “Bir arkadaştan alaydın birkaç yüz ban-gonot...” Tahir 2007: 312

bangulut Kâğıt para (Çevreli-Al.). “Kahveyi altında bangulutlar yakarak yaptırdığı söylenir.” Kantemir 2015: 159

bankırmak Böğürmek (Ovasaray-Çr.).

bankunot Kağıt para (Çr.). “Ben iki ayağan arasına bi kaç bankunot koyacağam.” Özçatalbaş 2003: 72

banma Çamaşır yıkamak, pek-mez kaynatmak için kullanılan büyük bakır kazan (İs.; Os.; Bey-dili, Palabıyık-Çr.). “Binlerce ban-maya sığmadı eti / Böyle sinek gör-dünüz mü ağalar” Özgür 2002: 60

banmak 1. Kurutulacak meyve leri sıcak küllü suya batırmak (Beydili, TurgutÇr.). 2. Suya, çam-mura batmak (Su.). 3. Lokmayı yemeğin suyuna sokmak (Gölet-Ka.). “Yavan sunağımı içi boş kaba / Usandım ben bana bana bilen yok” Gardaş 1979: 5

bannak Parmak (İs.; Boğazkaya-Me.; Su.; Çalyayla-Çr.). "Bannağımın ucuna bak!" Benice 2002: 114

bannak gadar başinen Boyundan büyük işlere kalkışanlar için söylenir (Su.).

bar (1) 1. Sirke, pekmez gibi sulu yiyeceklerin üzerindeki köpük, küf, mantar (Çr.). 2. Ateşten, mide bozukluğundan, ağızda, dil ile dişlerde oluşan acılık, sarı tortu, pas (Çr.).

bar (2) Yemiş, meyve (Çr.). "Bahçede barsız adam."

Koşay-Aydın 1952: 13

bar (3) Beraber, birlikte (Gölet-Ka.). "Bekle de, ikimiz bar gidelim." www.golet.tr.gg/

bar (4) Çeltik göllerinde oluşan yosunumsu birikinti, kurbaba pisliği (Âşıkbükü-Os.). "Havaların ısınmasıyla birlikte gölleri hep bar kapladı." Arslaner 2016: 234

barabar Birlikte, beraber (Harunköy-İs.; Gökçam-Su.; Çr.). "Biziynen barabar onar da ehliyet aldila."

Abaz 2004: 155

baradan almak Birdenbire parlamak, yanmak (Derekişla-Su.). "Kara soyka sanki barut mu kesildin baradan aldın."

Uçakcı 2006b: 141

barak Köstebek (Çr.).

barana Arkadaşlar arasında yapılan yemekli eğlenceli toplantı (İs.; Çr.). "Ahmet Efendi, birader Ahmet'i baranaya davet etti."

Demiryürek-Ozulu 2017: 53

barbunye Alafasulye, barbunya (Al.).

bardak Çamdan yapılmış su tisi (Alacahüyük, Kıcılı-Al.; Kuzuluk-İs.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Kamışlı-Su.). "Eski çamlar bardak oldu." Yoksul 2013: 289

bardaklık Odada çam bardakla-

rın, testilerin konulduğu bölüm (Beydili, Çalca-Çr.). "Tartıp düşünüyör gibi, konuşması dilinin ucunda, başlayacak gibi; başlamayıp cayacak gibi, gözü odanın bardaklığında..." Gümüş 1977: 105

barhana Ev halkı (Al.).

barıkmak Susamak (Gölet-Ka.).

barlanmak Çeltik tarlalarının, su birikintilerinin bar ile kaplanması (Âşıkbükü-Os.).

barmak Parmak (Çr.). "Hoca barmanı yoorda batırıp birez almış."

Çorumevi 2000: 18

bārmak Bağırmaq (Harunköy-İs.). "Beri geçedeki de zabānan bāru, geliñ bize." Abaz 2004: 128

barnak Parmak (Al.; Dutçakallı, Eşençay-Çr.).

barnak çöreği Sac üzerinde yapılan, parmak biçiminde çörek (Su.).

bartıl Yedirmelik, rüşvet (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). "Bartıl yiye yiye karnı küp gibi olmuş."

Koşay-Işıtman 1932: 27

basak Merdiven, merdiven basamağı (İs.; Bademce-Ka.; Çr.).

"Merdiven basak basak / Yukarı çık-mak yasak" Gösterir 2011: 174

basalak Sık sık su basan yer; tarlanın su eğleşen yeri (Âşıkbükü-Os.).

basamak Merdiven, el merdiveni, merdiven basamağı (Su.).

basan Ağır yükleri kaldırmak ya da yüklemek için özellikle meşe, gürgen gibi dayanıklı ağaçlardan yapılan iki metre boyunda, bacak kalınlığında kaldıraç (Âşıkbükü-Os.). "Bu kadar büyük kayayı basan olmadan yerinden kımıldatamayız." Arslaner 2016: 234

basdik Pekmez, ceviz, yarma ile yapılan bir çeşit tatlı yiyecek; pestil (Su.).

basdurma 1. Tavuğu kuluçkaya yatırma (İs.). 2. İneği boğayla çiftleştirme (İs.).

bas etmek Fırlatıp atmak (İs.; Su.).

bas geri Hayvanları geri yürütmek için söylenen söz (Su.).

basğı Baskı, inzibat (Çr.).

basırak Basınç, ağırlık (Çr.).

basırık Gizli, kapalı yer, hücre (Çr.). "Kimbilir hangi basırıkta kaldı." Tdk 1993: 541

baskı Belin sapına geçirilip üzerine ayakla basılan tahta kısım (Çr.).

baskına gitmek Gelin almadan bir gün önce oğlan evinin kız evine gidip töre yapması (Çr.).

basma Anjin (Çr.).

basmak Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak (Çr.).

bastık Pestil (İsahacı-Al.; Su.). "Alaca'nın kızları kaşı rastıklı / Eskiyapar kızları cebi bastıklı" Arısoy 1970: 68

bastırma Kışın hayvanlara yedirmek için biriktirilmiş yapraklı dallar (Bügdüz-Çr.).

basuruk Havasız, ışıksız, basık yer, basırık (Âşıkbükü-Os.). Eski evimizin basuruk bir odasıyla dar bir helası vardı." Arslaner 2016: 234

baş Sayı, adet, tane (Su.; Sarimbey-Çr.). "On baş malım var."

Uçakcı 2006: 356

başa atma Kına gecesi geline verilen armağanların gelinin başının üstüne gerilen çarşafın içine atılması (Bademce-Ka.).

başaca Sonuna kadar (Akçalı-Su.). "Binde bir bulunur başaca gülen / Gidip de var mıdır geriye gelen?" Arız 2005a: 777

başacak Sonuna kadar (Çr.). "Bu dert böyle giderse / Başacak hayıf etti" Ertekin 2006: 34

başağı Baştan çıkmış; söz, öğüt

dinlemeyen, terbiyesiz çocuk (Çr.). "Çocuğu azarlaya, tekdir ede, terbiyesini bilemediler. Başağı ettiler." Tdk 1993: 550

baş ağrısı dutmak 1. Hamilelik sancılarının başlaması (Su.). 2. Sara krizine girmek (Su.).

başak Tarım ürünleri toplandıktan sonra geriye kalan döküntüler (Çr.). "Başağı topladım, yığından hopladım." Yoksul 2013: 112

başak düzmek Ekinlerin başak vermeye başlaması (Çr.).

başaklama Tahılları, meyveleri devşirdikten sonra geriye kalanları toplama (Ka.). "Çocuklar cıvıl cıvıldı bağlarda, üzüm başaklıyorlardı." Gümüş 1977: 118

başarat Aldanmayacak biçimde gerçeği açıkça görebilme yetisi; basiret (Çr.). "Başaratım bağlandı da vaktinde yetişemedim." Tdk 1993: 552

başaşşā Yokuştan aşağıya doğru (İs.; Çalyayla-Çr.).

başayak Tek başına, yalnız başına, kendi kendine (Çıkrık-Çr.).

başçı Oyuna önderlik eden çocuk (Çr.). "Aynı zamanda başçılar düzeni temin ederler." Çorumlu 2009: 1384

başçıl 1. Başkan, önder, amele başı (Eskiekin-Çr.). "Üç beş komşu ile dünür gidilir / Yol yordam bilenler başçıl edilir" Kurtoğlu 1994: 164

2. → başçı (Çr.). "Başçılar birer birer çocukları çağırarak, bunlardan hangisini istiyon diye sorarlar." Çorumlu 2009: 1385

başdak (1) Ağaçların başından kesilmiş parçalar, lüzumsuz kısım (Çr.).

başdak (2) Başı açık (Çıkrık-Çr.). Başdak yemek yemek günah sayılır. Tdk 1993: 556

başdaklamak Tarlalarda, bağlar-

da kalmış meyveleri ya da dö-küntüleri toplamak (Çalyayla-Çr.).

baş dermek (1) Gelinin başını süslemek (Çr.). “Kendi başını deremeyen, gelin başı dermeye kalkar.” Tdk 1993: 556

baş dermek (2) Geçinip gitmek (Çr.).

başetmek Bitirmek, üstesinden gelmek (İsahacı-Al.; Su.; Çayhatap, Göcenovacı-Çr.). “Orağı başettik kurduk harmanı / Köylünün kalmadı dizde dermanı” (S. Örgel) Ercan 1991: 427

başev Köyde ekonomik durumu iyi aile (Su.).

baş göz etmek Evlendirmek (Al.; Os.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Ne etsek de şu çocuğu baş göz etsek?” Dbk 2003: 119

başı ağrıklı Saralı, marazlı (Su.).

başı bağı (1) Başı kapalı (Su.).

başı bağı (2) Evli (Su.).

başı boydak Kimsenin buyruğunda olmayan, başına buyruk yaşayan (İs.).

başı bozulmak Dul kalmak, boşanmak (Ba.; Dereköy-İs.; Su.; Kırnik-Çr.). “Başı bozulmuş fikaranın, dul kalmış kırkında..” Gümüş 1977: 118.

başı bütün İlk evliliğini bozmayan kimse (Al.). “Düğün davetiyeleri başı bütün birine yazdırılır ki, bu evlilik de uzun sürsün.” Ayhan 2002: 280.

başı gayisi Başı dertli, sorunlu (Su.).

başı kalabalık Çok meşgul olmak, çok işi olmak (Çr.).

başikel 1. Suçlu (İs.). 2. Başkalarının minneti altında olan kimse (Çr.). “Başı kel olmamalı kimsenin yanında.” Gümüş 1977: 108

başına çapıt bağlamak Evlendirmek, evlendirmeye çalışmak

(Çr.).

başına çökmek Birinin ırzına geçmek (Su.; Çr.). “Bu Çorum, bağlarda başına çökülen yiğitlerden çok çekmiştir.” Tahir 2004: 266

başına guyulmak Sara nöbeti ya da sinir krizi geçirmek (Bademce-Ka.).

başına yetmek Bıktırmak, usan-dırmak (Su.).

başın bacadan mı çıktı? Evlenme konusunda ivedi davranan erkek ya da kızları kınamak için söylenen söz (Çr.). “Askerliğini yapmadan evlenme! Başın bacadan mı çıktı?” Kerman 1997: 58

başında bi çihacak olmak Başına bir iş gelecek olmak (Su.).

başında kavak yelleri esmek Düşünmeden, akılsızca hareket etmek (Çr.).

başını bağlamak (1) Bir iş için kesin karar vermek (Çr.).

başını bağlamak (2) Evlendirmek, nişanlamak (Ka.; Gökköy-Çr.). “Başımı bağladılar / İstemediğim yere.” Gösterir 2011: 112

başını bağrını yesin Kahretsin anlamında bir ilenme (Çr.).

başını çıkarmak Başının çaresi-ne bakmak, başını kurtarmak (Çr.). “Başını kurtarır veya başını çıkarır şeklinde söylenir.” Ozulu 2016: 120.

başını dönlemek Birinin başında beklemek (Çr.). “İşim bitene kadar yanından ayrılmadım, başımı dönledim, işimi yaptırırım.” Tdk 1993: 560.

başını kaşlamak → başını çikarmak (Çr.). “Çorumlu kendi başının çaresine bakmaya ne der? Başını kaşladı der.” Ozulu 2016: 120.

başı tutmak Sara nöbeti gelmek (Çr.). “Başı tutuyor denir, okutulup,

üfüttürülüp, muska takılırdı boyuna.” Güven 2010: 10.

bâşiş Bahşiş (İs.). “Gız tarafı da oña ne verüse bâşiş verüdü.” Abaz 2004: 95.

başitmek Bitirmek (Harunköy, İkiper-İs.). “O tallayı başitmelüydük.” Abaz 2004: 131

başkahağı Başa kakılan iş, olay, durum (Çr.). “Düğünüm gelmedi diye başkahağı yaptı.” Tdk 1993: 561

başkalarına ağız eğmek Başkalarına muhtaç olmak (Çr.).

baş koşmak Bir işin önemle üzerinde durmak, ilgilenmek, önyak olmak, uğraşmak (İs.; Çr.).

başlı (1) Tepeleme dolu, ağız ağıza dolu (Çr.). “Üç tenekte başlı buğday verdim.” Tdk 1993: 562

başlı (2) 1. Bitmemiş, yarım kalmış iş (İsahacı-Al.; Çikrik, Serban-Çr.). “Ancak elinde bir başlı işi vardı.” Arısoy 1970: 58

2. Sürekli, daima (Karkın-İs.). “Başlı geçinicekle sanyodum.” Abaz 2004: 146

başlık (1) Erkek tarafının kız tarafına verdiği para, mal ya da ziyet eşyası, ağırlık (İsahacı-Al.; Körkü-Su.; Beydili, Çalyayla, Eskiekin-Çr.). “Başlığı indirin bir kap turşuya / Baban beni bedavadan ever-sin” Arısoy 1970: 70

başlık (2) Gem (Çr.).

başlık (3) Tekerlek parmaklarının çakılı olduğu kısım, top (Çr.).

başlı koymak Bir işi yarım bırakmak (Âşıkbükü-Os.). “Bir hiç uğruna düğünü başlı koydular.” Arslaner 2016: 202

baş olmak Bitmek, tükenmek (Çavuşoğlu-İs.; Körkü-Su.; Serban-Çr.). “Saymakla yaptığın baş olmaz felek / Bir kalp bu kadar da taş olmaz

felek” Nalinci 1958: 82

baş ortayı almak Bütün gündemi bir kişinin ya da bir olayın belirlemesi (Âşıkbükü-Os.). “İki senedir mısır çeltiği ile Kömet’in bendi baş ortayı aldı; kimse başka bir şey konuşmuyor.” Arslaner 2016: 202

baş öğme → baş örme (Yeşilyurt-Al.; Çağsak-Çr.).

baş örme 1. Kınadan önce yapılan, gelinin saçının dualarla taranıp örülmesi töreni (Beydili-Çr.). 2. Kına gecesi töreni (Yeşilyurt-Al.). “Daha sonra kızı iki arkadaşı baş örme için ortaya çıkarır.” Yöndem 1983: 13

baş övme → baş örme (Bo.; Aşılı-armut-Uğ.). “Kurdular düğün aşını / Övdüler kızın başını.” Cingöz 2010: 320

başşah Bahçede ya da tarlada ürünün son kalıntısı (Su.).

başşak düzmek → başak düzmek (Çr.).

başşaklamak Tahıl ya da meyveleri devşirdikten sonra geriye kalanları toplamak (İs.; Çikrik-Çr.). Bu aylar hem yolpa isteme hem de başşaklama dönemi idi.” Kalayoğlu 2017: 196

baştaklık Odun yararken alta konan büyük kütük (Çr.).

baştan çıkmak Doğru yoldan sapmak (Çr.). “Baştan çıkan başa ayak hayır etmez.” Yoksul 2013: 118

baş yokarı Yukarıya doğru (İs.; Su.; Çalyayla-Çr.).

başyoldaşı Çok samimi arkadaş, dost (Çr.).

bat Yağ, salça, bulgur, maydanoz, dereotu ile hazırlanıp haşlanmış üzüm yaprağı ile yenen bir çeşit pilav (Al.).

batasica İlenç olarak kullanılan bir söz (Çr.).

batılğan Sazlarla, çayırlarda kaplı küçük bataklık (Çr.).

batman Bir sıvı ölçü birimi (Su.). “Ağır otur, batman götür.”
Yoksul 2013: 15

batsat Ara sıra, bazen, seyrek, tek tük (Çr.). “Ahmet bize batsat gelir.” Tdk 1993: 572

battal Kullanılmaz, işe yaramaz (Yazır-Bo.; Alancık-Me.; Su.; Çr.). “Battal silahınan harbe girilmez.”
Yoksul 2013: 119

battı balık Daire biçiminde oturan oyuncuların bir mendili bacaklar arasından öteki oyunculara geçirerek oynadığı bir çocuk oyunu (Çr.).

batundan batundan Göğün uzaktan uzağa, boğuk boğuk gürlemesi (Çıkrık-Çr.). “Gök yine batundan batundan gürlüyor.”
Tdk 1993: 573

bava Baba (Kuyucak-Me.).

bavıl Bavul (Su.).

bay Zengin (Kalecikkaya-Al.).

bayâ Epey, oldukça çok (İs.). “Gız onların bayâ bilgisini olandan öğreniyo.” Abaz 2004: 112

bayahtan → Bayaktan (Kayı-Çr.).

bayak → bayaktan (Al.; Kayadibi-İs.; Su.; Arpalık, Dutçakallı, Mor-sümbül-Çr.). “Bahçeye girdim bayak Ayvaya vurdum dayak”
Ertekin 2006: 30

bayaktan Demin, az önce, şimdi (Çopraşık-Al.; İs.; Os.; Demirşeyh, Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.). “Ahmet bayaktan buradaydı, neriyeetti ula?”
Kerman 1997: 15

bayatsımak Bayatlamak, bayatlamaya yüz tutmak (Çr.). “Bu ekmeğler bayatsımsı.” Tdk 1993: 578

baygu Baykuş (Çr.).

bayıldan → bayılтан (Çr.).

bayılтан Karnıyarık yemeği (Çr.).

bayım bayım bayılmak Sık sık

bayılmak (Çr.).

bayır Yokuş, iniş (Çr.).

bayır bacak Çok engebeli, sapa yer (İs.).

baylı → baylığı (Çavuşoğlu-İs.).

“Gız ölücek ellēm, anasına baylı habar etseñiz.” Abaz 2004: 139

baylığı Bari, keşke, hiç olmazsa, öyle ise (Çıkrık-Çr.).

baylime → baylığı (Çr.). “Elbiseye o kadar emek verdim, beğeneydi baylime.” Kerman 1997: 15

baymak Aldatmak, kandırmak, göz boyamak, etki altında bırakmak (Çr.).

baynak Parmak (Âşıkbükü-Os.).

bayra Saban oku, kağnı tekeri yapılırken kullanılan ağaç bal-yoz (Alacahüyük-Al.).

bayrak ekmeği Düğünde bayrak kaldırma töreninden önce yenen yemek (Döldereri, Eskiyağar-Al., Karahacıp-Or.).

bayrak kaldırma Oğlan evine bayrak dikerek düğüne başlama (Su.; İsmailköy-Çr.). “Yarın bayrak kaldırarak oğlanın düğününü başlatacağım.” Güven 2013: 151

bayraklı Havalı, kibirli, çabuk öfkelenen (İs.).

bayraklı Şımarık (Bademce-Ka.).

bayraktar Düğünlerde bayrak taşıyan kişi (Su.). “Bayraktar bayrağını ele kaptırırsa sonuç çok acı olur.” Yoksul 2013: 120.

bayraktar yolu Düğünde bayrağı taşıyan kişi ile onun arkadaşlarına verilen küçük armağan (Su.).

bayram bâ Bayram günleri ortaya çıkan geçici rahatsızlık (Su.).

bayramcalık → bayramlık (Su.; Eşençay-Çr.).

bayramlık Bayram öngününde

nişanlıya gönderilen giysi gibi armağanlar (Aşağı Fındıklı-Su.; Eskiekin-Çr.). “Pancarlık, bayramlık, hıdırellezlik / Töredir gençleri başgöz ederken” Kurtoğlu 1994: 164.

bazar 1. Çarşamba (İs.). 2. Pazar (Al.; Dutçakallı-Çr.).

bazar ekmeği Çorum’ a özgü 50 cm uzunluğunda pide (Çr.). “Bazar ekmeği gibi uzatırım valla!”
Özçatalbaş 2002: 88.

bazarın yolu Mal ya da sebze pazarından önceki gün (Su.).

bazytesi Perşembe günü (İs.).

bazitesi Perşembe (İs.).

bazlama Mısır, arpa, darı ya da buğday unundan yapılan mayalı, mayasız, yağlı, yağsız, kalın pişirilen sac ekmeği (Al.; İs.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Çıkrık, Sarimbey-Çr.). 2. Yuvarlak, yassı çörek (Su.). “Bazlamayı yapan değil, kapan yer.” Yoksul 2013: 121

bazlamaç → bazlama (Al.).

bazlamaç → bazlama (İs.; Çr.).

“Hem de öğleyin bükme ya da bazlamaç yersin.” Kalayoğlu, 2017: 70

bebe 1. Çocuk (Çr.). “Yirmi yaşına varmış karıya bebe dedin mi, ben senin aklından şüphe ederim.”
Tahir 2004: 157

2. Yapma bebek (Al.).

bebecik Yaşlı hoppayla alaylı konuşma (Çr.). “Bebecik yine her zamanki gibi keyfin yerinde.”
Yoksul 2013: 121.

bebeg Bebek, kukla (Çr.).

bebek (1) Düğünlerde, özellikle kına gecelerinde davul zurna eşliğinde oynanan, kol oyunu da denilen köy seyirlik oyunu (Elma-lı-Çr.).

bebek (2) Yetişkin erkek (Evcibo.; Tolamehmet-Çr.). “Ula bebek, kimse adam olamadı bir sen adam oldun” Güven 2017: 56.

bebek sebek Çoluk çocuk (Âşıkbükü-Os.).

bebek topırā → Öllük (İs.).

bebûk İçki düşkün, içki içmeden duramayan (İs.).

bebûk Leblebi (Ka.).

becana Çok büyük, kocaman, heyula, iriyarı (Çr.).

becek Köşe (Al.).

becellemek Hazırlamak (Çalyayla-Çr.).

beceyiş Becayış, yer değişme (Çıkrık-Çr.).

becik Buzağı (Alembeyli-Su.).

becik becik Sık sık, çabuk çabuk (İs.). “Kızın sancısı becik becik gelir.”
Balıkçı 2010: 84

becit Gerekli, önemli, öncelikli, çabuk, ivedi (Ka.; Tanrıvermiş-Me.; İncesu-Su.; Serban-Çr.). “Becit işe şeytan karışır.” Kerman 1997: 15

becit (2) İyi, mükemmel (Çr.).

becit becit Çabuk çabuk, ivediyile (İs.).

bed Yüz, yanak (Su.).

bedā → Bedafa (Su.).

bedafa Bedava, karşılıksız (Harunköy-İs.). “Tabi bedafa olu mu?”
Abaz 2004: 131

beddafa İlenç, beddua (Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.). “Senden gayli seversen / Beddafalar say bana”
Gösterir 2011: 80

beddiva → Beddafa (İs.). “Dede, yel olsun diy, beddiva ediy.”
Abaz 2004: 104

bedel Merdiven basamağı (Os.).

bedil bedil Anlamsız anlamsız (Çr.). “Dilsiz kalasın da bedil bedil bakasın.” Yoksul 2013: 116

bedirik 1. Taranmış, temizlenmiş, eğilmeye hazırlanmış yün ya da pamuk yumağı (Çr.).

2. Kadınların iplik doladıkları, otuz santim uzunluğunda, ka-

lem sapı kalınlığında bir çöp (Göcenovacığı-Çr.). “Kızın topuğunun üstünden bedirik gibi kanfışkırıyor.” Çorumlu 2009: 1655

bediriş Kadın erkek birlikte oynanan bir halk oyunu (Su.; Çr.).

bediz Resim (Kızılhamza-Or.).

bedrik → bedirik (Çr.).

beduhadan Birdenbire, ansızın (Çr.).

bedürük Temizlenmiş, akça pakça, tertemiz (İs.; Âşıkbükü-Os.). “Bulaşıklar, tahtalar, bebekler bayram öncesi bedürük gibi oldu.” Arslaner 2016: 234

2. Çok yumuşak (İs.).

bege Hayvanlara yem konulan yer (Al.).

beğ Arı beyi, ana arı (Çr.).

beğirmek Hayvanın bağırması, melemesi, acı acı ses çıkarması (Al.). “Dağdan gelir dak gibi, boynuzları budak gibi, eğilir su içer, beğirir oğlak gibi / Bilmeyece.” Ayhan 2002: 217

beh Bir şey satın alınırken ya da yaptırılırken, önceden verilen bir miktar para, pey (Çr.). “Beh parası namus borcudur.” Yoksul 2013: 122

behir Nizam, âdet, görenek (Acınar-Çr.). “O devrin behrinde bunlar ayıp sayılırdı.” Tdk 1993: 599

belemek Tembihlemek, göz koymak, kestirmek (Ka.; Çr.). “Eşeğini dehledim / Öpük verdim behledim” Gösterir 2011: 204

behni Ahırda tahta ya da taştan yapılmış, oluk biçiminde hayvan yemliği (Os.). “Başını kasılacak biçimde bağladım behniye sıkı sıkı.” Saraçer 2000: 352

beh vermek Bir şeyi satın alırken önceden bir miktar para vermek (Çr.).

bek Sert, katı, pek, sağlam, güç-

lü, çok (Eskiyapar-Al.; Kayaağzı-İs.; Çalyayla, Sarimbey, Serban-Çr.). “Limon idim sıktın yar / Bek hatırım yıktın yar” Ertekin 2006: 85

Bekdeş Bektaş (Çalyayla, Eşençay-Çr.).

bek donuz Çok sinirli (Yağcılar-Ka.).

bekenmek İyileşmek (Alacahöyük-Al.). “Göbek bekenene kadar beş altı gün o yüzük çocuğun karnında durur.” Balıkçı 2010: 90

bekere Çadırı gerdirmek için kullanılan ipe takılan ağaç (Kükülpalabıyık-Çr.).

bek gadun etmek Çok iyi yapmak (Bademce-Ka.).

bek gine Çok, çok fazla (İs.).

bek gineli Çok, çok fazla (İs.).

beki → bek (Su.).

bekimek İyice yerleşmek, sağlamca tutunmak (Çr.). “Derdim derde ek imiş / Dert içime bekmiş” Gösterir 2011: 309

bekinmek 1. İnat etmek, direnmek (Kalecik-Me.). 2. İyice yerleşmek (Çr.). “Allah koymuş taş gibi oturduğun yere bekindin.” Yoksul 2013: 45

bek irād Çok rahat (Su.).

bek islah Çok iyi, pek güzel (Çr.). “Gızı enstitü mektebine vermişiniz ha! Bek islah etmişiniz.” Kerman 1997: 15

bekişgin (1) Sağlam (Su.).

bekişgin (2) Vurdum duymaz, aldırılmaz (Su.).

bekişmek (1) Pekişmek, sertleşmek, katılaşmak, sıkışmak (Çr.).

bekişmek (2) Alışmak (İs.). “Oruya bekişicemiş vadim mıydı.” Abaz 2004: 98

bekiştirmek → bekitmek (Çr.).

bekitmek (1) Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, sıkıştırmak, sert-

leştirmek katılaştırmak (Âşıkbükü-Os.; Su.; Çr.). “Duvarı bekittik, yıkılması zor.” Yoksul 2013: 256

bekitmek (2) Bir yere gözcü dikmek, nöbetçi koymak (Çr.).

“Bekçileri etrafa bekitemişler, yine bir şey var.” Tdk 1993: 603

bekitmek (3) Tokat vurmak (Su.).

beklik (1) Berkitilmiş, sağlamlaşmış (Çr.). “Kaya kayaya beklik / Kayanın ardı keklik” Çorumlu 2009: 432

beklik (2) Peklik, kabızlık (Çr.).

bekmez Pekmez (Gökçam-Su.; Çalyayla, Dutçakallı, Gökçöy-Çr.). “Bolatlı bekmezi gibi ne şireleniyon.” Uçakçı 2006: 216

bekmez ebesi Pekmezin ağartılmasında kullanılan yoğurt ile yumurta karışımı (Çr.).

bekmez kefi Açık pekmez rengi, kuladan az koyu donlu at (Çr.).

bekmezli ufamaç Kuru yufka ile pekmez karışımından elde edilen bir yiyecek (Su.).

bekmezli yoört Yoğurt üzerine pekmez dökülerek elde edilen yiyecek (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.; Büyükgülücek-Çr.).

bekmi Peki (Çr.).

bek yürü Hızlı yürü (Çr.).

bel (1) İm (Kızılhamza-Or.).

bel (2) Meni, sperma (Su.; Çr.). “Dilaver Paşa tutuğunun beli olmadığını bilmeyen mi var?” Tahir 2004: 178

bel (3) Toprağı kazmakta kullanılan, ayak basacak yeri olan tarım aracı (Su.; Çalyayla-Çr.). “Belinen küreğinen işim yok benim.” Yoksul 2013: 125

belan Yüksek yer, dağ sırtı (Âşıkbükü-Os.; Palabıyık, Tolamehmet-Çr.). “Kalaycı Belanı’ndan aşınca Erikli’ye geldik say artık.” Arslaner 2016: 235

bel āzı Bel denilen tarım aracının bir kerede aldığı toprak miktarı (İs.).

belbağı Kuşak, kemer (Su.).

bel bel bakmak Boş boş, aptal aptal bakmak (İs.; Çr.). “Bol bol yiyen bel bel bakar.” Yoksul 2013: 156

belci Bağ, bahçe bellemede çalışan işçi (Su.).

belçek Cenazeyi mezara koyarken, tabutun altından geçirilip üstte birleştirilen, kuşak gibi kaput bezi parçası (Çr.).

beldir bebek Çoluk çocuk, herkes (İs.).

beldir beldir Canlı, parlak (çocuk gözü için) (Çr.).

belek Kundak, çocuk bezi (Dereköy-İs.; Serban, Üçköy-Çr.). “Çözdüğün zaman beleği yaştır / Her zaman yaş tutar bezi çocuklar” Koçak 1980: 367

belemek (1) Çocuğu kundaklamak, beşiğe bağlayarak, sararak yatırmak (Yazır-Bo.; Do.; Oğ.; Os.; Körkü-Su.; Kuşsaray-Çr.). “Güzel gelin bebeğini beliyo / Kanlı düşman kamasını biliyo” Çorumlu 2009: 199

belemek (2) Bulamak, buluşturmak (Su.).

belen Dağ üzerindeki yüksek geçit; dönemeçli, dik dağ yolu (Çr.). “Yedi derenin başını bir belen zapteder.” Çorumlu 2009: 379

belenlemek → belinlemek (Çr.). “Belenliyor, kuşkuya düşüyordu kardeşinin evdeliğinden.” Gümüş 1977: 70

belenmek (1) Çocuk kundalanmak, beşiğe sarılarak yatırılmak (Çr.).

belenmek (2) Toz toprak içinde yuvarlanmak (İshacı-Al.; Kirazlıpınar-Çr.). “Eşek küllükte belenip du-

ruyor.” Yoksul 2013: 293
belermek Gözün haddinden fazla açılması, açılıp kalması (Çr.). “Duyunca gözleri belerdi.” Yoksul 2013: 256
belertmek Gözlerini gereğinden çok açarak korkutmak amacıyla bakmak (Kulah-Al.; İs.; Os.; Su.). “Baba gözlerini bir belertti, çocuklar sıçan yavruları gibi girecek delik aradılar.” Yoksul 2013: 98
belgaade Çok güzel anlamında gelen beğenme sözü (İs.).
belgizar Armağan, hatıra, anmalık (İs.; La.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Sana bir belgizarım var / Bakar da ağlar mısın?” Türkoğlu 2007: 177
belgüzar → belgizar (İs.; Çr.). “Yarım bir belgüzar ver / Ölenecek daşım” Ertekin 2006: 101
beli benzer Belli belirsiz, az çok, oldukça, biraz, üstünkörü, önemsiz (Çr.). “Bunun gannı beli benzer aşınan doyar mı ki?” Çorumevi 2000: 18
beli bıkını kırılmak Çok yorulmak (Ka.; Çalyayla-Çr.). “Akşamaca deste tırmık, beli bıkını kırılıyor fikaranın.” Gümüş 1977: 79
beli bütün Beli kalın, sağlam yapı (İs.).
belik Saç örgüsü (Evcı-Bo.; Körkü-Su.; Eskiakin, Sarimbey-Çr.). “Kızımı gelin ettim / Omzu çifte belikli” Gösterir 2011: 151
belik bebek Çoluk çocuk (İs.; Âşıkbüğü-Os.).
beli kırılmak 1. Çok yorulmak (Çr.). 2. Ölüm gibi çok ağır bir olayla karşı karşıya kalmak (Çr.).
belinlemek 1. Şaşkınlıkla karışık korku duymak, irkilmek, ürkemek, uykudan sıçrayarak korkuyla uyanmak, afallamak (Kulah-Al.; Su.; Çr.). 2. Uykuda ko-

nuşup hareketlenmek (Su.).
belipester Yorgun, bitkin (Çr.).
belkid Belki (Su.).
belkim Belki (Çr.). “Küsmesin da rılmasın / Belkim kendinin olam” Ertekin 2006: 87
belkime Belki (Çr.). “Çorumlu, belki belkime yasak dinler ama...” Tahir 2007: 256
bellek Değerli özel bir şeyin saklandığı gizli yer (İs.).
bellek yapmak Tanımak, bellemek, işaret koymak (Or.). “Bellek yap uğrün de gel / Gözüme görün de gel” Gösterir 2011: 184
belle ki Sanki (Su.).
belleme (1) Binek hayvanını soğuktan korumak için beline sarılan ya da eyerin altına konulan keçe (Os.; Çr.). “Bellemesini vur şu hayvanın sırtına.” Yoksul 2013: 125
belleme (2) Öz de denilen ahşap dam kirişi (Bo.; Oğ.).
bellemek (1) Eğilmek, bel vermek (Çr.). “Ahırın orta ağacı belledi, kırılacak.” Tdk 1993: 623
bellemek (2) Zannetmek, sanmak (Akçalı-Su.; Çr.). “Her ağsayanı topal belleme.” Yoksul 2013: 366
bellemek (3) Bel ile toprağı alt üst etmek (İs.; Su.; Sarimbey-Çr.). “Gittim bağ bellemeye / Zeynep’i kollamaya” Gösterir 2011: 92
bellemek (4) Tanımak (Su.). “Beni çok yanlış bellemişsin.” Saryüce 2004: 184
bellemek (5) Öğrenmek (Esentepe-İs.; Su.; Os.; Sarimbey-Çr.). “Acemi nalbant, nal mih çakmayı Kürt eşğinde beller.” Çorumlu 2009: 1072
bellencelik İlk öğrenilen, öğrenmelik (Su.).
belletmek (1) Öğretmek (Çr.). Laz ağası buna çok şey belletmiş. Tahir 2006: 11

belletmek (2) Bel ile toprağı alt üst ettirmek (Su.). “Döne Kadın o gün imece ile bağı belletecekti.” Saryüce 2004: 281
belletmek (3) Yapılan yanlışlığın cezasını vermek (İs.).
bel vermek Kamburlaşmak (İs.; Çr.). “Uzun direkleri çürümüş, kimi yerinde bel vermişti.” Seyda 2006: 93
ben düşmek Meyvelerin, en çok üzümün olgunlaşmaya başlaması (Hışır, Kıcılı-Al.; Evcı-Bo.; Büyükgülücek-Çr.). “Burada domateslere yenile ben düşüyor.” Saryüce 2006: 36
benli Bir halk oyunu (Çr.).
benzine gan gelmek Dinçleşmek, yiğitleşmek (Su.).
bepez Pekmez (Çr.).
berağal Beri gel (Çr.).
berber Kapalı alanlarda oynanan seyirlik köy oyunu (Deliler-Çr.).
berçi Çok çarpıcı mavi, çakır (Âşıkbüğü-Os.).
berçin (1) Perçin (Çr.). “Çekmece-nin berçini / Açamadım içini” Ertekin 2006: 38
berçin (2) Tarlada bir yere toplanmış taş yığını (Ahmetoğlan-Çalyayla, Dutçakallı, Eskiakin-Çr.). “Sakızlık Burnu’nda berçin sökersin, Kepir’de habire fidan dikersin” Kurtoğlu 1994: 34
berdi Kamış yaprağı, hasır örgü (Su.).
beri benzer Sıradan, benzeri çok olan (Çr.). “Sen bizi beri benzer cer mollası belleme...” Tahir 2006: 164
berk Sert, katı, sağlam, güçlü (Arpalık, Dutçakallı, Sarimbey, Serban-Çr.). “Köpek Hasan şapkasını berk tutup, göğsüne bastırmişti.” Seyda 2006: 106
bertik incinmiş, burkulmuş eklem; incinme, burkulma (Âşıkbüğü-Os.).

bertikmek 1. Yaranın azması (Çıkrık-Çr.). 2. İncinmek, burkulmak (Âşıkbüğü-Os.).
bertilmek Kasım zedelenmesi (Os.).
bertlek Patlak, devrik göz, patlak gözlü (Çr.).
bedil → bestil (Harunköy-İs.; Su.). “Ezeli bedil erüklerimiz oldu.” Abaz 2004: 128).
beslek Besleme, hizmetçi, evlatlık (İs.; Os.; Çıkrık-Çr.). “Beslek getirdikleri sümüklü kızı seviyorlar, beni sevmiyorlardı.” Aksu 2013: 12
besleme Küçük yaşlardan itibaren ailesinden alınarak büyütülen hizmetçi kız, evlatlık (İs.; Çr.). “Say ki, besleme değil, öz kızı...” Tahir 2004: 12
besmeç Bulgurla yapılan bir çeşit çiğ köfte (Su.).
bestil Pekmezle nişastadan yapılan bir çeşit tatlı yiyecek; pestil, köfter (Çr.). “Bestili bol olan baharı kolay getirir.” Yoksul 2013: 130
beşbiyık Muşmula (İs.; Bademce-Ka.).
beşdaş Beş yuvarlak çakıl taşıyla oynanan çocuk oyunu (İs.).
beşellik 28-29 numaraya denk ayakkabı ölçüsü (İs.).
beşibillik → beşibirlik (İs.).
beşibirlik Kadınların süs için takındıkları, beş altın lira değerinde olan altın (Eskiyapar-Al.; İs.). “Beşibirlik isterim / Sarrafa yaptır da gel” Gösterir 2011: 183
beşibiyerde → beşibirlik (Os.; Çr.). “Kız imana gelmen mi? / Tak-sam beşi bir yerde” Aytekin 2003: 13
beşik Kağnya fazla yük yüklemek için okları arasına konulan çatallı ağaçlar (Çr.).
beşik kertığı → beşik kertmesi (Su.).

beşik kertmesi Çocukları beşikte iken nişanlama ya da böylece nişanlanmış kız, erkek (Çr.). “Ali'nin beşik kertmesi değil mi Döne?” Gümüş 1977: 103

beşik örtüsü İki yana akıntısı olan çatı (Çr.).

beşli Beş fişek alan tabanca, tüfek (Al.; Çr.). “Şart olsun, beşliyi çeker, hepimizi kuş gibi avlarım.” Tahir 2004:260

beşlik → beşbirlik (Çr.).

beşşik Beşik (Esentepe-İs.). “Bebē beşşiğe beliyok.” Abaz 2004: 117

beş taş Misket iriliğinde beş adet taşla oynanan kız oyunu (Gölet-Ka.; Su.; Gökköy-Çr.).

bet (1) Kötü, çirkin (Do.; Mislervacığı, Serban-Çr.). “İyi dedik sağır dilsiz bet huya / Böyle gelmiş böyle gider bu diye” Koygun 2002: 36

bet (1) Yüz, çehre (Su.).

beterleşmek Kafa tutmak, surat asmak, sert, kaba davranmak (Çr.).

betermek → Beterleşmek (Çr.).

beti benzi (atmak) sararmak Kişinin renginin solması (Çr.). “Ağzından laf kaçırdığı için beti benzi sararmıştı.” Tahir 2004: 44

betine gitmek 1. Fenasına gitmek, beğenmemek (Çr.). 2. Zoruna gitmek (Çr.). “Betine gidenleri sevmek, ... boyunlarına sarılmak geliyordu içinden.” Seyda 2006: 139

bey İçi kurşun, zift, sakız gibi maddelerle doldurularak ağırlaştırılmış aşık (Çr.). “Bu aşıklara akat, bey, kurşunlu gibi adlar verilir.” Oğuz 2006b: 10

beyle Böyle (Örenseki-İs.; Gökçam-Su.). “Ula arhadaş ben hayatımda beyle it doğme gormedim.” Sağmen 2009: 51

beyre gadar Bir yere kadar (İs.).

bezek Şalvar ya da donun uçkur

geçirilen yeri (Âşıkbükü-Os.; Su.). “Paçalarından bağlayıp, bezeğinden üfleye üfleye şişirdi.”

Özçatalbaş 2002: 48

bezeme Vücutta akşamları çıkıp, sabahları batan kabarcıklar şeklinde olan deri hastalığı (Çr.).

bezenmek Hoca tarafından okunup üflenmek (İs.).

bezermek Solmak, rengini atmak (Çr.).

bezertmek Rengini soldurmak (Alancık-Me.). “Mevsime gelmeden bezerttin benzim.”

Sürmelican 2013: 50

bezevü → bezek (İs.).

bezi → pezi (1) (Su.; Çr.).

bezir Çıranın kolay tutuşmasını sağlayan madde (İs.).

bezirgânbaşı En az on çocuğun, açık havada kız erkek karışık oynadığı bir oyun (Çr.). “Bizim ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; seksek, topal sasak, ... körebe, bezirganbaşı, ebem çıt...” Özçatalbaş 2002: 87

bezmek Usanmak, bıkmak (İsahacı-Al.; Örenseki-İs.; Körkü-Su.; Serban-Çr.). “Yârden ümit üzülmüz / Elin dilinden bezdim” Ertekin 2006: 100

bıcak (1) Köşe, bucak, uç, aç (Ka.; Çr.).

bıcak (2) Mutfak dolabı (Su.).

bıcaklık → bucaklık 1 (Külah-Al.; Kamışlı-Su.; Göcenovacığı, Gökköy-Çr.). “Elimi çaldım, bıcaklıktaki kap kacak takırdadı.”

Çorumlu 2009: 1655

bıcık Buzağı (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).

bıcıldak Pişik (Çr.).

bıçılğan Birikinti, çöküntü (Su.). “Küpün dibi bıçılğan bağlamış.”

Tdk 1993: 654

bıcımak Mızıkçılık etmek, sözümden dönmek, pişman olmak

(Çr.). “Ben de birdenbire iyice şaşırıp bıçıldım.” Güven 2017: 91

bıçırık Ufak tefek, cüce (Al.; İs.).

bıçıtmacık Bıktırmak (Çr.). “İşe zorlayı zorlayı çocuğu bıçıtı.”

Yoksul 2013: 403

bıçak Pulluk (Al.).

bıçgın 1. Kabadayı, hovarda, serberi (Çr.). 2. Yiğit, çevik (Su.).

bıçık Sel yatağı, dere, dere yatağı (İncesu-Su.).

bıçılğan Sulu (İs.). “Çocuğu yıkadık-tan sonra bıçılğan olmasın diye iyice kurulayacakım.” Balıkçı 2010: 96

bıçkı Testere (Çr.). “Bıçkı vurdum çayıra / İyi kötü ayıra”

Aytekin 2003: 35

bıçkırlı Bir çeşit kilim (Su.).

bıdak Budak (Gökçam-Su.). “Gürgen bıdaklanır mı? / Dallarını saklanır mı?”

Gösterir 2011: 126

bıdığım Çok az (Bademce-Ka.).

bıdık (1) Gerdan, çenenin altı (Os.).

bıdık (2) Kısa boylu, ufak yapılı, cüce, bodur, tıknaz (Çr.). “İdiktir, bıdiktir ama devlere meydan okuyor.”

Yoksul 2013: 385

bıdık (3) 1. Küçükleri severken kullanılan bir söz (Çr.). 2. Sevgili, sevimli (Me., Çr.).

bıdık (4) Yeşil kabuklarından arındırılmış ceviz (Âşıkbükü-Os.).

bıdık (5) Sevimli, pürüzsüz, yuvarlağımsı nesne (Âşıkbükü-Os.). “Şu ellerin güzelliğine bak! Bıdık gibi.” Arslaner 2016: 235

bıdıki AZIÇIK (Bademce-Ka.).

bıdıklamak Ceviz gibi kabuklu yemişleri kabıklarından ayırma işlemi (Âşıkbükü-Os.). “Ceviz mi bıdıkladın oğlum? Ellerin simsiyah olmuş.” Arslaner 2016: 235

bıdıl bıdıl 1. Bebeklerin yarım sözcüklerle sürekli konuşması

(Os.). 2. Kısa adımlarla çabuk yürüyen kimse, çocuk (Gölet-Ka.). “Bıdıl bıdıl ayağımın altında dolaşıyor.” www.golet.tr.gg/

bıdılgâ İğde dallarından tespih biçiminde yapılan, genellikle hayvanların boğazına takılan takı (Tolamehmet-Çr.). “Bıdılgâyı taktım boynuma, yâr gelip yatmıyor koynuma.” Yoksul 2013: 134

bıdımkık Azdan daha az, çok ufak, küçük (Gölet-Ka.). “Ekmeğin kenarından bıdımkık ısırılmış.”

www.golet.tr.gg/

bıdır bıdır Mırıldanma, anlaşıl-mayacak biçimde konuşma (İs.; Su.). “Bundan sonraki konuşmalar bıdır bıdır ölçüsünü pek aşmadı.”

Sarıyüce 2004: 87

bıdış Sevimli, tavlı küçük hayvan (Su.).

bığıl bığıl Şarıl şarıl, çağıl çağıl (suyun akışına ilişkin) (Çr.).

bığır bığır bitmek Çok şişman-lamak (Çr.).

bıhalık → bıhanık (Çr.).

bıhanak Hayvanların ayak arkasındaki kör tırnak (İs.).

bıhanık Hayvanların ayağına bukağı takılacak yer, bilek (Çr.).

bıhtı Pıhtı (İs.).

bılaşuk Bulaşık (Esentepe-İs.). “Çamaşur, bılaşuk yıhyok.”

Abaz 2004: 117

bılbıl Çocuğun erkeklik organı (Dutçakallı-Çr.).

bıldık Az ya da küçük miktarda olan şey (Arpalık, Dutçakallı-Çr.).

bıldır Geçen yıl (Al.; Os.; Kamışlı, Yarımsöğüt-Su.; Eskiyeğin, Kavacık, Karadona, Sarimbey-Çr.). “Bıldır bana neler ettin unutma / Annacımda bilmez gibi sorutma”

Gösterir 2008/84: 11

bıllık Sevimli, besili hayvan yav-

rusu (İs.; Su.).
bilkımak Olgunlaşmış, en olgun halini almış her türlü meyve (Gölet-Ka.). “Bu kavun bilkımış bir kaşıkla yemeli.” www.golet.tr.gg/
binanık → bihanık (Çr.).
bingıldak Küçük bebeklerin başının üst yanındaki yumuşak kısim (Çr.). “Gafası, bingıldağı nasıl, sertleşti mi?” Özçatalbaş 2002: 85
bingıldamak Etin titremesi, oynaması (Çr.). “Karaman kuyruğu gibi bingıldayan sağrısının eriyip kemiğe dönmesi...” Tahir 2004: 334
birak allasen Boş ver, uğraşma, bırak Allahımı seversen (Çr.). “Bırak allasen bre emmi... Ben öl müşüm.” Tahir 2008: 35
birak hēri Yapma, bırak sen de (Çr.).
birçak Burçak (Gölköy-Çr.). “Tekkenin ardı birçak / Tirpan getirin biçek” Ertekin 2006: 109
birçalık → burçalık (Tatar-Çr.). “Birçalık kazmadık mı / Mektuplar yazmadık mı” Çağıl 2013: 9
birda Burada (Su.).
biş Yeni giysi ya da eşya (Aşık-bükü-Os.). “Bişim var diye üstündeki elbiseyi göstererek seviniyordu çocuk.” Arslaner 2016: 235
bitbıdı Geveze (Çr.).
bitiği Kısa, kısacık, azıcık (Aşık-bükü-Os.). “Bitiği Cemal, eline aldığı bitiği ekmekle Ürüşan’ın Çayı’na inmişti.” Arslaner 2016: 235
bitırak Kırılarda yetişen yabani bir otun dışı dikenli tohumu (İs.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Kaya dibi bitırak / Gelin kızlar oturak” Türkoğlu 2007: 175
bıyıl Bu yıl (Gölköy, Harunköy-İs.; Çalyayla-Çr.). “Bı yıl boyna o bişürdü, biz çalıştık.” Abaz 2004: 132
bızā Buzağı (Çr.).
bızağı Buzağı (İbik-İs.).

bızalacı Karnında yavru olan inek (Su.).
bızalamak İneğin doğurması (Çalyayla-Çr.).
bızdık Kısa boylu, ufak yapılı, cüce, bodur, tıknaz (Çr.).
bi Bir (Gökçam-Su.; Çalyayla-Çr.). “Bi kemik bi deriydim ben” Yoksul 2011: 44
bibaş Doğruca, duraklamadan, aralıksız (İs.).
biber çiçeği Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
bibi Hala (Büyükcamili-Al.; Demirşeyh, Gökçam, Kamışlı-Su.; Dutçakallı-Çr.). “Şemşi bibim, yerden çakıl taşlarını alıp sinemanın beyaz perdesine savurur.” Sağmen 2009: 69
bibik Leblebi (İs.).
bi bile Asla (Su.). “Onun dediğini bi bile yapmam.” Uçakçı 2006:356
bicaklık Raf (Çıkrık, Boğabağı-Çr.).
bıce Bir gece (İkipınar-İs.). “Bıce gun çıhanda yatıyok.” Abaz 2004: 120
bici (1) Güzel giysi (Çr.).
bici (2) Koşum hayvanlarını işe sürmek için kullanılan haydi, çabuk anlamında ünlem (Ovasaray-Çr.).
bici bici Hayvanları çağırma ünlemi (Su.; Çr.).
bicik (1) Köşe, bucak, uç, aç (Kuzuluk-İs.; Me.; Dutçakallı-Çr.). “Mendilimin biciği / Gönlümün biteceği” Gösterir 2011: 146
bicik (2) Meme (Bademce-Ka.; Küçükpalabıyık-Çr.).
bicik (3) Sevimli buzağı (Su.).
bicik bicik → biçik biçik (Çıkrık-Çr.).
bicilik Küçük, ufak tefek (Çr.).
bicimcik Ufacık, bir parçacık, bir tutam, çok az, çok küçük (Kulah-Al.; Os.; Su.; Ovasaray, Çıkrık, Gölköy-Çr.). “Yemeğe bicimcik duz

ekiyom, ondan da pêriz bozulur muymuş heeri?” Kerman 1997: 15
bico Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
bicümcük Çok az (İs.).
biçala Bir aralık, bir an (İs.; Çalyayla, Göcenovacığı-Çr.). “Biçala uyuyuvermişim.” Tdk 1993: 682
biçalap → biçala (Aşağıfındıklı-Su.).
biçi biçi → biçik biçik (İs.).
biçik (1) → bicik (1) (Çr.).
biçik (2) İnek yavrusu, buzağı (Al.; Gölet-Ka.; Çalyayla-Çr.). “Para buçuktan, dana biçikten artar.” Ayhan 2002: 215
biçik biçik Büyükbaş hayvanları çağırma ünlemi (Gölköy-Çr.).
bida Pide (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.).
bida doğdürmek Pide yaptırmak (Su.).
bide Bir de (Göcenovacığı-Çr.). “Bide ne göreyim salta bu hallara gelmiş.” Çorumlu 2009: 1652
bidelemek Çorabın taban kısmını pide biçiminde örüp bırakmak, konçsuz çorap örmek (Çr.).
bi dıhım Çok az, bir lokmacık (Os.; Su.; Ovakarapınar-Çr.). “Getmiş bakmış. Aş dezgânın üstünde bi dıhım ekmek.” Çorumevi, 2000: 18
bi dınnak Çok az (Karkın-İs.; Çr.). “Bi dınnak tallıya ne şeydiyon?” Abaz 2004: 145
bidil bidil Küçük çocuk yürüyüşünü anlatır (Evcı-Bo.; Os.). “Ortalığı güvenli bulmuş olmalı ki, bidil bidil ilerledi.” Sarıyüce 2006: 48
bidilik Çok küçük ceviz (Os.).
bidinnacuk Azıcık (İs.).
bi dınnak → bi dınnak (Çavuşoğlu-İs.). “Otdöm yerden ā şöyle bi dınnak gozüm yumulmuş.” Abaz 2004: 140
bidinnacuk Azıcık, küçücük, çok az miktarda (İs.).

bidirem Azıcık, ufacık (Al.).
bi dolu Birçok (Al.). “Çirkin zengin kızının / Bi dolu seveni var” Gösterir 2011: 264
bidümük → bidınnak (Gölet-Ka.).
bi gadem ezel Bir an önce (Su.). “Bir an önce için bi gadem ezel / Di yeni görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 79
bi gıdım → bi gısım (İs.; Os.; Çr.).
bi gısım Azıcık, birazcık (İkipınar-İs.). “Her şey bitdükce bi gısım alıyom.” Abaz 2004: 122
bi hamlada Çabucak (Bademce-Ka.).
bi hoş gineli Alışılmışın dışında olan (İs.).
bike Kadın, hanım (Kalecikkaya-Al.).
biki Birkaç, bir miktar (Karkın-İs.; Gölet-Ka.; Aşık-bükü-Os.;). “Hēbeynen biki ufak defek getdüle.” Abaz 2004: 167
bi Köroğlu bi Eyvaz Bir kadın bir kocadan oluşan aile (Su.).
bilabar Beraber (Çitli-Me.).
bilader Erkek kardeş (Gölköy-Çr.). “Bana ne söylersin bilader?” Seyda 2006: 243
bildik Tanıdık, tanış (Su.; Çalyayla, Kirazlıpınar-Çr.). “Bildik bilmedik herkes oradaydı.” Seyda 2006: 184
bildik gördük Eş dost (Çukurlu-Su.; Çr.). “Bildik gördük gelsin falan gelmesin” (Kul Hüseyin) İvgin 2009: 51
bidirbi → birdirbir (Çr.).
bidirbiç → birdirbir (Çr.).
bile Beraber, birlikte (İmat, İshacı-Al.; Evcıortakışla, Mislerovacığı, Serban-Çr.). “Ölüm var ayrılık var / Sarılıp bile yatak” Gösterir 2011: 177
bilece Beraber (Çr.).
bilek (1) Boyna takılan 25-30 sıra has inci (Çr.).
bilek (2) Kaldıracın desteği (Aşık-

bükü-Os.).
bilem Bile (Göcenovacı-Çr.). "Dalanıp budaklandırmadan tahakkat et. Avradına bilem sezdirme."
 Gümüş 1977: 34
bilemek Kesici aletleri bileği taşıyla ya da çarkla keskinleştirmek (Beydili, Üçköy-Çr.). "Dişlerini bilemişler / Sapı köke ulamışlar"
 (Mırık) Ercan 1991: 295
bilerzik Bilezik (Eskiyapar, Kalecikaya-Al.; Gökköy-Çr.). "Kollar top bilerzik altın düşünde / Allı turnam çeker gençler peşinde"
 Barışcan 2001: 64
bilevü daşı Bıçak, kazma gibi kesici aletleri bilemekte kullanılan sert taş (İs.).
biley taşı Bileği taşı (Su.). "Bir biley taşı eksik, kalmamış, dedi."
 Saryüce 2004: 178
bilezik Düven sürmek amacıyla halka biçiminde yere serilmiş sap (Su.).
bili bili Kümes hayvanlarını çağırma ünlemi (Çr.). "Bili bili tavukçuğum, yumurtası kovukçuğum."
 Yoksul 2013: 138
bilik (1) Ocaklarda sac altında ya da köy fırınlarında pişirilen iki kişinin doyacağı büyüklükte ekmek (Gölet-Ka.). "Tek başına bir biliği yedi." www.golet.tr.gg/
bilik (2) 1. Çelik çomak oyununda sayı (Gölet-Ka.). "Üç bilik aldım." www.golet.tr.gg/ 2. Beştaş oyununa verilen bir ad (Âşık-bükü-Os.). 3. Çizgi oyunu gibi kimi oyunlarda oyunun ilk aşaması (İs.).
bilik (3) Kırık leblebi (Os.).
biliş Tanıdık, bildik (Çr.). "Hiç kimse bu karayağız, garip yiğidi biliş çıkaramadı." Tahir 2006: 8
billik Küçük çömlek (Çıkrık-Çr.).

bilmezlenmek Bilmez gibi görünmek (Çr.).
bilmiş Bilgiç, ukala (Çr.). "Üst sınavtaki bilmişlere sorarsan hocanın zalımlığı uzayan bekarlığındanmış."
 Özçatalbaş 2003: 22
bilya 1. Misket (Su.). 2. İri saçma (Su.).
bindallı Genellikle mor ya da kırmızı kadifeden yapılan, ayakların üzerine kadar uzanan bir giysi (Çr.). "Bindallı giyer ama bin dilli konuşur." Yoksul 2013: 140
bindiğim eşek İki çocuk kümesinden birinin, diğer kümedeki çocukların omzuna binip ellerindeki topu birbirine attıkları, topu tutamayan kümenin ebe olduğu bir oyun (Çr.).
binit Binilecek yer, durak (Su.).
bir çala Bir aralık (Çr.). "Yâri gördüm bir çala / Az kaldı aklım ala"
 Gösterir 2011: 75
bir çimdik İki parmak tutamı kadar, azıcık (Evcı-Bo.). "İçki içerek durgun kasaba yaşantısında bir çimdiklik neşe tatmaya gelen..."
 Saryüce 2004: 75
birdirbir Oyuncuların birbirinin üzerinden atlaması esasına dayanan çocuk oyunu (Gölet-Ka.; Çr.). "Söndür de gel lambayı / Birdirbir oynayalım" Aytekin 2003: 96
birebir Denenmiş, sınanmış, kesin etkili (Çr.).
bireleş Birer tane (İs.). "Şimdi iki yasduk goyola, bireleş yatıyola."
 Abaz 2004: 168
bireleş → bireleş (Çr.). "Babalardan bireleş dayire düşmüş."
 Kerman 1997: 15
birellik Yeni yürümeye başlamış çocuğun ayak ölçüsü (İs.).
birem birem Birer birer (Çr.). "İşte dediğim nasıl birem birem çıktı."

tı." Tahir 2006: 190
birelleş → bireleş (Çr.).
birez Az, çok az (Gökçam-Su.; Çal-yayla, Eskiokin, Kavacık-Çr.). "Çekilin de birez de biz dokünelim anam."
 Özçatalbaş 2002: 19
birezden Birazdan (Çr.).
birezicik Çok az, azıcık (Çr.). "Otursun Enver'im, otursun da soluk lansın birezicik." Lâcin 2007/63: 6
bir gönül Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
bir ıslğa bakmak Küçük bir işaretle harekete geçecek olmak (Çr.).
birlemek Bir araya getirmek, toplamak (Haydar-Al.; Çıkrık, Evcı-ortakışla, Turgut-Çr.). "Madem sen de yalnızlıktan yakınıyorsun, birleyelim sizi." Gümüş 1977: 84
biroğurttan Birdenbire (Çr.).
biroğütten Birdenbire (İs.).
biroottan Birdenbire (Çr.).
bi süyem Küçük bir parça (İs.). "Şuncacuk, bi süyem uzun saçın ucundan kesdi." Abaz 2004: 109
bir tahtası eksik olmak 1. Akıl yönünden dengesiz olmak (Çr.). 2. Ne konuştuğunun ayırında olmamak (Çr.).
bir yol Bir kez (İs.; Kalecik-Me.; Akçalı-Su.). "Eğil bir yol öpeyim / Cennetecek gidersin"
 Ertekin 2006: 78
bir yolcuk Bir kerecik (İs.). "Bir bannak al da bir yolcuk yağı gör."
 Benice 2002: 155
bisaderki Ondan sonra, efendime söyleyeyim (İs.).
bisge Kibrit (Al.).
bislaac → aktaracak (İs.).
bi sokum Çok az, bir lokmacık (Os.; Su.; Çr.).
bi soluk Bir nefes alımlık süre (Su.).
bisürgeç → aktaracak (Çalyayla-Çr.).

bi şaal Bozuk, biçimsiz, bir tuhaf (Su.; Çr.). "Herif bi şaal olmuş, hıkmık diyecek emme..."
 Çorumevi 2001: 16
bişe Bir şey (Su.; Çr.). "Bişe çalındı mı kulağına?" Tahir 2007: 263
bişeğen Çabuk pişen (Çr.).
bişek (1) → bişeğen (Çr.).
bişek (2) Yayık tokmağı (Âşık-bükü-Os.).
bişgun Alışkın (Harunköy-İs.). "Yoñsa bişgun mü oluduk?"
 Abaz 2004: 131
bişi (1) Bir şey (Esentepe-İs.; Çr.). "Dipsiz ambar gibi bişi bu herif."
 Çorumevi 2000: 18
bişi (2) Çörek, bayramlarda yapılan yağlı, tatlı ekmek, saç ekmeği (Çopraşık-Al.; Gölet-Ka.; Me.). "Keşkek yemeği, bişi adı verilen bir yufka ile yenmektedir."
 Oğuz 2006a: 21
bişirik Dama atılan ince çamur (Beyyurdu-Su.).
bişiy Bir şey (Esentepe-İs.). "Sizde bişiy va diyom." Abaz 2004: 118
bişmek Biçmek (Esentepe-İs.). "Dırmü da çekdik, tırpan da bişdik."
 Abaz 2004: 117
bişürece Pişirilebilecek besinler (Âşık-bükü-Os.). "Ev bişüreceksiz kalmasın dedim; ama hiç bişürece kalmamış." Arslaner 2016: 235
bitay Hayvan yükünün yarısı (İs.).
bitecik Bir tanecik (Acıpınar, Bütet, Sarimbey-Çr.). "Mendilimin biciği / Gönümün biteciği"
 Gösterir 2011: 148
bitek (1) Bir tane (Dutçakallı-Çr.). "Ulan yavrum buna meze derler, yer iken bitek bitek yerler."
 Türkoğlu 2007: 170
bitek (2) Verimli (Fındıklı-Me.).
biti (1) Mektup (Çr.).
biti (2) Son, uç (İs.).
biti (3) Yazman (Os.).

biti gara Küçük siyah kareleri bulunan kumaş, pöti kare (İs.).

bitiğ Bir parça, azıcık, biraz (Çıkrık-Çr.).

bitiği → **bitiğ** (Me.).

biti kanlanmak Sıkıntı içinde yaşayan kişinin para ya da varlık yönünden güçlenmesi (Çr.). "Biti kanlandı, el âleme meydan okuyor." Yoksul 2013: 154

bitirgen Verimli (Çr.).

bitişli Bitince (Çalyayla-Çr.). "Madımak bitişli aş gelsin arta / Galan heşlenmesin azık goy sırta" Yöksul 2011: 87

bitlenmek Ekonomik açıdan durumunu düzeltmek, biti kanlanmak (İs.).

bitmek (1) Tükenmek (Çr.). "Üç ahbap çavuş, bitmeden yetişme mak-sadiyla çarşı kalabalığında çoktan kaybolmuşlardı bile." Özçatalbaş 2003: 110

bitmek (2) Pekmezin ya da şekerli maddelerin koyulaşması, donması (Su.).

bitmencelik Bir işin bitiminde iş sahibinden istenen bahşiş, armağan (Âşıkbüki-Os.). "Hamdi Dayı, bu son çıkım; bitmencelikleri hazırlasan iyi olur." Arslaner 2016: 235

bi tüğümcük Parçanın en küçükü (Os.).

bitüyecek Bir parça, azıcık, biraz (Os.).

biyo → **biyol** (Çavuşoğlu-İs.; Çr.). "Biyo garısına yaturdu." Abaz 2004: 138

biyocuk Bir kez (Çr.). "Biyocuk öpmeyinen? / Bir yanını yedim mi?" Gösterir 2011: 153

biyol Bir kere, bir defa (İs.; Kamışlı-Su.; Çr.). "Kulak ver dinle biyol / Kalbim sana ne diyor" Ertekin 2006: 10

biyolcuk Bir kez (Tatar-Çr.). "Kara

gözlü sevdiğim / Biyolcuk beni ara" Çağıl 2013: 27

biyotdan Birden, birdenbire (Karkın-İs.). "Öte beri alalım usul usul, biyotdan hepsini alamak gayli." Abaz 2004: 147

biyucuk Bir kez (Çr.).

bizaal Birazdan, ikinci üzeri (Çıkrık-Çr.). "Bizaalden uğra da berâber çarşıyâdek." Kerman 1997: 15

bizağal Akşam üstü, akşama doğru (Gökköy-Çr.).

bizâl Birazdan, biraz sonra (Çr.). "Gonşu şimdik gelemem, bizaleyin gelirim." Tuluk 1991.

bizaledin → **bizâl** (Çr.). "Bizaledine doğru gelebilirim." İl Yıllığı 1967: 123

biz burda eşşek başı mıyık? Buyurma yetkisi olanların, kendisinden aşağıda ya da yetkisiz olup da işe karışanlara söylediği azarlama sözü (Çr.). "Biz burda eşşek başı değilik ya, işleri yö-rüdüyok işde!" Kerman 1997: 58

bizeel Biraz sonra (İs.).

bizeğel Az sonra (Os.).

bizehem Çok az, çok küçük miktarda (Gölet-Ka.). "Bizehem düşün." www.golet.tr.gg/

bizim herif Koca, eş (Al.).

bizimki Karı kocanın birbirleri için kullandıkları sözcük (İs.).

bizlengiç Sebzelerin dibini gevşetmede kullanılan ucu sivri ağaç ya da demir parçası (Gökköy-Çr.).

bi zorlu bi zorlu Çok güzel, çok iyi (Os.).

bobbili Bir halk oyunu (Al.; Su.).

boca Baca (Harunköy-İs.; Ka.). "Bacaya boca, efendisine koca ... derler Kargı'da." Dbk 2003: 134

böce Bu gece (İs.). "Size arpa ney geldi mi böce?" Abaz, 2004: 160

bocut Çam ağacı veya topraktan yapılmış küçük testi, yuvarlak, kulpsuz testi (Çr.).

böça (1) Bohça (İs.). "Dayıya, emmi-ye gelinin gotdö böçaları, çihiları..." Abaz 2004: 100

böça (2) Bu geçe (Harunköy-İs.). "Gelinleri de buradan evünece böçaden aldın mı ötaçıye gadar yürüyerek gidelleridi." Abaz 2004: 129

bodi Kısa boylu, ufak yapılı, cüce, bodur, tıknaz (İs.).

bodibacak Çok kısa boylu (İs.).

bodü Kaz (Al.).

boduç (1) 1. Çam ağacı ya da topraktan yapılmış küçük, yuvarlak, kulpsuz testi (Doğla-Me.; Âşıkbüki-Os.). 2. Bidon (Al.).

boduç (2) Kısa (Me.).

bodur 1. Cüce (Al.; İs.; Su.). 2. Kısa, kalın insan ya da ağaç (Çr.). "Bodur tavuk her gün piliç." Yöksul 2013: 156

bodurum Bodrum (Su.).

boğanak Sağnak, şiddetli yağmur (Çr.). "Yağmur bir boğanak halini aldı." Demiryürek-Ozulu 2017: 225

boğarsak (1) Obur, çok yiyen (Al.).

boğarsak (2) Çiftleşmeye hazır hayvan (Su.).

boğarsuk Barsak (Ka.).

boğassak → **boğarsak** (Çr.).

bôğaz Aç gözlü, çok yiyen (Su.).

boğaz açmak Bitki diplerindeki toprağı gevşetmek (Çr.).

boğaza durmak Kötü sözlerle karşındakini kırmak, kızdırmak (Çr.).

boğaz ağrığı Hazır yiyici (Çalyayla-Çr.).

boğaz aňruğu Hazır yiyici, tembel, çalışmadan hazır tüketen

(Âşıkbüki-Os.).

boğaz basması Bir çeşit boğaz hastalığı (Su.).

boğaz geçmek Söz vermek (Çr.). mak (Çr.). 2. Güç koşu

boğazından kısmak Tutumlu olarak para biriktirmek (Çr.).

boğaz kökü Bitkilerin boğaza yakın kökleri (Çr.).

boğazlağa 1. Huni (Su.). 2. Değirmende buğday konulan ağızlık (Su.).

boğazsak → **boğarsak** (Çr.). "Bak ağzın bunnun yôort buluşığı içinde. Ne boğazsak adammışın?" Çorumevi 2000: 18

boğba Akılsızca iş yapan kimse (Gölet-Ka.). "Boğba yapmasaydı." www.golet.tr.gg/

boğma (1) Kanı çıkmadan öldürülen hayvan (Çr.).

boğma (2) Üzümden yapılan bir çeşit rakı (Kıcılı-Al.; Çr.). "Haplardan birer avucu, boğma rakıda eritilip içirildi." Tahir 2006: 290

boğonküğün Bugünkü gün (Su.).

boğön Bugün (Su.; Çıkrık-Çr.).

boğrek Böbrek (Eskiekin-Çr.).

boğsa Dolapların, sergenlerin üst kısmı, yüksek yer (Gölet-Ka.). "Lütfen, şunu boğsaya koy." www.golet.tr.gg/

boğsu (1) Çıkışı çalı çırpı ya da sık ağaçlarla kapanmış, içine girildiğinde kolay çıkılamayan derince yer çöküntüsü; kuytu, ürkütücü yer (Âşıkbüki-Os.). "Adamı öldürüp bir boğsuya atmışlar." Arslaner 2016: 235

boğsu (2) Duvar altından su geçirmek için bırakılan, insan sıgabilecek büyüklükte delik (Âşıkbüki-Os.). "Abid'in bahçeye açılan boğsuda, Gücülü Tavuk diye bir cin tayfasından söz edilirdi."

Arslaner 2016: 235
boğsu (3) Basık, havasız, alçak tavanlı yer (Âşıkbüki-Os.). “Boğsu gibi bu odaya niye doluştunuz?” Arslaner 2016: 236
boğür Vücudun yan tarafı (Eski-ekin-Çr.).
boğürtlen Böğürtlen (Çr.).
bohça Güveye gönderilen armağan çıkını (Eskiekin, Gökköy-Çr.). “Pul oldu vicdan ahcası / Bağlandı fikir bohçası” Gardaş 1979: 11
bohça gönderme Kız evinin nişanı bozduğunun ifadesi olarak, erkek tarafının takılarının geri gönderilmesi (Su.).
bok Aşığın alttaki düz yanı (Çr.).
bok dökmek Hayvan gübresinden tezек yapmak (Su.).
bok kırığı sele götü Hiçbir işe yaramayan şeyler ya da sözler (Os.).
boklu Küfürbaz (Ka.). “Güvercine hokgu, küfürbaza boklu ... derler Kargı'da.” Dbk 2003: 134
boklu ağaç Mürver ağacı (İs.). “Boklu ağacın bu yılki sürgünlerinin tamamının kesileceği muhakkaktı.” Kalayoğlu 2017: 169
bokluk 1. Tuvalet (Ka.). 2. Hayvanların pisliğinin biriktirildiği yer (Gökköy-Çr.).
bokun adını badı saba komuşlar Hiç değeri olmayan şeylerin yüceltilmesini anlatır (Os.).
bokun boku Serkis'in kalpağı Anlamsız sözler ya da işler (Os.).
bokuyla boğuşmak Çocuğuyla ya da çocuğu yaşındaki kişilerle didişmek, kavga etmek (Âşıkbüki-Os.).
boküs Boks, yumruk oyunu (Su.).
bolakaç Duvarda dolgu olarak

kullanılan küçük taş (Oğ.).
bolani bolani Sürüne sürüne (Alacahöyük-Al.).
bolaramak Genişlemek, çoğalmak (Çr.).
bol bolamat Bol bol, döke saça, geniş (İs.; Eşençay-Çr.). “Bol bolamat meyvenin bahçenin içinde eycene bir ömür sürsün.” Gümüş 1977: 118
bom Ebenin “bom” demesiyle oyuncuların hareketsiz kaldığı, ilk hareket edenin ebe olduğu çocuk oyunu (İs.).
bön Bugün (Örenseki-İs.). Şimdi bön ohudönu şindi dutarımış.” Abaz 2004: 105
bondi Bidon (Yarımsöğüt-Su.).
bonduruk → bonduruk (İsahacı-Al.; Dutçakallı-Çr.). “Bonduruk kırığından tapanı yapmış / İrende küştere hızardan çekmiş” Arısoy, 1970: 91
boolce Börülce (Doğla-Me.).
boon Bugün (Esentepe, Örenseki-İs.; Çr.). “Boon dādıp hocuya vedim.” Abaz 2004: 119
boorce Fasulye (Yağcılar-Ka.).
boş buvaz Sır saklamayan, gevezе (Su.). “Boş buvazın cuvarası yanmazmış.” Uçakcı 2006: 216
boör Böğür, vücudun yanı (Su.; Çr.).
boöz Bu kez, bu sefer (Su.).
borana (1) Şiddetli kar, fırtına, kasırga (Çr.).
borana (2) Kimi yerde yumurta, kimi yerde körpe baklalar ya da pazı sapları suda haşlandıktan sonra üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yapılan yemek (İs.; Âşıkbüki-Os.; Çıkrık-Çr.). “Canım çekti borana / Merhem yoktur yarama” Aytekin 2003: 49
borhanı Açılıp içine kıyma konulmuş küçük hamur parçalarının haşlanıp üstüne sarımsaklı

yoğurt dökülerek hazırlanan yemek (Çr.). “Borhanının hamurlu, mantarlı şekilleri de bulunmaktadır.” Oğuz 2006a: 45
boru Dut ya da söğüt ağacından çıkarılar dilsiz düdük (Âşıkbüki-Os.).
boruk Dağlarda yetişen, süpürge ya da yakacak olarak kullanılan çalı, ot (Eveci-Bo.; Su.). “Boruk otlarının arasında sıçrayarak koşan bir tavşan gördüm.” Sarıyüce 2006: 68
boruş Elmas gerdanlık (Su.).
börülce Fasulye (İkipınar-İs.). “Bi bâçam oludu, bi börülce çıhiyodu.” Abaz 2004: 123
bosboör Yan üzeri boydan boya (Su.).
bostan 1. Kavun, karpuz (Al.; İs.; Kamışlı-Su.; Sarimbey, Üçköy-Çr.). “Bütün tarlayı gezmişler / Olgun bostanı sezmişler” (Mırık). Ercan 1991: 295
 2. Sebze bahçesi (Kirazlıpınar, Üçköy-Çr.). “Yarım bostan suluyor / Gözünün yaşı ile” Ertekin 2006: 12
bostan korkuluğu Uzun, işe yaramaz kişi (Çr.). “Bostan korkuluğu gibi sırtıp duruyorsun.” Yoksul 2013: 158
bostili Altı aylık oğlak (Âşıkbüki, Çampınar-Os.).
boşanmak Hayvanların bağlandığı yerden kurtulup gitmesi (İs.).
boşatmak Boşaltmak (Harunköy-İs.). “Bu adam niye kesesini boşatmış?” Abaz 2004: 134
boşay Aralık (Su.).
boş bilezik Bir halk oyunu (Al.).
boş böğür Kalça ile kaburga arasındaki bölüm (Os.; Çr.). “Boş böğürme vurdu Rıza efendi!” Tahir 2007: 27
boş koymak Yoksul bırakmak (Çr.). “Komşumuz oğlunu boş koy-

du.” Yoksul 2013: 460
boşlamak İlgi göstermemek (Çr.).
boşnak Kocasından kaçıp başkasıyla evlenen kadın (Alacahöyük-Al.).
bovün Bugün (Al.).
boy Yem olarak kullanılan, çemen yapılan burçağa benzer bir tahıl çeşidi (Demirşeyh-Su.).
boyamak Ağır söz söylemek, aşığılamak (Çr.). “Bizi boyamaya mı geldi?” Tahir 2004: 141
boyana Boya evi (Çr.).
boydan ayağa Sonuna dek (Su.).
boydah 1. → Boydak 1 (Me.).
 2. Bekâr, yalnız, serbest (İs.).
boydak 1. Yüklü olmayan yaya (Kalecikkaya-Al.; Me.). 2. Bekâr, yalnız, tek başına, serbest (Kalecikkaya-Al.; İs.; Su.).
boydan Bütün bedeni kaplayacak biçimde giysi (Göcenovacığ-Çr.). “Döne'ye boydan bir enteri' diye sıraladı usunda alacaklarını.” Gümüş 1977:128
boydanlık Bütün bedeni kaplayacak biçimde giysi (Acıpınar-Çr.).
boyna Sürekli (Külah-Al.; Harunköy-İs.; Ka.; Su.). “Bı yıl boyna o bişürdü, biz çalışduk.” Abaz 2004: 132
boyra Değirmen oluşunun ucuna konulan aygıt; bu aygıtın deliği (Çr.).
boyraz Poyraz (Su.).
boyunbağı Atkı, kaşkol, kravat (Al.; Su.).
boyunduruk (1) Çatiya enlemesine konan ahşap destek (Bo.).
boyunduruk (2) Gelin almaya gelen yengelerin önüne gerilen uzun sopa (Yeşilyurt-Al.). “Kız tarafının kadınları bahşış almak için yengelerin önüne boyunduruk sürerler.” Yöndem 1983: 24

boyunküğün Bugün (Al.).
boz (1) Beyaz ile sarı karışımı renk (Su.).
boz (2) Sürülmemiş tarla (Yazır-Bo.; Kalecik-Me.; Akçalı-Su.; Turgut-Çr.). "Boza bostan ekilmez." Yoksul 2013: 162
bozalak 1. Rengi solmuş, gerçek rengini yitirmiş (İs.). 2. Bozayı (İs.).
bozarmak Bozlaşmak, boz renk almak (Göcenovacı-Çr.). "Arpalar sarıya çalan bir aklıta bozuyor, buğdaylar yeşili çok bir kırmızıya döndü dönecek, saplarından yukarıya feriklenmeye bulaşıyordu." Gümüş 1977: 76
bozbulamaç Karışıklık, belirsizlik (Su.).
bozmalalık yapmak Arayı bozmak, pazarlığı bozmak, sözden caymak, caydırmak (Çr.). "Bozmalalık yapan ettiğini er geç bulur." Yoksul 2013: 162
bozulamak Devenin acı acı bağırması (Serban-Çr.). "Deveci görünce terk etti canı / Develer bozuladı kervan ağladı" Koçak 1980: 80
bö Korkutmak için söylenen söz (Kalecikkaya-Al.).
böbürlü Gururlu, kibirli (Palabıyık-Çr.). "İrabet bulur mu kurumuş pınar? / Böbürlü kişiyi el âlem kınar" Özgür 2002: 69
böcelemek Bocalamak (Çr.).
böcü Kurt, böcek (Çr.). "Ekinlerine böcü düşer, sürülerine kıran girer." Tahir 2004: 13
böçük Böcek (İsahacı-Al.; Alpagut-Do.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Yaz gelince çiftleşiyor böçükler Arkasından civ civ eder cücükler" Arısoy 1970: 66
böddürmek Sebze türü yiyecekleri haşlamak (İs.).
bödek Fasulye (Kunduzlu-Ba.). "Fa-

sulyeye bödek, ebeye güdek / Diyeni görürsen Çorumludur o"

Gösterir 2014: 80

bödelek Böbrek (İs.; Ka.; Su.).
bödürük → bedirik (Çr.).
bögelek → büvelek (Çr.).
bög Akrep, çıyan, örümcek gibi böcekler (Çr.).
bögelek → büvelek (Kulah-Al.). "İyi kıvırdık danayı bögelek tuttu yalanını." Güven 2010: 210
bögemek Suyun önüne bent yapıp toplanmasını sağlamak, kapatmak, tıkamak (Bademce-Ka.).
böğet Akan suyun önünü kesmek için yapılan set (Bademce-Ka.).
böğrek Böbrek (Çr.). "Dünya bir böğrek, yağlıdır yiyebilene aşk ol sun." Çorumlu 2009: 1528
böğrü yastıklı Rahatına düşkün olan kimse (İsahacı-Al.; Karagöz-Çr.). "Kıcılı kızlarının böğrü yastıklı / Ana bana bir sürmeli kız alın" Arısoy 1970: 68
böğün Bugün (Ka.; Kuyucak-Me.; Aşıkbükü-Os.; Çr.). "Oğlum siz nerede olacaksınız böğün?" Seyda 2006: 253
böğür Vücudun yan tarafı (İsahacı-Al.; Su.; Çayhatap, Eskiekin, Kavacı-Çr.). "Kıcılı kızlarının böğrü yastıklı / Ana bana bir sürmeli kız alın" Arısoy 1970: 68
böğürce Fasulye (Bademce-Ka.; Karagöz-Çr.).
böğürtmek Bağirtmek (Göcenovacı-Çr.). Bir keresinde bu Hacı'yla konuşuyorken, bacağı diye bacak arasını sıkıyordu yanlışlıkla da danalar gibi böğürtmüştü herifi." Gümüş 1977: 2
bökelek → büvelek (Bademce-Ka.).
bölek Teyze çocuğu (Çr.).
bölene bölene Rahat rahat, sağa sola dönerek yatmak (Çr.).
bölenmek Bulanmak (Mislerovacı-Çr.). "Çok körlendim, çok bilen-

dim / Toza toprağa bölendim"

Koymun 2002: 45

bölme Beştaş oyununa benzer bir çocuk oyunu (Gölet-Ka.).
bön (1) Ahmak, saf, sersem, budala (Su.; Çr.).
bön (2) Kavrulup öğütülmüş kahve (Çr.). "Ağzına bir çimdik bön at da mideni bastırın." Koşay-İşitman 1932: 43
bön bön bakmak 1. Bir işe yardımcı olması gerektiği halde seyretmek (Çr.). 2. Alık alık bakmak (İs.; Çr.). "Zavallı oduncu şaşırılmış etrafına bön bön bakıyor." Çorumlu 2009: 92
bönleşmek Bilmemek, bilmezden gelmek (Çr.). "Bönleşti iyice, ne yapacağımı bilemiyor." Yoksul 2013: 162
börddümeç Haşlamak, börttürmek (Aşıkbükü-Os.).
börgüce Fasulye (Aşıkbükü-Os.). "Köy önünde güzlük börgüceler dökme-ye başlamıştır." Arslan, 2016: 236
börtlemek Az haşlanmak (Kıcılı-Al.; Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.).
börtletmek Az haşlamak (Gökçam-Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
börtmek 1. Haşlanmak, tam pişmeme durumu (Aşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.). "Ocaktaki lahanalar börttüyse çıkarın da fazla ezilmesin." Arslaner 2016: 236
 2. Sıcaktan bunalmak, terlemek (Aşıkbükü-Os.). "Hava sıcak, biz de börttük bir tamam." Gümüş 1977: 133
börttürmek Bir şeyi haşlamak (Çoprasık-Al.; Gökçam-Su.; Karadonna, Şahinkaya-Çr.).
börü Akrep, çıyan, örümcek gibi böcekler (Çr.).
bövelek → Büvelek (Çr.).
bövülce Fasulye (Doğla-Me.).

böy İri, zehirli örümcek (Çr.).
böyemek (1) Dağılmak, çıkmak (Çr.). "Bir güzel koku ortalığı böyedi." Tdk 1993: 773
böyemek (2) Bulaştırmak (Aşıkbükü-Os.). "Yavrum ne yaptın sen? Reçeli her yere böyemişsin." Arslaner 2016: 236
böylence Böylece (Çr.).
böyük Büyük (Eskiyapar-Al.; Akçalı-Su.; Çalyayla, Erdek, Gökköy-Çr.). "O da böyük gibi birden fıkaralaşyo." Akbaş 1983: 11
böyümek Büyümek (Or.; Su.; Bayat, Elmalı, Göcenovacı, Sarimbey-Çr.). "Pek mi gönün böyüdü / Burdan gideli yarım" Ertekin 2006: 16
buanak Sağnak, şiddetli yağmur (Büyükbolatlı-Su.).
buba Baba (Ka.; Küçükpalabıyık-Çr.). "Bubam, bir buraya gelsin, dedi. Çok möhüm işi varmış." Gümüş 1977: 106
bucak Köşe, çevre, dolay (Su.). "Bereket kaynağı, ilim ocağı Kahraman büyütür her bir bucağı" Nalınca 1958: 153
bucak damı Kiler (Gökçam-Su.).
bucaklık 1. İçine tabak konulan raf (Kızılhamza-Or.; Yarımşöğüt-Su.; Domu-Çr.). 2. Mutfak (Al.). "Bucaklıkta siniler / El değmeden iniler" Gösterir 2011: 275
bucud → bocut (Çr.).
bu faat Bu vakit, bu zaman (Su.).
bugasamak Boğaya gelmek, ineklelerin çiftleşmek için boğa istemesi (İs.).
bugasay Boğaya gelmiş, boğa isteyen inek (Çr.).
büğ Örümcek cinsi zehirli bir böcek (Su.).
buğak Sis, buğu (Kalecikkaya-Al.).
buğana → boğanak (Çr.).
buğanak 1. Yağmur bulutlarıyla kapalı hava (Çr.). 2. Yağacak

yağmurun yağmaması durumunda ortaya çıkan bunaltıcı hava (Âşıkbükü-Os.). “İkindiden önce bir buğanak geldi geçti.”

Arslaner 2016: 236

buğarsak → boğarsak (1) (Arpalık, Dutçakallı, Gökköy-Çr.).

buğaz basması Bademcik iltihabı (İs.).

buğda Buğday (Dutçakallı-Çr.).

buğday Arife gününden önceki gün (Çalyayla, Eşençay-Çr.).

buğelek → büvelek (Çr.).

buğlük Büyü (Çr.). “Sana birileri buğlük etmişler.”

Demiryürek-Ozulu 2017: 90

buğnak Bebeğin ilk kakası (Os.). “Buğnak çocuğun kırkı çıkana kadar evden çıkartılmaz.” Balıkçı 2010: 104

büğrü Kambur (Su.).

buğu Nem (Eskiekin, Sarimbey-Çr.). “Sıcak, bayıltıcı, buğulu bir hava yayılmıştı evin içine.” Seyda 2006: 174

buğun Bugün (Çr.).

buğur Azgın deve (Çr.). “Kara buğur gibi çöktün oturdun / Götürdün Hurşud’un nerde yaturdun”

Çorumlu 2009: 1399

buk Sarmaşık (İs.).

buka Kelepçe (Çr.).

bukağılık Ayak, bilek, diz eklemi (Su.). “Bukağılık çukurlarını sabunlu suyla yıkadı, kuruladı.”

Sarıyüce 2004: 140

buke Orman (Çayhatap-Çr.). “Ari buke tazı olsun / Guvaya daş atıp ürenner” Caferoğlu 1994: 141

bu kerez Bu kez (Çalyayla-Çr.).

“İrezil ürüsvey olduk bu kerez / Di-yeni görürsen Çorumludur o”

Gösterir 2014: 79

bu kes Bu kez (Su.).

bukme → bükme (Su.).

bukre Sabah vakti, sabah aydınlığı (Çr.).

bukulmek Bükülmek (Çr.). “Bitti

artık oynunarı, bukulmüştür boyunarı.” Caferoğlu 1994b: 115

buküm Üç yufkadan oluşan içi katıklı azık ekmeği (Su.). “Fil mi bu adam bir günde dört buküm ekmek yiyecek?” Uçakçı 2006b: 231

bulaç Yoğurdu ayran yapmak için çarpmaya yarayan aygıt (Eskice-Çr.).

bulak Çeşme (Me.).

bulama Koyu bir çeşit un çorbası (Eskiekin-Çr.). “Dudaklarım yalamay-Dı / Hele çorbam, bulamaydı”

Kurtoğlu 1994: 38

bulamaç 1. Ayran (Çr.). 2. Koyu bir çeşit un çorbası (Yazır-Bo.; Aşağıfındıklı, Kamışlı-Su.; Çalyayla-Çr.). “Kösem gitti dolamaca / Bıyığı battı bulamaca” Gösterir 2011: 329

bulamak Karıştırmak, bulaştırmak (Su.; Eskiekin-Çr.). “Felek bin bir derde buladı beni / Un ufak etti de,eledi beni” Kurtoğlu 1998: 39

bulambaç Un çorbası (İs.).

bulancımak Çok istediği bir şeyi elde edince kafası karışmak (Su.).

bulanmak Buluğ çağına ermek, ergen olmak (İsahacı, Kıcılı-Al.). “Oğlan çıkmış şu gazayı dolanır Kızılı kızları yeni bulanır”

Arısoy 1970: 67

bulaşık Karışık, kötü, olumsuz (Çr.). “Sen olmaz de bakalım! Var bi bulaşık iş...” Tahir 2004: 65

bulaşmak Çatmak, sataşmak (Çr.). “Hanefi’ye bulaştın mı, seni paralayacaklarından hiç şüphelen olmasın!” Tahir 2008: 316

bulatmak Bulandırmak (Çalyayla, Sarimbey-Çr.). “Bir iki vurguncu suyu bulattı / Bulanıkta balık tutanlara hoş” Çimen 2000: 23

bulcumak İstediyini bulmuş ya da elde etmiş gibi davranarak kendini avutmak (Su.).

buldur bucak Yıkık dökük, ha-

rap (Çr.).

buldurdurma Bolca, israf derecesinde kullanma, değerini bilememe (İs.).

bulgur Dolu yağmuru (Su.).

bulgur aşı 1. Bulgur, soğan, kıy- ma katılarak yapılan suluca bir yemek (Çr.). 2. Bulgur pilavı (Çr.).

bulgur püskürmesi Küçük dolu tanesi, dolu (Çr.).

bulgur püskürtmesi Bedende çıkan kızarıklıkların sağaltılması için ağızda çiğnenen bulgurun kızarıklık üzerine püskürtülmesi biçiminde uygulanan halk hekimliği yöntemi (Killik Al.; Kamışlı-Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Kadın Bacı, parpi ile bulgur püs - kürmesi yapardı.” Doğan 2004: 83

bulğurşak Dolu (Bademce-Ka.).

bulut üzümü Özel bir rengi olan, iri taneli üzüm (Çr.).

bum Çocuk dilinde su (Su.).

bumbar Keçi, koyun bağırsağına pirinç ya da bulgur doldurularak yapılan bir çeşit yemek (Çr.). “Ucuz bir lokantada bumbar yiyorlardı.” Seyda 2006: 92

bun Sıkıntı (Evcı, Yazır-Bo.; Çayyaka-Su.; Eskiekin, Serban-Çr.). “Allah kimseyi bun günde komasın.”

Kurtoğlu 2006: 81

bunateri Bu yana doğru (İs.).

bunatmak Bunaltmak (Ovasaray-Çr.). “Siz beni bunatmadınız, Allah da sizi bunatmasın.” Oğuz 2007a: 26

buncacık Bu kadarlık, az (Su.).

buncıkmak Çok acıkmak (Çr.).

bundan kelli Bundan sonra (Çr.). “Aha ben gidiyom düşme arhama Dilliksiz yâr yalnız yat bundan kelli” Gösterir 2008/84: 11

bundan keri Bundan sonra, artık (Göcenovacı-Çr.). “Yeni biliştik, al-

dımız verdimiz yok birbirimizden ama nasipse daha iyice bilişiriz bundan keri.” Gümüş 1977: 109

bungunluk Sıkıntı, darlık (Göcenovacı-Çr.). “İş çıkalı bungunluğu azalmıştı biraz. İşe dalınca sıkıntısını unuttuğunu, dincelip yeğnildiğini seziyordu.” Gümüş 1977: 79

bungunnuk Kapalı, sıkıcı hava (İs.).

bunukmak Elde ettiğinin daha çoğunu istemek (Çr.). “Buldukça bunukuyon.” Gürsel 1997: 251

bural Buraya gel (Çr.).

burç (1) Ağaçların üzerinde asalak olarak yaşayan ot, ökseotu, purç (Evcıortakışla-Çr.). “Deve dahi burca boynun uzatır / Güzel görüş dost gönlünü düzeltir”

Şahadoğru 1995: 128

burç (2) Kadının doğumdan

sonraki ağrısı (Alacahöyük, Çopraşık-Al.; Dereköy-İs.). “Kadının kaç çocuğu varsa o kadar gün burç ağrısı çekmektedir.” Balıkçı 2010: 95

burçalık İlkbaharda yaprak açan, yumru kökleri yenen bir bitki (Tolamehmet-Çr.). “Çobanın azığı burçalıktır.” Yoksul 2013: 211

burçulmak Burkulmak (Âşıkbükü-Os.). “Ayağım burçuldu, üstüne basamıyorum.” Arslaner 2016: 236

burgacan Bükülerek helezon biçimine dönüştürülmüş cisim (İs.).

burgaç Üzerine beton dökülmek üzere hazırlanan taş, çakıl döşeme (Çr.).

burgazan Laf taşıyan, fesatlık yapan (Çr.).

burgazanlık Fitnelik, dalaverencilik, fesatlık, laf taşıma (Çr.).

burgu Ağaç delme aracı, matkap (Su.; Çr.).

burgun İshal, dizanteri (Çr.).

bur gun Bir gün (Çr.). “Urun urun

yâr seven bur gun olur belli olur.”
Caferoğlu 1994b: 122

burgunmak Eğilmek (Su.).

burguntu Mide kazınması (Su.).

burhutma Hafif aksayarak, sallanarak yürüyen kişi (İs.).

burma Musluk (İs.). “Pınarın başı burma / Öyle göz süzüp durma”
Gösterir 2011: 78

burmak (1) Çevirmek (Çr.). “Kolumu tutup burup gömgök gövertmedikçe...” Tahir 2004: 329

burmak (2) Hayvanların üreme organlarını burarak erkekliğini gidermek, enemek (Çr.). “Tosunu burdular öküz ettiler.”
Yoksul 2013: 610

burmalı Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

burnukuzl Kızılçık (Çr.).

burnunun direği yıkılmak Çok kötü koku içinde kalmak (Çr.).

buruk (1) 1. Aksak, topal, eğri basan (İs.). 2. Eğri, çarpık (İs.; Akçalı-Su.; Turgut-Çr.) “Şu Çorum’un içinde / Boynum buruk koyan yar” Ertekin 2006: 99

buruk (2) Burulmuş, erkekliği giderilmiş (Eskiekin-Çr.).

burulgan 1. Kramp, adale kasılması (Gölet-Ka.; Aşıkbükü-Os.). “Bacıma bir burulgan girdi, yerimden kıpırdıyamadım.” Arslaner 2016: 236

2. Şiddetli, ani olan sancı (Gölet-Ka.). “Hayvanın karnında burulgan var.” www.golet.tr.gg/

burum Eğirilmek üzere bükülmüş yün (Çr.).

burum burgaç Çapraşık, karma-karışık iş (Çr.).

burun Pekmez yapmak için kaynatılan şıranın ilk suyu (Çevreli-Al.).

burunlatma Saban demirinin ucunu onartma (Çr.).

burun otu Enfiye (Kavacık-Çr.). “İstanbul’dan gelir gutu, içi dolu burun otu.” Caferoğlu 1994b: 110

burun pekmez Üzümün pekmez toprağı ile çiğnenen ilk şırasından yapılan kara pekmez (Çr.).

burunsağı 1. Koşu takımlarında ya da yularda hayvanın burnunun üzerinden geçen metal ya da deri gergi (Aşıkbükü-Os.). 2. → burunsalık 2 (Aşıkbükü-Os.).

burunsak Harman sürerken hayvanlar buğday yemesin diye burunlarına takılan selemsi demir korumalık (İsmailköy-Çr.).

burunsalık 1. At koşumunda, başlığın burun üstüne gelen parçası (Su.). “Koşumların burunsalık kısımları mavi at boncuklarıyla, nazar boncuklarıyla donatılmıştı.” Sarıyüce 2004: 298

2. Anasını emmemesi için buzağının buruna geçirilen başlık (Çalyayla, Gökköy-Çr.).

buruntalık Yularda, başlığın burun üstüne gelen parçası (Me.).

buruşmak (1) Kırıksıklık oluşmak (Su.; Evcioartakışla, Sarimbey-Çr.). “Biri buruşur, biri gırışır.”
Kerman 1997: 47

buruşmak (2) Öküz, manda gibi hayvanların vuruşması, dövüşmesi (Palabıyık-Çr.).

buruşuk (1) Yüzünde kırıksıklıklar çoğalmış kimse, yaşlı (Çr.). “Hemen olur demeyelim, yolunca soruşturalım, demedim miydi buruşuk.”
Tahir 2004: 307

buruşuk (2) 1. İş bilmez (Su.). 2. Zayıf, cılız (Su.).

burutmak Darılmak, küsmek, somurtmak (Çr.).

bus bus bunaltmak Büyük sıkıntıya sokmak, canından bıkmak

tırmak (Çr.).

buvanak Sağnak, şiddetli yağmur (Çr.).

buarsak (1) İneğin çiftleşme zamanı (Su.).

buarsak (2) Çok fazla yemek yiyen, canı her şeyi çeken (İs.).

buarsık Bağırsak (Su.).

buvaz Boğaz (Su.).

buvazker Boğazına düşkün, gördüğü her şeyi yemek isteyen (İs.).

buvez Bu kez (Su.).

bu yanını Bu taraf, bu tarafa (Çr.).

buydurmak 1. Erkeğin yürürken kalçasını sallaması (İs.). 2. Bir bahane ile yapılan işten çekilmek (İs.).

buyduruk Yürürken kalçasını sallayan erkek (İs.).

buylu Kağrı, araba tekerleğine çakılan tahta çivi (Alacahüyük, Eskiyapar-Al.).

buymak Soğuktan donacak duruma gelmek, çok üşümek (Kulah-Al.; Su.; Çalyayla, Evcioartakışla, Sarimbey-Çr.). “Aç sevdiğim kapıyı Buydu kaytan bıyıklar”
Gösterir 2011: 260

buynuz Boynuz (Gökçam-Su.; Çalyayla-Çr.).

buyruk Emir (Me.). “Birliğine buyruk veren bir komutan gibi konuşmam gerekmez mi?”
Sarıyüce 2004: 25

buzā Buzağı (Kirazlıpınar, Palabıyık-Çr.). “Kuzular koç ile vuruşuyor bak / Dana buzāya karışıyor bak”
Özgür 2002: 32

buzaalık tüyü Ergenlik dönemine girmemiş erkek çocuğun yüzündeki tüyler (İs.).

buzağı dili Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

buzalacı Gebe inek, manda, gebe hayvan (Çalyayla, İsmailköy, Türkerler-Çr.). “Buzalacı ineği yazıda bırakmak hangi cesaretlili çobanın işidir?”
Güven 2013: 124

buzalamak İneğin doğurması (Çr.). “Deli ineğin mazlım buzalaması olur.” Çorumlu 2009: 379

buzalatmak Korkutmak, sıkmak, bunaltmak (İs.; Çr.).

buzili Gelinlik giysi (Çr.).

buzoğu Buzağı (Gölet-Ka.).

buzov Buzağı (Kuyucak-Me.).

büdür бүдүр (1) 1. Sıvı içindeki tortu benzeri katı bölümler (İs.). 2. Sıvının çok küçük bir delikten kabarcıklar halinde sızması (İs.).

büdür бүдүр (2) Deride ya da düz yüzeydeki kabartılar (İs.).

büğelek → büvelek (Çr.). “Büğelek tutmuş dana gibi tezikiyor.”
Çorumlu 2009: 1366

büğelez Kamburlaşmış (Çr.).

büğemek Suyun önünü bir engelle kapatarak toplanmasını sağlamak (Aşıkbükü-Os.). “Koca arkın önünü büğemiş, aşağı bir damla su bırakmıyor.” Arslaner 2016: 236

büğēt Su birikintisi, gölcük (Aşıkbükü-Os.).

büğlük Büyü, büyücülük (Çr.). “Dokuz söz bir büğlük yerine geçer.”
Çorumlu 2009: 1529

bük (1) 1. Ova ya da dere kıyılardaki çalı, diken topluluğu (Evcio-Bo.; Su.; Çalyayla-Çr.). “O sırada бүкүн içinde bir tavşan gördüm.”
Sarıyüce 2004: 172

2. Sarmaşık (İs.). 3. Böğürtlen (Çalyayla, Dutçakallı, Şendere-Çr.).

bük (2) Dönemeç (Çr.). “Çukuravlağı бүкте / İki güzel bir yükte”
Gösterir 2011: 114

bükelek → büvelek (Gölet-Ka.; Çalyayla-Çr.). “İnekleri bükelek tut-

tu.” www.golet.tr.gg/

büklük Çalılık, sazlık, ormanların en sık olduğu yer (Şeyhmus-tafa-Çr.).

bükme İçine ıspanak, peynir, soğan, kıyma ya da yumurta konularak sacda pişirilen bir börek çeşidi, yanık (İmat, Kıcılı, Külah-Al.; Obruk-Do.; İs.). “Hem de öğleyin bükme ya da bazlambaç yersin.” Kalayoğlu 2017: 70

bükmeç (1) Dönemeç, viraj (İs.; Çr.).

bükmeç (2) Direksiyon (Âşıkbükü-Os.).

bükmeç (3) Kolay bükülebilen ağaçların ince dallarından yapılan, direksiyon gibi kullanılan yuvarlak oyuncak (Âşıkbükü-Os.).

bükmek Sığırların erkeklerini kısırlaştırmak (Çevreli-Al.). “Kağmayı çok zaman bükülmüş öküzler çekerd.” Kantemir 2015: 32

büküntü Karın ağrısı (İs.). “Dava rın başına birini koyup ben de gelecek tayyare bakmaya. Yoğsa büküntü tutar.”

www.evvelzamanda.blogspot.com

bük üzümü Böğürtlen (İs.; Os.; Çalyayla-Çr.). “Oradaki çalılardan kızamık, bük üzümü, yemişen toplayıp yerlerdi.” Kalayoğlu 2017: 217

büllemek Örtmek (Çalyayla, EskiekinÇr.). “Seysanası üç kağnya bül-lenir / Töredir, gençleri başgöz eder ken” Kurtoğlu 1994: 169

büllemek Örtünmek (İkiper-İs.). “Gaylı büllendim sallandım, eşşê dut-dum.” Abaz 2004: 121

büllü Örtük, örtünmüş (İs.). “Herkes büllü, örtük öldü gitti.”

Abaz 2004: 104

büneke → burunsalık 2 (Alacahü-yük-Al.; Çalyayla, Kızılpınar-Çr.).

bünelek → büvelek (Kıcılı-Al.).

“Ağustosta yatani zahmeride bünelek

tutar.” Ayhan 2002: 213

bünelek dutmak 1. Büvelek denen kan emici böceğin ısırıldığı hayvanın çılgına dönmesi (İs.). 2. Bir kimsenin başına gelen bir olaydan dolayı aşırı tepki göstermesi (Çr.). “Goyunu bi bünelek dutdu.” Abaz 2004: 107

büngül büngül Suyun topraktan kaynarak çıkması (Evc-Bo.; Su.). “Büngül büngül kan kusun.” Yoksul 2013: 173

büngüldemek Suyun topraktan kaynaması (Çr.).

bürgü 1. Baş örtüsü (Aşılarmut-Uğ.; Çr.). 2. Çarşaf, çar (Çr.). “Sağ ların örgü örgü / Yakışır sana bürgü” Çağıl 2013: 49

bürgün Öbür gün (Eskiekin-Çr.). “Bugünlük yârim ol da / Yarın bürgün bacım ol” Kurtoğlu 1998: 63

bürkülük Havanın bunaltıcı sıcak zamanı (Hacıhamza-Ka.).

bürlemek İyice örtünmek (Su.; Çr.).

bürtlek (1) Diş macunu gibi tüp içinde olan, sıkılınca çıkan şeylere verilen genel ad (İs.).

bürtlek (2) Çocuk sayışmalarında beşinci sıra (İs.).

bürüde Kara çarşaf (Ka.).

bürük 1. Baş örtüsü, yazma, yemeni (Çopraşık, İsahacı-Al.). “Altı kızın biri Ferik / Başında var kara bürük” Arısoy 1970: 75

2. Kadınların sokakta giydiği, yalnız yüzü dışarıda bırakan siyah üstlük, çar (Akçalı-Su.; Ka.; Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Üç beş tane kara bürüklü kadın, çeşmenin başından bu tarafa doğru yöneldi.”

Arslaner 2016: 236

bürüklü Örtünmüş kadın, kız (Çr.).

bürülemek Sıkıca örtmek, sarıp

sarmalamak (Âşıkbükü-Os.). “Be-beği beşiğe bürüleyip evden çıkmışlar.” Arslaner 2016: 236

bürülenmek Sıkıca örtünmek (Âşıkbükü-Os.). “Nane limon kaynatıp içtim, bürülenip yatağa yattım.” Arslaner 2016: 236

bürümek Örtmek, kaplamak (Kalecik-Me.; Akçalı, Oğlaközü-Su.; Serban, Tatar, Turgut-Çr.). “Yavaş yavaş haksızlığın dumanı / Hak dağımı bürümeye başladı” Ercan 1991: 514

bürüncek 1. Baş örtüsü (Çr.).

2. İç çamaşırı yapımında kullanılan, ham ipeğe az miktarda keten ipliği katılarak dokunan yazlık kumaş (Çr.). “Al bürüncek bürün yâr / Konaklardan görün yâr” Ertekin 2006: 15

bürünecek → bürük 2 (Çr.).

bürünmek Örtünmek (Kalecik, Köseeyüp-Me.; Os.; Körkü-Su.; Evcior-takışla-Çr.). “Çirkin bürünür, güzel görünür.” Çorumlu 2009: 1527

bürün yünü Temiz yün (Ovasaray-Çr.).

büsgüt Bisküvi (Çr.).

büsleğec → aktaraç (Gölet-Ka.).

büsürgeç → aktaraç (Os.).

bütün tor Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

bütün turşu Küçük kavun, karpuz ya da keleşin kesilmeden, bütün olarak konulmasıyla yapılan turşu (Çr.).

büvelek Sığırları rahatsız eden bir çeşit sinek (Çr.). “Yazın yatani kışın büvelek tutar.”

Çorumlu 2009: 738

büvü Hala (Kuyucak-Me.).

büyük 70’lik rakı (Çr.).

büyük ev Ailenin en yaşlı erkeğinin oturduğu ev (Dutçakallı-Çr.).

büyük göz içinde ocaklık bulu-

nan, öteki odalardan büyük olan oda (Or.).

büyümüş de küçülmüş Yaşının üzerinde hareket eden ya da sözler söyleyen çocuk (Çr.).

büzelek Ufak tefek, çelimsiz sevimli çocuk (İs.).

büzme Büzgü (Çr.).

büzüdü Büzülmüş, kırıışmış (Su.; Evcikuzkışla-Çr.).

büzük (1) Kıç, kalça, makat, anüs (Os.; Gökçam-Su.; Arpalık, Göcenovacığı-Çr.). “Verin bana şu değneği de kışını büzüklerini bi çıpartayım şunların!”

Özçalbaş 2002: 49

büzük (2) Kenarı köşesi çekilmiş, kıvrılmış olan (Os.; Gökçam-Su.).

büzük kese Ağzını büze büze, ne dediği güç anlaşılır biçimde, bilgichlik taslayarak konuşan kimse (Çr.). “O büzük kesenin lafına ne bahiyon sen?”

Kerman 1997: 59

büzütmek Soğuktan uyuşup büzülmek (İs.; Su.). “Bir kısmı kayaların duldasına sığınmiş büzütmesine karşı çoban ortacıklarda görünmüyormuş.” Uçakcı 2006b: 213

C

ca (1) Bez torba (İs.). “Hazırlanan bu iç, ca adı verilen bez torbalara doldurulur.” Oğuz 2006a: 31

ca (1) → çağ 4 (Os.).

cââl Genç, deneyimsiz (Su.).

caba (1) Güveç, toprak tencere

(Çr.).
caba (2) Bağış, bahşiş, fazladan verilen para (Akçalı-Su.) “Enayi haddini bilmedi, tatlı canı caba verdi.” Tahir 2007: 307
cabarız Korku, baskı, sıkıştırma (Çalyayla-Çr.).
cabıcık → **capıcık** (İs., Su.; Şeyh-mustafa-Çr.). “Bizim cabıcık İhsan Bey yürüttü gidiyor.” Demiryürek-Ozulu 2017: 144
cabcuk Terbiyesiz, saygısız (İs.; Hacıhamza-Os.).
cabe (1) Caba (Su.).
cabe (2) Dokuzlu coz oyununun başka bir adı (Çr.).
cabı En büyük keşkek çömleği (İs.).
caca Geveze, dedikoducu (Çr.).
caddırı cudduru Görgü, saygı kural, büyük gözetmeden konuşma (Çr.). “Büyüklerin huzurunda şimdilerde olduğu gibi öyle caddırı cudduru konuşmak abesti...” Özçatalbaş 2003: 70
ca dolması İskilip dolmasına verilen bir başka ad (İs.).
cafayer En iyi, en değerli maden; cevahir (Su.).
çağ (1) Büyük bez ya da deri torba, tuluk (İs.).
çağ (2) Çorap şişi (Çıkrık-Çr.).
çağ (3) Kağınının yan taraflarına, yükün düşmemesi için konulan ağaçlar (Os.).
çağ (4) Lavabo, banyo (Çr.).
çağıldak Değirmende buğdayın bittiğini haber veren bir aygıt (İs.).
çağıldamak Suyun ses çıkarması, çağlaması (Çr.).
çağşamak Para, zincir, çakıl taşı gibi cisimlerin birbirine çarparak ses çıkarması, şakırdaması (Çr.).

çağtorba → **çağ** (Çr.).
cahal Cahil (Çr.). “Cahalı ehil etmek zordur.” Yoksul 2013: 176.
cahcahlı Gösterişli (Su.).
cahil Genç (Yaylacık-Or., Çalyayla-Çr.). “İstemem pek cahili / Ortaca yaşlı gerek” Ertekin 2006: 42.
caket Ceket (Al.).
caklama Dügüne gelen konuğa çatala takılmış böreği ya da baklavayı uzatarak caaak diye bağirtirme (Çr.). “Kimi caklatacaksa olun yanına gider.” Ozulu 2016: 222.
cal Aşığın alttaki düz yanı (Çr.).
cala 1. Mısır koçanını saran yapılar (Alacahöyük-Al.). 2. Hayvanlara yedirilen tahıl sapları, mısır koçanı (Çr.).
calay Dilsiz, kekeme, peltek konuşan kimse (Gölet-Ka.; Çr.). “Konuşsana be adam! Calay mısın?” www.golet.tr.gg/
calaz Mısır koçanı, sapı (Külah-Al.).
calbal Dört yanı taşa sürtülerek aşındırılmış, düzleştirilmiş aşıklık (Çr.).
cal daşak gezmek Erkek çocukların donsuz gezmesi (Aşıkbükü-Os.).
calgazan 1. Pireyi deve yapan kimse, abartıcı (Aşıkbükü-Os.). 2. Kuru gürlütle ortalığı ayağa kaldıran geveze kişi (Aşıkbükü-Os.). “Calgazanlığın lüzumu yok, efendice konuşalım aramızdaki konuları.” Arslaner 2016: 237
calim Killi toprak (Çr.).
callı ballı Aşık oyununun dört türünden biri (Çr.).
cambıldak Cilveli, oynak (İs.).
cambıldatmak Kap içindeki sıvıyı dalgalandırmak (İs.).

cambul cumbul Düzensiz biçimde yüzmek için söylenir (Os.).
cam gozeli (1) Pencere önünde, saksıda yetiştirilen, kırmızı çiçekler açan bir süs bitkisi (İs.).
cam gozeli (2) Hiçbir iş yapmadan pencere önüne oturup çevreyi seyreden kadın (İs.).
camgöğü: Cam mavis (Göcenova-cığı-Çr.). “Gözleri camgöğüydü. Yumuşacık elleri vardı.” Gümüş 1977: 119
camış Manda (Çopraşık-Al.; Karadona-Çr.). “Camışı kışın burçakla, yazın çayırda besle.” Yoksul 2013: 177
camız Erkek manda (İsahacı-Al.; Evci-Bo.; Gökçam-Su.; Dutçakallı, Eskiiekin-Çr.). “Koşardım kara camızı Yanıkça öterdi mazi” Kurtoğlu 1994: 36.
campalama Çalkalama, kap içindeki sıvının sallanması (İs.).
can alıcı Azrail (Akçalı-Su.; Serban-Çr.). “Belki celallandın meydana çıktın / Can alıcı gibi yüzüme baktın” Koçak 1980: 135.
canavar Kurt (Evcioartakışla, Küçükpalabıyık, Sarimbey-Çr.). “Canavar alışmış kuzu yutmaya / Dişine kan değinir azanlara bak” Şahadoğru 1995: 39.
cancak Yiyecek yerken imrendirme eylemi (Os.).
can çıktı Orak tarlasında, ikinci vaktinde yenilen yemek (Kıcılı-Al.; Beydili, Evcikuzkişla, Güvenli-Çr.). “Can çıktı yemeğini hangi ırgat sevmez ki?” Yoksul 2013: 178.
candarma Jandarma (Çr.). “Köylüden, candarmadan yediği sopanın hesabı belirsizdi.” Tahir 2007: 289
canfos Renkli ipekten dokunan, kendinden desenli kumaş (Çr.).
cangırdamak Yüksek sesle, saygısız bir tavırla konuşup durmak (İs.).

cangul cungul Gürültülü bir biçimde (Çr.).
canı çekmek İmrenmek, istemek (Çr.).
canı gılık gılık etmek Herhangi bir şey için çok istekli olmak (İs.).
canı küynemek Çok acele etmek (Yağcılar-Ka.).
canına cacak → **cacak** (Çr.). “Oh ya, senin daşeneğin yok ya, canına cak cak.” Tuluk 1991.
cankaza Geveze (Çr.).
cannalası Canı çıkası (Os.).
canını Canlı, diri (Çr.). “Canını mı ki? Böyle sormuş bulundu.” Kemal 2002: 38
can otu 1. Ispanak (Çr.). 2. Madımalak (Çr.).
cansız Sıska, zayıf, cılız (Ka.).
cansız otu Çok ince, sarılgan bir ot (Çalyayla-Çr.).
can suyu Fide ya da fidan dikiminden hemen sonra verilen su (Küçükhrka-Al.; Çr.). “Yeşile boyanmış ovalar, dağlar / Can suyu akıtır çeşmeler, çaylar” (N. Çavdar) Taşlıova 2008: 593
can tahtası Göğüs kemiği (Çr.).
canturık Hafifçe aksayıp yan yan yürüyen kişi (İs.).
canucak Aceleci (Yağcılar-Ka.).
capıcık 1. Şımarık, hoppa (Kamışlı-Su.). 2. Lüzumsuz (Çopraşık-Al.). 3. Aceleci (Çr.). “Şirikli gözünü, yoluk gaşını / Capıcık gobellere çat bundan kelli” Gösterir 2008/84: 11
capıcık anşa Yerli yersiz her işe karışan, sıra saygı gözetmeyen kimse (Çr.). “Capıcık Anşalık etme, sonra evde galırsın.” Kerman 1997: 59
capıcıklık etmek 1. Her işe herkesten önce yerli yersiz atılmak (Çr.). 2. Sıra saygı gözetmemek

(Çr.). 3. Acele etmek, aceleyle işleri karıştırmak (Çr.).
capcuk 1. Elin ayağın birbirine dolanması (Çr.). 2. Sözleri ile eylemleri tutarsız olan (Âşıkbükü-Os.). 3. İşinde düzensiz davranan pis, pasaklı kişi (Âşıkbükü-Os.).
capcuk ağız Çok konuşan, vara yoğa laf yetiştiren kimse (Âşıkbükü-Os.).
Capon Japon (Çr.). “Ona Capon doğuşu derler oğlum, bak böyle...” Özçatalbaş 2002: 57
car → çar (2) (İs.). “Kadınlar hep siyah carla geziyorlar.” Benice 2002: 118
cāra Sigara (Dutçakallı-Çr.).
carcar Geveze, yaygaracı (Çr.). “Carcar ağızlarının ağzını kapatamazsın ki!” Yoksul 2013: 181
carcur (1) Fermuar (Çr.).
carcur (2) Şarjör (Su.; Çalyayla-Çr.).
carhadan yığılmak Birdenbire yere yığılmak (Su.).
carhetmek Birdenbire düşmek (Su.).
carhıdak → carkıdak (Çr.). “Carhıdak uçu gitti.” Yoksul 2013: 181
carıl carıl konuşmak Saygısızca gürültülü konuşmak (Çr.).
carını atmak Himayesine sığınmak (Serban-Çr.). “O Tamam’ın evine imdada gitti / Orda olanlara carını attı” Çorumlu 2009: 198
carkıdak Hemen, birdenbire (Çr.). “Bir samsada carkıdak uçu.” Yoksul 2013: 149
cartıdak Yırtma sesinin anlatımı (İs.; Çr.).
cartıllamak Yorulmak, güçten düşmek, hamlaşmak (Çr.).
cartlak Bağırarak konuşan (İs.).
casvavlık (1) Çıplak baş ya da

beden (Göcenovacığ-Çr.). “Biz o gün akşama kadar casvavlık olup çıktık.” Tahir 2007: 388
casvavlık (2) Çevresi açık, her yanı görülen yer (Evc-Bo.). “Bıçaklar hiç nazlanmadan bir ustura gibi yüleyerek orasını casvavlık bırakırdı.” Sarıyüce 2004: 117
caşdak Oturaksız, üstüne düşmeyen işlere kalkışan kimse (Os.).
cavcuk Kuş yavrusu (Âşıkbükü-Os.).
cavıldak Konuşkan, sıcak kanlı (Çr.).
cavkırmak → çemkirmek (2) (Ka.).
cavlık 1. Kaygan (Su.). 2. Kel (Su.).
cavmak Amaçtan şaşmak, yol değiştirmek (Çr.).
cavramak Yardım alamayacağı-nı bile bile ısrarla yardım istemek (Gökköy-Çr.).
cavzıkmak İş uzatmak, yarıda bırakmak, usanarak işten kaçmaya çalışmak (Çr.).
cayak Vazgeçen, işin ardını bırakan, döneç (Çr.).
caydak (1) İçi boşalmış eşya (Os.).
caydak (2) Yalınayak (İbik-İs.).
caydak (3) Yavan, sade, saf; ekmezsiz yemek (İs.).
caygancalık Bir işten cayılmayacağı konusunda karşı tarafa verilen güvence parası (Çalyayla-Çr.).
caygunluk Verdiği sözden vazgeçme (İs.).
cayıradan yanmak Yaşanan acı bir olay üzerine birdenbire derin üzüntü duymak (Âşıkbükü-Os.). “Şehit haberleri gelmeye başlarken yüreğim cayıradan andı yine.” Arslaner 2016: 204

cayırdak (1) Birdenbire, şiddetli, çarçabuk (kırılma, yanma, kaçma durumu) (Çr.).
cayırdak (2) Gürültücü, bağırarak konuşmayı alışkanlık haline getiren kişi (İs.).
cayırdanlık → cayırdak (Şeyh-mustafa-Çr.).
cayırtı Telâşla bağırıp çağırma, velveleye verme (Çalyayla-Çr.). “Sanki hiç doğurmamış gibi ortalığı cayırtıya boğma kızım!” Seyda 2006: 175
caymancalık → caygancalık (İs.).
cazgır Gereksiz yere itiraz eden kimse (Su.). “Cazgırın biri.” Yoksul 2013: 182
cazı Kötülük yapmaya hazır yaşlı kadın, cadı, fitneci (İsahacı, Külah-Al.; Ka.). “Yeğendir cinsi ayıdan azma / Böyle bir cazıya yolum düş geldi” Arısoy 1970: 101
cazu 1. Cadılık yapan, büyü yapan kadın (Ka.; Âşıkbükü-Os.).
cazu 2. Hileci, dalavereci kız ya da kadın (Âşıkbükü-Os.).
cebelleşmek Kavga etmek (Çr.). “Elin itiyile cebelleşip durma.” Yoksul 2013: 280
cebiş → çebiş (İs.; Âşıkbükü-Os.). “Banyuya sokmuşla cebişi.” Abaz 2004: 170
cecim 1. → cicim (Büyükkeşlik, Çopraşık-Al.; İs.). 2. Yatak, masa, tepsi örtüsü, yaygı (Çr.).
ceddirik Fittirik (Su.).
cedel İyçağı (Eskiekin-Çr.).
cedele Eleştiri, karşı çıkma (Su.).
cedelleşmek Karşılıklı tartışmak, benim dediğim olsun diye diretme, çekişme, dalaşmak (Külâh-Al.; Su.; Çr.). “Onunla cedelleşme, dediği dedik, çaldığı düdüktür.” Kerman 1997: 59

cedit Yeni (Çr.). “Cılbak oturmasını deyi cedit astarlı bi pantolon verdim, geyindi.” Özçatalbaş 2003: 75
ceğüz Ceviz (Ka.; Âşıkbükü-Os.).
cehiz devesi gibi çökmek Konuk olduğu evde, arsızlık ederek uzun süre oturmak, kendini ağırлатmak (Çr.). “Cehiz devesi gibi çöktü.” Yoksul 2013: 183
cehre Çehre (Çr.). “Ne gızarsın gırmızı biber cehreli.” Caferoğlu 1994b: 108
cehri Küçük boncuk biçimindeki meyveleri boya yapımında kullanılan bir çeşit bitki (İsmailköy-Çr.). “Cehri ne Mehmet Emmi? diye sordu gencin birisi.” Güven 2013: 65
cehri yarenliği Boya yapımında kullanılan cehrinin toplandığı dönemde yapılan eğlence, kız beğenme, nişanlanma, sohbet gibi etkinliklere verilen genel ad. (Çr.). “Çorum’da bu şenliklere ‘cehri yarenliği’ adı veriliyordu.” Bayram 2008: 177
cekcek Serçe büyüklüğünde boz renkli bir kuş (Çr.). “Cekcek zikri bekler deliği / Balıkçıl zikriler gözler balığı” Çorumlu 2009: 1265
cekceki → cekcek (Evc-Bo.; Su.). “Bizim oralarda onlara cekceki denir.” Sarıyüce 2006: 128
cekcek kuşu Geveze, dedikoducu (Çr.).
Celal Bayar Bir çeşit tıg oyası (Çr.).
celbe Grup, küme (Su.). “Bir celbe keklik vardı.” Uçakçı 2006: 357
celep Büyükbaş hayvanları köylere götürüp parası harman zamanı ödenmek üzere satan kişi (Su.; Gökköy-Çr.). “Celebin kârı senin zararınadır.” Yoksul 2013: 184
celke Sırılıklam ıslat (Su.).
cello Hafiflik, sıradanlık (Su.).

cember → **çember** (Alacahüyük-Al.; Harunköy-İs.; Âşıkbükü-Os.; Tarhankozlusu-Çr.). “Cemberimin boyasına varışdâni vedi.”

Abaz 2004: 133

cemedan Yelek (Su.). “Sırtımıza otuz kırk kilo çeken bir cemedan saracaklar.” Sarıyüce 2004: 143

cemek 1. Övendirenin ucundaki demir sıyrığı (Külâh-Al.; Beydili, Düdükük; Gökköy-Çr.). “Cemeği yemeyen porsuk harmandan ıramaz.”

Yoksul 2013: 185

2. Deynek, baston (Al.). 3. Saban (Su.). 4. Bel (Su.).

cemeke Erişkin olduğu halde aklı ermeyen kimse (Su.). “Cahil cemenin içinde kaldık.”

Uçakçı 2006: 357

cemenek Bilye (Çr.).

cemile (1) Cemre (Boğazkaya-Me.).

cemile (2) Çok küçük boyutta, küme halinde gezen sinek (İs.).

cemkirmek 1. Sırtıtmak (Su.).

2. → **çemkirmek (2)** (Su.).

cemle Cemre (Çr.).

cenber → **çember** (Yeşilyurt-Al.; İs.). “Verani bağlanmış çekiden cenber / Koynuna doldurmuş misginen anber” Yöndem 1983: 34

cendek (1) İnsan ya da hayvan ölüsü (Me.).

cendek (2) Ucunda kazıyıcı bulunan büyük sopa (Su.).

cenekli Sert, eli sopalı (Su.).

çendere Kıskaç (Su.).

çenderme (1) Jandarma (Al.; Göçam-Su.). “Adı verilmiş çendermeye, muhtar mecbur göndermeye.”

Yoksul 2013: 12

çenderme (2) Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Morsümbül-Çr.).

çenebet Pis, kötü, hoşlanılmayan kimse (Göcenovacı-Çr.). “Ekmek olsa istemezdim o çenebetten, çok bir hırsıma dokunuyor.” Gümüş 1977: 71

çenefe Arık, ince, zayıf (Yenişihlar-Ba.; Çalyayla-Çr.).

çengari Bakır pası rengi (Çr.).

“Antarisi çengari / Cenk ile aldım yâri” Ertekin 2006: 18

çengirdemek Can sıkıcı sözler söylemek (Su.). 2. → **çemkirmek (2)** (Su.). “Üsügün İramazan’ın zaarı gibi ne çengirdiyo.”

Uçakçı 2006: 223

çenik Atık, çevik (Çr.).

çeniklemek Taş değince köpeğin acı içinde bağırması (Çalyayla-Çr.).

çepken Kadın ceket (Su.).

çepke Topluluk (Su.).

çer Toplamak (Beydili-Çr.).

çeran Ceylan (Çr.). “Dağlarda çeran izi / Yürekte kaldı sızı”

Ertekin 2006: 43

çerane Cephane (Çr.).

çere Toprak testi (Su.).

çerek (1) İnce uzun, yuvarlak sırtık, dilme (Ba.; Yazır-Bo.; İs.; Beydili, Gökköy, Karadona-Çr.). “Çuha çektim çerekten / Bir ah ettim yürekten” Ertekin 2006: 40

çerek (2) Uzun boylu kimse (Çopraşık-Al.; Karadona-Çr.). “Uzun boya çerek, kısaya pontik / Diyeni görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 79

çereme İşlenen suçun karşılığı (Yazır-Bo.; İs.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Çeremesini ben çektim, sefasını o sürdürdü.” Yoksul 2013: 186

çerge (1) Çadır, tente (Çr.). “Çergenin altında hangi ceylan gözünün olduğu bilinmez.” Yoksul 2013: 186

çerge (2) Süslenmiş gelin arabası (Çr.).

çerge (3) Asma ya da sukabağı kollarının tutunması için yapılan derme çatma yapı (İs.).

cev cev de geçer Karnı ağrıyanlara takılmak için söylenen bir söz (Çr.). “Biz çocukların karnı ağ-

rıdığımda, “cev cev deyin geçer” diyen analarımız, ağrıyan dişlerimiz için cami önündeki musalla taşını götürürlerdi.” Özçatalbaş 2002: 9

ceviz Eskiden köylerde, özellikle gençler arasında oynanan bir oyun (İsahacı-Al.; Kızıllıhamza-Or.; Su.). “Kızıllıhamza’ya vardık oynadık ceviz / Göbücün finisi ne yaman yavuz” Arısoy 1970: 89

ceviz Çehiz (Su.).

ceylan Cereyan, elektrik akımı (Harunköy-İs.). “Şey dönüy, ceylan oluy emme.” Abaz 2004: 133

cıba Bebeklikten çıkmış çocuk (Su.).

cıbara 1. Geçim darlığı çeken, yoksul (Çr.). 2. Çıplak (Çr.).

cıbarmak Yaranın iltihaplanması, su toplaması (Su.). “Cıbarır kangren olur / Eski yarayı deşme” Aytekin 2003: 74

cıbıık Bir şeyden usanıldığı, bıktığı, bir işten cayıldığı zaman söylenen sözcük (Çr.). “Aman şaşım bu işin içinden çıkılacak hal kalmadı. Cıbıık illallah.” Tdk 1993: 890

cıbıık dedirtmek Bıktırıp usandırmak (Os.).

cıbil 1. Yoksul (Aşağıfındıklı-Su.). 2. Çıplak (İs.; Su.). “Şimdi kadınlar insana cıbil gibi geliyor.” www.evvelzamanda.blogspot.com

cıbil cıbil Yıkılmayı anlatan zarf (Eskiekin-Çr.). “Şifa arardım süllükte / Cıbil cıbil, pis olukta” Kurtoğlu 1994: 38

cııldak (1) 1. Çıplak (Âşıkbükü-Os.; Sarimbey-Çr.). “Cııldak atınan düğüne gideceğine evde otur da dürümünü ye.” Yoksul 2013: 187

2. Parasız pulsuz kimse (İs.; Çalyayla-Çr.). “Bi cııldak bulup gendine ayar / Onun ile çalım sat bundan kelli” Gösterir 2008/84: 11

cııldak (2) Kırkılmış keçi (Tolam Mehmet-Çr.).

cııır (1) 1. Cılbak 2 (Külâh-Al.; İs.; Göçam-Su.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Cııır yâri neyleyim? / Motoru katırı yok” Aytekin 2003: 75

2. Zayıf (Kuşsaray, Sarimbey-Çr.). “Cııır inek içecek süt verdi mi? / Koyundan, kuzudan, maldan ne haber?” Çimen 2005b: 27

cııır (2) Tüyü dökük, kel (Göçam-Su.). “Cııır keçiden filik alınmaz.” Yoksul 2013: 187

cııır (3) Üzerinde ot bile kalmamış toprak (Külâh-Al.; Gölet-Ka.). “Tarla cııır kaldı.” www.golet.tr.gg/

cııırlamak Parasız kalmak, dara düşmek (Çr.).

cıııı 1. Çıplak (Su.). 2. Tüyü dökük (Su.).

cıııramak Yağmur sonucu eriyen karların sulu bir durum alması (Çr.).

cııııı sarkmak Çok imrenmek, çok istemek (Çr.).

cııııı (1) Ağaç ya da madeni çivi (Çr.).

cııııı (2) İmrenme, istek (Çr.).

cııııı (3) Çocuk dilinde süs eşyası ya da yeni giysi (Su.).

cıııııı Süslü (Su.). “Halk buraya Cııııı Kahve der.” Sarıyüce, 2004: 346

cııııı (1) Süs (Or.).

cııııı (2) İnce, uzun yakışıklı kimse (Su.).

cııııı (3) Cirit oyununda bir terim (Su.).

cıııııı İnsanın ya da hayvanların omuzbaşı, kürek kemiğinin üstü (Çr.). “Atın cıııııına binme.” Yoksul 2013: 82

cııııııı Yaramazlıktan ötürü yüzü gözünü bere içinde olan çocuk (Âşıkbükü-Os.).

cııııııı → **cııııııı** (Çr.).

ciddane Azıcık, bir parça (Su.).
ciddirik Kendini beğenen, çelimsiz (Çr.) “Oğlanı öyle bi avucuna aldı ki ciddirik gelin, utanmasa, ana bilem demiyecek gavur gobel.” Özçatalbaş 2002: 67
cifit (1) Etsiz butsuz, çelimsiz, zayıf (Gökçam-Su.).
cifit (2) Sinir edici, moral bozucu kimse (Gölet-Ka.). “Adamı cifit etme.” www.golet.tr/gg/
cigara Sigara (Yağcılar-Ka.; Göcenovacığ, Kavacık-Çr.). “Kişinin kimliği cigara içişinden belli olur.” Yoksul 2013: 458
cigga Küçük parça (Su.).
ciğciğ Güneşin dikey gelen ışınlarına ilişkin kullanılır (Çr.). “Bayram yerinde ciğciğ güneşin altında beynim kaynadı.” Tdk 1993: 900
ciğirdik Sinirsiz, yağsız et (Çr.). “Ciğirdik etin yahnisi olmaz.” Yoksul 2013: 188
ciğıştak Hayvan sürmek için kullanılan 25-35 cm boyunda, ucunda sivri bir cisim bulunan zincirli bizlengiç (Çr.).
ciğit Çekirdek (Ka.).
ciğlanmak Bir yerin ya da o yerdeki eşyanın nemden ıslak ıslak olması (Âşıkbükü-Os.). “Tencerede ki ekmeklerle mutfağın camları, duvarları ciğlanmış.” Arslaner 2016: 239
cık (1) “Yok, hayır olmaz” anlamında ünlem (Su.; Çr.). “Biri bi hacet isteyince cık deme.” Kerman 1997: 15
cık (2) 1. Sade, arı, yalnız (Çr.). 2. Tüm, tamamen, hep (Çr.).
cıkçık (1) Gizli söz (Çr.). “Senin damağın altında bi cıkçık var ama anlaşılıyor.” Tdk 1993: 905
cıkçık (2) Kırmızı boya (İs.).
cıkçıkımı tüketmek Reddetmesi-

ne karşın birinden bir şey istemekte ısrar etmek (Çr.).
cıkgada Azıcık, çok az (Ka.). “Çok aza cıkgada ... derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134
cıkı Küçük bohça (İs.).
cıkla Karışık olmayan, yalın, sade (İs.).
cılangaz Arık, cılız (Çr.). “Zayıfa cılangaz, korkağa ödek / Diyenin görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80
cılbak (1) Çıplak (İs.; Gökçam-Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Cılbak ata binen tez düşer.” Yoksul 2013: 208
cılbak (2) Geçim darlığı çeken, yoksul, züğürt (Çıkrık-Çr.). “Cılbacı soysan neyini bulabilirsin ki?” Yoksul 2013: 188
cılbak (3) Tek başına, yalnız (Su.).
cılbaklık Çıplaklık (İs.). “Açukluk cılbaklık aldı başımı gidiy.” Abaz 2004: 169
cılbanmak Soyunmak (Çıkrık-Çr.).
cılbanuk Soyunuk, çıplak (İs.).
cılbır (1) 1. Yoğurtlu yumurta (İs.). 2. Soğan, domates ile yapılan sulu yemek (Su.; Çalıca, Çalyayla, Çıkrık-Çr.). 3. Soğan kavurması (Al.). “Cılbır, cılbırın yemeğidir.” Yoksul 2013: 188
cılbır (2) Yoksul, perişan (Çr.). “Cılbır, cılbırın yemeğidir.” Yoksul 2013: 188
cıldır cıldır Dupduru, suyu pek çok olan yemek (Ka.; Os.).
cılga Bir insanın yürüyebileceği genişlikte dar yol, patika (Külah-Al.; Evci-Bo.; İs.; Yağcılar-Ka.; Çıkrık-Me.; Os.; Gökçam, Yarımsöğüt-Su.). “Cılga yola düş de gel / Karlı dağlar aş da gel” Gösterir 2011: 184
cılgi → cılga (Çr.).
cılgısız → cılgısız (Çr.).
cılgıyetsiz Terbiyesiz (Ka.).

cıllı çıkmak Bozulmak, çok yıpranmak, aşırı yorulmak (Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Cıllı çıkmış, daha bundan ne bekliyorsun?” Yoksul 2013: 188
cıllıbın Yeni süren filiz, sürgün (Al.).
cıllımak 1. Mızıkçılık etmek (Ka.). 2. Sözüden dönmek, vazgeçmek (Âşıkbükü-Os.). “Onun yapacağı iş değil; iki gün sonra cılırsa şaşma.” Arslaner 2016: 237
cılındırık (1) → cıyındırık (1) (Çıkrık-Çr.).
cılındırık (2) İşe yaramayacak denli yumuşamış meyve, sebze (Su.).
cılk Sözüünün eri olmayan (İs., İmat-Al.). “Kime iyi dediysek cılk çıktı.” Yoksul 2013: 454
cılka → cılga (Çr.).
cılkımak Cılk olmak, bozulmak, içi kokuşmak (Çr.). “Çürük domates gibi cılkımış.” Yoksul 2013: 219
cılkını çıkarmak Bir işi iyice abartmak, sulandırmak (Çr.). “Anlata anlata cılkını çıkardın.” Yoksul 2013: 59
cılkısız Terbiyesi eksik, yaramaz (Çr.).
cıllak İnce, pürüzlü ses (İs.; Çıkrık-Çr.).
cıllamak İnce bir ses tonuyla bağırmak (İs.).
cıllayuk Ağustosböceği, cırcırböceği (İs.).
cıllık 1. Bir yıllık ya da daha küçük horoz (Çıkrık-Çr.). 2. Kümes hayvanlarının yavrusu, civciv (Çıkrık-Çr.).
cıllımak Yorulup güçten kesilmek (Çr.).
cılpımak Cıvıklaşmak (Çr.). “Cılpıyıp durma.” Yoksul, 2013: 188
cımbak Çıplak (Os.; Göcenovacığ-

Çr.). “Cımbak azeme küseği çok dokunmadı ise de kaba büzüklerim filan epiyce haşlandı.” Çorumlu 2009: 1656
cımbar (1) 1. Filiz, sürgün (Çalyayla, Çıkrık-Çr.). 2. Deynek kalınlığında budanmış odun (Al.). 3. İki üç metre boyunda, soba borusu kalınlığında çam, meşe ya da benzeri ağaç (Dutçakallı-Çr.). 4. Çatıya döşenen dallar (Çr.).
cımbar (2) Curhalkta, dokumanın genişliğini ayarlayan aygıt (Su.).
cımbaşlı Cümbüşlü, eğlenceli (Çr.). “Bürüncek büründürür / Cımbaşlı göründürür” Gösterir 2011: 306
cımbı Küçük üzüm salkımı, üzüm salkımındaki küçük salkımcıklar (Os.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Sen bir cımbı üzüm ol / Ben de çiğit olayım” Gösterir 2011: 202
cımbıldama Sıvının hafifçe salınması (İs.).
cımbıldamak Şırmarmak (Su.).
cımbıldatmak Yayık yaymak (Göcenovacığ-Çr.). “Çoktan beri evde besledikleri ala danayı kestiler, yayık cımbıldattılar.” Çorumlu 2009: 1653
cımbıt → cımbı (İs.).
cımcıbilak Çırılçıplak (Sarimbey-Çr.). “Soydu bizi mafyalar cımcıbilak kış kaldık / Rüyamızda havyar yedik uyanınca aç kaldık.” Çimen 2006: 125
cımcılık Sırılsıklam (Çr.).
cımcıplak Çırılçıplak (Sarimbey-Çr.). “Kız çocuğu istemiyor tumanı, Cımcıplak kalacak kızımız bizim” Çimen 2000: 56
cımlı → cımbı (Çr.).
cınbar atmak Dayak atmak (Kamışlı-Su.).
cımbı → cımbı (Çr.).

cınbıltı Kap içindeki suyun çalkalanmasından doğan ses (Çr.).
cınbış Cümbüş (Çr.).
cınbüzük Olmadık şeylerden etkilenip ağyalan, sızlayan (Os.).
cıncıfır Öfke, sinir (İs.).
cıncık 1. Kırık cam ya da porselelen parçaları (Çopraşık-Al.).
 2. Camdan yapılmış süs eşyası (Al.; Su.; Dutçakallı-Çr.). 2. Misiket, bilye (Gökçam-Su.; Karadona-Çr.). “Cıncığıman boncuğunun gönül eğleyip durma.” Yoksul 2013: 188
cıncık gibi Yepyeni, gıcır gıcır (Çr.).
cıncık göz Mavi gözlü olanlara takılan lakap (Çr.). “Latife Nenen gurban olsun cıncık gözlü Mıstığım sana!” Özçatalbaş 2003: 13
cıngan Çingene (Al.).
cıngar Kavga, gürültü patırtı (Al.; Acıpınar-Çr.). “Eve gelelerdi cıngar çıkarırdım.” Tdk 1993: 920
cıngar çıkarmak Yerli yersiz kavga çıkarmak (Os.; Çr.).
cıngı Kıvılcım (İs.).
cıngıl Süs (Çr.). “Cıngıllarına ay ışığı vurdukça parlıyorsun.” Yoksul 2013: 188
cıngıldak Çingirak, zil (Çr.).
cıngıldamak Suyun bulunduğu kabın içinde çalkalanması (Çr.). “Sağ elimde su taşı / Cıngıldatma şu taşı” Ertekin 2006: 100
cıngıllı Süslü (Çr.). “Kaynanamın adını / Cıngıllı köpek koydum” Gösterir 2011: 224
cıngıllı melek aşı Mercimekli hamur çorbası (Çr.).
cıngır Cam bilezik (Çr.).
cıngırak Zil (Su.).
cıngırdak Her şeye ağlayan (İs.).
cınnak Tırnak (Çr.).
cınnaklamak Tırmalamak (Karadona-Çr.).

cıpcıp Çırpınarak yıkanmayı anlatır (Çr.).
cııldak Çıplak (Çr.). “O et rengi çoraplar, cııldak capone gollar.” Özçatalbaş 2002: 118
cırcır (1) Ağustos böceği (İs.). “Uzaktan uzağa bir iki kurbağanın vıyaklaması, cırcırların cırcırı hesaba alınmazsa...” Tahir 2006: 244
cırcır (2) Fermuar (Su.; Arpalık, Dutçakallı, Gökköy, Morsümbül-Çr.). “Pantulumun cırcırı gırılını ordağlara malamat oldum.” Uçakcı 2006: 379
cırcır (3) İshal (Âşıkbbükü-Os.).
cırcıvık Çok sulu (İs.; Çr.).
cırhıdanak Cırk diye ses çıkararak, çabucak (İs.; Çr.). “Cam tabağımı cırhıdanak düşürdü, gırdı.” Keran 1997: 15
cırık (1) Büyümemiş, gelişmemiş, zayıf, yağsız (Çitli-Me.). “Yağlı koyunda cırık et arama.” Yoksul 2013: 632
cırık (2) Serçeye benzer bir çeşit kuş (Çr.).
cırık (3) Bozuk, çürük, kokmuş (Ka.).
cırık çıkma Güvenin boşa çıkması (Os.).
cırıl Tiz sesle öten kuş, tarla kuşu (Su.; Çalyayla-Çr.).
cırılmak İçeceği çok içmek, yemeği fazla kaçırmak (Çr.).
cırındırık Sinirli, yağsız et (Su.).
cırıtılavuk Söğüt dallarından yapılan su tulumbası, patlangıç (Su.).
cırkıdak Aniden (Çr.).
cırkıdanak Çabucak, hemencecik (Çr.). “Herif tam iş bitirici, cırkıdanak yaptı işi.” Genç Hitit 2006/2: 8
cırlak 1. İnce ses (Çr.). “Bu sesime ne oldu böyle? Tıpkı kız sesi gibi, cırlak, ince.” Özçatalbaş 2003: 20

2. İnce, sürekli sesle bağırıp ağlayan çocuk (Çr.). 3. Çabuk ağlayan (Cr.).
cırlamak (1) 1. Ağlamak (Çr.).
 2. Gevezelik etmek (Çr.).
cırlamak (2) Kuşların ötmesi (Çr.).
cırlayık Ağustosböceği (Çalyayla-Çr.). “Cırlayığın bağlaması varsa da / Kurbağanın saz çaldığı yalandır” Gösterir 2014: 94
cırmak Tırnak, pençe (Âşıkbbükü-Os.).
cırmaklamak Tırmalamak, tırnakla yırtmak (Âşıkbbükü-Os.).
cırmalamak Tırmalamak, tırnaklamak (Bademce, Gölet-Ka.; Su.; Çr.). “Kedi elimi cırmaladı.” www.golet.tr.gg/
cırman İri fare (İs.; Bademce, Yağcılar-Ka.).
cırmanuk Cırmalama huyu olan kedi (İs.).
cırmık 1. Çimdik (Çr.). 2. Tırnak (Ka.). 3. Kedinin cırmıklama sonucunda bıraktığı tırnak izi (Gölet-Ka.). “Şu cırmık izlerine bak.” www.golet.tr.gg/
cırmıklamak Tırnakla çizmek (İs.; Ka.).
cırnak Tırnak, pençe (Os.; Gökçam-Su.; Çr.). “Cırnak tarihin en etkili silahıdır.” Yoksul 2013: 189
cırnaklama Tırnaklama eylemi (Os.; Gökçeagaç-Uğ.).
cırrık mırrık Sıradan, değersiz (Su.). “Öyle bana cırrık mırrık adam ilazım dael.” Uçakcı 2006: 358.
cırt birt İkide bir (Ka.).
cırtcılı En sonuncu (Os.).
cırt cırt 1. Her işe karışan (Çr.).
 2. → cırtık (Çr.).
cırtık Şımarık, hoppa, züppe (Çr.).
cırtlak (1) 1. Ses tonu kulak tır-

malayıcı olan (Çr.). “Cırtlak sesi-yen türkü çağırmaya galkmış.” Keran 1997: 15
 2. İnce sesiyle gereksiz yere bağırın (Su.).
cırtlak (2) Doğal olarak yetişen küçük domates (Âşıkbbükü-Os.).
cırtlamak Düşünmeden konuşmak (Çr.).
cırtlambuk Ağacın özü boşaltılarak yapılan su fişkirtan oyuncak (Çr.).
cırtlamuk Şımarık, her yerde ortaya çıkmak isteyen, ciddi olmayan (İs.).
cırtma Cacık (İs.; Çalyayla-Çr.). “Sen gibi hıyarı yapar da cacık / Bizim köyde derler cırtma Filani” Gösterir 2014: 38
cırtmak İnce şeritler halinde yırtılması gereken kumaşın yırtılma başlangıcı için makasla kısa kısa kesikler yapmak (İs.).
cıs Çocukları ateşten, çekinceli yerlerden korkutmak için söylenir (Su.).
cıscıbil Çırılıplak, hiçbir şeysiz (Su.). “Büsbütün cıscıbil... Olmadı.” Tahir 2004: 168.
cıscııldak → cıscıbil (Âşıkbbükü-Os.; Kirazlıpınar-Çr.). “Cıscııldak kapıya attı da çıkıverdi.” Gümüş 1977: 107
cıscılbak Çırılıplak (Çr.).
cıscımbak Çırılıplak (Çr.). “Aha ananı looo... Bebâ bahala, cıscımbak olmuş.” Tuluk 1991.
cıscıplak Çırılıplak (Çr.). “Soyduğunu kayırmam / Cıscıplak koydu beni” Ertekin 2006: 69
cıscıvık Çok cıvık (Çr.). “Bu iş bulaştır ki, cıscıvık...” Tahir 2004: 148.
cısmak Vazgeçmek, caymak (Çampınar-Os.).

cışkınmak Oyunda mızıkçılık etmek (Çr.).

çitlak Tüfek kapsülü (İs.).

cıv Kırdan oynanan bir çocuk oyunu (Çr.). “Sert ağaçtan kazgıçlar; top, ok, cıv gibi kır oyunlarına mahsus aletler hazırlanıyordu.” Çorumlu 2009: 93.

cıvak Şeytantırnağı (Çr.).

cıvilamak Sinirlenerek bir yerden ansızın kalkıp gitmek (İs.; Su.).

cıvmak Kaçmak, hemen yok olmak (Su.).

cıvıtmak Boşvermek, caymak (Su.).

ciyındırık (1) Sinirli, yağsız et (İsmailköy-Çr.). “Ciyındırık etten yahni olmaz.” Yoksul 2013: 189

ciyındırık (2) Meyve ağaçlarının küçük dalları (Çalyayla-Çr.).

ciymik (1) Çok az miktarda (Ka.).

ciymik (2) Ucu sivri küçük tahta parçası, kıymık (İs.).

ciynak (1) Tırnak (İmat-Al.; İs.; Gölet-Ka.; Çalyayla-Çr.). “Ya bir şahin olsam ya bir balaban / Alsam ciynağıma girsem yola ben” Ercan 1991: 116

ciynak (2) Seyrek dişli mekanik dokuma aleti (Al.).

ciynaklamak Tırmalamak (İs.).

cız → büvelek (Gölet-Ka.).

cızgı Çizgi (Al.; Su.).

cızı (1) Cızılı aşık oyununda aşıkların içine dizildiği daire çizgisi (Çr.). “Cızıdan üç metre uzaklıkta atış çizgisi çizilir.” Ozulu 2013: 28

cızı (2) Sınır, kıyı (Su.).

cızıdan çıkmak Doğru yoldan çıkmak (Çr.).

cızıldırılmak Yazmak, karalamak (Çr.).

cızık (1) Oyunbozan, mızıkçı

(İs.).

cızık (2) Çizgi, çizik, iz (Gökçam-Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.).

cızık (3) Çocukların belirli kurallara göre çivi ile yerleri çizerek oynadıkları bir oyun (Su.).

cızıkdamak Nedensiz yere olumsuz davranmak, sızlanmak (İs.; Ka.; Os.).

cızılak Yağda ya da sacda pişirilen sulu hamurdan yapılmış yağlı ya da yağsız ekmek (Gökçeğaç-Uğ.; Karadona-Çr.).

cızılı Cızı adı verilen daire çizgisi içine dizilen aşıkları saha ile cızı dışına çıkarmaya dayanan çocuk oyunu (Çr.).

cızılım Kısa yazı, not (İs.).

cızım 1. Çizim (Su.). 2. Bir satır yazı (Su.). “Bir cızımlık mektup yaz, Rahat etsin yüreğim” Gösterir 2011: 208

cızırdak 1. Durumundan hoşnut olmayan, hep yakınan kişi (İs.). 2. Sabırsız (İs.).

cızırık Mızımız, elinden iş çıkarmayan (İs.).

cızırttırmak 1. Baştan savmak (Çr.). 2. İşten kaçmak (Çr.).

cızlak (1) Mayasız hamurdan yapılan bir tür sade gözleme (Kıdıllı, Külah-Al.; Gökçam-Su.; Büyükgülücek, Karadona-Çr.). “Mimkin mi zabaha cızlak olması / Sor da gannımızı doyurak heri” Yoksul 2011: 88

cızlak (2) Güvercin yavrusu (Çr.).

cızlak (3) Her şeye ağlayan (Gökçam-Su.).

cızlamak Yanmak, kaynamak (Su.). “Ateşe yanaşma cızlarsın.” Uçakçı 2006: 358

cızlavuk → cızlavut (İs.).

cızlavut Bir çeşit lastik ayakkabı (Çr.).

cızma Çizme (Al.).

cızmak Çizmek (Akçalı-Su.). “Demesinler niye yazmış / Karalamış, silmiş, cızmış” Arız 2005b: 60

cız tutmak Büvelek tutmak (Gölet-Ka.). “İnekleri cız tuttu. Hepsi bir tarafa dağıldı.” www.golet.tr.gg/

cızvıtmak Oyunbozanlık etmek (Al.).

cıba Yeni kırkılmış tiftik keçi (Al.).

cib cib Ara ara damlama (Ka.).

cibdürmek Kesip atmak, biçmek (İs.).

cibelemek 1. Sevmek (Çr.). 2. Şımartmak, yüz vermek (Çr.).

cibeli Çok, fazla (İs.).

cibelemek Şansını fazla zorlamak (Çr.).

cibicik Alkış (Çopraşık-Al.; Yarımşöğüt-Su.).

cibidik Sırlıklam ıslanma (Su.).

cibik Köşe (Os.).

cibil Huy, ahlak (Su.).

cibilindirik → cibinlik 1 (Su.).

cibinlik Şemsiye (Çr.). “Cibinliğini cebinde gezdiriyor.” Yoksul 2013: 190

cibtirmek Bir vuruşta kesmek (Çr.).

cice Hala (Küçükpalabıyık-Çr.).

cici (1) Amca eşi, yenge (Su.).

cici (2) Yeni (Su.).

ciciği şişmek Aşeren kadınların gördüğü bir yiyeceği yiyememesi durumu (Ka.; Os.).

cicik (1) Güzel (Aşağıfındıklı-Su.).

cicik (2) Meme (Ka.; Arpalık, Dutçakallı, Gökköy, Morsümbül-Çr.). “Suya sakın işeme, anayın ciciği kör olur.” Gkb 2002: 93

cicik aşı Yoğurtlu hamur çorbası (Çr.).

cicikleri sarkmak Çok istemek, imrenmek (Evcikuzkışla-Çr.). “Mayıl mayıl baktıkça cicikleri sarkıyor”

Gösterir 2011: 294

cicili Süslü (İs.). “Bütün yerli kadınların dış görünüşleri bu; siyah car, cicili basmadan bir önlük, kaloş potin.” Benice 2002: 120.

cicim İnce dokunmuş renkli, nakışlı kilim (Külah-Al.; Kuzuluk-İs.; Gökköy-Çr.). “Tüylü Erzurum cicimlerinin bunların da üstüne çekilen kilimlerin altında bile uyumak mümkün olamadı.” Tahir 2004: 322.

cidoğ Pis, kirli olmak (Gölet-Ka.). “Gömleğin yakası cidoğ gibi olmuş.” www.golet.tr.gg/

cigara Sigara (Al.; Bademce-Ka.; Göcenovacı-Çr.). “Sen şu Çorumdan iki cigara içimi yere gittin mi?” Tahir 2008: 91.

cigarayı heteşli yerinden içmek Çok sigara içmek (Bademce-Ka.).

cigit Çekirdek (Ka.).

ciğer deldi Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

ciğersek Bağlı, içten seven (Gökçam-Su.).

cihet Cesaret (Su.). “Ne cihetle yaptın?” Uçakçı 2006: 358

cikcik Kırmızı boya (İs.).

cilat Jilet (Çr.).

cilbeden kesmek Bir anda, aniden, hemencecik kesmek (Çr.).

cilbir 1. Yoğurtlu yumurta (Çr.). 2. Domatesli, kıymalı, soğanlı hafif sulu bir yemek (Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.).

cilbir tavası Ufak tefek sevimli kişi (İs.).

cilde Saraçların kullandıkları tahta mengene (İs.).

cilet Jilet (Çr.). “Cebinden ciletleri almayı başaran polisler onu vali ile görüştüreceklerine söz verdiler.” Destanoğlu 2006: 74

cilliyen Gerçekten (Os.).

cimbek Çok esmer (Çr.). “Bizim cimbek kız Araplara benziyor.”

Tdk 1993: 968.
cimbilli 1. Sümüklü (Su.). 2. Sınırli, ağıtçı (Su.).
cimbit → cımbı (Ka.).
cimbüzük Hemen ağlayan, mızıkçı (Âşıkbüğü-Os.). “Sen de amma da cimbüzükmüşsün; biraz dik dur.” Arslaner 2016: 237
cimcik (1) İki parmak ucuyla alınan miktar, tutam (toz şeylere ilişkin) (Külâh-Al.; Harunköy-İs.; Su.). “Halvayı galan cimcik cimcik herkeziñ eline verü.” Abaz 2004: 130.
cimcik (2) Çimdik (Âşıkbüğü-Os.; Çalyayla-Çr.). “İki cimcik attım, derisi mosmor olmuş.” Yoksul 2013: 392
cimcik (3) Hamurlu, yoğurtlu bir çorba; cimcik aşısı (Me.; Çalıca-Çr.). “Bir de cimcik var.” Ozulu 2016: 221.
cimciklemek Çimdiklemek (Âşıkbüğü-Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Eli yetti mi, hiç bakmaz, çimdikler de.” Tahir 2008: 302.
cimcilik Sırılsıklam (Su.).
cimcim etmek Yıkamak (Ka.).
cimcime Ufak tefek güzel kadın (Çr.).
cimcort İri damla (Çr.).
cimin Tatarcık (Çıkrık-Çr.).
ciminnik (1) Cibinlik (Çıkrık-Çr.).
ciminnik (2) Şemsiye (Çr.).
cimiş cimiş Yaranın zonklamalarını anlatır (Çr.).
cimiz Minik, küçük (Çr.).
cimmek Yıkanmak (İs.).
cimşir Yaranın elle dokunma sonucu bozulması (Su.).
cin İdare lambası (Çr.). “Cini al da ahırdaki hayvanlara yem ver.” Tdk 1993: 974
cin arabası Bisiklet (İs.; Çr.). “Cin arabasına bozmuş aklımı şimdi de.” Özçatalbaş 2002: 30
cinatı Peygamberdevesi (Âşıkbü-

kü-Os.).
cin atına binmek Öfkelenmek, sinirlenmek (Çr.). “Cin atına binmeynen bir yere varamazsın.” Yoksul 2013: 192
cinbüzük 1. Küçük yapılı olan becerikli çocuk (Çr.). “Bu çetin işi de cinbüzük becerdi.” Çorumlu 2009: 92
 2. Olmadık şeylerden etkilenip, ağlayıp sızlayan (Os.).
cincifit Dışarıya hissettirmeden içten içe sinirlenme (İs.).
cincik Ziyet eşyası (İs.).
cindal Kedinin yavrusu (Al.).
cinder Cinlerle ilgili olduğu söylenen kişi (Su.).
cin dutmak Sara hastalarının kriz geçirmesi (Su.).
cin düğümü Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
cinemen Beş altı oyuncunun belli aralıklarla daire oluşturduktan sonra önlerine birer çukur kazdıkları, ebenin elindeki topu hangi oyuncunun çukuruna girdirirse onun sırtına bindiği çocuk oyunu (Çr.).
cin emeni Emenli top oyununda yere oyuncu sayısından bir fazla olarak kazılan çukur (Çr.). “Fazladan emenaçılır ki, bunun adı da cin emenidir.” Ozulu 2013: 17
cingan Çingene (Gökçam-Su.; Çr.). “Caggıdı caggıdı! O ne öyle cilveli cingan garıları gibi.” Özçatalbaş 2003: 112
cingen Çingene (Ka.; Çr.).
cingil (1) Küçük bakraç (Büğdüz, Sarimbey-Çr.).
cingil (2) Uç, doruk, tepe (Os.). “Kayanın cingilinde bir o yana bir bu yana seğırtip duruyor.” Saraçer 2000: 360
cingilli Çabucak sinirlenen, her

şeyden kuşkulanan kişi (İs.).
cingilli top Dörder kişilik iki çocuk kümesi arasında sopalarla oynanan bir top oyunu (Çr.). “Cingilli top oyununda ilk önce dörderli iki grup oluşturulur.” Oğuz 2006b: 46
cingit Çingene (Çopraşık-Al.; İs.; Ka.; Kamışlı-Su.; Çr.).
cinit gibi Sağlam, dinamik, canlı (Âşıkbüğü-Os.). “Seksen yaşında; ama hâlâ cinit gibi.” Arslaner 2016: 237
cinlenmek Delirmek (Göcenovacı-Çr.). “Cinlenmişlerin böyle hiç yoktan çılgınlık duyduklarını işitmişti.” Gümüş 1977: 142
cip Büsbütün, hep (Âşıkbüğü-Os.). “Ağustosun sonuna doğru ırmak neredeyse cip kesildi.” Arslaner 2016: 237
cipre Sıkılıp suyu alınmış üzüm posası (Gökköy-Çr.).
ciptirmek Bir vuruşta kesmek (Çr.). “Bıçağı öyle keskin ki, ciptirip atıyor.” Yoksul 2013: 133
ciraat İrin, ur (Su.).
cirman İri fare (Çr.).
cirp Hemen, birdenbire (Çr.). “Derdi tasası cirp deyip geçecek öyle mi?” Özçatalbaş 2002: 102
cirpeden Birdenbire, ansızın (Âşıkbüğü-Os.; Su.). “Daha evleğin yarısı sulandı sulanmadı, su cirpeden kesildi.” Arslaner 2016: 204
cirpidek Birdenbire, ansızın (İs.).
cirpitli Çapaklı (Su.).
cirpitme Başından kesme (Su.).
ciscibil Sırılsıklam, sulu (Çr.).
cisir Dam için kullanılan kalın, iri ağaçlar (Or.).
cisli Cinsi, çeşidi, soyu soppu (Çr.). “Her gozele gedip gönül verilmez / Aslımı cislini danışmayınca” Caferoğlu 1994: 145
civan Tarla sahiplerince bentten suyu tarlalara getirmesi için pa-

rayla tutulan kimse (Gölet-Ka.).
civankaşı Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
civara Sigara (Âşıkbüğü-Os.).
civci Cıvcıv (Bademce-Ka.).
civek (1) Küçük taneli, siyah yabanıl üzüm (Ka.; Âşıkbüğü-Os.). “Bebekler civek üzümü gibi, gelişmemiş.” Arslaner 2016: 237
civek (2) Kadın donlarının bacak bağı (İs.).
civek (3) Kıvılcım (Ka.).
civek (4) Yakışıklı genç (Eskiğin-Çr.).
civeksüz Korkak, çabuk vazgeçen (İs.).
civelek Küçük tipli kimse (Ka.). “Civelek sevdiğimin / Elekçi anası var” Gösterir 2011: 264
civlen Bezelye (Ka.).
civretmek Bir organı bükerek acı vermek (Os.; Çalyayla-Çr.).
civriz (1) Buruşuk (Su.).
civriz (2) Ufak tefek, zayıf, hareketli, sevimli kadın (İs.).
ciyaz Tavuk yemi, buğday (Çr.).
ciyirdik Ufak tefek, sevimli banyan ya da kız çocuğu (İs.).
ciynak Tırnak, pençe (İs.).
cizlavut Bir çeşit lastik ayakkabı (Su.).
cizlembe → cızlak 1 (Gölet-Ka.).
coblan Yüksek dağlar arasındaki derin vadi (Su.).
cobul olmak Çok bulmak, bıkmak (Şekerpınar-Su.).
cocili Neşe yaratan, dili tatlı çocuk (Os.).
coday Tarla kuşu (Çr.).
codi Serçegillerden başı ibikli bir kuş (Su.).
codura Lâzımlık (İs.).
cofcoc Gösteriş, parlaklık (Çr.).

cofcoflu Gösterişli, parlak (İs.; Çr.).
çoğul çoğul Kaynaktan çıkar gibi çokça çıkma (Os.).
comaat Topluluk, cemaat (Su.). “Ceddinle comaati karıştırma.” Yoksul 2013: 182
comak Fasulye tanelemek için kullanılan ucu topuzlu değnek (Os.).
comart Eli açık, cömert (Kuzuluk-İs.; Yazır-Bo.; Gökçam, Körkü-Su.; Palabıyık-Çr.). “Comardın elini kesen namert misin?” Yoksul 2013: 194
comartlık Cömertlik, eli açıklık (Yeşilyurt-Al.; Yazır-Bo.; Körkü-Su.). “Günahım çok sen affeyle sevdiğim / Comartlık şanında ihsana geldi” Çırakman 1992: 48
comba (1) İki ile dört yaş arasında erkek manda (Su.; Çıkrık, Eskiekin, Sevindikalan-Çr.). “Combayınan guleş dutar yihardım / Kır tayınan yarışımı sorma heç” Kurtoğlu 1998: 25
comba (2) İri yapılı olan (Al.).
combadan Suya atlanırken söylenen söz ya da sudan çıkan ses (Su.).
comba gibi Güçlü, sağlıklı (Çr.).
comba havası Kapalı, serin ya da hafif esintili hava (Çr.). “Ne yol alabilirsek bu comba havasında alırız.” Kerman 1997: 60
combalak Takla (Küçükpalabıyık-Çr.).
combam Aslanım, koçum, aferin anlamında yüreklendirme sözü (Çr.). “Haydi combam haydi haydi, haydi gozelim haydi.” Kerman 1997: 15
combuldum su Gereğinden fazla sulu pişirilmiş yemek (Çr.).
combultum Derin uçurum (Çr.).
conba → comba (1) (Çr.).
conculus Hortlak (Çr.).

congalez Hortlak (Ka.). “Cenazenin üzerinden kedi atarsa o kişi congalez olur.” Kalaycı 2010: 223
congurdamak Ağlamak (İs.).
conkuldamak Kalınlı inceli çınırarak çalınmak (Çr.).
coplandere Sarp dağlarla çevrili vadi (Bo.).
corhudak (1) Boğazdan çıkan hırıltılı ses (Çr.).
corhudak (2) → corkudak (İs.; Çalica, Ovakarapınar-Çr.). “Corhudak yuttu.” Yoksul 2013: 194
cork cork Soluk almadan su içmek (Çr.). “Cork cork yutma.” Yoksul 2013: 194
corkudak Çiğnemenen, hızlıca yutmak (Çr.). “Agop’un kazı gibi corkudak yutuyor.” Yoksul 2013: 13
coruğunu goşmak İnat etmek (Su.).
coruk (1) Fıtkılı, yarık husyeli kimse (İs.; Çalyayla, Çıkrık-Çr.).
coruk (2) İnat (İs.; Su.).
coruk (3) Oburluğu ile tanınan bir çeşit kuş (Çr.). “Coruk kuşu gibi lāk deyince et, lōk deyince su istiyorsun.” Tdk 1993: 1002
coruk (4) Güçsüz, cılız (Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
corukları koşmak Güçsüz olmasına karşın güçlü görünmeye çalışmak, inatlaşmak (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
corzail Bir kuş türü (Bademce-Ka.).
coş → çoş (Çr.). “Coşlar çocukların oyun sopalarıdır.” Ozulu 2013: 25
coşdak Her işte gönüllü olup ileri atılan, üstüne düşmeyen işleri de yapan kimse (İs.).
çoştar 1. Cömert, eliaçık (Su.).
 2. Akli bir karış havada (Çr.).
 3. Yaranmak, öne çıkmak isteyen (Gölet-Ka.; Gökçam-Su.). “Be-

nim sana son öğüdüm çoştar yar Elevay bulaman Ozani kadar” Gösterir 2008/84: 11
coylak Zayıf, çelimsiz kimse (Çr.).
coz 1. Oyunda topu kapan ebe (Al.). 2. Kareli taş oyununda oyunu bitiren kişi (Al.).
coz demek Yanan kömürün su ile söndürülürken çıkardığı ses (Çr.). “Yakamazsam coz da mı dedi-remem?” Yoksul 2013: 634.
cozirik Bir dediği bir dediğini tutmayan, sık sık fikir değiştiren kişi (İs.).
cozurdama Soba üzerine dökülen suyun çıkardığı ses (İs.).
cozurtma → cızlak (1) (Ka.).
cozurtu Kaynama sesi (Su.).
cöbre Üzüm gibi meyvelerin posası (İs.).
cöccü Boyu kısa, toparlak bedelli, çok hareketli kişi (İs.).
cöddürmek Erkek çocukların ayakta işemesi (Âşıkbüke-Os.).
cöfer → cöher (Oğ.; Os.; Güvenli-Çr.).
cögre Çeşmelerin su akan bölümü (Âşıkbüke-Os.). “Kaç çeşme gör-dümse cögresi kırıktı.” Arslaner 2016: 237
cöher Ermişlerin mezarından ya da kutsal sayılan bir yerden şifa için alınan toprak (Çr.). “Cöheri koynunda geberesice.” Yoksul 2013: 194.
cökelez Sincap (İs.).
cölbüt (1) Toprak ibrik (İs.).
cölbüt (2) Küçük bebeklerin yaptıklarını takdir etme sözü (İs.).
cönk Uzunlamasına açılan eski şiir, destan dergisi (İs.).
cöpre Sirkelik olarak ayrılmış kötü üzüm salkımı (Âşıkbüke-

Os.).
cörredene akmak Bol suyun kısa sürede birdenbire boşanması (Os.).
cört Zayıf, işe yaramaz (Su.).
cörtlemek Bir sıvının içine konduğu kaptaki delikten aniden fişkırması (Âşıkbüke-Os.). “Salça torbasını sıkıp durma; şimdi bir yerinden cörtleyecek.” Arslaner 2016: 238
cörül cörül Herhangi bir nedenle ıslanmış bir giysiden akan su (Os.).
cöttürdemek Uğraşmak, oyalanmak (Çr.).
cöyüz Ceviz (Kuyucak-Me.).
cu Bir çeşit çocuk oyunu (Çr.).
cucuk (1) Kız çocuklarının dişilik organı (Çalyayla-Çr.).
cucuk (2) Kümes hayvanlarının yavrusu, civciv (İs.).
cudam (1) Cüzzam (Çr.).
cudam (2) Kötü adam (Kayı-Çr.). “Beni beğenmiyodun / Sevdiğin cudama bak” Ertekin 2006: 27
cugga İnsan ya da hayvan memesi (Su.).
cuggadak Tam yerine denk getirip yerleşme (İs.).
cugguya atmak Cebine koymak, göğsüne saklamak (Su.).
cugullanmak Hastalıktan bitkin duruma gelmek (Çr.).
cuğara Sigara (Al.; Âşıkbüke-Os.).
cuğul Tarladaki taş yığını (Tanrıvermiş-Me.).
cuklamak Olmaz anlamında ses çıkarmak (Çr.). “Al dedim de cukladı / İşini buçukladı” Aytekin 2003: 22
cula Karga (İs.; Os.; Göcenovacığı-Çr.). “Epice culalar gibi kağıldaştılar.” Çorumlu 2009: 1652.
cula kuşu Karga (Çr.).

culfa Kilim (Al.). “Culfa dokuyan gömlek bulamaz.” Yoksul 2013: 194

culfalık 1. Dokuma aygıtı (Al.).
2. Kilim dokunan yer (Al.).

culha Dokumacı (Çr.).

culhalık 1. Dokuma aygıtı (Çr.).
2. Kilim dokunan yer (Çr.). “Evlere çukur m’ola / Culhalık dokur m’ola” Ertekin 2006: 50.

cullamak → curlamak (Çalyayla-Çr.).

culluk Hindi (Çopraşık-Al.; İs.; Çr.).

culuk Hindi (Külah-Al.; İs.; Gökçam, Yarımşögüt-Su.; Arpalık, Çıkrık, Dutçakallı, Karadona-Çr.). “Culuk akıllılık etme, al şu gızı.” Kerman 1997: 16

culuz Parasız pulsuz (Çr.). “İt uyuz, maymun culuz.” Yoksul 2013: 408

culuzu düşürmek Boynunu eğmek (Gökçam-Su.). “Pilav gözümüne durdu, bizim culuzu düşürdü.” Sağmen 2009: 110

cuma aşamı Perşembe (Eskialibey-Ba.; Bademce-Ka.; Kamışlı-Su.).

cumaî Cuma günü (İs.). “Perşembe ye pazartesi, cumaya cumaî diyorlar.” Benice 2002: 154

cumay Cuma (Bademce-Ka.).

cumayalık Her perşembe akşamı yoksul, kimsesiz insanlara götürülen yemek (Gökköy-Çr.).

cumartelik Cumartesi günü hocaya götürülen armağan (Beydili-Çr.).

cumayı Cuma günü (İs.; Âşıkbükü-Os.).

cumbar Dokuma tezgâhlarında bezi gerdirmek için kullanılan iki tarafı dişli bir aygıt (Sarimbey-Çr.).

cumbuldamak Su, ayran, süt gibi sıvıların çalkalanması (Çr.).

cumbuldum Büyük, derin dere (Hacıhamza-Os.).

cumbuş Eğlence, cümbüş (Çr.).

cumiytesi Cumartesi (İs.).

cur Kimi çocuk oyunlarında hedefe ulaşıldığında söylenen söz (Çr.).

cura Ufak tefek, gelişmemiş (Su.).

curgut Fıtık hastalığı olan kimse (Su.).

curhalık Dokuma tezgahı (Su.).

curlamak Bir yeri ya da bir nesneyi başkalarından önce sahip lenmek, özellikle çocuk oyunlarında yer kapmak (Külah-Al.; Çalyayla, Gökköy-Çr.).

curu Tadı beğenilmeyecek kadar duru (Gölet-Ka.). “Anne ya, bu çorba çok curu olmuş.” www.golet.tr.gg/

cuvap Yanıt, karşılık (Ba.; Dutçakallı, Göcenovacı-Çr.). “Ben razıyım gelmezse gelmesin, diye cuvap veriyö.” Akbaş 1983: 21

cuvara Sigara (Çopraşık-Al.; Gökçam-Su.; Gökköy, Sarimbey-Çr.). “Boş buvazın cuvarası yanmazmış.” Uçakcı 2006: 216

cüce → cücük (İsahacı-Al.; İbik-İs.; Körkü-Su.). “Ananın bastığı cüce ölmez.” Çorumlu 2009: 378

cücelemek Kuşların ya da kümes hayvanlarının yavrularının olması (İs.).

cücuk Cıvciv (Çr.).

cücursağı Yemeği yapılan bir çeşit ot (Kamışlı-Su.; Çalyayla, Eskiköy-Çr.).

cücü 1. Cıvciv (Âşıkbükü-Os.).
2. Tavukları çağırma kullanan söz (Su.).

cücük (1) Filiz, çil (İsahacı-Al.). “Cücüğü toplu iğne başı kadar olunca boşaltılıp tahtaya serilir.” Arısoy 1970: 70

cücük (2) 1. Kümes hayvanlarının yavrusu, cıvciv (İsahacı-Al.;

Evcı-Bo.; İs.; Akçalı, Gökçam, Kamışlı-Su.; Eskiikin, Karadona, Mislerovacı-Çr.). 2. Kuş yavrusu (Evcı-Bo.). “Cücükler elimizde sevinçten uçtuk.” Sarıyüce 2006: 94

cücüklenmek Filizlenmek, yeşermek (Çr.). “Buğdaylar cücüklenmedi bile.” Sarıyüce 2004: 13

cüfer → Cöher (Çr.). “Kelin cüferi olsa önce kendi başına çalar.” Yoksul 2013: 440

cüher → cöher (Külah-Al.; Çalyayla-Çr.). “Cüheri yalamadan toprak arama.” Yoksul 2013: 196

cühnü 1. Arık (Çr.). 2. Buruşuk (Çr.).

cülü → cücük (İs.).

cülük 1. Hindi. 2. → cücük (İs.).

cümbül cemaat Hep birlikte, toplu olarak (Arpalık, Dutçakallı-Çr.).

cümbüş Düğün ya da benzeri bir etkinlikte bulunan kalabalık (Su.). “Cümbüş yapıp eğlenmeynen karın doymaz.” Yoksul 2013: 194

cümbüşdüre Cımbız (İs.).

cümbüzük 1. Oyunbozan, mızıkçı (Çr.). 2. → cinbüzü 2 (Gölet-Ka.). “Ona şaka yapılmaya gelmez. Cümbüzüğün tekidir. Hemen ağlar.” www.golet.tr.gg/

cümcük (1) Çimdik (İs.).

cümcük (2) Çok az (İs.).

cümiyelik Cuma günleri düzenli olarak yoksullara yapılan yardım (Su.).

cümle gapısı Evin en dış kapısı, avlu kapısı (Su.; Çr.). “Hoca, cümle gapısının zelzesiyen birlikte sallandığını eşitmiş.” Çorumevi 2001: 16

cümüye Cuma (Su.).

cüncüle Birbirine yakın biten küçük yapılı bir mantar türü (Âşıkbükü-Os.).

cüncüle gibi Çok sık, üst üste (Âşıkbükü-Os.).

cürdük → çördük (1) (Çr.).

cürüme Kötürüm, yatalak, sakat kimse (Çr.).

cürümsüz Güçsüz, zayıf (Dutçakallı-Çr.).

cüsün Cins, şekil, tür (Çr.).

cüsün cüsün Çeşit çeşit, çeşitli (Çr.).

cüvap Yanıt, karşılık, söz (Göcenovacı-Çr.). “Sen olsun iki cüvap söyle şu herife yavrım.” Gümüş 1977: 85

cüvere Sigara (Al.). “Sorduğun yer, bir cüvere içimi ilerde.” Kerman 1997: 16

Ç

ça (1) Bebek, çocuk (Çıkrık-Çr.).

ça (2) İri taş parçası (Çr.).

ça (3) → çağ (2) 1 (Al.; Su.).

çal Çakıl ya da taş yığını (Külah-Al.; İs., Me.).

çaarmak Çağırma (Su.).

çabaa → çabağ (Çr.). “Onun gibi çabaa adam az bulunur.” Kerman 1997: 16

çabağ Çalışkan, gayretli (Çr.).

çabcık Geveze, dedikoducu (İs.).

çabık Çabuk, tez (Çr.). “Bir çabıkken on çabık olmasın mı?” Tahir 2004: 275

çabıt → çaput (Çr.). “Ölüleri öldümüyük onları erimiş muma batırır, çabıtlara sarar öyle saklarlardı.” Özçatalbaş 2003: 89

çaç Buğday yığını (Çr.).

çadır Çadırıma çardak oyununda çizilen daire (Çr.). “İlk olarak çadır adı verilen bir daire içine 8-9 taştan

oluşan bir çardak dikilir.”
Oğuz 2006b: 40
çadırıma çardak Üst üste konulan 8-9 adet taşı düşürme esasına dayanan çocuk oyunu (Çr.). “Bizim ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; seksek, topal sasak, çadırıma çardak, saklambaç...” Özçatalbaş 2002: 87
çağ (1) Bebek, çocuk (İs.).
çağ (2) 1. Kağının yanlarına, yükün düşmemesi için konan ağaçlar (Çr.). 2. Kalın, uzun sırtık (İsmailköy-Çr.). “Ellerinde koca çağlarla urganın başında bekliyorlardı.” Güven 2013: 156
çağa (1) Bebek, çocuk (Kuyucak-Me.). “Çağa çocuğa eğlence olduk.” Gümüş 1977 : 18
çağa (2) Uzun sırtık (Su.).
çağal Örülü duvar (Yağcılar-Ka.).
çağal çağal Suyun güçlü bir biçimde akması (İs.).
çağaldak (1) → çağıldak (İs.).
çağaldak (2) Yüksek sesle konuşan insan (İs.).
çağbağ Hamarat (Çr.).
çağel Çok fazla (Su.).
çağıldak Koyunların yününe yapışıp kuruyan pislikler, çakıldak (Çr.). “Davar tuzsuz kalmış, yünlerini tekmi diken, çağıldak sarmış!” Tahir 2008: 285
çağırban 1. Tellal (Çr.). 2. Mübaşir (Çr.).
çağla Badem ağacının yeşilken yenen meyvesi (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Eşençay, Ovakarapınar-Çr.). “Köpeklik’in çağlası / Ak gerdanın bal tası” Ercan 1997: 88
çağlak Akarsuyun hızlı akan yeri, çağlayan (Âşıkbüğü-Os.).
çağlayiken çatlamak Yaşı küçük olmasına karşın büyüklere özenerek kötü işler yapmak (Çal-

yayla-Çr.). “Çağlayiken çatlamış, on beş yaşında kız kaçımaya galışmış.” Kerman 1997: 60
çağmak Yükselmek, çıkmak (Çukurköy-İs.). “Can kafeşten çağarken İmanna, Kuran’nan gönder beni” Oğuz 2007a: 33
çağmel Kancalı demir (Su.).
çağrak Evin içindeki yıkanma yeri (Bo.).
çağşak (1) Eski (Çr.).
çağşak (2) Taş yığını, berçin (Gökköy-Çr.).
çağşak (3) Çağlayan, şelâle (İs.).
çağşır Erkeklerin giydiği bir tür şalvar (Su.).
çahıldaklı İshal olmuş, kuruyan pisliği temizlenmemiş hayvan (Çr.).
çakal Titiz, huysuz (Çr.).
çakıldak (1) Titiz, huysuz (Çr.).
çakıldak (2) Baklagillerin taneleri alınmış kuru kabukları ile sapları (Âşıkbüğü-Os.; Çr.).
çakırcımbit Küçük taneli siyah üzüm (İs.). “Başka hangi yerde bu kadar çarpıcı üzüm adı vardır? Çatalkara, kızmemesi, çakırcımbit...” www.evvelzamanda.blogspot.com
çakırcımmıt → çakırcımbit (Çr.).
çakıt Öncelikli, çok sıkışık, yoğun (Âşıkbüğü-Os.). “Çakıt işimin arasında beni oyalama.” Arslaner 2016: 238
çakmak (1) Pantolonun dizlerine ya da arka kısmına vurulan yama (Çr.). “Gözü açığın biri epeski bi pantolu getirmiş çakmak vur dey, Kamil ağam da yeniyi giydiren göndermiş gelir dey.” Özçatalbaş 2003: 76
çakmak (2) Elde, yüzde uçuklamaya benzer yaraların oluştuğu bir deri hastalığı (İs.; Göcenovacığı, Köprüalan, Küçükgülücek).

çal 1. Taşlık yer (Os.). 2. Ağaçsız alan, çıplak tepe, çalılık tepe (Or.; Arpalık, Beydili, Dutçakallı-Çr.). “Divan Köyü ile Memişler arasındaki Hacı Paşa Köyü çalına geçtiler.” Güven 2010: 161
çala (1) Bir an, bir ara (İkpinar-İs.; Çr.). “Biraz Urgancıyı ansıtıyor, bi çala şöyle...” Gümüş 1977: 37
çala (2) Maya (Kızılhamza-Or.). “Çörek çalası, yoğurt çalası.” Tdk 1993 : 4475
çala (3) Ara renk (Su.).
çalaca Bir ara, kısa bir süre, bir anlık (Âşıkbüğü-Os.). “Ben bir çalaca anamgile gidip geleyim.” Arslaner 2016: 238
çala dutulmuş Az kullanılmış (Çr.).
çalağan Azgın, yırtıcı (Çr.).
çalamak Çağlamak (Çr.). “Taus guşu cennet çıhtı da ağlar / Papağan coşup da su gibi çalar” Caferoğlu 1994: 150
çalaman çardak Basit, iğreti sığınmak (Çr.).
çalapaça Zorla yürüterek, sürükleyerek (Çr.). “Çalapaça alıp götürdü polisler.” Yoksul 2013: 198
çalarmak Ekinlerin, meyvelerin olmaya yüz tutması (Ka.; Budakören-Çr.).
çalçap Acele, gelişi güzel iş gören (Çr.).
çalçene Kapı kapı dolaşır herkesle uzun gevezelik ya da dedikodu yapan kimse (İs.; Çr.). “Çalçenenin birisi, gelmiyor lafın gerisi.” Yoksul 2013: 198
çaleli Kumsal toprak (Su.; Çalyayla-Çr.). “Çaleli toprak iyi bağ yetiştirir.” Tdk 1993: 1051
çalgı Avlu, ahır, harman temizliğinde kullanılan dikenli çalılardan yapılmış kaba süpürge, dam süpürgesi (Alacahüyük-Al.;

Çalyayla, Göcenovacığı, Gökköy-Çr.). “Elime bir çalgı verüp ortalığı süpürttüler.” Çorumlu 2009: 1653
çalgıç Erkek yaban domuzu (Ka.; Su.).
çalgın Kötürüm, inmeli, sakat, çalınmış, çarpılmış (Ba.; Beydili-Çr.). “Bir yanın algın, bir yanın çalgın olsun.” Oğuz 2007a: 63
çalguç 1. Erkek yaban domuzu (İs.). 2. Domuzun uzun azı dişi (İs.).
çalguçlu (1) Erkek domuz (Âşıkbüğü-Os.).
çalguçlu (2) Sağa sola saldıran utanmaz, arsız kişi (İs.; Âşıkbüğü-Os.).
çalgun → çalgın (Gölköy, Kuzuluk-İs.). “Ölü va çalgın, galhamıy.” Abaz 2004: 165
çalhalamak Oyalanmak, vakit geçirmek (İs.).
çalhama 1. → çalkama (Al.; Me.; Su.; Eskiekin-Çr.). 2. Ekşi pekmeze su katılarak yapılan içecek (Dutçakallı-Çr.). “Sırayla dizilir çalhama tası / Bademli, cevizli düğün helvası” Kurtoğlu 1994: 177
çalhamak Tahıl elemek (Esentepe-İs.). “Savuruduk, çalharduk, getürdük hayvanlanān.” Abaz 2004: 117
çalbasan İri, sert taneli, uzun saplı, kılçıklı bir cins buğday (Kurşunlu-İs.).
çalık (1) 1. → Çalgın (Kamışlı-Su.; Çr.). 2. Renksiz, kansız, zayıf kişi (Al.). 3. İnce, eğri bacaklı (Su.). “Ağzı gözü çalık çoynak olasıca.” Yoksul 2013: 18
çalık (2) Doğal rengini yitirmiş (Çr.). “Bu meyvelerin rengi çok çalık.” Yoksul 2013: 166
çalınmak (1) İnme inmek, çarpılmak (Me.; Su.; Çıkrık, Dutçakallı, Sarimbey-Çr.). “Sol tarafı çalınmış gibiydi adeta.” Aksu 2013: 137

çalınmak (2) Kendi kendine aranmak (Su.; Çr.). “Çalındım, cebimde anahtar yok.” Demiryürek-Ozulu 2017: 224

çalıy tepesinden sürüme İş yönteminde göre yapmamak, iş ters yönden başlamak (Çr.). “Çalıy tepesinden sürüyor.” Çorumlu 2009: 1527

çalkama Sulandırılmış yoğurt, ayran (Kıcılı, Külah-Al.; Me.; Akçalı, Kamışlı-Su.; Beydili, Çalyayla-Çr.). “Çalkana çalkana çalkama oldu.” Yoksul 2013: 199

çalkamak Tahıl elemek (Çr.).

çalkantı Elenen tahıl kalbur üstünde kalan çöpleri (Çalyayla-Çr.). “Kalburdan çıkan çalkantı bir yana, çeç bir yana gitti.” Yoksul 2013: 419

çalkatura Sayım, hayvan sayımı (Çr.).

çalkazan Geveze (Çr.).

çalkı → çalgı (Çr.).

çalkın → çalgın (İs.). “Arslan gibi delikanlıma o eli ayağı çalkın kız ne yaraşır.” Çorumlu 2009: 80

çallamak Bağ bahçe, yapı gibi yerlerin çevresini karaçalı benzeri gereçlerle çevrelemek, çallamak (Âşıkbükü-Os.). “Samanlığın arkasını bir an önce çallayalım, yoksa hayvanlardan başımızı alamayız.” Arslaner 2016: 238

çalı balı Bir çeşit aşık oyunu (Çr.).

çalma (1) Çiğ süttten yapılan yoğurt (Hallı-İs.).

çalma (2) Kibrit (İs.; Su.). “O çalmaları kirpitleri çabalallardı.” Abaz 2004: 96

çalma (3) Koyulaştırılmış pekmmez, bulama (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.; Çr.).

çalma (4) Fasulye, domates gibi bitkilerin sarılması için dikilen

ağaç dalı, çotuk, çöte (Âşıkbükü-Os.). “Geçen yılki çalmalardan kullanılabilecekleri ayırdım.” Arslaner 2016: 238

çalmaç (1) → Çotuk (1) 1 (Os.).

çalmaç (2) Mısır unundan yapılan bir çorba (Gölet-Ka.).

çalmak (1) Ekmeğin üzerine bir şey sürmek, sıvamak (Âşıkbükü-Os.; Su.). “Ekmeklere biraz yağ çalım.” Arslaner 2016: 238

çalmak (2) Süpürmek, temizlemek (Âşıkbükü-Os.; Su.). “Orayı süpürünce ineklerin altını da çaliverin.” Arslaner 2016: 238

çalmak (3) Atmak, fırlatmak (Su.). “Hey ağalar bu yavrunun suçu ne? / Yavruyu kenara çal Kızılırmak” Oğuz 2006d: 58

çalmak (4) Yoğurt mayalamak (İs.; Su.; Çalyayla, Kirazlıpınar-Çr.).

çalmak (5) Kenara çekmek (Gölet-Ka.). “Veteriner, Ahmet’ten hayvanın poposunu kenara çalmasını istedi.” www.golet.tr.gg/

çalmak (6) Saldırıp ısırarak (Çalyayla-Çr.). “Domuz domuzu çalmaz.” Yoksul 2013: 250

çalmak (7) Daldırmak, kaşıklamak (Âşıkbükü-Os.). “Yemek beğenmeyen çocuk, acıkınca tarhana çorbasına çaldı kaşığı.” Arslaner 2016: 238

çalmak (8) Vurmak, dövmek (Âşıkbükü-Os.). “Öyle ağlanmaz böyle ağlanır diye iki tokat çalacaksınız ağzınıza ki gününü görsün.” Arslaner 2016: 238

çalman Ağıl (Küçükpalabıyık-Çr.).

çalpalama Bir sıvıyı sallayıp dalgalandırma (İs.). “Geçen günkü gibi çalpalayıp iki yana dökme.” Kalayoğlu 2017: 172

çalpantiya binmek İş aceleye getirmek (Çıkırık-Çr.).

çalpatur Katırcı, kervancı (Çr.).

çaltak Dikenli, budaklı dal ya da

çalı (Âşıkbükü-Os.). “Yoldaki çatlaklar eteğimi yırttı.” Arslaner 2016: 238

çaltaklı Sözün nereye gideceğini düşünmeden kırıcı biçimde konuşan kimse (Âşıkbükü-Os.).

çaluk → çalgın (Çr.).

çalyaka etmek Yakasından tutmak (Çr.). “Çalyaka ettim, cendermeye teslim ettim.” Yoksul 2013: 200.

çamaşır taşı Üzerinde tokaçla vurularak giysi yıkanan yassı taş (Çr.). “Giysiler bahçeye yakılan ocaklarda küllü sularla, çamaşır taşında tokaçla yıkanır.” Özçatalbaş 2002: 17.

çambardak Çamdan oyularak yapılmış su kabı (Saraycık-İs.; Beydili, Çıkırık-Çr.). “Tırpanı güzel biçer / Çambardaktan su içer” Gösterir 2011: 271.

çamça Çamdan oyularak yapılmış su kabı (Çr.).

çamdelen Ağaçkakan (Çr.). “Çamdelen virdini ağaçta eder / Karga tesbihini havada çeker” Çorumlu 2009: 1264

çamdu (1) Ahşap evlerde evin iç duvarını oluşturan kalın tahtalar (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.).

çamdu (2) Yüzü gülmeyen, suratlı (Âşıkbükü-Os.). “A yavrum, bu çamdu suratlı kıızı nerden buldun?” Arslaner 2016: 239

çamgakan Ağaçkakan (Âşıkbükü-Os.).

çamır Çamur (Gökçam-Su.; Çalyayla, Serban-Çr.). “Gönümün köşgüne çamır sıvadın / Küllükleri mekan tut bundan kelli” Gösterir 2008/84: 11

çamır çğnamak Yorulmak, eziyet görmek (Su.).

çamsımak Erkek, kadına meyletmek (Çr.).

çamurluk Yemeni üzerine giyilen çizme koncu (Çr.).

çamur yazmak Kerpiç örgüde kerpiç sıraları arasına malayla çamur sürmek (Çr.).

çanak çatlatan 1. Gelincik çiçeği (Çr.). 2. Yenilen bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

çanak kıran Gelincik çiçeği (Çr.).

çançana Hacı karşılarken kullanılan, çan çan ses çıkaran, pırınçten bir çalgı (Çr.). “Çançanalar çalyıyor / Yâr hacıdan geliyor” Aytekin 2003: 52.

çandı (1) Ağaç direkler üzerine çakılmış çitalara siva yapılarak oluşturulan duvar ya da tavan, bağdadî (Çr.).

çandı (2) Alını geniş, dışarıya çıkık kişi (İs.).

çandu Ahşap yığma yapı (Os.).

çandubaşı Ahşap yığma yapılar da hatıl uçlarına açılan boğaz (Os.).

çangal (1) Dallı budaklı, eğri ağaç (Me.).

çangal (2) Güreşte bir ayak oyunu, çelme takma (İsmailköy-Çr.). “Alt alta, üst üste, çangal, tırpan, bo-yunduruk...” Güven 2013: 165.

çangal çangal Salkım salkım, küme küme (Su.). “Gökyüzünde binlerce yıldız çangal çangal parlayıp sönüyordu.” Sarıyüce 2004 : 259.

çangıl çangıl Küme küme (Evcibo.). “Üzerleri çangıl çangıl, dizim dizim çiçek.” Sarıyüce 2006: 30.

çangal çungal Eğri büğrü (İs.; Os.; Çr.). “Çangal çungal bir burun ki, bu burun nefsinde bütün renkleri övünerek toplamış.” Saraçer 2000: 304.

çanılmak Kafa üstü yere düşmek (Gölet-Ka.). “Kamyon köprüden aşağı dikdepe çanıldı.” www.golet.tr.gg/

çani Küçük ev köpeği (Karadona-Çr.).

çanlağa Gerdan (Su.). "Bu hanımın çanlağası geniştir." Tdk 1993 : 1071

Çan Saat Saat kulesi (Sarimbey-Çr.). "Yükselmiş binalar semaya gider / Çan Saat'i bulutlarla cenk eder" Nalinci 1958: 54

çanşak Çağlayan (Bayat-İs.).

çantal Etek (Yağcılar-Ka.).

çantı Tavan (Çr.).

çap Köşe (Çr.).

çapak Göze inen beyaz leke (İs.).

çapar (1) Sarışın mavi ya da yeşil gözlü insan (İs.). 2. Güneşe bakamayacak denli sarışın, kaşı, kirpiği beyaza yakın olan kimse (Os.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). 3. Yüzünde bol miktarda çili olan insan (Külah-Al.; Gökköy). "Sarışınım çaparım / Buluttan nem kaparım" Gösterir 2011: 200

çapar (2) Alacalı boz renkli köpek (Külah-Al.).

çapı Meyve toplamağa yarayan merdiven (Çr.).

çapıla Kaba deriden yapılmış ucu sivri, arkası basık yaz ayakkabısı, yemeni (İs.; Os.).

çapıldamak Su ya da çamur içinde tepinmek (Çr.). "Yağmur sonu, çocuklar diz yukarı sıvayıp eteği, pantolonu, sel suları içinde çapıldardı..." Özçatalbaş 2002: 118

çapıt → çaput (Gökçam-Su.; Arpalık, Dutçakallı, Karadona, Morsümbül-Çr.). "Mumlu çapıtı yedi kat yapmış." Ozulu 2016: 13

çapile Altı kösele, üstü meşinden yapılmış yumuşak ayakkabı (Çr.).

çapraşuk Karışık (Ka.).

çaprı Bir çeşit oyalı, pullu başörtüsü (Çr.).

çaput Eski bez parçası (Evcı-Bo.; Ka.; Gökköy-Çr.). "Açılmış yala bulunmuş kat kat mumlu çaputlar."

Ozulu 2016: 15.

çap yapmak Söz verdiği işi yapmamak (Ka.).

çar (1) Bel bağı (Çr.).

çar (2) Kadınların sokakta giydiği, yalnız yüzü dışarıda bırakan siyah üstlük, çarşaf (Körkü-Su.; Beydili, Tatar-Çr.). "Yamaçtan gelen kara çarlı kadınlar yanından ürkererek geçtiler." Özçatalbaş 2002: 108

çara (1) Memeli hayvanların kızgınlık zamanları ile doğumları yaklaşınca dişilik organlarından akan sıvı (İs.; Ka.; Su.).

çara (2) Yağsız ince et (İs.). "Etin çarasını fakir yer." Tdk 1993: 1080

çara pabuca binmek Bir yere gitmeyi çok istemek, gitmek için acele ile hazırlanmak (Çr.).

çarçan Birdirbir oyunu (Satıyüzü-Ba.).

çarçarı → çarçan (Satıyüzü-Ba.).

çar çarmağı Nişanla düğün sırasında oğlan evinden kız evine gönderilen bohça (Ka.). "Çar çarmağı adı verilen bu bohçayı getiren kişiye kız evince bahşiş verilir." Dbk 2003: 71

çardak (1) Çadırıma çardak oyununda üst üste konulan taşlara verilen ad (Çr.). "İlk olarak çadır adı verilen bir daire içine 8-9 taştan oluşan bir çardak dikilir." Oğuz 2006b: 40

çardak (2) Odun istifi (Büyükdivan-Çr.).

çardak (3) Eski evlerde bütün odaların kapılarının açıldığı geniş orta bölüm; sofa (İs.; Oğ.; Or.; Os.).

çardak katı Evlerin üst katı (Or.).

çardaklı Uzun eşek oyununa benzeyen bir çocuk oyunu (Çr.). "Çardaklı oyunu 4-5 kişilik iki takım arasında oynanır."

Oğuz 2006b: 26

çarığı yedi sıra çorapta Bütün varını bitirdi, harcayacağı bir şey kalmadı (Su.).

çarık Bakırları saç yağı ile parlatırken kullanılan deri (Çr.).

çarık burnu Yufka ekmekle yapılan büyük sunak (Çr.). "Kaşıkla yemek yok ama çarık burnu yapmak da yok." Çorumlu 2009: 1270

çariñne Çataliğne (Âşıkbükü-Os.).

çarkıt Eski, bozuk (Su.).

çarkut → çarkıt (Âşıkbükü-Os.). "Şu çarkutu satıp da ne zaman bir iyi araba alacaksın?" Arslaner 2016: 239

çarmak Çağırarak, davet etmek (İs.). "Ölan tarafunu gız tarafu çāru." Abaz 2004: 100

çarmılı Elbise kurutmak için yapılmış askı (Çr.).

çarmuk Çatıda kullanılan ahşap direk (Oğ.).

çarpana Sahan kapağını andıran, birbirine vurularak çalınan büyük zil (İs.).

çarpım On beş yirmi dolayında yufka ekmeği (Kııcılı-Al.; Çalyayla-Çr.).

çarpınmak Durup dinlenmeden çalışmak, çarpınmak, didinmek (Göcenovacı-Çr.). "Eller gibi gölge-lerde çene yarıştırmadın, yana yöne çarpındın da ne uttun?" Gümüş 1977: 64

çarpuk çurpuk Eğri büğrü (Evcı-Bo.). "Köydeki kısraklar çarpuk çurpuk bacaklı, çelimsiz piç taylar kulun-larken..." Sarıyüce 2006 : 78

çarşaf Kenefi denilen yerel dokumadan yapılan, yamurlu, oyalı, kabarcıklı, tek çibıklı, çift çibıklı gibi çeşitleri olan sokak giysisi (İs.; Su.). "Handan çıkarken çarşafıma sıkı sıkıya büründüm." Benice 2002: 118

çarşak Ayaklarını birbirine çarparak yürüyen insan ya da hayvan (Gölet-Ka.).

çarşakmē Fırında yapılan ekmek (İs.). "Aşamaca ekmek yapıyoduk, çarşakmē gelmeyodu." Abaz 2004: 158

çarşı ekmeği Somun (Al.).

çarşı keliği Çarşıya gitmeyi çok seven, evde duramayan kişi (İs.).

çaşut → çaşut (Âşıkbükü-Os.).

çartlak Bağirtlak (Çr.).

çaşak Bayırlardan akarak yığın durumuna gelen çakıl (Çıkrık-Çr.).

çaşut Söz taşıyan kadın, çaşıt (Âşıkbükü-Os.). "Şu çaşutun lafına mı inanıyorsun?" Arslaner 2016: 239

çat (1) İki dere ya da iki yolun birleştiği yer (İs.; Ka.). "Yedi çatın ortasında gevezelik yapmanın sırası mı?" Yoksul 2013: 646

çat (2) Kalça (Âşıkbükü-Os.).

çatağaz Çok yakın, göz önü, ortalık yer (İs.).

çat ağzı Ortalık yer (Su.).

çatal Sap toplamakta kullanılan tahta alet (Kamışlı-Su.). "Kadınlar biçilen buğdayları çatalla yığın haline getirirler." Doğan 2004:117

çatalaş → çatalaşı (Kııcılı-Al.; Büyükgölücek, Ovakarapınar-Çr.).

çatalaşı Yarma, mercimekle pişirilen bir çeşit çorba, oynaşlı çorba (İs.; Su.; Mustafaçelebi-Çr.).

çatalbörü Kalın kabuklu, uzun taneli üzüm kara (İs.).

çatalca 1. Baş tarafı çatal baston (Dutçakallı-Çr.). 2. At, eşek gibi hayvanlara yük yüklerken kullanılan ucu çatal ağaç dalı (Çıkrık-Çr.). "Bir tarafı bittikten sonra çatalcağı dayayıp yükün öbür tarafına geçiyor." Akkaya 2011:437

çatal gapi Kanatlı avlu kapısı (İs.; Oğ.; Or.; Os.; Su.).

çatalkara Bir çeşit siyah üzüm (İs.; Çalica-Çr.). “Başka hangi yerde bu kadar çarpıcı üzüm adı vardır? çatalkara, kızmemesi, çakırcımbit...” www.evvelzamanda.blogspot.com

çatalkavak Güvercin taklası da denen bir çocuk oyunu (Örencik-Çr.).

çatana Ona buna sataşan (Ka.).

çatayaz (1) Çok soğuk hava (iki-pınar-İs.; Su.; Sarimbey-Çr.). “Bekledim gecenin çat ayazında / Ellerim donarken nerelerdeydin” Çimen 2005b: 25

çatayaz (2) Orta yer (Çr.).

çatayaz (3) Parası olmayan (İs.).

çatçat çarığı Duvara ya da ağaca yaslanan oyuncunun belinden tutarak eğilen ebenin sırtına binen oyuncunun, parmaklarının birkaçını açıp, kaçının açık olduğunu sorduğu, ebe soruyu bildiğinde oyuncunun yer değiştirdiği çocuk oyunu (Çr.).

çatçat çarığım → çatçat çarığı (Çr.).

çat çat kaynana En az yedi kişi ile iki grup arasında oynanan bir çocuk oyunu (Çr.). “Çat çat kaynana / Çatır patır kaynana” Oğuz 2006b: 27

çatgapı İki kişinin birbirlerinin evine teklifsizce girebilecek yakınlıkta olması (İs.).

çatı çatma Bakır kazanların dip-leri ile yan kısımlarını birleştirme (Çr.).

çatık kaş Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

çatırık → çat (Çr.).

çatışmak Özellikle kedi, köpeğin cinsel birleşme durumuna (İs.).

çatki Gelin başına örtülen kırmızı, yeşil renkli iki yazma (Gölet-Ka.). “Gelinin çatkısı bağlanırken annesi ağlıyor.” www.golet.tr.gg/

çatlak Tabanca, tüfek kapsülü (Çr.).

çatma Duvarları ağaç gövdesinden birbirine takılarak, çivisiz olarak yapılan yayla evi, yığma ev (İs.; Ka.; Os.).

çatma ağacı Birbirine çapraz bağlanmış üç ağaç (Dutçakallı-Çr.).

çatuk Ağaç kökü (Ka.).

çav Hayvanların erkeklik organı (Ka.; İsmailköy-Çr.). “... hayvanın çavı dışarıda.” Güven 2013: 172.

çavkırmak → çemkirmek (2) (Ka.).

çavmak Amaçtan şaşmak, yol değiştirmek, kaçmak (Su.; Eski-ekin-Çr.). “Çavdar ekdim anızına, çavdı getti gö yüzüne.” Caferoğlu 1994b: 114.

çavşak Tarlalardaki taş yığını (Me.). “Beni öldürecekti, tarlanın içindeki çavşağın içine kaçtım.” Akkaya 2011: 336

çavullamak Karanlıkta ya da görmeden elle aramak, yoklamak (İs.).

çavzurtmak İvmek, oraya buraya koşuşturmak (Çr.).

çay Çamaşır (Su.).

çayan Yılana benzer, kertenkele gibi yürüyen hayvan (Yazır-Bo.; Akçalı-Su.). “Çok cefalara sürerler canını / Yılan çayan gelir sarar tenini” Çevik 2007: 179

çaykara 1. Çay kıyısında çıkan göze, kaynak, pınar (Su.; Sarimbey-Çr.). 2. Kar ya da yağmur sularının kırlarda açtığı yol (Su.). “Çaykaralar gibi kurumaz asla, Ulubahtan çağlar gelen selim var” Çimen 2005a: 38

çay kazanı Genellikle çamaşır kaynatmada kullanılan, banmadan büyük iki kulplu kazan (Beydili-Çr.). “Çay kazanlarında güzel kokulu pekmez, ağır fıkırdayışlarla kaynıyordu.” Çorumlu 2009: 1594.

çay kuşu Balıkçıl (Çr.).

çaylamık Çay kıyısı (?) (İsahacı-Al.). “Garip Ağa'nın ardı sıra gittiler Çaylamıkta ensesinden yettiler” Arısoy 1970: 26

çaylamuk otu Doğada yetişen bir ot (Göcenovacığ-Çr.). “Dibinde kum olan, çaylamuk otu bitiren su ey sudur, şişkinlik yapmaz.” Gümüş 1977: 126

çaylık Kadınların, iş yaparken giydikleri geniş, uzun don (Su.).

çaynak → çolak (Çr.).

çaynik Çaydanlık (Os.).

çebiş (1) Bir yaşındaki keçi yavrusu (Külah-Al.; Os.; Gökçam-Su.; Boğabağı, Çıkrık, Eski-ekin-Çr.). “Oğlun esgerden gelmiş, bi çebiş kes de yiyelim heeri!” Kerman 1997: 16.

çebiş (2) Zayıf, arık (Çr.).

çebişlenmek Üzümün tevek üzerinde kurumaya yüz tutması (Çalyayla-Çr.).

çeç Savrularak samandan ayrılmış tahıl yığını (Evc-Bo.; Köseyüp-Me.; Gökçam-Su.; Beydili, Eski-ekin, Göcenovacığ-Çr.). “Harmanda çeç olayım / Yârden güleç olayım” Gösterir 2011: 202.

çeddik Çiğdemın soğanı (Gökköy-Çr.).

çedene Kendir, kenevir tohumu (Külah-Al.; Su.; Çıkrık, Gökköy-Çr.). “Bahçelerde çedene / Toplarım dene dene” Ayhan 2002: 166.

çedik Hafif ayakkabı ya da terlik (Âşıkbükü-Os.; Gökçam-Su.).

çedük Sarıçiğdemın yenebilen soğan kökü (İs.).

çeğel Çakıl taşı (İs.).

çeğil Çakıl (Âşıkbükü-Os.). “Postallarına dolan çeğilleri merdivenlere saçmış, badalları perişan etmiş.” Arslaner 2016: 239

çeğın Omuz (Çr.).

çeğir → berçin (Çr.).

çeğsek Kıvrılarak küçültülmüş taş (İs.). “Yolların çeğsekleri hep çıkmış.” Tdk 1993: 1107

çek 1. Hallaç tokmağı (Su.; Çr.).

2. Pamuk atarken yayın kirişini çekmek için kullanılan araç (Alacahüyük-Al.).

çekdirmek Büyükbaş hayvanları çiftleştirmek (İs.).

çeki (1) 1. Kadınların başlarına bağladıkları başörtüsü (Akçasu-İs.; Ka.; Çr.). “Dilberler adettir / Alnına çeki bağla” Gösterir, 2011: 75

2. Fesin üzerine bağlanan, yeşil ince bezden üç köşeli olarak dikilen ince bir kumaş (Yeşilyurt-Al.). “Verani bağlanmış çekiden cenber / Koynuna doldurmuş misginen anber” Yöndem 1983: 34

çeki (2) Tarlanın ekilen bölümü (Al.).

çeki (3) Kantar, tartı (Su.).

çekilmedik yarması olmak Bir kişiyi daha önceden rahatsız eden bir durumun bulunması (Çr.).

çekindirik Mum içindeki fitil (Alembeyli-Su.).

çekirce Çekirge (Çalyayla-Çr.).

çekirge Bir halk oyunu (Arpalık, Dutçakallı, Örencik-Çr.).

çekış Ağız kavgası (Esentepe-İs.; Ka.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Çekişe çekişe pazarlık yapılmaz ki.” Yoksul 2013: 204.

çekişmek Tartışmak, atışmak, ağız kavgası yapmak (Çavuşoğlu-İs.; Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Durup dururken komşularla çekiştik.” Arslaner 2016: 239

çekiştim çehreli Asık suratlı (Çr.).
çekme Topraktan yapılmış derince kap (Os.).
çekmek At, eşek, sığır gibi hayvanları çiftleştirmek (Çalyayla-Çr.).
çekmen Küçük küp (İkipınar-İs.; Çr.). “Felan çekmen yok didim.” Abaz 2004: 123.
çektik Hayvana yüklenen eşyanın üzerine bağlanan urganın gerginliğini sağlamada kullanılan küçük çatal ağaç (Dereyazıcı-Al.).
çekü Çocuk başörtüsü, yazma (Bademce-Ka.; Aşıkbükü-Os.). “Kızım çekünü düzelt de çık dışarıya.” Arslaner 2016: 239
çel çöp Bilye oyununda, oyuncunun fırlatacağı bilye ile hedef arasındaki taş, toprak, çöp gibi engellerin temizlenmesini sağlamak için söylediği söz (İs.). “Bilyesini alarak ‘çel çöp, mum direk diye bağardı.” Kalayoğlu 2017: 37
çelen Yakışıklı, babayiğit delikanlı (Çr.). “Kendi yiğit cebi boş, Çelen yiğitler geldi” Aytekin 2003: 112
çelenk Yığıltı üzerine çıkıntı biçiminde yapılan süs (Su.).
çelemek Büyümek, gelişmek (Ka.).
çelik (1) Çocukların sopa ile oynadıkları oyun (Su.; Çr.). “Ebe takım çeliği havada yakalamaya çalışır.” Oğuz 2006b:13
çelik (2) Köklü bir ağacın dipten çıkan dalını kesip, başka bir yere dikerek köklendirilmiş (Çr.). “Bu yıl bağda çok çelik yapıldı.” Tdk 1993: 1123
çelik (3) Sekiz buçuk litrelik ölçü birimi (Gökçam-Su.).

çelik (4) Ahşap direk başlığı (Al.; Bo.; Or.; Os.).
çelik çomak 1. Erkek çocukların özellikle kırsal alanlarda oynadığı bir oyun (Çr.). “Çelik çomak oynamak da tarihe karıştı.” Yoksul 2013: 205
çelik çomak oynamak 1. İşi gücü bırakıp kendini oyuna kaptırmak (Çr.). 2. Birisiyle yüz göz olacak biçimde samimiyet kurma (Çr.).
çelik çülük Bölük, parça, işe yaramayan şey (Çr.).
çelikleme Kısa odun (Çr.).
çelmeci Çelmeli top oyununda topu çelen oyuncu (Çr.). “Çelmeci ölünceye kadar çelmeye devam eder.” Ozulu 2013: 16
çelmek Bir şeyin desteğini almak ya da altına oymak (Su.).
çelpeşik → çopraşık (Alembeyli-Su.; Çıkrık-Çr.). “Çelpeşik işlere burumu sokmam ben.” Yoksul 2013: 205
çelteç (1) Yardımcı, çobanın yardımcısı (Çopraşık-Al.; Su.).
çelteç (2) → çeltik (Ka.).
çeltik Kabuklu pirinç (Os.). “Bacak ıslanmayınca çeltik alınmaz.” Yoksul 2013: 100
çeltükleği Çeltik (pirinç) ekilen yer (Aşıkbükü-Os.). “Çeltükleğüden gelince biraz uzanayım demiştim ki ezan allahüekber dedi.” Arslaner 2016: 239
çember Beyaz, büyükçe başörtüsü, yemeni, yazma (Eskiyapar, Külah-Al.; Ortayoncalı-Ba.; Bayat-İs.; Oğ.; Düvenci-Çr.). “Dul kadının çemberinden çember örtün.” Oğuz 2007a: 74
çemçerez Düğünde kadınların katıldığı eğlenceli tören (Aşıkbükü-Os.).

çemirlemek → çemrenmek (Çr.). “Osmanlı kolları çemirlemiş, “Ya Allah! Ya pir!” diyerekten...” Tahir 2004: 88
çemişmek Meyvelerin iyice olgunlaşması (Aşıkbükü-Os.). “İncirler dalında çemişmiş de yiyen yok.” Arslaner 2016: 239
çemkirmek (1) 1. Yüze gelme, birisi ile konuşurken kural tanımadan karşısındakinin sözünü kese kese azarlar gibi yanıt verme (Külah-Al.; Os.; Çr.). 2. Gevezelenmek (Al.). “Yârime çemkirenler / Olsunlar kara köpek” Aytekin 2003: 102
çemkirmek (2) Köpeğin ya da yavrusunun kesik kesik havlaması (İs.; Çitli-Me.). “İnsanın yüzüne çemkirip durur / Zamane gölbezi zağar mı zağar” Gösterir 2014: 82
çemkürmek → çemkirmek (2) (İs.; Ka.).
çemrek 1. Becerikli, düzenli kimse (İs.; Ovasaray-Çr.). 2. Çevik, eline ayağına çabuk (Çr.). “Sanatkarın çemrek olan elleri Marangozsa yongasıdır gülleri” H. H. Ucar 1957: 28
çemremek Giysinin paça, kol ya da eteklerini kıvrırmak (İs.; Çr.). “Eteklerini çemreyip işe giriyorlar.” Demiryürek-Ozulu 2017: 110
çemrenmek Kolunu ya da paçalarını sıvamak, eteğini toplamak (İs.; Akçalı, Kavşut-Su.). “Çaya varmadan çemrenme.” Yoksul, 2013: 204
çenber → çember (Os.).
çenber yağı Karın zarı (Çr.).
çencire Tencere (İkipınar-İs.). “Şindi çencirey gotürüyon, orda herşiyi ediyon.” Abaz 2004: 120
çen çen 1. Gereksiz yere çok konuşma (Su.). 2. Köpeğin çenilemesi (Su.).

çendek çündek Düz olmayan, küçük çukurları, tümsekleri olan alan (İs.).
çene Köşe, köşe başı (Külah-Al.; İkipınar-İs.; Kamışlı-Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). “Beni sana vermezler / Çene başı bekleme” Ertekin 2006: 17
çenet Kalça, bacak (Gökçam-Su.; Çr.). 2. İkiye ayrılmış nesnelere parçalarından her biri (Gökçam-Su.). “Gelirsem yanına çenedini ayırırım.” Kerman 1997: 81
çengi Çok konuşan, geveze (Serban-Çr.). “Gayet edepsizdir bulunmaz dengi / Bize de bulaştı edepsiz çengi” Koçak 1980: 251
çengülçüş Tahterevallı (Kızıllıhamza-Or.).
çenilemek Köpek can acısından havlamak, ürümek (Külah-Al.; Çukurlu-Su.). “Ulan Binci itlerini al da git. Çenileyip durmasınlar.” Güven 2010: 94
çente Çanta (Alacahüyük-Al.; Su.; Çalyayla, Eşençay-Çr.). “Dağdan gelenin çentesine baharlar, dağ eriği var mı diye.” Uçakçı 2006: 216
çentek Eğri, düz olmayan (Çr.).
çentek çüntek → çentek (Çr.).
çenteleme Yaralama, yara açma (İs.).
çentük çüntük Diş diş, pürüzlü, yontulmuş (Çr.). “Bizim kapların ağızı çentük çüntük oldu.” Tdk 1993: 1140
çepel (1) Çamur, pislik, bulaşık, kir (Su.; Serban-Çr.). “Bu yakında yine çepel töredi / Sevinirdim edepsizler yıradı” Koçak, 1980:251
çepel (2) Engebeli arazi (Maksutlu-Ka.). “Bu yol çok çepel.” Tdk 1993: 1141
çepelli Karışık, pislikli, çöplü (Ka.).
çepil çepil etmek Çevreyi rahat-

sız edecek biçimde gereksiz yere konuşmak (Âşıkbü-Ös.).
çepildek Hem gereksiz hem de hızlı konuştuğu için konuşmasından zevk alınmayan kişi (Âşıkbü-Ös.).
çepildemek Gereksiz yere, rahatsız edecek biçimde hızlı konuşarak gevezelik etmek (Âşıkbü-Ös.). "Başımdaya çepildiyip durma, benim bir sürü işim var." Arslanır 2016: 239
çepin Küçük çapa (Su.).
çepiş → çebiş (Çr.).
çepken → cepken 1 (Çr.). "Çevreler çepkenler zıvgalar renk renk / Bu yiğit bu güzel bu soylu ahenk" Ercan 1997: 61
çerçici 1. Köylerde ufak tefek eşya satan gezgin satıcı (İs.; Aşağıfindıklı-Su.; Çalyayla-Çr.). 2. Manifaturacı (Al.). "Çerçici eşiği gibi kokuyor." Yoksul 2013: 206
çerge Derme çatma çadır (Çr.). "Çergenin içinde yaz geçer; ama kış geçmez." Yoksul 2013: 207
çeri Eşkıya (Su.). "Hırsız gapısızdır, eşkıya çeri / Çekirdek çitlektir, pazar da deri" Gösterir 2014: 80
çerik Altı ya da sekiz kiloluk bir çeşit tahıl ölçüsü (Alacahüyük, İshacı, Külah, -Al.; Yazır-Bo.; Me.; Os.; Su.; Saray-Çr.). "Birer çerik buğdayı çeşmede yıkamışlar." Arısoy 1970: 71
çerikçi Köylerden topladığı hayvanları hayvan pazarında satan kimse (Eskiekin-Çr.). "Ham demire tav vermede körükçün / Merkep alır, merkep satar çerikçin" Kurtoğlu 2006: 74
çerik çürük → çelik çülük (Çr.).
çermek İyileşmek (Ka.).
çerpeşik Karışık, dolaşık (İs.; Ka.).
çeşber Baston, ucu topuzlu ço-

ban değneği (Su.).
çeşlemek Harmanda, buğdayı ya da arpayı samandan ayırmak (Ka.).
çetel Kura (Su.).
çetele atmak Kura çekmek (Arpalık, Dutçakallı-Çr.).
çeteleşmek Kırıcı olacak biçimde birbirine sataşmak (Çevreli-Al.). "Boşa tartışmayın, sakın çeteleşmeyin." Kantemir 2015: 49
çete mete kaç Uzun eşeğe benzeyen bir çocuk oyunu (Çr.).
çetemük Sakız ağacının meyvesi, çitlembik (Ka.).
çeten Saman taşımak için kağınlara konulan çubuktan örülmüş büyük sepet ya da kanat (İshacı, Külah-Al.; Os.; Beydili, Büyükdivan, Çıkrık, Eskiekin-Çr.). "Hiç ıras gelmedim böyle oyuna / Pek yaktı canımı saman çeteni" Arısoy 1970: 99
çetene → çedene (Beydili-Çr.).
çetik Atık, çevik (Su.).
çevirme (1) 1. Etrafı duvarla ya da çitle çevrilmiş küçük bahçe (Ka.). 2. Avlu (Al.).
çevirme (2) Yiyeceklerin küçük parçalar halinde doğranıp pişirilmesiyle yapılan yemek, sote (Evcı-Bo.). "Ben en çok mantar çevirmesini severim." Sarıyüce 2006: 135
çevirtme Topaç (Çr.). "Anne şu oğlana baksana benim çevirtmemi aldı da kaçıyor." Tdk 1993: 1153
çevirtmeç Topaç (Çr.).
çevlik Etrafı çevrilmiş bahçe ya da tarla (Gökçam-Su.). "Ertesi gün cami çevliğinde iki taraf toplandı." Özçatalbaş 2002: 34
çevlük Girdap (İs.; Eskiköy-Çr.). "Kızılırmak akar gelir dolanır / Senem gelin çevlüklerde fırlanır" Oğuz 2006d: 58

çevre (1) 1. Mendil (Aşağıfindıklı-Su.). 2. Başörtüsü (Kalecikkaya-Al.; Çr.). "Çevre işledim sana / Çorap başladım sana" Aytekin 2003: 60
çevre (2) Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
çevrilmek Dönmek (Çr.). "Başımdaya bir çevrinme var yeni peyda oldu, bazı arada çevrilip duruyor." Tdk 1993: 1154
çevrim Daire (Su.). "Kanatlarını hiç çırpmadan dönüyor, geniş çevrimler çiziyordu." Sarıyüce 2004: 133
çevrinmek Dönmek (Çr.).
çevşen Küpenin kulağa takılacak yeri (İs.; Su.).
çevûk Normal ölçüden biraz küçük (İs.).
çeyiz sandığı Ağaçtan yapılan oyuncak sandık (Çr.).
çeyiz yazmak Düğünde geline takılan takıları ya da getirilen eşyayı tutanağa geçirmek (Çomar-Al.; Su.). "Çeyiz yazmak için köy öğretmeni çağırılır." Yöndem 1983: 24
çezenmek Oyalanmak, tembellik etmek (İs.).
çezilmek Çözölmek (Çalyayla-Çr.). "Gönül bir ibrişimdir / Düğlenince çezilmeyiz" Ertekin 2006: 58
çezmek Çözmek (Yeşilyurt-Al.; Karkın-İs.; Su.; Çalyayla-Çr.). "Mani çuvalı bende / Şimdi ağzın çezirim" Gösterir 2011: 218
çibartma İnce bir çubukla vurulması sonucu vücutta duyulan sızı (Os.).
çıbık Çubuk (Çalyayla-Çr.). "Çıbık iken çit, hezen iken küt." Çorumlu 2009: 1527
çıbil Yoksul (Çr.). "Senin pankan olsa, çıbil takımını uğratar mısın kapıya?" Tahir 2004: 24
çıgdırmak Delirmek (Çr.).
çıgıl Bir araya toplanmış küçük

parçalar (Me.).
çığıltı Gürültü, hafif gürültü (Çr.).
çığınlık Öteberi koymak oda duvarına için açılan küçük niş (Al.).
çığır Karlı yerlerde kürekle açılan yol (Perçem-Al.; Evcı-Bo.; Bayat-İs.). "Üzerinde kayıp gittiğimiz çığır işlekçe." Sarıyüce 2006: 120
çığırmaq Çağırmaq, söylemek (Ka.; Su.; Çalyayla-Çr.). "Moskof topunu alıvereyim, diye çığırdı herif." Tahir 2004: 134
çığırta Çıgıllık (Göcenovacı-Çr.). "Karı noluyon kız dedi emme çığırta dan ortalık çınlıyo." Çorumlu 2009: 1655
çığirtmak Çağirtmak (Çalyayla-Çr.). "Nerde çığirtmış bu tellalı hükümat?" Tahir 2004: 358
çığmak Gözü dönmek, çok sinirlenip ne yaptığını bilemeyecek duruma gelmek (İs.).
çığnak Ayak altı, çok çığnenen yer (Su.; Çr.).
çığnamak Çığnemek (Akçalı-Su.). "Herkes sahipsiz çığnar da Kürt gızığımı dadını çıkarar heç olmaz." Uçakçı 2006: 218
çığringaç → çıkırınçak (Çr.).
çığrışım gibi bitmek Meyvelerin çok sık ya da bol olması durumu (Çr.).
çığrışmak Yüksek sesle bağrışmak (Evcı-Bo.; Su.). "Ölmüş bu yahu! diye çığrıştılar." Sarıyüce 2004: 214
çığşak Yüzük (fincan) oyunu sonunda, kazananların yenilenlere söylediği deyiş, mani (Çr.). "Hassan'ı yanımdan çığşaklıca kovdum." Koşay-Aydın 1952: 34
çılı Çıkın, torbacık, bohçacık (İs.; Çr.). "Dayıya, emmiye gelinin gotdö böçaları, çihıları..." Abaz, 2004: 100
çılıbüyük 1. Dar kalçalı insan

(İs.). 2. Gizli parası olduğuna inanılan kişi (İs.).

çihşdāni Çıkıncaya kadar (İkiptinar-İs.). “Ocakdan çihşdāni, ocakdan çıkdı mıydı ileşiyola.” Abaz 2004: 122

çıkacak Başa gelecek, kaza, bela (Su.). “Elinden bi çıkacak var bunun.” Uçakçı 2006: 359

çıkırım Yaklaşık 25 kg undan yoğrulan hamur (Çalyayla-Çr.).

çıkarma Evlerde oturmak için kullanılan yer (Bademce-Ka.).

çık gitlik Düğünden sonra el öpmeye gidildiğinde babanın kızına verdiği armağan (Deliler-Çr.).

çıkı Küçük bohça, çıkın (Ka.; Arpalık, Dutçakallı, Sarimbey, Turgut-Çr.). “Açılmadık çıkıda ne olduğu bilinmez.” Yoksul 2013: 6

çıkılacak Bohça haline getirmek, çıkın yapmak (Çr.). “Kiremitleri benim eski mendile çıkıladık.” Demiryürek-Ozulu 2017: 221

çıkım Tarla sürülürken, çapalanırken ya da ekin biçilirken 1,5-2 m. genişliğinde ayrılmış tarla boyunca uzanan bölümlerin her biri (Âşıkbükü-Os.; Seydim-Çr.). “Bu tarla üç çıkımlıdır.” Tdk 1993: 1167

çıkışmak (1) Hesaplaşarak uzlaşmak (Dutçakallı, Göcenovacı-Çr.).

çıkışmak (2) Üstün gelmek, başa çıkmak (Çr.). “Çene yarıştırmada ben seninle çıkışmam.” Yoksul 2013: 205

çıkla Sade, arı, yalnız (Su.).

çıkma Balkon (Gölet-Ka.).

çıkmiş Yıkanması gereken kirli giysi (Çalyayla-Çr.).

çıkırık (1) Üzerine iplik sarılan çark (Bademce-Ka.; Beydili, Gökköy-Çr.). “Çıkırığın dönsün de ipin na-

sıl olursa olsun.” Yoksul 2013: 208

çıkırık (2) Kına gecelerinde genç kızlar arasında oynanan köy seyirlik oyunu (Elvançelebi-Me.).

çıkırık (3) → Çıkırıncaç (Çr.).

çıkırık kulağı Özel et sinirinden ya da gön parçalarından yapılarak çıkırıklara iğ takmak için kullanılan alet (Çr.).

çıkırıncaç Çocukları yürümeye alıştırmak için kullanılan üç tekerlekli korkuluklu araba (Çr.).

çıkırıncaç → çıkırıncaç (Çr.).

çılbez Oğlaktan ya da kuzudan çıkan küçük aşık (Çr.).

çılçıldak çırılçıplak (Çr.). “Koyvermeyin dışarı uğrar haaa... Çılçıldak dışarı uğrar.” Tahir 2008: 157

çılçıl Çıplak, çırılçıplak (Çr.). Aanh... Boş ki, çılçıl... Tahir 2004 : 271

çıldırçıt Bahçe kıyılarında yetişen, yaprakları zambağa benzeyen bir ot, sinirli ot (İs.).

çıldırık Terbiyesiz (Çr.).

çılki Bahçe süpürgesi (Çr.).

çilkıdır Vücudunun etleri gevşemiş kimse (Çr.). “Hastalıktan kalkmış vücudu cıvımsı, çilkıdır bir şey olmuş.” Tdk 1993: 1174

çılpi → çırıpı (Ka.).

çılplik Şımarık, hoppa, züppe (Çr.).

çiltak İftira (Çr.). “Çiltakçı mı çiltakçı ellerinde kara hemen çalacak adam arıyor.” Tdk 1993: 1175

çimgı Kıvılcım (İs.).

çındım Sessiz duran, konuştuğunda etkili, nükteli konuşan kişi (İs.).

çındırçıt Düzgün giyinen, giydiğini kendine yakıştıran kişi (İs.).

çingı Kıvılcım (İs.; Or.; Akçalı-Su.; Çıkırık, Evcioirtakışla, Sarimbey-Çr.).

“Hay halvara halvara / Çingı düştü şalvara” Ertekin 2006 :61

çingılı bilezik Aynalı, sekizi bir arada bilezik (Çr.).

çingır (1) Küçük kuru soğan, kıska (Âşıkbükü-Os.).

çingır (2) Küçük kabarcıklar (Âşıkbükü-Os.). “Ağzımın içi kaç gündür çingır kabar.” Arslaner 2016: 239

çingırak Su kabağından yapılan, sallandığında ses çıkartan oyuncak (Ba.). “Gözün de bir çingırağı vardır.” Yoksul 2013: 342

çingırdak Kapıya bağlı ip çekilince ses yaparak geleni haber veren bir tür zil (İs.).

çingırşak 1. 360 derece dönebilen, tahteravalli benzeri bir oyun aracı (Gölet-Ka.). “Gıcır gıcır öten çingırşagının / Binmesine doyum olmaz Kargı'nın” Dbk 2003: 139

2. Pamuğun çekirdeğini ayırmaya yarayan, iki tahta silindir den oluşan alet (Ka.).

3. İki ucu sivriltilmiş bir mil üzerinde dönecek açılıp kapanan bahçe karpısı (Ka.).

çingışmak Bedenin bir yerinin uyuşup karıncalanması (Çalyayla-Çr.).

çinkı Kıvılcım (İs.; Karakaya-Su.). “Çinkısı çıkmadık olur mu çakmak Kimisi bihude kimisi ahmak” (Âşık İsmail) İvgin 2009:94

çıpartmak Derisi kabaracak biçimde dövmek (Çr.). “Verin bana şu değneği de kıcını, büzüklerini bi çıpartayım şunların!” Özçatalbaş 2002: 49.

çıplı Yoksul, çıplak (Çr.). “Yoksul çıplı takımına, kopuk ipsiz takımına güvenmeyeceksin! Tahir 2004: 127

çıplanmak Soyunmak (Uğ.; Çr.). “Çıplanmaya utanmakta ki, zorladık ça kızıl atlasa kesmekte yüzü dedi.”

Tahir 2004: 380.

çırak Kazan, leğen, banma gibi bakır kapların telini sarmada diplerini vurmada kullanılan, tavandan sarkıtılan V biçimli kanca (Çr.).

çıraklık Ocağın iki yanında yer alan, odun ya da tezek konulan yer (Al.; İs.; Oğ.; Os.).

çırakman (1) Lamba, kandil, çıra konulan yer (Alacahüyük-Al.; Su.). “Gaz lambasını çırakmanın üstüne koydu.” Sarıyüce 2004: 324

çırakman (2) Tekkelerle türbelerde kandil yakıp temizliğe bakan görevli (Çr.). “Herif türbeyi ziyaret etti de bomboş çırakmanlığı vermeden gitti.” Tdk 1993: 1185.

çıralık 1. Lamba (Su.).

2. Lamba, çıra konulan yer (İs.; Oğ.; Os.).

çırhit 1. Bozuk, kırık (Çr.).

2. Kötü huylu, kötü ahlaklı kimse (Çr.).

çırkıt Bozuk, kırık (Çr.).

çırlavuk Ağustosböceği (İs.).

çırmıklamak Tırmalamak (Çr.). “Saçını yolup yüzünü çırmıklamaktaymış...” Tahir 2004: 236.

çırnak Tırnak, pençe (Çr.). “Çırnağına düşenler, ancak on kuruşla canlarını rezaletten, pislikten halâs edebilirlerdi.” Tahir 2007: 105

çırpıt Kibrit (Çr.).

çırpmak → çırptırmak (Elvançelebi-Me.; Küçükgülücek-Çr.).

çırptırmak Bingıldağı büyük olan çocukların bingıldağının jilette çizilmesi (Çr.). “Gafa olmuştur gafa, gotürüp çırptırmalı ocağa.” Özçatalbaş 2002: 85.

çirtim Az, bir parça (Su.). “Bir çirtim ekmek ver.” Tdk 1993: 1190

çirtma İnce doğranmış salatalık üzerine sarımsaklı yoğurt dökü-

lerek yapılan cacık (Çalyayla-Çr.).
çıt Anahtar, asma kilit (Os.).
çıtak (1) Boynuzları düzgün ay biçiminde olan öküz (Çr.).
çıtak (2) İyi giyinmiş, yakışıklı delikanlı (Os.).
çıtak (3) Kavgacı, huysuz kimse (İs.; Çr.). “Seni çıtak seni baya bana karşı koyuyon he?” Tdk 1993: 1192
çıtçıt Giysinin iki yanını üst üste getirerek kapamaya yarayan metal tutturmalık (Çr.). “Kuma ekim pürçüklü / Entarisi çıtçıtlı” Gösterir 2011: 318
çıtıl çıkarmak Kavga çıkarmak (Çalyayla-Çr.).
çıtır Çamaşır kili (Su.).
çıtırğa Meşe yaprağı (Me.).
çıtırgı 1. Söğüt ya da kavak ağaçlarının ince dalları (Çr.).
 2. Çalı çırpı (Kayı-Çr.).
çıtırgu Küçük, ince dal parçaları (İs.).
çıtırık Karışık, birbirine girmiş, dolaşık (Su.).
çıtlak (1) Kıvılcım (Âşıkbüğü-Os.). “Ocaklıktan bir çıtlak sıçradı sofraya bezine, ev yanacak sandım.” Arslaner 2016: 239
çıtlak (2) Mısır patlağı (Gökçam-Su.).
çıtlan Çalı çırpı ile bağ bahçe kıyılarına yapılan çit (Su.).
çıtlanbık Çitlenbik ağacı (Çıkrık-Çr.).
çıtlık Kökünden sakız çıkarılan ya da tırpan biçerken tönge yapılan karakavuk otu (Kıvcılı, Külah-Al.; Evci-Bo.; Çalica, Tolamehmet-Çr.). “Papatyalar, çıtlık otları, ak çiçekli yabansarmaşıkları birbirine girmiş.” Saryüce 2006: 32.
çıtlık sakızı Karakavuk otunun kökünden çıkarılan sakız, çengel sakızı (Çr.). “On beşimde sev-

dim bi köylü kızı / Gız gız değil, sanki çıtlık sakızı” Kurtoğlu 1998: 26.
çıldırmaq Delirmek, çıldırmaq (Su.; Çr.). “Deliyim ulan, aklımı çıldırmaşım.” Gümüş 1977: 154
çıvgın (1) Ağaçların verdiği yeni sürgün, filiz (Çalyayla-Çr.).
çıvgın (2) Rüzgârlı havada yağmurla birlikte yağın kar (Gök köy-Çr.).
çıynamak Çiğnemek, tepelemek, ezmek (Göcenovacı-Çr.). “Sust düzrü, çıynarım şincik... Beni demiş gelmiş!..” Gümüş 1977: 144
çızmak Çizmek (Akçalı-Su.). “Kara yazımı sen yazdın / Hemi çizdin hem bozdun” Arız 2005a: 240.
çibil Sulu çamur (Çr.).
çiçek Ayçiçeği (Al.).
çiçekayı Nisan ayı (Su.).
çiçibaş Taranmamış, bakımsız karışık saçlı kişi (İs.).
çiçilemek Bir kimseyi yüzüne karşı övmek, iltifat etmek (Çr.).
çiçili Küçük lokmalar halinde kaynar suda pişirilen hamurun üzerine pekmez dökülüp yenen bir tatlı (İs.).
çif Çift (İs.). “Çif sürükene ē Omar ā dedük ve ayakgabıyı.” Abaz 2004: 101.
çift demiri Tarla sürmek için karasabanın ucuna takılan sivri demir (Beydili-Çr.).
çiğdem adeti → çiğdem aşısı (Çr.).
çiğdem aşısı Çocukların çiğdem gezmede topladıkları bulgur, yağ, kavurma ile yapılan pilav (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Ovakarapınar-Çr.). “Baharınan gelirsın / Kız çiğdem aşısı mısın?” (H. Çıtak) Ercan 1991:382
çiğdem eğlencesi Çocukların ilkyazda çiğdem toplayarak başlarına taktıkları, kalan çiğdemleri

de bir ağacın dallarına takıp evleri gezerek topladıkları yiyecekleri toplu halde yedikleri oyun (Çr.).
çiğdem gezdirme Baharı müjdelmek için erkek çocuklarca oynanan bir oyun (Su.).
çiğdik Çekirdek (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
çiğın Omuz (Yeşilyurt-Al.). “Selman çiğnine Ali’yi aldı.” Yöndem 1983: 93
çiğindirik Ocaktaki küllerin biriktirildiği yer (Boğabağı-Çr.).
çiğınlik → bacalık (Alacahüyük-Al.).
çiğinnik → bacalık (İs.; Çıkrık-Çr.).
çiğit (1) Meyve çekirdeği (Âşıkbüğü-Os.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Acıpınar, Beydili, Çalyayla, Çıkrık, Eşençay-Çr.). “Üçköylü bir çiğit uğruna bir kargayı bir gün kovalamış.” Yoksul 2013: 621.
çiğit (2) Kayısı çekirdekleri ile oynanan bir çocuk oyunu (Çr.).
çiğitçi Geçimini meyvecilikten sağlayan çiftçi (Çalica, Karagöz-Çr.).
çiğitli sıçma İşe yarar, kurallara uygun iş yapma (Os.).
çiğleme (1) Besili erkek oğlak (Su.).
çiğleme (2) Çiğ süütün kaymağı (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çr.).
çiğletme Çökelek ya da tereyağı yapmak için çiğ olarak toplanan süt (Âşıkbüğü-Os.).
çiğlez Yakışıklı (Çr.).
çiğnek Yol üstü, kalabalık yer (Çr.). “Çiğnek yerde dolaşma, kimseye de bulaşma.” Yoksul 2013: 209
çiğnemük Ana babaların çocuklarına çiğneyerek verdikleri yiyecek (Yenişahlar-Ba.).
çiğnemük sözlü Her söze karışa-

rak yaptığını yeniden anlatan kimse (İs.).
çiğnişmek Çiğ düşmüş gibi olmak (Evci-Bo.; Su.). “Bütün vücudu çiğnişti.” Saryüce 2004:314
çiğsek (1) Sarı (Su.).
çiğsek (2) Tam pişmemiş (Eskikin-Çr.).
çiğsemek Yemeğin bozulması (Çr.).
çiğsimek → çiğsemek (İs.; Çr.).
çiit Çekirdek (İkıpınar-İs.). “Bi gısım gabak şeydince çiit alsan.” Abaz 2004: 123
çik Aşık kemiğinin çukur yanı (Çr.). “Sahaların çik ya da tök tarafları taşlara sürtülerek hafifçe düzeltilir.” Çorumlu 2009: 589
çik durma Aşık oyunlarında, aşığın çukur yanının yukarı gelmesi (Çr.).
çil (1) Toprakten yeni çıkan bitki, ekin (Su.). “Bu bataklıkta baş veren buğday filizleri çil çil toprağın üstüne çıkacak.” Saryüce 2004: 91.
çil (2) Üstü benekli yaban keklığı (Evci-Bo.; Su.; Sarimbey-Çr.). “Gözlerini çillerin konduğu noktadan ayıramadı.” Saryüce 2004: 14.
çil (3) Yüzünde küçük kahverengi benekler bulunan kimse (Eskiekin, Eskiköy, Eşençay-Çr.). “Çil Kamil Emmim tekliyo biraz / Şahander Neneme soluğu gazez” Kurtoğlu 1998:16.
çildağım olmak 1. Darmadağın yerlere saçılmak (Os.). 2. Sağa sola kaçışmak (Âşıkbüğü-Os.). “Muhtarı karşılarında görünce çildağım oldular.” Arslaner 2016: 205
çildir çildir Masum masum bakma (İs.; Su.).
çilenmek Hayvanların semizlenip, şişmanlaması (Çr.).
çileme İki yaşındaki dişi keçi (Su.).

çilemek (1) Terlemek, nemlenmek (Evcı-Bo.; Me.). "Bozkır insanı, nerede bir su çilirse oraya bir pınar kaldırır." Sarıyüce 2006: 50.

çilemek (2) Çiselemek (Çevreli-Al.). "Yağmur çilediği halde şemsiyesini koluna asıp giden..."

Kantemir 2015: 65

çilermek Çimlenmek, yeşermek (Çr.).

çilesemek Çok az çilemek (İs.).

çilik Dişilik organı (Su.; Çalyayla-Çr.).

çilingir İşini iyi bilen, iyi yapan kimse (Su.).

çillenmek 1. Küflenmek (Su.).

2. Çimlenmek, yeşermek (Çalyayla, Sarimbey-Çr.). "Bunun çillenip çillenmediğini bildirecekmışsınız ona." Güven 2017: 21

çil parmak Elin en küçük parmağı (İs.). "Torunlarının çil parmağı kalmlığında bir dal parçası..."

Kalayoğlu 2017: 208

çilte (1) 1. Semerin iki yanına yük bağlamak için takılan organ (Çıkrık-Çr.). 2. Yük hayvanlarına yük yüklenirken semere dayanan çatal değnek; meşe soPASı (Al.; Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.). "Bir çilte için çam kese kese ağaç bırakmadılar buralarda."

Arslaner 2016: 240

çilte (2) Yatağın, yorganın iç yüzü (Eskiekin-Çr.).

çiltim Küçük üzüm salkımı (Su.).

çimbek Küçük bir çeşit kuş (Çr.). "Çimbek eyler her dem anın zikrini İshak kuşu zikretmede pehlüvan"

Çorumlu 2009: 1264

çimdinmek → çimkinmek (Çr.).

çimdirmek Yıkamak (Gökçam-Su.; Çalyayla-Çr.). "Gövdelerini, yapraklarını çimdirdi bir güzel."

Gümüş 1977: 83.

çimek Köylerde içinde çamaşır

yıkanan, banyo yapılan yapı, yunak (Çevreli-Al.).

çimeklik Odanın bir köşesine betondan yapılan, dışarı pis su akarı olan yıkanma yeri (Külâh-Al.; Gökçam-Su.; Dutçakallı, Kadıderesi, Mislerovacığ-Çr.). "Bir kenara yıkanmak için çimeklik yaptılar."

Akkaya 2011:II/ 43.

çimilti Gizli söz, fısıltı (Çr.). "Çimiltiyi çit, yavaşça bit etme."

Yoksul 2013: 210

çimke (1) 1. İnsan eli, ayağı (İs., Oğ.). 2. Koyun ya da keçinin güneşte kurutulmuş etli kol ya da bacak kemiği (Çr.).

çimke (2) Üzüm salkımındaki küçük salkımcıklar (Mislerovacığ-Çr.).

çimkinlemek → çimkinmek (Çr.).

çimkinmek Doğru dürüst yememek, karnını kırık kırtık şeylerle doldurmak (Kııcılı-Al.; Çr.). "Ne çimkinip duruyon? Yemiycâsen galk get." Kerman 1997: 62.

çimmek 1. Yıkamak (Külâh-Al.; İs.; Os.; Çalyayla, Gökçe ağaç-Çr.).

2. Suda yüzmek (Külâh-Al.; İs.; Os.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Çalyayla, Dutçakallı, Eskiekin, Karadona-Çr.). "Çimmeyinen kendini paklayamazsın." Yoksul 2013: 210.

çimtemek Sakınmak (Elvançeleb-Çr.).

çimtinmek → çimkinmek (Külâh-Al.).

çimzinmek → çimkinmek (İs.).

çingar Kavga, gürültü (Gökçam-Su.). "Babamın başını yaralayınca çingar kopar." Sağmen 2009: 83

çinge Kıvılcım (Çıkrık-Çr.).

Çingen Çingene (Sarimbey-Çr.). "Kürt çaldı, Çingen oynadı."

Yoksul 2013: 481

çinğil Ağacın en uç noktası (Âşıkbükü-Os.). "Dutun çinğiline çıkmış

çocuklar ne ararlarsa!"

Arslaner 2016: 240

çingir çingir Çok aydınlık (Ka.).

Çingit Çingene (İs.).

çini Bakır ya da çinkodan yapılmış küçük tepsi (Os.).

çinik (1) Sekiz kiloluk bir tahıl ölçüsü, şinik (Alacahüyük, Dereyazıcı, İshacı, Külâh-Al.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Çıkrık-Çr.). "Kula'ya bir çinik haşhaş vermişti."

Güven 2013: 133

çinik (2) Küçük çinko tabak (Âşıkbükü-Os.).

çinilemek Kulak çınlamak (Çr.).

"Gurbette yarı olanın / Kulakları çiniler" Ayhan 2002: 168

çinko Çiğit oyununda, çukura girmeyen kayısı çekirdeklerinin üç parmak vuruşuyla çukura sokulmasında ilk vuruş (Çr.).

çinlemek 1. Çınlamak (Çr.).

2. Çenilemek (Çr.).

çinnik Ocaklığın üzerinde gaz lambası konulan yer (Bademce-Ka.).

çintermek Yoğun bir dikkatle

bakmak (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Televizyonun karşısında ne çinterip duruyorsun? Git yat yerine."

Arslaner 2016: 240

çinti İçi astarlı kadın donu, şalvar (Çr.).

çintik 1. At, eşek, katır gibi hayvanların arka ayakları ile çifte atması (Su.). 2. Tokat, sopa (Su.).

çintiyan Kadın şalvarı (Alacahüyük-Al.).

çipil (1) 1. Bataklık yerlerde, pınar yanlarında biten ot, yosun gibi bitkiler (Su.). 2. Çayır, kısa otlu yer (Al.).

çipil (2) Gözleri çapaklı, sulu kimse (Os.). "Babası kalıplı, kıyafetli, kanlı canlıydı, Hanefi siska, çipil

gözlü..." Tahir 2008: 314

çipil çipil Bir madde bulaşığının yapışkan durum alması (Os.). "Bize yok mu ula, dedi Mismis. Çipil çipil baktı Bayram'a."

Gümüş 1977: 19

çipil gözlü Çapaklı, sulu gözlü (Os.).

çipirgi → çırpı (Me.; Or.).

çipiruz Parasını yerinde harcamasını bilmeyen kimse (Çr.).

çir (1) 1. Meyve kurusu (Su.).

2. Kuru kayısı hoşafı (Kııcılı-Al.; Aşağıfındıklı-Su.; Eskiköy-Çr.). "Yâr bahçeye benzersin / Çir gibi kulakların" Aytekin 2003: 64

çir (2) Suyu az akan çeşme (Çr.).

çirçir (1) Pamuk kozalarının çekirdeğini ayıran çıkırık (Su.).

çirçir (2) → çir (2) (Çr.).

çirk Cevizin yeşil kabuğundan bulaşan boya ya da renk (Obruk-Do.; Os.). "Cevizin çirki elimde kalmış." Saraçer 2000 : 327

çirkin çiçek Çirkin olduğu halde, kendisini güzel göstermeye çalışan kimse (Os.).

çirklemek Cevizi yeşil kabuğundan ayırmak (Os.). "Biz evde hanımla ceviz çirkliyorduk."

Saraçer 2000: 327

çirpek Göz çapağı (Âşıkbükü-Os.).

çirpi → çırpı (Al.).

çirpik Çapak (Çr.).

çirpit Kibrit (Çr.).

çirşef Çirkef, edepsiz (Çopraşık-Al.; İs.).

çirtenmek Kusur bulmak, titizlenmek, özenmek (Me.). "Sen de pek mi çirteniye ne? Huyu güzel olsun huyu." Özçatalbaş 2002:20

çirtik Hiçbir şeyi beğenmeyen, titiz kimse (Su.).

çirtim 1. → cımbı (Külâh-Al.).

2. Çok küçük yiyecek parçası

(Külâh-Al.).
çirtmek Küçük parçalar halinde yontmak (Külâh-Al.).
çise Sabah ıslaklığı, çiy (İsahacı-Al.; Sarimbey-Çr.). “Yine çise düştü gül ile hare / Beni sen düşürdün ah ile zare” Arısoy 1970: 54
çisengi İnce yağmur (Çıkrık-Çr.).
çisimek Yemeğin bozulması (Çr.).
çışdik Tam gelişmemiş çocuk ya da insan (Os.).
çişten Şımarık kimse (Çr.).
çit (1) 1. Basma da denilen kumaş (Su.; Dutçakallı, Eskiokin-Çr.). 2. Yaşlı kadınların başlarına örttüğü kaba yazma (Çr.). “Ay ışı-ğı süt gibi / Fistan giymiş çit gibi” Gösterir 2011: 144
çit (2) Şerit biçiminde yarılan fındık dallarından örülen küçük sepet, küfe (İs.; Su.). “Bi hapaz yi-señ de bi, bi çit yiseñ de bi.” Abaz 2004: 169
çit (3) Pulluk (Al.).
çit (4) Herk etme işi (Su.).
çit (5) Çift (Bademce-Ka.).
çit (6) Sofanın dışarıya bakan kafesli yüzü (Os.).
çitak (1) → çitak (3) (İs.).
çitak (2) Süslü, iyi giyinen kimse (Me.).
çitari İpek ya da ipekle karışık, sarı, kırmızı yollu dokuma (İs.; Su.). “Cepleri göğsünde, yandan min-tanı çitari.” Benice 2002: 129.
çitçit Çit çit, fermejüp (İs.).
çiten → çeten (Emirşah, Karakaya, Yenişhlar-Ba.; İs.).
çitgi Bahçe ya da ağılların çevre-sine çekilen çit (Çr.).
çitil (1) Fide, fidan (Su.).
çitil (2) Şekil, biçim, el dokuma-larındaki desen (İs.).
çitil (3) Kavgacı, geçimsiz, ya-

ramaz (Âşıkbükü-Os.). “Çitil olduğu onun gözünden belli.” Arslaner 2016: 240
çitilemek Kumaş ya da örgülerin yırtıklarını örmek, dikmek (İs.; Su.). “Ayağında delinmiş, çitilenmiş çarıklar vardı.” Sarıyüce 2004: 153.
çitilli (1) Karışık, zor (Os.).
çitilli (2) Kavgacı kimse (İs.).
çitime Kabuğunun üzerinde sık, birbirini kesen küçük yarıklar bulunan tatlı bir kavun cinsi (Kıcılı-Al.; Ovakarapınar-Çr.). “Meş-hurdur ovada çitime bostan / Tatlı keşkeği var yesin hastan” (A. Çoban) Gürsel 1997: 298
çitimek Kazak, yün çorap gibi giysilerin yırtığını örerek ka-patmak (Su.; Beydili, Feruz-Çr.). “Çoraplar o kadar çabuk eskiyor ki, çitimekle bitiremiyorum.” Yoksul 2013: 216
çitime tahtası İskedos tahtası (Oğ.).
çitlek Çekirdek (Su.). “Hırsız gapı-sızdır, eşkıya çeri / Çekirdek çitlektir, pazar da deri” Gösterir 2014: 80
çitlemek Çekirdeğin kabuğunu iki diş arasında ayırarak yemek (Su.).
çitlemük Çitlembik (Âşıkbükü-Os.). “Sarı çitlemük, gök çitlemük bir-birinden farklıdır.” Arslaner 2016: 240
çitmek Fiske vurmak (Çr.).
çitsi Çalı çırpı (Su.).
çivi Şemsiye teli (Os.).
çivi kıvratmak Oyun oynamak, dolap çevirmek, (Kavşut-Su.).
çivimlik → bacalık (Çr.).
çivindirik Ağaçların küçük taze dalı, filiz, sürgün (Çr.).
çivinik Ocak içi (Çr.).
çivinlik → bacalık (Çr.). “Çivinli-ğe, ocak başına minder sererek oturu-lur.” Çorumlu 2009: 1203

çivinnik → bacalık (Kı-cılı-Al.; Çıkrık-Çr.).
çivit Gebe kadınların yüzünde oluşan leke (Dereköy-İs.). “Yüzün-de oluşan çivitler geçsin diye doğum esnasındaki teriyle yüzünü silin der-lerdi.” Balıkçı 2010: 88
çivitçi Çiftçi (Çr.).
çivlez Yakışıklı (Sarimbey-Çr.).
çıyan 1. Akrep (Su.). 2. Zehirli böcek (Su.).
çiydem Çiğdem (Çr.).
çiyin Omuz (Çr.). “Kızarmış gözlerini sile sile çiyini çekti.” Gümüş 1977: 27
çiylez Yakışıklı (Çr.).
çiyisi İyi pişmemiş yemek (İs.).
çizi Çizgi, yol (Çr.). “Herif çiziden çıktı çıkacak, hemen önledi.” Tahir 2004: 25
çizik atmak Şart etmek ya da bahse girmek (Su.). “Duvara çizik attım / Sen benim olacaksın” Aytekin 2003: 43
çoban aldatan Yoğun yağacağı beklenirken, çok az yağın yağmur (Çalyayla, Karagöz-Çr.).
çobancılık 1. Çobanın yıllık üç-retinden başka, çoban için eki-len buğday gibi ürünler (Karlık-İs.). 2. Otlattığı hayvanlar satıl-dığında alıcının çobana verdiği bahşiş (Çalyayla-Çr.).
çoban çökerten Karpuz teveği gibi yarım metre kadar uzun-lukta, dalları dikenli, dokundu-ğu yeri kızartan bir ot (Çayhatap-Çr.). “Çoban çökertene can dayan-maz da / Sert kocası çok iş gördü san-maz da” (S. Örgel) Ercan 1991: 436
çocuğa galmak Gebe olmak (Ba.; Çıkrık-Çr.). “Gız o gece padişahın çocuğa galıyo.” Akbaş 1983: 19
çocuk mezeri gibi Çok büyük

ayakkabı (Çr.).
çödürü çüş Tahteravalli (Gökçe-ağaç-Uğ.; Karadona-Çr.).
çoğ Çok, bol, fazla (Çukurköy-İs.). “Ömrün çoğ olsun.” Oğuz 2007a: 34
çoğal Çuval (Âşıkbükü-Os.).
çoğan Kökü ile dalları sabun gibi köpüren hem helvacılıkta, hem de temizlik işlerinde kullanılan bir bitki, çöven (Çr.). “Çok başlı çoğan kaynatmış.” Çorumlu 2009: 1527
çoğarıvermek Çoğalmak, çoğa-lıvermek (Çr.).
çoğdürmek (1) Bir eşyanın bir yana ya da aşağıya kayması (Su.; Çr.). “Eşşegin yükü sola doğru çoğdürüyo.” Kerman 1997: 16
çoğdürmek (2) Boşaltmak (Su.).
çoğdürüm çüş → Tahteravali (Çr.). “Şu gadar bebeğinin çoğdürüm çüş oynanır mı oğlum.” Kerman 1997: 16
çoğlu Genellikle pekmez yapar-ken, kazandan şıranın alınma-sında kullanılan, büyük, derin-ce, saplı bakır kap (İs.; Os.).
 2. Pekmez toprağını süzmede kullanılan saplı süzgeç (İs.).
çoğumsamak Çok bulmak (Çr.). “Bu kadcırcık parayı siz çoğumsa-maktasınız.” Tahir 2008: 197
çoğuncası Çok kez (Çr.).
çoğunsumak Çok bulmak (Çr.).
çoh Çok, fazla (Oğlaközü-Su.). “Su verenlerin çoh olsun.” Oğuz 2007a: 31
çok bilmiş Yaşının üstünde söz söyleyip davranan (Çr.).
çokmak (1) Köpeğin saldırması, havlaması (Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Beslenen it çokar, terslenen it kapar.” Yoksul 2013: 130
çokmak (2) Tokmak (Çr.).
çokratma Kaynatılmış mısır ya

da buğday, hedik (Gölet-Ka.).
çokurdum Toplantı (Çr.).
çokuşmak Toplanmak, üşüşmek, çullanmak (Âşıkbükü-Os.). “Camiden çıkan bi güdüm bebek, çerçinin başına çokuşdu.” Arslaner, 2016: 240
çol Çöl (Çr.). “Lalekler zikredip gezer elleri / Toy zikrile bekler bunca çollieri” Caferoğlu 1994: 150
çollu Benzi sararmış, hastalıklı, kansız kimse (Çıkrık-Çr.). “Çollu Üsük’ün babadan kalma üç beş haklık tarlası vardı.” Güven 2013: 168
çollu büzük Sık sık hastalanan kişi (İs.).
çolpa Beceriksiz, eli işe yakışmayan, döke saça iş yapan, sakar (İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Çolpaynan çorba içmeye kalkışma” Yoksul 2013: 216
çolpaşık → çopraşık (Su.).
çolpaz Dağınık, dikkatsiz (İs.).
çoluk Hayvanları bağlamak için boyunlarına geçirilen "U" biçiminde ağaç (Al.).
çoluk çocuğa karışmak Evlenip çocuk sahibi olmak (Çr.). “Çoluk çocuğa karışasın.” Yoksul 2013: 216.
çoluk çocuk içinde kalmak İş bilmeyen, acemi kişilerin içinde kalmak (Çr.). “Çoluk çocuk içinde kaldık.” Yoksul 2013: 216.
çoluş Kağındaki bir çift öküze yardımcı olarak koşulan ikinci çift öküz (Külah-Al.; Gökköy, Ovasaray-Çr.).
çom Bedenin belden aşağı kalçaları içine alan bölümü (Âşıkbükü-Os.).
çomak Büyük burunlu (Su.).
çomça Pınarlardan su içmek için ağaçtan oyulmuş kepçe, büyük tahta kaşık (İs.). “Elin kaynayan kazanına çomça sokma.”

Yoksul 2013: 281.
çomçe Küçük kazık (Çr.).
çon (1) Büyükbaş hayvanlarda görülen, hayvanın alından ya da kulaklarından kan alınarak sağaltılan bir hastalık (Gökçam-Su.; Beydili, İsmailköy, Sarimbey-Çr.). “Domuzun eniği, çon olacaksın, çon.” Güven 2013: 165
çon (2) Vücudun basen kısmı (Os.).
çop 1. Cirit değneği (Çr.). 2. Ucu topuzlu değnek (Çr.).
çopraşık Karışık, anlaşılması güç, dağınık (Su.).
çor (1) Hastalık (Al.). 2. Nezle, grip türü soğuk algınlığı (Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). “Erbab-ı hamiyet yılar susarsa / Bitirir mülkü bu çor ey oğul çor” Ercan 1997: 110.
çor (2) Sıcaktan hastalanan hayvanlara içirilen ayran, sirke, sarımsak karışımı (Çıkrık-Çr.). “Oğlan baba ye çor ye / Aslını da sor sor ye” Gösterir 2011: 116.
çora çıkmak Kötü ya da hastalıklı çıkmak (Su.). “Şöyle bir deşeledim / Çora çıktı gerisi” Gösterir 2011: 167.
çoraklı Tuzlu verimsiz toprak (İs.).
çorlanmak: Hastalanmak, dert sahibi olmak (Göcenovacığı-Çr.). “Ne ki otuzunu geçince çorlanmış, bir dert oturmıştu içine fikaranın.” Gümüş 1977: 119
çorlu Hastalıklı, dertli, illetli (Külah-Al.; İbik-İs.; Akçalı, Gökçam-Su.; Ovasaray-Çr.). “Yürü git yoluna zalımın kızı / Baban annen çorlu diye vermedi” Arız 2005a: 69.
Çorum beşlisi Çorba, et yemeği, börek, tatlı ile pilavdan oluşan düğün yemeği (Çr.). “Bir radyo programında Çorum beşlisine gele-

memiştik.” Ozulu 2016: 221.
çoş Değnek oyununda yere yatırılan değnek (Çr.). “Değilen çocuk çoşunu düzgünce yatırarak güdekçiliğini yapar.” Çorumlu 2009: 1354
çoşmak Coşmak (Çr.).
çot (1) Bacak arası (Os.).
çot (2) Eli, ayağı sakat olan kimse, kötürüm (Külah-Al.; Su.; Çr.). “Çot çolak olasin.” Yoksul 2013: 217
çot (3) Kısa, çelimsiz (Su.).
çotak (1) Bitkinin dallanma yeri (Çalyayla-Çr.). “Karnefilin çotağı / Sınem dilber yatağı” Gösterir 2011: 122
çotak (2) → çotuk (1) 1 (Gökköy-Çr.).
çotmak 1. Üzerinde ikiden çok meyve bulunan dal (Çalyayla-Çr.). 2. Meyve dizisi, hevenk (Acıpınar-Çr.).
çotturuk Bodur (İs.).
çotuk (1) 1. Fasulye, domates gibi sebzelerin ağması için dikiilen dal parçası (Çalyayla-Çr.). 2. Ağaç kökü (Çr.). “Devenin haberini potuktan al, ağacın haberini çotuktan al.” Yoksul 2013: 238
çotuk (2) Herhangi bir organı sakat olan kimse (Su.).
çotul Taze nohut kavurgası (Eskiekin, Eymir-Çr.).
çotur → çotul (Büyükdivan-Çr.).
çovuş Çavuş (Çr.). “Çovuş hamamının tamam gurnası / Ebelerin yalan ilaç vermesi” Caferoğlu 1994: 143
çoynak → çolak (Gökçam-Su.; Gökköy, Güvenli, Karadona-Çr.). “Ağzı gözü çalık çoynak olasıca.” Yoksul 2013: 18
çöbre Üzüm posası (İs.).
çöç (1) Boynuzlu koyun (Su.).
çöç (2) Bir tür çiğ köfte, besmeç (Su.).
çöçü 1. Bodur, kısa boylu (İs.). 2. Cüce (Su.).

çöçül çöçül Yaşlılık ya da hastalık nedeniyle devrilecekmiş gibi güçlükle yürümek için (Âşıkbükü-Os.).
çödürmek → çöğdürmek (Çr.).
çödürüm çüş Tahterevalli (Çalyayla-Çr.).
çöğdirim çüş Tahterevalli (Çr.).
çöğdirmek → çöğdürmek (Çr.).
çöğdürçüş Tahterevalli (Os.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.).
çöğdürmek Erkeklerin sidiklerini uzağa fıskırtarak işlemeleri (Külah-Al.; Os.; Gökçam-Su.). “Aklinin kenarına çöğdüreyim senin.” Yoksul 2013: 31
çöğdürümçüş Tahterevalli (Al.).
çöge durmak Yeni yürümeye başlayan bir çocuğun bir kaç saniye ayakta durması (Ka.).
çögelezlenmek Bir kimsenin boynu içeri çöküp, omuzları çıkarak kamburlaşması (Çr.).
çöğelmek Otururken bir şeye dikkatli bakmak için doğrulmak, kafasını kaldırıp bakmak (Çr.).
çöğmek (1) 1. Ağır gelen yanın aşağı inmesi (İs.). 2. Eğilerek oturmak (Akçalı-Su.; Çr.). “Badalın başına çoğüp o daalden eklemiş.” Çorumevi 2001: 16
çöğmek (2) Abanmak, yüklenmek, saldırmak (Sarimbey-Çr.). “Borani de onlara çöğdü.” Gösterir 2017: 17
çöğür (1) Bir çeşit saz, tambur (Çr.).
çöğür (2) Çelikten dikilen fidan (Eskiekin-Çr.).
çökeğen Batılan derin toprak, yer (Su.).
çökek Bataklık, su kenarı, balçık (İmat-Al.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Karagöz-Çr.). “Her yer çamur çökek ol-

muş, ayak basacak yer kalmamış.”

Arslaner 2016: 240

çökelce Çukur yer (Çalyayla-Çr.).

çökelez Sincap (Bademce-Ka.).

çökelge → Çökek (Gökçam-Su.; Konaklı-Çr.).

çökellik Yağı alınmış süttan yapılan peynir, çökelek (Kıcılı-Al.; Os.; Akçalı, Gökçam-Su.; Dutçakallı, Eskiokin-Çr.). “Çökeliği çömelere basardık / Eyvazları hevek eder asardık” Kurtoğlu 1998: 23

çökelim Çöküntü, sarsıntı (Su.).

“Balkan Savaşları’nın yarattığı çökelim biraz savuşturulmuştu.”

Sarıyüce 2004: 131

çökemez Çikolata (Yağcılar-Ka.).

çöklenmek Abanmak (Çıkırık-Çr.).

çökür Bir çeşit saz, çöğür (Çr.).

“Hıdırellez düğününe getirip meydan çökürlerinin çifte çiftesini...”

Tahir 2007: 349

çölçöp (1) Rakip oyuncuların engel oluşturmalarını önlemek için söylenen daşenek oyunu terimi (Çr.).

çölçöp (2) Çöpler (Çr.).

çöllemek Yatağı ya da altını ıslatmak (Çr.).

çölmek Çömek (Çalyayla, Eskiokin-Çr.). “Nazar deveyi çölmeğe, insanı sine sokar.” Kerman 1997: 48

çölmekçi Çömlükçi (Çr.). “Çölmekçiden aldım tağar, tereziye goydum ağar.” Caferoğlu 1994b: 108

çömçe 1. Pekmez kaynatırken, hem pekmezi karıştırmada hem yüzünde biriken kefi almada kullanılan uzunca saplı delikli bakır kap (Os.). 2. Yemek kepçesi (İsahacı-Al.; Gökçam, Kamışlı, Yarımşögüt-Su.; Dutçakallı-Çr.). “Elinde çömçesi olan keşkeğin sahi bidir.” Yoksul 2013: 281

çömçü → çömçe 1 (Os.). “Adamın nesini çömçüye benzetmişlerde bile-

mem.” Saraçer 2000: 360

çömek → çöge durmak, tay durmak (Su.).

çömermek Hafif hafif kabarmak, yumrulmak (Su.).

çömez (1) Beş on yaşlarında çocuk (Dutçakallı-Çr.). “Ne bilir yâr sevmeyi / Şu üç günlük çömezler” Gösterir 2011: 278

çömez (2) Kısa boylu (Ka.).

çömez (3) Çobanın yanındaki yardımcı çocuk (Su.).

çömlikleme Bir çeşit hastalık (İsmaiköy-Çr.). “Şöyle bir baktım, kadın essahtan çömlikleme olmuş.”

Güven 2013: 91

çömmek → çömmek (Çr.).

çö müdomak Düşüp kalmak (Çr.).

“Gademâneye giderken, buzdan ayağı gaymış, oracığa çö müdomuş.”

Kerman 1997: 62

çö mütmek 1. Çömmek (Su.; Çr.). 2. Çömmek (Dereköy-İs.). “Kadını iki dizinin üstüne çö müttürüm ben.” Balıkçı 2010: 87

çöne Kolları ya da bacakları eğri olan (Dutçakallı-Çr.).

çönenme İyi geçim, yaşayış (Çr.).

çönezitmek Bir kişinin ileri gitmesine engel olmak (Çr.). “Garı müsrif çıktı, baksana herifi bi yıl içinde çönezitti.” Kerman 1997: 16

çöp çekmek Kura çekmek (Çr.). “Gömmeli çelik oyununa başlarken çöp çekilir.” Oğuz 2006b: 17

çöpleme (1) Çiftleşme (Çr.).

çöpleme (2) 1. Üzüm çöplerinin ayıklanması (Çr.). 2. Çöpü ayıklanmış kuru üzüm (Çalyayla-Çr.).

çöplenenmek Sağdan soldan geçinmek (Çr.).

çöpremek Bez yırtılınca iplikleri fitil fitil ayrılmak (İs.).

çöpür (1) Karışık dolaşık iş (Çr.).

çöpür (2) 1. Yünün kirli, çöplü

yerleri (Çr.). 2. Keçi kılı (İs.; Ka.).

çöpürlenmek İpliğin ya da saçın dolaşması, karışması (Çr.).

çör Hastalık (Al.).

çörçöp → çölçöp (1) (Çr.).

çördük (1) Yabani küçük armut, ahlat (İs.; Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Çıkırık, Dutçakallı, Sarimbey-Çr.). “Çördük ye buyur yârim / Gözleri uyur yârim” Aytekin 2003: 55

çördük (2) Kısa boylu kimse (Çr.). “Övünme çördük, seni de gördük.” Yoksul 2013: 533

çörlü Hastalıklı (Al.).

çört Cılız, zayıf insan ya da hayvan (Çr.).

çörten Pınar ya da damdan su akıtan ağaç ya da teneke oluk (Külâh-Al.; Evci-Bo.; Yarımşögüt-Su.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Kavak Pınarı’nın çörtenine benziyordu.” Güven 2013: 145

çörten tuğla Oluklu kiremit (Oğ.).

çörtlegen → çörten (İs.).

çörtlen → çörten (İs.).

çörtük (1) Meyve posası (Su.).

çörtük (2) 1. Eğri büğrü, kısa, yeterli niteliklere sahip olmayan (Külâh-Al.). 2. Buruşuk (Su.).

çörü → çorlu (İs.).

çörüş Köy düğünlerinde konuklarla ilgilenen kimse (Gölet-Ka.).

çörüşük → çorlu (Çr.).

çörütme Çömmek, eğilmek, düşmek (İs.; Yağcılar-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Oturmak yasak, galkmak yasak, çörüdeyim mi Allahım?” Kerman 1997: 42

çöşürüm Kural dışı davranışlar (Os.).

çöşürüm oynamak Evde ya da iş yerinde, kural tanımadan büyük, küçük bilmeden kendi bildiğince davranmak (Os.).

çöşge Ufak tefek, cılız kişi (İs.).

çöstür İyi ya da kötü her işin önünde koşan, kendine iş arayan gösteriş düşkün kimse (Gölet-Ka.). “Bak! Çöstür gene ortada iş hallediyor.” www.golet.tr.gg/

çöte (1) → çotuk (Alancık, Közören-Me.; Çıkırık, Karagöz, Kayı-Çr.).

çöte (2) Köylerde oynanan bir çocuk oyunu (Örencik, Sarılık-Çr.).

çötük → çotuk (Os.). “Bahçedeki çötüğün, tandırdaki kütüğün iyiliğini unutma.” Yoksul 2013: 104

çöte (3) Çok zayıflamış insan (Hamdiköy-Çr.).

çötele Kırdan kurulan basit sofa (İs.).

çötül → çotul (Eskiokin-Çr.). “Çok ütme ütüm de çötül gavurdum / Epey yolma yoldum, deste çevürdüm” Kurtoğlu 1998: 26

çövdirmek → çöğdürmek (Çr.).

çövdürmek İşemek (Al.). “Bizim millet bir deliğe çövdürmez mümkünü yok.” Gümüş 1977: 136

çöz Hayvan bağırsağı, yağlı bağırsak (Su.).

çözek çözek Birbiri arkasına gidip (İs.).

çözlen Su sızıntısı (Doğla-Me.).

çufa 1. Çuha (Çr.). 2. Erhane yapımında kullanılan siyah renkli yünlü kumaş (Çr.).

çufallık Dokuma aygıtı (İs.).

çufan Çamaşır yıkamada kullanılan bir çeşit ot (Su.).

çufur Çukur (Çr.).

çuğul Kendir bağlarını birbirine dayayarak yapılan küme (Beydili-Çr.).

çuğullamak Büzülüp düşünmek (Çıkırık-Çr.).

çulhalık El tezgahı; çulhalık (Alacahüyük-Al.).

çuhur Çukur (Çr.).
çuka Çuha (Çr.).
çukurmala Dokuma aygıtı (Çr.).
çul Çuval (Kuyucak-Me.).
çulfa Becerikli, iş bilen, eli iş gören (Gölet-Ka.).
çulfalık 1. Nevşehir’de dokunan gömleklilik kumaş (Çr.). 2. Dokuma tezgahı (Os.). “Evlerin salonlarında çulfalık adı verilen el tezgahları yer alır.” Saraçer 2000: 297
çulha El tezgâhında çul, kilim dokuyan kimse, culha (Beydili-Çr.).
çulhalık El tezgahı (Beydili-Çr.). “Odada okuyorum / Çulhalık dokuyorum” Ertekin 2006: 93
çullama Un ile yağ karışımı üzerine pişirilip kemikleri ayıklanmış hindi ya da kaz eti dö-külerek kısık ateşte pişirilen bir yemek (Çr.).
çullanmak Ekonomik durumunu düzeltmek (İs.).
çuluk Hindi (Ka.).
çunmak Başkasına imrenmek, özenmek (Haydar-Al.). “Herkesle beraber tarla biçelim / Ele çunup öyle yatma ha yatma” Erdugan 2005: 84
çuran Hindi (İs.).
çurlamak → curlamak (Al.).
çuş → çüş (İs.).
çuvalmak Çoğalmak, bollaşmak, artmak (Harunköy-İs.). “Usda çuvaldı. O zaman gene burada usda yö-du besbelli.” Abaz 2004: 152
çüçük Meme (Çr.).
çüklük Taze bezden arı mumu ile yapılan muşamba (Alacahö-yük-Al.). “Çüklüğün içine höllük dö-külmekte, çocuk göbeğe değdirmeden o höllüğe gömülmekteydi.” Balıkcı 2010: 97
çükündür (1) Şekerpancarı (Âşık-bükü-Os.; Eskiköy, Eşençay-Çr.).

“Pancara çükündür, hıyara zavrak / Diyeni görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80
çükündür (2) Evde yapılan bir tür peynir. (İs.).
çükündürük Şekerpancarı (Bademce-Ka.).
çür Yüzük oyununda son sayı (Su.).
çürçar etmek Gereksiz yere kullanmak, israf etmek (Çr.).
çür olmak Bir işlemin geçersiz olması (Tutçakallı-Çr.).
çüş Yürüyen atı ya da eşiği durdurmak için kullanılan ünlem (Âşık-bükü-Os.; Akçalı, Kamışlı-Su.; Turgut-Çr.). “Göt atıp giden dünyayı çüş deyip de ben mi durduracağım?” Türkoğlu 2007: 169
çüştük Ufak tefek, hareketli kimse (Çr.).
çüt 1. Çift (İsahacı, Kıcılı, Miyanesultan-Al.; Gökçam-Su.; Eskiengin, Ovakarapınar, Tolamehmet-Çr.). “Yârin bir çüt selamı / Derde derman kıla mı?” Gösterir 2011: 126
 2. Çift sürme, sabanla toprağı işleme (Boğazkaya-Me.; Çalyayla-Çr.).
çüt çıbık Bağ bahçe işleri (İs.; Eskiengin-Çr.). “Şimdi orak, harman, tırpan da yasta / Çüt çıbık tutacak eri kalmamış” Kurtoğlu 1994: 41
çütçü Çiftçi (Çr.).
çüt demiri Saban demiri (Çr.).
çüten → çeten (İs.).
çütleme (1) Çiftleşme (Çr.).
çütleme (2) → çöpleme (2) (Çr.).
çütleşmek Çiftleşme (Çr.).
çütlük Çiftlik (Çr.). “Sarılık olunca da Çütlük mezerinin ordaki Sarılık Dedesi bire birdir.” Özçatalbaş 2002: 85
çüt sürmek Tarlayı saban ya da pullukla sürmek (Kıcılı-Al.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çalyayla, Gö-

cenovacığı-Çr.). “Öküzüm ala ala / Çüt sürdüm dala dala” Gösterir 2011: 74

D

dā (1) Daha (Esentepe-İs.; Çr.). “Az geçmeden bi dā vurulmuş.” Çorumevi 2000: 18
dā (2) Dağ (İs.). “Ava gitdik, dā daşı dolanduk geldük.” Abaz 2004: 100
da (3) Erkekler için kullanılan seslenme biçimi (Bademce-Ka.).
daal Değil (Al.; Çr.). “Essahdan da bı-yıkları yöört bulaşığı daal miymiş!” Çorumevi 2000: 18
daarli Değerli (Gökçam-Su.). “Adamın sıvanı daarli.” Sağmen 2009: 51
daarmen Değirmen (Al.).
daarmi Yuvarlak, dairesel (Çr.).
daaşik Değişik (Çr.).
daaştirmek Değiştirmek (Al.).
dabak (1) Ham deriyi işleyen kimse (Çr.).
dabak (2) Hayvanların ağız ya da tırnak aralarında olan bir hastalık; şap (İs.).
dabak olmak Hayvanların şap hastalığına tutulması (Çr.).
daban (1) Döşeme, taban (Ka.; Çr.).
daban (2) Esas, asıl (Çr.).
dabanca Tabanca (Âşık-bükü-Os.; Çalyayla-Çr.). “Dabancam dolu saçma / Her yerde sırrın açma” Ertekin 2006: 41
dabanı güneşletmek Ölmek (Göcenovacığı-Çr.). “Dabanı güneşletti, sakalı yıldıza dikti.” Çorumlu 2009: 1528

dabanlı Cesaretli (Çr.).
dabansız 1. Korkak, çekingen, cesaretsiz (Su.; Çr.). 2. Kararsız (Su.).
dabaz Vücutta kabarma, kızarma ile oluşan bir kaşıntı hastalığı (Külâh-Al.; Su.; Dutçakallı-Çr.).
dabdırıp kalkmak Saygıyla sıçrayıp ayağa kalkmak, birdenbire kalkmak (Çr.).
dad Tat, lezzet (Çr.).
dada Abi, ağabey (Al.).
dadak Çocuk maması (Os.).
dadannmak Alışmak, alışkanlık yapmak (Akçalı-Su.; Arpalık, Dutçakallı, Eskiengin, Serban-Çr.). “Da dandığın yere darı ekme.” Yoksul 2013: 221
dadış Arkadaş, ahbap (Os.).
daday Abla (Kalecikkaya-Al.).
daddiri Dönek, kahpe (Çr.). “Eze-sine gurtlar düşsün o daddiri analı-ğın.” Özçatalbaş 2002: 126
daddirik Düşünmeden, uluorta konuşan (İs.).
da dē Dey daha, işte orada (Su.).
dadınçıra Çıra oluşumu tamamlanmamış odun (İs.).
dadını yiyim Büyüklelerin çocuklara yönelik sevmeye, beğenmeye sözü (Çr.).
dadıtmak Tatlılaştırmak, tat vermek (Kıcılı-Al.; İs.; Göcenovacığı-Çr.). “Alosman kardaşa da dadıtmak dedim, bardağı alıydım ya nasip değil.” Gümüş 1977: 135
dadlı maya → datlı maya (Çr.).
dadtirik Münasebetsizce, düşün-cesizce konuşan (Çr.).
dadun Çırasız odun (Ka.).
dâel Değil (Su.; Çr.). “Eni eninden dael, sırrımı gönünden dael.” Uçakcı 2006: 217
daermen Değirmen (Gökçam-Su.).

“En akıllısı Deli Bekir, o da daermene yoort ügütmüye gediyo.”

Uçakçı 2006: 217

daermenci çöreği Değirmende yapılan bir tür somun ekmeği (Kıcılı-Al.; Su.).

daermenlik öğütülme için ayrılmış buğday (Kıcılı-Al.; Su.).

daetlemek Denetlemek, göz kulak olmak (Su.).

dafe Defa (Ba.; Alancık, Kuyucak-Me.). “Üç dafe Hızır Aleyselam odamızda yimek yimiş.” Akbaş 1983: 10

dağal Değil (Gökköy-Çr.).

dağarcık (1) Koyun derisinden yapılmış torba, azık çantası (Alacahüyük-Al.; İ.; Şekerhacılı-Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Sözümüzle çoğunuza yeteriz / Dağarcıklar dolu azığımız var” (K. Sala)

Çırakman 1992: 107

dağarcık (2) 1. Karnı büyük kimse (Su.). 2. Güçsüz, cılız insan ya da hayvan (Su.).

dağarmen Değirmen (Gökköy-Çr.).

dağlu Sırt, arka taraf (Âşıkbükü-Os.). “Vur Emine balyozu. Nazim’in dağlusuna.” Arslaner 2016: 240

dağ mi Değil mi? (Gökçam-Su.).

dağnamak Kınamak (Bademce, Gölet-Ka.). “Dağnama, başına gelir.” www.golet.tr.gg/

dağ yeli Lodos (Çr.).

daha İşte, orada, şurada (Çr.).

dahacık → daha (Al.).

daha zıbar madin mi? 1. Kızılan kişilere 'daha ölmedin mi?' anlamında söylenen söz (Çr.).

2. Çocuklara 'daha uyumadın mı?' anlamında kızarak söylenen söz (Çr.). “İki saatir sallaya sallaya gollarım gırıldı, daha zıbar madin mi?” Kerman, 1997: 62

dah dah delisi El içinde rezil duruma düşen kimse (Su.). “Morsi

morsi diye dah dah delisi ediliyor-muş.” Uçakçı 2006: 299

dahdiri Kadın donu, şalvar (Su.).

“Başındaki çarınan bacağındaki dahdiri çıkarılmış yumuş.”

Uçakçı 2006b: 177

dahı Takı (İs.). “Getdikleri dahı ne olucak, bi beş on guruş atalla.”

Abaz 2004: 168

dahra Bir çeşit budama bıçağı, tahra (Büyükhırka-Al.; Su.; Eskice, Gökköy-Çr.). “Ufacık dalcıkları dahra ile keserek kalın dalı sırklandırdı.”

Güven 2013: 176

dakanak (1) İlgı, ilişki (Çr.). “Artık dakanağım kalmadı.”

Tdk 1993: 1331

dakanak (2) Veresiye satılan maldan kalan alacak, takanak (Çr.).

dakı Düğünde gelen armağan (İs.; Su.).

dakılmak Şaka yapmak, biriyle alay ederek eğlenmek (Çr.).

daklaşmak Sataşmak (İs.; Su.; Çr.).

dakmak (1) Asmak (Çr.).

dakmak (2) İki kişinin arasını bozmak, kavga ettirmek (Akçalı-Su.; Çr.). “Hakkı seven incidir mi kulunu? Bizler kula dakan değiliz”

Arız 2005b: 14

dakmamak Önem vermeme, saymamak, aldirmamak (Çr.).

daku Düğünde geline ya da güveye verilen armağan, takı (Âşıkbükü-Os.). “Goñşula, öylen na mazından soñna caminin önünde güyeğüye daku dakılacak.”

Arslaner 2016: 241

dāl (1) Değil (Çr.).

dal (2) 1. Omuz, omuzbaşı (İs.; Çr.). 2. Kol (Çr.). 3. Arka, sırt (Akçalı-Su.; Çr.). “Bu kadar dalıma binmek reva mı?” Nalinci 1958: 82

dal (3) Tek (Gökçam-Su.). “Bir dal filtreli sigara verdim.”

Güven 2017: 46

dalaba gelmek → dalapsamak (Çr.).

dalabur Çok alevli, çabuk geçen ateş (Çr.).

dalabülüs Kenarları uzun saçaklı, belden bağlanan bir kadın giysisi (Çr.).

dalacan Hırçın, canı tez, titiz (Çr.).

dalak Bozulmamış bal peteği; kovanın yanlarındaki küçük beyaz bal peteği (Çr.).

dalama Böcek ısırması ile oluşan alerji türü hastalık (Su.).

dalamak (1) Azarlamak, çatmak (Ka.).

dalamak (2) Hafif biçimde alevde dağlamak (Ka.; Su.). “Köy kıyısına ulaştığımda bir alaz daha daladı yüzünü.” Sarıyüce 2004: 341

dalambir etmek 1. Yemekleri, ızgaraları çok az pişirmek (Çr.). “Köfteyi yakma, bi dalambir et yeter.” Kerman 1997: 17

2. Aynı türden olan içecek ya da yiyecekleri birbirine karıştırmak (Çalyayla-Çr.).

dalan Şekil, biçim (Çr.).

dalana dalana Sürtüşe, sürtüşe (Su.).

dalanbır Hafifçe yakma (Çr.).

dalanmak Köpek tarafından ısırılmak (Ka.; Aşağıfındıklı-Su.). “İte dalanmadan çalıyı dolanmak yeğdir.”

Yoksul 2013: 408

dalap 1. At isteyen kısrak, erkek isteyen dişi eşek ya da hayvan (Evcı-Bo.; İ.; Os.; Çıkrık, Serban-Çr.). 2. Eşeklerin çiftleşme zamanı (Su.). “Babam, kısraklardan biri dalap olduğu zaman, soylu damızlık atlara çekirtmeye götürürdü.”

Sarıyüce 2006: 78

dalapsamak Dişi hayvanın çiftleşmek istemesi (Bayat-İs.).

dalapsımak → dalapsamak (Çr.).

dalarmak Arpanın, buğdayın olgunlaşmaya başlaması (Çr.).

dalasıçtı Çok çabuk olgunlaşip kendiliğinden düşen, dallara çarpıp patlayan bir cins sarı erik (Ka.).

dalaş Ağız kavgası (Çr.). “Hiç yoktan öfkeye biner, dalaşa girer olmuştardı.” Tahir 2007: 298

dalaşmak Çatmak, kavga etmek (Su.; Çr.). “Sur dibine gidip serserilerle dalaşmaya karar verdi.”

Destanoğlu 2006: 45

dalavere daddirik Dürüstçe olmayan ciddiyetten uzak işler (İs.).

dalazlamak Ateşe odun atmak (Al.).

dalbacak Uzun bacaklı insan (Su.).

dalbastı Bir tür iri, aşılı kiraz (Sırlıklı-Çr.). “Kirazımız dalbastı / Dallarını kiraz bastı” Gösterir 2011: 139

dalbıncamak → dalbıncımak (Çr.).

dalbıncımak Gücünün üzerinde işlere atılıp batağa saplandıktan sonra çare aramak (Su.; Çr.). “Zengin olacağım deydi dalbıncıyı duruyo.” Kerman 1997: 62

dalbınmak Hamle yapmak (bebek için) (İs.; Çr.).

dalbızlama Acele etme, durduğu yerde duramama (Su.).

dalbuzlamak Aşırı seçici davranmak, her şeyi en ince ayrıntısına dek inceleyip ayıbını bularak beğenmemek (Âşıkbükü-Os.). “Çok dalbuzlayan ya kele ya köre düşer.” Arslaner 2016: 241

daldaşak Çırlıçiplak (İs.; Çıkrık, İsmailköy-Çr.). “Üst baş desen daldaşak...” Güven 2013: 36

daldız Düvende çakmaktaşları-

nın takıldığı yerleri oymakta kullanılan alet (Alacahüyük-Al.).

daldingil Çırılçıplak (Çr.).

dalga Kitap, defter yaprağı, sayfa (Su.).

dalgır dalgır Katman katman, dalga dalga (Çalyayla, Kızılpınar-Çr.).

dalı başı ağrımak Omuz başları ağrımak (Çr.).

dalgırık Kabadayı, her yerde efelenen (İs.).

dalı kara Omzunda kara tüyleri olan beyaz güvercin (Çr.).

dalında kurumak Çok zayıflamak (Âşıkbükü-Os.). “İnşaatta çalışmaya başlayalı dayım temelli dalında kurmuş.” Arslaner 2016: 206

dalimiş saydı Olmamış olsaydı anlamında kullanılır (Çr.).

dal kol olmak Koruyup kollamak (Mislerovacı-Çr.). “Kendi aç yatarken bizi doyurdu / Ezdirmedi dal kol oldu kayırdı” Koygun 2002: 15

dallama Yelek (Çr.).

dallamak (1) Seçmek, beğenmek (Ka.).

dallamak (2) Budamak, seyreltmek (İs.).

dallampa Değneğin meyve düşürmek amacıyla havaya fırlatılması (Os.).

dallanmak Canı daralmak, sabırsızlanmak (İs.).

dalle → dalya (Çr.). “Dalle oyununda oyuncular önce iki gruba ayrılırlar.” Oğuz 2006b: 41

dallike Bir halk oyunu (Örencik, Sevindikalan-Çr.).

dālmak Dağılmak (İs.). “Ondan söna millet dālıcadı.” Abaz, 2004: 98

dāl mi Değil mi? (Çr.).

dalukmak Gözleri yaşarmak,

üzülmek (Ka.).

dalya Üst üste dizilen yassı taşların topla düşürülmesi biçiminde oynanan bir çocuk oyunu (Su.; Sarılık-Çr.). “Bizim ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; dalya, top, okgel, ...” Özçatalbaş 2002: 87

dam (1) 1. Ahır (Al.; İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.; Beydili, Çalyayla, Eskiiekin, Sarimbey-Çr.). “Anandan önce dama girme.” Arslaner 2016: 241
2. Ev üstü, çatı (Beydili, Dutçakallı, Eskiiekin-Çr.). “Rüzgar, ahırın toprak damında lov taşı gibi yuvarlanıyordu.” Tahir 2008: 257

dam (2) Ceza evi (Evcı-Bo.; Gökçeğaç-Uğ.; Karadona-Çr.). “Kısa bir süre Kalınsaz damında tutulduktan sonra Çorum cezaevine gönderildiler.” Sarıyüce 2004: 358

damadın hocası Düğün sırasında evlilik, düğün gelenekleri konusunda kılavuzluk yapan güveyin evli arkadaşı (Ka.; Beydili-Çr.). “Damadın arkadaşlarından en son evlenen damadın hocası olur.” Dbk 2003: 73.

dama düşmek Cezaevine düşmek, hapse girmek (Çr.). “Beni dama düşürüp / Gençliğimi yediler” Gösterir 2011: 275.

damağası Mahpusaneyi soyan azılı haydut (Çr.). “Damağası gibi ne efelenip duruyorsun?” Yoksul 2013: 224.

damat donanması Düğünde damadın damatlık giysilerinin giydirilmesi töreni (Do.). “Cumar-tesi ikinci namazından sonra erkek tarafında “damat donanması” yapılır.” Bayram 2008: 287.

dam başı 1. Eskiden, köy evlerinin yazın oturmak ya da yatmak için de kullanılan toprak örtülü damı (Çopraşık-Al.; Yarım-

söğüt-Su.; Eskiiekin-Çr.). 2. Çatı (Al.). “Uzaktan dam başında bizi seyreten Hacer’im yetişip aramıza girdi.” Özçatalbaş 2003: 15

dambur Tambura (Çr.).

damgalı besdil Pek iyi olmayan özellikleri herkesçe bilinen (İs.).

damı bastırmak Yağmur ya da kar nedeniyle kabaran damı loğ taşıyla sıkıştırmak (Al.).

damızlık Pekmez, yoğurt, peynir mayası (İmat-Al.; Büyükgültece, Dutçakallı, Ovakarapınar-Çr.). “Hesabın bilmeyen üryan sayılmaz / Pişmiş süte çiğ damızlık konulmaz” Çırakman 1992: 20

dā mi Değil mi? (Su.).

damiste Toprak dam (Çıkrık-Çr.).

dam katı Evin zemin katı (Or.).

damla İnme, felç (Çıkrık-Çr.).

damla indirme Çalınma, nüzul olma (Çr.). “Neden sonra Necip memlekete geliyor, meseleyi anlayınca damla indiriyor.” Çorumlu 2009: 1641.

dammak Damlamak, ortaya düşmek (Gökçam-Su.).

damması Toprak damlı evlerin bacasına verilen ad (Yeşilyurt-Al.). “Damat iki arkadaşıyla damasında beklemektedir.” Yöndem 1983: 25

dam üstü Çatı arası, ev üstü (Beydili, Tatar-Çr.). “Dam üstüne çıktım dene sermeye / Eltime geldiler bebek görmeye” Oğuz 2007a: 131.

damzırı Bir damla (Çr.).

damzırık Bir damla (Çr.).

dana Oyuncuların ağaçtan yapılmış bir topu, sopalarla önlerindeki deliklere sokmaya çalıştığı çocuk oyunu (Gölet-Ka.).

danabunnu Toprak altında yaşayan koyu sarı renkli iri böcek, sukesen, arkkesen, kestenkelle (İs.).

dana buyduran Şubat, mart aylarındaki güneşli, fakat çok soğuk hava (İs.).

dana bükme Danayı iğdiş etmek (Eskiiekin-Çr.). “Kedi gibi yohuşlara çıhardım / Dana buker, öküzleri çahardım” Kurtoğlu 1998: 25.

danadişi Danaburnu (Çr.).

danagöz İri, patlak gözlü adam (Çr.).

dancı Boyu uzun, akli kısa insanlara verilen ad (Çr.).

dandik (1) Dar, kısa elbise (Çr.).

dandik (2) Hoppa, ağırbaşlı olmayan (Çr.). “Herifin biri aşşadan yoharıya dandik bi sesle bağırır.” Çorumevi 2001: 16

dandik (3) Küçük gaz lambası (Çr.). “Ahıra dandik yeter, büyük lambanın ne nüzomu var?” Keran 1997: 17

dandininde oynamak Kendi bilgisini, düşüncesini bir yana iterek başkasının güdümünde olmak (Os.).

dandininde oynatmak Bir kim- senin başkalarını dilediği gibi kullanması (Os.).

dandiş Sıradan (Su.).

dane (1) Buğday (Şekerhacılı-Su.; Palabıyık-Çr.). “Ekin sürdüm, öbek yığdım harmanda / Daneyi seçecek yel bulamadım” Özgür 2002: 79.

dane (2) Kadınların başlarına örttüğü, çevresi oyaly yazma (Çr.).

dangadak (1) → dangadan (İs.; Çalyayla-Çr.).

dangadak (2) Eşit, denk (İs.).

dangadan Beklenmedik anda ani olarak yapılan eylem ya da söylenen söz (Os.).

dangaz Yüksek (Al.). “Bu bina dangaz değil oturaklı.”

Koşay-Aydın 1952: 40.
dangıldamak → dangırdamak (İs.).
dangına gitmek Gülüncüne gitmek (Su.).
dangırdak Bağırarak, kaba saba konuşan, küstah (İs.).
dangırdamak Bağırarak, kaba saba konuşmak, küstahlaşmak (İs.; Su.). “Dağ diye dangırdama, dağım kulağı vardır.” Gürsel 1997: 253
danılmak İflas etmek, batmak (İs.).
danışık Dügün yapacak kimsenin yardımlarını istemek amacıyla yakınlarıyla yaptığı yemekli toplantı (Su.; Gökköy, İsmailköy-Çr.). “Köye danışık yemeği verecek, seni de çağırıyor.” Güven 2013: 148
danışık dökme → danışık ekmeği (Boğazkaya, Dağsaray, Hisarkavak-Me.).
danışık ekmeği Dügüne başlanırken verilen yemek (Oğ.).
danışık günü → danışık ekmeği (Eşençay-Çr.).
danlamak (1) Sabahlamak (Çr.). “Bu gece dizime bir ağrı girdi, gözümde uyku girmedi, danladım.” Tdk 1993: 1363
danlamak (2) 1. Şaşmak (Çr.). 2. Ayıplamak, kınamak (Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Herkesi dañlıyorsun; senin sonun kötü.” Arslaner 2016: 241
danlık Ufuk (İbik-İs.).
dansımak Garip karşılama, tuhaf bulmak, gülünç bulmak (Su.).
dansuğa gitmek Yapılan bir işin garip karşılanması, kabul edilebilir olmaması (Gölet-Ka.). “Annesinin elini öpmek yerine kibar bir şekilde sıkması dansuma gitti.” www.golet.tr.gg/
danyeri Güneşin doğmak üzere

bulunduğu yer, tanyeri (Çr.).
dapıklamak Oturduğu yerde uyuklamak, dalmak (Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).
dapıncak Kuyu tulumbası (İs.).
dapuklamak → dapıklamak (Bademce-Ka.).
dar Zor, güçlükle (İs.). “Dar gaşdı derdi. Ben de gorkdum yalan yok derdi.” Abaz 2004: 90
daraba 1. Bahçeyi çevreleyen parmaklık (Gölet-Ka.). “Bahçeye girerken darabadan atlamışlar.” www.golet.tr.gg/
 2. Derme çatma (Ka.).
darabı Duvar (Âşıkbükü-Os.).
daraklamak Sarmak, etrafını çevirmek (Çr.).
darak melhesi Etin yumuşak bölümü (Ka.).
daralı Odun kesmek için kullanılan balta (Çr.).
daraltı İç sıkıntısı, bungaluk (İs.).
daramak Taramak (Yeşilyurt-Al.; İs.). “Altı gızıñ biri Gulsüm, kimi yusun, kimi darasın.” Abaz 2004: 103
darazımak Geçim sıkıntısına düşmek (Çr.). “Darazıdım derman arıyorum.” Yoksul 2013: 226
darbız Nemli toprak (Os.).
darbuz Hasattan sonra tarlayı sürüp, nemlendirerek tava getirme; tavlanmış toprak (Ka.; Os.).
dardağan Sert çekirdekli, küçük, koyu kahverengi yemişleri olan bir ağaç (Gökköy-Çr.).
dardahan Çitlembik ağacı ile meyvesi (Boğabağı-Çr.).
dar etmek Sabredememek, sıkıntı içinde güçlükle beklemek (Âşıkbükü-Os.). “Gece öyle bir dişim ağrıdı ki sabahı dar ettim.” Arslaner 2016: 206

dargısdı İvedi yapılan iş (İs.).
darı Tahılların içindeki bitki tohumu (Su.). “Dibine darı ekip bırak.” Yoksul 2013: 240
darı kuşu Serçe (Ka.).
darpidan Hemen (Harunköy-İs.). “Bi sahallı geldin miydi ondeki deli-anlı darpidan galhardı.” Abaz 2004: 130
dartı (1) Tartı (Os.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).
dartı (2) Kaynatılmamış sütün üzerinde oluşan yağlı tabakanın alınıp kırmızılaşmaya kadar kaynatılması ile yapılan bir yiyecek (Çr.). “Bir başka farklılık da bazı yerlerde keşkek yapımında dartının kullanılmasıdır.” Oğuz 2006a: 20
dartınmak Tartılmak (Çr.).
dartışlamak Ağırlığını tahmin etmek için bir nesneyi aşağı yukarı hareket ettirmek (İs.).
dartmak Tartmak (Akçalı-Su.; Çr.). “Kantar teraziler dartmaz günahım Allah bir Muhammet pirim Ali dost” Arız 2005b: 189
darı Kuş yemi, darı (Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Kalgız’ın önüne de bi hak darı yğmışla.” Arslaner 2016: 177
dasdar Çok dar (Çr.).
dasdingil (1) Çırılçıplak, açık saçık (Gökçam-Su.). “İnsanlık adına bir dava çaldık / Sonunda dasdingil ortada kaldık.” Sağmen 2009: 34
dasdingil (2) Gideceği yere gerekli hazırlığı yapmadan giden kimse (Gölet-Ka.). “Dasdingil pik niğe gitmişiz. Aç kaldık.” www.golet.tr.gg/
dasdiri dinelek Yarıçıplak ortalarda dolaşma eylemi (İs.).
daş Taş (Çayyaka-Su.; Çalyayla, Çayhatap-Çr.). “Değirmenin daşına / Döner kendi başına” Gösterir 2011: 77

daşatma Kuşlastığı, sapan (Âşıkbükü-Os.).
daşenek Killi çamurdan yapılmış boyalı bilye, misket (Çr.). “Dışarılilar daşeneğe bilye diyolar ula.” Kerman 1997: 17
daşık Kendi varlığını, benliğini abartan kimse (Os.).
dâşirilmek Değiştirilmek, başka yere atanmak (Çıkrık-Çr.). “Mualim burdan dâşirilmiş.” Tdk 1993: 1376
daşlampa → daşlık (İs.).
daşlantı (1) Buğday, bulgur yıkanıp elendikten sonra geriye kalan taşlı kısım (Çr.).
daşlantı (2) → daşlık (Çr.).
daşlık Kümes hayvanlarının midesi, katı, taşlık (Çıkrık-Çr.).
daşmak Taşmak (Çr.).
dat Tat, çeşni, lezzet (Yaylacık-Or.; Çayhatap-Çr.). “Börekleri on beş gattan, halvaları yenmez dattan” Caferoğlu 1994b: 115
dâtım Dağıtım (İs.). “Dâtımda herkesi bi yere verdile.” Abaz 2004: 156
dathıcak Kıtık (Çr.). “Dathıcak bir yıldız, evlerde bütün sığırlar öldü.” Tdk 1993: 1378
datlı gidişük Hoşa giden bir şeyin bağımlısı olma (İs.).
datlı maya Simitçilerin sattığı bir çeşit çörek (Ovakarapınar-Çr.).
dâtmak Dağıtmak (İs.). “Ölan tarafı da maallelerine dâtyı hep onu.” Abaz 2004: 95
davar gelme vahdı Saat on bir, on iki arası (Su.).
davar gitme vahdı Saat on beş, on altı arası (Su.).
davarın yüzü Ocak ayının on beşinde oynanan, kış yarısı eğlencesi de denilen bir seyirlik köy oyunu (Palabıyık-Çr.).

davgun (1) Yaptığının cezasını gene kendisi çeken (Gölet-Ka.). “Davgunuma yapmasın. İşte böyle olur.” www.golet.tr.gg/

davgun (2) Veba hastalığı (Gölet-Ka.). “Davgun bile yapışmaz.” www.golet.tr.gg/

davlu Çarık yapmak için uzunlamasına kesilen ham deri (Çr.).

davlunbaz Davlumbaz (Çr.). “Ocağın önünde, üst kısmında davlunbaz denilen alçıdan yarım koni biçiminde bir siper..” Çorumlu 2009: 1203

davşan Tavşan (İs.; Kiranlık, Tarhan-kozlusu-Çr.). “Ekmek davşan olsun, sen tazı; goş goş dutama.” Oğuz 2007a: 75

davşan ağacı Sarı çiçekli bir çeşit çalı (Çalyayla-Çr.).

davşan börgücesi Börülce, karnıkara, Rodos fasulyesi (Âşık-bükü-Os.).

davu Dava, konu (Göcenovacığ-Çr.). “Bu göbeli bırakın, sonra bunun davusunu yaparız.” Çorumlu 2009: 1654

davulbaz → davlumbaz (Çr.).

davullanmak Şişkinleşmek, kabarmak, eğilip bükülmek (İs.).

dayak (1) Kağnılarda, dört tekerlekli arabalarda oku yukarda tutmaya yarayan ağaç destek (Alacahüyük-Al.; Eskiakin-Çr.). “Kimi kürek, kimi kalın kağni dayaklarını almışlardı ellerine.” Sarıyüce 2004: 329

dayak (2) Kalınca uzun sopa, baston (Akçalı-Su.; Palabıyık-Çr.). “Ozana malzeme şaire uyak / Yaşlılara baston sakata dayak” Özgür 2002: 75

dayak (3) Hayvana tek başına yük sararken yüklenen bölümlün düşmemesi için altına dayanan ucu çatalı kalınca ağaç (Çalyayla-Çr.).

dayaklamak Kapıyı bir destekle arkasından kapamak (Sıracettin-İs.).

dayama (1) Araba sandıklarını yanlardan tutan dikine ağaçlar (Çr.).

dayama (2) Mayasız hamurdan, fırında ya da sacda pişirilen bir çeşit pide (Şekerpınar-Su.).

dayangal → dayangan (Eskiköy-Çr.).

dayangan Dayanıklı, sert, metin, sağlam (Çr.).

dayangılı → dayangan (Çıkrık-Çr.).

daydalanmak Nispet yapmak (İs.).

dayı Yaşlı erkeklere seslenme sözü (Çalyayla, Kızılpınar-Çr.).

dāyım Sürekli, her zaman (Su.).

dayır dayır Şiddetle, süratle, cayır cayır (Çr.).

dayı yolu Düğünde oğlan evinin gelinin dayısına verdiği armağan (Su.).

daylak Deve yavrusu (Su., Satiyüzü-İs.; Dutçakallı-Çr.).

dayn Erkekler için kullanılan seslenme biçimi (Bademce-Ka.).

dayre Daire (Âşık-bükü-Os.).

dayremek Kumaşın iyice eskiyerek ipliklerinin seyrekleşip incilmesi (İs.).

dazırayı çekmek → dazıtmak (Çr.).

dazıtmak Kaçmak, kaçırarak (Çr.).

dazmak → dazıtmak (Çr.).

deâd Takat, derman (Su.).

debelek Husyeleri yaralanmış, şişmiş kimse (Çıkrık-Çr.).

debelenmek Tepinmek, çırpınmak (Su.; Çr.). “Deli tavuk gibi debelenip duruyor.” Yoksul 2013: 229

deber Hoyrat, sözünü bilmez, patavatsız, dengesiz (İncesu-Su.). “Biraz benzer debere / Lafı benzer bibere” Aytekin 2003: 44.

debertmek → debreştirmek (İs.).

debil dübül İki yana sallana sallana düzensiz yürüyen (İs.; Su.).

debreşmek → depreşmek (Çr.). “Gökte bulutlar var, görünmez Zuhalelem debreşiyor, sundum arzuhal” H. H. Ucar 1957: 15.

debreştirmek Gizli, unutulmuş bir şeyi ortaya çıkarmak (Çr.).

dede Yatır (Çr.). “Orada dede vardı. İyi etmediniz çarpılırsınız.” Ozulu 2016: 152.

dedebörkü Kuzukulağı da denen bir mantar cinsi (Mislerovacığ-Çr.).

dedem sakalı Çelik çomak oyununda, oyuncunun çeliği sakal gibi çenesine koyup önündeki çukurun üstüne bırakması (Çr.). “Vuramazsa dedem sakalı yapılır.” Oğuz 2006b: 12.

dede sahalı Uzun tüylü çiçekleri toplanarak demet yapıldığında sakala benzediği için bu ad verilen otsu bitki (İs.).

dedesakalı Yenebilen bir çeşit yabanıl ot (Âşık-bükü-Os.).

dede yetimi Dedesi sağken babası ölen, dedesinin kalıtından yararlanamayan kimse (Su.).

dedikli İsteddiğini yapan, ısrarcı (Arpalık, Dutçakallı-Çr.).

dedimkine Dedim ki (İs.).

dedürgün etmek Rahatsız etmek, huzur bozmak, üzme (İs.).

deermen Değirmen (Gölköy-İs.). “Deermenden un getiriyoduk.” Abaz 2004: 164

dees etmek İki ailenin birbirine karşılıklı kız vermesi (İkipınar-

İs.). “Dees idince gelin guye olamadı.” Abaz 2004: 124

defar Çare, derman (Çr.). “Acaba defarı bulunmaz mı?” Tdk 1993: 1399

def demberlek Sazlı, sözlü eğlence (İs.).

değarmen Değirmen (Eskiakin-Çr.). “Ta... şeerden getiriyok hamırı Beş dene değarmen duruk Deyzoğlu” Kurtoğlu 1998: 22.

değe Dede (Kuyucak-Me.).

değel Değil (Ba.; Çr.). “Sen bana yarın değel, ferdası gün uğra.” Seyda 2006: 55.

değirmenci çöreği Bir tür somun ekmeği (Su.; Bükse-Çr.).

değirmi Başa örtülen beyaz örtü (Kalecikkaya-Al.; Su.).

değişik etmek İki ailenin oğullarını karşılıklı olarak birbirlerinin kızları ile evlendirmeleri (Su.). “Araya aile büyükleri girerek değişik yapma denilen evlilik gerçekleştirilmiş.” Uçakçı 2006b: 125

değme Elçi, haberci (Çr.).

değnekçi Köy düğünlerinde düğünün önünde koşan kimse, düğün öncüsü (Gölet-Ka.).

değrülme Devrilmek (Âşık-bükü-Os.).

değriş Derviş (Âşık-bükü-Os.).

değe Teyze (Âşık-bükü-Os.).

deha İşte, orada, şurada (İs.).

dehlemek (1) Kışkırtmak (Çr.). “İşi gücü yok orda burada birbiri üzerine adam dehleyip geziyor.” Tdk 1993: 1406

dehlemek (2) Gözetlemek, gözlemek, dikkatle bakmak, izlemek (İs.).

dehlemek (3) Uzaklaştırmak, baştan savmak, kovmak (Çr.). “Dehledim, kapıdan çıkıp gitti.” Yoksul 2013: 230

dehmen İçkili, sazlı sözlü toplan-

tı (Çr.).
dek 1. Denk, eşit, uygun (İs.; Su.).
 2. Hayvanlara yüklenen yükün bir tarafı, denk (Çr.).
dek durmak Uslu, terbiyeli, rahat durmak (Toyhane-İs.; Bademce-Ka.; Su.). "Dek dur depik yeme." Yoksul 2013: 230
dekiyenen durmak → dek durmak (Bademce-Ka.).
dekmik Tekme (Aşağıfındıklı-Su.; Çr.).
dēl Değil (Gölköy-İs.). "Nere gittikleri de belli dēl." Abaz, 2004: 111
delanlı Delikanlı (Harunköy-İs.). "Onun da şey delanlı." Abaz 2004: 133
delbeder Yoksul, zavallı, dağınık kimse (Su.).
deldak Gömlek içine giyilen, yünlü ya da pamuklu, astarlı, bir tür içlik (Çr.).
deli buğday Kunduru denilen buğday çeşidi, kırmızı buğday (Çr.). "Üveyik, Rus, deli buğday, dedeşi, alkara kılçık, turnadili yetiştirilmektedir." Çorumlu 2009: 1445
delice Kartal soyundan bir kuş, kerkenez (Evcı-Bo.). "Aygır dağı oylumunun son yitiği deliceler oldu." Sarıyüce 2006: 71
deliçiçi Bulduğu her şeyi üzerine giyen, takıp takıştıran kimse (Çr.). "Ne geyindin kız, kimsin sen? Etme anam, o ne deliçiçi gibi öyle!" Özçatalbaş 2002: 28
deli daşşak Donsuz, çıplak (Su.).
deli kız Çokluklu kadınlar arasında oynanan, evde kalmış kızları konu edinen seyirlik köy oyunu (Büyükcamili-Çr.). "Sözlere uygun olarak deli kız rolündeki kişiye kambur yapılır." Oğuz 2006c: 20
deli kirez Kiraz aşılanan küçük kırmızı meyveli yabanıl ağaç,

mahlep (İs.).
delikli Üstünde delikler bulunan kevgir (Beydili, Çalyayla, Ovakarpınar-Çr.).
deli mantar Zehirli mantar (Göcenovacığı-Çr.). "Kalktı, ayakta bir kere daha incedi 'deli mantar'ı, bir yanını kamasıyla çentti." Gümüş 1977: 23
deli melek Dokuma çanta, heybe ya da yastıkların üzerine işlenen bir motif (Alacahüyük-Al.).
deliöz Huysuzluk yapan hayvan (Çalyayla-Çr.).
delimsa Deli gibi (Çalyayla, Kızılpınar-Çr.).
deli tatlı Olgunlaşmak üzere olan turşu (Çalyayla-Çr.). "Deli tatlı olan turşumuzun tadına baktın mı?" Yoksul 2013: 232
deli yağmur Rüzgârla gelen, bir anda yağan, hemen geçen yağmur (Al.).
dellal İlanacı, tellal (Küre-Al.; Os.; Su.; Evcıortakışla, Karahisar, Sarimbey-Çr.). "Çırpınarak öten horoz / Sabahların dellalıdır" Çağlar 1954: 31
dellek Tellak, natır (Çr.). "Dellekler içerde kesede, çimdirmede müşteriye." Lâçin 2007/63 : 7
dellenmek 1. Delirmek (Çr.). "Dellenme babam... diye yavıncıdı Cennet. Koy o kamayı neyi yerine..." Gümüş 1977: 27
 2. Gayrete gelmek, heveslenmek (İs.).
delley Dişi köpek (Dutçakallı-Çr.).
delme Önü işlemeli bir çeşit yemek (Alacahüyük-Al.; İs.; Me.; Çampınar-Os.; Su.; Ovasaray, Büğdüz-Çr.). "Çıktım kar kürtüğüne / Delmenin yırtığına" Ertekin 2006: 40
delü Deli (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.).
delü gız Bir çeşit mantar (Bademce-Ka.).

delümseğü Akli kıt, hafif zihinsel engelli, delimseği (Âşıkbükü-Os.). "Rahmetli adamın biraz delümseğü bir kızı vardı." Arslaner 2016: 241
dembeden Birdenbire, ansızın (Su.).
deme Şiir, türkü (Çalyayla-Çr.).
demirkazık Kutup yıldızı (İs.).
demirkır Siyah beyaz karışık, griye yakın at donu (Evcı-Bo.; Os.). "Bu benim demir kırın narası değil!" Tahir 2004: 15
demiste Toprak dam (Çıkrık-Çr.). "Demisteyi loğ taşı ile bağladın mı, yağmurdan akar." Tdk, 1993 : 1418
demrâ → demre (Su.; Babaoğlu, Kınık-Çr.).
demre Bir çeşit deri hastalığı, temriye (Bozdoğan-Al.).
demreği → demre (Çr.).
demreğü → demre (Çr.).
demüsdü Çevresi açık, balkon gibi yer (İkipınar-İs.). "Anamgiliñ demüsdüsü va." Abaz 2004: 121
dendene Tedbir, düşünce (Çr.). "Artık oğlun büyümüş, eline dendeneyi al sana masraf görünüyor." Tdk 1993: 1420
dene (1) Arpa, buğday tanesi (İsahacı-Al.; Gökçam-Su.; Çıkrık, Çayhatap, Eskiekin-Çr.). "Dene bekler gibi başımda bekleme." Kerman 1997: 17
dene (2) Tane (Al.; Gökçam-Su.; Eskiekin, Eşençay-Çr.). "İki dene ağaç kaşık / Sallıyoduk keşik keşik" Kurtoğlu 1994: 38
deneci Yiyici, rüşvetçi (Ka.).
denehasıda Nişastayla, pekmezle yapılan bir çeşit helva (Çalıca-Çr.). "Bu gece denehasıda yapacağız." Tdk 1993: 1421
denek tahtası Hedef tahtası (Çr.). "Deli oğlan bahçanın kapusunu denek tahtası yapmış, atmış kurşunu." Tdk 1993: 1421

deneleme Çok arpa, buğday yemekten kaynaklanan hayvan hastalığı (Su.).
denelemek Tanelemek (Çayhatap-Çr.). "Yanında da bir tepsi üzüm, Deneleyindi ha deneleyindi" Caferoğlu 1994: 139
denem beşe Köy odalarında iki zar ya da aşıkla oynanan bir oyun (Çr.).
dene sahzı Damla sakızı (İs.).
dengelek (1) Danggalak (Al.).
dengelek (2) Sabit olmayan (Su.).
dengildombalak Takla (Çr.). "O heriften mal alınmaz, beş gurus için dengil dombalak atar." Kerman 1997: 17
dengil dombalak atmak (aşmak) 1. Takla atmak (Çr.).
 2. Çıkarı için olmadık dalkavukluk etmek (Çr.). "O heriften mal alınmaz, beş gurus için dengil dombalak atar (aşar)." Kerman 1997: 17
dengilmek Yıkılmak, devrilmek, yuvarlanmak, yan yatmak (İs.; Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.). "Dengilesice, çekil başımdan, işim gücüm var benim." Arslaner 2016: 241
densük Kendini kural dışı gibi gösteren kimse (Os.).
depçek → depki (Ka.).
depdirmek Belletmek, kazdırmak (İs.). "Bahçeyi depdirdin mi?" Tdk 1993: 1426
depe Tepe, baş, uç (Çavuşoğlu-İs.; Oğ.; Âşıkbükü-Os.; Su.). "Armut silkiyom diy, depesi aşşâ düşüy." Abaz 2004: 140
depegöz Salak, aptal (Çr.).
depelemek (1) 1. Çiğnemek, ezmek, üstünden geçmek (Su.).
 2. Önemsememek, dikkate almamak (İs.).
depelemek (2) Ağzına kadar dol-

durmak (İs.).

depelik 1. Üzeri altın ya da gümüş paralarla süslü kadın başlığı (Âşıkbüğü-Os.; Su.). 2. Eski-den kadınların alınlarına bağladıkları altın (Harunköy-İs.). "Depelik vardı, düünlerde nişanlı kızlara." Abaz 2004: 97

deper Güç, kuvvet (Dutçakallı-Çr.).

depik Tekme, çifte (Ka.; Kamışlı-Su.; Arpalık, Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Beygir çocuğu bir depikte yıkıtı." Tdk 1993: 1429

depik depmek Tepmek, çifte atmak (Çr.).

depil destek Düzensiz, başıboş (Su.).

depişmek Tepişmek, tekmeleşmek (Çr.). "Baktım ahırda depişiyorlar, susadılar herhal dedim." Özçatalbaş 2002: 65

depitme Vurukları, ezikleri iyileştirmekte kullanılan biraz pişirilmiş hamur (İs.).

depiye Salak, aptal (Çr.).

depki Bel denen tarım aracının ayakla basılan tahta kısmı (Su.; Çr.).

depkin Bir yerden batıp diğer bir yerden çıkan su, kaynak (Çr.).

deplek Önüne bakmadan dikkatsizce yürüyen (Su.).

depme Bel denilen tarım aracı (Kayaagzı-İs.).

depmek (1) Bağ, bahçe bellemek (Su.; Tatar-Çr.). "Bağa girdim depilmiş / Karıkları ekilmiş" Çağıl 2013: 9

depmek (2) Bir şeyi basa basa doldurmak, tıkmak (Çalyayla-Çr.). "Derisine saman depip evinin külünü yele vermeyince bize dur durak yoktur." Tahir 2004: 160

depmek (3) Tekme atmak, tekmelemek (Âşıkbüğü-Os.; Serban-Çr.). "Deptim keçe, siviriltim külah

oldu." Çorumlu 2009: 1528

depmek (4) Yürümek (Su.).

depmi → depki (İs.; Ka.).

depmik Tekme, çifte (İs.).

deppe düppe Salak, aptal (Çr.).

deprem Zلزele, yer sarsıntısı (Ka., İs.).

depemek Hareket etmek, kıvıldamak (Çr.). "Saçımın kılı depemez..." Tahir 2004: 190

deprenme → deprem (Çr.).

deprenmek Kıvıldamak, oynamak (Çr.). "Deprendi, üstündeki dağ gibi ağırlığı atmak için." Tahir 2007: 295

depreşmek Yeniden ortaya çıkmak, tekrarlamak (Çiçeklikeller-Su.; Eskiekin, Mislerovacığı, Sarimbey-Çr.). "Pınarda yâri gördüm / Eski derdim depreşti" Gösterir, 2011: 168

depretmek Hareket ettirmek, kıvıldatmak (Çr.). "Dost depretse dudağımı / İşletir sinem dağımı" (Âşıkî) Ercan 1991: 66

depselek Sakar, gözünün önünü görmeyen (Çalyayla-Çr.).

depşek → depki (Ka.).

depük Tekme (Bademce, Gölet-Ka.). "Depüğü yiyince yere serildi." www.golet.tr.gg/

derbiz Toprağın işleme, ekme tavı (İsahacı-Al.). "Toprak derbiz olmayınca ne ekek / Birdir Allahımız gayle mi çekek" Arısoy 1970: 56

deremet Çözüm, çare (Su.).

dergen Harmanda düven sürerken düşen başakları toplamak için kullanılan yabaya benzer bir aygıt (Çr.).

deri günü Panayır, pazar kurulan gün, salı günü (İs.; Bademce-Ka.; Su.; Eskiekin-Çr.). "Deri günün devrisi ordayım." Kerman 1997: 17

derilmek Toplanmak, bir araya gelmek (Evcortakışla-Çr.). "Çorum

ile Kalınsaz kasabası dolaylarına gidecek olanlar bir araya derildiler."

Sarıyüce 2004: 15

derim ayı Sonbahar (Çr.).

derinti Şurdan burdan toplanmış eşya, insan (İs.; Dutçakallı-Çr.).

derip deşirmek Düzenlemek, toparlamak, derlemek (Su.).

deriun Pazar günü (Çr.). "Derünü ezvaneler gapalı mı?" Tuluk 1991.

derlemek Toplamak (Olukyandı-Su.). "Ordan oraya koşturup dostunu düşmanımı derledi."

Seyda 2006: 192.

dermiyeli Kösele ya da gönden önce tersinden dikilip sonra çevrilip kalıplanarak mes haline getirilen ayakkabı (İs.).

derneşmek Direnmek (Ka.).

deste Ayakçak kullanılarak biçilmiş ekinlerin toplu durumu (Kıcılı-Al.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çalyayla, Tolamehmet-Çr.). "Arpa biçtim destem var / Yatak getir has-tam var" Gösterir 2011: 264.

desti Testi (Eskiekin-Çr.). "Oluğa desti koydum / Damla damla dolacak" Gösterir 2011: 172.

destimenci Ekin bekçisi (Seydim-Çr.). "

destimenci danasına dönmek

Obur, pisboğaz kimselerin durumunu anlatmak için kullanılan bir söz (Çr.). "Destimenci dana sına döndü." Yoksul 2013: 236.

dēşirmek Değiştirmek (Çr.).

deşenek → daşenek (Al.; Karadonna, Mazıbaşı-Çr.). "Kimi aşık, deşenek oynar, kimi topraktan havuz hamba biç yapar."

Özçatalbaş 2002: 31

de şindi Ters bir durum yaşandığında söylenir (İs.).

deşinmek Eşinmek (Akçalı-Su.).

"Avluda deşinip duran tavuklara bir atmaca pike yaptı."

Sarıyüce 2004: 240

deşirici Dilenci, toplayıcı (Kamışlı-Su.). "Deşirici eline bakarken sen kesene bak." Uçakçı 2006b: 155

deşirikli Tertipli, düzenli kimse (Su.).

deşirmek Toplamak (Su.; Sarimbey-Çr.).

deşmek Delmek, yarmak, yara açmak (Yazır-Bo.; İs.; Akçalı-Su.; Eskiekin, Sarimbey, Turgut-Çr.). "İnsafsız atılan oklar / Yaramızı deşmektedir" Gardaş 1979: 14

dē şorda Daha orada (Su.).

deşti Aşılınmamış, yabancı kiraz (Olukyandı-Su.).

deve (1) Erkeklerce oynanan bir köy seyirlik oyunu (Su.; Celilkırı-Çr.).

deve (2) Dokuma tezgâhında tarak takılan kısım (Eskiyapar-Al.).

deveçökerden Kurak, sert topraklarda yetişen, sarı çiçekli, çok dikenli yabancı bir ot (Çr.).

devedabanı İlk yazda kırlarda, tarlalarda kendiliğinden yetişen, pembe çiçekli, yumru kökleri yenen bir bitki (Çr.).

devedişisi Sarı, iri taneli bir buğday çeşidi (Sarimbey-Çr.). "Üveyik, deli buğday, devedişisi, alkara kılçık, turnadili yetiştirilmektedir." Çorumlu 2009: 1445.

devek Asma kütüğü, tevek (Os.; Beydili, Dutçakallı-Çr.). "Devekte üzüm kara / Üzümde dizinkara"

Türkoğlu 2007: 173.

devetopu Hamur pezisinin büyük olanı (İş.).

devinmek Çabalamak, uğraşmak, didinmek (Çr.).

devre Aklı tam yerinde olmayan kimse (Su.). "Deli devre konuşuyor." Uçakçı 2006: 360

devrebik Çam mantarı (Evcı-Bo.).

“Çam mantarının adı devrebiktir.”
Sarıyüce 2006: 134

devriş Derviş, tarikat üyesi (Su.; Çayhatap-Çr.). “Aşığa nişansın devrişe burhan / Mühür kimde ise odur Süleyman” Caferoğlu 1994: 140

devrüsünün Ertesi gün (Çr.). “Devrüsünün gelip beni bulasın.”
Yoksul 2013: 239

devriş Derviş (Ba.; Çalyayla-Çr.). “Zamanın birinde bir devriş varmış.”
Akbaş 1983: 21

dey Diye (Çalyayla-Çr.).

deybayak Az önce, demin (Çr.).

deydaha İşte orada (Al.; Yağcılar-Ka.; Os.; Çalyayla-Çr.). “Eşeğini arıyodun, deydaha! Bostana girmiş yayılıyo.” Kerman 1997: 17

dey dey daha hollukta Aradığının nerede olduğunu biliyorum ama, bunu sen bulamazsın (Os.).

deyha İşte, orada, şurada (Su.). “Deyha, dedi adam. Görmüyon mu?”
Sarıyüce 2004: 338

deyi Diye (Âşıkbüğü-Os.; Kirazlıpınar-Çr.). “Irak deyi gücenme / Âşığa Bağdat yakın” Gösterir 2011: 241

deyim Diyeyim (Akçalı-Su.; Çıkrık, Serban-Çr.). “Kapısını çalıp tok köpek, getirdim tosunumu deyim.”
Aksu 2013: 20

deyincik Deyince (Çr.). “Hani yârin deyincik / Gösterdiğne değmeli”
Gösterir 2011: 149

deyip dökmek Sürekli söylemek (Eskiekin-Çr.). “Yaz deyip dokerdin, aha yazıyom / Köy dedi mi, içim buruk Deyzoğlu” Kurtoğlu 1998: 21

deyiş Destan, ağıt, şiir, türkü (Körkü, Şekerhacılı-Su., Çalyayla-Çr.). “Ben kış sevmem ki yaza alıştım Türküye, deyişe, saza alıştım”
Çırakman 2002:12

deyneğe binmek Yaşlılık nedeni ile desteksiz yürüyememek (Su.).

deynek Değnek (Fındıklı-Or.; Gökçam, Körkü-Su.; Çalyayla, Eskiekin-

Çr.). “Deyneği argaçta kalasica.”
Yoksul 2013: 239

deynecki (1) Köy düğünlerinde düğün alayının önünde giden kişi (İs.).

deynecki (2) Hayvan pazarında büyükbaş hayvanı pazara getirip görüren kişi (İs.).

deyos Deyyus (Ka.; Çr.). “Şu deyosun tarlası / Çeltik değil kımdıra”
Dbk 2003: 127

deyvemek Söylemek (Ka.).

deyyis Deyyus (Do.). “Dürzü deyyisin kızı / Neremde kusurum var?”
Gösterir 2011: 266

deyze Teyze (Esentepe-İs.). “Bi deyzem varıdı, oña giderdim.”
Abaz 2004: 118

dēze Teyze (Örenseki-İs.; Çr.). “Ondan ne çekdim dēze.”
Abaz 2004: 125

dezgere Taş, toprak, kum taşımaya yarayan sedye biçiminde araç, gezgere, geçgere (Âşıkbüğü-Os.).

dıbiçca Sağa sola sapmadan, doğruca (Âşıkbüğü-Os.). “Haydi bakkalım, bakkala dıbiçca git gel.”
Arslaner 2016: 241

dıbirga (1) Yılgın denilen çalının dalından yapılan keklik kafesi (İs.).

dıbirga (2) Çalı süpürgesi yapımında kullanılan ince sert dallı bir çalı türü (Âşıkbüğü-Os.).

dıbiş dıbiş Tıpış tıpış, ufak adımlarla, yavaş yavaş yürüyüş (Çr.). “Benim yavrum artık dıbiş dıbiş yürüyor.” Tdk 1993: 1449

dıbiz Saçsız, kel (Çr.).

dığdı Uzak akraba (Su.; Çr.). “Dığdıdısımın dığdıdı, dış kapının dığdıdüsü.”
Çorumlu 2009: 1529

dığdığı (1) Kalbur altına geçecek kadar küçük pirinç kırıntıları (Gölet-Ka.).

dığdığı (2) → dığdı (Gölet-Ka.). “O mu? Dığdığının dığdığı.”
www.golet.tr.gg/

dığdış 1. Çelimsiz, zayıf (Su.).
2. Yalnız, çaresiz (Su.).

dığhac Az su konulması nedeniyle kıvamsız olan hamur işleri ya da katı, susuz yiyecek (Su.).

dığıl dığıl etmek Yaltaklanmak (Çr.). “Paranın kokusunu aldı da dığıl dığıl ediyor.” Tdk 1993: 1453

dığıldanmak Küçük çocuğun kendi kendine söylenmesi, mırıldanması (Çr.).

dığrak Özellikle bulgur yapımında kullanılan bir buğday cinsi (İs.).

dıhım Lokma (İs; Çr.). “Aş dezgânın üstünde bi dıhım ekmek.”
Çorumlu 2000: 18

dıhıs Çamur (Çopraşık-Al.).

dıhuş (1) Sıkışık, dar yer (İs.).

dıhuş (2) Kek, hamur gibi şeylerin kabarmadan kalması (İs.).

dıhızımak Sıkılmak, rahatsız olmak (Gökçam-Su.).

dıka Şişe ya da testi kapağı, tıpa mantar (Çr.).

dıkdumak Yedirmek (Bademce-Ka.).

dıkılmak Hücum etmek, saldırmak (Dutçakallı-Çr.). “Ben yârime giderken / Köpekler dıkılıyor”
Türkoğlu 2007: 176

dıkım Lokma, küçük lokma (İs.; Ka.; Âşıkbüğü-Os.; Su.; Ovakarapınar-Çr.). “Bir dıkım yemek yedim.”
Tdk 1993: 1455

dıkırdanmak Sürekli söylenip durmak (Çr.). “Bal yapmaz arı gibi dıkırdanıp durma.” Gürsel 1997: 250

dıkıs → dıkız (1) (Külâh-Al.). “Yerimiz çok dıkıs.” Tdk 1993: 1456

dıkız (1) 1. Sıkışık, dar (Arpalık,

Dutçakallı-Çr.). 2. İşlenmeyecek denli ıslak toprak (Külâh-Al.; Âşıkbüğü-Os.; Su.). “Dıkızda ekersen tarla pıtrak getirir.”
Çorumlu 2009: 736

dıkız (2) 1. Şaka kaldırmayan insan (Külâh-Al.). 2. Konuşulamayacak denli tok sözlü olan kişi (Su.).

dıkız (3) Suyu az olduğu için güç yutulan yiyecek (Âşıkbüğü-Os.). “Kabak dıkız olmuş.”
Arslaner 2016: 241

dıkızımak Çok sıkışmak, tuvalet gereksinimini giderememek (Çr.). “Dıkızımaynan darazımayı birbirine karıştırma.” Yoksul 2013: 239

dıklım dıklım Tıka basa, tıklım tıklım (Eskiekin-Çr.). “Ferik Nenem birez söllüm soklumdü / Zekiye'nin evi dıklım dıklımdı.”
Kurtoğlu 1998: 13

dıkmak Kaşığa alınan lokmayı yemek (Bademce-Ka.; Âşıkbüğü-Os.). “Çorbadan bir kaşık ya dıktım ya dımkadım, dış kapı açıldı.”
Arslaner 2016: 241

dıldıl Kavak ya da söğüt dalından yapılan bir çalgı (Tolamehmet, Karagöz-Çr.). “Dıkızımaynan dıldıl çalınmaz.” Yoksul 2013: 239

dıllı Söğüt dalından yapılan düdü (Közören-Me.).

dıma → dumağı (Çr.).

dımağ → dumağı (Çr.).

dımağı → dumağı (Çr.).

dımbadak Ansızın, birdenbire (Çr.).

dımbıl Ağaç ya da topraktan yapılmış küçük yayık (Eskice-Çr.).

dımbıldamak Söylenip durmak (Çr.).

dımbıra gibi Davul gibi şişkin, çok gergin (Âşıkbüğü-Os.). “Hayvanlar bugün keşikte iyi doymuş, suyu da içince karınları dımbıra gibi oldu.”

Arslaner 2016: 241
dımbırdatmak Saz, cura, tambur gibi müzik aletlerini çalmak (Çr.). “Dımbırdattıkça öyle, kocaoğlan geliyor keyfe.”
 Özçatalbaş 2002: 38
dımbırtı Davul gibi çalgıların uzaktan duyulan sesi (Çr.).
dımdım → dındın (Çr.).
dımdızlak 1. Hiçbir eşyası olmayan, bomboş (Çr.). “Ev almışlar emme her yer dımdızlak.”
 Kerman 1997: 17
 2. Yoksul, üstü başı perişan, parasız pulsuz (Âşıkbüğü-Os.; Çr.). “Son parayı da sana versem dımdızlak kalırım ben.” Arslaner 2016: 207
 3. Yapayalnız, tek başına (Âşıkbüğü-Os.). “Oğul uşak evlenip gidince kocaman evde dımdızlak kaldım.”
 Arslaner 2016: 207
dımık Ağzın tavanı (Su.).
dımışkı (1) Güzel, yakışıklı, şık (Çr.). “Yeni urba dikinmiş, dımışkine dolanyo.” Kerman 1997: 17
dımışkı (2) Tepsi (Su.).
dımışkine İyi, uyan (Çr.).
dınnımak Yavaşlamak, ağırlaşmak, sakinleşmek (Çr.).
dındın Mızımız, miymıntı, çabuk karar veremeyen, sözü uzatan (Çr.).
dınga Zayıf, çelimsiz, hastalıklı (İs.).
dıngaz Süzme yoğurt (Ka.).
dıngıl Dalga geçerek boş boş konuşmak (Külâh-Al.).
dıngırdamak 1. Sürekli hareket etmek, kımıldamak (Çr.). 2. Gereksiz konuşmak, gevezelik etmek (Çr.). “Bal yapmaz arı gibi dıngırdayıp durma.” Yoksul 2013: 107
dıngırtı 1. Müzik sesi ya da mırıldanma (Çr.). 2. Dalga geçme (Su.).

dımlak Burnundan konuşan kimse (Çr.).
dımkabak İçi boşaltılıp su kabı olarak kullanılan asma kabağı (Çr.).
dınlamak Arı gibi böceklerin ses vermesi (Çr.). “Yaz geldi, bizim arılar dınlamaya başladı.”
 Koşay-İşitman 1932: 100
dınnā bitli Eli cebine gitmeyen, cimri (İs.).
dınnak Tırnak (İkipınar-İs.; Eski-kin-Çr.). “Dınnān nankisini kesseñ acımaz.” Abaz 2004: 124
dınnak gaşıma İki kişinin arasını açmaya çalışma (İs.).
dınnaklamak Bir kimseyi istemediği konuları açarak kızdırmak (İs.).
dırat Kırat (Su.).
dırağuzlamak → dıravuzlamak (Âşıkbüğü-Os.).
dıravuzlamak Kapıyı, pencereyi sıkıca kapatmak, sürgülemek, iyice kilitlemek (Ka.).
dırğa Yapılan hiçbir işten memnun olmayan, sürekli sorun çıkaran kişi, oyunbozan (Gölet-Ka.). “Gene dırgalık yapar, başımıza dert olur.” www.golet.tr.gg/
dırık 1. Esas, temel (Çr.). 2. Dirlik, düzen, uygunluk (İs.; Eski-ekin-Çr.). “O iş dırık tutmadı.”
 Caferoğlu 1994: 215
dırık dırsık Sökük yırtık (Çr.).
dırık dutmak Bir işte tutunmak, sebat etmek, sonuna kadar beklemek (Eski-ekin, Sarimbey-Çr.). “Bugünaadar hangi işde dırık dıttu ki?” Kerman 1997: 63
dırıtmak 1. Kovmak, başından defetmek (Me.). 2. Sırtmak, karşı çıkmak (Ka.; Os.; Su.). “Verirsen şu düveyi alacağım, diye dırıtı...”
 Saraçer 2000: 353

dırlama! Çok konuşanı azarlama (Ka.).
dırlamak Gereksiz konuşmak (Ka.).
dırlanmak Gerekli gereksiz söylenmek, mırıldanmak (Çr.). “Çok dırlanırsa parasını öder, ağzını kapatırız.” Seyda 2006:255
dırmık Sap toplama işinde kullanılan bir tarım aracı, tırmık (Kamışlı-Su.; Çr.). “Dırmık denilen aletle tarla dolaşılır.” Doğan 2004:117
dırmıntı Tahıl biçildikten sonra tırmıkla toplanan kalıntılar (Su.).
dırr At, katır durdurma ünlemi (Kamışlı-Su.).
dırray Çobanın sürüyü su içmeye götürürken çıkardığı ünlem (Oğlaközü-Su.).
dırdıbilak Çırılçıplak (Su.).
dırdıvrak Derli toplu (Su.).
dışar Sofa (Kargı Yaylası-Ka.).
dışarılık Yabancı giysi (Su.; Göcenovacı-Çr.). “Döne haberi alır almaz dışarılık kunduralarını giyindi.”
 Sarıyüce 2004: 297
dışarılıklı Yabancı, başka memleketli (Evcı-Bo.; Su.). “Şimdi alınma ama sen göçmensin, dışarılıklısın.” Sarıyüce 2004: 265
dışaylak Dışa doğru, dış tarafa yakın, dışarlak (Âşıkbüğü-Os.). “Duvarın temel taşlarını biraz dışaylak yerleştirin.” Arslaner 2016: 242
dışlık Özellikle dışarıda huzur, rahat, düzen (Çavuşoğlu-İs.; Su.). “O gelince dışlığım galmadı.”
 Uçakçı 2006: 360
dışlıksız Dışarıda huzursuzluk yaratan, geçimsiz (Su.).
dıvrak (1) 1. Derli toplu, yakışıklı (Külâh-Al.). 2. Giydiğini yakıştıran (Çr.). 3. Çevik, canlı, kıvrak (Ayazköy, Çalyayla-Çr.). “Ne gülyönüz la dıvrak dıvrak?”

Özçatalbaş 2002: 95
dıvrak (2) El tezgâhlarında ipek karıştırılarak yapılan dokuma türü (Çr.).
dıynak Tırnak (Âşıkbüğü-Os.).
dızılmak → dizilmek (İmat-Al.; Su.).
dızır dızır getmek Kızıp arkasına bakmadan hızlı gitmek (Çr.).
dızlak Tüysüz, dobak (Âşıkbüğü-Os.).
dızman Kart teke (Al.).
dibek Soku (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.; Gökçeada-Uğ.;). “Dibek kadar boyu var.” Yoksul 2013: 240
dibelik (1) 1. Büsbütün, tamamen (Çr.). 2. Devamlı, daima (Çr.). “Allah dibelik geçim versin.”
 Tdk 1993: 1479
 3. Çok (Çr.).
dibelik (2) İnadına, daha beteri (Çr.). “Söylediğim şeyi dibelik aksine yapıyor.” Tdk 1993: 1479
dibi bicā İşin aslı, kökeni (Gölköy-İs.). “Dibini bicāni ben ne biyim.” Abaz 2004: 165
dibildemek Kımıldamak (Bademce-Ka.).
didiklemek Karıştırmak (İs.; Çr.). “Didiklemeynen yün ip olmaz.”
 Yoksul 2013: 152
difringi Çevik, canlı, kıvrak kimse (Çr.).
diğdiç İnce, zayıf (Çr.).
diğe durmak → çöge durmak (Çr.).
diğdirmek 1. Bir sıvının bir yerden hızla fişkırması (Çıkrık-Çr.). 2. Ayakta işemek (Gökçam-Su.; Çalyayla-Çr.).
diğir diğir 1. Bir yüzeyin pürüzlü, diş diş, pütürlü olduğunu anlatır (Âşıkbüğü-Os.). 2. Cilt üzerindeki ince kabarcıkları anlatır (Çr.). “Ellerim, alnım diğir diğir”

oldu bu anlar.” Arslaner 2016: 207
diha İşte, orada, şurada (Çr.).
dihenklemek Gözetlemek, gözlemek, dikkatle bakmak, izlemek (Çr.).
diinemek Dinlemek (Çr.). "Hemi de diine bak, aha bu ohuyacaamı." Lâçin, 2007/63: 6
dik Tahılın kabuğunu yumuşatıp ayırmaya yarayan değirmen (İs.). "Diğer bir bölümü ise dik denilen yerde yarma, bulgur, keşkeklik olarak kırdırılıp kışa hazırlanacaktı." Kalayoğlu 2017: 163
dikbasan Bayanların giydiği yüksek topuklu lastik ayakkabı (Gökköy-Çr.).
dik dombalak Baş üstü durma (Su.).
dike Bir parça yiyecek (Su.).
dikencik → dikencil (Çr.).
dikencil Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Çalyayla, Kızılpınar-Çr.).
diki 1. Doğanmış et parçası (İs.; Ka.; Aşıkbükü-Os.; Ovakarapınar-Çr.). "Biz güveç yapıyoruz deyi goca çölmeğin dibine iki diki et koymuşla; gerisini baldırcanınan doldurup önümüze getüdüle." Arslaner 2016: 241
 2. Kemikli ya da kemiksiz pişmiş et, kavurma (Çr.). "Etliklerin bir kısmı haşlanarak diki yapılır." Güven 2017: 34
dikilmek Ayakta durmak, ayağa kalkmak, dik durmak (Çavuşoğlu-İs.; Su.; Çalyayla, Tatar-Çr.). "Ulan ortada dikilmek sizin köyün huyumu?" Tahir 2006: 148
dikin Kız babasının dokunmuş top kumaşların kesilip elde dikilmesi (Ka.). "Ağzı tadının ertesi günü dikin gündür." Cingöz 2010: 318
dikittirmek Ayakta bekletmek (Çr.).
dikkolalak Eşek (İs.).

diklenmek Karşı gelmek, kafa tutmak (Evcı-Bo.; Su.). "Bir deri bir kemik kalmış gövdelerine bakmadan diklendiler." Sarıyüce 2004: 170
dikme (1) Bir ailenin tek çocuğu (Kayı-İs.).
dikme (2) Fidan, yeni dikilmiş fidan (Eskiyapar, İshacı-Al.; İs.; Os.; Su.). "Çıkarman kapıya dikme kemirir / Dölü makbul değil, geçmiş zamanı" Arısoy 1970: 99
dikolta Dekolte, yarı çıplak (Os.).
dikolto Kadın iç giyeceği, gecelik (Su.).
dil Anahtar (Yeşilyurt-Al.; Şekerpinar-Su.). "Kapının birisi açmaya çetin / Kilidinin otuz iki dili var" Yöndem 1983: 66
dilaltı Sarılık hastalığı (Su.).
dilbar Dilber, güzel (Su.).
dilbez Güzel konuşan (Harunköy-İs.; Karagöz-Çr.). "Ecük de dilbezidi." Abaz 2004: 134
dilbezeği Çok güzel konuşan (Çalyayla-Çr.).
dilbiran Yenilebilen bir çeşit mantar (Eskiköy, Eşençay-Çr.).
dil bu kadar boy bu kadar Büyüklerin yanında saygısızca konuşanlar için söylenir (Çr.).
dilçuk Dilin üzerinde çıkan acılı, beyaz kabarcıklar (Gölet-Ka.). "Dilimde dilçuk çıkmış." www.golet.tr.gg/
dildirmek Yardırmak, böldürmek (Beydili-Çr.).
dilgen Çatal (Su.).
dil gırmak Kendi şivesini bırakıp İstanbul şivesiyle konuşmak, kibar konuşmak (Su.; Çalyayla-Çr.). "Çorum ağzını bırakıp kibar laf edenleri "dil gıryo" diye hafife alırlardı." Özçatalbaş 2002: 27
dilik Dilinmiş, yarılmış (İs.; Gölet-Ka.; Çr.). "Elbise dilik dilik olmuştu." www.golet.tr.gg/

diline mürt etmek Bir sözü ya da düşünceyi durmadan yinelemek (İs.).
dilki (1) Değirmen taşının üzerinde döndüğü ağaç (Dereyazıcı-Al.).
dilki (2) Tilki (Al.).
dillala Çorum'a özgü, kadın erkek birlikte oynanan bir halk oyunu (Su.; Eskiikin, Örencik-Çr.). "Dillala oynadı doya doya" Aksu 2013: 93
dillemek 1. Aleyhte bulunmak, kötölemek (İs.). 2. Azarlamak, darılmak (Çr.). "Adımı dilediler / Dert büyük saklanır mı?" Aytekin 2003: 50
dilli düdük Rahatsız edecek denli çok konuşan kimse (Aşıkbükü-Os.).
dillik (1) Dirlik, rahatlık, düzenlik, huzur (Esentepe, Gölköy-İs.; Çr.). "Gayınnasıynan dillik etmedi." Abaz 2004: 118
dillik (2) Yemek (İbik-İs.).
dilliksiz Geçimsiz, huysuz (Çr.). "Aha ben gidiyom düşme arhama Dilliksiz yâr yalnız yat bundan kelli" Gösterir 2008/84: 11
dilliksizlik etmek Geçimsizlik etmek, ortalığı karıştırmak (Çr.).
dilme 1. Dört köşe kesilmiş ağaç, kereste (Çr.). 2. Dilimleme (Bademce-Ka.).
dil tutamağı Söz arasında yerli yersiz yinelenen sözler (Çr.).
dil yeniği olmak Yalama olmak (Çr.).
dimdik durmak Boyun eğmemek, yaltaklanmamak (Çr.).
dimdiri Dipdiri, dimdik, sapa sağlam (Çr.).
dimi El tezgâhlarında dokunan yorgan, yatak yüzü (İs.).

dimrit Erken olgunlaşan bir çeşit kara üzüm, dimnit (Çr.).
dinari Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
dinelek 1. Boyun eğmez, inatçı, dik kafalı (İs.). 2. Orta yerde boş boş dikilip duran kişi (İs.).
dinelmek (1) 1. Ayakta durmak (Külâh-Al.; Su.; Göcenovacı-Çr.). 2. Karşı gelmek (Su.). "Bu güzel araba karşısında dinelip kaldı çocuklar." Sarıyüce 2004: 298
dinelmek (2) İşe giderken, iş yaparken onunla bununla meşgul olup boş vakit geçirmek (İs.).
dineltmek Meydana getirmek (İs.).
dinemek Dinlemek (İs.). "Böyle laf ederdi de dinerdük." Abaz, 2004: 106
dingel Gelinin başına konulan yüksek örtü, gelin tacı (Me.).
dingidek Birdenbire (Çr.). "Dingidek doğrulup ayağa kalktım." Yoksul 2013: 245
dingil (1) 1. Gelinlere takılan, altınla süslenmiş fes (Me.). 2. Feslerin tepesinde iki santim uzunluğunda, masura şeklinde püskül takılacak kısım (Çr.).
dingil (2) Tepenin ya da ağacın doruğu, uç noktası (İs.). "Yavrum bir şeftali ver / Memenin dingilinden" Ertekin 2006: 22
dingil (3) Sahanların kubbeye benzeyen kapağı (Çr.). "Fehmi Bey elini ovuşturarak kabın dingilini kaldırır." Güven 2017: 36
dingildek 1. Sallanarak ya da zıplayarak yürüyen kimse (İs.; Çr.). 2. Tabanı üzerinde hareketsiz duramayıp sallanan, oynak (Su.; Çr.). "Dibi dingildek, üstü dırık tutmaz." Yoksul 2013: 240
dingildemek 1. Dengesizlik ne-

deniyle kımıldamak, oynamak, sallanmak (İs.; Ka.; Os.; Su.).

2. Hoplamak, zıplamak (Su.).
“Sakalını dingildeterek oluk çiğnemesi hoyratına gitti.”
Gümüş 1977: 116

dingirdemek Boş yere gevezelik etmek (Çr.). “Hadi dingirde bakalım, bu işe sen ne diyon?”
Kerman 1997: 17

dinine yandıgım Çözüm bulunmayan bir durum karşısında söylenen yazıklanma sözü (Çr.).

dink Tahılın kabuğunu yumuşatıp ayırmaya yarayan değirmen (Âşıkbükü-Os.). “Rahmetli Abdul ile Hakkı ırmağın her basmasında dingin yerini değiştirirlerdi.”
Arslaner 2016: 242

dip Pancar ile kökü, şekerpancarı (Perçem-Al.).

dipcik Bel ya da küreğin ayaklığı (Su.).

dipcin Hayvan başlığına bağlanan organ (İs.).

dipçik Hayvan yuları (İs.).

diplemek Kapı pencere gibi yerleri, dibine kazık çakarak açılmaz duruma getirmek (Göcenovacığı-Çr.). “Geceleri kapıyı pencereyi diplemeyi huy edinmişti.”
Gümüş 1977: 73

dipli doruklu Noksansız, kusursuz, düzgün (İs.; Çr.). “Dipli doruklu bir ev, her şeyi yerinde.”
Tdk 1993: 1511

diplik Dibi eskiyen kapların dibine geçirilen parça (Çr.).

direkbaşı Ahşap direk başlığı; çelik (Or.).

direklenmek Alev, toz, duman göğe doğru yükselmek (Çr.). “Bir kasırga koptu, tozlar göğe direklendi.” Tdk 1993: 1513

direm Bir ağırlık ölçüsü, dirhem (Çr.).

direme Destek amacıyla yapılan direk (Su.).

diremek 1. Tıka basa doldurmak (Çr.). 2. Bir şeyi dikine koymak, dayamak, durdurmak (Çr.). “Ağaçları diredik.” Tdk 1993: 1513

direncen (1) → çilte 2 (İs.).

direncen (2) Kanatlı kapıların bir kanadının dışardan açılmaması için arkasına dayanan kalın sopa (İs.).

direnceç 1. Kağnyı sabit tutmaya yarayan direnme sopası (Bademce-Ka.). 2. Dayak, destek (Su.).

direşmek Karşılıklı ayak diremek, karşı gelmek (Aşdağul-Or.).

direy Yirmilik altının büyüklüğünde, değerinde bir altın (Çr.).

dirgen Harmanda sapsarı yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı tarım aygıtı (Alacahüyük, Haydar, Külah-Al.; Kamışlı-Su.; Beydili, Çıkrık, Eskiekin-Çr.). “Dirgene dayanmayan porsuk harmana gelmez.”
Ayhan 2002: 214

diri boz aş Yarma ile yapılan bir yemek (Su.).

dirilmek İyi olmak, iyi geçinmek (Karkın-İs.). “Biyol da eltilerinden dirilmedük, ayrılduk.”
Abaz 2004: 142

diri tutturmak Bıktırıcı, usanç verici davranışta bulunmak (Os.; Güvenli-Çr.).

dirlik Geçim, düzen, rahat (Evcibo.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Eskiekin-Çr.). “Buydu genel düzen, dirlik / Nerde o günler, ah.. nerde?”
Kurtoğlu 1994: 39

dirlik dışlık Dirlik düzenlik (Çr.).

dirliksiz Geçimsiz, huysuz (İs.; Ka.; Su.). “Kızımı da dirliksiz etmiş olurdu bir yandan.” Gümüş 1977: 108

dirmek Toplamak, derlemek (Al.).

dirmit Zayıf kişi (Al.).

dirsek çürütmek Okuyup öğrenmek için yıllarca çalışmak (Çr.). “Biz bu uğurda az dirsek çürütmedik.” Yoksul 2013: 154

diskinmek Tiksinmek (Gökçam-Su.).

diş Düvenin altındaki çakmak taşından çıkıntılar (Çr.).

diş aşı Çocukların, ilk dişi çıktığında yapılan hedik (Çıkrık-Çr.).

dişdiş İri, seyrek dişleri öne doğru çıkık olan kimse (Çr.).

diş dökmek Üzmek (Çalyayla-Çr.).

dişece Tırnak kenarında çıkan ince et parçası (Su.). “Tırnağında dişece / Uğrayıver bu gece”
Aytekin 2003: 167

dişeg Değirmen taşının yüzünde dişçikler yapan iki ağızlı çekiç (Dereyazıcı-Al.).

dişegi Taş yontmada kullanılan dişli bir çeşit çekiç (Çr.).

dişegü → dişeg, dişegi (Âşıkbükü-Os.).

dişehli Kadın (Çr.). “Erkek insan da dişehli insan değil mi?”
Yoksul 2013: 259

dişemek (1) 1. Bebeklerin, hayvanların diş çıkarması, (İs.; Âşıkbükü-Os.;Su.). “Bebek bir yaşını geçmesine rağmen henüz dişemedi.”
Arslaner 2016: 242

2. Yedi yaşındaki çocukların süt dişlerinin dökülüp esas dişlerinin çıkması (Çıkrık-Çr.).

dişemek (2) 1. Dişegi denilen ucu tırtıllı çekiçle değirmen taşı ya da herhangi bir şey üzerinde diş yapmak (İs.; Ka.; Su.). 2. Tırpan, testere gibi aletlere keskinlik kazandırmak için diş açmak (Beydili-Çr.). “Düven dişeyen düven

sürenin halinden ne anlar?”
Yoksul 2013: 262

dişengir Dizginde kantarma yerine kullanılan kalın ip (Arpalık, Dutçakallı-Çr.).

dişice → dişece (Çr.).

dişindirik İpe ilmik atarak hayvanın ağzına yapılan gem (Çr.).

diş kirası Bir işin başarılmasında az da olsa katkısı olanlara verilen bahşiş (İs.).

dişlen Zayıflıktan dişleri dışarı uğramış (Göcenovacığı-Çr.). “Bir sıklımda damın ortasına sermez miydi? Dişlen herifin avradı öyle etmedi miydi?” Gümüş 1977: 29

dişli Ayakkabıcıların sayayı kalıba çekmek için kullandıkları kerpeten gibi bir araç (Çr.).

dişlik Toprak kalınlığı az olan, çift sürerken saban demirinin hemen değdiği sert tabanlı yer (Âşıkbükü-Os.).

diştiri Halı, kilim dokunurken ipleri sıkıştırmak için kullanılan bir aygıt (Büyükbolatlı-Su.).

ditmek Yünü, pamuğu tellere ayırarak kabartmak (Palabıyık, Sarimbey-Çr.). 2. El ile küçük parçalara ayırmak (Palabıyık, Turgut-Çr.). “Ahırın kapısında yün diyorlardı.” Tahir 2008: 200

ditmiklemek Ayıklamak, didiklemek (İs.; Çr.).

dival (1) Devletler, düvel (İsahacı-Al.). “Yedi divalınan barışık bir adamım.” Gümüş 1977: 33

dival (2) Düz, derli toplu giysi (Çr.).

divrik (1) Dağın tepesi, doruk (Su.).

divrik (2) Hızlı yürüyen (Şekerbey, Tolamehmet, Turgut-Çr.).

diya İşte, orada (Ka.).

diydir diydir Suyun fişkırmadan

az az akması (İs.). “Sonbaharla azalmış su diydirdiydir akıyor.”

www.evvelzamanda.blogspot.com

diydirmek Sıvı hızla fişkırmak (Çr.). “Testi delinmiş su diydirdiyor.”

Tdk 1993: 1528

diyeşet Ölüler için söylenen şarkı, ağıt (Su.).

diyeze Teyze (Dutçakallı-Çr.).

“Emeynen diyeze ana yarısıdır.”

Yoksul 2013: 285

diyir diyir 1. Bir yüzeyin pürüzlü, diş diş, pütürlü olması (Çalyayla-Çr.). 2. Cilt üzerindeki ince kabarcıkları anlatır (Çr.).

diynemek Dinlemek (Göcenovacı-ğr-Çr.). “Bakın, ey diyneyin şincik. Kısa Osman’ın davara kurt gelmiş bugün.” Gümüş 1977: 42

diyze Teyze (Os.).

dizdiz Beceriksiz (Me.).

dizeme Üzerine tavan ya da taban çakılan ağaç direkler (Al.).

dizenmek Sıraya geçmek, yan yana dikilmek (İs.).

dizirmek Diz çökmek (Su.; Arslanköy-Çr.).

dizleme Diz boyu örülen kadın çorabı (Çr.).

dizlik 1. Pantolon, şalvar (Maksutlu-Ka.). 2. Dize kadan uzanan iç donu (Kuzuluk-İs.; Âşıkbükü-Os.).

do Erkekler için kullanılan seslenme biçimi (Bademce-Ka.).

dobak (1) Başlı açık, örtüsüz (İs.; Âşıkbükü-Os.). “Dışardan bir alağün sesi gelince koskoca kadın dobak kafa damüstüne fırlımaz mı.”

Arslaner 2016: 242

dobak (2) 1. Başında tüy olmayan kuş (Çr.). 2. Yaban güvercini (Çr.).

dobak (3) 1. Dalları kesilmiş ağaç, direk, tomruk, kütük, kök (Su.). 2. Ağaçsız yer (Âşıkbükü-

Os.). “Şu karşıdaki dobak tepenin arında tekkeşin bağları var.”

Arslaner 2016: 242

dobak (4) Kısa boylu, tıknaz kimse (Gökçam-Su.; Ovasaray-Çr.).

dobak (5) Boynuzsuz hayvan (İs.; Ka.; Gökköy-Çr.). “Küt boynuzlu, dobak bir sürü inek geçti tısl tısl.”

Gümüş 1977: 75

dobak (6) Saçsız baş, kel (Âşıkbükü-Os.). “Şu gördüğün dobak kafalı adam senin en yakın akrabın.”

Arslaner 2016: 242

dobalak Eni boyu birbirine eşit şişman insan ya da hayvan (Çr.).

dobalan Toprağı kabartarak beliren patates büyüklüğünde mantar, domalan, keme (Âşıkbükü-Os.).

dobbaydan Ansızın, birdenbire (Çr.).

dobilli Bir kuş türü (Bademce-Ka.).

dobiş Kel (Su.).

dobura dobur Dolambaçlı yollara sapmadan gerçeği söylemeyi anlatır (İs.; Çr.).

dodah Dudak (Su.).

dodak Dudak (Çr.). “Bek eyilme osurursun, dodağımı ısırırsın.”

Caferoğlu 1994b: 113

doddik Boş konuştuğu için sohbeti dinlenmeyen kimse (Çr.).

doddirik Akli havada olan kimse (Su.).

dodibik Tarla kuşu (Çr.).

dodurdanmak Kızarak homurdanmak, söylenmek (Çr.).

doğruyel Gün doğusundan esen yel (İbik-İs.; Me.).

doğu Küçük kulaklı davar (Çr.).

doğuca At, eşek gibi hayvanlarda soğuk almaktan, terli ya da yorunken su içmekten ileri gelen hastalık (Çr.).

doğurtmaca Bilye oyununun bir

çeşidi (Os.).

doğuz Domuz (Bademce-Ka.).

dohanmak Dokunmak (İs.). “Ayā-ña daş dohansa Allahdan bil.”

Abaz 2004: 106

dohsan Doksan (Çayhatap-Çr.).

“Sehsen bin evliya ocağın yahar Dohsan bin evliya gulbengin çeker”

Caferoğlu 1994: 140

dohtur Doktor (Su.; Çr.). “Dohtur böğün sargıları çözdü, kimseyi istemiyor.” Seyda 2006: 262

dohuz Dokuz (Çavuşoğlu-İs.). “Ağzında dohuz azısı, ensesi harman yazısı.” Caferoğlu 1994b: 111

dohuzan Doksan (İs.). “Sede yetmiş, sekizen, dohuzan yaşındaki adamlar galmış.” Abaz 2004: 107

dohuz babalı Yuvarlak, iri, tatlı bir elma cinsi (İs.).

dok Tok (Su.; Kirazlıpınar, Sarimbey-Çr.). “Dok ne bilir açın halinden.”

Çorumlu 2009: 1528

dokdik Üçer dörder kişilik gruplara ayrılan oyuncuların ortaya dikilen sopaya vurmaya çalıştıkları bir çocuk oyunu (Su.).

dök etmek Birdenbire dökmek (Su.). “Bi seklem nohodu dok eddim.” Uçakçı 2006: 360

doklüm saçlım Darmadağın (Su.).

dokmek Dökmek (Çr.).

doksan guşu Gökçe karga da denen kara bir kuş (La.).

doktor oyası Bir çeşit mekik oyası (Çr.).

doktur Doktor (Cevizli-Or.; Çr.). “Sevdiğim hastalanmış / Al da doktura götür” Gösterir 2011: 306

dokurcun Desenli ya da yollu dokunmuş yün kumaş (Çr.).

dokuz dalye Üst üste konan dokuz tane yassı taşı top ile devirmeye dayanan kız oyunu (Su.).

dokuzlu Alaca ilçesinde oynanan bir halk oyunu (Çr.).

dolak 1. Boyun atkısı (Gökçeagaç-Uğ.; İsmailköy, Karadona-Çr.). Karataç başına dolağını doladı.” Güven 2013: 139 2. Çobanların çarık Giymeden önce bacaklarına sardıkları bez ya da yün sargı, tozluk (Evcı-Bo.; İs.; Akçalı-Su.; Göcenovacı-ğr-Çr.). “Ne duruyorsunuz, kalın kalın çoraplar örün, dolaklar örün!” Sarıyüce 2004: 141

dolama (1) Parmaklarda çıkan çıban (İs.; Eskiikin-Çr.).

dolama (2) Ağlayan bebeği susturmak için verilen lokum sarılmış emzik (İs.).

dolamaç Dönemeç, viraj (Âşıkbükü-Os.; Su.).

dolaman Patatese benzeyen, yenilebilen bir çeşit mantar (Ka.).

dolambaç Dönemeç, viraj (Os.). “Buna, oraokula ulaşan aşağıdaki dolambaçlı yol, yukarıdaki kese yol, Şehir Parkı’na yol eklendi.”

Seyda 2006: 97

dolaşık Karışık, düzensiz (Çr.). “Sazla geçim olur mu? / Senin işin dolaşık” Gösterir 2011: 178

dolayı Enlemesine, enine (Âşıkbükü-Os.). “Yorganı dolayı örterseniz üstünüz açılmaz.” Arslaner 2016: 242

dolukmak (1) Göz yaşarmak, ağlayacak duruma gelmek (İs.; Ka.). “Yeniden dolukuyor, sulanmış gözlerini yumruklarının tersine sile sile boğulup gidiyordu hiçkırıklara.”

Gümüş 1977: 28

dolukmak (2) Yorulmak (Çalyayla-Çr.).

doluksamak → dolukmak (1) (Çr.).

dolunmak Ayın ya da güneşin batması (Yazır-Bo.; Akçalı-Su.; Büyükerikli-Uğ.; Karahisar-Çr.). “Senin gibi ceren nerde bulunur? / Doğan ay-

lar gibi doğar dolunur”
Arız 2005a: 165

dolu pazarı Kusun pazarlarından sonra kurulan pazarlar (Gölet-Ka.).

domalmak Başı yere koyup kalçayı yukarı kaldırmak (Serban-Çr.). “Serimde bir sevda domalır coşar / Didar namazımı kılabilirdin mi?” Koçak 1980: 297

domarmak Kabarmak, topraktan kabarak çıkmak (Su.).

domatis Domates (Al.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Yalnız domatis ile halk arasında kumpur diye anılan patates Çorum’da ancak bir asır evvel tanınmaya başlamıştır.” Çorumlu 2009: 1298

dombak Başı açık, çıplak (İs.; Çalyayla-Çr.). “Dombak kafaynan doluda gezilmez.” Yoksul, 2013: 250

dombalak Takla, takla atma (Çopraşık-Al.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).

dombalak kılmak Takla atmak (Çalyayla-Çr.).

dombay Manda (Olukyani-Su.).

dombi (1) Çam ağacından yapılan su kabı; senek, bidon (Bademce, Gölet-Ka.; Os.).

dombi (2) Şişman çocuk (Gölet-Ka.). “Bizim dombi geliyor, arkadaşlar!” www.golet.tr.gg/

dombil 1. Genellikle pehlivanların başlarının üzerinde uzatılmış saç, kakül (Çr.). 2. Tavuk ya da güvercinlerin başının üzerindeki fazla tüyler (Çr.).

domdom Şişman kişi (Al.).

dometiz Domates (Çr.). “Ula bu nasıgma? Dometiz pervedesi, salça gibi?” Özçatalbaş 2002: 114

domminek Dişi manda (Olukyani-Su.).

domur Damla damla ter ya da su (Su.; Mislerovacı-Çr.).

“Alınlarda domur domur / Ter ol gel ozanım ter ol” Koygun 2002: 38

domurcak Tomurcuk (Çr.). “Elin gülü gül açmış / Benim gülüm domurcak” Ertekin 2006: 59

domurcuk Tomurcuk (Büyükcami-li-Al.; Körkü-Su.; Evciortakışla, Sarimbey-Çr.). “Yanakların benzer domurcuk güle / Anın için düştüm zara sevdiğim” (Edna) Ercan 1991: 254

domurmak (1) Ağaçların tomurcuklanması (Çr.).

domurmak (2) Ağaçları kısa kısa kesmek, budamak (Su.).

domuşmak Somurtmak, sessiz, dargın durmak (Külâh-Al.; Çıkrık-Çr.).

domuşuk Somurtkan, asık suratlı (Çr.).

domuzağsağı Çiçekli yabancı bir ot (Çopraşık-Al.). “Meşe oymaklarındaki domuzağsakları, menevşeler, daha bir sürü çiçek kendisine gülüyor gibi geldi Hacı’ya.” Gümüş 1977: 22

domuzbaşı Hayvanların vücutlarında genellikle boğaz ya da kulak arkalarında şişkinlik şeklinde beliren hastalık (İbik-İs.).

domuzdamı 1. Çay ya da ırmaklarda taşlarla, ağaçlarla yapılan bent (Ka.). 2. Suyun çıktığı kaynak ile çevresi, üzeri betonla kaplı havuzu (Tanrıvermiş-Me.).

domuzlak 1. Hali vakti yerinde olan kimse (İs.). 2. İşini bilen kimse (İs.). 3. Her işte başarılı olan kimse (İs.).

domuzluk Su değirmeninin çark çukuru (İsahacı-Al.). “İner domuzluğa suyunu içer / Varmayan yanına köpüğün saçar” Arısoy 1970: 98

domuztopu 1. Elleri bağlı olan bir kimsenin, bağlı olan ayaklarının, kollar arasından geçirilerek tostoparlak şekle getirilmiş

durumu (Çr.). 2. Hayvanların dört ayağının bir araya getirilip bağlanmış durumu (Çr.).

don (1) Ağaçların yapraklanması (Çr.). “Ağaçlar donun geymiş / Daha ben bereliyim” Ertekin 2006: 44

don (2) 1. Çamaşır, giysi (Evcibo.; İs.; Su.). 2. Şalvar, pantolon (Al.). “Don geyim gıçıma dâmesin diyo.” Uçakçı 2006: 217

donak Süs, ziynet (Yeşilyurt-Al.; İs.; Me.; Or.; Sarimbey-Çr.). 2. Giyim kuşam (Akçalı-Su.). “Arif kanmaz kırk donaktan süslensen / Duyan olmaz dört bir yana seslensen” Çimen 2005b: 45

donatmak Bir kimseyi, özellikle güveyi giydirip kuşandırmak (Çr.). “Şu harmandan bi galhalım, seni depeden dınnağa donatcaam.” Kerman 1997: 63

donbak Başı açık gezen kimse (İs.; Çr.).

doncak Donsuz, çıplak (Su.).

don daşı Üzerinde çamaşır yıkanan taş (İs.).

dondon arısı Başparmak büyüklüğünde siyah bir çeşit arı (Çr.).

dondon böcüğü Bok böceği (İs.).

dongil Tavuğun tepesindeki tüy, tepelik (Os.).

dongralı Elleri, ayakları kirli olan kimse (İs.).

donguldak Deve, sığır, koyun sürülerinin önünde giden hayvana takılan, kalın saçtan yapılmış çan, çingirak (Çr.).

dongutmak Surat asmak (Su.).

donguz Domuz (İs.; Tarhankozlusu-Çr.). “Ah donguzun çocuğu.” Benice 2002: 193

don kesmek Bitkilerin soğuktan donarak bozulması (İs.).

don köynek İç çamaşırı (Al.).

donnuk İki baş örtüsüne yetecek kadar ipek çizgili ya da sade iplikten dokuma (Harunköy-İs.). “Kunde bi donnuk atardım.” Abaz 2004: 131

doñra Kalınlaşmış, tabaka haline gelmiş kir (İs., Gölet-Ka.; Çıkrık-Çr.). “Eli donradan çatlamıştı.” www.golet.tr.gg/

doñralı Vücutunda kir tabakası oluşmuş çok pis kişi (İs.).

donuk (1) Rengini yitirmiş (Su.; Karagöz-Çr.).

donuk (2) Asık suratlı, suskun kişi (Karagöz-Çr.).

donukmak 1. Durgunlaşmak (Külâh-Al.; İs.). 2. Olumsuz bir haberin yarattığı üzüntülü durum (Külâh-Al.).

donuz (1) Domuz (Karkın-İs.; Al.; Su.).

donuz (2) Haylaz, yaramaz, geçimsiz (İs.). “Gayınnam doğuzudu.” Abaz, 2004: 142

donuz bağı Güç çözülen düğüm (Su.).

donuzbaşı Yarma aşı yapılan yerin hemen altında oluşan şişkinlik (İs.).

donuz çömelden Bir rüzgâr adı (Su.).

donuzlak Domuz, ayı gibi yabani hayvanlar (İs.).

donuzlan Hamamböceği (Çr.).

donyağının dortusu Çok soğuk kimse (Çr.).

don yumak Çamaşır yıkamak (Ka.).

doovvah Öküzleri durdurmak için söylenen söz (Kayı-Çr.).

dorak Dereotu (Yağcılar-Ka.; Os.).

dorgama Doğrama (Bademce-Ka.).

dörmak Doğurmak (İs.; Çr.). “Dörmasam kopek beni boşuyo / Nolur

mevlam nolur ihsanın yok mu?"
Caferoğlu1994: 143

doroğtu Dereotu (Çr.).

dorotu Dereotu (Su.). "Bir demet maydanoz, bir demet dorotu, bir demet taze soğan." Sarıyüce 2004: 125

döru Doğru (Haydar-Al.; Harunköy-İs.). "İnek döru durmayınca çocünan çobanın öne gatamamış."
Abaz 2004: 111

doruğ Zirve, tepe, uç, son (Çr.).

doruğu pazara Sonu iyi olsun, bir terslik çıkmaz inşallah gibi anlamları olan bir söz (İs.).

doruk (1) Çam, ardıç, katran, köknar fidanı (Çr.).

doruk (2) Kabadayı (Me.).

doruk (3) Tepe, en yüksek yer, uç (İbik, Kayı-İs.; Hacıhamza-Ka.). "Eccük kirez yiseñ ya, dorunda ne işiñ va?" Abaz 2004: 169

doruklamak Tepeleme, tıka basa doldurmak (İs.; Çr.).

doruklu 1. Havalı, kendini beğenmiş (İs.). 2. Sözüünü esirgemedi konuşan (İs.).

dorukmak Çağrısız konuk olarak yerleşmek (Os.).

doruotu Dereotu (İs.; Dutçakallı-Çr.).

dorutkan Somurtkan (Su.).

dovacı Duacı (Çr.). "Arkasından çok dovacıları var." Tdk, 1993: 1568

dovah, dovvah Sığırları durdurma ünlemi (İbik-İs.; Kamışlı-Su.; Bütet-Çr.). "Dovah vardır öküzü durdurur, dovah vardır sabanı kırdırır."
Türkoğlu 2007: 168

doyla Damların üzerine serilen killi, çorak toprak (Al.; Eskialibey-Ba.; Satıyüzü-İs.; Dereköy-Çr.).

doylamak Doymak (Çr.).

doylanmak Doymak (Karahisar-Çr.). "Geldim gittim bu cihanda doylanmam / Verildi nasipler yelmem sa-

nyom" Çevik 2008: 31

doyra Damlara serilen elenmiş çorak toprağın irisi (Su.).

döbelenmek Debelenmek, yerde gelişigüzel yuvarlanmak (İs.; Os.).

dögeç → döveç (Çr.).

döğen → düven (Kuyucak-Me.; Beydili-Çr.). "Döğenin ardından çıkan saplara baktı." Gümüş 1977: 92

döğensere Harman sürerken dövenle boyunduruğu bağlamaya yarayan düzenekteki L biçiminde ağaç parça (Âşıkbüku- Os.).

döğmeyayık Yoğurttan yağ çıkarmada kullanılan kesik koni biçimli araç (Dereyazıcı-Al.).

döğnemek İş için bir kimseye tekrar tekrar baş vurmak (Çr.).

döğşirikli → döşürüklü (Çr.).

döğşürmek Devşirmek, toplamak (Çr.).

döğüşgen Kavgacı (Çr.).

dök Hindî (Çr.).

döke döke gidip toplaya toplaya girmek Kötülük yaptıktan sonra düzeltmek, düzeltmeye çalışmak (Çr.).

döklüntü Yere dökülmüş, dağılmış eşya, döküntü (Çıkrık-Çr.).

dökme Ahşap dam kirişi (Oğ.; Os.).

dökmek (1) 1. Su ya da çay doldurmak (Yeşilyurt-Al.; Çalyayla-Çr.). 2. İkrâm etmek, sunmak (Yeşilyurt-Al.). Bayrak dikildikten bir gün sonra oğlan tarafı bayrak yemeği döker." Yöndem 1983: 17.

dökmek (2) Sebzenin ürün vermeye başlaması (Evcı-Bo.; İs.; Âşıkbüku-Os.; Çalyayla-Çr.). "Daha şimdiden davul gibi kabaklar dökmüş." Sarıyüce, 2006: 37

dökmek (3) İstenmeyen bir davranışı sürekli yapmak (Bademce-Ka.). "Eee, yeter galan gonuşup dökmel!" www.bademce.com

dökülüp saçılmak Nişan, düğün gibi törenlerde büyük harcama yapmak (Os.; Su.). "Düğün yapıyorum diye her yere dökülüp saçılma."
Yoksul 2013: 257

döküm Ahşap dam kirişi (Oğ.; Os.).

döküm dökmek Yapılacak bir işin giderini köylüye üstleştirmek, vergi salmak (İs.; Çr.). "Eşkıyanın bütün köylere döküm döktüğü, salma saldığı yalandı."
Tahir 2006: 261

döküşdürmek Yağmurun tek tük yağması (İs.).

döl (1) 1. İnek, koyun, keçi, köpek, kedi gibi hayvanların yavruları (Ba.; İs.). "Biz o kısraktan döl alamadık." Tahir 2008: 169

2. Topluca güdülen eşek, inek, keçi, koyun yavruları (Kızıllhamza-Or.; Üçköy-Çr.). "Döl güden kızların peşindeymiş." Tahir 2008: 285

döl (2) Soy, soyun devamını sağlayan çocuk (Dutçakallı, Evcıortakışla, Sarimbey-Çr.). "Er evlenen döl alır, erken kalkan yol alır."
Yoksul 2013: 287

döl ağılı Kuzuların, oğlakların otlamaya götürülmeden önce toplandığı, çalılarla çevrili yer (Çr.).

döl ayı Davarların yavruladığı mart, nisan ayları (Su.).

döl dömek 1. Davarın yavrulaması (Su.). 2. İlk sebze ürünlerinin çıkması (Su.).

döl dökmek Kavun, karpuz, hıyar gibi sebzelerin ürün vermeye başlaması (İs.; Su.). "Kabağın kökeniyim / Siftah döl dökeniyim"

Ertekin 2006: 69

döl döş Soy sop, nesil (Üyük-Çr.). "Hanan ekmekli aşlı olsun, evin döllü döşlü olsun." Oğuz 2007a: 24

dölek (1) Düz, engebesiz arazi, tepenin eteği (Külâh-Al.; Yekbas-Su.; Çıkrık, Ovasaray-Çr.).

dölek (2) 1. Uslu, terbiyeli, ağırbaşlı kimse (Külâh-Al.; İs.; Aşağıfındıklı-Su.). 2. Uysal (Çr.). 3. Eli işe yatkın (Çr.). 4. Dürüst, ciddi, mert (Yekbas-Su.).

dölek (3) Kavun, ham kavun, kelek (Çr.).

dölekleştirmek Duvarın üst yüzeyini düzlemek (Bo.).

dölemek Düzenlemek, düzenli biçimde dağıtmak (Haydar-Al.). "Harman döledüm elde dirgen / Çiğ düştü islandı yorgan"
Erdugan 2005: 11

dölgen Tohum (Çr.). "Buğday dölgeni çok iri." Tdk 1993: 4487

dömbedek Ansızın, birdenbire (Çr.).

dömbek Darbuka (İs.; Akçalı-Su.). "Meydan tilkilerin, cirit atıyor Ayı dömbek, eşek kulak çatıyor"
Arız 2005a: 185

dömbelek Darbuka (Çr.). "Ölü evinde def dömbek haa!"
Özçatalbaş 2003: 10

dömbüldek (1) Develere takılan büyük çan (Or.; Me.).

dömbüldek (2) Su kabarcığı (Çr.).

dömbüldek (3) Taşkın hareketler yapan kişi (İs.).

dömbül desdi İki yana sallanarak yuvarlanıverecekmiş gibi yürüyen kısa boylu kimse (İs.).

dömelmek 1. Ayakta durmak (İs.). 2. Çıkmızı yapmak (Çr.). "Sizin evin duvarı yola doğru dömelmiş." Tdk 1993: 1581

dönbek Darbuka (Çr.).
dönderme Yumurta ile unu karıştırıp yağda kızartarak yapılan yemek (Al.).
döndürük Topaç (Kalecikaya-Al.).
döneği ağır Rahat davranan, elindeki işi çabuk bitirmeyen kişi, mızımız (Aşıkbüki-Os.).
dönek (1) 1. Su çevirisi (Ka.; Aşıkbüki-Os.). 2. Irmak yatağında suyun dönerek akmasına yol açan kıvrım (Aşıkbüki-Os.). "Com Yaşar'ın döneğe ırmak bir odun getirmiş, bir köye yeter." Arslaner 2016: 242
dönek (2) Tarlayı sürerken hayvanları yormamak için tarlanın ayrıldığı eşit parçalardan her biri (Bügdüz-Çr.). "Öküzün yorulursa döneğini kısalt, kömüştün yorulursa döneğini uzat." Çorumlu 2009: 737
dönek başı Tarlada çift sürmeye başlanılan yer (Çıkrık-Çr.). "Çift koşarken bile dönek başındaki dağ eriğine asar, her soluklanışında bir kere silmeden duramazdı." Gümüş 1977: 42
dönemeç Köşebaşı, yolun kıvrım yeri, viraj (Çr.). "Bir kucak çalı çırpıyla derenin dönemecini kıvrılmıştı." Tahir 2008: 81
döner Toplu tabanca (Yaylacık-Or.; Gökçam-Su.). "Kır atına bindi döner belinde / Böyle hanedan var mıydı Çorum ilinde" Çorumlu 2009: 1603
dönerge Su çevirisi (Çr.).
dönceç Pervane (Çr.).
döngel Muşmula, beşbıyık (İs.; Bademce-Ka.; Aşıkbüki-Os.; Türkler-Çr.). "Çorumca bir adı vardır her şeyin / Muşmula döngeldir, zihinse zeyin" Gösterir 2014: 79
döngüldemek Dengesini yitirip ileri geri sallanmak (İs.).
döngüldük Dengesiz, ileri geri

sallanan kimse (İs.).
döngüldek Güçsüzlükten, yaşlılıktan başı çöküp omuzları kalkmış durumda yürüyen kimse (Çr.).
dönmeç Köşebaşı (Ka.).
dönük Soyunun dinsel inancından ayrılarak başka bir inancı benimseyen kişi (Dutçakallı-Çr.).
dönüm Sefer (Su.). "Pınardan bi dönüm su getir." Uçakçı, 2006: 361
dördellik 26-27 numara karşılığı bir ayakkabı ölçüsü (İs.).
dörpü Kalm dişli büyük ege (Çalyayla, Eskiokin-Çr.). "Ne var gine ula, ömür dörpüsü!" Özçatalbaş 2002: 126
dörpüsüz Kaba, terbiyesiz kimse (Çalyayla-Çr.).
dört diyon dokuz diyon, topluyon otuz diyon Ne dediği belli olmayan, tutarsız konuşanlar için kullanılan bir deyim (Çr.).
dörtleme Tarlayı dördünce kez sürme (Çr.). "Herklerimden geçmem bak. Dörtledim her birini, onları ekirim." Gümüş 1977: 97
dört peşli fistan Genellikle düz kumaştan dikilen bir tür entari (Çr.).
dört teker Tahtadan yapılmış araba (Bademce-Ka.).
döş Dövüş, kavga (İs.). "Sungu sun-guye döşüyola." Abaz 2004: 102
döş Göğüs, bağır (Körkü-Su.; Boğabağı, Bügdüz, Evcioortakışla, Sarimbey-Çr.). "Felek döşün kan etmiş / Göğsüne vura vura" Gösterir 2011: 89
döşek (1) Dövmek için harman yerine serilen ekin sapları (Evcio-B.; Kamışlı-Su.). "Kimi dirgenle yabyla sürülen döşeği aktarıyor." Sarıyüce 2004: 35
döşek (2) Değirmen taşının dön-

mesine yardımcı olan ucu çentikli yassı ağaç (Dereyazıcı-Al.).
döşeme 1. Ham ipekten yapılmış yollu, renkli başörtüsü (Çr.). 2. Çarşafın, tek parça olarak siyah beyaz, kareli dokunmuşu (Beydili-Çr.). "Bazar yerini döşemeli garılar doldurmuş." Kerman 1997: 17
döşenmek Can çekişmek (Çr.).
döşek Yatak, şilte, minder, döşek (Çavuşoğlu-İs. Su.; Çalyayla, Gökköy, Türkler-Çr.). "Bakdım döşekde yatıyorum." Abaz 2004: 138
döşür Devşirme, toplama (Çr.).
döşürmek 1. Devşirmek, toplamak, dilenmek (Al.; Çayyaka, Gökçam-Su.; Çıkrık, Küçükpalabıyık-Çr.). "Bahçede kiraz döşür / Dibinde kahve pişir" Gösterir 2011: 306
döşürücü Toplayıcı, dilenci (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). "Döşürücü gibi her gördüğünden dileniyorsun." Yoksul 2013: 254
döşürüklü Derli toplu olan, düzeni seven, becerikli kimse (İs.).
döşürüksüz Dağınık, beceriksiz (Dutçakallı-Çr.).
döveç Tahta havan ile eli (İs.). "Fesatların başını / Dövecinen ezmeli" Aytekin 2003: 51
döven Harmanda ekini sapından ayırmakta kullanılan altı çakmaktaşı tahta (Kamışlı, Oğlaközü-Su.; Altınbaş, Arpalık, Büyükgülücek, Çalyayla, Dutçakallı, Sarimbey-Çr.). "Sen amcanın harmanına git de düvene bin." Aksu 2013: 151
dövme Ahlat, armut, üvez unu (İs.).
döymek Sabretmek, tahammül etmek, dayanmak (Çr.). "Sana beddua edeceğim ama kalbim döymüyor." Koşay-Aydın 1952: 47.
döyül Değil (Kuyucak-Me.).
döyüm Sabır, tahammül, kuvvet, kudret (Çalyayla-Çr.).

duba Şişman kimse (Ka.). "Babaya buba, şişmana duba derler Kargı'da." Dbk 2003: 134
dudacak → tutak (2) (İs.).
dudibik Tarla kuşu (Çr.).
duğdü Bulunduğu alana hâkim, yüksek tepe (Gökköy-Çr.).
duğme Düğme (Çr.).
duğuşağ Olup bitenleri herkesten çabuk haber alan, kulağı delik (Çr.).
dul avrat sıpası Babası ölmüş, anasınca büyütülen erkek çocuk (Sarimbey-Çr.). "O dul avrat sıpasının yanına yanaşma, terbiyen bozular." Kerman 1997: 63
dulda Yağmurun, güneşin, rüzgârın etki yapamadığı kuytu yer, saklanılacak yer, ağaç, bina gölgesi (İmat, Külah-Al.; İs.; Kamışlı-Su.; Büyükerikli-Uğ.; Çıkrık, Çayhatap, Palabıyık-Çr.). "Sana defter kalem, yavrana beşik / Hem gölge hem dulda yer olur orman" Özgür 2002: 75
duldalamak Birini korumak (Çr.).
duldalanmak (1) Karamsarlığa kapılmak, üzülme (İs.). "Duldalanma sevdiğim / Sayılı gün tez geçer" Gösterir 2011: 272
duldalanmak (2) Gölgeyi yere ya da bir adamın korumasına sığınmak (İs.).
duldalık → dulda (Su.).
dul kadın Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
duluğunu düşürmek Surat etmek, yüzünü asmak (Çr.).
duluğu sirkeli 1. Bitli (Çalyayla-Çr.). 2. Pis, kirlili (Çr.). "Dile düdüğ oldu hokralı adın / Duydun mu duluğu sirkeli gadın" Gösterir 2008/84: 11.
duluk (1) Sıra başı, şakak gerisinden başlayan, sıra başına

yerleştirilen altınlar (Çr.).
duluk (2) 1. Yanak, yüzün bir yanı (Al.; Os.). 2. Şakak (Su.). 3. Çenenin alt bölümü (is.).
 “Dulukların ağrıyor bilmem neden?”
 Koşay-İşıtman 1932: 110
duluk (3) Saçın yan yüzlere doğru uzayan kısmı (Kulah-Al.; Gök-köy-Çr.).
dulukcak Kadınların duluklarını tutturmak için kullandıkları parça (Kulah-Al.).
dulunmak Ayın ya da güneşin batması (Yeşilyurt-Al.; Serban-Çr.).
 “Doğup dulanın güzel gün gibi / Dört yanına şavk veren ser'nuri misin”
 Koçak 1980: 162
dulup Atılarak eğilmeye hazırlanmış yün ya da pamuk (Çr.).
duma → dumağı (Çr.).
dumağı Nezle, grip, soğuk algınlığı (Ka.).
dumağı → dumağı (Âşıkbükü-Os.).
dumanını attırmak Verilen görevi eksiksiz olarak, başarı ile yerine getirmek (Çr.).
duman işeme Hafif sisli havada seyrek taneler halinde yağın yağmur (İs.).
dumdalık → dulda (İs.).
dummak → tummak (Çr.).
dumuşmak Somurtmak, sessiz, dargın durmak (Çr.).
duncukmak Bunalmak (Ka.).
dunna Turna (Eskiekin-Çr.). “Havada dutardık dunnayı, toyu / Ne dersin olduk mu moruk Deyzoğlu?”
 Kurtoğlu 1998: 24
dunuk Yüzü gülmeyen, düşünceli, üzgün (İs.; Su.).
dunukmak Neşesini yitirip durgun bir hal almak (İs.).
durgutmak Durdurmak (Gölet-

Ka.). “Onu yolda durguttum, nereye gittiğini sordum.” www.golet.tr.gg/
durhutmak Durdurmak (İkipınar-İs.). “Biyo biri geliy, çocü durhuda-mıyok.” Abaz 2004: 124
durna Turna kuşu (Dutçakallı-Çr.). “Yeşil baş durna olsam / Su içmem gölünüzden” Ertekin 2006: 54
durnadili (1) Taneleri uzun, parlak olan bir çeşit buğday (Çr.).
durnadili (2) Bir motif adı (Su.).
duru (1) Saf, temiz (Çr.).
duru (2) Suyu çok olan, koyu kıvamlı olmayan, sulu (Âşıkbükü-Os.). “Dupduru ayran, bunu kim içecek?” Arslaner 2016: 242
durucakgineli Çok sulu çorba, ya da ayran, duruya yakın (Âşıkbükü-Os.). “Bu akşam durucakgineli bir tarhana pişirin de içimiz ısınsın.” Arslaner 2016: 242
durukturmak Karar vermek (Demirşeyh-Su.).
durulu Çobanaldatan kuşu (Buğabağı-Çr.).
durumsuz Yoksul (Çr.).
duşak kesme Çocuğun büyüdüğünde ona benzemesi için iki ayağına bağlanan ipin davranışları beğenilen birine kestirilmesi (Gökköy-Çr.). “Ağabeyin senin duşagını kesti.” Gkb 2002: 92
duşga Çene (Al.).
duşgaltagını deldirmek Dayak atmak, yıldırım, zarara uğratmak, öldürmek (Çr.). “Ali bugünlerde her gonuda çok ileri gediyo. Gorharım duşgaltagını deldirecek.”
 Kerman 1997: 63
duşgaltak → duşka (Çalyayla-Çr.). “Çeneye duşgaltak, surata duluk / Diyenini görürsen Çorumludur o”
 Gösterir 2014: 79
duşge Yumruk (Çıkrık-Çr.). “Çenene bir duşge vurursam kırırım.”
 Tdk 1993 : 1610

duşka Yüz, çehre, yüzün çene kısmı, avurt (İs.; Kamışlı-Su.).
 “İki çocuk doğuşürken birisi obirinin duşkasına kakıyordu.”
 Koşay-İşıtman 1932: 111
duşkak Çene (Çr.). “Ekmaan guruları duşgağıma gahılıyo.” Tuluk 1991.
duşkaltak Yüz, çehre, yüzün çene kısmı, avurt (Çr.).
duşlamak 1. Rastlamak, rast gelmek (Çr.). 2. Acele etmek (Su.).
duşman Düşman (Çr.). “Arif isen sırrın ele bildirme / Dost aladıp duşmannarı guldürme”
 Caferoğlu1994: 145
duta (1) Dalından yere düşme den elle toplanan meyve (İs.).
duta (2) Karşılığında, dayanarak, tuta (Âşıkbükü-Os.). “Sen neye duta elindeki parayı tanımadığın birine verdin be adam?” Arslaner 2016: 242
dutak Sıcak kap tutulan bez (Eskiekin-Çr.).
dutamak Vesile, neden (Çr.). “Avrada yükleniyoruz emme, elimizde bir dutamağımız yok.” Gümüş 1977:35
duţgun Bağlı (Su.).
duţlu Bir çeşit iğne oyası (Çr.).
duţmaç aşu Ufak ufak kesilmiş hamuru suda haşlandıktan sonra pişmiş mercimek, sarımsaklı yoğurtla karıştırılarak yapılan yemek (Kııcılı-Al.; Çr.).
duţmak Tutmak (Âşıkbükü-Os.; Akçalı-Su.; Büyükerikli-Uğ.; Mislerovacığı-Çr.). “Güle güle düğünün yolunu dutmuşla.” Arslaner 2016: 178
duţu (1) 1. Nişanlanan kızla erkeğin birbirlerine verdikleri armağanlar (Kuzuluk-İs.; Acıpınar-Çr.). 2. Dul kadının evlenmek için söz verdiğini bildirir armağan (Çr.).
duţu (2) Sara (Çr.).
duţulmak Tutulmak, aşık olmak,

sevdalanmak (Çr.). “Oynadılar utuldular, buna bekçe dutuldular.”
 Caferoğlu 1994b: 113
dutunmak Sebat etmek, tutunmak, bağlanmak (İs.).
duva Dua, yakarı (İsahacı-Al.; İs.; Evcioortakışla, Serban, Turgut-Çr.). “Cahilin duvalı sözü / Hançer gibi batar bana” Şahin 1968: 6
duvaç Sarımsak dövülen kap (Çr.). “Yatır iki baş sarımsağı duvace, gat yoğurdu, bi dutam da yeşil suvan al, yufga ekmanen yeyin bi eyi.”
 Özçatalbaş 2002: 27
duvak 1. Gelinin evlilikte ilk geceyi geçirdiği çarşaf (Su.).
 2. Evliliğin ilk gecesinden sonra yapılan tören (İs.). “Bizim orda duvak edelle.” Abaz 2004: 168
duvak açma → duvak 2 (Su.).
duvaklı Doğduğunda başında zar olan bebek (Alacahöyük-Al.; İs.; Os.). “Kadın gebeyken erkeği yatanlı olursa kadın duvaklı çocuk doğurur.”
 Balıkcı 2010: 95
duvan Doğan kuşu (İs.). “Şordan arı yelleri göleri titireterek duvan gelmiş.” Abaz 2004: 106
duvar yıkan Nazarının değdiği inen inanılan kişiler için kullanılan bir deyim (Çr.).
duvasan Nişan töreni (Eskiköy-Çr.).
duvatma Gelinin giydirilmesi (Eşençay-Çr.).
duz Tuz (Al.; Gökçam-Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Durup durup duz gavurma.” Yoksul 2013: 255
duzak Tuzak (Çr.).
düden Kamış (Tanrıvermiş-Me.).
düdük gibi Çok dar, kısa giysi (Çr.).
düdüklük Kalbin sol karıncığında çıkan temiz kan damarı (Çr.).
düdülü nacak Balta (Su.).
dügür → düğür (1) (İs.).
dügüş düğüş → düğüş düğüş

(Ka.)

düğdi Kuş gagası (Çr.).**düğdü** 1. Balta, çekiç ya da keserin çivi çakmak için kullanılan yuvarlak kısmı (Kulah-Al.; Âşık-bükü-Os.). “Baltanın düğdüsünü vurmuş adamın sırtına vicdansız herif.” Arslaner 2016: 243

2. Kapı tokmağının yuvarlak bölümü (Çr.). “Üğdüsünün üğdüsü, ta dış kapının düğdüsü.”

Yoksul 2013: 616

düğdüc Yoğurt kovasının küçüğü (İs.).**düğe** Boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana, düve (İbik-İs.).**düğen** Döven (İs.). “Düğenini sürem, bokuna karışmam.”

Çorumlu 2009: 1527

düğlek (1) 1. Kavun karpuzun olmamışı, kelek (Çr.). 2. Küçük bir kavun çeşidi (Çr.). 3. Armut biçiminde, mor renkli, zehirli, yabancı bir bitki, ebucehil karpuzu (Çr.).**düğlek (2)** Düğüm (Eskiekin-Çr.).**düğlemek** Bağlamak, düğümlemek (İs.; Su.). “Mendiline gül düğle / Yâr olmaz bu iş böyle”

Aytekin 2003: 132

düğlenmek Bağlanmak, düğüm- lenmek (Akçalı-Su.; Çr.). “Gönül bir ibrişimdir / Düğlenince çözilmez”

Ertekin 2006: 99

düğmelenmek Ağacların tomur- cuklanması, tomurcuklanmaya başlaması (Çr.).**düğü** Ufak taneli bulgur (Beydili-Çr.).**düğül** 1. Elendikten sonra geriye kalan en ince bulgur (Arpalık, Beydili, Dutçakallı, Ovakarapınar-Çr.). 2. İnce elekten geçirilmiş çığ yarma (Or.). “Kıkırdak kızartıla- rak konmuş düğül çorbası, çökelek,

süt keşiği dedikleri...”

Güven 2010: 85

düğül aşı İnce bulgurdan yapılan çorba (Kıcılı-Al.; Ovakarapınar-Çr.).**düğülcük aşı** → düğül aşı (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çayhatap-Çr.). “İnceden inceye ağrıyor başın / Soğudu ısındı düğülcük aşım” (S. Örgel)

Ercan 1991: 436

düğün kâhyası Düğünün çağrı, oyun eğlence, yeme içme gibi uygulamalarını yöneten kişi (Su.; Beydili-Çr.).**düğür (1)** → düğül 1 (İs.; Su.; Sarimbey-Çr.). “Düğürden olaydı muhabbet aşı / Oturup benimle yiyemez miydi?” Çimen 2005b: 114**düğür (2)** Evlenenlerin ana babaları (İs.).**düğürçük aşı** → düğül aşı (Çayhatap-Çr.). “Bagraçta soğumuş düğürçük aşı / Ayağın acıtmış tarlanın taşı” (S. Örgel) Çırakman 1992: 128**düğür getmek** Kız istemeye gitmek (Çr.).**düğürşü** Gelin almaya gelen kimseler (Çr.). “Bir iki yerden daha düğürşüsü var amma vermiyor diyorlar kardaşını.” Gümüş 1977: 100**düğüş düğüş** İnek, kömüş gibi hayvanları çağırma ünlemi (Ka.).**dülbed** Başörtüsü, tülbent (İs.). “Başına bi de dülbed işlerdik.”

Abaz 2004: 98

dülbed → dülbed (Çr.). “Ak iğnenin boladı / Dülbedin kim doladı”

Ertekin 2006: 12

düldül Dürbün (Çr.).**dülek** Kavun, ham kavun, kelek (Çr.).**düllice** Oyuncak düdük ya da kaval (Çr.).**düllü** Sopalarla oynanan bir çocuk oyunu (Alpagut-Do.).**dülme** Lahana (Çr.).**dümbek** Dümbelek, tef (Çr.).

“Dördü dümbek çalacak / Beşi kah kah gülecek” Aytekin 2003: 95

dümbelek Tef (Akçalı-Su.; Eskiekin-Çr.). “Def dümbelekle bu kez de kadınlar başladı oynamaya.”

Özçatalbaş 2002: 72

dümbük Pezevenk, kadın satıcısı (İs.; Çr.). “Hacı Kenan dümbüğü çoktan kocadı.” Tahir 2004: 18**düm olmak** Eli bir işe yatkın olmak (Çr.).**dümükleme** → dapıklamak (Bademce-Ka.).**dümükmek** Bir işe kendini verecek aralıksız çalışmak (İs.).**dün** Düğün (Örenseki-İs.). “Çalınan davulu dün mü sandın.”

Abaz 2004: 108

dün aşırı İki gecede bir (Çr.).**düneğen (1)** Bir gün önce, dün (Çr.).**düneğen (2)** Tünemeyi seven kuş, daima tünleyen kuş (Çr.).**dünek** Kümes hayvanlarının tünediği yer (Su.).**dünen** Dün (Al.).**dünenküğün** Dün, önceki gün (Al.).**düneşir** Tembel, pis, pasaklı kimse (Su.).**dünür** Kız görmeye giden kimse, görücü (Su.; Kuşsaray-Çr.). “Kız tarafından dünür mü gidermiş?”

Tahir 2008: 337

dünürcü Gelin görmek için kız evinden oğlan evine giden kadın (Tatar-Çr.). “Çok dünürcü gönderdim / Amcan kızın verdi mi?”

Çağıl 2013: 4

dünürşü 1. Gelin almaya giden kadınlar (Boğazkaya, Hisarkavak-Me.; Eskice, Eskiekin, Ovasaray-Çr.). “Gelini getirecek bir at da dünürşülerle birlikte gitmişti.” Güven 2013: 155

2. → dünür 2 (Beydili-Çr.).

dünürşünün indiği gün Düğünde gelinin giyeceklerinin götürülmesi (Hisarkavak-Me.).**dünya evi** 1. Nikah (Su.). 2. Gerdek odası (Su.).**dürdane** Pırlanta taşı (Çr.).**dürge** 1. Üç yufka ekmeğinin bir araya getirilip dürülmüşü (Çalyayla-Çr.). 2. Makarna kütlesi (Su.).**dürgü** Kumaş ya da giysinin katlanmasıyla oluşan iz; kat yeri (Çr.). “Has ipeğin dürgüsü / Sevda Allah vergisi”

Aytekin 2003: 93

dürlü Türlü (Çr.). “Seyredip guşların gordüm ahvalın / Her biri bir dürlü söyleller lisan” Caferoğlu 1994: 149**dürme** Sarma (İs.). “Lahna dürmesi çok güzel olur.” Tdk 1993: 1634**dürmek** Katlamak, katlayarak kaldırmak, sarmak, kıvırmak (Su.; Çr.). “Ağa'nın elini öp de, yorganını neyini dür.” Tahir 2006: 85**dürtük** Yerinde duramayan, her şeyde öne atılan (İs.).**dürtüşlemek** Dürtüp durmak (Çr.). “Dürtüşleyip durma ulan, böğürümü acıttın.” Yoksul 2013: 260**dürü** 1. Gelinle güveyin birbirlerinin yakınlarına, verdiği kumaş, çarşaf, don, gömlek, ayakkabı, çorap gibi armağanlar (İs.; Ka.; Tanrıvermiş-Me.; Su.; Eskice, Çalyayla-Çr.). 2. Gelinin çeyizi (Çr.). “Yarım gelin oluyor / Can verem dürüsüne” Aytekin 2003: 192**dürük** Asık, çatılmış, dargın yüz (Çr.).**dürükmek** Başına toplanmak (İs.).**dürüm** Yufka ekmeğinin içine çeşitli katıklar konularak sarılmış durumu (İs.; Kamışlı-Su.; Çal-

yayla, Kavacık, Sarimbey-Çr.). “Çarığın al sıımlı kız / Ekmeği bal dürümlü kız” Ercan 1997: 90

dürümbeç → dürüm (Baltacı Mehmet Paşa- Os.).

dürzü bıyığı (1) Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakış (Çr.).

dürzü bıyığı (2) Saksıda yetiştirilen, yaprakları bıyığı andıran bir bitki (Çr.).

düşek (1) Sel sularının düzlediği yer (Ovasaray-Çr.).

düşek (2) Yatır olduğuna inanılan taş yığını (Kamışlı-Su.). “Gerçekler düşeği Beşkıız’ın belde / Bugün üstadının yüzün görmedim” İvgin 2009: 43

düşenk Dizi, sıra (Teslim-Çr.).

düş gelmek Rastlamak (İsahaçlı-Al.; Yazır-Bo.). “Yeleşendir cinsi ayıdan azma / Böyle bir cazıya yolum düş geldi” Arısoy 1970: 101

düşü azmak Düşünde cinsel ilişkide bulunmak, hamamcı olmak (Çr.).

düşük Her gördüğünü isteyen (Gölet-Ka.). “Çok düşük bir çocuk.” www.golet.tr.gg/

düşünbe Pazartesi günü (İs.). “Sonra devam ediyor: cumaîertesi, girevü, düşünbe, deri...” Benice 2002: 154

düvecek Sarımsak düvecinin tokmağına verilen ad (İs.).

düveç Sarımsak dövmeğ için kullanılan kap (Alacahüyük-Al.).

düvelek Kavun, ham kavun, kelek (Çr.).

düvlemek Bağlamak, düğümlemek (Çr.).

düvül → düğü 1 (Çr.).

düzbastı Genel olarak, her tarafa (İs.). “Bu yağmur düzbastı yağıyor.” Tdk 1993: 1643

düzen Çeyiz (Su.).

düzenlemek Müzik aletlerini akort etmek (İs.).

düzgün (1) Gelin elbisesi (Ka.).

düzgün (2) Tarhana yapmak için hazırlanan karışım (Ka.; Ardıç-Os.). “İlk iş olarak tarhananın düzgünü hazırlanır.” Dbk 2003: 90

düzgünlük Kadınların tuvalet gereci olarak kullandığı allık, pudra, sürme gibi maddeler (Çr.).

düzmek Dizmek, düzenlemek, sıraya koymak (Su.).

düzünmek Süslenmek (Ka.).

E

ebani Fesin çevresine sarılan kumaşlara verilen genel ad (Çr.).

ebcek ebcek Yavaş yavaş (Os.). “Yel eser ebcek ebcek / Köyden çıkmış gönekçek” Ertekin 2006: 117

ebcük Zurnanın ağza alınan, üflenince ses veren, kamıştan yapılmış parçası (Gölet-Ka.).

ebdes Abdest (Harunköy-İs.; Bademce-Ka.; Kuyucak-Me.). “Namaz gıldurula geline, ebdes aldurula.” Abaz 2004: 129

ebdeslik Abdest alınan yer (Bademce-Ka.).

ebe (1) Büyükanne, nine (Bo.; Çukurköy-İs.; Ka., Gökçam-Su.; Eski-kin, Seydim, Turgut-Çr.). “Ebenin tummanı başına geçsin.” Yoksul 2013: 264

ebe (2) Gelinin ya da güveyin annesine dünür olan karşı ev halkının kullandığı saygı sözü

(Aşıkbükü-Os.).

ebe (3) Köylerde yaşlı kadınları tanımlayıcı bir sözcük (Su.; Çalyayla-Çr.). “Halime ebe, belinden, dizlerinden ağrıkhıydı.” Özçatalbaş 2002: 50

ebe (4) Şarap, sirke, turşu gibi şeylerin yüzünde toplanıp, pıhtılaşılan kalın kaymak (Çr.).

ebe (5) Yoğurt ya da peynir mayası (Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.).

ebeanağ Doğum yaptıran kadın (Al.).

ebebulgur → ebebulguru (İs.).

ebebulguru Bulgur iriliğinde yağın kar (İs.).

ebecen Akıllı çocuk (İs.).

ebede 1. Düğünde geline getirilen armağanlar gösterilirken söylenen söz (Harunköy, Kuzuluk-İs.; Boğazkaya-Me.; Oğ.; Gökköy-Çr.). “Ebedee.. atı yörük olsun!” Gkb 2002: 82

2. Düğün günü geline verilen armağanlar (Çıkrık-Çr.).

ebede çevürme Gelin için yapılan takı töreni (Kayaagzi-İs.). “Ebedesini çevrüler, yüzünü altunu alurlar.” Abaz 2004: 163

ebedi Asla, hiçbir zaman (Çr.).

ebegömeği Kendi kendine yetişen, yemeği yapılan bir çeşit ot, (Kıcılı-Al.; Kamışlı-Su.; Büyükgölücek, Çalyayla-Çr.).

ebeleme Seçilen ebenin oyunculara dokunması, dokunulmanın ebe olması esasına dayanan bir çocuk oyunu (İs.; Çr.).

ebelemek cibelemek Nazlandırmak (Çr.).

ebelik (1) Doğum yaptıran ebe kadına verilen armağan (Çr.).

ebelik (2) Çocuk oyunlarında üç kişinin tek ellerini üst üste ko-

yup birkaç kez aşağı yukarı salladıktan sonra avuç içini ya da elin sırtını öteki oyuncularından farklı konumlandırarak yapılan ebe belirleme yöntemi (Aşıkbükü-Os.).

ebemböcüğü Uğurböceği (Çalyayla-Çr.).

ebem bulguru 1. → ebebulguru (Bo.; Gölet-Ka.; Eski-kin, Gökköy-Çr.).

2. Ilıman havalarda yağın çok küçük taneli dolu (Dutçakallı-Çr.).

ebem çıt çıt Bir çeşit çocuk oyunu (Çr.). “Bizim ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; ... ebem çıt, el el üstünde...” Özçatalbaş 2002: 87

ebem karı Çok bilmiş (Ka.; Çıkrık-Çr.). “Kadının işine burnunu sokan ebem karı olmuştu.” Aksu 2013: 126

ebem gümeği Ebegümeği (Os.). “Söylemesi ayıp ben üç çocum düşürdüm ebem gümeğiyle.” Balıkcı 2010: 81

ebemkuşağı (1) Gökkuşağı (Su.). “Ebem kuşağı doğuda olursa çok yağmur yağar.” Yoksul 2013: 264

ebemkuşağı (2) Yemeği yapılan bir cins ot (Su.).

eben Sebze ekmek için ayrılan küçük bölüm, karık, emen (Aşıkbükü-Os.).

ebe saat kaç Kızlarla erkeklerin karışık oynayabildiği bir çocuk oyunu (Çr.). “En az üç kişiyle oynanan ebe saat kaç oyununda ilk önce ebe seçilir.” Oğuz 2006b: 28

ebesi gelme Yoğurt, sirke benzeri şeylerin mayalanmasına verilen ad (İs.).

ebe suyu Çocuğun doğduktan sonra onu doğurtan kadın tarafından yıkanması (İs.).

ebice Amca (Ka.).

eccik Az, azıcık, biraz (Al.).
eccük AZIÇIK (Çavuşoğlu, Örenseki-İs.). “Bamız eccük şöyle bayır.” Abaz 2004: 105
ece Ağabey (Küçükpalabıyık-Çr.).
ecene Marangozların delik açmakta kullandıkları bir araç, keski, demir kalem (Büyükhırka-Al.; Oğlaközü-Su.).
ecavit Çevik, çalışkan, açık fikirli, açık göz (Çr.). “Karşıya atlar geldi / Ecevit Kürtler geldi” Gösterir 2011: 146
eci 1. Abla, büyük kız kardeş (İsahacı-Al.; Çukurköy, Kurusaray-İs.; Gölet, Kuzuluk, Hacıhamza-Ka.; Os.; Çalyayla-Çr.). “Siz teselli edin Melek Eci’yi / O çekiyor yüreğine acıyı” Arısoy 1970: 79
 2. Amca eşi, yenge (Kızılhamza-Or.; Oğlaközü-Su.). 3. Büyük kardeş, ağabey (Su.).
ecicik → ecik (Al.; Kamışlı-Su.; Sarimbey-Çr.). “Ben size gelemiyom, sen bize gel ecicik.” Caferoğlu 1994b: 119
eciği cücüğü Çoluğu çocuğu, hepsi (Su.).
ecik Az, çok az, azıcık, biraz, küçücük (Al.; Gökçam-Su.; Gökköy, Sarimbey-Çr.). “Salyangozdan ecik hızlı / Tosbağadan geriye ben” Yoksul 2011: 44
ecimcik → ecik (Çr.). “Güccük bi guşanenin dibinde de ecimcik yoört varımış.” Çorumevi 2000: 18
ecinnisi pis Pislik içinde yaşamaktan rahatsız olmayan kimse (İs.).
ecir (1) Aşırı güçlük, sıkıntı (Su.). “Onun ecirini ben çektim.” Uçakcı 2006: 361
ecir (2) Aziz (İs.). “Ecir kardeşim.” Tdk, 1993: 1662
ecücük → ecicik (Karkın-İs.). “Bi aluvürtüle ecücük lohul alıvürtüle-

ridi.” Abaz, 2004: 142
ecük → ecik (Örenseki-İs.). “Ecük, baña komür viricâñ didim.” Abaz 2004: 126
ede Büyük kardeş, ağabey (Külah-Al.; Çukurköy-İs.; Gökçam, Kamışlı-Su.). “Ede gurban oluyum dur! Ali gurban oluyum vur!” Sağmen 2009: 71
ede göde Çocukların toplu olarak evlerden yağ, pirinç topladıkları bir oyun; bu oyun sonunda pişirilen pilav (Gölet-Ka.).
edem Yok (Al.).
edici Gündelikle yufka ekmek yapan kadın işçi (Kıvcılı-Al.; Su.).
edik 1. Yünden örülmüş terlik (Çr.). 2. Köylü çizmesi (Os.). 3. Patik, çocuk ayakkabısı (Me.; Su.; Uğ.; Çalyayla, Ovasaray-Çr.). “Bebeğe de edik alacağım.” Güven, 2013: 76
ediklemek Sağılacak havyanın memesini elle uyarmak (İs.). 2. Sağılan bir hayvanı ikinci kez sağlamak (Ka.). 3. İnek sağılacağı zaman ya da biraz sağıldıktan sonra yavrularına emzirmek (Çr.). 4. Hayvan yavrusunun annesinin memesine tos vurarak emmesi (Çr.).
edim Yapım (İs.).
edinmek Sızlanmak, yakınmak (Gölköy-İs.). “Bedafa mı geliy ekin, diy ediniyola.” Abaz 2004: 165
ediraf Etraf, çevre (İs.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Cami altı hamamdır / Edirafi imamdır” Aytekin 2003: 49
edir gudur → edürküdür (İs.).
edişgen Sürekli tartışan, çekişen (Su.; Çr.). “Emme de edişgen enik oldun, zabahtan beri utanmadan âbiinle edişiyon.” Kerman 1997: 18
edişmek 1. Tartışmak, söz atışmak (Çr.). 2. Büyüklerin sözüne

saygısızca karşılık vermek (Çr.).
 3. Kadınların aralarında çekişmesi (Çr.).
edük → edik 3 (Ka.). “Noksan diş gedük, patiğe de edük derler Kagıda.” Dbk, 2003: 134
edürküdür Dedikodu (İs.).
efannamak Sona ermek, dinmek, bitmek (Çıkrık-Çr.).
efelik Yapraklarından sarma, tohumlarından çay yapılan bir çeşit ot, labada (Kıvcılı-Al.; Do.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Efeliğin sarması / Hani bunun yarması” Türkoğlu 2007: 173
eferim Aferin (Göcenovacı-Çr.). “Kul hakkı başka şeye benzemez, çok iyi düşünmüşün, eferim.” Gümüş 1977: 2
efildemek Korku ya da sevinç etkisiyle yürek çarpmak (Çr.).
efil efil Rüzgârın hafif hafif, yavaş yavaş esmesini anlatır (Evcibo.; İs.; Acıpınar, Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Karşıda pür kesiyor / Efil efil esiyor” Türkoğlu 2007: 175
efilemek Efilemek (Çr.).
efilti Yürek çarpıntısı (Çr.).
efsal Uygun, iyi (Su.).
eften püften Dayanaksız, derme çatma, yalan yanlış, asılsız (Çr.).
egek Kara sabanın en büyük, asıl parçası (Ka.).
egil Üst baş, giyecek, elbise (Ka.).
eğ Eh, peki, öyle olsun (Çr.).
eğce 1. İyice, çok güzel (Âşıkbüktü-Os.; Su.). “Asbabları eğce yıka, kir kalmasın.” Arslaner, 2016: 243
 2. Terbiyeli, efendi, hanimefendi, iyi (Âşıkbüktü-Os.). “O gız bek eğcedü (eğcedir), tam sizin eve yakışu.” Arslaner 2016: 243
eğceğine → eğce (Âşıkbüktü-Os.).
eğdi Ağaç kaşıkların içini oyma ya yarayan araç (Büyükhırka-Al.).

eğdinme 1. Pişmanlık (Su.). 2. Peşmanlık (Su.).
eğek Saban demirinin takıldığı ağaçtan yapılmış eğri parça, ökçenin üst kısmı (İncesu-Su.).
eğelmek Eğilmek (Çr.).
eğere Konuşulan kişiyi inandırmak için kullanılan söz (Bademce-Ka.).
eğirim olsun → eğere (Bademce-Ka.).
eğirmek Eğirmek (Yeşilyurt-Al.; İs.). “Kim daradı ol koyunun yününü / Eğerip dokuyup çözen kim idi?” Yöndem 1983: 96
eğüşmek (1) Alay etmek (Kalecik-kaya-Al.).
eğüşmek (2) İşi yaparken isteksiz olmak, başkasının yapmasını beklemek (İs.).
eğin Boy bos, endam (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; Os.; Sarimbey, Serban-Çr.). “Bir avrat erkenden kalksa / Hırkasın eğnine taksa” Arısoy 1970: 20
eğirmek Yünü büküp iplik yapmak (Çalyayla, Sarimbey-Çr.). “Değme kocakarılardan daha iyi yün eğirip yufka açması bundandı.” Tahir 2006: 51
eğiş büğüş Eğri büğrü, yamuk yumuk, dolambaçlı (Çr.).
eğitleme Toplama, bamyaya toplama (Ka.).
eğlemek Durmak, durdurmak (İsahacı-Al.; Sarimbey-Çr.). “Yavuz Zırlı iskeleye eğledi / Generaller salacasın bağladı” Arısoy 1970: 40
eğlenmek (1) → eğleşmek (1) (Çr.). “Nazmiye ablam... Seninle eğlenmiştir.” Tahir 2008: 314
eğlenmek (2) → eğleşmek (2) (Köseyüp-Me.; Çalyayla, Karahisar, Serban-Çr.). “Aman eğlen rezil çolak!.. Aman eğlen vardım!” Tahir 2007: 238

eğleşmek (1) Alay etmek, dalga geçmek (İsmailköy, Tatar-Çr.). "Kız benimle eğleşme / Hatır gönül sayarım" Çağıl 2013: 24

eğleşmek (2) Oyalanmak, geç kalmak, durmak (Çopraşık-Al.; Çr.). "İskilip'te çok eğleşmez, üç ikindiye dönermiş." Seyda 2006: 226

eğni → eğin (Çr.).

eğre Kağın arabalarında okun mazıdan çıkarılması için takılan eğri çivi (Eskiyapar-Al.).

eğreç Yün eğirmekte kullanılan araç (Kızılhamza-Or.).

eğrek yeri 1. Hayvanların toplandığı yer (Alacahyük-Al.; Bo., Os.; Palabıyık-Çr.). 2. Hayvanların yazın öğle sıcağında toplanıp dinlendikleri gölge yer (İs.; Beydili, Kuşsaray-Çr.). 3. Köyde insanların toplanıp söyledikleri yer (Ka.; Çalyayla, İsmailköy-Çr.). "Havuzun başı, köylülerin eğrek yeri olmuştu." Güven 2013: 35

eğremek Sıcak aylarda hayvanları gölgelik yerde toplamak (Çr.).

eğreti Sağlam olmayan, gelişigüzel yapılan iş (Çr.). "Eğreti kuyruk tez kopar." Yoksul 2013: 264

eğri → eğricek (Çevreli-Al.). "Kağının mazısını tutan eğrilerin birinin düştüğünü anlatmaya çalışır." Kantemir 2015: 32

eğri ağaç → eğricek (Çr.).

eğrice Hayvanlara dadanan, eğri belli, boz renkli bir çeşit sinek, sığır sineği, büvelek (Ka.).

eğricek (1) Tek hayvanla çekilen arabalarda iki ucu oklara geçirilen eğri ağaç kısım (Çevreli-Al.). "Durum anlaşılır, yolda eğricek bulunur." Kantemir 2015: 33

eğricek (2) Güğüm, ibrik gibi

kapların boğum yeri (Âşıkbükü-Os.). "Yepyeni güğüm eğriceğinden delinmiş." Arslaner 2016: 243

eğrilik Hırsızlık (Çr.).

eğrim büğrüm Eğri büğrü, yamuk yumuk, dolambaçlı (İs.).

eğri söbe Biçimli olmayan, düzensiz (İs.).

eğseri → enser (Çr.).

eğsi → öğseği (Çr.).

eğsik Eksik, noksan (Çr.). "Sen bamızdan eğsik olduktan sonra, dünyanın malı mülkü bizim olmuş, kaç para." Gümüş 1977: 4

eğsik etek Çaresiz kadın (Os.). "Benim zibidiler bu eğsik eteği irderler." Gümüş 1977: 10

eğsikli Kadın (Çr.). "Emeğinin binde biri bile değil eğsiklinin." Gümüş 1977: 11

eğşi Elma, armut, pancar gibi meyvelerin posası çıkarılarak hazırlanan pekmez (Gölet-Ka.).

eğzenmek Yavaş yavaş, dura dura eğlenerek yürümek (Çr.).

ehbap Ahbap, dost (Al.; Su.; Göcenovacıği-Çr.). "Ehbaplar bir gece sıra gezdiler / Ali, Veli adlarımız yazdılar" Çorumlu 2009: 1288

ehdi behdi Eşi dostu (Su.).

ehher Eğer (Çr.).

ehlak Ahlak (Su.).

ehmal İhmal eden, yavaş, sallapatı (Gökçam-Su.).

ehnez çöhnüz Cılız, zayıf, kudretsiz (Çr.).

ehni behti Bütün ev halkı (Yeşilyurt-Al.; Çr.). "Var mı senden gayrı bir ehtim behtim?" Gümüş 1977: 104

ehniyar İhtiyar, yaşlı (Çr.).

ehvan Hafif, uygun, yeterli (Dutçakallı-Çr.).

ekdeleş olmak Musallat olmak (Âşıkbükü-Os.). "Askerde bizimkine kötü bir onbaşı ekdeleş olmuş, çocuğu

canından bezdirmiş." Arslaner 2016: 243

ekdi (1) Anası ölünce başka bir koyuna, keçiye alıştıran ya da elde beslenen kuzu, oğlak (Ka.; Âşıkbükü-Os.). 2. → ekti (1) (Ka.).

ekdi (2) Asalak, başkalarının sırtından geçinen (Çr.).

ekdi (3) Gezmeyi çok seven kadın (İs.).

eke (1) Büyük, yetişkin, yaşlı, kart, olgun insan ya da hayvan (Külâh-Al.; İs.; Ka.; Gökçam, İncesu-Su.; Arpalık, Beydili-Çr.). "Bu Hacı Kenan utanmazı bizden on beş yaş ekekdir." Tahir 2004: 197

eke (2) 1. Kurnaz, açığız insan (Ka.). 2. Tecrübeli, usta (Çr.). "Anlayacağın eke çoban oldum." Güven 2013: 37.

3. Zeki, çok bilgili adam (Çr.).

4. Bilmiş, bilgiç, çok bilmiş (Al.; Beydili-Çr.).

ekebür Çok bilmiş, her şeyi bilir gibi davranan (Dutçakallı-Çr.).

েকেce Orta yaşlı (Çr.).

ekemekek Birini baştan savmak (Çr.).

ekelenmek Yaşlanmak (Çr.). "Bizim at ekelendi, tepmeden ne anlar." Tdk 1993: 1693

ekemekek Tecrübe, görgü sahibi olmak (Çr.).

ekemekek Büyümek, yetişmek, çocukluk çağını geçirmek (Gökçam-Su.). "Tavuklar büyür, horoz ekeler." Sağmen 2009: 83

ekemiş Yaşından büyük laf eden çocuk (Külâh-Al.).

ekenek Ekilecek, ekilmeye elverişli yer, tarla (Os.; Su.; Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.). "Yüzlerce dönüm olan ekenek günlerce suyu emdi." Sarıyüce 2004: 91

ekemekek (1) Birinin yaptığı işi

aynen yapmak, rakip çıkmak (İs.).

ekemekek (2) Erkekleşmek, kartlaşmak, ihtiyarlamak, yavruluktan çıkararak anaç hale gelmek (kanatlı hayvanlar için) (Çr.).

eketoka Yaşı küçük olduğu halde sözleri ya da işleri büyük olan çocuk (Çr.).

ekin çanağı Ambarın altında bulunan, içinde ekinin toplandığı, üçgen kesitli bölüm (Dereyazıcı-Al.).

ekiz İkiz (Sarimbey-Çr.). "Biri oğlan, biri kız / Bebeğim doğdun ekiz" Oğuz 2007a: 131

ekker Kulaklarının kenarında beyaz çizgi bulunan keçi (Gökköy-Çr.).

eklemek Sataşmak, birinin başına bela olmak (Ka.).

ekmek aş evi Evin yemek yapılan odası, mutfak (Âşıkbükü-Os.).

ekmek etmek Yufka yapmak (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Büyükgülücek, Kadıderesi-Çr.). "Bizimkiler ekemek edecekler yarın." Gümüş 1977: 18.

ekmek evi Kiler (Türkler-Çr.).

ekmeklik Sofanın bir yanında ekemek pişirmek için kullanılan ocaklı bölüm (İs.).

ekmeksiz Yapılan iyiliği unutan, vefasız (İs.; Su.).

ekmek tahtası Üzerinde yufka açılan özel tahta (Kıvcılı-Al.; Beydili, Ovakarapınar-Çr.).

ekmek talatmak Yufkayı yağda kızartmak (Al.).

ekmek teknesi İçinde hamur karılan oyma tekne (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Beydili, Büyükgülücek-Çr.).

ekmek yazmak Yufka açmak (Büyükgülücek, Ovakarapınar-Çr.).

eksikcil Aşık oyununda hedefe ulaşmayan, geride kalan aşık (Çr.). "Sahalar eksikcil, ortancıl, yancıl, gericil diye vasıflandırılırdı." Çorumlu 2009: 589.

eksik etek Kadın (Dereköy-İs.; Os.; Su.; Çıkrık). "Erkeksiz bir hanenin eksik etekli sahibiyim." Sarıyüce, 2004: 312

eksikli Kadın (Al.). "Eksikli yemek hazırla misafirimiz var." Koşay-İşitman 1932: 119

ekşimik Yeşil köklü, yuvarlak yapraklı mayhoş bir bitki (Çr.). "Ekşimikten salata yaptım, derde devayı ondan kaptım." Yoksul 2013: 269

ekti (1) Anası, babası olmayan çocuk (Ka.; Dutçakallı-Çr.). "Ekti oğlak gibi ayak altında dolaşma." Türkoğlu 2007: 168

ekti (2) Büyümüş de küçülmüş, yaşı ile bağdaşmayan sözler söyleyen (Çr.).

ekti ekli konuşmak → Ektileşmek (Çr.).

ektileşmek Küçük çocukların büyüklükleri gibi her şeye akıl erdirerek konuşması (Çr.).

ek yeri Zayıf noktası, açığı (İs.; Çr.). "Biz bunun yanında dil bilmez diyerekten Çorumlunun ek yerlerini açıkladık, sen belaya bak!" Tahir 2007: 297.

elâğız vermemek Çok perişan bir halde olmak (Çr.).

elaka İlgi, bağ (Serban-Çr.). "Elakamı kes, ikisi de düşüme girdiler, helalim oldular." Seyda 2006: 211.

elalem Başkaları (Çr.).

elamsema Bir kümedeki oyuncunun yükseğe attığı topa eliyle vururken kümedeki oyuncuların kaçtığı, öbür kümedekilerin topu tutarak kaçanları vurmaya çalıştığı, vurulmanın oyun dışı

kaldığı çocuk oyunu (Çr.). "Topun havada çizdiği bu yaydan dolay oyunun adı elamsema olmuştur." Ozulu 2013: 17

el arı Başkasının ayıplamasından çekinme (Eskiekin-Çr.). "Yavani hep içe, yağlıyı dışa / El arına dürüşümü sorma heç" Kurtoğlu 1998: 25

elavay → elevay (Alembeyli-Su.).

elbaş Çocukların beş taşla oynadıkları bir oyun; beştaş (Çr.).

elbeşik gülbeşik Çocuğun nazlandırılarak büyütülmesini anlatır (Çr.).

elbir (1) İşbirliği yapma (Su.).

elbir (2) Aracı, haberci (Su.).

elbiri Kadınla erkek arasında söz götürüp getiren kimse (Su.).

elbişim İbrişim (Çr.).

elbiz (1) Bitek olmayan toprak (Çr.).

elbiz (2) Örumcek ağı (Gökçam-Su.).

elbiz yolu (1) Tarla ya da bağlarda yol biçimindeki bitek yerler (Çr.).

elbiz yolu (2) Samanyolu (Çr.).

elboş Kız çocuklarının küçük, yuvarlak beş taşla oynadıkları oyun (Çr.).

elcek Elle tutulacak yer, sap (Su.). "El uzun elcek gısa." Uçakcı 2006: 217

elci İnsana alışkın hayvan (Ka.).

elcümüklü Bir işi başkasının yap demesini beklemeden yapan becerikli kişi, elcimikli (Âşıkbükü-Os.).

elçağı İplik saran tahta araç (Çr.).

elçek Tırpanın sapı üzerinde çakılı 10-12 santim uzunluğunda, tırpanı sallamaya yarayan tutamak (Kavacık-Çr.). "Senin tırpanının elçeği sağlam mı ona bak."

Çorumlu 2009: 1502

elçek bezi İmamların ölü yıkar-ken ellerine sardıkları bez (Çr.).

elçi Elamsema oyununda ebe takımın vurmaya çalıştığı, karşı takımca seçilen oyuncu (Çr.). "Tutulan topla elçi vurulursa oyun dışı kalır." Ozulu 2013: 17

elçik Küçük el (Çr.).

elçim (1) Taranmış yünü bükmek için yapılan yumak (Ovasaray-Çr.).

elçim (2) Bir tutam, bir avucun alabileceği miktar, bir demet, bir parça (Su.; Çalyayla, Kirazlıpınar-Çr.). "Elçim elçim hayvanların samanını üleştirmeye bulaştı." Gümüş 1977: 8

elçük Küçük yüz (Çampınar-Os.).

eldemiri Değirmen taşını kaldırmak için kullanılan ucu sivri ince demir (Dereyazıcı-Al.).

eldes Oyunda hata yapan oyuncu söylediğinde ona oyunu yenden oynama şansı veren, rakip oyuncu söylediğinde ise bu olanağı ortadan kaldıran oyun terimi (İs.). "Eldesli mi, yoksa eldesiz mi oynayalım?" Kalayoğlu 2017: 55

elduvan Eldiven (Su.).

ele avuca düşmek Kendisine bakacak durumda olmamak, başkalarının yardımına gereksinim duyar duruma gelmek (Sarimbey-Çr.). "Ele avuca düşünce ölüm kurtuluştur." Yoksul 2013: 275

elecek Kanlıca adı da verilen bir mantar türü (Bademce-Ka.).

elecik Tulumba kolu (Çr.).

elegen Leğen (Kalecikkaya-Al.).

elegini kayaya asmak Güçlük çıkarmak, işi yokuşa sürmek (Çr.).

eleh Dağlarda yaşayan, keçiye benzeyen bir hayvan (Ka.).

elekçi (1) Çingene (Çopraşık-Al.; Eskiekin-Çr.). "Çenene elekçi değneği değsin." Oğuz 2007a: 79

elekçi (2) Kavgacı, küfürbaz (Çr.). "O gece kaçacaktım / Elekçi yengem uyandı" Ayhan 2002: 168

elekçi (3) Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).

el el üstünde Bir çocuk oyunu (Gökköy-Çr.). "Bizim ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; seksek, topal sasak, ... ebem çit, el el üstünde, ..." Özçatalbaş 2002: 87

elemek Oyalamak (İkipınar-İs.). "Lan yavrum elemen. Ben daha şeyitcēm." Abaz 2004: 121

elenmek → eğleşmek (1) (Çr.).

elenti Arpa, buğday gibi ürünlerin kalburdan geçirilmiş kısmı (Çr.).

eletmek İletmek, götürmek (İs.; Su.).

elevay 1. Beceriksiz, aciz, tembel, elinden iş gelmeyen (Külah-Al.; İs.; Os.; Su.; Çıkrık, Ovasaray-Çr.). 2. Yavaş iş yapan kimse (Çalyayla, Eskiekin, Karadona-Çr.). "Benim sana son öğüdüm coştar yar Elevay bulaman Ozani kadar" Gösterir 2008/84: 11

elevayın → elevay (Al.).

elfan Hesaplı, ucuz (Çalyayla-Çr.).

elfazlı Eli uz, eli işe yatkın (İsahacı, Kıcılı-Al.). "Zamanı geçmesin günü sayalım / İşi elfazlıdır Firdevs gelinin" Arısoy 1970: 72

elfene Ortaklaşa yapılan bir iş için para katışmak (İs.).

elfeten Eflâton, eflatun gibi (Çr.).

el gadar Küçük, ufacık (Su.).

el gapısı Kadına göre koca evi (İs.; Su.).

el gızı Gelin (Su.).

eli ağır Yumruğu pek acıtan adam (Çr.).

eli ağzına varmamak 1. Bir işi çok çabuk yapıp bitirmek (Çr.). 2. Üzüntü nedeniyle hiç bir iş yapmamak (Çr.).

eli bek Çok tutumlu, cömert olmayan (Os.; Karagöz-Çr.).

elibelinde (1) Bir çeşit yastık ya da heybe motifi (Alacahüyük-Al.).

elibelinde (2) Bir duvarı tutmak, yıkılmasını önlemek için yanlamasına dayatılan destek (Bo.).

elibol Paralı, maddi durumu iyi olan kimse (Su.).

eli böğründe Eğrilmiş duvarların altından uzatılan ağaç destek (İs.).

eli böğründe seyretmek Bir iş yapılırken yardım etmeden bakmak (Çr.).

elicek (1) 1. El değirmenini çevirmek için el ile tutulan yer (Çr.). 2. → elçek (Alacahüyük-Al.).

elicek (2) Yenebilen bir mantar cinsi (Ka.). "Söbelek, elicek, koç mantarını / Toplamaya doyum olmaz Kargı'nın" Dbk 2003: 138

eli çap Hırsızlık yapabilecek kimse (Su.; Sarimbey-Çr.).

eli dar Maddi durumu iyi olmayan, parasız kimse (Su.).

eli gulânda Başlamak üzere (Su.).

elik (1) Dağ keçisi, karaca (İs.; Ka.; Os.).

elik (2) Güzel (Ka.). "Güzele elik, yakın suya felik ... derler Kargı'da." Dbk 2003: 134

elikci Beşik sallayan (Çr.).

el ilâğanı Küçük leğen (Çr.). "Gızm, el ilâğanını çabuk getir, baban elini yüzünü yuyacak." Kerman 1997: 18

elilâni El leğeni (Çr.).

el ileğeni Aile büyüklerinin ya da hatırlı konukların sofrada el yıkadıkları yayvan, orta bölümü derin bir çeşit leğen (Çalca, Tolamehmet-Çr.). "El ileğeni burada, ibrik burada, peşkir nerede?" Yoksul 2013: 272

eliman (1) Elek (Çr.).

eliman (2) İman sahibi (Çr.).

elim ateş Çocukların oynadığı bir oyun (Çr.). "Elim ateş, topal saksak, göz bağlama, saklambaç, eşeğim kürüye.. Oyunların en heyecanlısı son ikisiydi." Özçatalbaş 2002: 23

elim ayağım karaçalı Çocukların tüm organlarını oynadığımız oyunun içinde anlamında söylediği oyun sözü (Os.).

elim hamur karnım aç Gereksinimleri karşılayan kişi olmasına karşın, üretilen ürün ya da hizmetten yoksun kalmak (Os.).

elim yağlı İki kümeye ayrılan oyuncuların karşı kümedeki oyuncuyu yakalayarak kendi kümelerine getirdikleri çocuk oyunu (Çr.).

eline gelmek Elini öpmek (Dereköy-İs.). "Haydar'ın oğlan elime gelir. Ondan sonra halımı hatırımı sorar." Balıkçı 2010: 93

eline varmak Büyüklerin ellerini öpmek, yaşlılarla tokalaşmak (Yeşilyurt-Al.). "Gelin bu işi yaptıktan sonra orda bulunan kadınların eline varır." Yöndem 1983: 26

elini yemek Bir kimseye yakınlık göstererek parasını harcatmak yoluyla sömürmek (Çalyayla-Çr.).

elini yedirmek Dost görünen başkaları için gereksiz harcamalar yapmak (Çalyayla-Çr.).

elin uşâ Elin adamı (Su.).

eli uz Eli işe yatkın, becerikli (De-

reköy-İs.; Çr.). "Eli uz, nereye el atsa o işi beceriyor." Yoksul 2013: 278

eli uzun Hırsızlık yapan kimse (Çalyayla, Evcikuzkişla, Güvenli-Çr.). "Eli uzun, nerede ne bulsa aşırıyor." Yoksul 2013: 278

eli yüzü düzgün Bakımlı, güzel (Çr.). "Eli yüzü düzgün, yüzüne bakılır birini bulsana." Yoksul 2013: 278

el kapağı Üzerinde sebze doğranan tahta (Bademce-Ka.).

ellaham → elleham (Kamışlı, Yarımsöğüt-Su.; Gökköy-Çr.). "Goparan gapattı, ellaham rahmet yağacak." Kerman 1997: 18

ellâm → elleham (Su.; Çr.). "Ellâm siz sinemaya gidiyonuz." İl Yıllığı 1967: 123

ellame → elleham (Çr.).

ellamki → elleham (Karadona-Çr.).

elleğem → elleham (Âşıkbükü-Os.).

elleham, ellehem Herhalde, galiba, zannedersem, belki (Külâh-Al.; İs.; Ka.; Gökçam-Su.). "Aşağı mahallede düğün varmış elleham." Özçatalbaş 2002: 128

ellek Becerikli, eli çabuk (İs.; Ka. Âşıkbükü-Os.). "Gelinimiz pek ellektir. Beş dakikada bir evin işini halleder." Arslaner 2016: 243

ellêm → elleham (Çavuşoğlu-İs.; Os.). "Gine bişiy etmişle ellêm." Abaz 2004: 137

ellemek Dam aktarmak (Tatar-Çr.). "Tuğlanızı ellerim / Bağınızı belleirim" Çağıl 2013: 61

ellerde illerde kalası → ellere kalası (Çr.).

ellere kalası Kimsesiz, öksüz, yetim kalası anlamında ilenç (Ka.).

elleş Adet, tane, miktar (Su.). "Birr elleş verdim." Uçakçı 2006: 361

elleşmek 1. Ağır bir yükü kaldırmak için bir kaç kişi birden tutmak (Çevreli-Al., Ka.; Su.).

2. Yardımlaşmak (Çr.). "Elleşmeyince her çuval yerden kalkmaz." Yoksul 2013: 285

elli İnsana yakın, insandan kaçmayan hayvan (Çr.).

elliğin körü → öllüğün körü (Obruk-Do.).

ellik 1. Yünden örülen eldiven, elcek (Alacahüyük-Al.; Yenişlılar-Ba.; İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Arpalık, Dutçakallı, Ovasaray-Çr.). "Ellik öreyim sana / Dürüm vereyim sana" Aytekin 2003: 74

2. Ekin biçerken sol elin parmaklarına geçirilen, eldiven şeklinde tahtadan yapılan bir araç (Harunköy-İs.; Ka.; Çalyayla-Çr.). "Öranan, ellinen biçerdük." Abaz 2004: 128

ellik billik Hep beraber (Çr.).

ellikleme Ekin biçerken bir elin kavrayabildiği kadar kısmını avucunun içine alma (Ka.).

elma Eskiden köylerde, özellikle gençler arasında oynanan bir oyun (İsahacı-Al.; Kızılhamza-Or.). "Gençlerin bazı günler aralarında ter-tiledikleri yüzük, domino, cevaz, elma oyunları oynanırda da dahaca eğlence yoktu." Arisoy 1970: 89

elmalık Odalarda duvarlara boydan boya yapıp üstüne sahan gibi şeyler konulan raf (Çr.).

elmas Pembe renk (Çr.).

elmasiye Parlak, büyük desenli kumaş (Çr.).

êlmek Eğilmek (İs.). "Bu hemen boşcâvak çayınını altından êlmiş." Abaz 2004: 161

elmi Yolu, yöntemi, kolayı (Su.).

elnen goyma Tandırda pişirilen bir tür çörek (Güvenli, Hamamlı-çayköy-Çr.).

elöpen Kertenkele (Gökköy-Çr.).

el öpmelik Gelin ya da güveye,

kaynananın ya da kayınbabanın verdiği armağan (Çr.).

el öpmeye gitmek Dügünden sonra gelinle güveyin ileri gelen akrabalara el öpmek amacıyla ziyarete gitmeleri (Su.; Beydili-Çr.). "Bir hafta sonra gelinin ailesine el öpmeye gidilir."

Bayram 2008: 285

el pençe divan durmak Bir kim-
senin karşısında elleri göğüs
üzerinde bağlayarak saygı ile
durmak (Evcı-Bo.; Su.).

"Önünü kavuşturarak huzurunda el-
pençe divan duran Sergardiyana:
Ne haber? diye sordu."

Tahir 2007: 64

el pik Taze, yumuşak, körpe (Çr.).

el pme Toz toprak içine karışmış
arpa, buğday gibi şeyleri avuç
içinde üfleyerek ayırma (Çr.).

el sende Bir çocuk oyunu (Çr.).

"Bizim ellerimizle yaptığımız oyun-
cıklarımız kadar oyunlarımız vardı;
seksek, topal sasak ... daşenek, el sende..." Özçatalbaş 2002: 87

el şipşip Kızların oynadığı bir
çocuk oyunu (İs.; Çr.). "Yine bi
gün öyle oynuyoduk Devane'de. Kız-
lar el şipşip erkekler birdirbir."

Özçatalbaş 2002: 40

eltaşı El değirmeni (Fındıklı-Or.;
Kamışlı-Su.; Çr.). "Bulgur taşı el taşı
Yanar yüreğim başı"

Gösterir 2011: 138

elti eltiye küstü Bir çeşit iğne
oyası (Çr.).

el tutmak Bir şeyhten zikir, tes-
pih çekmek için izin almak
(Çr.).

el ulağı Ailede ufak tefek işleri
yapan kimse (Çalyayla, Dutçakallı-
Çr.).

elücek İncecik, küçük yapılı, eli-
cek (Aşıkbükü-Os.). "Elücek yüzlü
bir kadın geldi, seni sordu."

Arslaner 2016: 243

elüf Cevizin gıynak denen bö-
lümelerini birbirinden ayıran in-
ce tabaka (İs.).

elvermek (1) Oluşmak, ortaya
çıkma, peyda olmak (Çr.).
"Çorum'un adamına önce bir şaşkınlık
sonra da korku el verdi."

Tahir 2006: 186

elvermek (2) Yetmek, yeterli
gelmek (Çr.). "Çorumlunun duası
sinsilene elverir yavrum!"

Tahir 2004: 46

elvermemek Yaramamak (Çr.).
"İnelim gidelim ormana doğru /
Bize bu yerlerde durmak elvermez"
Çorumlu 2009: 1295

em ilâç, merhem (İmat-Al.; İbik-İs.;
Körkü-Su.; Sarimbey, Serban-Çr.).
"Kelin emi olsa başına çalar."

Yoksul 2013: 440

embel → nodul (Çr.).

emcek Meme (Çr.).

emci Eczacı (Çr.).

eme Hala, babanın kız kardeşi ya
da aile büyüğü (Bo.; İs.; Çıkrık-
Çr.). "Emesinin kızı Ferdane'yi alım-
kâr olmuştu." Çorumlu 2009: 1594

emeçar Etkili ilaç (Su.).

emeklemek Yavaş yavaş yürü-
mek (İs.).

emeksiz Üvey evlat, evlatlık (İs.).
"Emeksiz evlat bir gün bırakıp gider."
Yoksul 2013: 285

emen (1) 1. Çocukların oyun için
kazdıkları ufak çukur (Ka.; Os.;
Palabıyık-Çr.). "Güdekeçi hodağı eme-
ne sokarsa ebelikten kurtulur."

Çorumlu 2009: 1143

2. Yere kazılan çukura uzaktan
fındık, ceviz, top atıp girdirile-
rek oynanan oyun (Çr.).

emen (2) Bağ çubuğu, ağaç ya da
sebze dikmek için açılan çukur
(Külâh-Al.; Os.; Su.; Çalyayla, Dut-
çakallı, Morsümbül-Çr.). "Bayır bağın

emeni / Bitmiş güllü çemeni"

Gösterir 2011: 160

emen (3) Yeni yetişen bağ (Bahat-
tin-İs.; Su.).

emendermek → emendirmek
(Ka.).

emendirmek Yormak, uğraştır-
mak, zahmet vermek (Su.).

emenmek Boş yere yorulmak,
emek vermek, uğraşmak, di-
dinmek (Ka.).

eme yaramak İşe yaramak, fay-
dalı olmak (Ka.).

emicikök Fidanların ucundaki in-
ce kökler (Ka.; Os.).

emik İnsan beyni (Su.).

emi lâ Emi ilahi! Demek öyle ha,
hayret (Çr.). "Emi lâ, sende mi has-
talandın kız!" Kerman 1997: 18

eminem Bir köy seyirlik oyunu
(Çr.).

emişik Süt kardeş (İs.; Ka.; Kavşut-
Su.).

emişken Meme emmeye düşkün
çocuk (Çr.).

emiştirmek İki ayrı çocuğun ay-
nı kadını emmesi, süt kardeş ol-
ması (Çr.).

emleme emlemek (1) Çanak
çömlek gibi kapların çatlakları-
nı çimento gibi gereçlerle
onarmak (Çr.).

emleme emlemek (2) 1. Yürek-
teki acıyı dindirmek için uygun
sözlerle karşındakini avun-
durmak (Çr.). 2. Yaraya merhem
sürmek, iyileştirmek (Çr.).

emlik (1) Bir çeşit hastalığın te-
davisini için, soyularak suyu emi-
len yaş çam kabuklarının iç
yanındaki beyaz etli kısım (Çr.).

emlik (2) 1. Zamanından daha
geç doğan kuzu ya da oğlak

(Ovasaray, Konaklı-Çr.). 2. **Körpe**
kuzu ya da oğlak (İsahacı-Al.; Ak-
çalı-Su.; Boztepe-Uğ.). "Anadan ayrıl-
mış bir emlik kuzu / Meleşip gidiyor
Tekirdağı'na" Arısoy 1970: 33

emlikçi Çam kabuğu toplayıp sa-
tan kimse (Çr.).

emme Ama, fakat (Yeşilyurt-Al.;
İs.; Gökçam-Su.; Eskiemin, Göcenova-
cığı, Kavacık-Çr.). "Ula bebekler, size
bir iş var emme, bilmem yapar mısı-
nız?" Özçatalbaş 2002: 58

emmi Amca (Büyük Hırka-Al.; Ka.;
Me.; Gökçam, Yarımşöğüt-Su.; Çay-
hatap, Gökçepınar, Sarimbey-Çr.).
"Emmim dayım kesem, elimi soksam
yesem." Kerman 1997: 37

emmideş Amca oğlu (Su.; Çr.).
"Çomahlarınan Aşıklar emmideş."
Uçakçı 2006: 379

emmi uşâ Amca oğlu (Su.).

emsiz Beceriksiz (Ka.).

emsüz Beceriksiz (Ka.).

emür Turkuaz, mavi (Aşıkbükü-
Os.).

emüşük Aynı kişiden süt emen
çocuklar, süt kardeşi (Aşıkbükü-
Os.).

emzik (1) Hayvanların memele-
rinin uçları (Çr.).

emzik (2) Süt çocuklarını oyala-
mak için ağızlarına verilen ka-
uçuk meme (Çalyayla-Çr.). "Emzi-
ği ağzına veriyor, kendi kendine bula-
mıyor." Koşay-İşitman 1932: 122

en (1) Ağaç dallarının tomurcuk
yeri (Kemallı-Su.).

en (2) Beygir, katır, eşek gibi
hayvanların damağında, ön diş-
lerinin arkasında oluşan şiş-
kinlik (Çr.).

en (3) Hayvanlara ya da eşyaya
vurulan damga, işaret (Kemallı-
Su.; Gökköy-Çr.). "Hüseyin bu keçi-
nin enini değiştirerek..."

Akkaya 2011: 450

en (4) Parmağın ek yeri, eklem (Kemallı-Su.).

eñ (5) Giysi, üst baş (Âşıkbükü-Os.). "Eñimi giyiniş çıkalım." Arslaner 2016: 243

enak Sabanın gövdesi (Su.).

enâmenek getirmek Denk getirmek, başa baş getirmek (Çr.).

enayan olmak Şaşırmak (Çr.).

encek → encik (Os.).

encik Kedi, köpek yavrusu (Çr.). "İnsan yavrusu sanmıştım. Kedi enci-giydi ha!" Özçatalbaş 2003: 153

endikmek Akli başına gelmek, anımsamak, uyanmak (Çr.).

eneğim enek Aşık oyunu sonun-da başlangıçtaki kadar aşığa sahip oyuncunun "kaybım yok" anlamında söylediği söz (Çr.).

enehter Anahtar (Al.). "Gönüm evi kitlendi / Enehter yârde kaldı" Ertekin 2006: 72

enek (1) Alt çenenin oynak yeri (Çr.).

enek (2) Sabanın el ile tutulan yerinden demir takılan yerine kadar olan bölüm (Alcahüyük-Al.; Âşıkbükü-Os.; Çıkrık, Palabıyık-Çr.). "Enekten tuttuğumda daha çocuktum." Yoksul 2013: 286

enek (3) 1. Anamal, sermaye (İs.; İncesu-Su.). "Eneğim olsa çok işlere girişirim." Tdk 1993: 1748

2. Çocukların oynadıkları bilye, ceviz gibi oyunlarda sahip oldukları sermaye (Al.; Os.). "Benim enaam elimde, Ali'nin aşıklarını kim uttu ula!" Kerman 1997: 18

3. Herhangi bir oyun sonunda elde kalan son fiş ya da sayı (Su.).

enek (4) Taş, kemik, cam ya da madenden yapılmış zıpzıp, bilye, misket (Âşıkbükü-Os.; Ka.).

enek (5) Küçük parça (Dutçakallı-

Çr.).

enek (6) Cevizin küçüğü (İs.).

enekçe Küçük çocuk başlıklarının bağı (Çr.).

enekçek Uçları kopçalı, 25-30 santim uzunluğunda, üzerine altın dizilmiş kadın süsü (Eskiköy-Çr.).

enek şeker Kesme şeker (Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.). "Baldızım enek şeker / Ablası ondan tatlı" Gösterir 2011: 126

enem Dua kitabı (Çr.). "Oku ula Elekçioğlu, enem oku, diye bağıryor-muş." Özçatalbaş 2003: 29

eneme İğdiş edilmiş hayvan (İs.; Ka.). "Öküz enendiği yıl, yiğit evlendiği yıl." Yoksul 2013: 525

enemenek Denk getirmek (Al.).

eñer Eğer (Karkın-İs.; Âşıkbükü-Os.). "Eñer kız cesaretliyse godokları başüşü vermezim." Abaz 2004: 96

eñerim Galiba, sanırım, yemin olsun (Âşıkbükü-Os.). "Eñerim adam bizi yanlış anladı, tüh!" Arslaner 2016: 244

eneter Anahtar (İkipınar-İs.). "Benim sanduun eneterini çaldı." Abaz 2004: 122

eneze Cılız, zayıf, güçsüz (Su.). "Eneze, tırık hayvanlar bile müşteri bulurdu." Sarıyüce 2004: 284

engag Çocukların oyun başlangıcında yaptıkları sayışmada üçüncü sırada çıkan kişi (İs.).

engalle 1. Çocuk oyunlarında sonuncu oyuncu (Çr.). 2. En geriye kalan, en geriden gelen (Çr.).

engas Yalan (Göcenovacığ-Çr.). "Çıktı böyle bir söz fakat emme, esas mı engas mı, dibi karanlık." Gümüş 1977: 84

engeme Meyil, iniş (İbik-İs.).

engil dingil Düzensiz, gelişigüzel (Çr.).

engin 1. Alçak yer (Çr.). 2. Geniş

alan (İs.).

en ibdi İlk önce (Su.).

enik 1. Kedi, köpek yavrusu (Su.; Karadona, Kuşsaray, Palabıyık-Çr.). "Çorum yaşamadı böyle paniği Yakalayamadık kaçtı eniği" Özgür 2002: 59

2. Köpek (İsahacı-Al.; Çalyayla, Palabıyık, Türkler-Çr.). "Davara gidecek enik gölbezlikten bell' olur." Yoksul 2013: 227

eniklemek Yavrulemek (Arpalık, Dutçakallı-Çr.). "Bizim kancık eniklemiş." Koşay-İştman 1932: 124

eñil Giysi, üst baş (Alancık-Me.; Âşıkbükü-Os.). "Kelgız'a bi güzel eñil vermiş ki..." Arslaner 2016: 178

enim ecim Etraflıca, iyiden iyiye (Çr.). "Boön, benim ecim bi ev temizliği yapalım." Kerman 1997: 18

enisalkı Bir işi ağırdan almayı, geciktirmeyi anlatır (Çr.).

enişte Dügünlerden bir gün önce kız evinde ya da kızların toplandığı bir yerde gelinin arkadaşlarınınca oynanan seyirlik oyun (Ka.; Os.).

eñitamında Sonunda, en sonunda (Âşıkbükü-Os.). "Eñitamında torbadaki yüzümü çıkardınız." Arslaner 2016: 244

eni yeni Şaşma bildirir ünlem (Me.).

enkarle → engalle 1 (Çr.). "Dördüncü oyuncu da enkarlenin ardıyım diyerek oyun sırası alırlar." Ozulu 2013: 23

enlemek Hayvanlara işaret koymak amacıyla kulaklarını kesmek ya da boynuzunu kertmek (İs.; Çal-yayla-Çr.).

enlik Boyacılıkta kullanılan bir çeşit ot (Çr.).

eñnenmek Palto, ceket gibi giysileri kabadayılar gibi omza atmak (Âşıkbükü-Os.).

ense Makat, kış (Çr.).

enser Döğme ya da köşeli büyük çivi (Ka.; İs.; Su.). "Kocaman başlıklı demirci dövmesi enserlerle kalın ambar tahtasına çakılmıştı." Sarıyüce 2004: 247

enseri → enser (İs.; Yağcılar-Ka.).

ensi → öğseği (İs.; Çr.).

enteri Basma, patiska gibi kumaşlardan yapılan kadın giysisi (İs.). "Üç etedi enterimiz, üç etek getdüle." Abaz 2004: 16

enük Köpek (Harunköy-İs.; Yağcılar-Ka.; Âşıkbükü-Os.). "Hıyara menük, köpeğe enük ... derler Kargı'da." Dbk 2003: 134

en vurmak → enlemek (Ka.).

enyan olmak Şaşkınlıktan ne yapacağını bilememek (İs.).

ēpap Ahbap, dost, arkadaş (Çr.).

epeyli 1. Birçok, gereksinime yetecek denli (Dutçakallı-Çr.).

2. Uzun zaman (Dutçakallı-Çr.).

epey Epeyce, bir hayli (Çr.). "Vakit epey oldu, dağılalım." Özçatalbaş 2002: 66

epicik Ekmek, yemek (Çr.). "Öpü cüğün sonunda / Karnın ister epicik" Aytekin 2003: 86

epim Epeyce, oldukça çok (Çr.). "Konuş ulan... diye üsteledi kaynata, susma ulan... Epim dinledik düzül-rinkini, senden duyak bir de." Gümüş 1977: 59

epişik Yapışkan (Çr.).

epmek Ekmek (Göcenovacığ-Çr.). "İkide bir ağzının kıyısını siliyordu Osman. Epmek de ne kokuyor böyle be... diyordu." Gümüş 1977: 63

epirmek Eskiyip çürümek, yırtılmak (Çr.).

er (1) Erken (Su.; Evcirtakışla, Serban-Çr.). "Hemen geldi sabah erden." Koçak 1980: 312

er (2) 1. Koca (Su.; Eskiekin-Çr.). "Ere varmayınan karnım doycak

sanma.” Yoksul 2013: 287
2. Erkek (Os.). “Er kocar gönül kocamaz. Yoksul 2013: 287
erazi Arazi (Al.).
erba Çarşamba (Kamışlı-Su.).
erehcin Dügün gecesı gelınlerin başına konulan bir başlık (Çr.).
eremekem Uygun iken (Su.).
erer yeter Erişir yetişir (Çr.).
ereze Kilit takmak için kullanılan demir halka (Ka.).
erfane Toplantı (Çr.).
erfene Çok kişinin katışmasıyla hazırlanan yemekli eğlence (İs.; Beydili, Ovakarapınar-Çr.). “Bazen de eğlence mahiyetinde erfene yaparlardı.” Güven 2010: 104
ergap Terbiyeli, iş gören, becerikli kimse (Çr.).
ergatlı → ergap (Su.).
ergeç Sürünün önünde giden iri yapılı erkek keçi (Çr.). “Şu dağlar kireç olsa / Davarı ergeç olsa” Gösterir 2011: 89
ergen Olgunlaşmış, olmuş (Çr.).
ergencelik Evlenmemiş kız ya da erkeğin yüzünde boynunda çıkan sivilceler (İs.; Çalyayla-Çr.).
ergörmek Ulaştırmak (Çr.).
erhane Kadife ya da çuhadan dikilen kadın cepkeni (Çr.).
erikletme Yemek öncesi ekşi yiyecekler yedirerek misafirin iştahını kesme (Çr.).
erincek → eringeç (Âşıkbükü-Os.; Su.; İsmailköy-Çr.). “Erincek olmayan çobanlar tercih ederlerdi burasını.” Güven 2013: 82.
eringeç Tembел, üşengeç (Ka.; Âşıkbükü-Os.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.).
eringen Tembел (Al.; İs.).
erinmek Üşenmek, tembелlik etmek (Külâh-Al.; İs.; Ka.; Oğlaközü-

Su.; Eskiekin-Çr.). “Erinenin oğlu kıızı olmamış.” Yoksul 2013: 288
eripisi Tavşan (Çr.).
erisin ferisin Güçsüz düşsün anlamında ilenç (Su.).
eriş Dokuma tezgâhında uzunluğuna atılan ip, arış, boy ipliği (İs.; Su.). “Herkesin ayrı görüşü / Kendirden yapar erişi” Koçak 1980: 276
erişgil Et sucuğu (İs.).
erişgin Ermiş kimse (Çr.).
erkeç Erkek keçi; seyis (Küçükpalabıyık-Çr.).
erkek bulut Yağmursuz bulut (Ovasaray-Çr.).
erkilme İrkilme (İs.).
erlenmek Yiğitlenmek (Su.).
erlik Mertlik, yiğitlik, erkeklik (İs.).
erpoçin Gelin başı süslemede kullanılan mukavva araç (Çr.).
ersin 1. Hamur kesmeye ya da tekneye yapışmış hamuru kazımaya yarayan demir araç (Külâh-Al.; İs.; Su.; Beydili, Gökköy-Çr.). 2. Küçük çocukların yatırıldığı toprağı ısıtmak için kullanılan kürek biçiminde araç (Alacahüyük-Al.). 3. Spatula (Al.). “Hamura vurdum ersini, tandır yaktı çöreğın tersini.” Yoksul, 2013: 356.
ersün → ersin 1 (İs.; Bademce, Göllet-Ka.; Âşıkbükü, Baltacı Mehmet Paşa-Os.).
erzakçı Tefeciliği konu edinen köy seyirlik oyunu (Oğ.).
esas gobel Filmde başrol oyun cusu erkek (Çr.). “Esas gobel geriden gelecek.” Yoksul, 2013: 289
esbap Giysi, çamaşır (Yağcılar-Ka.; Gökçeagaç-Uğ.; Çr.). “Kurudu pınarlar, ören yunaklar / Makede esbap yuruk Deyzoğlu” Kurtoğlu 1998: 22
esbap tepmek Çamaşırını ayak al-

tında tekmeleyerek yıkamak (Bademce-Ka.).
esdek kosdek Saçma sapan konuşma (Su.).
esen Veda (Çr.).
eserli Delişmen, deli (Çr.).
esgemi Ağaç sandalye (İs.).
esger Asker (Su.; Dutçakallı-Çr.). “Esgerden izine gelmişidi.” Abaz 2004: 140
esgi Eski, yıpranmış (Âşıkbükü-Os.; Sarimbey-Çr.). “Bunu bak esgiler biliyola yavrum.” Abaz 2004: 104
esgin Hafif rüzgar (Çr.).
esgi yelek Yaşlı, artık pek işe yaramayan erkek (İs.).
esgün → eskin (İs.; Ka.).
esi Yarı yanmış odun (Kavşut-Su.).
esik Çukur yer (Büyükürka-Al.; Ka.; Çıkrık-Çr.).
esilmek Eksilmek, azalmak, boşalmak (Çr.). “Dünya yedi kere oldu esildi / Dolduran Muhammet, esen Ali'dir” Caferoğlu1994: 142
esirikli Kızgın, öfkeli, sinirli (Ka.).
esirli → esirikli (Aşağıfındıklı-Su.).
eskibeki Az kullanılmış çamaşır, elbise, eşya (Çalyayla-Çr.).
eski boka su serpmek Unutulmuş kötülükleri su yüzüne çıkartmak (Os.). “Eski boka su serpmesi ayıptır / Şu yarayı yenileme boşuna.” Gösterir 2014: 15
eskidost Ağaç iskelet üzerine kurulan eski evlerde aralarına kerpiç örülen, dikine payandalarla desteklenen ağaç direklerin her biri, iskedos (Âşıkbükü-Os.).
eski kulağı kesik 1. Görmüş geçirmiş, deneyimli (Su.). 2. Eskiden ayyaşlık yapmış olan kimse (Su.).

eskin Rüzgar, sert esen rüzgar (İs.).
eslemek (1) Aldırış etmek, önem vermek (Çr.). “Kafir isen esleme / Gözümden akana bak” Ertekin 2006: 80
eslemek (2) Sorup öğrenmek (Çr.). “Beslemeyi eslemeden alma.” Yoksul 2013: 130
esnek 1. Hayvanların ısırılmaması için burunlarına takılan demir halka (İs.; Serban-Çr.). 2. → Burunsalık (Çr.). 3. Azgın develelerin ağzına takılan kayış ya da demir araç (Çr.). “Ne esnek var, ne zincir var, ne örken / Yırtıcı bir mahluk geçti önüme” Koçak 1980: 293
esneksiz Ağzı bozuk, saygısız (İs.).
esrik Sarhoş (Çr.).
essah Doğru, gerçek (Al.; Evcı-Bo.; Os.; Yorgalı-Su.; Gökköy-Çr.). “Essahmış, dedi. Seferberlik ilan edilmiş.” Sarıyüce 2004: 136
essah gobel → esas gobel (Çr.). “Essah gobel, sevgülüsünü gaçırdıklarını duyuyo!” Özçatalbaş 2002: 57
essahtan Sahiden, gerçekten (İs.; Su.; Gökçeagaç-Uğ.; Karadona-Çr.). “Essahtan güzel bir yere gidiyon.” Benice 2002: 114
estemek İstemek (Çr.). “Seni bana verse cenabil bari / Estemem kimseyi töbeler olsun” Caferoğlu 1994: 148
estirmek Duygularına yenilip, aklına eseni yapmak (Çr.). “Bir oğlum olsa da esdirirsem / Al yeşil bayrakla kesdirirsem” Çorumlu 2009: 1078
esük Çukur yer (İbik-İs.; Âşıkbükü-Os.).
ēsük gormek Geline gerekli şeyleri almak (İs.). “Once şey yapıly, esük gorölüy.” Abaz 2004: 95
eş (1) Arkadaş (Çr.).
eş (2) İnsanda ya da hayvanlarda

doğum sırasında, bebek ya da yavrudan sonra gelen etsi madde, son, etene (Çopraşık-Al.; İ.s.; Elvançeşlebi-Me.). “Çocuğun eşi göbek kesilmeden ateşte kavrulur, eş kavruldukça çocuk canlanır.” Balıkçı 2010: 89

eşeğe ters bindirmek Çocukların yaramazlıklarıyla büyüklerin kafasını karıştırması (Bademce-Ka.).

eşeğimin kulakları civrediyor Canı çok yandı, yerinde duramaz artık anlamında bir deyim (Os.).

eşeğim kiraya → eşeğim kürüye (Os.).

eşeğim kürüye Bir oyuncunun eşek, bir oyuncunun da onun sahibi olduğu, sahibin eşeğin kulağına söylediği ilin bilinmesiyle ebenin değiştiği çocuk oyunu (Çr.). "Elim ateş, topal sasak, göz bağlama, saklambaç, eşeğim kürüye.. Oyunların en heyecanlısı son ikisiydi." Özçatalbaş 2002: 23

eşek (1) Eşek bekçisi oyununda sırtına binilmeye çalışılan oyuncu (Çr.). “Eşek olan oyuncu, başını yastığın karnına dayar.” Oğuz 2006b: 29

eşek (2) Üzerine herhangi bir şey koymaya yarayan destek (İs.).

eşek (3) Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).

eşek bekçisi Erkek çocuklar arasında oynanan bir oyun (Çr.). “Eşek bekçisi oyununun süresi kişi sayısına göre değişir.” Oğuz 2006b: 29

eşek osurdan Dik yokuş (Karağöz-Çr.).

eşelek 1. Ceviz içinin ortasında bulunan, içi ikiye ayıran sert madde (Çıkrık, Eskiköy-Çr.).
2. Elma, armut gibi meyvelerin

yenildikten sonra kalan çekirdekli kısmı (Kıcılı-Al.; İ.s.; Su.; Çalyayla, Kızılpınar-Çr.). “Elindeki eşeleği kemire kemire Alosman’ı uğurladı.” Gümüş 1977: 78

eşendim Çok zayıf olduğu için yanakları içeri çökmüş kişilere söylenen söz (İs.).

eşgi 1. Ekşi (Kıcılı-Al.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). 2. Salça (Su.). “Kim der cacığım gıllı, ayrımam eşgi.” Uçakçı 2006: 219

eşgili Domates, soğan kullanılarak yapılan bir yemek (Çalyayla-Çr.).

eşgin Atın tırısra rahvan arası yürüyüşü (İs.).

eşgördüm Bir çocuk oyunu (Gökköy, Örencik-Çr.).

eşik Kapı girişi (Çr.).

eşim eş Oyuncuların birbirlerinin üzerinden atlamaya çalıştığı bir çocuk oyunu (Çr.). “En az 7 kişiyle oynanan eşim eş oyununda ilk olarak 3 kişi dizilir.” Oğuz, 2006b: 31

eşinmek Yaptıklarına karşı çıkacak kimse ya da kurum olmadığından kişinin gücüne güvenerek böbürlenmesi, yiğitlik taslaması (Âşıkbükkü-Os.). “Bulmuş ulsal gelini eşiniyor; zavallının sahip çıkmanı yok nasıl olsa.” Arslaner 2016: 244

eşkere Açık, belli, meydanda (Çıkrık-Çr.).

eşki Ekşi (Gökköy-Çr.).

eşkili 1. Mercimek, nohut, yarma, taze kabak, fasulye ile yapılan, içine bolca ekşi konan bir çeşit çorba (Çıkrık-Çr.). 2. Kelle ile sirkeden yapılan yemek (İs.). 3. Mayalı (Al.). “Canın eşkili küşkülü istemesin.” Yoksul 2013: 180

eşme (1) Kaynak, göze, pınar (Al.; İ.s.; Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.).

“Eşme suyun ne soğuk / Başına geldiğim yok” Gürsel 1997: 267

eşme (2) Toprağı kazarak açılmış küçük çukurlar (Çr.).

eşsek armudu Meyveleri küçük, çok sık olan hafif buruk bir armut cinsi (İs.).

eşük Hafif çukurluk (Ka.).

eteği düşük Kötü kadın (Çr.). “Eteği düşük pasaklımın biri.” Yoksul 2013: 296

etekçe Eteklik (İs.).

eten Kabak benzeri sebzelerin yenen kısımlarının dışında çekirdekleri tutan yumuşak bölümü (Âşıkbükkü-Os.).

eteş Ateş (Âşıkbükkü-Os.).

etfaye İtfaiye (Çr.). “Evin bacası tuttu, goşun etfayeye haber verin.” Tuluk 1991.

etirenk Açık pembe, ten rengi (İs.).

etlik Kış için etinden kıyma, kavurma, pastırma, sucuk yapılan semiz hayvan (İs.; Büyükgülücek, Hamamlıçayköy, Ovakarapınar-Çr.). “Mahir Ağa önyak oldu, etlik için bir dana bağışladı.” Tahir 2006: 27

etlik gecesi Düğünün ikinci akşamı erkeklerin çağrıldığı, içki de verilen yemek (Boğazkaya, Hısarkavak-Me.). “Okuyuntunun oğlan evine geldiği gecedir etlik gecesi.” Cingöz 2010: 333

etmeme Az süt veren sağmal hayvan (Çr.).

etrenk Et gibi açık kırmızı renk (Çr.).

et satma Düğünlerde oynanan, dayanışmanın önemini anlatan köy seyirlik oyunu (Çr.).

ettikletin Dediği gibi (Su.).

ettikleyin Söylediği, dediği gibi; yaptığı, uyguladığı gibi (Su.).

et toprak Killi toprak (Çr.).

etvaye İtfaiye (Çr.).

etyaran Daha çok parmaklarda çıkan bir çeşit çıban, dolama (İs.; Ka.).

ev Oda (Bo.; Ka.; Âşıkbükkü-Os.; Su.). “Uç evden maşayı, arka evden sacayağını al da dışarı gel.” Arslaner 2016: 244

ev arası Mahalle, sokak arası (Çr.).

evayit Armağan (Eskiekin-Çr.). “Aman bolca verin evayitini / Töredir, gençleri başgöz ederken” Kurtoğlu 1994: 169.

ev bezi Çorum’un yerel dokuması kenefinin bir başka adı (Çr.).

evcek Ailece (Al.; Su.; Çıkrık-Çr.). “Filancanın şerbeti içiliyor. Sizi evcek okuyor.” Çorumlu 2009: 83.

evcik Çocukların taş toprakla yaptığı oyuncak ev (Su.).

evcil Evine düşkün adam (İs.).

evcimen (1) Ev işlerinde becerikli, evine düşkün, derleyip toparlayan kadın (İs.; Aşağıfındıklı -Su.; Gökköy-Çr.). “Şipir şipir. İşçimen mi işçimen. Evcimen mi evcimen.” Çorumlu 2009: 79

evcimen (2) → evcümen (Çr.).

evcümen Kurul, komisyon, encümen (Çr.).

evcümük → Evcimen (1) (Ka.).

evdirmek Acele etmek, acele ettirmek (İs.; Me.; Su.).

evecen Aceleci (İs.; Âşıkbükkü-Os.; Dutçakallı-Çr.). “Yazı var, kışı var, ne evecen işi var.” Türkoğlu 2007: 166

evcenlik Acelecilik (Evcı-Bo.). “Evecenlik etmek yok.” Sarıyüce 2006:48

evde binme Acele yapma, aceleye getirme (Çıkrık-Çr.).

evdi Acele, çabuk (İs.; Ka.; Su.).

evdileyin Aceleyle (İs.). “Evedileyin biri gelecek diy heralda, toprā atmışla.” Abaz 2004: 160.

evdedinen Acele, çabuk (Çıkrık-Çr.).
evelçā Önceden (Kayaagzi-İs.). “Bi gun evelçā başlar gızın cehizini yapmıya.” Abaz 2004: 163.
evelek → efelik (Ka.).
even Aceleci (İs.). “Even enik gozsüz gunnar.” Kerman 1997: 37.
evirmek Evlendirmek (İsahacı-Al., İs.; Kamışlı-Su.; Bütet, Çalyayla, Serban-Çr.). “Akıllı düşünene kadar deli oğlunu evermiş.” Yoksul 2013: 28.
evet Acele, çabuk (Çr.).
evet efendim yeri (1) 1. Faytonlarda döşemeli oturmalığın karşısında yer alan iki kişilik oturma yeri (Çr.). 2. Köy odalarında kapıya yakın oturma yeri (Çr.). 3. Dairelerde makam masalarının karşısına, hemen masa bitişiğine konan koltuklar (Çr.).
evet efendim yeri (2) Toplumda, alt kademedekilerin üst kademedekilerin buyruklarına uymak zorunda olmaları (Çr.).
eveyik Sarı renkte çok özlü bir çeşit buğday (İs.; Çalyayla-Çr.).
ev görmelik Bir kimseye götürülen yeni ev armağanı (Çr.).
evhan Kolayca zarar görebilecek durumda olan, kalitesiz (Aşağı-fındıklı-Su.).
evi ayrı yolu sapa Görüşülme-yen, konuşulmayan kimse, yabancı, başkası (Su.). “Evi ayrı yolu sapa, gitsin gidebildiği yere kadar.” Yoksul 2013: 298
evik Fare yavrusu (Sarimbey-Çr.).
evirgeç → Aktaracak (Eskiyapar, İsahacı-Al.). “Anasının elinde evirgeçle geldiğini görünce toplanıp biraz öteye kaçarak.” Arısoy 1970: 65
evirici Tandırda yufka ekmeği pişiren işçi kadın (Kıncılı-Al.; Su.; Büyükgülücek-Çr.).

evitlemek Ayıklamak, seçmek (İs.).
ev kaldırma Evin bütünüdür özenle temizleme (Çr.). “Ev kaldırma, eşikten tavana dek her şeyi yıkayıp arıtma, silip süpürme demektir.” Özçatalbaş 2002: 17
ev keliği Vaktini evde geçiren (İs.).
ev külfeti Evdeki kişiler, aile bireyleri (Çr.). “Bütün ev külfeti sürgün kervanına katılmalı...” Tahir 2004: 92
evleğin Öğleyin (Al.).
evlek Tarlaya tohum ekmek için saban iziyle bölünen kısımlardan her biri (Kulah-Al.; Evcı-Bo.; Gökçam-Su.; Beydili, Boğabağı, Dutçakallı-Çr.). “Bu kokuların en keskin domates evleklerinden geliyor.” Sarıyüce 2006: 36
evlekçi Tarlayı evleklere ayıran işçilerin başında duran adam (Çr.).
evlenleğin Öğleyin (Al.).
evlik (1) 1. Köylerde haremlik ya da selamlık olarak kullanılan büyük oda (Su.; Kirazlıpınar-Çr.). 2. Pekmez, salça, ekmek gibi kışlık yiyeceklerin konulduğu yer (Alacahüyük-Al.).
evlik (2) Üzerine ev yapılabilecek arsa (Os.).
evlileme Güveyin gelinin ailesiyle tanışma töreni (Ka.).
evlük Büyük ev (Dereyazıcı-Al.).
evmek Acele etmek, acele ettirmek (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; İs.; Kemallı-Su.; Çıkrık, Hamdiköy, Karahisar-Çr.). “Yazı var, kışı var; evcek ne işi var.” Güven 2013: 189
ev ocak olmak Aile kurmak, ev bark sahibi olmak (Eskiekin-Çr.). “Ev ocak oldu da benden yiyenler Bir baltaya sap olmadık vesselam”

Kurtoğlu 1994: 14
ev olmak Geçinmek, araç gereç sahibi olmak (Kalecikkaya-Al.; Çr.). “Yeni ev oldukları için hazırlıkları yoktur.” Özkan 2004: 34
evon Sofa (Os.).
evöğün Ev özü, balkona benzer boşluk alan, sofa (Aşıkbükü-Os.). “Evöğüne çıkmış avaz avaz bağırıyor.” Arslaner 2016: 244
evrāç → aktaracak (Alacahüyük, İsahacı, Kulah-Al.; Kavşut-Su.). “Evraaç kırığındak kadağın çakmış / Ben böyle tapana bir ıras geldim” Arısoy 1970: 91
evrağaç → aktaracak (Eskiyapar-Al.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.).
evran Fazlasıyla uzayıp yükselen ağaç ya da büyüyen insan (Serban-Çr.). “Gahi pek heybetli evran olursun / Gahi şaşkın gah perişan Hilali” Koçak 1980: 309
evreç → aktaracak (Göcenovacığr-Çr.). “Saç yanıyor saç... Evreci sokaçağım gözünüze, çenenizden alın elinize bindirin acık.” Gümüş 1977: 63
evreğaç → aktaracak (Kamışlı-Su.).
evrekaç → aktaracak (Çr.).
evren Ejderha (Su.).
ev sabı Ev sahibi (Çayhatap-Çr.). “Söz içinde benim sözüm / Ev sabı iki gozüm” Caferoğlu 1994: 139
ev sahibi Hanım, evin hanımı (Al.).
evsecek Tahılın taşlarını ayıklamakta kullanılan budaksız ağaçtan yapılmış az kenarlı tepsi (Çr.).
evsemek Tahılın içindeki yabancı cisimleri evsecek denen kapla savurarak temizlemek (Su.).
evsi Tahılın içindeki yabancı maddeleri bir araya getirme (Çıkrık-Çr.).
evsin Avcıların hayvanlardan

gizlendiği yer, öneze (Su.; Çr.). “Akşama kadar avlakları, evsinleri, kapanları dolanmış.” Uçakçı 2006b: 250
evsirmek → evsemek (İs.).
evsmek → evsemek (Çr.).
evşelek → eşelek (Ka.).
evşen etmek İşemek (Çr.).
ev şenliği Bir kimsenin karısı, eşi (İs.).
evşürük Eski görkemini yitirmiş; zayıf, cılız, ufak tefek, buruş buruş yaşlı kişi (İs.).
ev uşağı Evin hanımı (Me.). “Bir herif, ev uşağını bir başına bıraktı mı bize iş düşer.” Tahir 2006: 102
ev üstüne girme İç güveyi olma (Su.).
eya Kaburga kemiği (Çr.).
eyce İyice, adamakıllı (Karkın-İs.; Akçalı-Su.; Göcenovacığr, Serban-Çr.). “Sakarya’dan Akdeniz’e döküldü / Düşmanı bir eyce döğmüştü atam” Arız 2005a: 273
eyceğine İyice, adamakıllı (Göcenovacığr-Çr.). “Anam da bir gün onu eyceğine haşlamış.” Çorumlu 2009: 1649
eycene İyice (Göcenovacığr-Çr.). “Bizim kız bir gün görsün varsın. Bol bolamat meyvanın bahçenin içinde eycene bir ömür sürsün.” Gümüş 1977: 118
eyçç Yayılmakta olan koyun ya da keçileri geri döndürmek için söylenen söz (Su.).
eyeğü Kaburga kemiği, ege (Aşıkbükü-Os.).
eyi iyi (Körkü-Su.; Evcıortakışla, Hırmıroğlu, Sarimbey, Serban, Üçköy-Çr.). “Ülkemizde dürüst insan yok değil / Eyi amma, kirli kadar çok değil” Çırakman 2002: 66
eyicağne İyice (Su.).
eyicane İyice (Su.).
eyiceden İyice (Çr.). “Eyiceden sa-

bah olmuş." Demiryürek-Ozulu 2017: 183
eyicene İyice (Harunköy-İs.). "Onun-
 nın eyicene çarpıyı öte beri." Abaz 2004: 130
eyikmek İyileşmek, onmak (Çr.).
 "Sözümü dinnemezsen eyikemezsin."
 Tdk 1993: 4501
eyilik İyilik (Akçalı, Körkü-Su.; Ser-
 ban-Çr.). "Beni eyi tanı, altında kal-
 mam ben bu eyiliğin." Seyda 2006: 55
eyiletmek Deriyi, kürkü, postu
 kullanabilecek hale getirmek,
 tabaklamak, sepilemek (Çr.).
eyinlikli durmak → **eyinnik**
 durmak (Çr.).
eyinnik durmak Rahat durmak,
 yaramazlık yapmamak (Palabı-
 yık-Çr.). "Sinir bozuk yanımızdan ır-
 mıyor / Dürtüklüyör hiç eyinnik dur-
 muyor" Özgür 2002: 92
eyle (1) Eğle, durdur (Eskiyapar-
 Al.). "Gidiyom eyle beni / Zülfüne
 bağla beni" Gösterir, 2011: 156
eyle (2) Öyle (İs.). "Hele bir yol yüzü
 nü açsın da eyle gör." Benice 2002: 126
eylenmek (1) Alay etmek (Çr.).
eylenmek (2) Durmak (Evcioirtakış-
 la, Sarimbey-Çr.). "Eylenme yollarda
 o diyara var / Sakın güllerine kondur-
 masın har" Şahadoğru 1995: 79
eylik İyilik (Düdüklük-Çr.).
eylim eylim Salkım salkım (Ka.).
eymenmek İmrenmek (Su.).
ey mi Tamam mı? Kabul mü?
 (Çr.)
eynik durmak Rahat, uslu dur-
 mak (Çıkrık-Çr.).
eynul Eylül (Çr.). "Eynul gelince Ço-
 rum'un kışı başlar." Yoksul 2013: 302.
eyrek (1) Göğüs kemiğine bir-
 leşmeyen en alttaki üç kaburga
 kemiği (İs.).

eyrek (2) → **eğrek yeri 2** (İs.).
eyreti Emanet, ödünç alınan (İs.;
 Kuyucak-Me.).
eyrice → **eğrice** (Ka.).
eyseri (1) Çok soğuk (Su.).
eyseri (2) → **enser** (Çıkrık-Çr.).
eyvan Köşk (Çr.)
eyvaz Üvez (İs.; Eskiekin-Çr.). "Pa-
 zardan eyvaz gurusu mu alıyon hemen
 öyle?" Özçatalbaş 2003: 68.
eze Vücudun organları, aza, be-
 den, omuz (Alpagut-Do.; Su.; Kara-
 dona, Üçköy-Çr.). "Ezelerine gurtlar
 düşesice!" Yoksul 2013: 303.
ezen Ezan (Yeşilyurt-Al.; İs.; Tatar-
 Çr.). "Ezenler okunuyor müjdeler ol-
 sun, galbimiz nurla dolsun." Oğuz 2007a: 43
ezenip büzenmek Mahcup duru-
 ma düşmek, utanmak (Su.). "Beni
 görünce ezendi büzendi." Uçakcı 2006 : 362.
ezenmek Gitme ile durma ara-
 sında bir yürüyüş (Çr.).
ezentere Anason (Dutçakallı, Gök-
 köy-Çr.).
ezeyip bezemek Sözü gereksiz
 yere uzatmak (Çr.). "Yeter artık
 ezeyip bezeyip durma." Yoksul 2013: 653.
ezgi Eziyet, sıkıntı (Çr.).
ezgilemek Bir işi inceden inceye
 düşünerek yapmak (Çr.).
ezgin Çok cefa çekmiş, küçük
 yaşta yaşamın güçlüklerini gör-
 müş kimse (İs.). "Bu aşkın elinden
 sinem ezgindir / Ceset candan, can ce-
 setten bezgindir" (Deli Boran) Ercan 1991: 191.
ezicik Çok az (Elvançelesi-Me.).
 "Çocuğun sesi uzun olsun diye ezicik
 uzun bağlarım." Balıkcı 2010: 91
ezireil Azrail (Çr.). "Deli gönül bir
 guyunun üstünde / Ezireil can alma-
 nın gastinde" Caferoğlu1994: 145.
ezüncü Cin (Bademce-Ka.).

ezva (1) Ecza, ilaç (Çr.).
ezva (2) Kibrit (Çr.).
ezvacı Eczacı (Çr.).
ezvane Eczane (Al.; Eskiköy-Çr.).
 "Derünü ezvaneler gapalı mı?"
 Tuluk 1991
ezve Kibritin baş kısmındaki ya-
 nıcı madde (İs.). "Kibritin ezvesini
 kazıdıktan sonra anahtarın deliğine
 boşalttı." Kalayoğlu 2017: 187

F

fâârlenmek Böbürlenmek (Su.).
faat Zaman, vakit (Evciyenikişla-
 Çr.).
fadime Erkeklerce oynanan ha-
 lay türü bir halk oyunu (Su.).
fadimem Bir köy seyirlik oyunu
 (Çr.).
fağırnak → **farımak** (Perçem-Al.).
 "Dağlara kar yağdı aşkım fağırda /
 Donuldu şu aşkım cüşüm kalmadı"
 (Aşık Hüseyin) Ercan 1991: 110.
fağrimek → **farımak** (Eskiekin-
 Çr.). "Bacakgerenlerde gözüm sağrıdi,
 Sakızlık burnunda dizim fağrıdi"
 Kurtoğlu 1998: 15
fahırdak 1. Yüksek sesle çok ko-
 nuşan kişi (İs.). 2. Gizlisi saklı-
 sı olmayan, herşeyini söyleyen
 kişi (İs.).
fak Oyuncak arabaların tekerle-
 rini birleştiren demir milin yu-
 vası (Âşıkbüktü-Os.).
fakır Yoksul (Acıpar-Çr.). "Şimdi
 rağbet zengine / Yüz veren yok fakı-
 ra" Gösterir 2011: 88.
fakırdamak Çok kaynamak (Os.).

falaka At arabaları ile pullukta at
 koşumlarının bağlandığı ağaç
 parça (Su.).
faldır faldır Işık yansımaları (Su.).
 "Gözü faldır faldır yanıyo." Uçakcı 2006: 362
faldırık Sözleri, hareketleri nor-
 mal olmayan kimse (Çr.).
fangırdak Boşboğaz, söylenme-
 mesi gerekenleri söyleyen, sır
 tutamayan (İs.).
fangıt Eskimiş, kullanılmış kap-
 kacak (Çr.).
fanlamak Yankı yapmak, yankı-
 lanmak (Çr.).
fapırğa Fabrika (Harunköy-İs.). "Bi
 fapırgada çalışıyom Angara'da." Abaz 2004: 152
farbıka Fabrika (Al.).
farfarı (1) Bağırsız, deli tepek,
 içindeki yüzünde (Me.).
farfarı (2) Tutumsuz, savurgan
 (Çr.).
farımak Gücü azalmak, güçsüz
 kalmak, çürümek (Akçalı-Su.;
 Çr.). "Ama karı yiğit olduğundan hiç
 farımamış..." Tahir 2008: 200
farimek → **farımak** (Akçalı-Su.;
 Eskiekin, Evcioirtakışla, Palabıyık, Sa-
 rimbey-Çr.). "Farimedik kul idim /
 Bir kız kuruttu beni" Gösterir 2011: 159
farkıt Çok eskimiş, ele alınacak
 yeri kalmamış eşya (Çr.).
farşa Terbiyesiz, edepsiz (Çıkrık-
 Çr.). "Fişki... dedi kocavrat kızgın.
 Farşa... Öldürme dedim sana, suç
 yok dedim." Gümüş 1977: 154
fartal İyi, kötü hiç bir söze aldı-
 rış etmeyen kimse (Çr.).
fartfurtçu Gelişigüzel iş yapan,
 konuşan, palavra atan kimse
 (Ka.).
fartfurteci → **fartfurtçu** (Ka.).
fasdili Güzel giysiler giyinip

gezmeyi seven, kendini beğenmiş, havalı kadın (İs.).
fasfas Kaba yumuşak bir cisme basıldığında çıkan ses (Çr.).
 “Odayı Isparta halıları ile döşemiş, basdikça ayaklar fasfas gömülüyor.”
 Tdk 1993: 1838
fasille Fasulye (Harunköy-İs.; Âşık-bükü-Os.). “Gabak olsun, fasille olsun her şey bişürüle.” Abaz 2004: 129
fasit Ara bozucu (Ka.).
fasla İri iri kesilmiş kabak dilimi (Kıcılı-Al.; Ka.; Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.). “Kabak pişirdim fasla / Şu ömrüm geçti yasla” Gösterir 2011: 76
fasla fasla İri iri (İs.; Çıkrık-Çr.).
 “Fasla fasla kabarmış her yanı.”
 Yoksul 2013: 305
faşfaş atmak Suyun pınarın lüle-sinden basınçla akması (Çalyayla-Çr.).
faşır faşır Suyun taşacak gibi kaynaması (Çr.).
fatmacık Gülhatmi çiçeği (Os.).
feelsiz Doyumsuz (Su.).
feldir feldir Göz açıklığı bildiren söz (Su.).
felenga Tepesi üstü (Os.).
felenga aşmak Tepesi üstü düşmek (Os.).
fel fel Keskin, canlı, dikkatli bakmayı anlatır (Çr.).
felfele Eğlence, şenlik (Al.).
felfellemek Eski hareketliliğini, canlılığını yitirmek (Çr.). “Keklik gibi felfeleyip düşüverdi.”
 Yoksul 2013: 439
felfers → felfes (İs.).
felfes Dikkatsizlik, düzensizlik, tertipsizlik (Çr.).
felik Yakın yerde çıkan su (Ka.).
 “Güzele elik, yakın suya felik ... derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134
fenikmek 1. Baş dönme (Çr.).
 2. Dermanı kesilmek, iyice yo-

rulmak (Aşağıfındıklı-Su.).
feniktirmek Sersemletmek (Çr.).
fer Güç, kuvvet (Su.).
ferağımak Yaranın iyileşmesi (Çalyayla-Çr.). “Ecik ferayalım diye bi yere oturmuşlar.”
 Uçakcı 2006b: 172
ferah Kolay (Su.; Gökköy-Çr.).
ferfecir Açık göz, uyanık, aşırı ilgilili (Kayı-Çr.).
ferfene Ortaklaşa yapılan yemekli, içkili toplantı (Gölet-Ka.; Su.).
 “Biraz da bulgur toplar, ferfene yapardık.” Sarıyüce 2004: 157
ferfilişli Eli işe yatkın olmayan (Çıkrık-Çr.).
ferik (1) 1. Buğday başaklarının yeni sertleşmeye başladığı zamanki durumu (Çr.). 2. Taze, yetişmemiş (Su.). “Arpayı gurut biç, buğdayı ferik biç.”
 Kerman, 1997: 46
ferik (2) Kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; İs.; Ka.; Dutçakallı, Sarimbey-Çr.). “Evvela başladın güzel ferikten / Post ettin deriyi soydun boz tilki”
 Arısoy 1970: 64
ferik gibi Çok genç görünen, yaşını göstermeyen kimse (Âşık-bükü-Os.).
feriklenmek Ekinin yavaş yavaş olgunlaşmaya başlaması (Göcenovacı-Çr.). Buğdaylar yeşili çok bir kırmızıya döndü dönecek, saplarından yukarıya feriklenmeye buluşuyordu.”
 Gümüş 1977: 76
ferimek → farımak (Çr.).
ferk Sürülmüş tarla (Eskiköy-Çr.).
 “Yaylaya yokarı cılga yol gider / Kimi ekin eker kimi ferik eder”
 Gösterir 2011: 274
fermane Eskiden kadınların giydiği, önu işlemeli düğmesiz yelek (Çr.).

fermaniye → fermane (Su.).
fertlü Dönek, üçkâğıtçı (Âşık-bükü-Os.).
feseli Küçük yufka (Kuyucak-Me.).
feselli Hamuruna yağ konularak pişirilen yufka (Al.).
festen Robadan yapılan, büzgülü, bol yatak giysisi, gecelik (Çr.).
feşel Yaramaz, haşarı insan (Harunköy-İs.; Yağcılar-Ka.; Os.). “Öyle de feşel insanlarıdır.” Abaz 2004: 130
fetil Bazlama (Çıkrık, Karagöz-Çr.).
fetir Küçük yufka (Kuyucak-Me.).
fevil 1. Açgözlülük (Çr.). 2. Herkesin gönlünden geçirdiği düşünce (İs.; Bayat, Karahisar-Çr.).
 “Hak evdiği kuluna eylemez zulüm / Herkesin fevil başa getirir”
 Çevik 2008: 35
fevilsiz Doyumsuz, art niyetli (Su.). “Bu ne fevilsiz insanmış, dâermen gibi uğudüyo.”
 Uçakcı 2006b: 231
fevilsüz → fevilsiz (İs.).
fihare Yoksul (İkipınar-İs.). “Fihâriye vedile de, fihâreydi bunnar.”
 Abaz, 2004: 124
fihirdak Çok hareketli, neşeli kadın (İs.).
fıkı Sıkı etki, baskı (Âşık-bükü-Os.).
fıkıya girmek Baskı altına girmek, telaşlanmak, paniklemek (Âşık-bükü-Os.). “Ne bu telaşın? Durup dururken fıkıya girme, rahat ol.”
 Arslaner 2016: 210
fıkramak Yiyeceğin ekşimesi (Kıcılı-Al.; Çalıca, Çalyayla-Çr.).
filar Ökçesiz erkek ayakkabısı (Çr.).
fildir fiş Çabuk, sürekli biçimde (Çr.). “Bebek de fildir fiş, ona bakıyordu.” Seyda 2006: 186
filka Musluk (Ka.).
fillama Arsız terbiyesiz çocuk (İs.).
finci Çocukların oynadığı bir

oyun; maymuncuk (Mustafaçelebi-Çr.).
findığı Fındık renkli kadifeden yapılan bindallı (Çr.).
fingırdamak Ses çıkarmak (Su.).
fırçıklı Oynak, hoppa (Çr.).
firdolayım Çevre, daire (Çr.). “Firdolayım oturdum.”
 Caferoğlu 1994: 221
fırhıtma Bahane üretme (İs.).
fırık Sonu gelmeyen iş (Çr.).
fırk İrmak ya da sel sularının getirdiği çamurlu toprak (Ka.).
fırkmak → fıkramak (Çr.).
fırkmak Kıvıra kıvıra isteklice oynamak (İs.).
fırlandırmak Döndermek, dolaştırmak, fırlatıp atmak (Çr.). “Bu şarap seni fırlandırıp yere vurmaz mı?” Tahir 2006: 78
fırlanmak Dönmek, dolaşmak, gezmek (Evcı-Bo.; Su.). “Çorum’un çevresini bir dolandı, fırlanıp geldi, mahpusdamının üstüne çöktü.”
 Tahir 2007: 301
fırtık (1) Oynak, hoppa (İs.; Göcenovacı-Çr.). “Senin de işin fırtık” dedi inerken.” Gümüş 2005a: 4
fırtık (2) Sonucu olmayan şey (Çr.).
fırtık (3) Sümük (Su.).
fırtmak Herhangi bir şey yerinden oynamak, çıkmak (İs.; Çr.).
fısgıye 1. Soğanın toprağa dikmek için ayrılan küçükleri, arpacık soğanı (İs.). 2. Topraktan yeni çıkmış taze yeşil soğan (İs.).
fısdanak Birdenbire havası inme (İs.; Çr.).
fısrıdak Çekingen, sessiz sedasız kişi (İs.).
fısrık Bir çeşit tulumba tatlısı (Ka.). “Şerbet sıcak sıcak fısrıkların üzerine dökülür.” Dbk 2003: 92

fıska Tohumluk küçük soğan, arpacık soğanı (Çr.).
fıs osurmuk Pasif, gevşek, elinden bir iş gelmeyen kişi (İs.).
fıstık Sarı (Bademce-Ka.).
fıstıklı 1. Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
 2. Boncuk örgü motifi (Su.).
fiş Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka (Mahmutlu-Su.).
fişgi (1) Kadınların şaka niteliğinde söylediği hafif küfür (İs.; Çr.). "Elini tahdiya getiririm senin deli fişgi." Özçatalbaş 2002: 19
fişgi (2) 1. At gübresi (Palabıyık-Çr.). 2. Sulu hayvan pisliği (Külâh-Al.; İs.; Kamışlı-Su.). "Fışğıdan olacak yakacak olmaz olsun" Yoksul 2013: 310
fişgin Ağacın bir yıllık sürgünü (İs.; Ka.). "Yayık olabilecek kalınlıkta bir fişgin da yoktur." Kalayoğlu 2017: 174
fişil Yaramaz çocuk (Ka.).
fişilamak Kızmak, sinirlenmek, hiddetlenmek (Serban-Çr.). "İsmail de bazı coşar fişilar / Güzel güzel çamın dalına benzer" Koçak 1980: 358
fişirdamak Bozulan yemeğin üstünde kabarcıklar oluşması (İs.).
fişir fişir Kızgın, öfkeli (Obuk-Do.).
fişkı (1) ARSIZ, AHLAKSIZ KADIN (Serban-Çr.). "Aşıklık yapaman fişkı Gönlümü niçin bozarsın" Koçak 1980: 344
fişkı (2) 1. Sulu hayvan pisliği (Külâh-Al.; İs.; Kamışlı-Su.). "Fışkıının içinde arpa arayan tavuk musun sen?" Yoksul 2013: 310
fişkı (3) Kokuşmuş nesne (Os.).
fişkı (4) Üzüm cibresi (Çr.).
fişkımak → fıkramak (Çr.).
fişkıtmacık Sözünden dönmek,

kaçmak (Çr.).
fici Topaç da denilen oyuncak (İs.).
fida Başka yere dikilmek üzere tohumdan yetiştirilen, belli bir büyüklüğe ulaşmış sebze (Tatar-Çr.). "Çiçek diktim fida ile / Gözyaşlarım sile sile" Çağıl 2013: 17
fiddirik Oynak (Su.).
fides Vites (Âşıkbükü-Os.).
fidetmek Ödeşmek (İs.).
fidit Yeni dikilen bağ (Ka.; Âşıkbükü-Os.; Serban-Çr.). "Yarısı da bizim fidide gitti / Hiç hatır sormuyor delidir deli" Koçak 1980: 303
fiğe Dalların uç kısmı (Al.).
fil Kapı, pencere ya da dolabın sürgüsü ya da mandalı (Çr.).
filbari Nilüfere benzeyen bir çiçek, filbahri (Çr.). "Bahçelerde filbari / Rüyamda gördüm yâri" Ertekin 2006: 27
filcan Fincan (Su.).
filcan oyunu Kışın odalarda toplanan oyuncuların bir yüzüğü tepsi içindeki fincanlardan birinin altına sakladığı, öteki oyuncuların bulmaya çalıştığı oyun; yüzük oyunu (Çr.).
fildirfiş Gözü sağda solda, hareketli, uyanık (Çr.).
filfil Tohum (Çr.). "Karnefilin filfil Nerden aldın bu dili" Ertekin 2006: 78
filik (1) Tiftik keçisinin ince, uzun, yumuşak, parlak tüyü, tiftik (İs.; Os.; Su.; Ovasaray-Çr.). "Filik dokudum yârim / Yüksek okudum yârim" Aytekin 2003: 81
filik (2) Buğday ya da nohutun henüz yeşilken ateşte közlenmiş (İs.).
filikli Bir çeşit kilim (Su.).
filize Yüzük taşı, firuze (Çr.). "Bar-

mağımında filize / Selam söylen horuza" Ertekin 2006: 25
filke Musluk (Gölet-Ka.; Os.).
fingerdek Yılışık hareket eden, aşırı derecede oynak, cilveli kaddın (Âşıkbükü-Os.; Dutçakallı-Çr.). "Fingerdekle fingerdeşme, başka yaraları deşme." Yoksul 2013: 310
fini Küçük ev köpeği (İsahacı, Kıcılı-Al.; Dutçakallı, Sarimbey-Çr.). "Kızılhamza'ya vardık oynadık ceviz / Göbücün finisi ne yaman yavuz" Arısoy 1970: 89
fintonlamak Birisine kızarak aniden çekip gitmek (İs.).
fiş Söz inceliği, nükte (Çıkrık-Çr.).
firek (1) 1. Asma kilit (Su.).
 2. Kapı kolu (Yağcılar-Ka.).
firek (2) Domates (İs.; Çıkrık-Çr.).
firengi Kapılarda, çekmecelerde, sandıklarda kullanılan bir kilit (Çr.).
firengi duvar Çift yüzlü taş duvar (Oğ.).
firez Tarladaki yeşil ürün; ekin (Eskiekin-Çr.).
firik 1. → ferik (2) (Os.). 2. Olgunlaşmak üzere olan bitki ürünü (Külâh-Al.; Fındıklı-Or.; Gökçam, Kamışlı-Su.). "Ne tatlıydı ekinlerin firigi / Ac'olurdu Kadılı'nın eriği." Sağmen 2009: 150
firisinmek 1. Suyunu sıkmak (Su.). 2. Hafif kurumak (Su.).
firitmek Yaş olan şeyleri biraz kurutmak (Çr.). "Arpayı kurut, buğdayı firit." Yoksul 2013: 68
firkete Bir çeşit tığ oyası (Güvenli-Çr.).
firtik (1) Makbuz (Me.).
firtik (2) Her yerde kendini ortaya atan kişi (İs.).
fis Hafif, süreksiz ses (Göcenovacı-Çr.). "Çit yok ha... diyordu. Fis

yok ha... Ne denirse he duydu mu?" Gümüş 1977: 147
fisdon Kadın giysisi (Turgut-Çr.). "Bayramda garip karına / Fisdon alıp verdin mi hiç" Gardaş 1979: 4
fisfis Gizli söz (Çr.). "Ben fasfaslardan fisfislerden korkman öyle!" Seyda 2006:243
fisirdemek Fısıldamak, yavaş sesle konuşmak (Çr.). "Boğazlayıp kellesini çöplüğe atmak için geceyi beklediği fisirdendi kulaktan kulağa." Gümüş 1977: 75
fisirti Sessiz konuşma, fısıltı (Göcenovacı-Çr.). "Konuşmaları fisirtiyeye dönüştü sonra." Gümüş 1977: 147
fiske Şamdan (Çr.).
fişdirik Delidolu (Çr.).
fişdelemek Kışkırtmak (Çalyayla-Çr.).
fişek (1) Kağıttan yapılan huni (Çr.). "Yaylaya gelen tütünden biraz verirsene, fişek yapar satarım." Tahir 2006: 276
fişek (2) Yayık tokmağı (İs.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çalyayla-Çr.). "Ayağa kalkarak yayığın fişegini kavradı." Kalayoğlu 2017: 172
fişeklik 1. Bir çeşit gerdanlık (Çr.). 2. Üzerine altın takılan, omuzdan bele değin uzanan kuşak (İs.). "Nişanlı kızlara bi başdan şurdan şöyle altın bulularıdı, fişeklik dahallarıdı." Abaz 2004: 97
fişgen Ağacın yeni çıkmakta olan ya da çıkmış dalı (Gölet-Ka.).
fişir fişir yanmak Çok kaşındırıcı biçimde olağanüstü yanmak (Os.).
fişit Kızılıcak ağacının bir yıllık sürgünü (İs.).
fişitlemek Gizli kalması gereken bir söz ya da gelişmeyi karşıya haber vermek (İs.).
fişmanca Bilinmeyen kişi (Su.).
fişne Vişne (İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.;

Tatar-Çr.). "Entarisi fişneden / Şimdi gelir çeşmeden" Gösterir 2011: 237

fitillü Üzerinde dokuma doğrultusunda fitil bulunan, el tezgâhında dokunan ince kumaş (Âşıkbükü-Os.).

fitoz Gelinlerin başlarına çevre ile yapılan hotoz şeklinde saç biçimi (Çr.). "Bugün ayın otuzu / Başındadır fitozu" Ertekin 2006: 34

fitik Islık (Dutçakallı-Çr.).

fiy biti Her yerde ortaya çıkan ufak tefek yapılı hareketli kişi (İs.).

fiyç (1) Ayak (Çr.).

fiyç (2) Çivi (Çr.).

fiyet Eder, paha, fiyat (Körkü-Su.). "Etiket icabı mahdudu fiyat / Bildiğini satar, nerede heyet?" Çırakman 2002: 114

fizah Sızıldanma, inilti (İsahacı-Al.; Serban-Çr.). "Ayağımda çıktı bir acı çıban / Fizahım artıyor halim pek yaman" Arısoy 1970: 79

fizolü Fuzuli, gereksiz (Çr.).

fokurduma varmak Birden fazla kişinin baş başa vererek, alçak sesle dedikodu yapması, tepkilerini göstermek, ortalığı karıştırmak için anlaşmaya varması (Çr.). "Garısının üstüne evlenen adam gaaveye girince, masadaki ler hemen fokurduma vardılar." Kerman 1997: 65

foldur foş Bol, geniş giysi (Kardona-Çr.).

fonguraf Gramofon (Çr.).

forsumak Bozulmak, çürümek (Os.).

forşumak İyice gevşemek (Os.).

foset Dayanıksız, güçsüz beceriksiz kimse (İs.).

fosfuruk Kassız, şişman insan (Çr.). "Ondan peelivan mı olur? Fosfuruğun biri." Kerman 1997: 19

foslak Dıştan güçlü görünmesine karşın tam tersi olan kimse (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Kendisi gibi sattığı kavun kabak da folsak çıktı." Arslaner 2016: 245

fosturuk (1) İyi ya da kötü hiç bir söz ya da olaya aldırış etmeyen; ne doğana gülen, ne ölene ağlayan kimse (Çr.). "Töleğe tutulmuş fosfuruklar gibi kalakalırız ortada." Genç Hitit 2006/2: 8

fosturuk (2) Şişman (Çr.).

fosudak Birdenbire, anında (Çr.). "Zılgıt yiyince forsu fosudak indi." Yoksul 2013: 673

fosur fosur Vücutta ortaya çıkan yoğun kabarmayı anlatır (İs.; Çr.).

fosurgan Çekingen (Gökçam-Su.).

foşudanak Birdenbire kabarma (Çr.).

foşur Tüfek (Eskiekin-Çr.). "Foşurlara kuru sıkı basılır / Gelin ata yastık gibi yasılır" Kurtoğlu 1994: 175

foturaf Fotoğraf (İkipınar-İs.). "Şu eşşēñ foturafını alıvirelim." Abaz 2004: 121

frek Domates (Obruk-Do.).

furmak Vurmak (Al.; İkipınar-İs.; Bademce-Ka.). "Ordan Musin gaktı, iki kere furdu." Abaz 2004: 123

furunmak Fes, şapka gibi başlıklarını örtünmek (Harunköy-İs.). "Esgiden gafamıza fes furunuduk." Abaz 2004: 128

futa Çeşitli renklerde, desenlerde çizgili ya da düz ipek kumaşlara verilen ad (Çr.).

G

gaal (1) Hayvan pisliğinin sobada ya da tandırda yakılmak için kurutulmuş küçük parçaları (Külâh-Al.).

gaal (2) → gaka (2) (Çıkrık-Çr.).

gaallemek → çirklemek (Obruk-Do.).

gaba 1. Kaba (La.; Su.). "Baba sarığı gaba, ana derdine yana." Uçakcı 2006: 216

2. Benzerlerine göre daha iri, daha kaliteli olan yemiş (Âşıkbükü-Os.). "Gaba incir, gaba ceviz, gaba nar." Arslaner 2016: 245

gaba dolma Bir heybe, kilim motifi (Su.).

gaba döşşek Rahatlık, iyi ağır lanma (İs.).

gaba guşluk Öğleye doğru, saat on sırası (İs.; Su.).

gabak (1) Kabak (Ka.; Su.; Çr.). "Var mı bana yan bakan lan, gabak gibi oyarım ha!" Özçatalbaş 2003: 122

gabak (2) Olgunlaşmamış kavun, karpuz (Çalyayla-Çr.).

gabakbasdı Tatlı bir elma türü (İs.).

gabakçı Düşüncesiz, boş adam (Su.).

gabal Götürü pazarlık (Çr.).

gabala Götürü pazarlık (İs.; Çr.). "Tarlanın döşenmesini gabala verdim." Tdk 1993 : 1882

gabalak (1) İri, büyük, seçme (İs.; Ka.).

gabalak (2) Olgunlaşmak üzere olan incir (Âşıkbükü-Os.). "Bebekle, biz incir yiyeceğüz deyi ne gada gabalak varısa dalından toplamasınla mı?" Arslaner 2016: 245

gabalak (3) Etine dolgun kimse

(Âşıkbükü-Os.). "Köy imamının gabalak bir oğlu vardı."

Arslaner 2016: 245

gaba müslüme Kırmızı, iri tatlı bir elma türü (İs.).

gaba örüzger Eski bir ayakkabı türü olan yemeninin en büyüğü (İs.).

gaba poyraya dakmak (1) Değirmen oluğunun suyunu çoğaltmak (Çr.).

gaba poyraya dakmak (2) Gürültüye getirmek, bağırıp çağırmak, yüksek sesle konuşmak (Çr.).

gabayel Lodos (Su.).

gabık Kabuk (Çalyayla-Çr.).

gabıklı Sünnet olmamış kimse (Su.; Karagöz-Çr.).

gabırğa Kaburga (Su.).

gabir gaçgunu Kötü görünümlü, bakımsız kişi (İs.).

gabran İçine yağ konulan ağaç kap (İs.).

gabuklu Kaba, görgüsüz, ağzı bozuk kimse (Âşıkbükü-Os.). "Utanmaz gabuklu, ağzından çıkana kulağın duyuyor mu senin?" Arslaner 2016: 245

gabulak Kabakulak (Su.).

gacak 1. Mutfak dolabı, terek (Su.). 2. Tencere, kazan gibi kaplar (Su.).

gacırdama Gacırdama (Çr.).

gaç Kaç (İs.; Su.; Çr.). "İçine gaç kişi giriy." Abaz 2004: 104

gaçaburuk Ayakkabı altına delik açmada kullanılan ayakkabıcı gereci (İs.).

gaçak Eşkiya (Su.).

gaçbir sene Çok uzun yıllar (İs.).

gaçılmak Çekilmek, uzaklaşmak (İs.). "Edirafdan gaçılıñ, gaçılıñ! merdimeni açallardı." Abaz 2004: 99

gaçınmak Çekinmek (Esentepe-İs.). "Gaynından, gaynatasından, hepinden kaçınıyola." Abaz 2004: 119

gaçiki yer Çok fazla yer (İs.).

gada (1) 1. Dert, bela, çile, hastalık (KülaAl.; Yazır-Bo.; Su.; Serban-Çr.). "Bilmiyomla görmedim çok gada savar." Yoksul 2013: 138

gada (2) Kadar (Âşıkbükü-Os.). "Köye gada takip etmiş bizi." Arslaner 2016: 245

gadagayıp Ansızın (Çitli-Me.).

gadak (1) Kadar (Küçükpalabıyık-Çr.).

gadak (2) Kardeş, arkadaş (Gölet-Su.).

gadak (3) Küçük ayakkabı çivisi (Su.).

gadaklamak Desteklemek (Çr.). "Duvar bir tarafa eğilmiş, ağaçlarla gadaklattım." Tdk, 1993: 1889

gadamak Kısıltmak (Çr.). "Bizim çocuğun elbisesi çok uzun olmuş etekleri yerde sürünüyor, kesmiye kıyamadım içine büküp gadadım." Tdk 1993: 1889

gadana (1) Katana, iri beygir (Çr.).

gadana (2) Burnu büyük (Su.).

gadar Kadar (Serban-Çr.). "Ne gadar methetsem o gadar metin / Ellere açmıyak sır sizin ile" Koçak 1980: 23

gadaş Kardeş (Ba.; Eskiköy-Çr.). "Çalıverdim çimdiği / Eloğlu gadaş m'olur" Akbaş, 1983: 43

gaddel (1) Sert, acı, keskin, çok (İs.; Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). "Hocanın bi gün eşşaaani çalmışlar. Bek gaddel üzölmüş." Çorumevi 1996: 23.

gaddel (2) Katı, anlayışsız kimse (Çr.).

gadder Derecesi yüksek (Os.).

gaddırmak Kaldırmak, dik tutmak (Su.).

gaddiyen Kesinlikle (Harunköy-İs.). "Şöyle gaddiyen konuşmam, otumam da." Abaz 2004: 153.

gadēf Kadayıf (Su.).

gader yaşından galhmadan Ergenlik çağına gelmeden büyük işlere girişenleri kıyanan bir deyim (Çr.). "Gader yaşından galhmadan evlenmeye galhma." Kerman 1997: 65.

gadeyif Kadayıf (Os.).

gadeyis Sarı, biraz uzunca, tatlı bir elma türü (İs.).

gadillik Bir tarafı koruyup diğerinin zararında olma durumu, haksızlık (İs.).

gadimi Sürekli, eskiden beri (Gölköy-İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.). "Bizim Şerfe desen yardım ediyi gadimi." Abaz 2004: 164

gadirlik Haksızlık yapma, zarar verme (Su.). "Onun bana çok gadirliği dokundu." Uçakçı 2006: 362

gadunum Beğenilen, hoş giden şeyler için kullanılan bir ünlem (Gölet-Ka.). "Oh gadunum! Ayran da bu sığağa iyi gitti." www.golet.tr.gg/

gafa (1) Bıngıladağın gereğinden çok büyümesi biçiminde çocuklarda görölen bir çeşit hastalık (Çr.). "Gafa olmuştur gafa, götürüp çırptırmalı ocağa." Özçatalbaş, 2002: 85

gafa (2) Kafâ (Serban-Çr.). "Gafası, bıngıladağı nasıl, sertleşti mi?" Özçatalbaş 2002: 85.

gafa kâdı Kimlik belgesi (Su.).

gafasız Akılsız (Serban-Çr.). "İşe hor bakma gafasız / İşe bağlanmak ticaret" Koçak 1980: 247.

gafe Kahve (Çr.). "Gafiye verir gavırır, tütüne verir savırır." Yoksul 2013: 314.

gafil gada Habersiz (Kamışlı-Su.).

gafsarası dar Kafası bozuk, sinirli (İs.).

gaga Çocuk dilinde şeker (Su.).

gagıldak İki cevizden ip geçire-

rek yapılan oyuncak (İs.). "Gözüne karşıda asılı gağıldaklar ilişti." Kalayoğlu 2017: 207

gag kadar Ufacık, bir parçacık (İs.; Os.).

gagra Minder gibi dar, uzun yatak (Su.).

gağarmuk Boğazdan sesli olarak çıkarılan balgam (İs.).

gağaş gağaş Gürül gürül, çağıl çağıl (İs.).

gağel Cevizi kabuğundan ayırma işi (Çr.).

gağıllamak → çirlemek (Çr.).

gağırmak Bastırmak, zorlamak, bükerek kaldırmak (Çr.). "Fazla gağıрма, sonra kırarsın." Tdk 1993: 1893.

gağış gağış Gürül gürül (Ka.).

gağıştı Çağıltı, su grültüsü (Ka.).

gağni Kağni, öküz arabası (Haydar-Al.; Su.; Turgut-Çr.). "Gağni gırık öküz hasta / Ho diycek zaman değıl" (H. Şahin) Çıracman 1992: 137

gağsak Eskimiş, yıkılmaya yüz tutmuş yapı ya da eşya (s.; Gökköy-Çr.).

gağşamak Gevşemek, dağılmak, yıpranmak (İs.; Çr.). "Gağşamış duvarın dibinde türkü söylenmez." Yoksul 2013: 314.

gağur (gâvur) baldırcanı Geber, kapari (Âşıkbükü-Os.).

gaham Erkek soyundan gelen akraba, tanış, tanıdık (Su.).

gahamlık Hısimlik, akrabalık (Yeşilyurt-Al.). "Allah'ın emri, peygamberin kavli ile ... ağadan bir gahamlık umuyoruz." Yöndem 1983: 15

gahbe Orospu (Çr.). "Ah ülen ah, yaktın beni gıvrak gahbe!" Özçatalbaş 2002: 113.

gahılı 1. Bir sürü, pek çok (İs.).
2. Çakılı, yerinde sabit (İs.).

gahırdak → kahırdak (Çr.).

gahışlamak Önemsemeyerek itip kakmak, küçümsemek (İs.).

gahillenme Üzölme, duygulanma (İs.).

gahir Kahır, sıkıntı (Ba.; İs.). "Ben de seniynen gahir çektim." Akbaş 1983: 16.

gahirlenmek Üzölme (Yağcılar-Ka.).

gahmak Kalkmak (Körkü-Su.; Çayhatap-Çr.). "Söz aldı papağan ayağa gahdı / Bir dakika dedi gözölüğün dahdı" Çıracman 1992: 153.

gahrimen Vefakâr, cefakâr (İs.; Su.; Kuzeyköy-Çr.).

gak (1) Kalk (Karkın-İs.). "Zabahle-yin gine gak hadi bahıym tallıya tapana." Abaz 2004: 143.

gak (2) Olgun meyvelerden kesilerek hazırlanan hoşafılık (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Genellikle gak diye isimlendirdikleri, meyvelerden..." Saraçer 2000: 270

gaka (1) Çocuk dilinde yumurta (Çr.).

gaka (2) Yeşil kabuğundan çıkarılmış ceviz (Çr.).

gakırdak Koyun kuyruğunun kavrulmuşu, kıkırdak (Ka.; Os.).

gakışlamak Dürtmek, itmek, itelemek (Çr.).

gaklamak Kurutulacak meyveleri dilimlere ayırmak (Gölköy-İs.; Oğ.; Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.). "Erikleri gakladım, ortalığı pakladım." Yoksul 2013: 288

gakmak (1) Gaga (Çr.).

gakmak (2) Kalkmak, ortadan kalkmak, sona ermek (İkpinar-İs.; Yazır-Bo.; Gökçam-Su.). "Şimdi aradan gaktı eski töreler / İnsan muhabbetten yozuldu gitti" (Sefil Ali) Çıracman 1992: 60

gakmak (3) Sokmak, saplamak (Çr.). "Herif sinirlendi pıçağı böğrüne gaktı." Tdk 1993: 1898

gakmaklamak Gagalamak (Çr.).
gakşak Baygın, sarhoş (Çr.).
galaba Kalabalık (İs.). “Galabaysa oña göre ayallıyoñ.” Abaz 2004: 136.
galak Çomağın, değneğin ya da elde taşınan sopanın kalın, kaba tarafı (Âşıkbükü-Os.).
galaklı Başlı topuzlu olan şeyler (Çıkırık, Küçükpalabıyık-Çr.). “Köraslan galaklı gramfonunu getirmediği-ne pişman olmuştu.” Aksu, 2013: 49
galan Artık (Esentepe-İs.). “Biz galan asker garısıyuk, deyip bir daha demiyor.” Benice 2002: 187
galata Sürahi biçiminde yapılmış toprak testi (Çr.).
galatlamak Birinin yanlışını çıkarmak (Çr.).
galbır İri gözlü elek, kalbur (Su.; Çr.). “Anam bize galbır su çekiyordu.” Bayram 2008: 372
galbur Kalbur (Gökköy-Çr.). “Kalburcu gelse de bi galbur alsam / Aynalı beşiğe de bebek belesem” Oğuz 2007a: 113
galdır gaşak Dağınıklık (Su.).
galdırgavşak Çok gevşek, çok bol (Gölet/Ka.). “Masa galdırgavşak olmuş.” www.golet.tr.gg/
galdırmak Kaldırmak (Bozdoğan-Al.). “Senliği benliği galdır aradan / Cümlemizi bir Mevla’dır yaradan” Oğuz 2007b: 27
galdurum Evlerde oturmak için kullanılan yer, sedir, divan (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.).
gäle almamak Ciddiye almamak (Su.). “Benim lafımı gäle almadı.” Uçakçı 2006: 362
galebet Müebbet hapis (Çr.).
galem (1) Kalem (Âşıkbükü-Os.; Çr.).
galem (2) Aşı yapmak için bir ağaçtan kesilen dal (Çalyayla-Çr.).
galemşe Kuşkonmaz (Âşıkbükü-Os.).

gale söbe Saklambaç oyunu (İs.).
galey Kalay (Çr.).
galeyli Kalaylı (Çr.). “Galeyli gazan gapağı, içinde halva topağı.” Caferoğlu 1994b: 111
galga Balkon (Yağcılar-Ka.).
galgımak Ölmek, hortlak olup dolaşmak (Âşıkbükü-Os.). “Hortlayıp galgıyasıcının bebekleri ne arıyorsunuz burda?” Arslaner 2016: 245
galıç (1) Bir cins köylü ayakkabısı (Çr.).
galıç (2) Kısa kalan arpa ya da buğdayı biçmekte kullanılan küçük orak (Alacahüyük, Külah-Al.; Kamışlı-Su.; Gökköy-Çr.).
galık 1. Kalıntı, geriye kalan şey (Çr.). 2. Evde kalmış kız (Su.).
galın → Başlık (Su.).
galın kesimi Evlilikte erkek evinin kız evine yaptığı parasal yardım (Su.).
galın malı Başlık parasıyla alınan bağ, bahçe ya da hayvan (Su.).
gâli Artık, bundan böyle (Çr.).
galkan Devedikeni (Çr.).
galkma Şelale (Âşıkbükü-Os.). “Bir galkma ile Niğit Dağı’ndan gelen Karayar Deresi’ne bağlanır.” Arslaner 2016: 65
gallangop Hep birlikte, toptan (İs.).
gallanguç Kırlangıç (Çr.). “Gallanguç sanasın kitaptan ohur / Gozel keklik gozel öter her zaman” Caferoğlu 1994: 149
gallapa Davarın yüzü kutlamaları sırasında oynanan seyirlik oyunlar (Küre-Al.).
galle (1) 1. Erimiş kuyruk yağı ile sade yağın karışımı (Çr.). 2. Dilimlenmiş taze ayvadan yapılan hoşaf (Âşıkbükü-Os.). “Ak pirinçten yumuşak bir pilav, yanında

bir tas galle.” Arslaner 2016: 245
 2. Kuru meyvelerden yapılan hoşaf (Çıkırık-Çr.). 3. Karışık (Çr.).
galle (2) Soğandan ya da balkabağından yapılan yemek (Ka.).
galle aşı Taze asma yaprakları, mercimek, yarma, yoğurt karışımı ile yapılan yemek (Obruk-Do.).
gallelemek → çirlemek (Çr.).
galleş Kalleş (Akçalı-Su.; Kalecik-Me.; Gökköy-Çr.). “Taşlıyor galleşler meyveli dalı / Mertçe vaz edecek imam kalmadı” Piroğlu 1981: 40
galmak Kalmak (Haydar-Al.; Gökçam-Su.; Bektaşoğlu-Çr.). “Babam verseydi de beni okula böyle cahil galmasaydım.” Sağmen 2009: 117
galtaban Tembel, duygusuz, ilgisiz kimse (Çr.).
galtak Evlenmemiş kız (Çr.).
galuk Evlenmemiş kız (İs.; Ka.).
galyangıç Nargile (Çr.).
gama → kama (1) (Su.).
gamanmak Üzerine kapanmak, yere düşmek (Su.; Çr.).
gamaşığına bahmamak Yapılan bir işin ya da eylemin kusurlarını hoş görmek (Çr.).
gamaşmak Kamaşmak (Çr.).
gambak Tembel (Ka.).
gambaz Ele verici, ispiyoncu (Su.).
gambık Tahta parçası (Su.).
gambuk Çam, kavak gibi yeşilken soyulan ağaçların kabukları (Çr.).
gamçi Kamçı (Su.).
gamga Yonga (İs.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Ağır gamgayı yel kaldırmaz.” Çorumlu 2009: 739
gamgah Ağaç parçası (Al.).
gamiş Kamış (Su.).
gamiş gulak Eşek (Su.; Karagöz-

Çr.).
gamit Zayıf hayvan (Su.).
gamiyon Kamyon (Gökköy-Çr.).
gamlemek Diri olanı öldürmek (Çr.).
gan (1) Kan (Örenseki-İs.; Su.). “Ganı ganla yumazlar.” Uçakçı 2006: 218
gan (2) İçeceklerde doyumluluk (Su.).
gaña Aşırı derecede kurumuş, kemik gibi olmuş nesne (Âşıkbükü-Os.). “Ayazda kalan çamaşırlar gaña gibi olmuş sabaha kadar.” Arslaner 2016: 245
gañalem Meğer, zahir, boşuna değilmiş (Âşıkbükü-Os.). “Gañalem bizi buraya davet etmiş, gördürecek işi varmış.” Arslaner 2016: 246
gañaleyi Meğer, zahir, boşuna değilmiş (Âşıkbükü-Os.). “Gañaleyi dolaşip dururmuş buralarda, bir hesabı varmış.” Arslaner 2016: 246
ganara (1) Çok yiyen, obur (Yaylacık-Or.; Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.).
ganara (2) Mezbahalarda beslenen sahipsiz köpek (Su.).
ganara (3) Aptal, enayi (Su.).
ganare Mezbaha (Ka.).
ganat Kanat (İs.; Ka.; Çr.). “Gara guşu vurdular / Ganadını gırdılar” Dbk 2003: 128
ganatlı → kanatlı 1 (Çitli-Me.).
ganca Kanca, ucu eğri sivri demir (Turgut-Çr.). “Hamdi yemez yoncaları / Taksak gayrı gancaları” Şahin 1968: 28
gancık (1) Dişi; dişi eşek ya da köpek (Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.). “Avrat beşinci bebâni doğurmuş, gancık enik gibi gunnuyo.” Kerman 1997: 19
gancık (2) Kalleslik eden, sözünde durmayan (Çr.).
gancırdak Gacıır gıcıır ses çıkaran kağni arabası (Çr.).

gandırmaq Aldatmaq (Çr.).

gandil (1) Kandil (Çr.).

gandil (2) Büyük ağaç parçası (Gölet-Ka.). "La mıstaa gandili gıy-verem mi." www.golet.tr.gg/

gandil gozü Nevriz çiçeği (Su.).

gandilli Bir motif adı (Su.).

ganefer Kalorifer (Su.).

ganefil Karangil (Çr.). "Ganefil olacaksın / Sararıp solacaksın" Caferoğlu, 1994: 148

ganevez Tornada çekilmiş ağaçtan yağ, tuz ya da biber kutusu (İs.).

gangal (1) Çile halinde ip (İs.).

gangal (2) Kangal (Çr.).

gangıldak Çok zayıf insan ya da hayvan (Çr.).

gangıldamak Yerinde sallanmak (Su.).

gangıldayık Yaşlılıktan titreyerek yürüyen insan ya da hayvan (Çalyayla-Çr.).

gan gutmek Aşırı kin duymak, kan davasını sürdürmek (Su.).

gāni Kağrı (Harunköy-İs.; Arpalık, Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Elimizinen gavrarduk, gāniyan getürüdük." Abaz 2004: 128

gañıdagalmak Çok zayıflamak (Âşıkbükü-Os.). "Ne olduysa bir ay içinde gañıdagalmış." Arslaner 2016: 245

gañıdak Zayıflıktan avurtları çökmüş kişi (Âşıkbükü-Os.).

ganı girilma Çok soğuk havanın ya da suyun ılması (İs.).

ganık Suya kanmış kimse (Çr.).

ganıl Ağaç parçaları (Olukyama-Su.).

ganılık Su, süt gibi sıvıların kan sıcaklığında olması (İs.).

gañırmak Bir şeyi kaldıraçla yerinden kaldırmak ya da eğerek kırmak (İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.).

"Çocuğun dişini gañıra gañıra çıkardı, nasıl hekimse." Arslaner 2016: 246

ganırtmak Kıracak kertede zorlamak, bükmek (Külah-Al.). "Ganırta ganırta söktü mılı." Yoksul 2013: 315

gani gonüllü Çok sevilen, cana yakın kimse (Su.; Çağşak, Evcikuzkişla-Çr.).

ganmak (1) Doymak (Çr.).

ganmak (2) İnanmak (Su.; Çr.).

gannanmak Bir gereksinimi doyusya elde etmek, kanmak (Âşıkbükü-Os.).

gannapa → hannapa (Çalyayla-Çr.).

ganne 1. Lamba şişesi (Çr.).

2. Billur (Çr.).

gannı ağırmak Çekememek (Çr.).

gannıca Kızılımsı renkte lezzetli bir mantar türü, kanlıca (İs.).

ganırık Balgam (Çr.).

gap Tencere, tabak gibi mutfak eşyası (Harunköy-İs.). "Parası olmayan gap getirüy." Abaz 2004: 129

gapak Kapak (Çr.). "Galeyli gazan gapağı, içinde halva topağı." Caferoğlu 1994b: 111

gapaklanmak Yüz üstü düşmek (Çr.).

gapaklı Bakır yemek tabağı (Su.; Karagöz-Çr.).

gapalı bazar Pazar günü (Su.).

gapcalık Kapların konulduğu yer (Os.).

gapcık (1) 1. İyi olgunlaşmamış buğday (Çr.). 2. Tahılın dışındaki kabuk (Çr.).

gapcık (2) Yara kabuğu (Çr.).

gapcık (3) Posa (Su.).

gapcuk (1) Mısırın dışındaki kabuk (Gölet-Ka.). "Mısırı gapcuklarından çıkarıp, birbirine bağladılar." www.golet.tr.gg/

gapcuk (2) Bir aşığılama sözü

(Gölet-Ka.). "Gapcukluk yaptı gene. Sınirlerim bozuldu." www.golet.tr.gg/

gapgacak Tencere, tabak gibi mutfak gereçleri (Çr.).

gapı 1. Kapı (Ka.; Gökçam-Su.; Çr.). "Gotür yarin gapısına as beni / Yâr uğruna öldü getti desinner" Caferoğlu 1994: 147

2. Sokak (Çr.). "Doğru gapıya, yani sokağa koşardık." Tuluk 1991.

gapınmak Sıkıntıdan kurtulmak için arayışta olmak (Su.).

gapı pece Evin içi dışı (Su.).

gapısız Hırsız, eşkıya (Su.). "Hırsız gapısızdır, eşkıya çeri / Çekirdek çit-lektir, Pazar da deri" Gösterir 2014: 80

gapmak Karmak, ısırarak (Bademce-Ka.; Çr.).

gar Kar (Çalyayla-Çr.). "Sanki bana Köseadağı'ndan gar bağışladım." Yoksul 2013: 556

gara Kara, siyah (Eskiyapar-Al.; Yaylacık-Or.; Su.; Evcicortakişla, Serban-Çr.). "Akın adı, garanın dadı var." Kerman 1997: 31

garabakal Karatavuk kuşu (Çr.). "Garabakal virdeyler rızgını arar / Öveyik devrişdir çoşar dercihan" Caferoğlu 1994: 150

garabaş Çoban köpeği (Su.).

garabokal Bir kuş türü; karabakal (Bademce-Ka.).

garaçuval halvası Kavrulmuş unun kara pekmezele yoğrulması ile yapılan bir tür helva (Beydili, Ovakarapınar-Çr.). "Âşama bi gozel mimbar dolması / Soona gelsin garaçuval halvası" Yoksul 2011: 88

gara düzen Eski düzene göre yapılan iş (Su.).

garafatma Dişi hindi (Su.).

gara garga Çok çirkin kimse (Çr.).

garagış Aralık ayı (Boğazkaya, Elmapınar-Me.).

garagucak Serbest güreş (Su.; Çr.). "Dalarsam bi gara gucağa valla, gosderirim Capon doğuşünü sana!.." Özçatalbaş 2002: 57

garakile Yaklaşık olarak (Su.).

garaltı (1) Ev eşyası (Çıkrık-Çr.).

garaltı (2) 1. Varlık, beden (Gökçam-Su.; Eskiikin-Çr.). 2. Belirli belirsiz görüntü (Gökköy-Çr.). "Allah garaltını kaybetsin." Oğuz 2007a: 79

garamak Yermek, kötülemek, aleyhinde konuşmak (Su.; Çr.).

gara marik Esmer tenli sevimli kimse (İs.).

garamet İftira (Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). "Benim suçum yoktu garamet yaptılar." Tdk 1993: 1920

garamık Saçma büyüklüğünde meyveleri olan bir bitki (Su.).

garanduk Karanlık (Ka.).

garañgut Karamtırak, koyu renkli, kararmaya yüz tutmuş (özellikle kumaş, giysi) (Âşıkbükü-Os.). "Bu eteklik biraz garangut geldi bana." Arslaner 2016: 246

garanhu Esmerleşmiş, kararmış olan (İs.).

garannuk Karanlık (Çavuşoğlu-İs.). "Dā koy ney ışmadı, garan-nukda getdük." Abaz 2004: 140

garapakla Bakla (Âşıkbükü-Os.).

garar Karar (İs.; Çr.). "Bi gararımız vardı." Abaz 2004: 116

gara yapı Ahşap ile kerpiçten yapılan yapı (Su.).

gara yaylı Çift atla çekilen, her yanı kapalı, önü ile binme yerleri perdeli uzak yol taşıtı (Çr.). "Merzifon'dan gara yaylıyan gelin getimişler." Kerman 1997: 19

garayaz Esmer (Su.).

gara yazılı Şansı, kaderi kötü olan, başı dertten kurtulmayan kimse (Çr.). "Ne gadar gara yazı-

lıymışım ki, sana düştüm."
Kerman 1997: 63

gara yer Mezar (Alpagut-Do.; Su.; Sarimbey-Çr.). "Sesi gara yerden gele-sice!" Kerman 1997: 82

gara yerde gal Öl anlamında ilenç (Su.).

gara yeşil Yeşilin en koyu tonu (Âşıkbükü-Os.).

garçin Bir çeşit kundura (Os.).

gardak Dokumada ya da dikişte pürüz, potluk (Çr.).

gardaş Kardeş (Bozdoğan-Al.; Gök-çam-Su.; Evcirtakışla, Palabıyık, Turgut-Çr.). "Garın gardaştan daha yakındır." Yoksul 2013: 315

gardaş yolu Düğünde gelinin kardeşine verilen armağan (Çomar-Al.; Su.). "İsteği yerine getirile-rek gardaş yolu halledilmiş olur."
Yöndem 1983: 24

gardı Artık, bundan böyle (Çr.).

gardumak Baca, ark, tahliye bo-rusu gibi yerlerden çıkış yönü-ne doğru gitmesi gereken nes-nelerin geri tepmesi, işleyişin yavaşlaması, kardırmak (Âşıkbü-kü-Os.). "Kışın soba, yazın köğtere, harmanda patoz garduruyorsa tedbir almanın zamanı gelmiş demektir."
Arslaner 2016: 246

garer 1. Karar (Ba.). 2. Gereği kadar, ölçüye uygun (Su.). "Odayı gapatmıya garer vermişle."
Akbaş 1983: 10

garesor Römork (Su.).

garez Kin, düşmanlık (İs.; Ka.; Gökköy-Çr.). "Elinen güler oynar / Yâr bana garezi var"
Gösterir 2011: 264

garezlenmek Kin tutmak (Çr.).

garga Bir tür kapı menteşesi (İs.).

gargı Eskiden kullanılan bir si-lah; bu silahın kabı (Çr.).

garginlık Bıkkınlık (Çr.).

garı Karı, kadın, eş (Al.; Evcı-Bo.;

Gökçam-Su.; Sarimbey-Çr.). "Oğluna varacağım / Killi göynecli garı"
Gösterir 2011: 132

garı ağızlı Eşinin sözüyle hare-ket eden erkek (Su.).

garı bazarı Eskiden Çarşamba günleri kurulan sebze pazarı (Çr.). "Garı bazarından birez pancar (madımak) al, az da basdırma yolla gobelden, aşama bişiriyim."
Özçatalbaş 2002: 23

garıcı Çapkın, kadına düşkün (İs.).

garık Bağ çubuklarının, sebze fi-delerinin sıradan dikili olduğu, yanları tümsek evlek (Âşıkbükü-Os.; Su.; Çıkırık-Çr.). "Ahmedinen Anşa nişanlanmışlar emme, bu garığın başa varacağımı sanmam."
Kerman 1997: 19

garıklamak (1) Benzer nesnelere birbiriyle karıştırmak (Âşıkbükü-Os.). "Ekinle arpayı garıklamışlar, de-ğirmene göndermişler."
Arslaner 2016: 246

garıklamak (2) Kavga ya da tar-tışma sonucunda ortamın ge-rilmesi (Âşıkbükü-Os.). "Dün akşam büyük gağur evi yine garıklamış."
Arslaner 2016: 246

garıkmak (1) Su yolunun tıkanıp suyun geri vurması (Çr.).

garıkmak (2) Kendini yıpratmak ölçüde yoğun çalışmak, oradan oraya koşuşturmak (Âşıkbükü-Os.). "Bu sıcakta harmanda çalışanlar temelli garıkır." Arslaner 2016: 246

garın İşkembe (Kıcılı-Al.; Ovapınar-Çr.). "Ocakta bişen garınları bizim kedi dınnanı dahıp dahıp aşırılmış."
Kerman 1997: 19

garın ağrısı Söylenmek istenip de söylenemeyen şey (İs.).

garınca demiş ki "Yarım okka yağım eridi" Her insanın ken-dine göre bir ölçü anlayışı var-

dır (Os.).

garıncanın kavmi var Herkesin kendisine göre bir kayıranı, yandaşları olabilir (Os.).

gariyi gazana goyan Kocakarı soğuğu (Boğazkaya-Me.).

gari Başka, gayrı (Su.). "Ondan gari hepsi burada." Uçakçı 2006: 363

garimce Karınca (Bademce-Ka.).

garip alması Bir yanı kırmızı, bir yanı beyaz kabuklu, mayhoş bir elma cinsi (İs.).

garipsemek Özlemek (İs.; Kamışlı-Su.; Çalyayla, Serban-Çr.). "Dostu ga-ripsedim nasıl durayım / Göremez-sem ölenece arayım" Koçak 1980: 93

garlama Koşuşturma yoluyla ya-pılan keklik avı (Su.).

garma Melez (Ka.). "Bileziğe burma, meleze garma ... derler Kargı'da."
Dbk 2003: 134

garmak Karıştırmak (Ka.; Sarim-bey-Çr.). "Bazen sürüleri garıp gatar-dık / Kazanınca sırt üstüne yatar-dık"
Çimen 2000: 47

garman çorman Karmakarışık (Su.).

garnapa → hannapa (Dutçakallı-Çr.).

garını almamak Kiskanmak, çe-kememek (Su.).

garpız Karpuz (Gökçam-Su.). "Ga-vın garpız yata yata böyür."
Uçakçı 2006: 218

garsalamak (1) Sarsmak, hırpa-lamak (Çr.). "Ahmet'i sıtma garsala-dı." Tdk 1993: 1929

garsalamak (2) Hafif pişirmek (Yenişihlar-Ba.).

garsalamak (3) Üstünkörü iş yapmak, karıştırıp atmak (Âşık-bükü-Os.).

garsamba İnsana yük olan, tem-bel kimse (Çr.). "Bırak şu garsam-bayı canım." Tdk 1993: 1930

garsambalık 1. İnsan kalabalığı (Ka.). 2. Sıkışıklık, telaş (Su.). 3. Karışıklık, karmaşa (Âşıkbükü-Os.). "Bir garsambalığa denk geldi ga-liba, yoksa senin dediklerini ihmal et-mezdi." Arslaner 2016: 246

garşı Karşı (Çr.). "Garşidan geliyo yavrumun goçü / Gine mi goç eyledin canımın içi" Caferoğlu 1994: 147

gart Kart, yaşlı (Çalyayla, Dutçakal-lı-Çr.). "Boz eşşeğin gart sıpası / Dek durmaz boynu gopası"
Gösterir 2014: 31

gartal Yumurtalıkları çıkarılmış erkek manda (Os.).

gartmuk Süzülmüş ayranın tor-tusu (İs.).

garuklu Üzümlü leblebiden olu-şan karışık kuruyemiş, karıklı (Âşıkbükü-Os.).

garura Karabasan (Al.; İs.). "Garura bastı." Yoksul 2013: 316

garura basmak Karabasan bas-mak (Çr.).

gasaltı Selin getirip mille birlikte yığdığı her şey (İs.).

gasbeten Özellikle (Os.).

gasevet Kısa uyku (Su.).

gasit 1. Kasten, bir amaca yöne-lik davranış (Os.). 2. Şakacıktan (Çalyayla-Çr.).

gaslangaç Çok zayıf, kuru, ke-mik gibi (Âşıkbükü-Os.). "İnekler gaslangaç gibi olmuş."
Arslaner 2016: 246

gaspalık İğreti bahçe kapısı (Gök-köy-Çr.).

gaspar Genellikle Hıristiyan (Çr.).

gaste Gazete (Tatar-Çr.). "Ellere me-yil verdin / Seni yazıyor gaste"
Çağıl 2013: 37

gaş (1) Kaç, ne kadar (İs.; Kuyucak-Me.).

gaş (2) Tepe (Bademce-Ka.).

gaş (3) Semerin önünde bulunan,

tutunmaya ya da ip bağlamaya yarayan ağaç çıkıntı, kaş (Âşık-bükü-Os.).

gaş (4) 1. Tarla, bağ, bahçe gibi yerlere toprak yığarak yapılan sınırlar (Âşık-bükü-Os.). 2. Su arklarının her iki yanındaki set (Âşık-bükü-Os.).

gāşak Gevşek (Su.).

gaşanmak At ya da eşeğin işemesi (Çr.).

gaş böcüğü Danadişi, danaburnu (Âşık-bükü-Os.).

gaşdarmak İşin içinden çıkabilmek, becerilemek, çekip çevirmek (Çitli-Me.; Âşık-bükü-Os.). "Maşallah, çocuk bu yaşta kendini her yerde gaşdarıyor." Arslaner 2016: 246

gaşık Kaşık (Kuyucak-Me.). "Gonaklar yapırdım altın eşikli / Sufralar serdirdim gümüş gaşıklı" Caferoğlu1994: 142

gaşık Kaşık (Su.; Çayhatap-Çr.). "Ol-saydı bu yerde / Gaşıklayındı ha gaşıklayındı" Caferoğlu 1994: 139.

gaşka Alnında alası olan hayvan (Gökköy-Çr.).

gaşmak Kaçmak (İs.). "Dar gaşdı derdi, ben de gorkdum." Abaz 2004: 105

gaşmer İnsanlar arasında gülünç duruma düşen (Os.).

gaştarmak Becerikli olmak, bir işi başarmak (Ka.).

gaşuk Kaşık (Ba.; Karkın-İs.; Yağcılar-Ka.). "Bu adam her sene bi deste gaşuk alurmuş." Akbaş 1983: 10

gaşukluk İnce tahtadan göz göz yapılarak duvara asılan kaşık koyma yeri (İs.).

gatar Katar (Çr.). "Yüzükçüleri gezelim, bulup gatarla dizelim." Caferoğlu 1994b: 115

gater 1. Odun yığını (Yağcılar-Ka.).

2. Tandırda pişirilen yufka ekmeğin üst üste konulması ile oluşan yığın (Âşık-bükü-Os.; Çalyayla, Eskieikn-Çr.). "Gater gater yufka ekmek yazılır / Töredir gençleri başgöz ederken" Kurtoğlu 1994: 165

gati Katı, sert, pek (Çr.).

gati açılmamak Yüzü gülmemek (Su.).

gatak 1. Yağı alınmış yoğurt, katık (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.; Karadona-Çr.). 2. Ayran (Külah-Al.). "Asıl azmaz, bal kohmaz, koharsa yağ kohar, çünkü aslı gatiktir." Uçakcı 2006: 215

gatıklı Ayranlı aş (Kıcılı-Al.; Su.).

gatr Katır (Kuyucak-Me.; Su.; Çalyayla-Çr.). "Gatra baban kim demişler, dayım at demiş." Uçakcı 2006: 323

gatr söbeği Söbe biçimli, yenebilen bir tür mantar (Çalyayla, Eskiköy-Çr.).

gatiyetle Kesinlikle, asla (Su.).

gatomak Katmak (Çalyayla, Sarimbey-Çr.). "Kimisi mal alır satar / Kimi söze yanlıs gatar" Oğuz 2007b: 82

gatmer Katmer 2 (Su.; Çikrik-Çr.).

gattel → gaddel (İs.; Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). "Böyle sirke çok daha gattel olurdu." Ozulu 2016: 88.

gav (1) → kav (1) (Su.).

gav (2) Tahıl tanelerinin kabuğu, kapçık (Çr.).

gavak Kavak (Küre-Al.; Os.; Çr.). "Deccal'i gorenin boynuzları çıkacak, nah şu gavak gadar." Özçatalbaş 2002: 40.

gavat Yolsuz birleşmelere aracılık yapan kimse (Çr.). "Ulan gavat doğrunun yanına yanaşmaz ya." Güven 2010: 46

gavcalamak Dövmek (Bademce-Ka.).

gāve 1. Kahve (Su.). "Sana dünür varacam / Köpüklü yap gaveyi"

Aytekin 2003: 158

2. Kahvehane, çay salonu (İs.; Su., Çr.). "Testiyi iki gapılı gâvenin ordan doldur da gel la." Özçatalbaş 2002: 107

gavga Kavga (İs.; Su.; Çr.). "Komşudan yar sevenin / Başı gavgasız olmaz" Ertekin 2006: 75

gavgala kaşağısı Kavgayı kızıştıran kimse (Ka.).

gavgaşası Arabozucu, kavgayı (Çr.).

gavi Sağlam, sıkı (Obruk-Do.).

gavilemek Sağlamlaştırmak, pekiştirmek (İs.).

gavilleşmek Sözleşmek (Ka.; Su.).

gavlağan Çınar ağacı (Çr.).

gavram Tutam (Çr.). "Hayvan acıdan ölüyor, bir gavram ot olsun yolup versene." Tdk 1993: 1940

gavrama Küçük orak (Harunköy-İs.). "Gece gavrama ederdük, yatarduk." Abaz 2004: 131

gavran Un konulan tahta kutu (Ka.).

gavruk Soğuktan yüzü esmerleşmiş kişi (İs.).

gavs Göğüs (Gölet-Ka.). "O küçücük odada gavsam daraldı." www.golet.tr.gg/

gavsara 1. Büyük sepet (Su.). 2. Koyunlara yem verilen, kısa ayaklı taşınabilir yemlik (Külah-Al.).

gavşak Yolların, derelerin birleştiği yer, kavşak (Su.; Çr.).

gavşamak Gevşemek (Gölet-Ka.). "Sandalyenin ayakları iyice gavşadı." www.golet.tr.gg/

gavucu çıkmak Fıtık olmak (Gölet-Ka.).

gavuç Fıtık çıkması ya da fıtığı çıkmış kimse (Gölet-Ka.). "Ahmet gavuç olmuş." www.golet.tr.gg/

gavuk Hayvanların idrar torbası (Çr.). "Nerden buldun la bu gavuğu?"

Özçatalbaş 2002: 34

gavun Kavun (Gökçam-Su.; Çr.). "Gavun garpız yata yata böyür." Yoksul 2013: 316

gāvur baklası Pişirilerek yenen bir çeşit ot, bakla (Çr.).

gāvur baldırcanı Gebere, kapari (Âşık-bükü-Os.).

gavurga Kavrulmuş mısır, nohut ya da buğday (Kıcılı, Külah-Al.; Kamışlı-Su.; Çr.). "Önümüz gavurga gavuruyo, arhamız harman savuruyo." Kerman 1997: 42

gāvur iğnesi Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

gāvur küfrü Nisan ayının sonu ile mayıs ayının ortasını kapsayan zaman dilimi (Kamışlı-Su.).

gavurma Kavrulduktan sonra dondurulup saklanan et (Gökçam-Su.; Büyükgülce-Çr.).

gāvur madımağı Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

gavur pancarı Suda haşlanıp içine bulgur atılarak yemeği yapılan bir ot; livik (Al.; Fındıklı-Or.). "Mantara koşardık yağmur yağınca / Dağ eriğini gavur pancarını bulunca" Akkaya 2011: 401

gavut 1. Kavrulmuş tahıl unu (Gölköy-İs.). 2. Armudun ya da ahlatın kurutulup öğütülerek un haline getirilmiş (Kıcılı-Al.; Bademce-Ka.). "Ahlatdan gavut ediyoduk." Abaz 2004: 164

gavuz Yıkanan buğdayın suyun üstünde kalan kısmı, tahıl kabuğu (Külah-Al.; Çr.). "Yemiye ermiyesice, öndüç aldığım buğday sade gavuzmuş." Kerman 1997: 19

gaybet Yokluğunda birini kötüleme, yerme (Gökköy, Palabıyık-Çr.).

gaybetine Arkasından, yokluğunda (Çayyaka-Su.; Çr.). "Dost

gaybetine dosttur / Yüze gülen dost olmaz” İvgin 2009: 36

gaydalamak Kalçalarını oynatmadan hızlı biçimde yürümek (Su.). “Keklik gibi gaydalıyo.”

Yoksul 2013: 439

gaydalanmak Bir şarkıyı ya da türküyü mırıldanmak (Aşağın-dıklı-Su.).

gayde (1) Gösterişli tavır, çalım (Çr.).

gayde (2) Kural, yol, yöntem (Su.).

gaydele Çek git, bas git (Al.).

gaydelenmek Nazlanmak, cilvelenmek (Çr.). “Ne gaydelenip duruyon gız? Çok naz aşık usandırır.”

Kerman, 1997: 63

gaydeli Nazlı, cilveli (İs.; Çr.).

“Süzüle süzüle iğdeli gelin / İğdeli, gaydeli, sevdalı gelin”

Ercan 1997: 92

gaydına bakmak Hazırlamak (Çr.).

gaydurak Kızgın sac üzerinde yapılan, tereyağıyla yağlanarak yenilen ince ekmek (İs.).

gayfe Kahve (Küre-Al.; Bademce-Ka.; Or.). “Gayfeyi gavururlar / Bişmeden savururlar” Gösterir 2011: 261

gaygana Yumurta ile un, yağda kızartılarak yapılan bir çeşit omlet (Kıcılı-Al.; İs.; Gökköy-Çr.). “Önümdeki gaygana / Yâr aldurmaz figana” Aytekin 2003: 139

gaygı Kaygı, tasa (Akçalı-Su.; Çr.). “Güzel olur güzel sevgi / Gelsin neşe, bitsin gaygı” Arız 2005a: 290

gayıbınan gaynamak Birdenbire ortadan yok olmak (Su.).

gayık Kayık, sandal (Obruk-Do.).

gayıl olmak Kabul etmek, razı olmak (Kamışlı-Su.).

gayım Sağlam (Kamışlı-Su.).

gayınna Kaynana (Esentepe, İkipınar-İs.; Çalyayla-Çr.). “Kimseye ver-

me Mevla'm / Gayınnalı geçimi”

Gösterir 2011: 152

gayırdamak Çatırdı ile yıkılmak (İs.; Su.).

gayırmak Arka çıkmak, koruyup kollamak (Su.; Çr.).

gayış (1) Kemer (Su.).

gayış (2) Yapıların alt bölümüne yapılan renkli badana (Su.).

gayış atmak Vazgeçmek, caymak (Su.).

gayıt gamet Belge, kanıt (İs.).

gayıtına bakmak Çözümünü bulmak (Su.). “Onun bi gayıtına bak.” Uçakçı 2006: 363

gayış Bel kemeri (Çr.).

gayılmak Arkaya yaslanmak, yana yatmak (Su.; Çr.).

gaylan Artık (İs.). “Gaylan dälula.”

Abaz 2004: 98

gayle Tasa, üzüntü, sorun (Kamışlı-Su.). “Yâr askere gidecek / Gayle aldı yürüdü” Aytekin 2003: 108

gaylı Artık (Harunköy-İs.; Acıpınar-Çr.). “Şindi onu da unutdula gaylı.”

Abaz, 2004: 129

gayli Artık, bundan böyle (Al.; Çıkık, Yukarı Körücek-Çr.). “Senden gayli seversem / Beddâfalar say bana”

Gösterir 2011: 81

gaylule Uyuklama, uyku ile uyanıklık arası (Çr.).

gayma 1. Kâğıt para (Harunköy-İs.; Çr.). 2. Beşibiryerde altın lira (Su.). “Benim sevdiğim güzel / Yüz bin gayma değıyo” Dbk 2003: 130

gayme Kâğıt para (Bademce-Ka.; Çr.). “İki buçuğa satıyoz, lakin sana iki gaymeye olur.” Seyda 2006: 40

gayna Kaynana (Âşıkbükü-Os.). “Gelin evin yakışığı, gayna evin buluşığı.” Arslaner 2016: 246

gaynak Hemen uyum sağlayıp ortama katılan kimse (İs.).

gaynana Kaynana (Esentepe-İs.; Kiranlık-Çr.). “İki gaynanalı eve ge-

lin düşesin.” Oğuz 2007a: 57

gaynana dili (1) Bir tür oya örgü motifi (Su.).

gaynana dili (2) Dil biçiminde yaprakları olan bir çeşit kaktüs (Çr.).

gaynata Kayınbaba (Esentepe-İs.; Su.; Çr.). “Gayınnasına, gaynatasına garşu geliy.” Abaz 2004: 117

gaynatma Islatılıp pişirilen buğday (Çitli-Me.; Ovakarapınar-Çr.).

“Ben tereyağlı saç mayalı yapıyım pamık gibi, siz de gaynatma yapın, birlikte gidelim.”

Özçatalbaş 2002: 85.

gaypak (1) Bir çeşit hamur yemeği (Os.; Çalica, Çıkık-Çr.).

gaypak (2) Sözünde durmayan kimse (Çr.).

gaypıncak Kaygan (İs.).

gayrak Tırpan bileme taşı (Büyükdivan-Çr.).

gayren Etkili olmak, sözü geçmek (Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.).

“Ona gayrenim geçer, beni kırmaz.”

www.golet.tr.gg

gayret kemeri Gayret kuşağı (Çr.). “Daya filintayı şuraya, soyun gayret kemerini...” Tahir 2004: 81.

gayret kuşağı Arasına bıçak, kama, para gibi şeyler konan, kat kat meşinden yapılmış bir çeşit kuşak (İsahacı-Al.). “Gayret kuşağını beline bağla / Adem Peygamber’e halini söyle” Arısoy 1970: 87.

gayrı Artık, bundan böyle (Al.).

gaysak Su, süt gibi şeyler üzerinde oluşan zar (Çr.). “Bu gece soğuk vardı, sabahleyn suların yüzü gaysaklamıştı.” Tdk 1993: 1951.

gaysaklanmak 1. Suyun üzerinin hafifçe buzlanması (İs.). 2. Sütün üzerinin kabuk bağlamaya başlaması (İs.).

Gayseri Kayseri (Çr.). “Gayseri’den

uçan guşlar, ördeynen gaz dël mi?”

Caferoğlu 1994b: 122

gaytarmak İştten kaçmak (Çr.).

gayz Kadınlara bağıarak seslenme (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Gayz, çekil oluğun başından, hayvanlar su içecek.”

Arslaner 2016: 246

gaz Kaz (Çalyayla-Çr.). “Gazın cücügünü guzün sayarlar.”

Kerman 1997: 37

gaza Kaza (İsahacı-Al.; Su.). “Başımızdan gaza geçti / Kele kızlar duydunuz mu” Arısoy, 1970: 76

gazağaç Pulluk, saban, kürek üzerindeki çamuru kazımaya yarayan metal araç (Su.).

gazağu Harmanda samanı ya da somu bir araya toplamada kullanılan, yaklaşık bir buçuk metre genişliğinde saplı tahta araç, kazağı (Âşıkbükü-Os.).

gazak Yünden örülen fanila, ceket, kazak (Çr.). “Yün gazak, çorap esgisi getirin.” Özçatalbaş 2002: 14

gazalmak Dikleşmek (Su.).

gazan Kazan (Al.; Evci-Bo.; Örenseki-İs.; Çayhatap-Çr.). “Ayı gazana, maymun tencereye sıçtı.”

Kerman 1997: 33

gazan gafalı Aptal, bön, anlayışsız (Çr.).

gazanmak Kazanmak (Çr.).

“Yüz bin cefa ile bir dos gazandım Onu da elimden almak var mıdır”

Caferoğlu 1994: 145.

gazayağı Taze iken yenen, çay kenarlarında yetişen bir ot (Büyükgülücek, Çalyayla-Çr.).

gaze İhtişam, gösteriş (Çevreli-Al.; Su.). “Oğluma gaze duğünü yapacaam.” Uçakçı 2006: 363.

gazeki Cepken altına giyilen kolsuz bir çeşit giysi (Çr.).

gazel Dökülmüş yaprak (Al.; Eski-ekin, Gökköy, Turgut-Çr.). “Hamdi-

nin izinden yürü / Gazel gibi benzin sarı” Şahin 1968: 10.

gazel çalısı Dam örtüsünde kulanılan otlar, hışır (Bo.).

gazguç → kazgıç 2 (İs.; Çr.). “Gazguçları aldık, çiğdem sökmeye gittik.” Yoksul 2013: 317.

gazık Kazık (Çr.). “Gazık gadar adamsın, boyundan utan!” Yoksul 2013: 317.

gazına gazına gonaşmak Uzun süre birbirini görememiş iki dostun saatlerce sohbet etmesi (Çr.). “Gel heeri! Otur şuraya da gazına gazına bi gonaşalım.” Kerman, 1997: 65

gaz palazı Cıvcıvlikten çıkmış kaz yavrusu (Çr.). “Gaz etini palaziken yiyacaan, böyüyünce saade yağ oluyo.” Kerman 1997: 19

gazuk Hiçbir yere yakışmayan, hep ortada kalan kimse (Gölet-Ka.). “O mu? Hiçbir işe yaramaz gazuğun tekidir.” www.golet.tr.gg/

gebelek 1. Sıska (Çr.). 2. Rahatsızlıktan kaynaklanan şişkin karınlı (Os.).

gebeleklü Başka yerleri zayıf olmasına karşın göbeği şişkin duran kişi (Âşıkbükü-Os.).

gebere Meyvelerinden turşu yapılan bir bitki (Çalyayla-Çr.).

gebertlek Kaynar küllü suda iyice haşlanmayıp şişerek kalan, böylece kuruyan üzüm tanesi (Çr.).

gebeş Aşırı kilolu, göbekli (Âşıkbükü-Os.).

gebre Hayvanları tımar etmekte kullanılan kıldan kese (Çr.). “Atı her gün gebrele oğul.” Yoksul 2013: 82

gece hocası Kaynanaya ya da eltilere göre gelin (Su.).

gecekuşu Yarasa (Ka.). “Uzaklardan

öten bir gecekuşunu daha uzaklardan bir başkası karşıladı.”

Gümüş 1977: 44

geceler gunlacı Sabaha dek ya da ileride ne olacağı belli olmaz anlamında deyim (Bademce-Ka.).

gecerek Geç, biraz geç (Çr.).

gece yüzü Geceleyin (Göcenovacı-ğı-Çr.). “Gece yüzü seni bağlarda boğdurtmazsam, ayağıma getirip yalvartmazsam bana da Cinli Sıddık demesinler!” Gümüş 1977: 82

gecin gibi Karışık, birbirine doluşmuş (Âşıkbükü-Os.). “Çocuğun saçları gecin gibi olmuş, insan bir tarar.” Arslaner 2016: 247

geç Genç (İs.; Çr.). “Merhemet et gözden ahan yaşıma / Acı kafir acı bu geç yaşıma” Caferoğlu1994: 144

geçe Taraf, yön (Evcı-Bo.; Harunköy-İs.; Gölet-Ka.). “Öte geçeli yarım Başı peçeli yarım” Gösterir 2011: 212

geçek taşı Dereyi geçmek için konulan taşlar (Çr.).

geçgel Sözü geçen, sözü etkili, beğenilen kimse (Çr.).

geçgere Taş, toprak ya da kum taşımak için ağaçtan yapılmış dört kollu taşıyıcı araç (Çitli-Me.; Gökköy, Karadona-Çr.). “Geçgerenin iki yanındaki sapı da ikidir, asıl ağırlık üstündeki yüküdür.” Yoksul 2013: 319

geçi Keçi (Küre-Al.; Çavuşoğlu-İs.; Oğ.; Ka.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Üsük Emmi geçi traş ediyomuş la!” Özçatalbaş 2002: 110

geçim Deri tabaklamada aynı işlemin yeniden yapılma aşamalarına verilen ad (İs.).

geçimemesi Beyaz, uzun salkımlı bir üzüm cinsi (İs.).

geçinti Tahılın kalbur altına geçen kısmı (İs.; Çr.).

geçi osurdan Sebzeye, meyveye

zarar veren bir yel (Su.).

geçirim Su oluğu (Su.).

geçkere → geçgere (Külah-Al.; Bey-dili-Çr.).

gede Erkek (Kuyucak-Me.).

gedek Manda yavrusu (Çr.).

gedene 1. Meyve ağaçlarını sulamak için ağacın dibine eşilen çukur (Çr.). 2. Bağ ya da bahçenin bir bölümü (Eskiekin-Çr.). “Esk’ekin bağına kavuştu Çorum / Galmadı gedene, karık Deyzoğlu” Kurtoğlu 1998: 24

gedik altını Boyuna takılan altın (Çr.).

gedük Gedik (Ka.). “Kaynar kazan taşmaz mı / Yol gedükten aşmaz mı” Dbk 2003: 128

geem Görünüşe göre, anlaşılan, galiba (İs.).

geesi → geysi (Çr.). “Geesi yuya yuya, kulün aşarından bannaklarım patladı.” Kerman 1997: 19

geesi taşı Üzerinde amaşır yıkanan taş (Çr.).

gefer Cevher, töz (Evcıortakışla-Çr.). “Biniz bir noktada varımız mevcut / Felsefeden gefer ile doluyuz” Şahadoğru 1995: 218

gegelemek Tavuğun ses çıkarması (Os.).

geğarti → genirti (Obruk-Do.).

gegeleme Bebeklerin konuşmaya başlamadan önce çıkardığı ses (Os.).

geğellemek → çirlemek (Çalyayla-Çr.). “Kumaşı teğelledim / Cevizi geğelledim” Gösterir 2011: 205

geğrek Kaburga (Bademce-Ka.).

geğsi → geysi (Çr.).

geh Gel (Su.).

gehte Bir çeşit üzüm (Çr.).

gelberi (1) Ağzı enli çapa (Çr.).

gelberi (2) 1. Büyük ocaklardan ateşi dışarı çekmek, tıkanmış

boru, ark gibi şeyleri temizlemek ya da harç, çamur, kireç karıştırmak için kullanılan uzun saplı demir araç (İs.; Çıkrık-Çr.). 2. Un çekmekte kullanılan uzun saplı tahta araç (Dereyazıcı-Al.).

gelebe Özellikle geceleri ışığa gelen bir tür kelebek (İs.).

gelebi dolanmak Bir kişinin iftiraya uğraması, işlerinin dolması (Ba.). “Gelebin dolansın.” Oğuz 2007a: 63

gelebir 1. Fasulye kılıçığı (Çr.). 2. Gelevir (Çr.).

gelebür Mayıs ayında görülen soğuklar (Oğ.).

geleğen olmak Bir kimsenin bir eve sık sık gelip gitmesi (Çr.).

geleğür Yeni sürgünlerden alınan küçük asma yaprağı (Âşıkbükü-Os.).

gelek Gelelim (Al.).

gelemek (1) → gegelemek (İs.).

gelemek (2) → çirlemek (İs.).

gelengi Tarla sincabı (Evcı-Bo.).

“Gelengi bir başaktan dişlediği buğday tanelerini kıyır kıyır yiyordu.” Sarıyüce 2006: 48

gelep Geniş halka biçiminde sarılmış iplik ya da yün çilesi, kelep (Külah-Al.; Ka.; Su.; Beydili, Çalyayla, Eskiekin-Çr.). “Elimdeki perçemin / Sandım sırma gelebi” Ertekin 2006: 31

gelepçek Eğrilmiş ipleri kelep yapmakta kullanılan bir aygıt (Os.; Eskice-Çr.).

geleşdani Gelineye kadar (Çr.).

gelevir Asma budandıktan sonra, kesilip atılan yeşil filizler (Yazır-Bo.; Kayı, Ovasaray-Çr.).

gelgeç Direşmez, sebatsız kimse (Ka.). “O çok gelgeç bir insandır.” Tdk 1993: 1976.

gelgit akıllı Yarı deli kimse (Çr.).
gel hafta Gelecek hafta (Al.).
gelikene Gelirken (İs.). "Gelikene leblebi getirüle." Abaz 2004: 96.
gelin Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
gelinağlatan Bir çeşit yastık ya da heybe motifi (Alacahüyük-Al.).
gelin akı Gelin başına örtülen sim işli örtü (Çr.).
gelin bacı Dayı karısı, yenge (Su.).
gelinbarmağı Parmak ucu biçiminde üzüm (Büyükgüllücek, Çalayayla, Tolamehmet-Çr.). "Kara üzüm, ak üzümler, gelin parmağı, ahmetbağ çeşitleri..." Özçatalbaş 2002: 80.
gelincek Gelinçe (İs.). "Asgerden gelincek oruya şeye gitdim." Abaz 2004: 170
gelinci Gelini babasının evinden almaya gelen düğün alayı (La.; Elmapınar-Me.; Eskiakin-Çr.). "Ayak-bastı parasını gelinci gidenlerden aldılar." Yoksul 2013: 90
gelincik Yeni doğan bebeklerde görülen bir hastalık (Su.).
gelin çıkarma (1) Bir halk oyunu (Çr.).
gelin çıkarma (2) Gelini baba evinden alırken yapılan tören (Su.).
gelindi Gel imdi, gel şimdi (Çr.). "Gelindi zülfü kemendim / Boyu boyuma menendim" Çorumlu 2009: 1332.
gelin düzme Düğünde gelinin giyeceklerinin törenle götürülmesi (Gökçedoğan-Ka.).
gelin düzücü Düğünde kızın giysilerini kız evine götüren kadınlar (Gökçedoğan-Ka.).
gelin eli Yenilen bir çeşit yabanıl ot (Çr.).
gelin gibi süzülüp durmak Yardım etmek yerine seyirci kal-

mak (Evcikuzkışla, Güvenli, Karagöz-Çr.).
gelin gösterme Düğün sonrası gelinin eşinin yakınlarını ziyaret etmesi (Ka.). "Gelin gösterme işi düğünden sonra bir yıl içinde tamamlanır." Dbk 2003: 74.
gelin kaldırma Kaynananın, gelin kızını bir akraba düğününe götürüp düğünü yapılan gelinle birlikte ayakta bekletmesi (Çr.). "Vaktaki oğlan anası gelin kaldıracam derse annesile birlikte gidebilir." Çorumlu 2009: 119
gelinkız Nişanlı kız (Eskiakin-Çr.). "Bugün bu adetler azaldı yazık / Gelin kıza götürülür kirezlik" Kurtoğlu 1994: 164.
gelinlik etmek Gelinin bir zaman kocasının yakınlarının yanında saygı için konuşmaması (Ka.; Su.; Beydili, Çıkırık-Çr.). "Gelinlik etme denen bu töre kiminde ilk bebeği doğurana dek, kimi ailede senelerce sürerdi." Özçatalbaş 2003: 70.
gelişat Gelişme, büyüme (Evcibo.; Su.). "Yeni yeni başaklanan buğdayların gelişati iyi görünüyordu." Sarıyüce 2004: 101.
gelişli Gelinçe (Çitli-Me.). "Geri gelişli senin de yanına uğrarım." Tdk 1993: 1983.
gelişmek Şişmanlamak (İs.).
gem Ekin demetini bağlamak için kullanılan gene ekinden yapılan ip (Gölet-Ka.; Aşıkbükü-Os.).
gemalmaz Ağzına gem vurdurmayan at (İs.).
gemini gevme Hıncını, öcünü alamayan kimsenin kendini yemesi (Su.; Çr.). "Acından gemini geiyor." Yoksul 2013:4.
gemlik Ata gem yapılan kayış (Çr.).
gemirmek Kemirmek, dişlemek

(Çr.).
gemirti Kemirirken çıkan ses (Çr.).
gemrik Kemirilip bırakılan meyve artıkları (Çr.). "Biçare fakir çocuk sokağa atılmış meyve gemriklerini gemirip duruyor." Tdk 1993: 1997.
gemrişmek Eşeklerin birbirinin boyunlarını dişleriyle didiklemesi, boğuşması (Çr.).
gen (1) Geniş (Çr.). "Her yerde her işte fırsatla imkan / Namerde gen merde dar ey oğul dar" Ercan 1997: 109.
gen (2) Uzun zaman sürülmemiş tarla (Çr.). "Ya gen sök, ya kön dök." Yoksul 2013: 631
gēnalma Gelin alma ((İs.). "Millet gēnalma gelişdāni beklerdi." Abaz 2004: 98
gendime Sokuda dövülüp iri çekilmiş buğday, yarma (Çr.). "Gendime de denilen yarma, buğdayın taş dibeklerde iyice dövülerek elde edilen şeklidir." Oğuz 2006a: 20
geñelemek Sesi kötü olmasına karşın uzata uzata şarkı türkü söylemek, ezan okumak (Aşıkbükü-Os.). "Bizim imam yine geñele-yip duruyor." Arslaner 2016: 247
genelmek Genişlemek (Çr.).
genepakla Üzeri benekli bir çeşit ufak fasulye, börtölce (Ovasaray-Çr.).
genirti Ağızdan sesli olarak çıkan gaz (Çr.).
genirtlek Midesi bozularak ağızdan sürekli gaz çıkaran kimse (Çr.).
genlenmek Tarlanın birkaç yıl ekilmeyerek dinlendirilmesi, güçlenmesi (Çr.).
genneşmek Gerinmek, esnemek (İs.; Çr.). "Garşımda ne genneşip duruyon?" Kerman 1997: 19
gennik Daha çok hayvan yemi

olarak kullanılan bir tahıl, genlik (İs.).
genrik → genirti (Çr.).
genzek Genizden konuşan, konuşurken burnunun tutukluğu belli olan kimse (Çr.).
gepir gepir Hızlı yürüdüğü için yorulan insanın çıkardığı ses (Su.). "Bi de gepir gepir ederek geldi." Uçakçı 2006: 363
ger 1. Tadında sertlik olan yiyecek ya da içecek (Su.). 2. Meyve lekesi (Çr.). "Elma yedim ger oldu / Sıcakladım ter oldu" Aytekin 2003: 70
gercik Kurumlu (Çr.).
gerdan gırma Aksanından başka bir dille konuşma, kibar konuşma, dil kırma (Su.).
gerdaniye İpek kaytan ya da şeride aralıklı dikilmiş altınlardan oluşan gerdanlık, gerdan altını (Çr.).
gereğüt Kıştan bahara geçince iyi beslenen davarın döktüğü gri renkli tüy (Aşıkbükü-Os.). "Keçiler iyi, gereğütünü atmış." Arslaner 2016: 247
gerelmek Gerginleşmek (Çr.).
geren Hafif bulutlu, sisli hava (Çr.).
gerenlemek Hava bulutlanmak, serinlemek (Ka.). "Hava gerenledi." Tdk 1993: 1999
gerennemek İyice doldurulan çuval ya da torbanın ağzını iple karşıdan karşıya gerdirmek, gerenlemek (Aşıkbükü-Os.). "Merak etme sen, çuvalın ağzını iyice geren-nedim; açılmaz." Arslaner 2016: 247
gerevit Kirli, çöplü yün (Ovasaray-Çr.).
gerevüt → gerevit (İs.).
gergi Engel, perde (Çr.).

gergü (1) Bir yeri korumak ya da bir yere geçişi engellemek için geçiş yerine gerilen ip , ağaç (Yenişihlar, Ba.; Âşıkbükü-Os.)

gergü (2) Eksik dişlerin yerini tutmak için ya da takma dişleri sağlam dişlere tutturmak için yapılan protez (Âşıkbükü-Os.). "Ağzımdaki gergüler düştü düşecek." Arslaner 2016: 247

gergü (3) Ağaç çivi (Ba.).

gericil Aşık oyununda hedefin arkasına düşen aşık (Çr.). "Sahalar eksikcil, ortancıl, yancıl, gericil diye vasıflandırılırdı". Çorumlu 2009: 589

gerik Çiçek bozuğu, çopur (Çr.).

gerikmek (1) Yaranın dolup gerinleşmesi, şişmesi, kabarması (Çr.). "Yaram gerikmiş hemen patlayacak." Tdk 1993: 2002

gerikmek (2) Sıkıntı vermek, zoruna gitmek (Çalyayla-Çr.). "Kardaşım benden bezmiş demek... Sofra ya oturup iki sokum yediğim gözüne gerikmiş." Gümüş 1977: 103

gerilmek Gerinmek, kasılmak (Su.).

gerilti Engel, perde (Çr.).

gerim Dokumacılıkta tezgâha gerilen çözümlü iplikleri (Çr.). "Günde kaç gerim bez dokursun." Tdk 1993: 2002

gerimlemek Adımını uzun uzun atmak (Su.).

gerimli (1) Gösterişli, yakışıklı, göz alıcı kimse (Çr.).

gerimli (2) Açık ara, uzun (Dutçakallı-Çr.).

geriş Dağların, tepelerin üst kısmı, sırt (Âşıkbükü, Çampınar-Os.; Soğuksu-Çr.). "Kayalı Geriş'ten çıktık yola." Arslaner 2016: 248

geritmek Kurumlanmak (Çr.).

"Bugünkü gelin çok geritgen, öyle geridiyor ki, kınamadık kimse kalma-

dı." Tdk 1993: 2003

geriye çekmek Bir işi zora çekmek (Çr.).

gerkeçi Karnı, bacağı, burnu ya da kulakları beyaz ile siyah arası renkte olan keçi (Çr.).

germeç (1) Köz üzerinde bütün olarak kızartılmış piliç, kuş gibi hayvanlar (Su.; Çıkrık-Çr.). "Germeç buranın mangalda ya da ocakta özel piliç kızartmasıdır." Sarıyüce 2004: 73

germeç (2) Suyu çukur bir yerden karşıya geçirmek için kullanılan üst yanı oyulmuş ağaç (Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.).

germeç (3) Birkaç sırıgın birleştirilmesiyle yapılan bağ ya da bahçe kapısı (Âşıkbükü-Os.).

germek Kapamak (Su.).

germeşe Bir çeşit meşe ağacı; kızıl meşe (Çr.).

gernik Bir çeşit iri bulgurluk buğday (Çr.).

gerük Kenarları gerilerek büzülmüş (Os.).

gerze Bir çeşit büyük tavuk ya da horoz (Çr.).

gesi → geysi (Çr.). "Sonra da gesi ya da pırtı denilen giysilerin kuruması beklenirdi." Tuluk 1991.

gesi taşı İçinde çamaşır yıkanan üç kenarlı taş (Çr.).

geş Genç (Harunköy-İs.). "Geşler, lan gidelim şunuñ yanına demişle." Abaz 2004: 153

geşlik Gençlik (Çr.). "Aşğa düşdüm geşliğimi bilmedim / Şad olup da bu alemde gulmedim" Caferoğlu1994: 144

geşmek Geçmek (Çr.). "Berber olduk da geştik, souk souk sular iştik." Caferoğlu 1994b: 111

get Eskiden potin üstüne geçirilerek bağlanan, diz kapağından

topuğa kadar uzanan kösele tozluk (Çr.).

getmek (1) Gedik açmak, delmek (Çr.).

getmek (2) Gitmek (Yeşilyurt, Haydar-Al.; İs.; Akçalı-Su.; Çr.). "Ayağandaki çarığa bahmıyo da Kosedagi'na oduna gediyo." Uçakçı 2006: 215.

gev Ağızda dolaştırılan yiyecek türü şeyler (Su.).

gevdelemek Yiyeceği ısırır gibi yaparak ağızda dolaştırıp durmak, gevme (İs.).

gever Bahçe ya da tarla sulamak için açılan ince su yolu, ark (Al.; Su.). "Ardından da geverlere su salınarak bir güzel sulanacaktı." Sarıyüce 2004: 69

gevlengeç Zayıf, çelimsiz (İs.).

gevme Ağızda katı bir şeyi çiğnemek, geviş getirmek (Âşıkbükü-Os.; Su.; Serban, Turgut-Çr.). "Ağzımda yavan lokmayı / Geve geve usandım ben" Gardaş 1979: 12

gevrek ekmek Yufka ekmeği (İs.; Gökköy-Çr.).

gevreyik Hayvanların yediği sütlü bir çeşit ot (Çr.).

gevşümek Büyükbaş hayvanın geviş getirmesi (İs.).

gevur Türk olmayan; gavur (Bademce-Ka.).

geyik Namussuz, boynuzlu (Su.).

geyiklması Dağda yetişen yabanıl elma (Göçenovacığı-Çr.). Geyik elmaları, kurmutlar, alıç ağaçları birer süyem boy verdiler kimseler görmeden." Gümüş 1977: 44

geyli Sonra (İs.).

geymek Giymek (Yeşilyurt-Al.; İs.; Kuyucak-Me.). "Benim babannem üç etek geydi." Abaz 2004: 104

geyrek Kaburga kemiğinin alt kısmı (İs.).

geysi Elbise, çamaşır gibi giyilecek şey (Gökköy, Ovasaray-Çr.).

geysilik Çamaşır yıkanan yer, çamaşırılık (Çr.).

gez Defa, kere, kez (İs.).

gezeğen Çok gezen kimse (Çr.).

gezek Sıra, nöbet (İs.). "Bu akşam gezek kimde?" Tdk 1993: 2021

gezelemek Can sıkıntısından boşu boşuna gezmek (İs.; Çr.). "Birez gezele rahatlırsın." Tdk 1993: 2021

gezenti Sebzelerde bulunan bir çeşit böcek (Çr.).

gezevü Sebzelerin yaprağını yiyerek delik deşik eden böcek (İs.).

gezgiç Çok gezen kimse (Çalyayla-Çr.).

gezgin Çok gezen kimse (İs.).

gezgiç Olumsuz anlamda çok gezen kişi (Âşıkbükü-Os.).

gezi Seyahat (İs.).

gezinmek Tuvalete gitmek (Çr.).

gezinti Bit, pire (Göçenovacığı-Çr.). "Üstünde gezintiler vardır, urbalarını kapıya çıkar gel de yat dedi." Çorumlu 2009: 1655

gezyardı Bir yavrulu keçi, koyun gibi hayvanlar (Kavşut-Su.).

gezyarma İki üç yaşına kadar kısır kalan besili keçi, koyun (Al.; Su.).

gı (1) Be!.. Hey!.. gibi seslenme ünlemi (kadınlar için kullanılır) (Al.; Gölet-Ka.; Göçam, Kamışlı-Su.; Çalyayla-Çr.). "Ne yapıyon gı?" Ayhan 2002: 201

gı (2) → gığ (Çr.).

gıba Sima (Su.). "O ne gıbalıydı, gıbasını unuttum." Uçakçı 2006: 364

gıbal Nitelik, biçim (İs.; Çr.).

gıbarma Övünme (Çr.).

gıbdi Cimri (İs.; Su.).

gibel Huy, yaratılış (Âşıkbüğü-Os.). “Bunca yıldır komşuyuz, onların ne gibellü insan olduklarını ben anlayamadım daha.” Arslaner 2016: 247

gıbrık Çok hareketli olduğu için ufak tefek sakarlıklar yapabilen sevimli çocuklar için serzeniş sözü (İs.).

gıbiş gıbiş Kısa, hızlı yürümeyi, çocuk yürüyüşünü anlatır (Çr.).

gıbla Kible (Su.).

gıbra Yazın süt, yoğurt, su taşımaya yarayan keçi ya da koyun derisinden yapılan kap (Çr.).

gıcalak Kozalak (Karkın-İs.). “Tülaltında gıcalak va.” Abaz, 2004: 146

gıcgıc Kırlardan toplanıp yenilen bir ot (Kamışlı-Su.).

gıcı (1) Kozalak (Yağcılar-Ka.).

gıcı (2) Ufak, yuvarlak kar tanesi, dolu (İs.; Sarimbey-Çr.). “Büyük düştü ayrılığın gıcısı / Sinemi yaralar haberin var mı?” Çimen 2004: 25

gıciboku Pür ağacının nohut büyüklüğündeki meyvesi (Âşıkbüğü-Os.). “Heğin birine altun, birine gıciboku doldumuş.” Arslaner 2016: 178

gıcı gıcı İki takım arasında, bir direk üzerine asılan şapkayı değneklerle düşürme esasına dayanan bir çocuk oyunu (Çr.). “Gıcı gıcı oyununda takım başına düşen kişi sayısında bir sınır yoktur.” Oğuz 2006b: 16

gıcık (1) 1. Kuyruğu düz, kısa olan ya da hiç olmayan koyun (Çr.). 2. Küçük fakat sütü çok koyun (Çr.).

gıcık (2) Çam kozalağı (Bademce-Ka.).

gıcıklamak → gıcılamak (1) (Çr.). “Dönen tekerdir, gıcılaman mazıdır.” Yoksul 2013: 253

gıcılak Gıcirtılı ses çıkaran, gıcı-

layan (Evcikuzkışla, Karagöz-Çr.). “Bozraklar haykıran gıcılak mazı / Özüne kurt düşmüş, çürük Deyzoğlu” Kurtoğlu 1998: 22

gıcılamak (1) Kağının gıcirtı sesi çıkartması (Beydili, Dündük-Çr.). “Kağın çokça gıcılar / Şimdi gelir hacılar” Ertekin 2006: 74

gıcılamak (2) Havanın sertleşip soğuması (Çalyayla-Çr.).

gıcinsımak İstekli olmamak (Çalyayla-Çr.).

gıcır Mısırın patlamadan kalan sert taneleri (Âşıkbüğü-Os.).

gıcırdak (1) Yemeği yapılan bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

gıcırdak (2) Çocukların uç kı-sımlarına asılarak döndüğü, yere çakılan bir kazığa oturtulmuş tam ortası oyuk sırttan yapılmış oyun aracı (Âşıkbüğü-Os.).

gıcırdanmak Nazlanmak, oylanmak (İs.).

gıcırı bükme Bir şeyi zorla yaptırmak (İs.; Ka.).

gıcırılı Güçlü, şişman insan ya da hayvan (Çr.). “Demine gıcırılı bir adam geçti, az daha sandalyeyi kıracaktı.” Tdk 1993: 2029

gıcıt etmek Kışkırtmak, nispet vermek (Çıkırık-Çr.). “Benim elbisesim yeni seninki kötü. Ne gıcıt ediyorsun babam bana da alacak.” Tdk 1993: 2028

gıcıtlamak → gıcıt etmek (Çr.).

gıç 1. Ayak, bacak (Çr.). 2. Arka (Akçalı-Su.; Çr.). “Don geyim gıçıma dâmesin diyo.” Uçakcı 2006: 217

gıçayak 40-41 numaraya karşılık gelen bir ayakkabı ölçüsü (İs.).

gıçkırma Halayda ayakları bükerek bir çeşit figür yapmak (Çr.).

gıçlamak Ayakla bir yeri ölçmek (Çr.).

gıdak Çocuk dilinde yumurta (Ka.; Âşıkbüğü-Os.).

gıdayla Çok az (Ka.).

gıdı gıdı Kış gecelerinde oynanan bir köy seyirlik oyunu (Çr.).

gıdıgıymık Azar azar (Çr.).

gıdık Çenenin altı, gerdan (İs.; Ka.; Me.; Âşıkbüğü-Os.; Su.). “Eğil bir yol öpeyim / Perpereli gıdıktan” Aytekin 2003: 31

gıdıklı Sarkık gerdanlı (Çr.).

gıdıdamak Gereksiz yere sürekli söylenmek (Çr.).

gıdım Pek az (İs.; Kûlah-Al.; Su.; Çr.).

gıdıman Pek az (Çr.).

gıdım gıdım Azar azar, savurganlık yapmadan (İs.; Os.; Su.; Çıkırık-Çr.). “Ben gıdım gıdım biriki-diriyim, sen har vurup harman savur.” Kerman 1997: 66

gıdırış Bir işi başardıktan sonra çevresindekilere hava atmak için söylenen küçümseyici söz (İs.).

gıdış Besili oğlak (Su.).

gıf (1) Çaba (Çr.).

gıf (2) İstek (Çr.).

gıfıdak Yavaşça, sessizce (İs.).

gıfıladan Sessizce, yavaşça (Âşıkbüğü-Os.). “Gıfıladan içeri girdi, elinde bir sepet yumurtayla çıkageldi.” Arslaner 2016: 211

gıgül Kemrenin kurumuş yüzü (Eskiekin-Çr.).

gıgış Afyon ambalajında kullanılan ince, yumuşak ot (Çr.).

gıgıştırmak Topallamak (Çr.). “Topal bitarafa gıgıştırtıp gidiyor.” Tdk 1993: 2036

gığ Deve, keçi, koyun gibi hayvanların pisliği (Çr.).

gığıldamak Kümes hayvanlarının gezinerek ses çıkarması (Çalyayla, Göcenovacığı-Çr.). “Ardın-

dan birer ikişer tavuklar da yere döküldüler, çırpınıp gığıldamaya durdular.” Gümüş 1977: 5

gığırmak Çağırma (Çr.). “Bizim çapkını yanına gığırdım açtım ağzımı yumdum gözümü.” Tdk 1993: 2037

gıgış Efelik otunun dalında kuruyan tohumları (Çr.).

gıgışdan Usulca, sessizce, yavaşça (İs.).

gıka → gıdak (Çr.).

gıl Kıl (Su.). “Kim der cacığım gıllı, ayranım eşgi.” Uçakcı 2006: 219

gılâ Bıçağın bilenmiş ağzı (Eskiekin-Çr.).

gılade Süs, gösteriş (Çr.). “Bizim mahallenin delikanlıları çok gıladeli gezerler.” Tdk 1993: 2038

gılağılmak Balta, bıçak gibi kesici aletleri bilemek (Çr.).

gılavan Mezarın baş taşı (Âşıkbüğü-Os.).

gılavu Yeni bilenen kesici aletlerin ağzında kalan çok küçük pürüz, kılağı (İs.).

gıldık Küçük yuvarlak (Gökçam-Su.).

gıldır Zayıf, güçsüz (İs.).

gıldırattmak Tıkırdatmak (Bademce-Ka.).

gıldırayak Ağır hareket eden (İs.).

gıldırdamak Birine hoş görünmek için hafif hareketler yapmak, yaltaklanmak (Çr.).

gıldırış Geçimsizlik, karışıklık (Çr.).

gıldır gücük Yarım yamalak, eksik (İs.; Çr.). “Bir işe başlar gıldır gücük bırakır gider.” Tdk 1993: 2040

gıldır mıldır Yuvarlana yuvarlana (Su.).

gılguyruk 1. Düzenici, hileci (İs.). 2. Birinin ardından ayrılmayan, onun saygınlığından

yararlanan (İs.).
gılıç Kılıç (Çr.). “Nasıl gılcı çektiyse gız gorkudan heykiriyo.” Akbaş 1983: 13
gılık Kılık (Çr.). “Cingen eşşeyi gıllıklı.” Caferoğlu 1994b: 110
gıllamak Her istediğini yaparak birine yaranmaya çalışmak (İs.).
gıllamak Birinin hoşuna gitmeyecek şekilde konuşmak (Sarimbey-Çr.). “İrissız yâr haşat oldum elinde / Çok gılladın baba çıksın dilinde” Gösterir 2008/84: 11
gille Kâr, kazanç (Çr.).
gillet Küçük minder (İs.; Su.). “Elbise almadılarsa bi gillet golla.” Abaz 2004: 96
gilleyle İlk bakışta anlaşılması güç bir yön, bit yeniği (Âşıkbükü-Os.). “Vardır onun bir gilleyle.” Arsaler 2016: 248
gılmak Anlatmak (İs.). “O da bama gelenleri hem böyle böyle gılardı.” Abaz 2004: 109
gıltıma Beslenme, besili (Su.).
gımgım Yavaş yavaş (İs.). “Gımgım yürüyor.” Tdk 1993: 2045
gımıl Kehlenin temizlenmez cinsi (Çr.). “Alır geder uşağına, gımıl düşmüş daş...” Caferoğlu 1994: 109
gımıldamak → gımırasmak (Âşıkbükü-Os.; Su.). “Sabahtan beri oturduğu yerden gımıldamadı.” Arslaner 2016: 248
gımıldatmak Bulunduğu yerden az hareket ettirmek (Âşıkbükü-Os.). “Bu çuvalı yerinden gımıldatabilir misin?” Arslaner, 2016: 248
gımıl gımıl Çok alçak sesle konuşmak ya da çok yavaş iş görmek (Obruk-Do.; İs.; Âşıkbükü-Os.). “Gımıl gımıl yanıma geldi, tam anla yamadığım bir şeyler söyledi.” Arslaner 2016: 248
gımız Kısırak sütünden yapılan bir çeşit içki (Çr.).

gımramak → gımırasmak (Çr.).
gımırasmak Hareket etmek, kılmıdamak (Çr.). “Hoca yorgun, gımırasmak halı yok, yoharıdan seslenmiş.” Çorumevi 2001: 16
gımşıt İnce, nazik (Çr.).
gım Bıçak konulan kılıf (Obruk-Do.).
gına Kına (İs.; Os.; Dutçakallı-Çr.). “Şu gınayı damadın iki küreği arasına sürüver hadi.” Özçatalbaş 2002: 114
gınacı Düğünde gelinle güveye kına yakmaya giden kişiler (Su.).
gına davarı Düğünde erkek evinin kız evine armağan gönderdiği süslü küçükbaş hayvan (Su.). “Gına davarığımı süzünüp duruyo.” Uçakcı 2006: 223
gınaklamak Cevizin iyisini, kö-tüsünü ayıklamak, seçmek (Çr.). “Bu gece ceviz gınakladık köme dizdiler.” Tdk 1993: 2046
gınamak Ayıplamak (Esentepe-İs.; Akçalı-Su.; Çalyayla-Çr.). “Bu nahal gelinimiş, gınay gınay ölüleridi.” Abaz 2004: 117
gınamsak Herkesi, her durumu kınayan, ayıplayan (Çalyayla-Çr.).
gıncıfir 1. Ağırbaşlı olmayan, hoppa kimse (Çr.). 2. Her şeyi anlayışla karşılamayan, hoşgörüsü olmayan kimse (İs.).
gıncıkmak Bir şeye üzülme, merak etmek (İs.).
gıncırdak Tahterevallı ya da ona benzeyen bir oyun aracı (Os.).
gındap Sicimden daha ince ip (Su.; Çalyayla, Güvenli, karagöz-Çr.).
gındıra 1. Sulak yerlerde biten, yenilebilen bir bitki (Su.). 2. Cı-lız kalmış seyrek tahıl (Âşıkbükü-Os.).
gındırcak Çocukları yürümeye alıştırmak için kullanılan teker-

lekli araç, gındırkaç (İs.).
gındırı Sert (Su.). “Ortalık tarlanın gındırı buğdayı mısın?” Uçakcı 2006: 219
gındırmak Özendirmek, kıskırtmak, isteklendirmek (Çr.).
gıngıl Horoz, hindi gibi hayvanların tepesindeki kırmızı deri uzantısı, ibik (Âşıkbükü-Os.).
gınıkmak 1. Alışmak (İs.). 2. Sıvı şeylerde yeteri miktara ulaşmak, kanıkmak (Gölet-Ka.). “Yahu o kadar terlemişim ki, suyu içiyorum, içiyorum gınıkamıyorum.” www.golet.tr.gg/
gınnap Kendirden yapılmış, çeşitli kalınlıkta ip (Al.; Ka.).
gınnata Gınnata, klarnet (İs.; Çr.). “Elin herifi emme de gınnata çalıyo.” Tuluk 1991.
gınöma Erkek tarafının kız evine kına yakmak için gitmesi (İs.). “Cumartesi günü gınöma yapalla.” Abaz 2004: 96
gıntıma Azlık, yokluk, kıtlık (Çr.). “Ortalık gıntımalık aradığın bulunmuyor.” Tdk 1993: 2050
gınzak → genzek (Çalyayla-Çr.).
gıpçık İstenildiği gibi kesilmemiş (Su.). “Düzgün kesilmemiş olana gıpçık / Diyen görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80
gıpçıtık (1) Bir sözü yaymak, duyurmak, dile vermek (Çr.).
gıpçıtık (2) 1. Ucundan almak (Su.; Çr.). 2. Kaytarmak, kaçamak davranmak (Çr.).
gıpırdamak Hareket etmek, kılmıdamak (Çr.). “Dibinde kurt mu var, ne gıpırdıyon?” Yoksul 2013: 240
gıpmak Kırpmak (Çr.). “Şekerbeyli Gıpık Hanım’ın gözü gibi gözünü ne gıpıp duruyorsun? Yoksul 2013: 590
gır Koyu beyaz (Su.).

gıra Kırağı (Çr.).
gıraç Verimsiz, kolay sulanmayan toprak (Yeşilyurt-Al.; Su.). “Gel arkadaş gezme gırda gıraçta / Gıraçta gezenin emeği heçte” Yöndem 1983: 12
gırağı Kırağı (Küre-Al.; Çr.).
gırak Kurbağa ya da karga sesini anlatır (Çr.).
gıramise Boyna takılan beşibirlikten daha ince bir altın (Çr.). “Sen gibi yârim olsa / Gıramise takarım” AYTEKİN, 2003: 50
gıran (1) Dağ sırtı (Çr.).
gıran (2) Öldürücü salgın hastalık (Eskialibey-Ba.; Su.; Çr.). “Köküne gıran giresice.” Uçakcı 2006: 223
gıran (3) Otsuz, ağaçsız düzlük açık alan (İs.).
gıravgırav Altıpatlar da denilen bir çeşit tabanca (Çr.).
gırcalı Kulaklarında ak benekler olan keçi (Gökköy, Güvenli-Çr.).
gırcı Dolunun ufak taneli olanı (Al.; Yazır-Bo.; Su.). “Gönlüm endişede gözüm yollarda / Gahi boran gahi gırcı bellerde” (Sefil Ali) Çırakman 1992: 52
gırçı Kırağı (Çr.).
gırçıl Birkaç rengin bir arada, uyum içinde kullanıldığı giysi rengi (İs.).
gırçmak Kesmek, biçmek, koparmak (Su.; Küçükpalabıyık-Çr.).
gırdık Tüyleri ya da telleri seyrek olan, yoluk (Âşıkbükü-Os.). “Gırdık süpürge, gırdık sakal.” Arslaner 2016: 248
gırede Değerlilik, saygınlık (İsahacı-Al.). “Kırk yıllık gırede sıfıra düştü / Evin hanımını üzdü tuzlu çay” Arısoy 1970: 94
gıremise → gıramise (Çr.).
gırf Biçilen ekin toplandıktan sonra anız içinde kalmış başak

(Su.; Gökköy-Çr.).
gırfacana etmek Kırıp geçirmek (Yazır-Bo.; Karagöz-Çr.).
gırf etmek Mahvetmek, imha etmek (Çr.).
gırgır İlmek (Karagöz-Çr.).
gıridak Kibirli, kendini beğenen, çalım satan kimse (Ka.; Âşıkbükü-Os.).
Gırıgın Gale Kırıkkale (Çr.). “Senin gibi Gırıgın Gale’de dolu.” Yoksul 2013: 563
gırık (1) Kadınların evlilik dışı ilgi kurduğu erkek sevgili (İs.; Su.; Çr.). “Gırıgına guvenen ersiz galır.” Uçakcı 2006: 218
gırık (2) Kırık (Haydar-Al.; Çr.). “Gırık gağni, yıkık köprü / Geçmeye derman galmadı” (H. Erdugan) Oğuz 2007b: 58
gırık gırtık Ufak tefek (Çr.).
gırıklanma Umutlanarak bekleme (Su.).
gırık nohut Çakallık yapan, terbiyesiz kimse (İs.).
gırım gırım gırışmak Kendini beğenmek, görgüsüzce davranışlarda bulunmak (Çr.). “Üç beş guruşun sahabı oldu ya, gırım gırım gırışıyo!” Kerman 1997: 66
gırımı Verimsiz, kolay sulanmayan toprak (Çr.).
gırışık Buruşmuş (Çr.).
gırışmak (1) Büyükmek, gösteriş yapmak, övünmek, şımırıkça sevinmek (Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Tosbağlık tallıya gırışık durduk / Ekmedik, biçmedik, azdık, kudurdük” Kurtoğlu 1998: 24
gırışmak (2) Boynuzlu hayvanların kafa kafaya kavga etmesi (Âşıkbükü-Os.).
gırıtmak → gırışmak (Ka.; Çr.).
gırık Kırk (Harunköy-İs.; Su.; Çr.). “Otuz sene, gırık sene eveli laylon diy

bişey yödu.” Abaz 2004: 151
gırkambar Değişik ambarlardan alınan tahıl ürünü (Su.).
gırklamak Doğum yapalı kırk gün olan annenin kötülüklerden arınacağına inanılarak yıkanması (İs.).
gırklı Doğum yapalı kırk gün olmamış lohusa anne ile bebeği (İs.).
gırklık → kırklık (Âşıkbükü-Os.; Aşağıfındıklı-Su.; Çalyayla, Türkler-Çr.).
gırkma Alnını üzerine sarkıtılan saç, kâkül (İs.).
gırkmak Koyun, keçi gibi hayvanların tüyünü kesmek (Bademce-Ka.; Aşağıfındıklı-Su.; Çr.).
gırma (1) Bir çeşit av tüfeği (Çr.).
gırma (2) Hayvan yemi olarak kullanılan kırılmış tahıl (Su.; Çr.).
gırma (3) Melez (Su.).
gırma (4) Gömleğin kol düğmelerinin bulunduğu iki kat kalın bölüm (Âşıkbükü-Os.).
gırmak Kırmak (Çr.).
gırmaşmak Kıvırdamak (Çr.).
gırmızı Kırmızı (Çr.). “Gırmızı gullerden aldım tohumu / Yolcuyudum alamadım uyhumu” Caferoğlu 1994: 147
gırmızı (1) Kırmızı (Âşıkbükü-Os.).
gırmızı (2) Domates (Âşıkbükü-Os.).
gırna (1) Sıska, hastalıktan sararmış kimse (Çr.).
gırna (2) Çabuk küsen, alıngan (Bademce-Ka.).
gırnavlamak Kedilerin çiftleşme isteği göstermesi (Kıcılı-Al.). “Bizim kedi gırnavladı.” Tdk 1993: 2061

gırnaz Çok zayıf kimse (Çr.).
gırnav Kedilerin çiftleşme zamanı (Su.).
gırniş Hayvanların kanını emerek yaşayan bir asalak (Gökköy-Çr.).
gırnov Kedilerde çiftleşme isteği belirtisi (İsahacı-Al.). “Adediniz bat-sın gırnov mu diyeyim? / Ana bugün benim uykum gelmiyor” Arısoy 1970: 66
gırov Kırağı (Kuyucak-Me.).
gırpık (1) Parça (Çr.).
gırpık (2) Çevreye zarar veren suç işlemeye eğimli çocuk (İs.).
gırşağı Kırağı (Âşıkbükü-Os.).
gırtıllamak Hafif hafif kazımak (Su.).
gırtım Yudum (Çalyayla-Çr.).
gırtışmak İddialaşmak (Çalyayla-Çr.).
gırtılama → Kıtlama (Su.).
gısa Kısa (Harunköy-İs.; Oğ.; Gökköy-Su.). “El uzun, elcek gısa.” Uçakcı 2006: 217
gısdı → kıstı (İs.).
gısdı Bir tür kadın başlığı olan tepeliklerin alınına birkaç sıra dizilen, gerdanlığa benzeyen süs, kısdı (Âşıkbükü-Os.).
gısduruk İki bisküvinin arasına lokum konularak hazırlanan yiyecek (İs.).
gısga Tohumluk soğan (Eşençay-Çr.).
gısgı → gısga (Su.).
gısgıcu Çok kısan, cimri, varyemez (Âşıkbükü-Os.).
gısgıdımın Düzenli, tertipli (İs.).
gısgıs Cimri (Ka.).
gısgıç Kırkayağa, benzeyen, arkasında yengeç benzeri iki kolu olan böcek (İs.).
gısgık Çuvaldız, kıyık (Çr.).

gısım Avuç (Âşıkbükü-Os.). “Bi gısım arpaynan hayvan doyar mı yahu?” Arslaner 2016: 248
gıskı Altın gerdanlık (Ka.).
gısmık Fazla tutumlu, cimri (Su.).
gısmuruk Cimri, eli sıkı (İs.).
gış Kış (Küre-Al.; Harunköy-İs.; La.; Elmapınar-Me.; Çayhatap-Çr.). “Bi uyuçça tavık olsun / Gışı yazı sovk olsun” Caferoğlu 1994: 141
gışla Kışla (Çr.).
gışlık Kışın yenmek için ayrılmış yiyecek ya da tahıl (Su.). “Gışlık ambardan yeygilik mi veriyon sanki.” Uçakcı 2006: 218
gıt Kıt, az bulunan (Karkın-İs.; Kamışlı-Su.). “Koyde su gıtdı.” Abaz 2004: 105
gıtgımuucu Cimri, eli sıkı (Âşıkbükü-Os.).
gıtı gıtına Ucu ucuna yetme (Su.).
gıtil 1. Yüz geçirilmemiş yorgan (Çalyayla-Eskiekin-Çr.). “Ben seni heç gıtillerde yatırır mıyım yavrum.” Kerman 1997: 20
 2. Çok eski (Çr.). “Netsin şu bıraktığı kırk yamalı gıtılı.” Özçatalbaş 2003: 75
gıvadan Birdenbire, sessizce (Su.).
gıvanmak (1) Güvenmek (Su.).
gıvanmak (2) Giyinip kuşanıp ortalıkta kendini göstermeye çalışmak, gelip gidip sağını solunu düzeltmek (Âşıkbükü-Os.). “Sabahtan beri gıvanıp duruyor, hayırdır inşallah.” Arslaner 2016: 248
gıviç Kuruyup yere dökülmüş çam yaprakları (Âşıkbükü-Os.).
gıvıktırmak Birini ıssız bir yerde kötülük yapmak için sıkıştırmak (Çr.).
gıvil gıvil Çok hareket eden, yerinde duramayan (Su.; Çr.).
gıvıltı Ses, gürültü (Su.).

gıvıt gıvıt Hiç durmadan sessizce çalışma (İs.).

gıvrak Çabuk, hızlı (Su.; Çr.). "Ah ülen ah, yaktın beni gıvrak gahbe!" Özçatalbaş 2002: 110

gıvrak gıvrak Çabuk çabuk (Çr.).
gıvraklamak Özellikle erkeklerin giysilerini düzeltmesi, dağılık görünümünden arındırması (Âşıkbüke-Os.). "Oğlum, dışarı çıkarırken şu üstünü başını gıvrakla da öyle çık." Arslaner 2016: 248

gıvranmak Acı duymak (Çr.).

gıvratmak Çevirmek, bükmek, kıvrırmak (Su.).

gıvrım Kilim, heybe motifi (Su.; Güvenli-Çr.).

gıy Kıymak (Gölet-Ka.).

gıyah İyi, çok iyi (Al.).

gıyak Güzel, şık, gösterişli, yakışıklı (Çr.). "Anlatılanlardan da gıyakmış garı." Özçatalbaş 2003: 35

gıygaç Topal, bacağı eğri kimse (Çr.).

gıygak Kazların çıkardığı ses (Çr.). "Şöyle mi oynallar gıygak." Caferoğlu, 1994b: 108

gıygıdı 1. Müzik aletleri (Çr.). "Dünümüze mücaret gıygıdı getir." Tuluk 1991.

2. Müzik (Çr.). "Üs gatta gine gıygıdıya başladılar." Kerman 1997: 20

gıygık → gıygak (Çr.).

gıygırak Bir çeşit keman (Çr.).

gıygışık → gıygaç (Çr.).

gıygışık gıygışık Kalçası ya da beli ağrıyan kimsenin aksayarak yürümesini (Çr.). "Bizim gişinin hotuna ağrı geldi eyce yürüyemiyor, gıygışık gıygışık gidiyor." Tdk 1993: 2066

gıyı Kıyı, kenar (Kamışlı-Su.; Çr.).

gıyı bıcağ Köşe bucağ, çevre (Su.).

gıyık (1) Kapı ya da pencerenin

biraz aralanmış durumu (Çr.).

"Pencereyi gıyık koy da içeriye eciğ hava girsin." Kerman 1997: 20

gıyık (2) Büyük, ince çuvaldız (Kamışlı-Su.).

gıyıkdam Kümes hayvanlarının çıkardığı ses (İs.).

gıyıklamak → gıyıtmaq (Çr.).

gıyılı bıcağlı Derli toplu (Su.).

gıyılı gıyılı Derli toplu (Su.).

gıyım Küçük parça (Su.).

gıyın çoyun İstemeyerek, çekinerek (Evcikuzkişla, Gökgözler-Çr.).

gıyın sayın Çekinerek (Ka.).

gıyıtmaq Kapıyı, pencereyi az açık, aralık bırakmak (Çr.).

gıymık → gıymık (Çitli-Me.; İs.; Su.; Gökköy-Çr.). "Bebeğin eline gıymık batmış, mızımızlanıp duruyo." Kerman 1997: 20

gıynak (1) Ceviz içi (İs.; Os., Çalyayla, Gökköy-Çr.).

gıynak (2) → gıymık (Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Erdek, Kızılıpınar-Çr.).

gıynak (3) Yiyeceklerin iyi kırmış kenarı (Çr.).

gıynap Çuvaldıza saplanabilecek kalınlıkta çuval ipi; ağız bağı (Âşıkbüke-Os.).

gıynaşmak Kıpırdamak, kımıldamak (Çalyayla-Çr.).

gıynık Çok küçük parça (Su.).

gıypık (1) Kenar, kıyı (Çr.).

gıypık (2) Küçük parça (Su.).

gıypık (3) Şaşı gözlü (Su.).

gıypıtmaq Gizlice bir yana sıvışmak (İs.; Çr.). "Zora gelemiyor, kendini hemen bir tarafa gıypıdıveriyor." Yoksul 2013: 675

gıytırık 1. Gelişigüzel, kötü düzenlenmiş (İs.; Os.). 2. Tembel, kaytarıcı (Çr.). "Gıytırığın biri, onun gordüğü işten hayır gelmez." Kerman 1997: 20

gız Kız (İs.; Gökçam-Su.; Çayhatap, Eskiekin-Çr.). "On beşimde sevdim bi köylü kızı / Gız gız değil, sanki çitlik sakızı" Kurtoğlu 1998: 26

gızağan Açgözlü (Bademce-Ka.).

gızamık → kızamık (Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).

gızan → kızan (1) (Çr.). "Gızımı gızandan koru." Yoksul, 2013: 326

gızansak Çiftleşme dönemi gelmiş hayvan (İs.).

gızarçı Oyunda haksızlık yapan (İs.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). "Gızarçının birisin. Sennen bidaa oynayan eşsek." Kerman 1997: 66

gızarçılık yapmak Oyunda sorun çıkarmak, haksız yere kazandığını ileri sürmek (Çr.). "Gızarçılık yapma." Yoksul, 2013: 326

gızbaşı Nişanlı kızın ailesi (Su.).

gıze Kadınların kocalarına seslenme biçimi (Kamışlı-Su.).

gızıl (1) Koyu kırmızı (Su.).

gızıl (2) Edepsiz, kavgacı (Bademce-Ka.).

gızıl buğaz Evde bakmakla yükümlü olunan kişi sayısı (İs.).

gızılçık Sert odunlu bir ağaç; bu ağacın yemişi (Çalyayla-Çr.). "Ey bi gızılçık zopası / Çeksem bulup sırasını" Gösterir 2014: 31

gızıl çanaklı Her şeyi herkesten kızınan (Os.).

gızılomuz Emek, alın teri (İs.).

gızıl yürük Elde, ayakta çıkan yaralar (Su.).

gızınmak Kiskanmak (Su.).

gızı olacak Birinin üvey kızı (Su.).

gızışmak Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek (İs.). "Bunnar baña künde gızışu dedim." Abaz 2004: 166

gızışuk Kızgın, gergin; kızışık (Âşıkbüke-Os.). "Ortalık çok gızışuk,

istersen sen o konuyu hiç açma." Arslaner 2016: 248

gızlan Killi, çorak toprak (İs.).

gızmak Kızmak, hiddetlenmek (Sarimbey-Çr.). "Madımak toplardık günün yarısı / Hep gızardı bize Kürtün karısı" Çimen 2000: 46

gız uşā Kız çocuğu (Çr.).

gıcık Uyuz hastalığı (Çr.).

gıcimik (1) Düşkünlük, dadanma (Os.). "Hüseyn işrete gıcimik oldu." Tdk 1993: 2072

gıcimik (2) İnsanın içinin rahat olmaması durumu (Çr.).

gıcimik tutmak Huzursuz olmak, sıkıntıya düşmek (Çr.).

gıcişmek Kaşınmak (Âşıkbüke-Os.; Gökköy-Çr.).

gıdek Keçi yavrusu, oğlak (Al.; Batioğuz, Kızılhamza-Or.; Kayı, Ovasaray-Çr.).

gıdenaştan Gidene kadar (Al.).

gıderayak Gitmek üzere iken (Çr.).

gıdi Ahlaksız, pezevenk (Al.; İs.; Çayyaka-Su.; Sarimbey, Serban-Çr.). "Onmadık gidinin vardır bir derdi." Ayhan 2002: 215

gıdik → gıdek (Çopraşık-Al.; Aşağıfındıklı-Su.; Dutçakallı, Üçköy-Çr.). "Gıdiklere kömde ayrı bir yer ayırım." Yoksul 2013: 326

gıdikene Giderken (İs.). "Bu taraftan gidikene de gızın hamam şeyi oluyodu." Abaz 2004: 96

gıdiş Kaşıntı (Çr.). "Geceleri yine gıdiş devam ediyor." Demiryürek-Ozulu 2017: 271

gıdişik Uyuz hastalığı, kaşıntı (İs.).

gıdişli Gidince (Me.).

gıdişmek Kaşınmak (İs.; Yağcılar-Ka.; Âşıkbüke-Os.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Sırtım çok gıdişiyor." Arslaner 2016: 249

gıdişük Kaşıntı (İs.; Ka.).

-gil Bir adın sonuna eklenerek

alesini belirtir (İsahacı-Al.; Dutçakallı-Çr.). “Ne kapıdan bakarsın / Amcamgilin it gibi” Türkoğlu 2007: 171

gilerlik Kiler (Çr.). “Bitişiginde de içten küçük bir kapu ile geçilen gilerlik vardır.” Çorumlu 2009: 1202

gilik 1. Saçta pişirilen küçük ekmeğe, çörek (Çıkrık-Çr.). 2. Mayalanmış hamurdan yapılan sac ekmeği, bazlama (Çopraşık, Külah-Al.; Kızılhamza-Or.).

gimi Gibi (Çiçeklikeller-Su.; Serban-Çr.). “Yükün kuş gimini hafif olsun.” Oğuz 2007a: 18

gine Gene, yine (Akçalı, Kemallı-Su.; Çağşak, Eskiiekin, Serban-Çr.). “Neyinizi bölüşemiyonuz gine ulan?” Özçatalbaş 2002: 89

giralık → girellik (Al.).

giravı Pazar günü (İs.).

girdeburun Delik delmeye yarayan küçük testere (Çr.).

girel → girellik (Al.).

girelik → Girellik (Kıcılı-Al.; İs.; Çalyayla-Çr.).

girellik Fazla eşya, öteberi konulan oda, kiler (İs.; Os.; Kamışlı-Su.; Beydili, Dutçakallı-Çr.). “Girellik denilen,evin soğuktan en korunaklı yerlerinde samanın içine gömülerek saklanırdı.” Kalayoğlu 2017: 167

giremise → gıramise (Eskiiekin-Çr.). “Ak gerdana giremise asılır / Töredir, gençleri başgöz ederken” Kurtoğlu 1994: 165

giren Havanın bulutlu, sisli, kapalı olması durumu (Çr.).

girengi → giren (Ovasaray-Çr.).

girenlik (1) → girellik (Alacahüyük, Külah-Al., Or.; Su.).

girenlik (2) → giren (Kavşut-Su.).

girevü Pazar günü (İs.). “Sonra devam ediyor: cumaifertesi, girevü, düşünbe, deri...” Benice 2002: 154

girgal Hayvanların boğazına geçirilen halka (Al.).

giri Tekrar, geri (Örenseki-İs.). “Aşama giri eve geldük.” Abaz 2004: 126

girintili → girişgen (İs.; Su.).

girişgen Çekinip sakınmayan, girintili, sokulgan (Obruk-Do.).

gişi 1. Kadınların eşlerine seslenme sözü, koca, eş, erkek (Al.; Su.). “Gişii gişi, beni gendine bulaş tırma, irahatça dur.” Kerman 1997: 20

2. Kişi, insan (Akçalı-Su.; Serban, Sarimbey-Çr.). “Hüseyin aşkına yanan bir gişi / Ağlasa aksa gözünün yaşı” Koçak 1980: 55.

gizbe Issız, izbe, kuytu yer (Kayı-Çr.). “Gizbe yerlerde gizlenenlerin gizli amaçları vardır.” Yoksul 2013: 327.

gizir Köy bekçisi ya da köy odası hizmetçisi (Çalyayla-Çr.).

gizlencelik Bayramlarda, belli günlerde giyilen güzel giysi (İs.; Çıkrık-Çr.).

gizlengeç Özel giyim (Ka.).

go Dedikodu, birini arkasından çekiştirme (Çitli-Me.; Su.).

gobek Soy sop, sülale; göbek (Su.).

gobel 1. Çocuk, oyun çağındaki erkek çocuk (Harunköy-İs.; Kamışlı-Su.; Eskiiekin, Karadona-Çr.). “Arap cücüğü ne dönmüşsün gobel sen.” Yoksul 2013: 61.

2. Yetim kalmış erkek çocuk (Külah-Al.; Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.). “Dokuz gobelle ortada mı kaldım?” Gürsel 1997: 254.

3. Delikanlı (Çr.). “Filmdeki gobeli gordün mü?” Kerman, 1997: 20.

gobel dana Yetim kalmış, ana sınca büyütülen erkek çocuk (İsmailköy-Çr.). “Gobel danalar gibi sürtücana otur da dersine çalış.” Kerman 1997: 66

gobelek Bir mantar türü (Su.).

goca (1) Büyük, iri (Karkın-İs.; Çr.). “Goca bi guşane yöordunan iki yoha ekmâani bitirdin.”

Çorumlu 2000: 18.

goca (2) Koca (İs.; Çr.). “Bana bi goca lazım, o da bu gece lazım.” Yoksul 2013: 109.

gocabaş Şekerpancarı (Çalyayla-Çr.). “Gocabaş yiyecaak diye nasıl da seviniyo bizim gobeller!” Özçatalbaş 2002: 95.

gocalak Kocaman, çok iri (Çalyayla-Çr.). “İriye gocalak, hızlıya dıvrak / Diyen görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80.

gocalık Yaşlılık (İs.; Çr.).

gocaman Büyük, iri (Çr.).

goce Gökçe, mavimtırak (Çr.).

“Arıguşu gokde rızgın beklemiş / Goce garga zikrile sevinir insan” Caferoğlu 1994:150.

goccek Yeni biten sebzenin dalanma durumu (Su.).

gocodak → goğcu (Çr.). “Bırak hereri! Ondan adam olmaz, gocodağın biri.” Kerman 1997: 66.

gocugodak Dedikoducu (Çr.).

gocunmak 1. Sakınmak, çekinmek, kaçınmak (Çr.). 2. Alınmak (Su.; Acıpınar-Çr.). “Bunları görür imrenen, bir bakıma gocunan baba, aldı çocuğu karşısına.” Seyda 2006: 84.

goç Koç (Boğazkaya, Kuyucak-Me.; Çr.).

goçak (1) Cömert, eli açık (Su.).

goçak (2) Bir mantar türü (Bademce-Ka.).

goçan Nüfus cüzdamı (İs.).

goç garı Koç katımı sırasında, ekim ayı sonunda yağın ilk kar (İs.; Kımık-Çr.).

goç gatımı Koç ya da tekelerin ayrı bir yerde tutulduktan sonra çiftleşme zamanı süslenerek sürüye katılması (İs.; Su.).

goçsamak Koyunların çiftleşmek istemesi (Su.).

goçtü guzel Heybe, kilim motifi (Su.).

goçum Yüreklendirme, beğenme ünlemi; koçum (Çr.). “Hadi goçum görüyüm seni! Şunun duşgaltağına iki dene indir.” Kerman 1997: 20.

godak Birinin peşine takılan, onun sayesinde bir yerlere gelen (Yenişihlar-Ba.; İs.).

godaksuz Çocuğu olmayan (Aşık-bükü-Os.).

godek (1) Kısa kalmış, büyümemiş (Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.).

godek (2) Kuyruksuz, kuyruğu kesik hayvan (Gökköy-Çr.).

godelek Gödekçe, ufacak (Çr.).

godeni deşilmek Aşırı tuvalete çıkanlar için kullanılan bir deyim (Çr.).

godesi dutmamak Kırgınlık nedeniyle iş yapma isteği duyulamamak (Su.).

godoş 1. Ahlaksız adam, pezevenk (İs.). 2. Kendisini üstün gören, kafası çalışmaya kimse (Gölet-Ka.). “Seni böyle bırakır giderler işte, akıllı godoş!”

www.golet.tr.gg/

godoşlanmak Hindi gibi kaban, kendini başka insanlardan üstün gören kimsenin tavırları (Gölet-Ka.). “Bak! Nasılda godoşlana godoşlana yürüyor.” www.golet.tr.gg/

godu Hindi, ibi (Gölet-Ka.).

goduş Namussuz (Su.).

godük Çiniğin üçte biri oranında bir ölçü (Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.).

godül Büyük kazanlarda pişirilen yemekleri karıştırmaya yarayan, ucu geniş yassı ağaç (Gökköy-Çr.).

gofes Kafes (Çr.). “Ezel bahar yaz ay-

ları gelincik / Bülbülü gofesde goymak var mıdır” Caferoğlu 1994: 145

gogah Saç kepeği (Aşağıfındıklı-Su.). “Senin saçında gogah var.”
www.asağifindikli.net

goğ Dedikodu, kov, gıybet (Âşık-bükü-Os.). “İşi gücü goğ gıybet, uzak dur ondan.” Arslaner 2016: 249

goğan (1) Boş arı kovanı (Çr.).

goğan (2) Fişek ya da mermilerin boşalmış olanları (Çr.).

goğcek Açık mavi (Su.).

goğcu Dedikoducu, söz götürüp getiren kimse (Sarimbey-Çr.). “Nasıl dost edersin goğcu kokuyu Yolundan eyleme giden yolcu” Çimen 2000: 26

goğdurmak Atı ya da eşiği hızlı koşturmak (Gökçam-Su.).

goğe badal gurmak Durmadan gezip tozmak, ev işlerini unutup eğlence peşinde gezmek (Çr.). “Goğ yüzünde düğün var deseler goğe badal gurur yine de gider.” Kerman 1997: 66

goğsak Kovuk, koğsak (Âşık-bükü-Os.).

goğu gaybet Dedikodu, birini arkasından çekiştirme (İmat-Al.; Kalecik-Me.). “Sakın kötülükten dini imanı / Goğu gaybet zerafetten sakının” (Mehmet) Çırakman 1992:38

goğuk Oyuk, boşluk (Çr.).

goğunsamak Yanık kokusu olan (Gölet-Ka.). “Et sanki goğunsumuş.”
www.golet.tr.gg/

goğur Kıra yakın boz renk (Âşık-bükü-Os.). “Bir ineğimiz kaybolmuştu: Karımın altı ala, sırtı goğur, kuyruğu sekül.” Arslaner 2016: 249

goğzak İçi boş, hafif olan şey (Çr.).

gohmak Kokmak (Or., Çr.). “Gara toprak buram buram gohunca / Çayır çimen gül açılır baharda” Oğuz 2007b: 89

gohu Koku (Çr.). “Benden selam söy-

len nazlı yavruma / Esen ülüzgardan alsın gohumu” Caferoğlu 1994: 147

gohulamak Koklamak (Çr.).

gokmuş → gokudak (Âşık-bükü-Os.).

gokudak Laf taşıyan, koğuculuk yapan kişi (Âşık-bükü-Os.).

gol (1) Helâ, tuvalet (Gölet-Ka.).

gol (2) Kol (Çr.). “Benden başga yarırsan dizine / Gırırsın golların sarımyasın” Caferoğlu 1994: 147

gölamak Çekiştirmek, dedikodusunu yapmak (Su.).

golañ Hayvanın semerini ya da eyerini bağlamak için göğsünden aşırı olarak sıkılan yassı kemer (Âşık-bükü-Os.; Çr.). “Golamı gevşet.” Yoksul, 2013: 328

gol atmak Kabak, salatalık gibi sebzelerin dallarının uzaması (Çr.). “Kara kabak gol attı / Dibine yılan yattı” Gösterir 2011: 139

golay Kolay (Gökçam-Su.; Sarimbey-Çr.). “Ee kolay mı gardeşlik, giden evinin direği, eri...” Özcatalbaş 2003: 8

golbez Köpek yavrusu (Gökçe ağaç-Uğ.; Gökköy, Karadona, Türkler-Çr.). “Bana ne gızıyon ula? Golbeziken kulağını mı kestim.” Kerman 1997: 20

golçak (1) Ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk (Su.).

golçak (2) Bir çeşit bilezik (Su.).

goleme → gölüme (Su.).

goley Kolay (Harunköy-İs.). “Hakgattan ezeli goleyidi.” Abaz 2004: 132

goli Koli (Çr.).

golik Eşek, erkek eşek (Al.).

golle Hedik (Küçükpalabıyık-Çr.).

gollo İri köpek (Çalyayla-Çr.).

golük At, eşek (Harunköy-İs.; Gökköy-Çr.). “Golümüz vardı, ikişer ikişer.” Abaz 2004: 133

goma Bırakma, gönderme (Al.; Örenseki-İs.). “Bi dıhım ekmâanen guşaneyi de gotürüp yerine gomuş.” Çorumevi 2000: 18

gömak Kovmak (Çayhatap-Çr.). “Yeksani sırrını aşıkaretmez / Pervane şemeden gösalar gitmez” Caferoğlu 1994: 140

gomak Koymak (Su.; Çr.).

gomidin Büfe, komodin (Çr.).

gomlek Gömlek (Çr.). “Şu yalan dünyaya gelmiş döndüm / Emanet gomleğini geymiş döndüm” Caferoğlu 1994: 146

gompir Patates (Ka.). “Topala yampir, patatese de gompir derler Kargıda.” Dbk 2003: 134

gomşu Komşu (Su.; Çr.). “Ağşamki kınada çalar oynarsımız gomşu gızlarıyla.” Özçatalbaş 2003 : 10

gon Deri (Gökköy-Çr.). “Evcı geldi evini aldı, gopek geldi gonünü aldı.” Caferoğlu 1994b: 107

gonaçlamak Taneleri birbirinden ayırmak (Su.).

gonak Büyük yapılı ev, konak (Âşık-bükü-Os.; Su.; Çr.). “Gonaklar yapırdım altın eşigli / Sufralar serdirdim gomuş gışıglı” Caferoğlu 1994: 142

gonarga Kuşların gidip gelip kondukları yer (Çr.).

goncalamaz Yerinde duramayan, sürekli bir şeylerle uğraşıp çevreyi karıştıran kişi, dirliksiz (Âşık-bükü-Os.). “Otur oturduğun yerde be adam, goncalamaz mı oldun?” Arslaner 2016: 249

gonenmek Varlık içinde mutlu yaşamak (Çr.).

gongak Kırılan, içi çıkartılan cevizin parçalanmamış durumu (Os.; Karagöz-Çr.).

gonırsı Yün, pamuk, saç, tiftik gibi şeylerin yanmasından ileri gelen koku (Çr.).

gonk Başta olan kepek (Çr.).

gonmak Konmak (Karadona-Çr.). “Gönüm güvercin olmuş / Gonmuyo daldan dala” Caferoğlu, 1994: 146

gonsul Bir çeşit büfe (Çr.).

goñşu Komşu (İs.; Su.; Çr.). “Ev alma, goñşu al.” Uçakçı, 2006: 217

gonur Kestane rengi (Çr.).

goñursak Suyunu çok çekmiş, hatta hafifçe dibine sarmış yemeğin tadı (Âşık-bükü-Os.). “Keçi sütü biraz goñursak olur galiba.” Arslaner 2016: 249

goñursamak Çok pişmekten dibine saran sütün yanıgımsı kokması (Âşık-bükü-Os.).

goñuz Eksik, tam dolmamış kap, dolmayan bölüm (Âşık-bükü-Os.). “Süt helkeği biraz goñuz kaldı; ama olsun.” Arslaner 2016: 249

gonül Gönül (İs.; Çr.). “Her gozele gedip gonül verilmez / Aslımı cislını danışmayınca” Caferoğlu, 1994: 145

gopça Altındaki parçasında deliği olan düğme (Gölet-Ka.; Os.). “Ana gopçam goptu, dikivisene.”
www.golet.tr.gg/

gopçurmak At ya da eşiği koşturmak (Su.). “Atımı eyice gopçur.” Uçakçı 2006: 364

gopek Köpek (Çr.). “Evcı geldi evini aldı, gopek geldi gonünü aldı.” Caferoğlu 1994b: 107

gopgop Yağcı (Çr.).

gopturmak Başiboşluk (Su.). “Ne gopturup geziyorsun.” Uçakçı 2006: 364

goraf goraf Toplu olarak gelme ya da gitme (İs.; Ka.; Çalyayla-Çr.). “Ellerin misafirleri goraf goraf gidiyo anam.” Yoksul 2013: 499

gorelmek Yatar gibi düzensiz oturmak (Su.). “Evin başkoşesine gorelmiş oturuyodu.” Uçakçı 2006: 364

goresimek Özlemek (Gökköy-Çr.).

gorhu Korku (Harunköy-İs.). "Dilim durdu gorhumdan, bişiy diyemiyom." Abaz 2004: 150

gorhuşlu Korku verici, kokutucu (Harunköy-İs.). "Öyle gorhuşlüdu yol esgiden." Abaz 2004: 149

gormek Görmek (Bozdoğan-Al.; Su.; Çayhatap, Mislerovacı-Çr.). "Beniz sarı, beden çalık / Yiğit gorsün be ortalık" Yoksul 2011: 44

gorpe 1. Körpe, taze (Al.). 2. Koyun, keçi yavrusu (Su.).

gorpe gelme vahdı Saat on, on bir arası (Su.).

gorsetmek Göstermek (İs.). "Bi tek herüfden başka kimsey gormedim. Allah gorsetmesin." Abaz, 2004: 168

gort gort Gırtlaktan ses çıkarak iştahla su içmeyi anlatır (Obruk-Do.; İs.). "Üzerine bir tas suyu, boğazımı gortlata gortlata içti." Güven 2010: 18

goruh Olgunlaşmamış üzüm, korek (Su.; Çıkrık-Çr.).

goruk Üzümün olgunlaşmamış durumu (Kamışlı-Su.; Karadona, Gökköy-Çr.). "Şınavat şınavat üzüm keserdik / Nasıldı unuttum goruk Deyzoğlu" Kurtoğlu 1998: 23

gorutmak Yetmek, yeterli gelmek (Su.).

gorümce Görümce (Su.).

gorümcelik Oğlan evinin ilk kez gelini görmeye giderken götürdüğü armağan (Su.).

gös Göğüs (Çr.). "Durur durur yâr gösünü geçirir / Yoğusa bön ayrılığın günü mü" Caferoğlu 1994: 144

gosgoca Çok büyük, iri (Çr.).

gosgocaman Çok büyük, iri (Çr.).

gosgos 1. Gururlu, kibirli, kendini beğenen (Çıkrık-Çr.). 2. Savru-larak yürüyen (Su.).

gosgoslanmak Kibirilenmek (Ka.).

gosguç Kökü yenebilen turpgil-

lerden bir bitki; yaban turpu (Âşıkbükü-Os.).

gostak 1. Çok delikanlı, fiyakalı (Su.). 2. Zenginler gibi yürüyüp konuşma (Su.). "Gız tevküllün geliyo, gostak gostak yürü." Caferoğlu 1994b: 121

goş Koç (Çr.). "Tonbul goş, arabayı goş." Caferoğlu 1994b: 106

goşma (1) Koşma (Çr.).

goşma (2) Tavan arası boşluğu (Su.; Eskiakin-Çr.). "Silkilecek galdı ulu cevizler / Goşmada sokulu sirik Deyzoğlu" Kurtoğlu 1998: 23

goşmak Hayvanı çekeceği araca bağlamak (Çavuşoğlu-İs.; Su.; Dü-düklük-Çr.). "Galhıp da harman mı, oküz mü goşcām." Abaz 2004: 140

goşu Tarım işlerinde kullanılan hayvan ya da araç (Su.). "Goşu öküzünün ağzı bağlanmaz." Yoksul 2013: 328

goşum Atların kayış takımı (Çr.).

got Bir kile alan ölçek, şinik (Çr.).

gotarmak Sulu yemeği kaplara koymak (İs.; Âşıkbükü-Os.). "İki kap yemeği gotaramayan karıya karmı denir." Arslaner 2016: 249

gotün gotün Geri geri (Su.).

gotürmek Götürmek (Örenseki-İs.; Çr.). "Gotür yarin gapısına as beni / Yar uğruna öldü getti desinner" Caferoğlu 1994: 147

gov Dedikodu (Yeşilyurt-Al.). "O vagoftur ettiğimiz gova kaybete." Yöndem 1983: 75

gova Kova (Çr.). "Gece hamam dola-bında önce bir gova su ısıtıp dokün-müş." Özçatalbaş 2002: 104

govalamak Kovalamak (Çr.).

govan Arı kovanı (Eskiyapar-Al.; Obruk-Do.). "Arıları govanlara döşenmiş / Tabiatla nakış nakış kuşanmış" Barışcan 2001: 194

govşen Mavi, mavi göz rengi (Su.).

goya Güya (Al.; Âşıkbükü-Os.; Su.). "Goya zenginmiş zavallının geçmişi." Özçatalbaş 2002: 29

goygun 1. İçlendirici, ağlatıcı, dokunaklı (Sarimbey-Çr.). 2. İçten içten, derinden (Akçalı-Su.). "Bir sunaya meyil verdim vereli / İçten içten goygun yanar dururum" Arız 2005a: 202

goylamak Az yanan ateşin alazını artırmak (Akçalı-Su.). "Sen goyladın içimdeki ataşı / Yetiş pirim Koca Haydar gel yetiş" Arız 2005a305

goylanmak İçin için yanmak (Su.).

goymak Koymak (Yeşilyurt-Al.; Çayhatap-Çr.). "Mavilim harda beni / Goydun çukurda beni" Yöndem 1983: 18

goynek Atlet yerine giyilen iç giyim, gömlek (Harunköy-İs.; Gökçam-Su.; Gökköy-Çr.). "Şularımızdan gısa goynek giyerdük." Abaz 2004: 128

goynuna koymak Göğsüne sokmak (Çr.).

goynük Hafif yanık (Su.).

goynümeç İçin için yanmak (Su.).

goynümüş (1) Eskimiş (Çr.).

goynümüş (2) Yenemeyecek kadar fazla olgunlaşmış meyve (İs.; Çr.). "Şu arımları goynümeden toplasan da insan gursağına girse olmaz mıydı?" Kerman 1997: 20

goyultmaç Sonbaharda koyun sütleri koyulaştığında sütün içine yoğurt katılarak yapılan bir çeşit yemek (Âşıkbükü-Os.).

goyun Koyun (Ka.; Os.; Dutçakallı-Çr.). "Ben bu suyu içemem, goyunu guzuyu seçemem." Caferoğlu 1994: 152

goyungözü 1. Kardelen olarak da bilinen beyaz çiğdem (Su.). 2. Papatya (Âşıkbükü-Os.).

goyurmak Bırakmak, salıvermek (Su.).

goz Göz (Bozdoğan-Al.; Su.; Çayhatap-Çr.). "Söz içinde benim sözüm Ev sabı iki gozüm" Caferoğlu 1994: 139

gozak (1) Hayvanların boğazına çan takmaya yarayan süslü halka (Çr.).

gozak (2) Yarımlağının dörtte biri hacminde tahıl ölçüğü (Âşıkbükü-Os.).

gozanmak Kazanmak (Çr.).

goz değmesi Nazar (Su.).

gozel Güzel (Al.; Örenseki-İs.; Su.). "Horiyem, sen de pek mi çirteniyon ne? Huyu gozel olsun huyu." Özçatalbaş 2002: 20

gozlemek Gözlemek, beklemek, izlemek (Su.; Çr.).

gozü dar Aç gözlü, cimri (Su.).

gö (1) 1. Gökyüzü (Su.; Acıpınar-Çr.). 2. Gök mavisî (Su.; İsmailköy-Çr.). "Encik mencik, gö boncuk." Caferoğlu 1994b: 105

gö (2) Olgunlaşmamış, ham meyve (Kıcılı-Al.; Su.; Ovakarapınar-Çr.).

göbek Bir şeyin ortası, orta (Su.; Çr.).

göbek düşmesi Karın ağrısı (Göcenovacı, Seydim-Çr.).

göbel 1. Piç (Çr.). 2. Erkek çocuk (İs.; Âşıkbükü-Os.; Göcenovacı-Çr.). "Göbelin nerede ne yapacağı bilinmez." Yoksul 2013: 329

3. Yetim, öksüz ya da kimsesiz çocuk (İs.; Su.; Çıkrık, Seydim-Çr.). "Göbellikte büyüdüğü için bazıları onu pek adam yerine koymazlar." Sarıyüce, 2004: 46

göbelek (1) Şişkin, kabarık (Çr.).

göbelek (2) Yenilen bir çeşit mantar (Kıcılı-Al.; Kamışlı-Su.; Sarimbey-Çr.). "Göbelek mantarı yoğurtlayıp getirsene." Yoksul 2013: 329

göbelez Köpek yavrusu (Göcenovacı, Seydim-Çr.).

vacığı-Çr.). “Ağam ben şöyle ufacak göbelez bir çocuktum.”
Çorumlu 2009: 1649

göbert Külde pişmiş elma (Çr.).

göbez Köpek yavrusu (Çr.).

göbü Kalın dikiş, yorgan dikişi, ilinti (Çr.).

göbüme Seyrek, büyükçe dikişlerle dikilmiş yatak, yorgan, minder ya da giysi (Çr.). “Rabiye Karı çok Kuran okurdu / Makkan göbümeden işlik dokurdu”
Kurtoğlu 1998: 13

göbüme hırka Pamuklu bezden, astar ile dış kumaşın arasına ince pamuk döşenerek göbünmüş hırka (Çr.).

göbümek Yorgan, şilte gibi şeyleri seyrek, büyükçe dikmek (Çr.).

göbüt (1) Küçük, şişkin ekme (Çr.).

göbüt (2) Kağnıda öküzlerin arkasına gelen çıkıntı (Ka.).

göcek (1) Köşe (Çr.). “Tarlanın göceği, ikindinin ısıcağı olmasa tilki de reçberlik yapar.” Çorumlu, 2009: 737

göcek (2) 1. Semerlerin arkasına takılan çengelli demir (Su.; Çalyayla, Eskiekin-Çr.). 2. Hayvan semeri (İncesu-Su.). “Üzerine gümüş göcekli eyeri koydular.”
Güven 2013: 139

göcek (3) Kısa bağ karığı (Dutçakallı-Çr.).

göcek (4) Gök gözlü, güzel (Su.). “Al kanatlı böceğim / Sarışınım göceğim” Aytekin 2003: 12

göcen (1) Tavşan yavrusu (Yağcılar-Ka.; Çalyayla, Dutçakallı, Eşençay, Küçükpalabıyık-Çr.).

göcen (2) Yabani kuşkonmaz (Çalyayla-Çr.).

göcertmek Yıktırmak (İs.).

göçek Köyde delikanlıların, kız-

ların düğünlerde oynadıkları bir çeşit oyun (İs.).

göçgün → göçkün (Çr.).

göçkün Çadır hayatı yaşayan, göçebe (İs.).

göçtügüzel Bir kilim motifi (Su.). “Güvey Mısdıfa olsa / Göçtügüzel mi yetmez” Aytekin 2003: 141

göçük (1) Çökmüş, kaymış toprak (Çr.).

göçük (2) → göcek (2) 1 (Ka.).

göçürtmek Çöktürmek (Çr.).

göde (1) Baş üzerinde taşınan bir tepsi ile “gödee, gödee” diye bağırarak evleri dolaşıp toplanan malzemeye yemek yapılması biçiminde çocuk oyunu (Gölet-Ka.).

göde (2) Kurbağa (Gölet-Ka.).

göde (3) Aşırı derecede ıslaklık (Âşıkbükü-Os.). “Çocuk, gece yatağı göde gibi yapmış.”
Arslaner 2016: 249

göde göde mekerek Yağmur duasıyla ilintili bir çocuk oyunu (Bademce-Ka.). “Göde göde mekerek / Gökten ırahmet gerek”
Dbk 2003: 82

gödek (1) Kısa boylu, büyümüş (Külah-Al.; Eskiekin-Çr.). “Servi boylu da ölü, gödek boylu da.”
Yoksul 2013: 565

gödek (2) Kuyruksuz kümes hayvanı (Çr.).

gödek (3) Oturacak yeri hasırdan örülmüş, arkılığı olmayan kısa iskemle (Çr.). “Hasır döşemeli gödek iskemleleri alırlar, otururlar.”
Ozulu 2016: 16.

gödekleme (1) Elle tutulacak kalınlıkta, kısa, düzgün odun parçası ya da sopa (Çalyayla-Çr.). “Gödeklemeyi attır bahıyım bebaana.” Lâçin 2007/63: 6

gödekleme (2) Kesilmiş meşe

kütüğünün üzerindeki balta izleri (Çr.).

gödekleme Bir şeyi keserek boyunu kısaltmak (Çr.).

gödellemek Yemeği karıştırmak (Bademce-Ka.; Çalyayla-Çr.). “Tence-redeki yemeği gödelleyiver.”
Tdk 1993: 2124

gödeni deşik Sık sık yellenen kimse (Çr.).

gödük (1) Ölçeğin dörtte biri (Çr.). Bir gödük arpa, bir gödüğe kış boyunca yeter.” Yoksul, 2013: 145

gödük (2) Yeni doğmuş eşek yavrusu (Çr.). “Gödüklerle sığa oluncaya kadar göz kulak olun.”
Yoksul 2013: 329

göfer Değerli süs taşı, mücevher (Alancık-Me.). “Sürmelican yükün göfer tutarsın / Alabilen ariflere satar-sın” Sürmelican 2013: 63

gög (1) Gökyüzü (İshacı-Al.; Ka.; Ög.). “Gögde bulutları, yerde otları / Yeşerdip, güverdir bitiren medet!”
Arısoy 1970: 27

gög (2) 1. Yeşil, yemyeşil (Körkü-Su.; Kirazlıpınar-Çr.). 2. Mavi (Gökköy-Çr.).

gög (3) Olgunlaşmamış sebze ya da meyve (Körkü-Su.; Gökköy-Çr.). “Hakkı, özgürlüğü gög iken biçen / Biri baskı, biri zulüm, işkence”
Çırakman 2002: 16

gögce Ağaçlarda asalak olarak yaşayan bir bitki, ökseotu (Çr.).

göggeç Toprak kapta pişirilen yemek (Çr.).

gögge gelmek İneğin azması (Çr.).

gögem Yeşillik, çayır, yeşil ot (Âşıkbükü-Os.).

gögen Bir çeşit mantar (Çr.).

gögercin Güvercin (Âşıkbükü-Os.).

gögercük 1. Ham, olgunlaşmamış meyve (Gölet-Ka.). 2. Bitkilerin yeşermiş hali (Gölet-Ka.).

gögermek 1. Yeşermek (İmat-Al.). 2. Morarmak (Bademce-Ka.). “Gögger bağım göger, gelen giden seni öger.” Çorumlu 2009: 379

gögörmek İneklerin kızışması, boğasamak (Çr.).

gögerti (1) 1. Kalaysız bakır kaplarda oluşan mavi renkli oksit (Çr.). 2. Çökelek peynirinin küflenmesi, yeşermesi (Çr.).

gögerti (2) Vurma ya da çarpma sonunda vücutta oluşan çürüklük, morartı (Çr.).

gögerti (3) Yeşillik, yeşerti, sebze (Kıcılı-Al.; Çr.). “Yediçınar Yaylası göz alabilmişine gögerti denizine dönmüştü.” Tahir 2004: 18

gögertme Kolera hastalığı (Çr.).

gögertü Çim, çimen, çayır (Âşıkbükü-Os.).

göglemek İlkbaharda hayvanları taze ota salmak (Çr.).

gögle yemek Çiğ, pişmemiş yemek (Çr.).

göglü Gök mavisi (Çr.).

gögünü olmak İstekli olmak, dilemek (Çr.).

gög ögsürük → gök öksürük (Çr.).

gögsek Çiftleşmek isteyen dişi hayvan (Obruk-Do.; İs.; Âşıkbükü-Os.).

gögsemek Dişi hayvan çiftleşmek istemek (Obruk-Do.; Maksutlu-Ka.; Âşıkbükü-Os.).

gög sovan Taze, yeşil soğan (Çr.). “Bu zabah gayfaltıda gög sovanlı çökelik dürtümün çay içtik.”
Kerman 1997: 20

gögşulu Aşılı armut (Yazır-Bo.).

gögünmek Yanmaya, solmaya az kalmak (Al.).

gögüsleme Dikili bir direğin yıkılmaması için, destek olarak

konan direk (Çr.).
göğüslük 1. Yemek yedirirken-giysilerinin kirlenmemesi için bebeklerin önüne takılan önlük (Çalyayla-Çr.). 2. Kadınların göğüslerine bağladıkları, bezden yapılmış süslü giysi parçası; **sutyen** (Göcenovacı-Çr.). "Yol bir inişe dönsün, göğüslüğünece alırız. Ne denli de yakışır fişkiya." Gümüş 1977: 129
göher Göz nuru (Çr.). "Kaldır nikabını göreyim yüzün / Döküldü göheri görmüyor gözüm" Çorumlu 2009: 1643
gök (1) 1. Mavi (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Gökköy, Serban-Çr.). "On ikinin içinde / Gök yazmalı benimki" Gösterir 2011: 148
 2. Yeşil (Sarimbey-Çr.). "Kale dibi gök ekin / Ağlarım sakın sakın" Ercan, 1997: 70
gök (2) Olgunlaşmamış, ham (Âşıkbükü-Os.). "Gök domates turşusunu siz seversiniz." Arslaner 2016: 249
gök böğürce Taze fasulye (Ka.).
gökcül 1. Gök rengine yakın (Âşıkbükü-Os.). 2. Tam olarak olgunlaşmamış ekin ya da domates rengi (Âşıkbükü-Os.).
gökçe (1) Ağaçların kabuklarında oluşan asalak bitki, ökseotu (Oğ.; Elvançelebi-Me.).
gökçe (2) Gökyüzü (Çr.).
gökçeğiz Yenebilen bir çeşit yabanıl ot (Âşıkbükü-Os.).
gökçek Güzel insan (Yeşilyurt-Al.; Serban-Çr.). "Elinde bir deste gül / Gülünden kendi gökçek" Ertekin 2006: 117
gökçeli Yaban güvercini (Çr.).
gökger Bacakları ile kulakları gri keçi (Çr.).
gökgörmedik Görgüsüz, sonra

dan görme (Çr.). "Gökgörmedigin biri." Yoksul 2013: 329
gökmen Mavi gözlü kimse (Çr.).
gök öksürük Boğmaca öksürüğü (Çr.).
gökpakla Taze fasulye (Os.).
göksemek Dişi hayvanın çiftleşmek istemesi (İs.).
göksulu Sulu, yeşil renkli bir çeşit armut (İs.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.;). "Bir kadının bahçesinden geçerken de göksulu armudu aldı." Benice 2002: 243
gölbeç → gölek (Alembeyli-Su.).
gölbez Köpek yavrusu (Külâh-Al.; Satıyüzü, İbik-İs.; Gölet, Yağcılar-Ka.; Çitli-Me.; Os.; Büğdüz-Çr.). "Gölbez büyür it olur, yavşak büyür bit olur." Türkoğlu 2007: 164
göl direği Çatıda kullanılan taşıyıcı ahşap direk (Oğ.).
göleç → gölek (Çr.).
gölek Küçük su birikintisi, gölcük (İs.; Sarimbey-Çr.). "Hakir gördün bizi kardeş demedin / Gölek suyu içip yüzün yumadın" Çimen 2006: 111
gölenmek Rahat oturmak, uygunsuz biçimde uzanmak (İsahacı, Kıcılı-Al.). "Köşenin başında gölenmiş durur / Yün ile gübure belenmiş durur" Arısoy 1970: 59
gölermek → gölenmek (Külâh-Al.; Su.).
gölerti → gölek (Çr.).
gölet Suyu biriktirmek için önüne yapılan set, bütet (Eskiyapar-Al.; İbik-İs.; Or.). "Poposundaki yangıyla döneleyen ayı, varıp şadırvanın göletine camışlar gibi yattı." Özçatalbaşı 2002: 39
göllek 1. → gölek (Çr.). 2. Sazlık, bataklık (Çr.).
göllemek Suyu setlerin önünde biriktirmek, göllendirmek (Çr.).
göllenmek Suyun çukurlarda bi-

rikmesi, gölcük oluşturması (Çr.).
gölmeç → gölek (Kadideresi-Çr.). "Niye benim gölmeçlerimdeki suyu içirttin." Akkaya 2011:II/ 34
gölük 1. At, eşek, katır gibi yük taşıyan ya da binilen hayvan (İs.; Ka.; Karahacıp-Or.; Büğdüz, Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). 2. Dişi eşek (Külâh-Al.). 3. Büyükbaş hayvanlar (Oğ.; Os.). "Yükü görür gormez kirirse gölük / Ne yapsın üç günlük kuruk Deyzoğlu" Kurtoğlu 1998: 24
gölüme Asma dalını kütüğünden koparmadan, köklenmesi için yere gömme (Çr.).
gömbe Bir çeşit kül pidesi, ekmeği (İs.).
gömek Çamurlu, bataklık yer, (Evcikuzkışla, Evciyenikışla, Hamdiköy, Sarimbey-Çr.).
gömgök Yeşil, yemyeşil (İkipınar-İs.; Çr.). "Gömgök ekin tarlaları yazı yaban uzayıp gidiyordu." Sarıyüce 2004: 34
gömgöö Mosmor (Çr.).
gömme (1) Kışın ekilen ekin (Çr.).
gömme (2) → gömbe (Ba.).
gömme çelik → gömmeli çelik (Çr.).
gömmeli çelik Kazanan oyuncuların kaybedeni dizlerine değin toprağa gömdüğü bir çeşit çelik çomak oyunu (Çr.). "Gömmeli çelik oyununa başlarken çöp çekilir." Oğuz 2006b: 17
gömmeli met → gömmeli çelik (Yenişihlar-Ba.).
gömü (1) Kışın ekilen ekin (Emirbağı-Çr.).
gömü (2) Toprak altına gömülmek için saklanmış para ya da değerli şeyler, define (İs.; Su.; ismailköy-Çr.). "Seni görünce gömü bulmuş

kadar sevdim." Güven 2013: 108
gömük Sazlık, bataklık (Konaklı-Çr.).
gömülemek Para ya da değerli şeyleri toprak altına gömerek saklamak (Çr.).
gön Hayvan derisi, kösele (Eskiyapar-Al.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "At ölü gün kalır, yiğit ölü ünü kalır." Yoksul 2013: 78
gönç Zengin, varlıklı (Çavuşcu-Su.).
gönderme Ramazan bayramından sonra tutulan altı günlük oruç (Çr.).
göndürmek Göndermek (Göcenovacı-Ço.). "Yavrumsuz bırakmadı beni bu ellerin köylerinde. Kendi gelmediyse uygun birini katıp göndürdü." Gümüş 1977: 141
gönçek Gömlek (Çr.). "Yel eser ebcek ebcek / Köyden çıkmış gönçek" Ertekin 2006: 117
gönen 1. Su birikintisi (Su.).
 2. Yağış (Su.).
gönenmek Dileğine ulaşip mutlu, rahat yaşamak (Alpagut-Do.; İs.). "Gönendi de... diye açıklamak gereği duydu Cennet." Gümüş 1977: 131
gönlümün gök paklası Olmayacak şeyleri usundan geçiren (Os.).
gönnük İyice yaşlanmış, iş göremez duruma gelmiş büyükbaş hayvan (Çalyayla-Çr.).
gönü Olgun (Çr.).
gönük Orman yakarak açılan yer, tarla (Hacıhamza-Ka.).
gönül kışı Acılı, üzüntülü günler (Dutçakallı-Çr.).
gönül koymak Küsmek, darılmak, kırılmak (Çr.).
gönüllemek Gönül almak (Çr.).
gönüllemek 1 Küsmek, darılmak

mak, kırılmak (İs.; Alancık-Me.). "Gücenmezsem gönülün yanmaz dım" Sürmelican 2013: 14 2. Kibir lenmek, nazlanmak (Alacahöyük-Al.).

gönülsüme Gönülden istemek (İs.).

gönüm Gönüm (Çr.). "Küçükük kazanda yemek bişiyor / Oynayan çocuklara gönüm düşüyor" Çorumlu 2009: 1078

göönü (gönlü) dönmek Midesi bulanmak (Çr.).

göönü (gönlü) kalmak Darılmak (Çr.).

göp Kağının önündeki tahta (Çıkrık-Çr.).

göpcük Çuval yanlarında ya da baval üstündeki tutulacak kulp (Çr.).

göper → berçin (2) (Gölet-Ka.).

görbez Köpek yavrusu (İs.).

görebi Diken, çalı kesmekte kullanılan bir çeşit balta (Gölet-Ka.).

görebiye → görebi (Çr.).

göreğen İyi gören kimse (Çr.).

görek Ayna (Su.).

göreneğe uymak Yeniliğe uymak, moda uymak (Çr.).

görenekten sürenek Geleneklerden dolayı süregelen, görgülü (Su.).

göresi gelmek Özlemek (Evcibo.; Bademce-Ka.; Kirazlıpınar-Çr.). "Kömür gözlü yavruya / Yine göresim geldi" Ertekin 2006: 37.

göresimek Göreceği gelmek, özlemek (Altınbaş, Eskiokin, Serban-Çr.). "Mis gibi gohmuyo yaşı, yamırı Goresidik getti, garı, çamırı" Kurtoğlu 1998: 22.

göresü gözü olmamak Görmek istememek (Bademce-Ka.).

görevit Yünü taraktan geçirince, tarağın dişleri arasında kalan

kırıntı, kırık (Çr.).

görgü Göz tokluğu (İs.). "Görgüldür hayra verilen paraya acımaz." Tdk 1993: 2160.

görkem Gürbüz, iyi gelişmiş çocuk (Kalınkaya-Al.; Os.; Su.; Arslanköy, Yoğunpelit-Çr.). "Akalin inekten görkemini bulamadı." Gümüş 1977: 75.

görme (1) Burnun büzülüp sararmasıyla kendini gösteren bir çocuk hastalığı (Os.). "Ocak olan kadın çocuğu gördüğü için bu hastalığa görme denmekteydi." Balıkcı 2010: 110

görme (2) Hizmetçi kız (Çr.).

görmedük Görgüsüz, herhangi bir şeye karşı düşüklük yapan (Âşıkbükü-Os.). "Görmedüğün bir oğlu olmuş; çekmiş çükünü koparmış." Arslaner 2016: 250

görmelere irmeyesi Dilerim, ölürsün de göremezsün (Os.).

görpe (1) Körpe, taze (Çalyayla, Serban-Çr.). "Biri nazlı ferik bir' ondan görpe / İnciyi mercanı dizer ikisi" (Sefil Ali) Yakar 2008: 64

görpe (2) Yeni doğmuş oğlak, kuzu ya da benzeri hayvan yavrusu (Kamışlı-Su.; Boğabağı, Sarimbey-Çr.).

görücü Kız görmeye ya da istemeye giden kadın (Su.; Çr.). "Görücü geldi; hoş geldi sefa geldi." Yoksul 2013: 333.

görüm Kocanın kız kardeşi, görümce (Eskiyapar-Al.; Dutçakallı-Çr.). "Olursa görüm olsun / Görüm gider bir yana" Türkoğlu 2007: 171.

görümlük (1) İlk görülen bir şeye yapılan tören ya da karşılığında verilen armağan (Çr.).

görümlük (2) Erkek kardeşin hanımı (Göcenovacığır-Çr.). "El boş gitmek ayıp olur, görümlüğe bir çörek olsun götürelim' demiş, çörek pişiri-

yordu." Gümüş 1977: 129

gösnük → kösnük 1 (İs.).

götlek Eşcinsel kimse (Çr.).

götlük At, eşek gibi hayvanların arkasına örtülen kilim ya da çul parçasından yapılan örtü (Çr.).

götü düşük Her gördüğünü, her aklına geleni isteyen (Os.).

götü gara Bir mantar türü (Bademce-Ka.).

götün götün Geri geri, geriye doğru (Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Şaşkın ördek götün götün yüzer." Türkoğlu 2007: 165.

götürge Yük (Çr.).

götürü Alışverişte toptan yapılan iş ya da pazarlık (Çr.).

götürüm Dayanma, tahammül (Çr.).

göv (1) Gökyüzü (Yeşilyurt-Al.). "Baykuşun deveyi sağdığın gördüm / Karıncanın göve ağdığın gördüm" Yöndem 1983: 66

göv (2) Mavi (Alacahöyük, Yeşilyurt-Al.). "Yaş odun da yaş odunu yakar mı / Yaş odunun göv alafı çıkar mı" Ayhan 2002: 254.

göven Yenilen bir çeşit mantar (Çr.).

gövermek Bitkilerin büyüyerek yeşermesi, yeşillenmesi (İmat-Al.; Evcibo.). "Ekinler göverdi gel Sarı başak verdi gel" Gösterir 2011: 184.

gövermiş Morarmış (Çr.).

göverti Yeşillik, yeşerti, sebze (Çr.). "Güz vaktinin gövertisi her yanı kaplamış, buraları zamanına çevirmişti." Tahir 2006: 299.

gövertme Kolera hastalığı (Çr.).

gövlemek Kızgınlaşmak, cinsel isteği uyanmak (inek ya da kömüş için) (Ka.).

gövşen Gök rengi, mavi (Su.).

göy Mavi (Or.). "Boğazında göy boncuk / O sana yakışmamış"

Gösterir 2011: 307.

göynek 1. İç çamaşırı (Ka.; Aşağıfındıklı-Su.; Bügdüz-Çr.). "İnce urbalarının içinde göynekleri bile yokmuş." Sarıyüce 2004: 171.

2. Gömlek (Al.; Âşıkbükü-Os.; Tatar, Türkler-Çr.). "Göyneği kire düşsün / Koynuna pire düşsün" Gösterir 2011: 255.

göynük İyice olgunlaşmış, yumuşamış (Ka.; Çr.). "İnsan böylesine olmaz ki zalim / Gögsümü göynüklü kodun Mihriban" Kurtoğlu 2006: 55

göynükmek Dertlenmek, içlenmek, ağlayacak hale gelmek (Çr.).

göynüme Toplandığında sert olan meyvelerin kendi kendine fazla olgunlaşması, yumuşaması ya da çürümesi (İs.; Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Çıkrık-Çr.). "Göynümü müşmula suratlı!" Kerman 1997: 82

göynüttürme Kendinden geçirme (Çr.). "Hafızın okuduğu gazeller beni oturduğum yerde göynüttürdü." Tdk 1993: 2173

göyünmek Yanmak, için için yanmak (Serban-Çr.). "Derunuma bir od düşü göyünür / Narda kaldım nedir bunun çaresi" Koçak 1980: 86

göz (1) Dolap bölmesi ya da çekmece (Çr.).

göz (2) Nazar (Çr.).

göz (3) Oda (Çalyayla-Çr.). "Altta bir göz oda, üstte bir göz oda." Seyda 2006: 240

göz (4) → göze 2 (Kalecik, Köseyüp-Me.; Sarimbey-Çr.). "Belki yılan akrep vardır / Her gözden su içme gönül" (M. Aslan) Oğuz 2007b: 108

göz bağlama Körebe oyununa benzeyen bir çocuk oyunu (Çr.). "Elim ateş, topal sasak, göz bağlama, saklambaç, eşeğim kürüye.. Oyunların en heyecanlısı son ikisiydi."

Özçatalbaş 2002: 23
göz bağlambaç Körebe oyunu (Çr.).
göz bayıcı Göz boyayıcı, sihirbaz (İs.). “Göz bayıcı bizi çarptı git-ti.” Yoksul 2013: 334
göz belirtmek Hiddetle ya da korkutmak için gözlerinin akını göstererek bakmak (İs.). “Hem kabahatlisin hem de göz belertiyor-sun.” Tdk 1993: 2176
gözcü Kendisine gözetleme işi yaptırılan kimse, bekçi (İs.; Serban-Çr.). “Gördün mü kırkların mekâ-nı nerde / Kapıcı, gözcü kim idi orda” Koçak 1980: 26
gözdeliği Eski evlerin sokak ka-pılarında özel olarak açılmış küçük, gizli delik (Çr.).
göz düştü Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
göze (1) → gözer (Çr.).
göze (2) Suyun çıktığı yer, kaynak (Os.; Evcioptakışla-Çr.). “On iki gözenin açsa gözünü / Anca orda hakikati fark ede” Şahadoğru 1995: 215
göze (3) Ahşap kafes, panjur (İs.).
göze kısırmamak Küçük görmek (Çr.).
gözel Güzel (Âşıkbükü-Os.; Çalyayla, Eskiokin-Çr.). “Yâri güzel olanlar / Her gün gider hamama” Gösterir 2011: 77
gözelleme Halk yazımında bir nazım biçimi (Çr.).
gözellik Güzellik (Çr.). “Beyaz giy-me üşürsün / Gözellikte meşursun” Ertekin 2006: 31
gözenek (1) Arı peteğindeki her delik (Çr.).
gözenek (2) Ahşap kafes, panjur (İs.).
gözeni Başkasının ilgisini çeken, gösterişli kimse (Çr.).
gözer Buğday, toprak gibi şeyler

elenen iri gözlü büyük kalbur (Çevreli, Külâh, Miyanesultan-Al.; İs.; Fındıklı-Or.; Beydili, Çalyayla, Ova-saray-Çr.). “Yulaf koydum gözere / Ben vuruldum gözele” Gösterir 2011: 113
göz erimi Gözün görebileceği kadar uzaklık, ufuk (Çr.). “Ali buradan göz erimi uzaklaştı.” Tdk 1993: 2180
göz irimi → göz erimi (İs.).
gözet Gözetleme yeri (İs.).
gözgere Kömür sobalarının al-tındaki ya da lağımların üzerin-deki demir ızgara (Çr.).
göz kaçığı Çorap gibi örgülerde örülmeyerek atlanmış ilmek (İs.).
gözkere Arı kovanlarının önünde bulunan, arıların kovana girip çıktığı aralık (Çr.). “Arının gözke-resine çöp dürtme.” Yoksul 2013: 63
göz kesimi Göz kararı, oranlama (İs.).
gözleki Attığını vurma becerisi olan kişi, nişancı (İs.).
gözleki Nöbetçi, gözcü (İsahacı-Al.). “Köpeklerle gözlekinin elinden kurtulamayan boz tilki aşığın ifade et-tiği akibete hakikaten uğramıştır.” Arısoy 1970: 65
gözleşmek İki kişi ya da tarafın birbirine kızgınlık nedeniyle ters davranması, zıtlaşması (Âşıkbükü-Os.). “İki elti gözleşmiş, birbirlerine hiç gün vermiyor.” Arslaner 2016: 250
gözletmek Nişan almak (Çalyayla-Çr.).
gözlük (1) Madımağa katılan bulgur (Al.).
gözlük (2) Su kaynağı (Os.).
gözlük (3) Tandırda ateş yakmak için tezek ya da çalı çırpıdan yapılan küme (Çr.).

gözlük (4) Bağdadi ya da kandil evlerde ocağın yanında bulunan küçük raflar (Gölet-Ka.).
gözü dek olmak Büyükbaş hayvanlarda yem beklerken gözle-rinde gışa sertlemesi olmak (Çr.).
gözü götürmemek Kiskanmak, çekememek (Çr.). “Kulağıma böyle bir şey çalındıydı da, gözü götürme-yen kahpelerin karalamaları dediy dim.” Tahir 2004 : 235
gözü güvermek Hiç gereği yok-ken sabah erken kalkmak (Ev-cikuzkişla, Gökköy, Güvenli-Çr.).
gözündeki olmak Canı istediği şeyi elde edememekten ileri ge-len bir çeşit sinir hastalığı (İs.).
gözünde tütmek Çök özlemek (Çr.).
göz yıpldatmak Göz kapağını hızlı hızlı açıp kapatmak (Çr.).
göz yumuç → sinembitti (Hacılar-hanı-Su.).
gramise → gıramise (Çr.). “Meci-diye, Napolyon, İngiliz, Gramise filan yok!” Tahir 2008: 183
gramisiye → gıramise (Beydili-Çr.).
gubak gubak Kekliğin ötmesini anlatır (İsmaiköy-Çr.). “Kınalı kek-liklerin yamaçlarda gubak gubak ötüşleri başka bir haz veriyordu.” Güven 2013: 294
gubarmak (1) Gururlanmak, bö-bürlenmek, kırışmak, kendini yüksek görmek (Külâh-Al.; Ka-mışlı-Su.; Serban-Çr.). “Ekdiğim no-hut, biçdiğim nohut, dibine ettiğim nohut, şeere inince leblebi oldum deyi-ne gubarıyon.” Kerman 1997: 36
gubarmak (2) Kavgaya çanak tutmak (Âşıkbükü-Os.; Sarimbey-Çr.). “Yohardan gubarıp durma, er-kâsen aşşağa in.” Kerman 1997: 20
gubaş Ortaklık, şirket (Çr.).

gubaşık Ortak çalışma, imece iş-lerinde yardımlaşma (Su.).
gubaşma Yardımlaşma (Külâh-Al.; Su.). “Gubaşmayınca döle, davara mala çoban bulamazsın.” Yoksul 2013: 343
gubat Biçimsiz, kaba, görgüsüz (İsahacı-Al.; Çitli-Me.; Os.; Su.). “Perçem’in kızları gubat konuşur / Anam beni hangi köyden eversin” Arısoy 1970:68
gubur Fosseptik çukuru (Os.).
gubuşum Canım, güzelim (Al.).
gubuz Yalan, palavra (Çr.). “Emme gubuz atıyor.” Tdk 1993:2186
gübür Çöp (Gökköy-Çr.). Bacaların tamirinden çıkan gübürleri arabalarla attırmışlar.” Demiryürek-Ozulu 2017: 85
gübüs gübüs Sevecen bir biçim-de köpek çağırma ünlemi (Gök-köy-Çr.).
guccük Küçük (Örenseki-İs.; Su.). “Düşman düşmana guccük daş at-maz.” Uçakçı 2006: 217
gucele Güçlülük, zar zor (Çopra-şık-Al.; Su.).
gucücük Küçücük (İs.; Su.; Çr.). “Ambar altında cücük, ayakları gu-cücük.” Caferoğlu 1994b: 119
gucük Şubat ayı (Su.).
guççük Küçük (Gökköy-Çr.).
gudde 1. Kurnaz, akıllı (Çr.).
 2. İçten pazarlıklı (Os.).
gudurak Lades (Gölet-Ka.; Kara-göz-Çr.).
guduret Kudret (Yeşilyurt, İmat-Al.; Yazır-Bo.). “İşte geldi gudurettin yağlığı / Mevla’m cümlemize versin baliğı” Yöndem 1983: 27
guduz Kuduz (Gökçam-Su.; Çr.).
güdü güdü Köpek çağırma ün-lemi (Kamışlı-Su.).
gudük Kısa, bodur (Su.).
gudümsüz Uğursuz, nasibi kıt olan (Çr.). “Aldığı garı gudümsüzün

biri çıktı, baksana herifi çönezitti.”
Kerman 1997: 20

gufa Kova (Su.).

guggug İbîbik kuşu (Su.).

guguldanmak → güğüldemek (Su.).

gul Gül (Su.; Çr.). “Bülbül gule, eşşek kule aşiktir.” Uçakcı 2006: 322

gulağı kesik Başkasının bağına, bahçesine zarar verdiği için kulağı kesilen at ya da eşek (Su.).

gulak 1. Kenar (Su.). 2. Parça, bölüm (Su.).

gulcuk Köşe, izbe, dar yer (Karağöz-Çr.).

gulemşe Sahanda yumurtaya katılan havuç renginde uzun yuvarlak ot; yilandili (Bademce-Ka.).

guleş Güreş (İs.; Su.; Çr.). “Kakdılar saha doğru gettiler / Guleş şehrinde guleş tuttular” Caferoğlu, 1994: 142

guli Hindi (İs.).

gullab Kişiyi fiziksel görünüşüne göre takılan ad (Su.). “Olumsuz lakaplı birisi ile iletişimde gullabı ile hitap edilmez.” Uçakcı 2006b: 298

gullap Kapı menteşesi (Or.).

gulleb Kapı menteşesi (Büyükdivan-Çr.).

gulleli çörek Sacın altına üstüne kor ateş konarak yapılan çörek (Su.).

gullep Menteşe (İs.; Ka.; Su.; Çağşak, Evciyenikışla-Çr.).

güllük Güllük, gül bahçesi (Çr.).

gulmek Gülmek (Çr.). “Anası nenni çalaydı, babası gah gah guleydi” Caferoğlu1994b: 144

gulp Kulp (Su.; Çr.). “Tut kupün gulpundan.” Caferoğlu 1994b: 117

guluç Omuz ya da sırt ağrısı (Su.; Çalyayla-Çr.).

gulu gulu Hindi çağırma ünlemi (Su.).

gulun At, eşek yavrusu (Çr.).

gulük Hindi (Su.).

gulüncü Gülünce (Çr.).

gulüşmek Gülüşmek (Çr.).

guma Çok kadınla evli erkeğin karılarından biri, ortak (İs.; Çıkrık-Çr.). “Hani bildirki sene guma üstüne vardiydım ya; okutmuş rakibem bana mârisem.” Özçatalbaş 2002: 31

gum alması Toprağa gömülerek kışın tüketilmek üzere saklanabilen tatlı bir elma çeşidi (İs.).

gumele 1. Bekçi kulübesi, bağ evi (Gökköy, Türkler-Çr.). 2. Harman keliği (İsmailköy-Çr.). “Gumelenin üst tarafı çalılık.”
Güven 2013: 40

gumen Kuşku (Su.).

gumpil Patates (İs.; Bademce-Ka.).

gumpir Patates (Dutçakallı-Çr.). “Gumpirine kösnü dadanasıca.”
Yoksul 2013: 343

gumpür Patates (Kamışlı-Su.; Gökköy-Çr.). “Kız aba, sobanın kulüne gumpür gomsene.” Tuluk 1991.

gümüş Gümüş (Çr.). “Minarede bi guş var / ganadında gümüş var”
Caferoğlu1994b: 105

gun 1. Güneş (İs.; Çr.). “Çocü giydürdük orda, bi gune yaturduk.”
Abaz 2004: 162

2. Gün (İs.). “Durur durur yâr gösünü geçirir / Yoğusa bön ayrılığın günü mü” Caferoğlu1994: 144

guncuk (1) Dar yer, köşenin içi (Dutçakallı-Çr.).

guncuk (2) Üzerine oturan ağaçtan yapılmış oturak (Karağöz-Çr.).

gunlamak → gunnamak (Al.; Bademce-Ka.).

gunna Kurna (İs.; Çr.). “Gunnanın başına gotürüyola gelini.”
Abaz 2004: 96

gunnacı Gebe hayvan (İs.; Su.).

Acıpınar, Türkler-Çr.).

gunnak Doğurgan hayvan (Eski-ekin-Çr.).

gunnamak Hayvanların doğum yapması (İs.; Gölet-Ka.; Kamışlı-Su.; Karadona-Çr.). “Even enik gozsüz gunnar.” Kerman 1997: 37

gunülemek Kiskanmak (Gökköy-Çr.).

gupça Kopça (Çr.).

gupür gupür Kuvvetli, hareketli olarak yapılan eylem (Çr.).

guraf guraf → guraf guraf (Os.).

gurbā Kurbağa (Al.).

gurbâcık → gurbağacık (Çr.). “Gurbâcık olmuştur sabi, sütü emip doyuramaz ki.” Özçatalbaş 2002: 85

gurbağacık Yeni doğmuş bebeklerin dil altında oluşan kabarcıklar (Çr.).

gurbete gitme İşsizlik yüzünden başka illere, ülkelere göçü anlatan dramatik köy seyirlik oyunu (Çalica-Çr.).

gurbüz Çevik, atik (Su.).

gurcalamak Kapanmış bir konuyu yeniden tartışılır yapmak (İs.).

gurdalamak Kurcalamak, karıştırmak (Külah-Al.; Gökçam-Su.; Çr.).

gurdanmak Yavaş biçimde kendi halinde çalışmak (Su.). “İşinin başına varmış, ufak ufak gurdanmaya başlamış.” Uçakcı 2006b: 177

gurgur Hindi (Çr.).

gurk Kuluçkaya yatan tavuk (Aşağıfındıklı-Su.; Evcı-Bo.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Gurkun cücüğü güzün sayılır.” Yoksul, 2013: 344

gurmak Kurmak (Su.; Çr.). “Gonül senile bir gavil guralım / Gonül muhteberdir dönmemesine”
Caferoğlu 1994: 146

gurmen İçin için (Su.).

gurpeden Sert bir biçimde (Su.).

gursak 1. Mide ile gırtlak arası (Bademce-Ka.; Gökçeagaç-Uğ.; Karadona-Çr.). 2. Kursak (Çıkrık-Çr.). “Zabahdan beri gursâma bi şey girmedi.” Çorumevi 2000: 18

gursakta koyma Boğazına durma (Çr.).

gurşun Kurşun (Çr.). “Gurşunlara gelsin iras / Gurt bürüsün yarasını”
Gösterir 2014: 31

gurt Kurt (Küre-Al.; Âşıkbükü-Os.; Su.). “Gurda acıyan, guzuya zulüm etmiş olur.” Uçakcı, 2006: 218

gurt ağzı bağlama Yiten hayvanlara kurtların zarar vermesi için okutup üfleme (Su.).

gurtebe Torununun torununu gören yaşlı kadın, kurt ebe (İs.).

gurt eniğini azdırıyo Karmakarışık ortam (Su.).

gurt musun guzu musun Gerdek gecesinde sonra güveye ya da geline başarı durumu için sorulan soru (Su.).

gurtulmak Doğurmak (Su.).

guru (1) Kuru (Haydar-Al.; İs.; Su.; Çr.). “Guruya gurt düşmez.”
Kerman 1997: 48

guru (2) Cılız, zayıf (Su.).

guru diri Kış için kurutulmuş sebze türü yiyecekler (Çalyayla-Çr.).

guruluk (1) Evlerin önündeki üstü kapalı, önü açık yer (Harunköy-İs.). “Gurulumuz va.”
Abaz 2004: 149

guruluk (2) Hayvanların altına serpiyen kuru gübre (Çr.).

gurut Kurutulmuş yiyecek (Kuyucak-Me.).

gusgun (1) Hayvan semerinin öne kaymaması için kuyruğun altından geçirilerek bağlanan

- enli kayış (Çıkrık-Çr.).
- gusgun (2)** Fırtınadan doğan kürtün (Su.).
- gusmuk** Kusmuk (Çr.).
- guş** Kuş (Küre-Al.; Ka.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Çr.). “Yumruk kadar guşun bilmem nesine bak ula.” Özçatalbaş 2003: 108
- guşane** Küçük tencere (Su.; Çr.). “Güccük bi guşanenin dibinde de ecimcik yoört varımış.” Çorumevi 2000: 18
- guşburnu** Yabanıl gül ağacı; bu ağacın meyvesi (Çr.).
- guşene** 1. Büyük, kulplu kazan (Çopraşık, Kıcılı-Al.; Karadona-Çr.). 2. Küçük tencere (Kayaağzı-İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Gendünü topluyamıyanlar guşene atar.” Abaz 2004: 163
- guşgu** Kuşku (Çr.).
- guşgun** Kar fırtınası, boran (Su.).
- guşguş** Çiğ olarak yenen ya da sebze gibi pişirilen bir çeşit ot (Eskiyapar, Kıcılı-Al.). “Madımak, guşguş, yemliği ile / Yufka ekmek dürer tuzlar yer şimdi” Barışcan 2001: 8
- guşhane** Büyük, metal yemek tenceresi (Çr.).
- guşipi** Semeri paldıma bağlayan üç kanatlı denge ipi (Âşıkbükü-Os.).
- guşlastik** Sapan (Çr.).
- guşluk** Sabahla öğle arası (Su.; Çr.).
- gutu** Kutu (Çr.). “İstanbul’dan gelir gutu, içi dolu burun otu.” Caferoğlu 1994b: 110
- guvā** Güvey, damat (Gökçam-Su.; Çayhatap-Çr.). “Varsın yabanda horlasın / Guvāya daş atıp ünrenner” Caferoğlu 1994: 141
- guvalamak** Kovalamak (İkipınar-İs.; Su.). “Ben bi duvanı guvalıyodum.” Abaz 2004: 106
- guvarcin** Güvercin (Çr.). “Guvar-
- cin zikreyler, insanı sever / İbik virdeyler tüymenin eyer” Caferoğlu 1994: 150
- guvatlı** Güçlü, kuvvetli (Su.).
- guvē** Güvey, damat (İs.). “Yāni gelin guvē olamıyolarımış.” Abaz 2004: 99
- guven** Güven (Su.).
- guvenmek** Güvenmek (İkipınar-İs.; Çr.). “Gırığına guvenen ersiz galır.” Uçakçı 2006: 311
- guvercin** Güvercin (Çayhatap-Çr.). “Guvercin donunda gordüm oturur / Zahmeride dost almasın bitirir” Caferoğlu 1994: 140
- guvercin topuğu** Erken olgunlaşan, ince kabuklu, tatlı bir armut cinsi (İs.).
- guverti** Yeşillik (Su.).
- guylama** 1. Bir nesneyi toprağa gömme (İs.). 2. Ölü gömme (İs.).
- guyō** Güvey, damat (Harunköy-İs.). “Guyō galan gelü, ilahiyen gapının yanına.” Abaz 2004: 41
- guyruğu ölü** Akrep (Âşıkbükü-Os.; Su.).
- guyruğu tava sapına dönmek** Önünü sonunu düşünmeden birtakım işlere girişip büyük zarara uğramak (Çr.). “Olur olmaz işlere dalbıncıyıp duruyodu, başaramadı, şimdi guyruğu tava sapına döndü.” Kerman 1997: 66
- guyruklu** Havalı kadın (Su.).
- guytak** Kuytu yer, kuytak (Âşıkbükü-Os.).
- guytuk** Kuytu, çukur yer (Çr.). “Guytuk yerde gün görmeyesice.” Yoksul 2013: 344
- guyulu** Çok fazla (Su.).
- guyva çimmesi** Kız kaçırma oyununa benzeyen bir köy seyirlik oyunu (Palabıyık-Çr.).
- guz (1)** Gölgelek, güneş almayan yer (Çıkrık-Çr.).
- guz (2)** Sonbahar, güz (İkipınar-İs.;

- Gökköy-Çr.). “Guzün gelincek çekmenin biri yok.” Abaz 2004: 123
- guzgeçe** Evin güneş almayan kuzey yanı (İs.).
- guzlük** Güzün ekilen ekin ya da sebze (Gökköy-Çr.).
- guzu** Kuzu (Eskiyapar-Al.; Su.; Tarhankozlusu-Çr.). “Yarabbi bana guzu gibi ölmeyi nasip et.” Oğuz 2007a: 42
- guzu güden** Kelik denilen çocuk ayakkabısının 6-7 yaş için olanı (İs.).
- guzulacı** Doğuracak koyun, keçi (İs.).
- gübermek** Kabarmak (Göcenovacı-Çr.). “Evléklerin kıyılarına kendir diker teklem. Güberip kalkar, dallanır, kokarlar burcu burcu.” Gümüş 1977: 104
- gübü** Yoğurt, süt çalkan dik biçimli yayık (Kalecikkaya-Al.).
- gübür** Süprüntü, toz, çöp (İsahacı, Külah-Al.; İs.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Gübürden mi çıktın, bu halin ne böyle?” Yoksul 2013: 344
- gübür gibi** Çok fazla (Su.).
- gübür kabı** Çöp kabı (İs.).
- gübürlemek** Kirlenmek, pislenmek (İs.).
- güccük** Küçük (Çr.). “Güccük bi guşanenin dibinde de ecimcik yoört varımış.” Çorumevi 2000: 18
- gücek (1)** Bir yanı geniş bir yanı dar tarla parçası (Kuzuluk-İs.).
- gücek (2)** Kollu kadın yeleği (İbik-İs.).
- gücek (3)** Olağandan kısa görünen ya da yarısı kopmuş nesne (Âşıkbükü-Os.). “Gücekgineli bir etek giymiş, göyneğinin kolları da gücek idi.” Arslaner 2016: 250
- gücele** Ancak, güçlükle, zorla (Al.; Körkü-Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “İneği, koyunu, tavuğu sattık / Ancak zor gücele borcu kapattık” Çırakman 2002: 118
- gücü** → kücü (Alacahüyük-Al.; Çr.). “İp attım ucu kaldı / Tarakta gücü kaldı” Aytekin 2003: 100
- güccük** Çok küçük (Çr.).
- güçük** Şubat ayı (Eskiyapar, Külah-Al.; Bademce-Ka; Kamışlı-Su.). “Güccük az, Mart yaz.” Yoksul 2013: 344
- gücumcük** küccük (Çr.).
- gücümən** Küçük, ufak (İs.).
- güççük** Küçük (Al.; Âşıkbükü-Os.; Eskiékin-Çr.). “Gendi güççük emme cilve gutusu.” Yoksul 2013: 323
- güç üzme** Yaramazlık yapmak (Ka.).
- güdecek** Okurken satırları izlemekte kullanılan araç (Çr.).
- güdek (1)** Kısa, bodur, gelişmemiş, güdük (İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.).
- güdek (2)** Oyunda ebelik (Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Fasulyeye bödek, ebeye güdek / Diyen görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80
- güdekçi** Hodak oyununda ebeye verilen ad (Çr.). “Güdekçi hodağı yakalayıp emene sokmaya çalışır.” Ozulu 2013: 19
- güdek parası** Çoban ücreti (Çr.).
- güdel** Büyük kazanları karıştırmak için kullanılan uzun saplı kepçe (Boğazkaya-Me.; Çr.). “Keşkek kazanının ağzını bir havlu ile örtüp güdel dönmüyor diyerek oğlan evinden bahşiş istemiş.” Cingöz 2010: 319
- güdellemek** → gödellemek (Ka.). “Çömleğin içine konulup tahta kaşıkla güdellenir.” Dbk 2003: 91
- güderlemek** → gödellemek (İs.).
- güdü** 1. Küçük çömlek, güveç (İs.). 2. Küçük kâse (Ka.).
- güdücülük** Çobanlık (Kızılhamza-Or.). “Güdücülük sana özgüdür.” Tdk 1993: 4512
- güdü güdü** Köpek çağırma ünlemi (Çr.).

güdük (1) Kısa boylu (Evcı-Bo.; İs.; Su.). "Elinde küçük bir defterle iyice güdükleşmiş bir kurşunkalem vardı." Sarıyüce 2004: 178

güdük (2) Haklağa denilen ölçenin sekizde biri (Dutçakallı-Çr.).

güdül (1) Kiraz kurusu (Çr.).

güdül (2) Uzun saplı tahta kepçe (İsahacı-Al.). "Bir yandan da güdül denilen uzun saplı düz çömçeyle karıştırılmaktadır." Arısoy 1970: 71

güdülük → güdek parası (İs.).

güdüm Bir çeşit çalgı, tef (Çr.).

güdü parası Çoban ücreti (İs.).

güdü Güç, kuvvet (Maksutlu-Ka).

güdürlü Güçlü kuvvetli (Maksutlu-Ka).

güdürlük Güçlü kuvvetli, gürbüz (Eskiköy-Çr.).

güdü yeri Otlak (İs.).

gügük Çavuş kuşu (Çr.). "Dalda gügük bağıyor / Gültüm neren ağrıyor" Ertekin 2006: 41

gügüldemek Çocuğun konuşmaya başlaması, konuşur gibi yapması (Çr.).

gügüm Bakırdan su ibriği (Al.; Ka.; Os.). "Gügüm ırbık doldurdum Doldu diye kaldırdım" Ayhan 2002: 167

gügürdenmek Çocuğun konuşmaya hazırlık döneminde değişik sesler çıkarması (İs.).

güher Cevher (Yazır-Bo.). "Sefil Ali'm der ki er ere yete / Erler güherini erlere sata" Çevik 2007: 54

gükgüven Baykuş (Çr.).

gül Kısrakların tüylerinde beliren doğurma işareti (Çr.).

gülburma İnce açılmış yufka ile yapılan bir çeşit baklava (İs.; Elvançelebi-Me.; Çr.). "Gülburma, bıyığı burma, sarığı burma bunların hepsi aynı." Ozulu 2016: 218.

güldürgücük Yarım yamalak,

eksik kalmış iş (Çr.).

güldür güldür Suyun bol bol akışını anlatır (Haydar-Al.; Eski-ekin-Çr.). "Güldür güldür akan suyun nerede? / Şimdi böyle garip kaldın burada" Kurtoğlu 1994:33

gülece Güler yüzlü, güleç (Su.). "Yalnız gülece yüz taşımakla beylik olur mu?" Sarıyüce 2004: 292

güleç Sevimli, güler yüzlü, çok gülen kimse (Su.). "Güzel çirkin istemem / Sevdiğim güleç olsa" Ertekin 2006: 105

güleğen → güleç (İs.). "Küçükten sevmeli yavrum güzeli / Küsmesini bilmez güleğen olur" Gürsel 1997: 315

güle Ağaçtan yapılan, süt ya da yağ konulan kap (İs.; Su.).

güleş Güreş (Arpalık, Eski-ekin-Çr.). "Combayınan güleş dutar yihardım / Kır tayınan yarışımı sorma heç" Kurtoğlu 1998: 25

güleşmek Güreşmek (Eski-yapar, İsahacı-Al.; Akçalı-Su.). "Gazete kağıdı başa güleşir / Keyifçilerin hali yaman dediler" Arısoy 1970: 57

gülfatma Hatmi çiçeği (Çr.).

gülgübür Toz toprak (İsahacı-Al.). "Gülgübür kalmamış koynuma dolmuş / Pek yaktı canımı saman çeteni" Arısoy 1970: 100

gülkuşu Bülbül (Kızılhamza-Or.).

güllap → güllep (Çr.). "İki güllap, bir çift horoz, bir köprücek alıp verdim." Demiryürek-Ozulu 2017: 238

gülle Kapı sürgüsü, menteşe (Âşıkbüke-Os.; Çağsak, Evcıyenikışla-Çr.). "Kapı güllebi gibi bir o yana bir bu yana dönüp durma." Yoksul 2013: 423

güllü dalı Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

güllü pencere → güllü dalı (Çr.).

gülü Hindi (Boğabağı-Çr.).

gülütök Hindi (Bügdüz-Çr.).

gümbe 1. Kümbet (Os.). 2. tepe, tümsek (Os.). "Doyunca karnım gümbe gibi oldu." Başaran 1974: 94

gümbedek Ansızın (Çr.). "Gümbedek tepe takla gitti." Yoksul 2013: 345

gümbüdenek Birdenbire, pat diye ses çıkararak (Çr.). "Bastonu kaldırdığı gibi adamın sırtına gümbüdenek aşk eder!" Özçatalbaş 2003: 25

gümbüldek Çağlayan (Çr.).

gümbür Patates (Çr.).

güme → gümele 1 (Su.).

gümele 1. Bağa, bostana yapılan bir yanı açık basit kulübe (Al.; Beydili, Çıkrık-Çr.). 2. Avcı kulübesi (İs.; Su.). "Bağımdaki gümele, lüzum görmez temele." Yoksul 2013: 102

gümpil Patates (İs.).

gümpür Patates (Al.; Çalyayla, Dutçakallı, Eski-ekin-Çr.). "Şişe şişe gümpür çuvalı gibi olmuşsun." Yoksul 2013: 592.

gümrenmek Kendi kendine söylenmek (Çr.). "Durur durur gümrenir / Elâleme imrenir" Aytekin 2003: 70.

gümürdenmek → gümrenmek (Çr.).

günahını vermemek Hiçbir yararı dokunmamak (Çr.).

günaşığı Ayçiçeği (Çr.).

günaştı Batı (Göcenovacı-Çr.). "Avlunun günaştı kapısından çıkıp duvarın dibinde fiskoslaştılar bir süre." Gümüş 1977:20

günay Güney, güneş gören yer (Çr.).

gün batı Batıdan esen yel (Çr.).

gün çaldı Gün ortası, öğle (Su.).

gün çalmak Güneş almak, güneş vurmak (Çr.).

günde Her gün (Çr.). "Günde pancar pişirir / Zangi'nın kızanları"

Aytekin 2003: 11.

gün dikilmek Öğleye yaklaşmak (Çr.).

gün dinenmesi Güneş tutulması (Çr.).

gündiye Gündelik (Çr.).

gündoğdu Güney (Göcenovacı-Çr.). "Te ora bizim köy, dedi Hafız. Elinin birini uzattı gündoğuya." Gümüş 1977: 138

gündoğusu Doğu rüzgârı (Çr.).

gündöndü çiçeği Ayçiçeği (Göcenovacı-Çr.). "Entari ölçüp dikilmişce uymuş, tabanı yüksek terlik azımcık uzatmış boyunu, gündöndü çiçeği gibi efil efil esiyor etekleri." Gümüş 1977: 132

gündüz Gelinin gideceği sabah yapılan oyunlu eğlenti (İs.).

gündüzleme Çok zeki, akıllı, gözü açık çocuk (Çr.).

günebakan çiçeği Ayçiçeği (Göcenovacı-Çr.). "Kızın meyli bize dönüp kaldı günebakan çiçeği gibi." Gümüş 1977: 134

güneç Çok güneş alan yer (Çr.).

gün eğilmesi İkindiden sonraki zaman (Çavuşköy-Su.).

gün eğilmek Günlerin kısalması (Çr.).

güneş çavmak Güneşin dağlara yayılması, doğması (Çr.).

güney Her zaman güneş alan yer (İs.).

güne yamaç Güneş alan yer, güney (Çr.).

güney geçe Güneydoğu (Çr.).

gün ışık vermemek Geçimsiz davranmak, gün yüzü göstermemek (Âşıkbüke-Os.). "Kelgız'a gün ışık vermezmiş." Arslaner 2016: 177

günindi Batı (Çr.).

gün kavuşması Güneş batımı zamanı (Çr.).

gün kesme Bir işin yapılacağı günü belirleme (Su.). “Düğün günü kesildi.” Uçakçı 2006: 365.

günlü Suçlu (Çr.).

günlük (1) Gündelik, yevmiye (İsahacı-Al.; Palabıyık-Çr.). “Bu parayla inan günlüğe gitmez / Bizim köylü yünlü ferik patron” Özgür 2002: 91.

günlük (2) Şemsiye (Çr.).

günlükçü Gündelikle çalışan tarım işçisi (Kamışlı-Su.; Göcenovacı-Çr.). “Ekmekçiliğini ederim köyün, günlükçülüğünü ederim geçinirim.” Gümüş 1977: 103.

günnemek Güneşlenmek (İs.).

günnük (1) Beş vakit namaz (Çr.).

günnük (2) Şemsiye (Kavşut-Su.).

günnük (3) Ücret, yevmiye (Çr.). “Günnüksüz çalışırım / Yâr beni tutsa ırgat” Ertekin 2006: 58

günnükcü Gündelikle çalışan işçi (İs.).

günönü Gün doğmasına yakın zaman (Çr.).

günsü Sürekli güneş alan yer (İs.).

günsüz Henüz tutuklanmamış suçlu (İs.).

günü Kıskançlık, haset (Os., Su.; Çr.). “Günüsünden karnının çanağı çatlıyor.” Tdk 1993: 2231

günücü Kıskanç kimse (İs.; Os.). “Bu kadar günücü, haset olma.” Yoksul 2013: 166.

günücük → günü (Çr.). “Günücünden öldü.” Koşay-Aydın 1952: 66

günücü kel tavuk Kıskançlıktan ölmek aşamasına gelen kimse (Os.; Evcikuzkışla-Çr.). “Beni yâre dillemiş / Günücü kel tavuklar” Gösterir 2011: 260

günü geçmek Aybaşı olmak (Alacahöyük-Al.). “Hamile kalan âdetim olmadı günüm geçti der.”

Balıkçı 2010: 79

günülemek Çekememek, kıskanmak (Külâh-Al.; İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Ben seni candan sevdim / Gölgeyden güñülerim” Ertekin 2006: 44

günüz Gündüz (Çalyayla-Çr.).

gün yamuru Güneş varken yağın iri damlalı yağmur (Çr.).

güpgücücük Çok küçük (Çr.).

güplemek Güpürdemek (Göcenovacı-Çr.). “Yine benim yüreğim güpledi, şimdi hapı yuttum.” Çorumlu 2009: 1652

güpür güpür Güçlü, hareketli olarak (Çr.). “Güpür güpür kıydan atlayıp kaçtı benim sesime.” Gümüş 1977: 52

güpürtü Gürültü, kuvvetli ayak sesi (Çr.).

gürdük Hayvanlarda çiftleşme zamanı (Çr.).

güre Çiftleşmek isteyen kısrak, dişi eşek (İs.).

gürebi Eğri uçlu küçük balta, nacak (Çr.).

gürelemek → kürelemek 1 (İs.).

gürelmek Artmak, çoğalmak (Çalyayla-Çr.). “Arada ocağın yalınları güreliyor, odunların ucuna az bir su köpürterek cızır cızır bir ses çıkarıyordu.” Gümüş 1977: 142

güren Küme, topluluk (Dutçakallı-Çr.).

gürg → gürk (Çitli-Me.; Su.).

gürgüvenç Çok şen (Çr.). “Herkes gürgüvenç, azık çıkıları kazgıçların ucuna takılarak omuzlardan arkaya atılmış.” Çorumlu 2009: 93.

gürk Kuluçka dönemindeki tavuk (Külâh-Al.; Sarimbey-Çr.). “Şahin yumurtası serçe olmaz ki Yatırıp da güрке follayıp durma” Çimen 2000: 64.

gürlegen Çağlayan (Çr.).

gürlek Bol, çok (Alancık-Me.). “Tü-

kenmedi ahı ile amanı / Kanım gürele, gençliğimin zamanı” Sürmelican 2013: 10

gürlemek Çoğalmak, artmak (Evcici-Bo.; Su.). “En kısa zamanda gene gürlere haneniz.” Sarıyüce 2004: 39

gürpdüsen İri, içi çabuk kararan bir çeşit armut (Çalyayla-Çr.).

gürpüdek Ansızın, birdenbire (İs.; Or.; Çalyayla-Çr.). “Damdan düştüm gürpüdek / Bi kız öptüm şirpidek” Gösterir 2011: 175.

gürpüdenek → gürpüdek (Çr.).

gürredek Duvar gibi şeylerin birdenbire yıkılması (Çr.). “Bunca yılın horasanla kaynatılmış kabristan duvarını güredek yıkıp tozunu göğe savurdu.” Tahir 2007: 244.

gürüf güürüf Sürü sürü (Çr.).

gürüş Küçük kulaklı koyun, keçi, kuzu (İncesu-Su.).

gürzo Düz ipek kumaş (Çr.).

güşene Tencere (Eskiekin-Çr.). “Güşenem sarı bakır / Oynama şakır şakır” Gösterir 2011: 290.

gütlemek Hayvan otlatmak (Sarimbey-Çr.). “O çiftten geliyordu. Ben de mal gütlemeden.” Gösterir 2017: 16

gütlemek Hayvan otlatmak (Kamışlı-Su.; Çalyayla, Evcioortakışla, Kuşsaray, Sarimbey-Çr.). “Ben koyunu güderim / Arkadaşım kız olsa” Gösterir 2011: 89.

güveği Damat, güvey (İsahacı-Al.). “Oğlu güveği olmuş / Babası altın saçar” Ertekin, 2006: 57.

güveği önü Gerdek gecesi güveyin arkadaşlarına verdiği özel yemek (Kalecikkaya-Al.; Çr.).

güvelemeç Sarımsaklı bir yemek (Küçükpalabıyık-Çr.).

güvem Yenebilen bir çeşit mantar (Çalyayla-Çr.). “Elindeki çıkına bir iki güvem mantarı koymuş.” Gümüş 1977: 22.

güven Sevinç, mutluluk (Çr.).

“Mektubunu okuyunca ne kadar güvendim.” Tdk 1993: 2240.

güvenç Dayanak, arka, yardım (Eskiyapar-Al.; Serban-Çr.). “Herkesin umudu bir güvenci var / Bize de sen sahip ol Hasam Dedem” Koçak 1980: 123.

güvenmek Sevinmek (İs.; Çalyayla-Çr.). “Bir verdiğimiz karşı gelmiş diye çok güvendik.” Demiryürek-Ozulu 2017: 161

güvercin taklası Erkek çocukların oluşturdukları kule üzerinden öteki yana takla atarak geçmeye çalıştıkları bir oyun (Gölet-Ka.; Çr.). “Güvercin taklası, oyuncular sıkılıncaya kadar devam eder.” Oğuz 2006b: 32.

güvermek (1) → gövermek (Çr.). “Güvereni ekin sandım / Ekin değil bırçağımı” Gkb 2002: 82.

güvermek (2) Morarmak (İsahacı-Al.). “İsahacı köyü bizim ilimiz / Hep güverdi ayağımız elimiz” Arısoy 1970: 74.

güvermek (3) Salıvermek (Al.).

güverti 1. Yeşillik, yeşerti (Çr.). “Öküzleri güvertiye salıp saman masrafından kurtulmaya çalışacağına...” Tahir 2006: 13.

2. Evlerin bahçesinde yetiştirilen sebze (Çr.).

güveyi Damat (İs.; Os.). “Hamamda güveyi gınlamak adettir.” Özçatalbaş 2002: 114.

güvey önü Düğün kalabalığı dağıldıktan sonra erkeklere verilen yemek (La.). “İkindiden sonra güvey önü denen yemek hazırlanır.” Bayram 2008: 285.

güvez Yeşil ile mor arası bir renk (Çr.). “Dürümde yeşil soğan / Güvez yelekli oğlan” Aytekin 2003: 67.

güvüldemek → güğüldemek (Çr.).

güya Güvey, damat (Gökköy-Çr.). “Daha nasıl diyem ki / İç güyaden

halıca” Gösterir 2011:70.
güyalik Güveyin düğünde giydi-
 ği giysi; güveylik (Çr.). “Sana
 mübarek olsun / Güyalığın donları”
 Ertekin 2006: 13.
güyaönü → güvey önü (Çr.). “Tu-
 ra oyunu güyaönü toplantısında oy-
 nanırdı.” Ozulu 2016: 61.
güyeğü Güvey (Ka.; Âşıkbükü-Os.).
 “Ağanın güyeğü olacak oğlu...”
 Arslaner 2016: 179
güyeğü giydirme Damat donat-
 ma töreni (Ka.). “Gelin çıktığı gün
 güyeğü giydirmesi merasimi yapılır.”
 Dbk 2003: 75.
güyeğü koyma Damadı gerdeğe
 sokma (Ka.). “Gelin alma, güyeğü
 koyma işleri bilinen şekilde yapılır.”
 Dbk 2003: 75
güyük İçi boş ceviz (İs.).
güzeller Bir halk oyunu (Arpalık-
 Çr.).
güzey Güneş görmeyen yer (Su.).
güz guyma Ekinlerin biçilme dö-
 nemi (Bademce-Ka.).
güz guymak Hasat kaldırmak
 (Bademce-Ka.).
güzlek → güzlük 1 (Çr.).
güzlük 1. Güzün ekilen tahıl (Su.;
 Beydili, Çalyayla-Çr.). 2. Güz için
 ayrılmış yiyecek (Su.). “Güzlüğe
 uyar olmaz.” Yoksul 2013: 350.
güz yiğidi Harman işlerini bitir-
 miş, cebi az çok para görmüş
 çiftçi (Hıdıroğlu-Çr.).

H

ha Büyük sepet (Aşağıfındıklı-Su.;
 Gökçeagaç-Uğ. Karadona-Çr.). “Ha-

den boşalan sepete sığmaz.”
 Yoksul 2013: 353.
haat Zaman (Karadona-Çr.). “Gocan
 ne haat götürürse o haat get.”
 Özçatalbaş 2002: 68.
haba Heybe (Sarimbey-Çr.). “Sırtım-
 daki yırtık haba / Gerdan kıvrıması
 caba” Çimen 2000: 93.
habar (1) Haber (Ba.; Çavuşoğlu-İs.;
 Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Gadın habar go-
 türüyo.” Abaz 2004: 112.
habar (2) Nasihat (Bademce-Ka.).
habar ağnatmak Nasihat etmek,
 söz dinletmek (Bademce-Ka.).
habe 1. Heybe (Yeşilyurt, Çopraşık-
 Al.; İs.; Su.; Çr.). 2. Çanta (Al.; Ya-
 rımsöğüt-Su.). “Hodürü hoş, habesi
 boş.” Yoksul 2013: 381
habeli hoş Tahteravalli (Aşağıfın-
 dıklı-Su.).
habire Ara vermeden, sürekli
 olarak (Kulah-Al.; İs.; Su.; Eskiikin,
 Sarimbey, Serban-Çr.). “Habire çene
 çalıp duruyor.” Yoksul 2013: 352
hacat → hacet (İsahacı-Al.; Aşağı-
 fındıklı-Su.). “Hacat için gomşuyet-
 meyi heç hazitmem.”
 Kerman 1997: 21
hacayı Eylül (Su.).
hacı Hacca gidecek olan birinin,
 arkadaşlarının isteklerini yerine
 getirmesini anlatan köy seyirlik
 oyunu (Me.).
haco Hacı (Su.).
haçan Ne vakit, ne zaman (İs.).
 “Haçan sizin eve geldimse boş bula-
 madım.” Tdk 1993: 2248
hafildemek Nefesi daralarak sık
 sık solumak (Çr.).
hafilemek → hafildemek (Çr.).
hafşalamak (1) Çamaşırı elde yı-
 karken çitilemek (Bademce-Ka.).
hafşalamak (2) Dövmek (Badem-
 ce-Ka.). “Dan bebek vallaha demeyin
 hafşalarım.” www.bademce.com
haggad Gerçek, hakikat (Su.).

hağ Üzüm, kiraz gibi yemiş koy-
 maya yarayan küfe, sepet (Al.;
 Su.; Eskiikin, Gökköy-Çr.). “Çeten
 çeten, iğrat verir güzleri / Selesi, se-
 peti, hağleri vardı”
 Kurtoğlu 2006: 14
hağbe Omza takılan ya da hay-
 van üzerine konan iki taraflı
 dokumalı çanta, heybe (Gökköy-
 Çr.). “Gara hağbeyi getir.”
 Uçakçı 2006b: 210
hahah Hemen, çok çabuk (Çr.).
hahalamak İtmek (İs.).
hahetmek Halletmek, hazırla-
 mak (Su.; Çr.).
hahırdamak Yüksek sesle gül-
 mek (İs.).
hahitmek Becermek (Gölköy, Ha-
 runköy-İs.). “Oküzü de hoş hahidebü-
 lüsen.” Abaz 2004: 131
hak (1) Yapılan işin, harcanan
 emeğin karşılığı (Su.). “Hakımı
 alır otururum şurda.”
 Gümüş 1977: 12
hak (2) Yaklaşık on iki kilo tahıl
 alabilen bir ölçek (Çevreli-Al.,
 Âşıkbükü-Os.). “Bizim pazarlığımıza
 göre bir hak ceviz bir lira değil mi?”
 Saraçer 2000: 354
hak etmek Halletmek, hazırla-
 mak (Çr.). “Karı tütün sarmayı hak
 edebilmekte mi?” Tahir 2008: 201
hakgatdan Gerçekten (Harunköy-
 İs.). “Hakgatdan ezeli goleyidi.”
 Abaz 2004: 132
hakık Akik (Çr.). “Hakığım var kü-
 pem var / Eğil bir yol öpem yâr”
 Ertekin 2006: 61
hakıldak Dilencilere verilen aynı
 yardım, dilenme hakkı (Âşıkbü-
 kü-Os.). “Olukbaşı’nın Kürtlerine tür-
 kü söyletmeden hakıldığı verilmezdi.”
 Arslaner 2016: 250
hakını eteğine komak Kızılan
 bir kişiyi dövmek, hırpalamak,
 ona hakaretler edip dersini ver-

mek (Çr.). “Bugün mahlede sışış-
 dırdım, hakımı eteğine godum.”
 Kerman 1997: 67
hakırdamak Gülmek, sesli gül-
 mek (Çr.).
hakır hakır Kahkaha ile gülme
 (Ka.).
hakırtı Sesli gülme, kahkaha
 (Çr.).
hakkuran Güvercinden büyük
 serçeden küçük bir kuş (Çr.).
hakla → Haklağa (Yazır-Bo.; İs.;
 Os.; Kamışlı-Su.; Beydili, Kozluca-
 Çr.). “İki hakla buğdayı toptancıya
 teslim etti.” Destanoğlu 2006: 94
haklağ → haklağa (Kavacık-Çr.).
 “Ötüyüzden üç haklağ buğday getir-
 dim.” Çorumlu 2009: 1502
haklağa 16 kiloluk tahıl ölçeği
 (Kulah-Al.; Su.; Gökköy, Kavacık-
 Çr.). “Buğdayın haklağasını on beş li-
 raya şehirli deyil biz çıkarttık.”
 Çorumlu 2009: 1502
haklağı → haklağa (Çr.). “En çok
 mahsul kaldıranlar anbarlarına beş yüz
 haklağdan çok hububat koyamıyor.”
 Çorumlu 2009: 1504
haklı Eş, karı koca (Su.).
haklık Bir hak tohum ekilebilen
 tarla parçası (Âşıkbükü-Os.). “Kaç
 haklık çeltik araziniz var?”
 Arslaner 2016: 250
halaka Halka biçiminde ekin yı-
 ğını (Göcenovacığı-Çr.). “Yığma ta-
 vında inceltmiş olanlar yığmaya, in-
 celtememiş olanlar ‘halaka’ yapmaya
 durdular sürdükleri sapı.”
 Gümüş 1977: 93
halal Helal (Su.). “Halala comartlık
 olmaz.” Uçakçı 2006: 365
halbur Kalbur (Al.; Su.; Sarimbey-
 Çr.). “Sungurlu mercimâ gibi halburun
 altında da oynuyo, üstünde de.”
 Uçakçı 2006: 220
halbur İri delikli elek (Küre, Yeşil-
 yurt-Al.). “Eski halbur yıkarım / Yola
 çıkar bakarım” Ayhan 2002: 171

halbusam ki Halbuki (Al.).

halça (1) Kalça (Çr.). “Saç üzüm karası, selvi gibi halçasını küt küt döğüyor.” Çorumlu 2009: 79

halça (2) Kunduracıların kalıp üzerine koydukları meşin parçaları (İs.).

haldır haldır 1. Bol, geniş (Su.).

2. Durmadan (Çr.). “Haldır haldır çalıp duruyor.” Yoksul 2013: 355

haldır hayat Düzensizlik durumu (Su.).

haldır huldur Kaba saba (Su.).

halē Halay (Su.).

halebi Altmışbeş santim boyunda bir uzunluk ölçüsü, arşın (Ka.; Çr.). “Benim ağam çeledi / Boyu üç dört halebi” Ertekin 2006: 31

haley Halay (Eskikin-Çr.). “Haleyde yer gapmalı / Yâre cilve yapmalı” Gösterir 2011: 125

haleylim Giyinişi düzgün olmayana (Çr.).

halhalamak Uzun ipi kola dolayarak halka gibi yapmak (Çr.).

halice Küçük ipek halı (Çr.).

Halil İbrahim Bir halk oyunu (Al.).

hallamak 1. Sönmekte olan ocağı alevlendirmek (Çr.). 2. Nefesi kesilmek (İs.).

halleşe Dügünlerde hep bir ağızdan ilahi söyleme (Os.). “Halleşe ile, yani Yunus Emre'nin ilahileriyle, damada yeni giysilerini giydirdik.” Saraçer 2000: 324

hallica Durumu kötüden biraz iyi (İs.).

halva Helva (Kılcılı-Al.; Büyükgülücek, Çalica-Çr.). “Halva demesini de bilir, helva demesini de.” Tahir 2004: 68

hamambıç Çocukların çamurla oynadıkları bir oyun (Çr.). “Kimi aşık, deşenek oynar, kimi topraktan

havuz hamambıç yapar.”

Özçatalbaş 2002: 31

hamamcı olmak Boy abdesti alma gereksinimi duymak, düşüzmek (Çr.).

hamayıs Patiska (Çr.).

hamayil → hameyli (Çr.). “Anasının uzattığı uğurlu hamayil kesesini aldı.” Tahir 2004: 17

hamaz Hortum, kasırğa (Çr.).

hambal Hamal (Çevreli-Al., Dutçakallı-Çr.). “Hambala çok cazip gelmiş.” Kantemir 2015: 162

hambar Tarım ürünlerinin konulduğu yapı, ambar (Bademce-Ka.).

hame Çocuk oyununda eşilen yer, çukur (İs.).

hameli → hameyli (Çr.).

hameyli Nazar değmemesi için halkın kullandığı bir çeşit narlık, hamail (Çalyayla-Çr.). “Sana nazar atarlar / Hameylini takın gel” Gösterir 2011: 185

hamır Hamur (Kuyucak-Me.; Gökçam-Su.; Çalyayla, Morsümbül-Çr.).

hamırıs Pekmezle nişasta karışımından yapılan, kışın kahvaltıda tüketilen bir yiyecek (Evcibo.).

hamıt Hayvanların boynuna takılan halka, hamut (Gökçam-Su.).

hampa Para ya da emek harcamadan kazanmak isteyen kimse (Su.).

hampacı Para ya da emek harcamadan her şeye sahip olmak isteyen kimse (İs.).

hamuraşı Küçük küçük kesilip kurutulmuş hamuru mercimekle karıştırarak pişirilen bir yemek (Ovakarapınar-Çr.).

hamurlamak İyi pişmemiş ekmeği yedikten sonra hastalan-

mak (Çr.).

hancık Hangisi (Su.).

hane Kayısı çekirdeği oyunu için kazılan 5-6 cm derinliğinde çukur (İs.). “Önce duvar dibine küçük bir hane kazdılar.”

Kalayoğlu 2017: 29

hangel Haşlanmış yufka (Kuyucak-Me.).

hangırdamak Yüksek sesle, çirkin, kaba şekilde gülmek (Çr.).

hangır hangır Kahkahayla arsızca gülmeyi anlatır (Su.).

hangid olmak Yaşlanıp çirkinleşmek (Çr.).

hanık Hazıra konan (Çr.). “Hazıra hanık, sofraya konuk.”

Yoksul 2013: 364

hanım camdan sallandı Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

hanım cimciği Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

hanım gırıği bokun doruğu Bilgisi, görgüsü, davranışları ile gerçek anlamda hanım olmağı halde hanımlık taslayan, kendini beğenmiş kadın (Çr.).

hanım iğnesi Çengelli iğne (İs.).

hanım söylerse mubah gelin söylerse kabahat Kendisine yakışanı başkalarına uygun görmemek (Os.).

hanım teri Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

hannapa Pisboğaz, asla doymayan (Çalyayla-Çr.). “Bu kaçınıcı yemeler hannapa?” Özçatalbaş 2002: 126

hanım olmak Sonradan görme olmak, sonradan kibarlaşmak (kadınlar için) (Bademce-Ka.).

hantıl hantıl Hırslı hırslı, şapur

şapur, acele (yemek için) (İs.).

hapahap gelmek Ansızın karşı karşıya, yüz yüze gelmek, karşılaşmak (İs.; Su.). “Hapahap karşı karşıya geliverdik.” Yoksul 2013: 357

hapas → hapaz (Çr.).

hapaz Bir avuç dolusu (Külah-Al.; İs.; Gölet-Ka.; Tanrıvermiş-Me.; Aşıkbükü-Os.; Kavşut-Su.; Göcenovacı-Çr.). “Yüzü öyle çopur ki, bir hapaz leblebi atsan bi denesi yere düşmez.” Kerman 1997: 21

hapaz hapaz Avuç avuç (Eskikin-Çr.). “Hapaz hapaz saçları saçarlar / Bebek söbek gapar gapar saçarlar” Kurtoglu 1994: 176

hapazlamak Avuçlamak (İs.; Bademce-Ka.; Aşıkbükü-Os.; Su.). “Kırazları hapazlamadan al.” Arslaner 2016: 251

hapış göpüş olmak İyice çürümek, yumuşamak (Bademce-Ka.).

hapıs damı Cezaevi (İs.; Me.; Su.).

happadanak Çok ani, birdenbire (İs.).

hapucuk Gevretilen yufka ekmeğin ayranın ya da yoğurdun içine katılmasıyla yapılan yiyecek (Bademce-Ka.).

hapur hupur Düzensizce giyinecek gezmeyi anlatır (Çr.). “Bizim oğlana bir hal oldu; hapur hupur geziyor.” Tdk 1993: 2281

har Gül yapraklarının üzerinde bulunan beyaz böcek (Çr.). “Güneşim kar değilim / Bülbülüm har değilim” Gösterir 2011: 210

haral (1) Kıldan dokunan büyük çuval (İshacı-Al.; Örenski-İs.; Kamışlı-Su.). “Bir çift çorap örmüş Türkmen haralı / İşi elfazlıdır Firdevs gelinin” Arısoy 1970: 73

haral (2) Erkek çocuklarca oynanan, koşmacaya dayalı bir oyun (Su.).

haramzada Eve faydası olmayan, haylaz çocuk (Su.; Çıkrık-Çr.).

haranı Kazan (Küçükpalabıyık-Çr.).

haraza Ciğer hastalığı, balgamlı öksürük (Obruk-Do.; Çr.). “Ahmet harazalıdır.” Tdk 1993: 2285

harazalı Kesik kesik soluyan, öksüren, hastalıklı (İs.; Su). “Kasıla kasıla harazalı bir sesle: Ev sa hipleri!” Sarıyüce 2004: 282

harcıkmak Harcama yapmak, çok masraf etmek (Âşıkbükü-Os.). “Önünü sonunu düşünmeden bu kadar harcırırsan evin yolunu bulamazsın.” Arslaner 2016: 251

harç Üç etek kenarlarını süslemek için kullanılan dantela, su-taşı, kordon (Çr.).

hardalaşmak Çocukların şaka-laşması, boğuşması (Çr.).

haremicî 1. Yaramazlık yapan, sağa sola zarar veren çocuk (Çr.). 2. Soyguncu (Dutçakallı-Çr.). “Bizim çocuklar ne kadar haremicî oldular.” Tdk 1993: 2288

harf (1) Haya, namus, utanç (Çıkrık-Çr.). “Akşam odada Ahmet hiç harflenmedi.” Tdk 1993: 2288

harf (2) Korku (Çr.). “Hiç bir şeyden harfî yok.” Tdk 1993: 2288

harhar (1) Bol bol (Me.).

harhar (2) Köpek havlaması (Me.).

harhar (3) → Haral (Bademce, Gölet-Ka.).

harhit Dokuma tezgâhlarında deve denilen parçayı yukarda tutmaya yarayan ağaç (Eskiyapar-Al.).

harhuş Gelişigüzel, abur cubur, öteberi (Sarimbey-Çr.). “Harhuş yemiş midesi bozuldu.” Tdk 1993: 2288

harıldak Ses çıkararak nefes alan kimse (Çr.).

harım Sebze meyve bahçesi (Göcenovacığ-Çr.). “Harımların bostanların çitleri, bağ bahçenin kıyıları tüm kuşburnu, tüm iğde.” Gümüş 1977: 17

harın Bir şeyden huylanıp yürümeyen, geri geri giden hayvan (Çr.).

harinsemek Cinsel açıdan şımar-mak (Su.).

hark Su yolu (Kalecik-Me.; Os.; Aşağıfındıklı-Su). “Su oldum aktım görmedim hargı / Çekildim pazara bulmadım nargı” Piroğlu 1981: 37

harkıt İşe yaramayacak denli eski, çürük, yıkık (Me.).

harkut 1. Obur (Su.). 2. Çok çirkin (Os.).

harlak (1) 1. Bağirtlak (Gökçam-Su.). 2. Kalın, boğucu ses tonu (Gökçam-Su.).

harlak (2) Harıl harıl ses çıkaran her şey (Çr.).

harlak (3) Yorgun (Çr.).

harlamak (1) Az yanan ateş ya da kuru ot gibi şeylerin birden parlaması (Akçalı-Su.; Çıkrık-Çr.). “Ateş harlanınca yüzlerce insan hücum etti üzerine.” Sarıyüce 2004: 171

harlamak (2) Yorgunluktan ses çıkararak sık sık soluk almak (Bademce-Ka.; Çr.).

harlatmak Az yanan ateşin al-zını artırmak (Çr.). “Ateş koyup yaktılar bizi ki, gazyağı dökerekten harlattılar.” Tahir 2004: 361

harlavuk Ses çıkararak nefes alan kimse (Çr.).

harlek → harlavuk (Çr.).

harman Temmuz ya da ağustos ayı (Al.; Su.). “Harman gelir, mahsul kalkar, borç verilmeye başlanırdı.” Güven 2010: 23

harmancı Harman döneminde çalışan mevsimlik işçi (İsahacı-

Al.; Beydili, Göcenovacığ-Çr.). “Dirgen aldı harmanları dağıttı / Çıkarın azabı harmancı geldi” Arısoy 1970: 103.

harmanlamak Kavis çizerek yürümek (Çr.). “Dizlerini kırmadan lap lap sıçrayıp harmanlayarak yürüdüğünden...” Tahir 2006: 49.

harmannamak (1) Birden çok farklı maddeyi belirli oranlarda birbirine karıştırmak (Çr.).

harmannamak (2) Tur atmak (İs.).

haro Ekin koymak için çamurdan yapılan depo (Al.).

harpadan İki şeyin uyumlu bir biçimde birbirine geçmesi (Su.).

harpıdan Ansızın, haber vermeden (İs.).

harpuşlamak → harpuçlamak (Çalyayla-Çr.).

harpuçlamak Bir şeyi avucuyla, parmaklarıyla ezmek, avuçlayıp avuçlayıp bırakmak (İs.; Gölet-Ka.; Os.). “Yemeği gene harpuçladı.” www.golet.tr.gg/

harpuşlamak → harpuçlamak (Âşıkbükü-Os.).

harradak Birdenbire (Çr.). “Kibriti tutsalar, harradak alıp kül olacağım!” Tahir 2007: 376.

harro marro Üçer kişilik iki küme arasında oynanan bir çocuk oyunu (Çr.). “Harro marro, aşağı yukarı diye yüksek sesle bağırarak ebeyi şaşırtmaya çalışırlar.” Oğuz 2006b: 33.

harsıkmak → harlamak 2 (Bademce-Ka.).

harşlık Harçlık (Çr.). “Alaca işlik dikdirir, cebine harşlık dokdürür.” Caferoğlu 1994b: 111

harşolmak Kullanılamaz duruma gelmek, berbat olmak (İs.).

harta Harita (Os.). “Andımız harta-mızı / Yeşile boyamaktır”

Çağlar 1954: 64.

hartıl (1) Duvarın sağlam olması için örülürken araya konulan ağaç, giriş (Âşıkbükü-Os.).

hartıl (2) Sedir (Çopraşık-Al.).

hasa Bir tür pamuklu kumaş, patiska (İs.; Âşıkbükü-Os.).

hasan baba Köylerde kadınların oynadığı bir seyirlik oyun (Çr.).

hasarathı Taşlarla, çeşitli bitki tohumlarıyla karışık tahıl (Su.).

hasbaal Hasbihal, söyleşi (Çr.).

has baklava İnce açılmış kırk kadar yufka ile yapılan baklava (Büyükülücek-Çr.). “Has baklavayı kesmek de ayrı bir hünerdir.” Ozulu 2016: 218.

hasıda Mısır unu, pekmez, yağ, nişasta ile yapılan bir tatlı (Külah-Al.; Yazır-Bo.; Su.; Beydili, Ovakarapınar-Çr.). “Çinko tasta hasıda / Pusudayım pusuda” Aytekin 2003: 54.

hasıllamak Temizlemek, ayıklamak (Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Yazıdan gelen şu tahumlukları hasıllayalım.” Arslaner 2016: 251

hasıllı Dışına hasır sarılmış büyük damacana (Çalyayla, Karagöz-Çr.). “Arabanın yanına iki hasırlı damacana koydu.” Tahir 2007: 359.

hasiret Hasret, özlem (Yeşilyurt-Al.; Çalyayla, Kızılpınar-Çr.). “Şu davulcu ne iyi / Hasiret kavuşturur” Gösterir 2011: 284.

hasput Kağnı tekerleğinin ağaç bölümü (Os.).

hasuda 1. → hasıda (İs.). 2. Keşkek ya da pilav gibi yiyeceklerin yumuşak tavlı pişmiş hali (Âşıkbükü-Os.).

has un Fabrika unu (İs.; Os.; Çr.). “Bu has undan bir ay ramazana yetecek kadar mantı bükülürdü.” Ozulu 2016: 51.

haşa Büyük çuval (Çr.).

haşabillah Mutlaka (Bademce-Ka.).
“Haşabillah gidecem diy.”

www.bademce.com

haşadı çıkmak (1) Eşyanın dar-
madağın olması, kırılması (Çr.).

haşadı çıkmak (2) Bir kişinin
çok yorgun olması (Çr.). “Âşama
gadar bağ belledim, haşadım çıhdı.”
Kerman 1997: 67.

haşal Olmamış, ham meyve (da-
ha çok kavun, karpuz için) (İs.).

haşalak İşe yaramayan, değersiz
şey (İs.).

haşallama 1. Örseleme (İs.).

2. Ağır sözlerle eleştirme (İs.).

haşat olmak Kırılmak, ezilmek,
darmadağın olmak (Çavuşoğlu-
İs.; Çitli-Me.; Su.). “İrissiz yâr haşat
oldum elinde / Çok gılladın baba çık-
sın dilinde” Gösterir 2008/84: 11

haşavuzdan Haşa huzurdan (Su.).

haşeri Şımarık, yaramazlık ya-
pan (Al.; İsmailköy-Çr.). “Nuri'nin
Haşeri lakabı adımı unutturmuş, hep
haşeri denir olmuştı.”

Güven 2013: 35

haşgaş Haşhaş (Çalyayla, Eşençay,
Gökköy-Çr.).

haşıl (1) Pişmiş hamur (Kuyucak-
Me.).

haşıl (2) Yaradılıştan kırıcı olan
kişi (Çr.). “Eyi bir adam değil, onlar
soycak haşıl olurlar.” Tdk 1963: 2303

haşıl haşıl Kaba, sert (Çr.). “Kuma-
şa elini sürünce yumuşak değmiyor;
haşıl haşıl bir şey.” Tdk 1963: 2303

haşkaş Haşhaş (Çr.).

haşlak Sıcak rüzgârın etkisiyle
kuruyup cılız kalan tahıl, mey-
ve gibi şeyler (Çr.).

haşlık Harçlık (Su.; Eskiëkin, Ser-
ban-Çr.). “Kilerde aşığım yok / Ce-
binde haşığım yok”

Gösterir 2011: 181

hatap Özellikle deve semerleri-

nin dayanıklı olması için, yan-
lara konan ağaç parçalar (Su.).

hatıl (1) Taş ya da kerpiç duvar-
lara bağlantı amacıyla konan
ağaç (Su.).

hatıl (2) Oturmak için yapılan
yer, makat yeri (Gökçam-Su.).

hatın Saygıya değer kadın, ha-
nım (Gökçam, Karakaya-Su.; Dutça-
kallı, Serban-Çr.). “Al duvağın içinde
Gelindir Elif Hatın”

Gösterir 2011: 246

hatir Hatır (Esentepe, Harunköy-İs.;
Su.). “Hatire bahan yere bahar.”

Abaz 2004: 117

hatirine dâmek Azarlayıp, ters-
leyip gönlünü kırmak (Su.).

hatlak Atlanacak yer (Çr.).

hatlamak Atlamak (Su.; Çr.).

hatma Başta oluşan şiş, ur (Kav-
şut-Su.).

hava bungunluğu olmak Yazın
havanın nemli, sisli olması (Çr.).
“Bugün hava bungunluğu var; canım
sıkılıyor.” Tdk 1993: 2307

hava çekmek Türkü söylemek
(Su.).

hava çilemek Hafif yağmur yağ-
mak (Su.).

havaksımak Yara irinlenmek,
şişmek, azmak (Çr.).

havan bıçağı Tütün kıyma bıçağı
(Çr.). “Kuyruğunu havan bıçağı gibi
duraksız işleten bir kuyruksallayan...”
Tahir 2006: 235

havangı Aşırı sıcaktan kaynakla-
nan bunaltıcı ortam (Çalyayla-
Çr.).

havanklanmak Yaranın irinlen-
mesi, şişmesi, azması (Çr.).

havankmak → havanklanmak
(Çr.).

havas Heves (Haydar-Al.; Çr.). “Yol-
la çavuş yârımı / Yârimde havasım
var” Gösterir 2011: 265

havaslanmak Heveslenmek (Çal-
yayla-Çr.). “Havaslandım yâr sevdim /
Yatmadım bir gececik”

Gösterir 2011: 176

havhalamak 1. İtip kalkmak, ha-
fif darbelerle vurmak (İs.).

2. Azarlamak (İs.).

havıl havıl İştahla hızla yemek
(Su.).

havıt Deve semeri, havut (Çr.).

havız 1. Havuz (Su.). 2. Küçük
gölet (Su.).

havkalamak (1) Ovalamak (Su.).

havkalamak (2) 1. Saldırmak

(İs.). 2. Yakalamak, tutmak (Su.).

havla Helva (Harunköy-İs.). “Havla
ediyoñ bize de ve.” Abaz 2004: 104.

havli Avlu, bahçe (Çr.). “Medrese-
nin büyük kapısından girince havlide
boşluk bir yer var.”

Demiryürek-Ozulu 2017: 185

havlu Avlu (Su.; Dutçakallı, Eskië-
kin-Çr.). “Havlumuz büyüktür halay
çekilmez / Dam başımız yüksek bay-
rak dikilmez” Oğuz 2006d: 60.

havra atmak Blöf yapmak (Ka.).

havruz Oturak, lazımlık (Su.).

havruz Havuz (Çavuşoğlu-İs.).
“Koyde havruz yapıyola.”

Abaz 2004: 138.

havşolmak Düşen bir şeyin kırıl-
ması, sakatlanması (Çavuşcu-Su.).

havt Hayvan yemliğı (Boğabağı,
Sarimbey-Çr.).

havuz Hafız (Çavuşoğlu-İs.). “Böy-
lece gotü dedile havuz abi.”

Abaz 2004: 138.

havzal Mısır yaprağı (Tanrıvermiş-
Me.).

ha ya Evet, öyle, öyle değil mi?
(Gölet-Ka.; Su.; Çr.). “Geçen gün ge-
ne buraya oturmuştuk. Ha ya?”

www.golet.tr.gg/

haya damarı çatlamak Utanma
bilmemek (Os.).

hayat (1) 1. Sofa, salon, hol (Su.;

Çr.). 2. Avlu (Alacahüyük, Külah-
Al.; Saray-İs.; Gölet-Ka.; Or.; Çay-
hatap, Göcenovacığı-Çr.). “Elindeki
tavşanı hayatın direğine astı.”

Gümüş 1977: 72

3. Balkon (Su.). 4. Köylerde ça-
maşır yıkanılan yer, yunaklık

(Çr.). 5. Yayla evi (Kuzuluk-İs.).

6. Ev bahçesi (Al.). 7. Kamelya

(Al.). 8. Evin önündeki seki (Çr.).
“Bir kız aldım Bayat'tan, vurdu dü-
şürdü beni hayattan.”

Yoksul 2013: 147

hayat (2) Davar ağılı (Âşıkbükü-
Os.).

**hay babanın çarkına tüküre-
yim** Birine kızınca söylenen
sövgü sözü (Çr.).

haybat Gürültü, yaygara (Çr.). “Ne
haybatçısınız yav, koyü tutuyor gü-
rültünüz.” Gümüş 1977: 62

haybiye Boşu boşuna, boş yere
(İs.; Sarimbey-Çr.). “Dilini kilitle gez-
me haybiye / Dilin ile tutmalısın oru-
cu” Çimen 2006: 17.

haybiyeden 1. Karşılıksız yar-
dım etmek (Çr.). “O adam haybi-
yeden iş gormez.” Kerman 1997: 67

2. Kendi çıkarını gözetmemek
(Çr.). 3. Yansız davranmak (Çr.).

haydamak Çifte koşulan hayvanı
sürmek, dehlemek (Çr.). “Rah-
metliyi kışkırtıp haydayıp zaptolmaza
bindirip tatlı candan ettin.”

Tahir 2004: 404.

haydur huydur Ne yap yap an-
lamında kullanılır (İs.). “Haydur
huydur işini uydur.”

Tdk 1993 : 2316.

hayhayma Boşuna çalışıp çaba-
lama (İs.).

hayıf Öç, intikam (Yazır-Bo.; Su.).
“Bunların hayfını alır atası / Davası
görülür ruz-i kıyamet” (Sefil Ali)
Çevik 2007: 64.

hayıflanmak Kızgınlık ya da öf-

ke durumunda içindeki kini belirtmek (Dutçakallı-Çr.). “Neyledik de baba oğlun arasına girdik diye hayıflanıyordu.” Gümüş 1977: 14

hayın Hain, kötü (Serban-Çr.). “Bakışları bu kez enikonu hayındı.” Tahir 2004: 152

hayınlık Hainlik (Çr.). “Tenbihati dinlememek nasıl bir hayınlıktır?” Tahir 2004: 172

hayır hasenat sâbı olmak Topluma yararlı işler yapmak (Çr.).

hayin Tembel (Gökköy-Çr.).

haylamak (1) 1. Bağırıp çağırmak, haykırmak (Akçalı-Su.). 2. Kışkırtmak (Çr.). “Musa Çavuş'u neden haylamaz?” Tahir 2006: 213

haylamak (2) Hayvanı sürmek, kovalamak (İsahacı-Al.; İs.; Su.). “Hayvana değneklerle girişip karasinekleri hayladı.” Tahir, 2008: 75

haylamak (3) Nefes nefese kalmak, harlamak (Âşıkbüğü-Os.). “Ürüşan'ın Çay'dan eve gelene kadar hayladım.” Arslaner 2016: 251

hayma 1. Balkon (Su.). 2. Bağ evi (Or.). “Eski zamanlarda ağanın birisi haymasında oturuyor tütününü tüttürüyormuş.” Uçakçı 2006b: 260

haymalık 1. Avlu, hayat (Çr.). 2. Odunluk (Çr.). 3. Çamaşırılık (Çr.). 4. İçinde tandır bulunan üstü örtülü kuruluk, ekmeklik (Beydili, Ovakarapınar-Çr.). “Haymalığın duvarı / Dibinde yedik narı” Gösterir 2011: 134

haymana Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Dutçakallı, Mor-sümbül-Çr.).

hayva Ayva (Al.; Kuyucak-Me.; Âşıkbüğü-Os.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Bahçeye girdim bayak / Hayvaya vurduğum dayak” Ertekin 2006: 30

hayva demiri Tenekeyi lehimlemek için kullanılan bakır ya

da demir araç (İs.).

hayvah Eyvah! (Çıkrık-Çr.). “Çıkarıp alnacına dayadıklarında hayvah dersin, ama hayvahnın para etmez.” Gümüş 1977: 92

hazetmek Sevmek, hoşlanmak, beğenmek (Su.; Serban-Çr.). “Cahil ehli muhabbetten hazetmez / Allahu seversen kalma kusura” Koçak 1980: 9

hazım yok Rahatsızım, hasta gibiyim, keyifsizim (İs.; Çr.). “Bebekler boön bana uylamayın, heç hazım yok.” Kerman 1997: 21

hazım 1. Hazır (Su.). 2. Kışlık erzak (Gökçam-Su.). “Allah yazın gündüzü uzun yaratmış ki, kullarımın işleri bitsin diye; kışın geceyi uzun yaratmış hazınları yetsin diye.” Uçakçı 2006: 215

hazıtmek → hazetmek (Gölköy-İs.; Çalyayla-Çr.). “Senin o güzel huyunları bek hazıdiyom oğul.” Kerman 1997: 21

hazlanmak Sevmek (Çr.). “En hazlandığı sesti bu, arkadaştı, dosttu İsmail'e, içi burula burula dinler dururdu.” Gümüş 1977: 15

hazna Hazine (Çr.). “Mısır haznasın değer / Bir gece sarılması” Ertekin 2006: 43

hazzına yatmak Beğenmek (Çr.).

he (1) Evet (Al.; Akçalı-Su.; Çayhatap, Dutçakallı-Çr.). “Niçin naz edersin niçin / Dışın yoh der he der için” (S. Örgel) Ercan 1991: 434

hē (2) Heğ (1) (Harunköy-İs.; Çalyayla-Çr.). “Samanlıkta heye saman basıyordu.” Gümüş 1977: 8

hēbe Heybe (Esentepe-İs.). “Omuzuna bi hēbe, torba dahardı.” Abaz 2004: 109

heci Kızkardeş ya da kızkardeş gibi yakın tutulan kimse (Çr.).

hecil düşmek Utanılacak duruma düşmek (Su.; Çr.). “Beni hecil düşürüp / Yüzümü karaladı”

Aytekin 2003: 70

heç Hiç (Yeşilyurt-Al.; Kalecik-Me.; Gökçam, Korkü-Su., Sarimbey, Serban-Çr.). “Koç ile gezen koç, heç ile gezen heç olur.” Türkoğlu 2007: 165

heçellemek Boşa gitmesine, hiçbir işe yaramamasına neden olmak, heşlemek (İs.).

heçik Kirişten daha ince üç metre uzunluğunda ağaç (Al.; Os.).

heç olmak Bozulmak, kullanılmayacak duruma gelmek (Karkın-İs.). “Dünyenin samanı heç olmuş.” Abaz 2004: 143

hedede Birisine başkasının aracılığı ile söylenen söz (Çıkrık-Çr.).

hedellenmek Kendini suçlamak, olanlardan kendini sorumlu tutmak (İs.).

heder olmak Boşa harcanmak, bozulmak, işe yaramaz duruma gelmek (Başpınar-Os.; Çr.). “Meyveleri heder olur yenmeden / Görseydiniz güz ocağı sönmeden” Taşlıova 2008: 306

hedik 1. Haşlanmış buğday, bulgur, mısır, nohut gibi şeyler (İs.; Kamışlı, Kavşut-Su.; Gökköy, Kayı-Çr.). 2. Aşure (Baltacı Mehmet Paşa-Os.). “Çarşıda hedik kaynana / Dişleri gedik kaynana” Türkoğlu 2007: 172

hedik aşı Pekmezle yarmadan yapılan bir çeşit çorba (Ovasaray-Çr.). “Tandırında pişen yufkası, tarhanası hedik aşını...” (M. Tuluk). www.corum.com.tr

hedik vurmak Buğday, fasulye, nohut gibi şeyleri kaynatmak (Dereköy-İs.). “Hediği vurur dağıtırık ki çocuğun dişleri ferah çıksın.” Balıkcı 2010: 106

heeri Hey herif sözünün bozulmuş biçimi, yahu (Gökçam-Su.; Çr.). “Bana yemekliğim uçun bi şeyler vericadın heeri!” Çorumevi 2000: 18

heğ (1) Meyve ya da sebze taşımaya yarayan büyük sepet (Bademce-Ka.; Âşıkbüğü-Os.; Beydili, Üçköy-Çr.). “Atı almış, ata iki heğ artmış.” Arslaner 2016: 178

heğ (2) Seslenme ünlemi, hey (Çr.).

heka Hikâye (Gökçam-Su.; Çr.).

hekirhikir Çitari kumaşının bir çeşidi (Çr.).

hekke → helke (Çr.).

hel 1. Karakuş, kartal (Dutçakallı-Çr.). 2. Doğan (Gölet-Ka.).

helbet Elbet, herhalde, şüphesiz (Yaylacık-Or.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Göncük Bektaş helbet der ona destan Ölüm yakışmıyor İrizam sana” Çorumlu 2009: 1603

heldir hoyuk etmek Çukur kazmak (Çr.).

heldir huldür Düzensiz bir biçimde, sallanarak yürüme (Çr.).

hele ki İyi ki, yerinde ki (Çıkrık-Çr.). “Hele ki geldin sana bir şey diyecaktim.” Tdk 1993: 2331

heleme Özelliğini yitirecek denli birbirine karışmış yemek (Gölet-Ka.). “Yemekteki patlıcanla pirinç heleme olmuş.” www.golet.tr.gg/

hele mele Şöyle böyle (İs.).

heleotü Bıldırcın (Külah-Al.).

heletüne Bıldırcın (Boğabağı-Çr.).

helevri Çabucak, hemen (Türkler-Çr.).

helhel (1) Çaylak (Tanrıvermiş-Me.).

helhel (2) İvedilik anlatır (Çr.). “Adamı helhele düşürme, şöyle ferah ferah gidelim.” Tdk 1993: 2333

helik (1) Dağkeçisi, elik (Evcibo.). “Helikler yetmiş seksen yıldır Aygar Dağı'nda yaşamıyor artık.” Sarıyüce 2006: 74

helik (2) Duvar örerken büyük taşların arasına konulan ufak

taşlar (Külâh-Al.; Gökçam-Su.; Boğabağı, Büğdüz, Çıkrık, Ovasaray, Sarimbey-Çr.). “Bin sefer helik olacağına bir sefer köşe taşı ol.”

Yoksul 2013: 140

helik hülük Değersiz, önemsiz, ufak tefek şeyler (Çr.). “Emeğine yazık değil mi böyle helik hülük şeylerle uğraşıyorsun?” Tdk 1993: 2334

helise Yarma ile kemiksiz etten yapılan bir yemek (Çr.).

helke (1) Halka (Çr.). “Helkede bülbul, çikana da sünbül.”

Caferoğlu 1994b: 105

helke (2) Su, süt gibi sıvı koymaya yarayan, bakraçtan büyük kova (Alacahüyük, Yeşilyurt, Külâh-Al.; İs.; Maksutlu-Ka.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Eskice, Kuşsaray, Sarimbey-Çr.). “Bakır helke elinde / İpek yağlık belinde” Aytekin 2003: 28

helkek Helke (Bademce, Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Öğle sığağında geniş ağızlı helkeklerle Devretardı’na yemek götürürdük.” Arslaner 2016: 251

helki → **helke (2)** (Su.; Çıkrık, Eskiekin, Gökçöy-Çr.). “Yarımın adı Satık / Helkisi dolu gatık”

Gösterir 2011: 179

helkir 1. Ekin koymak için çamurdan yapılan depo (Al.).

2. Dam, samanlık gibi yerlere öteberi koymak için yapılmış küçük bölmeler (Su.). 3. Tahıl koymaya yarayan büyük sandık (Harun-köy-İs.). “Goca bi helkire doldurdu.” Abaz 2004: 132

helle aşı Un çorbası (Çitli-Me.; Büyükgölücek, Ovasaray-Çr.). “Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan helle aş olmaz.” Yoksul 2013: 285

hellemek Kovalamak (Sarimbey-Çr.). “Yaban kazı kümeslere tüner mi? Boşa sıkıştırıp helleyip durma”

Çimen 2000: 65

hellik Salıncak (Dutçakallı-Çr.).

helnemenmek Nişastalı yiyecek-

lerin pişerken koyulaşması, lapalaşması (Çalyayla-Çr.).

helteki Yumak haline getirilmiş ip çilesi (Âşıkbükü-Os.).

hembel hembel Acı çekerek kıvrınmayı anlatır (Çr.). “Dün komşuda bir hastanın yanına vardım, adam hembel hembel dönüyordu.”

Tdk 1993: 2337

he mi Oldu mu, öyle mi (Aşağı-fındıklı-Su.; Çr.). “Müjdeli haberi varmış, he mi?” Tahir 2004: 411

hendel Babası belli olmayan çocuk (Yenişthlar-Ba.).

henek Şaka, alay (Çr.).

heñgeme Kavga, gürültü (İs.; Âşıkbükü-Os.).

hepiciği Hepsi (Su.; Çr.). “Biz hepiciğini biliyoruz bunların.”

Gümüş 1977: 8

hepisi Hepsi (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; Kalecik-Me.; Sarimbey, Serban-Çr.). “Hepisi toprağa candan sarılmış / Onu kucaklamış elleri gördüm”

Ercan 1991: 424

hepsi bi sığgıda Hepsi bir boyda (Su.).

heral Herhalde (Su.; Serban-Çr.).

“Ulu Tanrı zalimlerden esirge / Zalime zabındır heral yavrular”

Koçak 1980: 355

heralda Herhalde (Al.; İs.; Akçalı-Su.; Serban-Çr.). “Hoş insanları var güleçtir yüzü / Kaynaktır heralda kanı bu köyün” Koçak 1980: 345

herb Harp, savaş (Al.).

herbi Oyunda, gelecek bir eylemden doğacak sonucun bir kezlik geçersiz sayılacağını bildirmek (Os.).

herde Her zaman, sürekli (Acıpınar, Çalyayla-Çr.). “Ara sıra el hakkı / Yâr sen bana herde gel”

Gösterir 2011: 184

here 1. Küçük çocuk (Çr.). 2. Küçük kardeş (Çr.).

herek → çotuk (1) 1 (İs.; Ka. Âşıkbükü-Os.). “Muhiddin’in karısı Herek Şevga, Kara Hamdi’nin anası Zöfrenin kız kardeşidir.”

Arslaner 2016: 251

hereklemek Asmalara, fasulyelere destek koymak (Gölköy-İs.). “Bâça gazıyoduk, börtülce herekliyoduk.” Abaz 2004: 164

hereni 1. Tencere (İs.). 2. Kazan (İs.).

hergele (1) Hileci, düzenci, yaramaz kimse (Su.). “.). “Çağırın şu hergeleyi huzuruma...”

Tahir 2007: 64

hergele (2) Başkasının onuruna dokunacak söz (Me

hergele (3) Sabahları ineklerin toplandığı alan (Su.).

hergetmek Bir sene dinlenmiş tarlayı tekrar sürmek (Kavşut-Su.; Kavacık-Çr.). “Bu ay, dolaydaki tepelerin doruklarında, eteklerinde sıralanan köyler için çayır biçme, hergetme çağıdır.” Çorumlu 2009: 1500

hergil Erzak ambarı (Me.).

hergiz Asla, hiçbir vakit (Çr.).

herhal Herhalde (Körkü-Su.; Sarimbey-Çr.). “Baktım ahırda depişiyorlar, sadılar herhal dedim.”

Özçatalbaş 2002: 65

herhalım Herhalde, sanırım (Göcenovacığ-Çr.). “Günlükçü çalıştırıyorsun herhalım Hacemmi, dedi Memiş.” Gümüş 1977: 20

her ışığın peşine gitmek Herkes, her söylenene inanmak (Çr.).

heri Yahu anlamında seslenme ünlemi (İs.; Kalecik-Me.; Su.; Çalyayla, Eskiekin, Sarimbey-Çr.). “Başköşeye bulgur aş otursun / Burda gannımızı doyurak heri”

Yoksul 2011: 87

herif Koca, eş (Kamışlı-Su.; Dutçakallı, Gökçöy-Çr.). “Napıyım herifim. Olmayınca var mı diyeyim.”

Güven 2010: 58

heriklet Erikle pişirilen etli bir çeşit yemek (Çr.).

heril 1. İnce ipekli (Çr.). 2. İnce ipekten gelin-güvey giysisi olarak dikilen gömlek (Çr.).

herise Az kavrulmuş un, tavuk etiyle yapılan pelte şeklinde bir çeşit yemek (Çr.).

herk Sürülüp dinlenmeye bırakılan tarla (Eskiyapar, İsahacı, Külâh-Al.; İs.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Dutçakallı, Sarimbey-Çr.). “Eşençaylı düğün eder, Yalıklı herkten kalır.”

Kerman 1997: 47

herk ayı Haziran (Su.).

herkeş Herkes (Esentepe-İs.; Sarimbey-Çr.). “Ayrılmca herkeş işte buruya geldiler.” Abaz 2004: 119

her keşkeğe güdel olmak Her işe karışmak (Çr.).

herk etmek Tarlayı sürüp dinlenmeye bırakmak (Al.; Kemallı-Su.; Çıkrık-Çr.). “Karşıda herk ederler / Bağları hep teperler”

Gürsel 1997: 269

herkil 1. Erzak sandığı (Oğ.). 2. Erzak ambarı (Külâh-Al.; İs.; Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Gökçam-Su.). 3. Ambarın küçük bölümü (Dutçakallı-Çr.). “Yumurtaları herkile koymuştum, oradan alıver.”

www.golet.tr.gg/

herkiş Herkes (Göcenovacığ-Çr.). “Herkiş bir iş peşinde diye kurdu. Herkişin kendine göre bir telaşesi var.” Gümüş 1977: 129

herküt Ev dolusu, bir yere göre çok görünen insan topluluğu (Âşıkbükü-Os.). “Evde bir herküt insan; kızcağız üç ayda canından bezmiş.” Arslaner 2016: 251

herle çorbası Yağda kavrulmuş un çorbası, bulamaç (İsahacı-Al.; İs.; Fındıklı-Or.; Gökçam-Su.; Kadıderesi, Mustafaçelebi-Çr.). “Herle pişirdim herle / Ye de iyice terle”

Aytekin 2003: 95.
hersap Küçük elek (Çr.).
hers Hırs (Kııcılı-Al.; Gökçam-Su.).
 “İki saat sonra hersim endi biraz.”
 Sağmen 2009: 71.
herse 1. Çok pişmiş, lapa (İs.).
 “Herse gibi olmuş ağızlara layık.”
 Tdk 1993: 2348.
 2. Etle hazırlanan bir yemek
 (Os.). “Unutulan yemeklerin başında
 herse gelir.” Saraçer 2000: 270.
herslenmek Hırslanmak, sinir-
 lenmek, öfkelenmek (Kııcılı-Al.).
hêrû Be, yahu (Çr.).
herüf Adam, kişi (Esentepe-İs.). “Az
 biliyom o herüf.” Abaz 2004: 105
hervaniye Geniş kollu, geniş be-
 denli bir çeşit çüppe (Su.).
hesem Çok uyuyan (Çr.).
heşelde Posa (Bademce-Ka.).
heşlemek 1. Kotarılan bir işi, ye-
 meği, giysiyi bozmak, işe yara-
 maz duruma getirmek, zarar
 vermek (Gökçam, Körkü-Su.; Bey-
 dili, Dutçakallı, Gökköy, Mislerova-
 cığı-Çr.). “Terzi elbisemi heşledi, gu-
 maşı ödemiyo.” Kerman 1997: 67
 2. Örselemek, hırpalamak (Çr.).
 “Onculayın gızı heşlediler, bu evlilik
 olmadı.” Kerman 1997: 67
heşlenmek Bir şeyin atılacak du-
 ruma gelmesi, çürümesi, yıp-
 ranması (Bademce-Ka.; Gökçeğaç-
 Uğ.; Karadona-Çr.). “Madımak bitişli
 aş gelsin arta / Galan heşlenmesin azık
 goy sırta” Yoksul 2011: 87
heteş Ateş (İkipınar-İs.; Bademce-
 Ka.). “Deey yoharı bi heteş yahdım.”
 Abaz 2004: 120
hevek Uzun bir değneğe bağlan-
 mış eyvaz dizisi (İs.). “Çokeliği
 çölmeklere basardık / Eyvazları hevek
 eder asardık” Kurtoğlu 1998: 23
hevlek Sabanın tarlada açtığı iz
 (İs.).
hevri Çabuk (Os.).

hevriccek Çabucak, hemencecik
 (Çr.). “Hevriccek bi helva çal da gonu
 gomşuya dağıtalım.”
 Kerman 1997: 21.
hevricenek Çabucak, hemence-
 cik (Çr.). “Hoca hevricenek gadiya
 getmiş.” Çorumevi 1996: 23.
hevüç Havuç (Os.).
hey → heğ (1) (Ka.; Çr.). “Bu sene
 deveklerin dibine hey devrrilmiş gibi
 üzüm var.” Ozulu 2016: 80.
heyallı Aptallık hastalığına tutul-
 muş olan kimse (Çr.).
heybe Kız evince güveye alınan
 giysilerin oğlan evinde açılıp
 gösterilmesi (Bo.).
heye Evet, öyle (Çr.). “Heye! Hiç
 umulur mu şu Kötü Çalıkta?..”
 Tahir 2004: 210.
heyheylene Uyanmak, can-
 lanmak (Evcı-Bo.). “İçimde bir şey-
 ler heyheylenemeye başlıyor.”
 Saryüce 2006: 64
heyheyleri gelmek Bir anda si-
 nirlenmek (Çr.).
heyiklemek 1. İnsanın ya da hay-
 vanın ürkererek başını dik tutup
 bakınması (Su.; Palabıyık-Çr.). 2.
 Tedirgin durumda çevreyi kol-
 lamak, gözlemek (Külâh-Al.;
 Âşıkbükü-Os.). “Orada ne heyikleyip
 duruyodun?” Uçakcı 2006: 366
heykirmek 1. Korkudan bağır-
 mak, haykırmak (İs.). 2. Soğuk
 sudan etkilenmek (İs.; Âşıkbükü-
 Os.). “Bu çocuk soğuk sudan pek hey-
 kiriyor.” Tdk 1993: 2354
heylasa Her yanı açık olan, gizli
 olmayan yer (Çr.).
heylemek Hayvan sürüsünü top-
 lamak için çağırarak, sürmek
 (Büyükhırka-Al.; Yazır-Bo.; Gökköy-
 Çr.). “Sürüyü heyle de gidelim akşam
 oldu.” Tdk 1993: 2354
heylen 'Duyun' anlamında bir ün-

lem (Gökköy-Çr.). “Heylen oğlak gi-
 diyoo! Heylen!” Gkb 2002: 16
heylik Yuha (Çr.).
heyri → heeri (Çr.). “Bre heyri, bar-
 dak zaten doluydu, ahacık şimdi taşır-
 dım.” Seyda 2006: 113
heyvah Eyvah (Çr.). “Heyvah bu
 gece de bize uyku haram...”
 Tahir 2007: 302
heyvaz Üvez (Dutçakallı-Çr.).
heyve Evet (Al.; Göcenovacığı-Çr.).
 “Hı heyve diyerek Hacı'nın ‘öyle
 değil mi emme?’lerini geçiştiriyordu.”
 Gümüş 1977: 12
hezan Büyük, iri (Al.).
hezen Damların üzerine döşenen
 kalın, büyük ağaç, kiriş (Külâh-
 Al.; Os.; Su.). “Çıbık iken çıt, hezen
 iken küt.” Çorumlu 2009: 1527
hezin hezin erimek Çok üzül-
 mek (Çr.).
hezir Bağ, bahçe öşrü (Çr.). “Ku-
 ruldu çadırlar açıldı defter / Heziri
 verenler oynayıp gezer”
 Çorumlu 2009: 241
hı Evet (Al.; Akçalı-Su.; Turgut-Çr.).
 “Bağırıp durma boşuna / Hı diyecek
 zaman değil” Gardaş 1979: 31
hicil etmek Güç durumda, dar-
 da bırakmak (Serban-Çr.). “Halk
 eyleyen Allah cümlemin başı / Bizi
 hicil etme aleme karşı”
 Koçak 1980: 267
hiciltı Öksürürken boğazdan çı-
 kan hırıltılı ses (İs.; Çalyayla-Çr.).
hiç hiç Hamurun kabarmaması
 nedeniyle pasta ya da çöreğin
 sert, sıkışık olması (İs.).
hık Hıçkırık (Âşıkbükü-Os.).
hıkır hıkır gülmek Genizden
 gülmek (Çr.). “Köylüler, Abuzer'in
 bu sözüne hıkır hıkır güldüler.”
 Tahir 2006: 223
hık tutmak Hıçkırık tutmak
 (Âşıkbükü-Os.).
hıllaşmak Arası bozulmak, da-

laşmak (İs.).
hıllı Uslu (Çopraşık-Al.).
hımbıl 1. Kendisini bırakma du-
 rumu (Os.). 2. Ağır davranan
 kimse (Ka.; Os.; Gökçam-Su.). “Pan-
 cara höngül, ağıra hımbıl ... derler
 Kargı'da.” Dbk 2003: 134
hımhım hacca Ağır hareket
 eden, elinden iş gelmeyen kim-
 se (İs.).
hımhırt Tıpa tıp (Çr.).
hımılık Burnundan, genzinden
 konuşan kimse (Os.).
hıncık İçinden pazarlıklı, sinsî,
 hain kimse (İs.).
hıncıklanmak Sinirlenmek, tasa-
 lanmak, kederlenmek (İs.).
hınçetmek Bir şeyi döve döve
 ezmek (Çr.).
hındık hındık Biraz biraz, az az
 (Göcenovacığı-Çr.). “Yalan dünyanın
 işi tükenmez, hele köylü milletinin işi
 hiç tükenmez, azıcık hındık hındık
 diyorlar.” Gümüş 1977: 112
hındır keten İşlerin güçlülükle,
 ucu ucuna yetişecek biçimde
 yürümesi (Os.).
hınğaç Çocuk salıncağı (Çr.).
hınğal Oklavayla açılıp bardakla
 daire biçiminde kesilen hamu-
 run içine kıyma ya da patates
 konularak yapılan mantı benze-
 ri bir yemek (Al.). “Hınğalın harcı-
 nın kıyma olma şartı yoktur.”
 Oğuz 2006a: 40
hıngıldama Ağlar gibi yapma
 (Os.).
hıngırdamak Ağlamaya hazır ol-
 mak, ağlamaklı olmak (İs.).
hımık Burnu tıklalı gibi genizden
 konuşan kişi (Âşıkbükü-Os.).
hınıs Eli sıkı (Os.).
hınırsık Asık yüzlü, cana yakın
 olmayan kimse (Su.).

hınkırdamak Çocuğun ısrarla, inatla bir şey istemesi (Çr.).

hınkırmak Sümürmek (Gökçam-Su.; Çalyayla, Türkler-Çr.).

hınsık Söz tutmayan kimse (Çr.).

hınt Güç, kuvvet, takat (Çıkık-Çr.).

hınzır Acımasız, kötü huylu, yaramaz (Su.; Gökköy-Çr.). “Şu hınzırın ettiği işe bak, elimi belaya sohacak.” Kerman 1997: 21

hıra hır Kavga gürültü (Çr.).

hırbo Kaba, görgüsüz (Çr.). “Bırak o hergeleyi, hırboonun biri.” Kerman 1997: 21

hırhıdak Çabucak, hemencecik (İs.).

hırhız Çocuk dilinde hırsız (Gökçam-Su.). “Böyle hırhız dostlar başına.” Sağmen 2009: 146

hırıldaklı Nefes alırken ses çıkararak kişi (İs.).

hırtıcı Nedensiz kavga çıkararak (İs.).

hırt gürüt Geçimsizlik, kavga gürültü (İs.). “Hırt gürütle vakit geçiriyoruz.” Tdk 1993: 2370

hırkadak Hemencecik, anında (Çr.). “Dönerim o yana, hırkadak uyurum gerisin geri...” Tahir 2004: 56

hırlı 1. İşinde doğru, uslu, iyi kimse (Me.; Os.; Kamışlı-Su.). “Hırlı dursaydınız körmü...” Gümüş 1977: 146

2. Az çok sorun çıkararak kimse, kavgacı (Obuk-Do.; Ka.; Gökçam-Su.).

hırp Sertleşmiş kar (Çr.).

hırpadak Hemen, birdenbire, o anda (Çr.). “Mebusan kısmı, her lafa hırpadak evet hayır diyemez...” Tahir 2004: 27

hırpalaşmak El şakası yapmak, itişip kakışmak (İs.).

hırpıt 1. Çok eski yamalı giysi

(İs.). 2. Dökük saçık (Su.).

hırt Kaba, görgüsüz, saldırgan, döğüşken kişi (Ka.; Çr.).

hırtıkmak Burkulmak, kemiğin yerinden çıkması, incinmesi (İs.).

hırtlak (1) Gırtlak, boğaz (İs.; Os.; Gökçam-Su.; Çr.). “Gözlerin patlak gelin / Çenesi hırtlak gelin” Gösterir 2011: 247

hırtlak (2) Kadınların boyunlarına taktıkları altın takı, hırtlak altını (Çr.).

hırsda Hisse, pay (Su.).

hışılamak Sık sık, ses çıkararak nefes almak (Çr.). “Doğuran kısırak utansın diye hışıladı.” Tahir 2004: 31

hış hış Durmadan, sürekli olarak (İs.).

hışım çıkasınca Bir öfke bildirme sözü (Bademce-Ka.).

hışır (1) Bir şeyin artığı, eziği, işe yaramayan kısımları, süpürüntü (Su.; Çr.). “Öncelikle hışır köylümüz savaştan yılmış ki, ayakta durası kalmamış...” Tahir 2007: 345

hışır (2) İri, şişman, güçlü adam (İs.; Maksutlu-Ka.).

hışır (3) Karadam örtüsünde kullanılan yapraklar, otlar (Or.).

hıvga İç sıkıntısı (Oğlaközü-Su.).

hıvgamak Bir felaketi önceden sezerek sıkılmak (Oğlaközü-Su.).

hızan Görgüsüz, sonradan görme (Yazır-Bo.). “Akşam namazında çıktık Bozan’dan / Gözüm korktu hızan oğlu hızandan” Çevik 2007: 201.

hızma Türkmen kızlarının burunlarına taktıkları küpe, hırızma (Eskiyapar-Al.). “Burunu hızlı gelin kızları / Deli etti Kul Yusuf’u Cerit’in” Çorumlu 2009: 88

hızmalı Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül, Örencik-Çr.).

hızmat Hizmet (Harunköy-İs.; Su.; Çalyayla, Göcenovacı-Çr.). “Bunca hizmetimi görmüş, evi ocağı elinin emeğiyle düzmüş.” Gümüş 1977: 3

hızmatker Erkek hizmetçi (Çalyayla-Çr.).

hızmik Yıkanan buğdayın su üstünde toplanan artıkları, kapçıları (Su.).

hibcik Şimdi (Karaburun-İs.).

hiçsinmek Boş vermek, önem vermemek, aldırılmamak (Çr.).

hilbi Dört yanı taşa sürtülerek aşındırılmış, düzleştirilmiş aşık (Çr.). “Benim lastiklerin altı da aşına aşına düzleşmiş hilbiye dönmüş.” Tdk 1993: 2384

hibbili Çocukların oynadığı bir çeşit ütmeli aşık oyunu (Çr.).

hilelem gel → hibbili (Çr.).

hillim hillim Eski püskü, parça parça (Çr.).

him Temel (Karahacıp-Or.). “Bu evin himi çürüktür.” Tdk 1993: 2385

hin Zekasını hile yapmakta kullanılan, kurnaz, açık göz kimse (Su.).

hincik Şimdi (Su.).

hindi Şimdi (Al.; Yazır-Bo.; Su.; Küçükpalabıyık-Çr.).

hindik Hemen şimdi (Su.).

hingal Bir tür etli mantı (Beydili-Çr.). “Yanıç yapılır, börek yapılır, hingal yapılırdı.” Ozulu 2016: 73

hingirdemek Gülmek, ses çıkararak gülmek (Çr.).

hingir hingir Kahkahaya yakın bir sesle hıkır hıkır gülme (Su.).

hirk Ekime hazırlanmış, sürülmüş toprak (Os.).

hişkir Et sucuğu (Çr.).

hiyenet İhanet (Su.).

hiyiklemek İnsanın ya da havyanın ürkererek başını dik tutup

bakınması (Su.).

hiykirmek Soğuk suya girme ya da üstüne su sıkılma durumlarında içini çekerek bir ses çıkarmak (Os.).

hiz Ürkek, duygulu (İsmailköy, Sarimbey-Çr.). “Tavşan öyle hiz hayvandır ki ufak bir pıtırıdan kaçır.” Tdk 1993: 2389

hizana gelmek → kızana gelmek (İs.).

hizvermek Sinirlenen birini yatıştırmaya çalışmak yerine üstüne üstüne gitmek (İs.).

ho Öküze seslenme ünlemi (Kamışlı-Su.; İsmailköy, Turgut, Üçköy-Çr.). “Kağrı gırık öküz hasta / Ho diyecek zaman değil” Gardaş 1979: 31

hobbacık Bir çocuk oyunu (Çr.). “Bizim ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; hobbacık, seni süren kim, birdirbir, dalya, top...” Özçatalbaş 2002: 87

hobbadanak Kolaylıkla, çabucak (İs.).

hobbişli → hilelem (Çr.).

hobşili Bir çeşit çocuk oyunu (Çr.).

hoçan Mısırın taneleri ayıklandıktan sonra geriye kalan koçanı (Çr.).

hod Hatır gönül dinlemeden konuşan, tok sözlü kimse (İs.).

hodabık İpsiz sapsız kimse (Me.).

hodak Büyükbaş hayvanların arka ayağından çıkan aşık kemiği; bu kemikle oynanan bir çeşit çocuk oyunu (Çr.). “Güdekçi hodağı emene sokarsa ebelikten kurtulur.” Çorumlu 2009: 1143.

hodala 1. Pişirilmeden önce üzeri normal pideye göre daha sık tırnaklanan pide (İs.). 2. Kalın yemeği (Su.).

hodalak Toplu, sağlam kimse (Çr.).
hodibik (1) Alevi, Kızılbaz (İs.).
hodibik (2) Bilgiçlik taslayan kimse (Çr.).
hod kemiği Omurga (Çitli-Me.).
hodu → hod (Çr.).
hodul Görgüsüz, kaba (İs.).
hodurmak Yalvarmak (Tanrıvermiş-Me.).
hogralı Sinek yavrusunun delmesi sonucu kalitesi düşen hayvan derisi (İs.).
hoğ Aşırı cinsel istek (Çr.).
hoğlamak 1. Üstüne yürümek, saldırmak (Su.; Çr.). 2. Korkmak, heyecanlanmak (Çr.). “Tavşan keklük avlamazsın / Kurdu görüp hoşlamazsın” Çorumlu 2009: 1396
hohuç Çocuk dilinde umacı (Çr.).
hohuruk Çok bol, gevşek (İs.).
hoke Güzel konuşmak isteyip de sözü hoş gitmeyen kimse (Çr.).
hokela Ukala (Çr.). “Hadî hadî ordan hokela!” Özçatalbaş, 2003: 89
hokelek Büyüklük, çalım, kurum, gösteriş (İs.).
hokgel Seksek oyunu (Or.).
hokgu Güvercin (Ka.). “Güvercine hokgu, küfürbaza b...lu ... derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134
hokkalama Bilye oyununda atış yaparken eli bir karıştan çok ileri uzatarak vurulacak bilyeye isabet olasılığını artırma (İs.). “Kabul olmaz! Karanpula getirip hokkaladın!” Kalayoğlu 2017: 38
hokra 1. Sığırların sırtında çıkan çıbanların içindeki kurt (İs.). 2. Kadı lokması ya da haziran böceği de denilen böceğin larvası (Âşıkbükü-Os.).
hokralı Sümüklü, burnu sümükle dolu olan kişi (Âşıkbükü-Os.; Çal-

yayla-Çr.). “Evladım, o hokralı, pis sohak çocuklarına sohumla.” Kerman 1997: 21
hokramak Kabarmak (Çr.). “Hamur hokramış.” Tdk, 1993: 2395
hokuç gibi Çok çirkin (Çr.). “Malı için o hokuç gibi kızı aldı.” Kerman 1997: 21
hokurdaklı Çok öksüren, hokur hokur öksüren (Âşıkbükü-Os.).
hokurdamak Suyun ses çıkarak kaynaması (Çr.). “Altı derya, üstü nar, yılan gibi kuyruğu var, ejder gibi hokurdar.” Ozulu 2013: 66
hol Tavuğun yumurtlayacağı yeri belirlemek için konulan yumurta (İs.; Su.). “Daha hol yok, yumurta yok âlemi ayaklandırıyor.” Güven 2010: 44.
holamak Sığırları “ho” diyerek sürmek (Beydili-Çr.).
holasa Zevzek, gereksiz yere espri yapan (Külâh-Al.).
holazan Boş söz, değersiz söz (Os.).
holazan okuma İnanırcı olmayan boş sözler söyleme (Os.).
holeyli Sersem, salak (Çr.).
holluk (1) Tavuğun yumurtladığı yer, folluk (İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.).
holluk (2) Büyük, geniş (Âşıkbükü-Os.). “Bu kazağın kolları holluk gibi olmuş.” Arslaner 2016: 251
holpak Özelliğini yitirerek genişlemiş, bollaşmış giysi (Gölet-Ka. Âşıkbükü-Os.). “Bebeğe elbisesi çok holpak geldi.” www.golet.tr.gg/
holta (1) Daha çok gelinlerin giydiği bol, üzeri işlemeli şalvar (Çr.).
holta (2) Davar köpeklerinin boğazına takılan çivili demir halka (Gökköy-Çr.).
holta (3) İleri geri yürüyüş (İs.).
holta (4) Olta (Düdüklük, İsmailköy,

Tatar-Çr.). “Kimileri ikişerli üçerli holta atarlardı.” Güven 2013: 282
holtan Yemeni ya da ayakkabılardaki dikiş yapılan kenar (Gölet-Ka.).
homaça (1) Büyük parça (Çr.).
homaça (2) 1. Kalça kemiği, uyluk kemiği (Çr.). 2. Sığırların diz kemiği (Göcenovacı-Çr.). “Kocaman bir homaça kemiği çıkar-dım.” Çorumlu 2009: 1655
homak Başın tepesi (Çr.). “Ali’yle güreşirken homağımın üzerine yık-tım.” Tdk 1993: 2399
homaklamak Tepe üstü düşmek (Çr.). “Yumruğu vurunca homaklatırım.” Tdk 1993: 2399
hombul hobul yemek Kabaca, ses çıkararak yemek (Çr.).
homili Çocukları korkutmak için kullanılan, aşağı yukarı umacı anlamına gelen sözcük (Çr.).
homini gırtlak Çok yemek yiyen (Çr.).
hompuş Çok şişman kimse (Os.).
honaz Düzenici, kurnaz kimse (Çavuşçu-Su.).
honça (1) Müjde karşılığında verilen armağan, bahşiş (Çr.).
honça (2) Buzağısı ölen ineğin sütünü kesmemesi için buzağının derisine ot doldurup ineği aldatmada kullanılan korkuluk benzeri şey (İs.).
hondum İnceliksiz, kaba, iri kimse (İs.).
honguldamak → honkumak (Çr.).
hongur Konuşurken burnu tıkalı gibi konuşan kişi (İs.).
hongurdak Genizden konuşan kimse (İs.).
hongut olmak Yaşlanıp çirkinleşmek (Çr.).

honkumak Kocamak, ihtiyarlamak (Çr.).
hontumak → honkumak (Oğlaközü-Su.).
hoörmek Sığırların bağırması (Kamışlı-Su.).
hopa Yaban güvercini (İs.).
hopal Yaban güvercini (Boğabağı-Çr.).
hopan (1) İri, çok etli (Gölet-Ka.). “Hopan erik mübarek.” www.golet.tr.gg/
hopan (2) Yaban güvercini (Tanrıvermiş-Me.). “Hopan virtle dağları yurt eylemiş / Sığırcıklar biriküp zikreylemiş” Çorumlu 2009: 1265
hop etmek Atlamak, düşmek (çocuk dilinde) (Çr.).
hoplamak Atlamak, zıplamak (Su.). “Hopladım indim bağa / Başım değdi yaprağa” Gösterir 2011: 73
hoplim İpek çubuklu bir çeşit kumaş (Çr.).
hoplop Sinirli kimse (Çr.).
hoppadak Bir atılıştta, hemen (Çr.). “Kendisini görmeden, şapkasını doğrultup düzeltmeden geçenin hoppadak karşısına çıkar, aklını başından alırdı.” Seyda 2006: 133
hoppala (1) Bebeklerin içine konup zıplayarak eğlenmelerini sağlayan yaylı araç (İs.).
hoppala (2) Çok hareketli, hafif kadın (İs.).
hopur (1) 1. Acuk denen yabancı elma dilimlenip pişirildikten sonra çuvalda sıkılıp posasından ayrılarak yapılan bir çeşit yiyecek (Gölet-Ka.). 2. Kuşburnu marmelatı ya da yemeği (Âşıkbükü-Os.).
hopur (2) Kabartılmış, kabarık (Su.). “Şöminenin iki yanına hopur gibi iki şilte serilidir.” Saryüce 2004: 80

hopurtmak Korkudan yüreği hoplamak (Çr.).
hora geçmek Hoşa gitmek, işe yaramak (Su.; Çr.). “Peki öldük de hora mı geçtik?” Tahir 2004: 152
horanlama Masal, uydurma söz (Çalyayla-Çr.).
horata 1. Dedikodu (İs.). 2. Laf, söz, sohbet (İs.; İncesu-Su.).
horata etmek Konuşmak (İs.).
horavlanmak Sinirlenmek, heyecanlanmak (Çr.).
horavu Eli işe yatkın olmayan kimse (Su.).
horçum Eli uz olmayan, sık sık sakarlık yapan kimse (Yazır-Bo.).
horhopurdak Gelişigüzel giyinen, konuşan (Çr.).
horhut Umacı, hortlak (Gökçam-Su.).
hörimek Bağırarak (Al.).
horlamak Dışlamak, irdelemek (Su.; Çalyayla-Çr.).
horlavuk Ses çıkararak nefes alan kimse (Çr.).
horoz Sarı çiçekli bir çeşit çalı (İs.). “Horoz çalısının diğer adı da patlak çalısıydı.” Kalayoğlu 2017: 219
horoz ibiği Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
horsa Hırs (Ka.).
horsası inmek Hırsını almak (Ka.).
hortbaz Obur (Al.).
hortlamak Ölmek (Çavuşoğlu-İs.). “Hortlasın, mezarımı da ben gazıyım dedi.” Abaz 2004: 139
hortlambuz Aniden gelişen bir olay nedeniyle, yataktan yarı çıplak halde çıkarak sokağa fırlamak (İs.).
hortlu Bakıma muhtaçken anası babası ölen çocuk (Gölet-Ka.).

“Daha beş günlük iken bir trafik kazasında hortlu kalmışlar.”
 www.golet.tr.gg/
hortuk Sümük (Su.).
horus Horoz (Harunköy-İs.). “Koyden horus sesi geldi.”
 Abaz 2004: 150
horuz Horoz (Gökçam-Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Horuz çenen çekilsin / Ne çabuk ettin sabah”
 Ertekin 2006: 63
hörümelek → hürimelek (Çr.).
hosusiyet Özellik, hususiyet (Çr.).
hosutlak Balon (Su.).
hosübük Sözüne güvenilmez, döneke (İs.).
hoşalmak Rahatlamak (Su.).
hoşamadı Sözüne güvenilmeyen iki yüzlü kimse (Çr.). “Firdevs hoşamadının biri seninle konuşur öte tarafta varır seni çekiştirir.”
 Tdk 1993: 2416
hoşav Hoşaf (Gölköy-İs.). “Hoşav gaktıyoduk, tavannıa seriyoduk.”
 Abaz 2004: 164
hoşbilezik Köylerde oynanan bir halk oyunu (Örencik-Çr.).
hoşmat Eğlenceli, güldürücü olay (İs.).
hoşmurt Kılıksız (Al.).
hoşul Tuhaf (Al.).
hoşullenmek Tuhaflaşmak, garip davranışlarda bulunmak (Çr.).
hoşur (1) Av tüfeği (Çr.). “Av avladım hoşurunan, aram yok öşürünen.” Yoksul 2013: 69
hoşur (2) Yüksekten dökülen suyun açtığı derin çukur (Evcı-Bo.; Su.). “Daha o gün hoşur bir dağın yamacında fırtınaya yakalandık.”
 Sarıyüce 2004: 169
hoşurdak Ağzını şapırdatma (Os.).
hoşur hoşur Yemek pişerken, kaynarken çıkan ses (Çr.).
hoşurdaklı Sözüünün yerini, za-

manını gözetmeden özensizce konuşan kimse (Obruk-Do.).
hot (1) Kalça kemiği (Su.; Büğdüz-Çr.). “Bizim gişinin hotuna ağrı geldi.” Tdk 1993: 2066
hot (2) Ters, sinirli, inatçı (Çr.). “Sen hot, ben hot, sarıkıza kim versin ot.” Yoksul 2013: 561
hoter Fötr şapka (Al.). “Başında hoter, ayağında iskarpin harmanlarda volta atıp caka satıyormuş.”
 Uçakçı 2006b: 153
hotik İlaç kabul etmez, iyileşmez yara (İsahacı-Al.). “Kendi sohbetini bilmeyen artık / İçerisin almış bir illet hotik” Arısoy 1970: 49
hotlamak Atlamak, sıçramak (Al.; İs.; Kamışlı-Su.). “Hotladı gitti eşiği / Sofrada kaldı kaşığı”
 Ayhan 2002: 174
hotoz Kabarık, karışık saç (Evcı-Bo.). “Sevimli hotozlu başı, renk renk tüyleriyle kitaplarda gördüğümüz cennet kuşlarına benziyordu.”
 Sarıyüce 2006: 72
hotuk Ağaçlarda yarma aşısı yapılan yerin hemen altında oluşan yumru (İs.).
hotun Ağaç yayık (Çr.).
hoturaf Fotoğraf (Âşıkbüki-Os.; Çalyayla-Çr.).
hov 1. Şiddetli istek, heves (Çr.). 2. Hınç (Çr.).
hozdala Sorumsuz, umursamaz davranışlar içinde olan genç kız (Dutçakallı, Evcıkuzkışla, Kayı-Çr.). “Hozdala yârim yaz geldi / Yaylaya kiraz geldi” Türkoğlu 2007: 174
hozdura Lades (İs.). “Bu hozdura olayı baştan sona yanlış değil miydi?”
 Kalayoğlu 2017: 120
hoyhoy Boş boş (Külâh-Al.).
hoyhoycu Birini gaza getiren, hız veren (İs.).
hoykurmak Yüksek sesle, yana yakıla ağlamak, höykürmek

(Âşıkbüki-Os.).
hoylamak Saldırmak (İs.).
hoyrat 1. Yakışksız, çirkin (İs.; Turgut, Sarimbey, Serban-Çr.). “Hoyrat, yüzüne bakılmaz derecede çirkin bir kadınmış.” Benice 2002: 166
 2. Acemi (Çr.). 3. Tuhaf (Çıkrık-Çr.). “Şu elbiseler sırtında pek hoyrat duruyor.” Tdk 1993: 2423
ho yuk 1. Bostan korkuluğu (İsahacı-Al.; Su.). 2. uzun boylu, kaba (Gökçam-Su.). “Fındıklı kızları temelli hoyuk / Kızılhamza kızları kınalı ge-yik” Arısoy 1970: 67
hozalak Çamların yeşil iğne yaprakları (Çr.).
hozan (1) Dinlenmeye bırakılmış, birkaç yıl işlenmemiş tarla (İsahacı-Al.; Ba.; İs.; Os.; Su; Çıkrık-Çr.). “Uykudan kafası dönmüş kazana / Yayılmaz çayırda sürün hozana”
 Arısoy 1970: 99
hozan (2) Yabani büyük arı (Aşağıfındıklı-Su.).
hozana Parlak siyah renkli çok büyük yaban arısı, ozana (İs.).
höbek 1. Küçük tepe (Çr.). “Erinmiyo, dozer gibi kazıyo / Höbekleri sıra sıra diziyoy” Kurtoğlu 2006: 16
 2. Dövenle sürülecek arpa ya da buğdayın bir araya toplanmış durumu; öbek (Beydili, Eski-ekin-Çr.). 3. Aynı türden olan ya da birbirine benzeyen nesnelere yığını (Beydili-Çr.).
höbelek Bir çeşit mantar (Çr.).
höbelem Meşe mantarı (Bademce-Ka.).
höbelen İlkbaharda çıkan, yenilebilen bir mantar türü (Gölet-Ka.).
höbere Ölçsüz, biçimsiz, iri yarı (Dutçakallı-Çr.).
höbüdük Sersem, aptal (Çr.).
höccet Gözü açık, işini bilen (İs.).

höcebe Yaşına göre çok şey bilen (İs.).
höcüm Saldırı, hücum (Su.).
höcürebıcaç Delik deşik, lime lime (Çr.).
höddürük Fittirik erkek (Su.).
hödene İri gövdeli, boylu postlu (Çr.).
hödene hödene Çekine çekine, korka korka gezmek (Çr.).
hödük 1. Korkak, ürkek (Su.; Çr.).
 2. Kaba, saygısız (Kayı-Çr.).
hödüklenmek Korkmak, ürkmek (İs.; Çr.). “Tüyden kulaklarını dikip patırtı dinliyor, hödüklüyordu.” Demiryürek-Ozulu 2017: 139
hökela Ukala, sözünü bilmez (Ka-yı-Çr.).
hökelek Azamet (Ka.).
hökelekli 1. Çalılı, gösterişli, iri yapılı, boyu bosu yerinde olan kimse (İs.; Ka.; Su.; Çr.).
 3. Okkalı (Çr.). “Şu adam köşeye oturmuş hökelekli hökelekli laf atıyor.” Çorumlu 2009: 242
höküm Güç, etkililik (Yeşilyurt-Al.; Karagöz-Çr.). “Köylü Zeynel’in hökmü Büvetliye değil, Çorumluya geçer.” Yoksul 2013: 468
hökümet Hükümet (Yeşilyurt-Al.; Ka.; Çalyayla-Çr.). “Hökümet yalançıya belı bes diyor.” Yöndem 1983: 46
hökümlü Gururlu (Gölet-Ka.). “Baksana hökümlü hökümlü yürüyor.” www.golet.tr.gg/
hökür hökür Yüksek sesle ağlamayı anlatır (Çr.). “Anası Saime Hanım ağlamaktaymış ki hökür hökür...” Tahir 2006: 83
höldür höldür Çok bol (Gölet-Ka.). “Bu pantolonu giymem, baksana höldür höldür.” www.golet.tr.gg/
höldür höşek Gerçek biçimini yitirmiş olan eşya (Gölet-Ka.). “Şu halıya bak! Höldür höşek olmuş.”

www.golet.tr.gg/
hölhöpürdek Düzensiz bir şekilde, saygısızca (Çr.).
höllenbeç Sulanmış, cıvıklaşmış (Çr.). “Yağmur yağa yağa sokaklarda çamurlar höllenbeç oldu.” Tdk 1993: 2430
höllo Biçimsiz insan anlamında takma ad (Su.).
höllük → öllük (Alacahöyük-Al.; Do.; Aşağıfındıklı, Kamışlı-Su.; Beydili-Çr.). “Taze höllük eledim / Kuzucuğum beledim” Gösterir 2011: 205
höllüm 1. Bedence gelişmiş, gerizekali kimse (Çr.). 2. Düzensiz, yırtık pırtık giyinen kimse (Çr.).
hölpüm Bir yudum (Gölet-Ka.). “Bir hölpüm kahve bile vermedi.” www.golet.tr.gg/
hömbül hömbül yürüme İri kimselerin deve gibi yürümesi (Çr.).
hömelme Kavga için ileri atılma (Göcenovacı-Çr.). “Ne hömelip duruyon oğlum, gaçtan aşağı olmaz diyon?” Kerman 1997: 21
hömelmek 1. Birisine kızarak saldırmaya hazırlanmak, üzeri ne atılmak, hamle yapmak (Hacıhamza-Ka.; Sarimbey-Çr.). 2. Karşı koymak, sırtarmak (Ovasaray-Çr.). “Ne hömelip duruyon oolum?” Kerman 1997: 68
hömermek → hömelmek 1 (Çopraşık-Al.; Kavşut-Su.).
höngül (1) Şekerpancarı (Ka.). “Pancara höngül, ağıra hımbıl ... derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134
höngül (2) Etine dolgun, besili (Âşıkbüke-Os.). “Höngül tavuk yine yok avlularda.” Arslaner 2016: 252
höngürtü Feryat, bağırma (Çr.). “Höngürtüyü kessene bre alçak!” Tahir 2006: 242
hönüt Yobaz, yabancı kimse (Su.).
hööle Şöyle (Su.).

höppü Söğüt dalından yapılan düdük (İs.). “Mahallede höppü, düdük sesleri almış yürümüş.” Kalayoğlu 2017: 172
höpür höpür Hızlı hızlı, gösterişli (İs.). “Ama yüreğim de höpür höpür atmaya başladı.” Benice 2002: 207
höreke (1) İri, yakışsız kimse (İs.).
höreke (2) Pamuk ya da yün eğirmekte kullanılan iğ (İs.).
höreke (3) Gazyağı gibi sıvıları şişeye doldurmada kullanılan huni (İs.).
höreleme Cırcıvık, akıcı, elde avuçta durmayan (Os.).
höreleme Üstüne çullanma (Os.).
hörene Geniş, bol, büyük (İs.).
hörgü Örgü (Kuyucak-Me.).
hörk Otlayan hayvanın kazığa bağlandığı uzun, dayanıklı ip (Dutçakallı-Çr.).
hörküç Dağınık, biçimsiz yığıntı (Su.).
hörlek İshal (Çr.).
hörmət Hürmet, saygı (Akçalı, Gökçam-Su.; Evciortakışla, Sarimbey-Çr.). “Aşığı maşuktan eyle haberdar Yol diliyle selam söyle hörmət et” Şahadoğru 1995: 79
hörpletmek Yudumlamak (Su.).
hörpücek İyi pişmiş, bol sulu yiyecek (Âşıkbüke-Os.). “Hörpücek-gineli bi ay büşün de hep barabar yiyelim.” Arslaner 2016: 252
hörpüldetmek Ses çıkararak içmek (İs.; Çalyayla-Çr.).
hörpüm Yudum (İs.; Su.; Çalyayla, Gökköy, Ovakarapınar-Çr.). “Gelen çayı birkaç hörpümde bitirdi.” Güven 2010: 182
hörtmek İçecekleri ses çıkararak içmek (Âşıkbüke-Os.).
hörtüm Yudum, hörpüm (Âşıkbü-

kü-Os.). “İki hörtüm çay var burada, kimseye yetmez.” Arslaner 2016: 252
hörü Huri (Çr.). “Kara ile sarıdan hörü, sarı ile akçadan peri; iki karadan elinin körü doğar.” Yoksul 2013: 425
hörüdek Bir sıvıyı birdenbire akıtma (Çr.).
höruk (1) Köstebeğin kabarttığı toprak yığını, tepçik (Göcenovacı, Köprüalan-Çr.).
höruk (2) Hayvanı kazığa bağlamaya yarayan ip (Eskiekin-Çr.). “Kazığı kopardık, yuları kırdık / Çare midir bize höruk Deyzoğlu” Kurtoğlu 1998: 24
höruklemek Tepeleme doldurmak, yığmak (Al.; Su.; Beydili, Çalyayla-Çr.). “Oluk höruklenmiş, o günün işi baş edilmişti.” Gümüş 1977: 15
hörukli Tepeleme, ağzına kadar dolu, taşkın (Çıkrık-Çr.). “Doluya hörukli, biraza birez / Havuca pürçüklü, kiraza kirez” Gösterir 2014: 79
hörü hörü akma Börek ya da benzeri yiyeceklerin çok yağlanması sonucu yağların ele, kola akması anlamında övme, övünme sözü (Os.). “İki gözüm hörü hörü aksın.” Başaran 1974: 94
hörumcek Örumcek (Kuyucak-Me.).
höst At, katır gibi hayvanları durdurma, kovalama ünlemi (İs.; Kamışlı-Su.; Çr.). “Haydi oğlum, höst deyip uzaklaştı faytoncu.” Güven, 2017: 116
höstlemek Terslemek, azarlamak (Göcenovacı-Çr.). “Üç günlük bir ömrünüz kalmış şurada, bırakın öyle yarenliği, gül gibi geçinip gidin diye höstlemez mi babasını?” Gümüş 1977: 31
höstlenmek Azarlanmak (Göcenovacı-Çr.). “Azarlanıyoruz biz de, hakkımızı arıyoruz diye höstleniyoruz

arkadaş." Gümüş 1977: 61
höstürük Çirkin, biçimsiz, yakışsız (İs.). "Çirkin höstürük, güzel gözle / Diyen görürsen Çorumludur o" Gösterir 2014: 79
höşdemek Öküz ya da mandaları yürütmek (Çr.).
höşge → hüşkü (1) (İs.).
höşkü Eskimiş, bozulmuş (Çr.).
höşlemek Öküz ya da mandaları yürütmek (Çr.).
höşmerim Et, yumurta ile yapılan bir çeşit yemek (Su.; Küçükpalabiyik-Çr.). "Tabak tabak höşmerim / O yâr benim esmerim" Aytekin 200: 166
höşür Çiçek bozuğu, çopur (İsahacı-AL.). "Çomar'ın kızları çopurdur höşür / Külâh'ın kızları kaynar karışır" Arısoy 1970: 68
höşürük Zayıf, cılız çocuk (İs.).
höt hötlemek Azarlamak (Çr.).
hötük Höt deyince kaçan kimse, ürkek (Gökçam-Su.).
hötüm Kötürüm (Çr.).
hötüm olmak Çok yorulmak (Çalyayla, Çobandivan-Çr.).
hötürmek Sürgün, ishal olmak (İs.).
höyküre höyküre ağlamak İçini çeke çeke sesli olarak ağlamak (Os.). "İhtiyar höyküre höyküre ağlar-ken Enver tepelere doğru yol alıyordu." Destanoğlu 2006: 38
höykürmek 1. Yüksek sesle ağlamak (Al.; Sarimbey-Çr.). 2. İçini çekmek (Os.). "Bir yerlerinden fıskırıyorca höykürdü sonra. Omuzları inip kalkmaya, sarsılmaya durdu." Gümüş 1977: 27
höyük (1) Toprak yığını, tepcecik (Çr.). "Tepenin höyük olduğuna hükmederek fotoğrafını çektiler." Demiryürek-Ozulu 2017: 140
höyük (2) Korkuluk (Çr.). "Boyun bostana höyük olsun."

Yoksul 2013: 162
hözek Mısır koçanı (Ovasaray-Çr.).
hözmek Mısırın tanesiz koçanı (Os.).
hu Kamış ya da çubuktan yapılan bağ, bahçe kulübesi (Çr.).
huçgun Aşırı beklentiden oluşan istek (Su.).
huku Seslenme ünlemi (çocuk dilinde) (Çr.).
huleylim Giyinişi düzgün olmayan (Çr.).
hulu Değnekle oynanan bir çeşit oyun (Satıyüzü-İs.).
humar (1) Emek vermeden, hazıra konulan şey (Os.). "Benim hiç humarım yok." Tdk 1993: 2442
humar (2) Kumar (Dutçakallı, Göcenovacı-Çr.). "Bir daha humar oynamamaya tövbe etmiş." Çorumlu 2009: 1656
humar yangını Kumarı çok seven kişi (Çr.).
humayı → humayun (Âşıkbükü-Os.).
humayun Amerikan bezi, patiska (İs.).
humbul Budala, miskin (İs.).
hunu Bunu (Al.).
hurç 1. Heybenin büyüğü (Dereyazıcı-Al.; Su.; Gökköy-Çr.). 2. Çı-kın, bohça, dağarcık (Evcı-Bo.; Eskiekin, Sarimbey-Çr.). "Gül kokar burcu burcu / Gülle doldurdum hurcu" Gösterir 2011: 311
hûrimelek Kendisi de huyu da güzel olan kadın (Çr.).
hurşidiye Hindiye, altıparmak, iplik gibi çeşitleri olanbir kumaş (Su.; Çr.).
husa Kaygı, tasa, korku (Çavuşoğlu-İs.; Bademce-Ka.; Su.). "Leblebi koydum tasa / Aldı beni bir husa" Gösterir 2011: 89

husalanma Edişelenme, kaygıya düşme, tasalanma (İs.).
huşumlenmek Huylanmak (Al.).
huval Ayakkabıcılıkta kalıbın üst kısmına destek amacıyla çakılan kama şeklinde ağaç parçası (İs.).
huysukmak Alışkanlık haline getirmek (Âşıkbükü-Os.). "Çocuğun kolu iyice huysuktu; ikide bir çıkıyor." Arslaner 2016: 252
huysunmak Kötü huy edinmek (Çr.).
huyuklanmak Kuşulanmak (İs.).
huzme Çizme ya da potinin topuğu arkasına takılan, bineği dürtüp hızlandırmaya yarayan demir mahmuz (Çr.).
hüdü 1. Dalyaya benzer bir çocuk oyunu (Âşıkbükü-Os.). 2. Topaç (Os.).
hüdük Korku, kuruntu (Os.).
hüdüklemek Korkmak, ürkmek (İs.; Çalyayla-Çr.).
hüdüklü Tedirgin (Çr.). "Elleham sen de bizim komşu gibi hüdüklünün birisin." Yoksul 2013: 284
hüdü oynamak Topaçla oynamak (Os.).
hükela Bilgiç, ukela (Su.).
hülâsa Dolayı (Su.).
hüllelemek Üzerine saldırmak, çökmek (Su.).
hüma Kaşları yukarı kaldırma (Çr.).
hümüyün → humayun (Çr.).
hüner Huni (Çr.).
hünkürmek 1. Haykırarak ağlamak (Su.). 2. Sesli olarak burnunu temizlemek, sümürmek (İs.).
hünük Sıkılğan kimse (Çr.).
hürpüm Yudum (Su.). "Kahvesin-

den bir hürpüm çektikten sonra Mahinur'un kendisine baktığını fark etti." Sarıyüce 2004: 80
hürü Huri (Çalyayla, Mislerovacı-Çr.). "Derede sürü gezer / Kalbimde hürü gezer" Gösterir 2011: 281
hürüklemek Çok doldurmak, yığmak (Mislerovacı-Çr.). "Dertlerim depreşti tepeler gibi / Yığın yığın hürüklendi bu sıra" Çırakman 1992: 204
hürüklü Bir kabın taşacak biçimde doldurulmuş durumu (Kamışlı-Su.).
hürünü Biri kadın, öteki erkek iki kişiyle oynanan bir halk oyunu (Çr.). "Bir kol alttan bir üstten / Oynayalım hürünü" Gösterir 2011: 319
hüs Sus, konuşma (Kamışlı-Su.). "Hüs işte yüzü tükümlü." Doğan 2004: 206
hüsdon Entari (Su.).
hüşgü (1) Evde, evin çevresinde biriken kırıntı döküntü, çöp (Obruk-Do.; Âşıkbükü-Os.).
hüşgü (2) Ham meyve (İs.).
hüşkü (1) Buruşmuş, çürümüş işe yaramaz meyve (Gölet-Ka.; Çr.). "Meyve diye önümüze hüşkü çıkardılar." Kerman 1997: 21
hüşkü (2) İşe yaramaz giyim eşyası, döküntü (İs.).
hüşüm gelmek Olumsuz bir durum olacaktı gibi ürkmek, korkmak, tedirginlik duymak, kuşulanmak (Külâh-Al.; Os.; Gökçam-Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Hüşüm geldi bir vakit eve giremedim." Demiryürek-Ozulu 2017: 199
hüyük → höyük (Hacıhamza, Mak-sutlu-Ka.; Me.; Or.; Gökçam-Su.). "Evleri hüyüktedir / Yeşil perde yük-tedir" Ertekin 2006: 49
hüyükmek Ansızın korkmak (İs.).

hüzmek Mısır koçanı (Os.).

I

ı Anlamadım, tekrar et anlamında kullanılır (Çr.).

ıbrık Güğüm (Miyanesultan-Al.). “İbrığım su doludur / Yolum sevda yoludur” Gösterir 2011: 300

ıccak Sıcak (Harunköy-İs.). “İccak mı dēlūdū.” Abaz 2004: 131

ıçkırık Hıçkırık (Güvenli-Çr.). “Gurbette sevdiğim yâr / İçkırıklar tutası” Ertekin, 2006: 100

ığıldanak Usulcacık, sesizce (İs.; Çr.). “Kapısından baktım, ığıldanak aktım” Gürsel 1997: 261

ığıl ığıl (1) → Kartopu (1) (Çr.).

ığıl ığıl (2) Yavaş yavaş (Su.). “Pencereden bakan yâr / İğil ığıl akan yâr” Ertekin 2006: 97

ıgınmak 1. Soluğunu içinde tutarak kendini zorlamak (Çıkrık-Çr.). 2. Bir iş yaparken, ağır yük taşıırken ses çıkarmak (Çr.).

ığranmak Sallanmak (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; Büyükerikli-Uğ.). “Duydum çölden sökün etmiş bir ceylan / İğranıp geliyor teli hoş geldin” Arısoy 1970: 47

ığrınmak İki yana sallanmak (Göcenovacı-Çr.). “İç geçirdi, iki yana ığrındı farkında olmadan.” Gümüş 1977: 91

ığrip Yalan, düzen (Çr.).

ıhdım Bebeğin beşikte kullanılan her türlü giysisi ile öteki gereçleri (İs.).

ıhı İşte (İs.).

ıhıç Felç, inme (İs.).

ıhlamak Yorgunluktan, hastalıktan ya da sıkıntıdan sık sık nefes almak, inlemek (İs.; Çr.).

“Kum mu taşıyorsun, ne ihlayıp duruyorsun?” Yoksul 2013: 471

ıhlayıp kütülemek Hastalık nedeniyle sık sık soluk alıp inlemek (Tolamehmet-Çr.). “Yataktan kalkıp tuvalete gidecek, su içecek hali yok. İhlayıp kütülüyor.”

Güven 2017: 39

ıhmak Devenin çökmesi, oturması (İs.; Çr.). “İht deveyi, çal mıktı.” Yoksul 2013: 385

ıhtırmak Deveyi çöktürmek, oturtmak (Çevreli-Al., İs.). “Deveyi ihtırmak da bir marifettir.”

Yoksul 2013: 238

ıh Hayır, olmaz (Çr.).

ıçkırık Hıçkırık (Çalyayla-Çr.). “Bugün yâri çok andım / İçkırık tuttu m’ola” Gösterir 2011: 76

ıkul çokul Kendini zorlayarak iş yapmak (Os.).

ıkiş ıkiş Zorlanarak, zoraki (Ka.).

ıklım tıklım Ağzına kadar dolu, çok kalabalık (İs.). “İklım tıklım bütün alanı doldurmuşlardı.”

Yoksul 2013: 385

ıkman İdman (Çr.).

ıkrılmak Bir işi yapmak istemek; niyetlenmek (Çalyayla-Çr.). “İkrıldım yâre gidem / Kapatmış yolu dağlar” Gösterir 2011: 259

ılbır ılbır Pırıl pırıl (Tutçakallı-Çr.). “Başımdaki poşular / İlbır ılbır ışılar” Gösterir 2011: 262

ıldır Alacakaranlıkta ışık (Su.). “Ay ışıır ıldır ıldır / Gel de yâr beni güldür” Aytekin, 2003: 13

ıldır yaz Penceresiz, kapısız, eşyasız ev (İs.). “Bu nasıl oda ıldır yaz.” Tdk 1993: 2465

ıldırısıcak Sıcak sıcak (Çr.).

ıldırışık → ıldır yaz (Çr.).

ılga Kaygı veren düşünce, endişe

(Âşıkbükü-Os.). “Akşam bir sürü ılga ile yatınca gece boyu uyuyamadım.” Arslaner 2016: 252

ılga gitmek Çabuk gitmek, koşarak gitmek (Su.).

ılgamak Saldırmak, abanmak (Su.).

ılgar Hayvanın yürümeyle koşma arası yürüyüşü (Çr.). “Bir gece ılgarla yetişip Niksar’ı basıyor.” Tahir 2008: 28

ılgı Soy sop (İs.).

ılgıdır İpliği çile yapmaya yarayan iki ucu çengelli tahta araç (Alacahüyük-Al.).

ılgın (1) Dere ya da çay kıyılarında kendiliğinden biten ağaççıklar (Evcı-Bo.). “Dere kıyısındaki ılgınların arasına oturdum.” Sarıyüce 2006: 47

ılgın (2) Hayal (Çr.).

ılgın ılgın Yavaş yavaş (Kalecik-Me.). “Aydınlara kurban bu canım elbet / İlgın ılgın esen yeli severim” Piroğlu 1981: 23

ılgıt ılgıt Yavaş yavaş, hafif hafif (esen rüzgâr, akan su gibi şeyler için) (Çiçeklikeller-Su.; Eskiekin, Sarimbey-Çr.). “Sancak sancak açan güller / İlgıt ılgıt esen yeller” Kurtoğlu 2006: 83

ılgı Kuşku, işkil (Çr.).

ılgım salkım Belli belirsiz (Çr.).

ıl haz Çuvaldız (Çr.).

ıl hı Soy sop (İs.).

ıl fıır Gübür, çer çöp (Çalyayla-Çr.).

ıl kman İdare lambası (Külâh-Al.; Su.).

ılncak → ılncak (Âşıkbükü-Os.).

ılncak Küçük çocuk salıncağı (Çavuşoğlu, Karkın-İs.; Os.). “O çocuklara ılncak et.” Abaz 2004: 140

ıl nğaç → ılncak (Su.; Çr.). “Herif, şu ıl nğacı sallayıver de bulaşığı yay-hayım.” Kerman 1997: 22

ıl nkaç → ılncak (Su.).

ılısıcak Sıcacık (Çr.).

ılıtm Bebeğin beşikte gerekli malzemelerinin tümü (İs.).

ılıtmılık Bakımsızlıktan harap olmuş yer (Çalyayla-Çr.).

ıl k (1) 1. At sürüsü (Çr.). 2. Damızlık kısrak (Ovasaray-Çr.).

ıl k (2) Kuytu yer (Ka.).

ıl k ıdır → ıl g ıdır (Kavşut-Su.).

ıl k ımak Akmak (mecazi anlamda) (Çr.). “Yârime görünce gönlüm ıl k ıyor.” Tdk 1993: 2473

ıl k ınlık Bataklik (Çr.).

ıl k ık Güç, kuvvet (Çr.).

ıl mak Uykuya dalmak, uyuklamak (Çr.).

ımbal Bağ ile ilgili bir ölçü birimi (İs.).

ımbık Damıtma yoluyla içki yapmaya yarayan düzenek, imbik (Obruk-Do.; Çalyayla, Eskiköy, Tolamahmet-Çr.).

ımbıl ımbıl Şişmanlıktan ötürü etlerin sallanması (Os.).

ımklık Bulutlu, durgun hava (Elvançelebi-Me.; Büyükbolatlı-Su.).

ımıl ımıl Yavaş yavaş, ağır ağır, hafif hafif (Su.). “İmıl ımıl geliyor.” Koşay-İşitman 1932: 179

ımırğa Körpe, taze (Gölet-Ka.). “İmırğa salatalığı severim.” www.golet.tr.gg/

ımızgamak Hafif uyuklamak (Bademce-Ka.).

ımsık Söze, sohbe katılmadan, sessizce oturan içine kapanık kimse (Os.).

ımcık Somurtkan, aksi kimse (Çr.).

ımcıkma Bıkkınlık gelme (Su.).

ıngıldamak Kimildamak, konumundan hafifçe uzaklaşmak (Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Bu adamı yerinden ıngıldatamıyoruz.” www.golet.tr.gg/

ıngıl ıkış Hastalıktan yeni kalkmış kimsenin ağır ağır yürümesi (Çr.). “İngıl ıkış bugün evden size kadar gelebildim.” Tdk 1993: 2478

ıngıl yokuş Gücü yetmeyerekten (İs.; Os.).

ıngırızlamak 1. Bir şeyin kullanılmayacak duruma gelmesi (İs.). 2. Hastalanıp güçsüz düşmek (İs.).

ıplak Parlak (Su.).

ıplamak Parlamak, parıldamak (Evcı-Bo.; Su.). “Dağlar uzakta, karlı doruklarıyla güneş altında ıplayıp duruyordu.” Sarıyüce 2004: 181

ıpldamak Parlamak, parıldamak (Evcı-Bo.). “Sonsuz kırdı düşlere dalmış bunca köyün gecenin içinde ışıkları ıpldar.” Sarıyüce 2006: 18

ıplı ıplı Pırlı pırlı (Evcı-Bo.; Çitli-Me.; Su.; Kayı-Çr.). “O yıllar şimdiki gibi ıplı ıplı sokak lambaları nerde.” Özçatalbaş 2002: 132

ıplı ıplı Parıltı (Su.). “Derin bir uykuya gömülmüş evlerde ateşböceği ışıltısı kadar olsun bir ıplı ıplı yoktu.” Sarıyüce 2004: 117

ıraat Rahat, huzur (Çr.). “Nasıl iraat olurum böylecene...” Gümüş 1977 : 11

ıraatlına furmak Rahatlamak, rahata ermek (İkipınar-İs.). “Şindi de iraatlına furdum.” Abaz 2004: 124

iradiyon Radyo (Su.; İsmailköy-Çr.). “Sandık değildir dedi Abduş, iradiyondur.” Güven 2013: 211

iradiyen Radyo (Bademce-Ka.).

iradiyo Radyo (Ka.).

iradyo Radyo (Göcenovacı-Çr.). “İradyoda felan konuşuyorlar ya, o akıl aynen.” Gümüş 1977: 136

iraf Raf, terek (İs.; Ka.; Çr.). “İraflarda bal kabak / Gerdanı altın tabak” Gösterir 2011: 116

irahat Rahat (Ka.; Evcıortakışla, Göcenovacı-Çr.). “Deliyi düğüne ça-

ğırışlar, bura bizim evden irahat demiş.” Yoksul 2013: 232

irahat durmak Yaramazlık etmemek, sorun çıkarmamak, sa- taşmamak (Çr.). “Elin golun irahat dursun.” Kerman 1997: 69

irahmatlık Rahmetlik (Su.).

irahmet Rahmet, yağmur (Ka.; Âşıkbükü-Os.; Su.). “Göde göde mekerek / Gökten irahmet gerek” Dbk 2003: 82

irahmetlik Rahmetlik (Elmapınar-Me.).

irak Uzak (İs.; Ka.; Eskiekin, Evcıortakışla, Karahibar, Turgut-Çr.). “Her bakan göz irakları göremez / Hasretlik çekmeyen haber soramaz” Gardaş 1979: 24

irakı Rakı (Ka.; Çalyayla, Eşençay-Çr.). “Kızlar şaraba düşmüş / Gelinler irakıya” Gürsel 1997: 269

iraksımak Uzak sanmak (Çr.).

iralmak → iramak (Çr.).

iramak Uzaklaşmak, uzamak, ara açılmak (Yazır-Bo.; İs.; Kalecik-Me.; Eskiekin, Evcıortakışla, Serban-Çr.). “Kavuşalım yakın iken aramız / Yer gök gibi iramadan sevdiğim” Kurtoğlu 2006: 42

iramazan Ramazan ayı (Yenişihlar-Ba.).

iramet Rahmet (Çr.). “Köse İmam demedi miydi iramet olası...” Gümüş 1977: 14

iramuk Traktör kasası (Yenişihlar-Ba.).

iras gelmek Rastlamak (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; Su.). “Evraaç kırığımdan kadağın çakmış / Ben böyle tapana bir iras geldim” Arısoy, 1970: 91

irât Rahat (Harunköy-İs.). “Burda gece gündüz irât gomazlarıdı.” Abaz 2004: 152

iratmak Arasını uzatmak, geciktirmek (Karahisar-Çr.). “Feyiller karıştı kalmadı tuzu / Gönüller soğudu irattı yazı” Çevik 2008: 43

iravak Taze, akışkan bal (Su.; Çalyayla-Çr.). “Erguvanım kokarım / İravak balım akarım” Aytekin 2003: 78

irazi Razi (Su.; Gökköy-Çr.). “Ben senden ırızıyım / Her günüm böyle olsun” Aytekin 2003: 39

ırbık Su kabı, ibrik (Kılcılı-Al.; İs.; Su.; Büyükgülücek, Gökköy, Serban-Çr.). “İrbığın kalayı var, her işin kolu var.” Yoksul 2013: 385

ırbuk Büyük sürahi, ibrik (Bademce, Yağcılar-Ka.).

irefa Çocukların göğsünde çıkan yara (Su.).

irgalamak Sarsmak, sallamak, silkelemek (İsahacı-Al.; İs.; Bademce-Ka.; Körkü-Su.; Gökköy-Çr.). “Çeten irgaladı kalmadı halim / Bindirin çetene Çomar’a salın” Arısoy 1970: 100

irgalanmak Sallanmak (Yazır-Bo.; Evcıortakışla, Gökköy-Çr.). “Bir dala bastığında bin dal irgalanır.” Yoksul 2013: 143

irganmak Irganlamak, sallanmak (Göcenovacı-Çr.). “Sıddık görmüş kendirin irgandığını, varıp bakmamış, kötüsü gelmemiş aklına.” Gümüş 1977: 56

irgat böreği Yufka biçiminde açılan hamurun içine ıspanak, toz biber, yumurta, karışımından oluşan harcın konulup sacda pişirilmesi ile hazırlanan bir tür börek (Os.). “Osmancık böreğinin eski adı irgat böreğidir.” Oğuz 2006a: 42

irgatlık 1. Temmuz ayı (Su.). 2. Hasatta çalışma, azaplık (Yenişihlar-Ba.; Gökçam, Kamışlı-Su.). “İrgatlığa gidiyoruz.” Doğan 2004: 93

irig Açık (İs.). “Yatarken âzi irig uyudu demek.” Abaz 2004: 114

ırık 1. Az açıklık, aralık (Ka.; Âşıkbükü-Os.; Babaoğlu-Çr.).

2. Uzak (Palabıyık-Çr.). “Avrada sırtımı dönük yatarım / Beden yorgun, aşka ırık patıron” Özgür 2002 : 92

ırılık Açıklık (Harunköy-İs.). “İrılıktan ışık da görükü.” Abaz 2004: 149

ırılmak Ayrılmak, uzaklaşmak, kaçmak, sıvışmak (Kayabüget-Al.; Alancık, Köseeyüp-Me.; Su.). “Gönül çiçeğine konduk avlandık / İrılmadık bu yerlerde eğlendik” Ercan 1991: 147

ırılmım (1) İşe yaramayan, önemsiz eşya (Çalyayla-Çr.).

ırılmım (2) 1. Tahta arası (Âşıkbükü-Os.). 2. Kıyı köşe (Âşıkbükü-Os.).

ırılmak Uzaklaştırmak (Çr.).

ırım Gözün görebildiği kadar uzaklık (Çr.).

ırmak Ayırmak (İs.).

ırıp Düzenbazlık, aldatma işi (Gölet-Ka.).

ırıpçı Düzenbaz, aldatıcı kişi (Gölet-Ka.). “O, ırıpçının biridir. Dikkatli ol.” www.golet.tr.gg/

ırıplı Gerçek dışı, çok abartılı (Os.).

ırıs Düğün evine destek amacıyla getirilen yiyecekler (Gökçedoğan-Ka.).

ırısız Huysuz, geçimsiz (Çalyayla, Karagöz-Çr.). “İrısız yâr haşat oldum elinde / Çok gılladın baba çıksın dilinde” Gösterir 2008/84: 11

ırızgı rızık, nasip (Âşıkbükü-Os.). “İrızgıyı veren Allah.” Arslaner 2016: 252

ırkalamak → irgalamak (Çr.).

ırkılma Üzerine doğru eğilme (İs.).

ırlamak Şarkı, türkü söylemek (Su.). “Biraz sonra çığlık koparak ırlayacağı ağdın sözlerini yakıştırıyor.” Sarıyüce 2004: 242

ırmak (1) Uzaklaşmak (Yazır-Bo.; Akçalı-Su.; Mislerovacı-Çr.). “İn-

sanlıktan ırma sakın / Yâr ol gel ozanın yâr ol “Koygun 2002: 38

ırmak (2) Kapıyı, pencereyi açmak, aralamak (Âşıkbüğü-Os.). “Şu pencereyi biraz ırsan da hava gelse içeri.” Arslaner 2016: 252

ırşat Çirkin, biçimsiz (Gökçam-Su.).

ırussuz → ırıssız (Os.).

ırza Rıza (Yenişahlar-Ba.; Os.).

ırzalık Razılık, razı olma (Göcenovacı-Çr.). “Yüksünüyorsun, evinde durduğuma ırzalık vermiyorsun, ayır.” Gümüş 1977: 103

ıscak Sıcak (İs.). “Bişürüp de götürükten ıscak südü...” Abaz 2004: 115

ısdar 1. Kilim dokumaya yarayan araç (Bademce-Ka.). 2. Dokuma tezgâhının bir parçası (Su.).

ısgat Ölünün ardından dağıtılan para (Su.).

ısgılık Işlık (Âşıkbüğü-Os.). “Karabüğüt’ten bir çatal ısgılık duyuldu, herkes kulak kabarttı.” Arslaner 2016: 252

ıscak (1) Hamam (Çr.). “Gonşu, yarın beraber ıscaca gidek. Sırtım bek gi-dişyo.” Tuluk 1991.

ıscak (2) Sıcak (Körkü-Su.; Arpalık, Dutçakallı, Gökköy, Morsümbül-Çr.). “Sefil Çırakman’ım kısmetin arar ıscak yiyene pek fazla yarar” Çırakman 2002: 179

ıslık (1) Hamam (Çr.).

ıslık (2) Sıcak (İs.).

ıslınık muskası Bir kişinin meylini istenen kişiye çevirmek için yazılan muska (Çalyayla-Çr.). “Bir ıslınık muskası yazıp koymalı yastıklarının altına, içine, görünmedik bir yerine.” Gümüş 1977: 125

ısrığı (1) Göz ağrısı (Su.).

ısrığı (2) İsrırgan otu (Alacahöyük, Kıcılı-Al.). “İltihabı söksün diye ısrırganın suyu içilmekteydi.” Balıkcı 2010: 76

ısrımuk Isırılmış, dişlenmiş şey (İs.). “Bu ekmek kimin ısrımuğu.” Tdk 1993: 2491

ısıtma Sıtma hastalığı (Çalyayla-Çr.). “Yarı ısıtma tutmuş / Ben ısıtma bağlarım” Ertekin 2006: 38

ıslav İyi (Al.).

ısmarıç Yapılması ısmarlanan şey, sipariş (Külâh-Al.; Os.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “İsmarıçlarımı gene bir unut da göreyim seni!” Sarıyüce 2004: 55

ıspıt Pişirilerek yenen bir çeşit yabancı ot (Çr.).

ıssı Sahip, efendi (Me.).

ıstar Halı, kilim gibi şeyler dokunan tezgâh (Külâh-Al.; Büyükbolatlı-Su.; Gökköy-Çr.). “İstarın altından geçirilen çocuğun boyu kısa olur.” Yoksul 2013: 386

ışgın Bir yıllık ağaç sürgünü, filiz (Âşıkbüğü-Os.; Su.).

ışıldı Kendini çok önemseyen, olağanüstü gören kimse (Os.).

ışıklık 1. Eski evlerde lamba koymak için yüksek bir yere yapılan küçük raf. 2. Dam benzeri yerleri aydınlatmak için yapılan küçük pencere (İs.).

ışılak (1) Parlak (İs.; İsmailköy-Çr.). “Arka cebinden ışılak tabakasını aldı.” Güven 2013: 190

ışılak (2) Rugan (Çr.). “İşilak kundurayı severim.” Tdk 1993: 2496

ışılamak Parlamak (Su.). “Hepsinin yüzleri pırıl pırıl ışıladı.” Sarıyüce 2004: 200

ışılattmak Birine bir konuyu ilet-mek (İs.; Çr.). “Özülediğin an bir ışılatt bana, tamam...” Gümüş 1977: 139

ışıldak Göz (Çr.).

ışıldı Parlaklık, aydınlık (Çr.).

ışkın → ışgın (Çopraşık-Al.; Sarimbey-Çr.). “Aşk denilen sarmaşığın dalları / Yüreğime ışkın attı gel gayrı”

Çimen 2004: 33

ışlak Parlak (İs.).

ışmar El, göz ya da başla yapılan işaret (İs.; Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Kaş atarak ışmarı / Siz kimden öğrendiniz” Ertekin, 2006: 16

ışşıkçı Elektrikçi (Örenseki-İs.). “Babam getdü adamı, ışşıkçı adamı.” Abaz 2004: 127

ıvga Azdırma, baştan çıkarma, ayartma, igva (Sarimbey, Serban-Çr.). “Bir ıvgaynan bir güzele kanmı-şım / Gece gündüz ateşine yanmışım” Çimen 2000: 131

ıvgın Ağaç kökü sürgünü (Su.).

ıylım ıylım 1. Arka arkaya (Su.). 2. Lime lime (Su.).

ızlak Oldukça sulu bulamaç (Çr.).

I

ıbabap Çavuşkuşu (Çr.).

ıbabet İbadet (Al.).

ıbdi Önce (Su.).

ıbdil En önce (İs.).

ıbi 1. Kaz, kaz yavrusu (Çr.). 2. Hindi (Bademce, Gölet-Ka.; Âşıkbüğü-Os.). “İbi gibi gabarıp durma karşımda.” Arslaner 2016: 252

ıbibiğin küçük karısı, yarım elmanın yarısı Kız çocuğun büyüklere özenerek onlar gibi giyinip yetişkinliğini kanıtlama özentisi (Os.).

ıbik Köşe, kenar, uç (Külâh-Al.; İs.; Gölet-Ka.; Âşıkbüğü-Os.; Su.). “Yeşil çeki sendedir / Bir ıbiği bendedir” Ertekin 2006: 117

ıbik gügük Bir çeşit kuş (Çalyayla, Kuşsaray-Çr.). “Tez kavuştur Yaradan / İbik gügük ötmeden” Gösterir 2011: 237

ıbili (1) İbrahim (Kertme-Çr.).

ıbili (2) Gereksiz ayrıntılarla uğraşıp işi uzatan kişi (İs.).

ıbimek Gelişmek, büyümek (Çalyayla-Çr.).

ıblıklenmek Tiftiklenmek, lif lif olmak (Çr.). “Şu kumaş ıblıklenmiş.” Tdk 1993: 2503

ıbük ötme zamanı İlbahara ya da yaza giriş günleri (Bademce-Ka.).

ıcot İcat edilmiş (Os.).

ıççimen İş görmeyi seven kimse, hamarat (Su.).

ıçelemek Taneli sebze ya da meyvenin tanelerini ayırmak (Âşıkbüğü-Os.). “Ben fasulyeleri ıçelemiyim sen de biraz nar ıçele.” Arslaner 2016: 253

ıçer Oda (Kargı Yaylası-Ka.).

ıçeylek İçe doğru, iç tarafa yakın (Âşıkbüğü-Os.).

ıçgil İşkil, kuruntu, kuşku (Çr.).

ıçgili Sarhoş (Çr.).

ıçgüyê Evlendiği kadının evinde oturmayı kabul ederek evlenen erkek (Çalyayla-Çr.).

ıçi geçmek Uyuklamak, uykuya dalmak (Çr.). “Beklerken beklerken içim geçmiş...” Tahir 2008: 235

ıçi gızıl Kültür mantarının organik halinin adı (Bademce-Ka.).

ıçi ılımak İçine sinmek (Çr.).

ıçi ılmamak İçine sinmemek (Çr.).

ıçi kıyılmak Çok acıkmak (Kıcılı-Al.; Çr.).

ıçine ılmak → içi ılmak (Çr.).

ıçirik Çok eski giysi (Çr.).

ıçitmek Ceviz, fındık gibi sert kabuklu meyvelerin içini çıkarmak (Gölet-Ka.). “Cevizleri ıçit-

tin mi?" www.golet.tr.gg/
ıçkirlenmek Kuşkulanmak, huy-
lanmak (Al.).
ıçlenmek (1) Olgunlaşmak (İs.;
Çr.). "Cevizler ıçlenmeye başladı."
Yoksul 2013: 187
ıçlenmek (2) Kırılmak, incinmek
(Çr.).
ıçli İçine kıyma ile çeşitli otlar
konarak yapılan börek (İs.).
ıçlık İç gömleği, kadın çamaşırı
(Alacahüyük-Al.; İs.; Su.). "Kırlı, pas-
lı bir şalvar ile dalı basmadan bir iç-
likten başka giyim namına bir şey
yok." Benice 2002: 114
ıç pakla Kuru fasulye (Büyükgü-
lücek, Çalyayla-Çr.).
ıç pınar Hamam (Çr.).
ıdare (1) Çorum'un yerel doku-
ması kenefinin bir çeşidi (Çr.).
ıdare (2) Küçük, camsız, gazlı el
lambası (Alacahüyük, İshacı-Al.;
Fındıklı-Or.; Os.; Su.; Beydili, Çal-
yayla, Eskiekin-Çr.). "İdareyi idareli
kullan ahır kararlıkta koyma."
Yoksul 2013: 391
ıdarelik Ocağın üzerinde lamba
konulan küçük duvar nişi (Su.).
ıdiklemek Süt veren hayvanların
sağılmasından önce, sütünü
memelerine indirmesi için, me-
melerinin okşanması (Os.).
ıdim Yapım (Çr.). "Bir idimlik unum
var şunu ekmek yapıverelim."
Tdk 1993: 2507
ıfak Ufak (Âşıkbükü-Os.).
ıfitlemek Seçmek (İs.). "Armudun
iyisini ifitleme." Tdk 1993: 2508
ığ 1. Çıkrıklarda ipliğin sarıldığı
demir tel (Alacahüyük-Al.; Çr.).
2. Yünün ip haline getirilmesin-
de kullanılan ağaçtan yapılma
gereç (Kulah-Al.). "Üzümü bitiren
bağdır / Urganı kıvratan ığdır"
Gösterir 2011: 288

ığdeli gelin Türkülü bir halk
oyunu (Su.; Arpalık, Morsümbül
Çr.).
ığdemir Marangozların ağaç del-
diği çelik araç (İs.).
ığdemiri → ığdemir (Çr.).
ığdiş Dönüşme sürecindeki şarap
(Eskiköy-Çr.).
ığışmek Zıtlaşmak, inatlaşmak,
aksilik etmek (Çr.).
ığez Zayıf, hastalıklı, cılız insan,
hayvan ya da bitki (Çr.).
ıği Çok tatlı olan, bal gibi şeyler
(Kayı-İs.).
ığilemek Tosunların böğürmesi
(lbik-İs.).
ığlemek Bir şeyi delmek (Çr.).
"Karpuzu kavunu ığlemeyince turşu
kurulmaz." Tdk 1993: 2511
ığnelere sancımak Bir yandan
ev işlerini yapıp, bir yandan
çocuk büyüten kadınların, ka-
lan zamanlarında dikiş dikerek
geçinmeleri ya da geçime kat-
kıda bulunmaları nedeniyle aşır-
ı yorulmaları (Çr.).
ığrat Ürün, verim, getiri (Eskiekin-
Çr.). "Çeten çeten, ığrat verir güzleri /
Selesi, sepeti, hağleri vardı"
Kurtoğlu 2006: 14
ıhlez → ıgez (İs.).
ıhliz Çok zayıflamış (Ka.).
ıhraplı Bir çeşit ığne oyası (Çr.).
ıkāce İki gece (Karkın-İs.). "İkāce bu
sefer yatdım." Abaz 2004: 145
ıkay İki ay (İs.). "Bi ay mı galdı, ikay
mı galdı?" Abaz 2004: 159
ikematta bir İkide bir, sık sık
(Âşıkbükü-Os.).
iki âmedin birinde Bir sözün,
görüşün, bir eylemin durmadan
yineleneceği (Çr.). "Yaptığı yardımı
iki âmedin birinde başıma gahıyo."
Kerman 1997: 68
iki başlı Samsun kirası Ticaret

işlerinde çok yönlü olarak ka-
zanmak (Çr.). "Gomasyoncuların işi
iş. İki başlı Samsun kirası. Hem sa-
tandan hem alandan pay alıyolar."
Kerman 1997: 68
ikibir Şekli vat, zayıf vat (Çr.).
iki çifte bir osurmuk Eşekcesine
iş yapıp çekilip gitmek (Os.).
iki daşın arasında İş arasında,
kısa sürede, ustalıklı başka iş-
ler becermek (Çr.). "İki daşın ara-
sında ne gozel yemekler yapmışın."
Kerman 1997: 68
iki dinli Sözüde durmayan, kay-
pak (Haydar, Kalecikaya-Al.; Su.).
"ayda bir selamın gelse gailim / Senin
gibi iki dinli değilim."
Özkan 2004: 78
ikilcik İşkil (Çr.).
ikilemek Tarlayı iki kez sürmek,
aktarmak (İs.; Çr.). "İkilemeye felan
koşarız, alıştırdım da diyordu."
Gümüş 1977: 18
iki oğan İki gün (Al.).
ikircik İşkil (Oğlaközü-Su.). "Kısa
bir süre ikircik içinde kaldıktan sonra
gösterilen yere oturdu."
Sarıyüce 2004: 186
ikircikli Şüpheli, açık olmayan,
kararsız, karışık (Su.). "Bütün yol
boyunca sürdü bu ikircikli durum."
Seyda 2006: 43
ikircilik Kararsızlık, duraksama
(Su.). "Söylesem mi söylesem mi
diye ikirciliğe düştüğünü anlamakta
gecikmedi." Sarıyüce 2004: 273
ikişellik İki yaşındaki çocuk için
22-24 numara karşılığı gelen
ayak ölçüsü (İs.).
ikıtıp Kitap (Harunköy-İs.; Çalyayla-
Çr.). "İkıtıp ohuyan garılar derdi ki."
Abaz 2004: 134
iki yallı İki ayrı görüşten olan
topluluk (İs.).
iki yarlılık İki taraflılık (Çr.).
iki yasdı Gece yarası (Çitli-Me.).

"Bu gece iki yasdı vakti geldim."
Tdk 1993: 2516
iklip Bağlılık, ilgi (Çr.).
ikrah gelmek Bıkkınlık vermek
(Bademce-Ka.).
ikrān etmek Tiksinmek, ığren-
mek (İs.). "Gocalāndan ikrān etdile,
gaşdıla." Abaz 2004: 109
ikūn İki gün (İkipınar-İs.). "İkun sō-
na İbiş'e dedim ki." Abaz, 2004: 124
il (1) Büyük dikiş, teğel (Çr.).
il (2) Yabancı, el (Os.; Çağşak-Çr.).
"İl yanında küsülü / Tenhalarda dost
olam" Ertekin 2006: 65
ilā İlahi (İs.). "Nişanda gızın şeyinde
ilā ediy." Abaz 2004: 95
ilān Leğen (Türkler-Çr.).
ilağan Leğen (Gökköy-Çr.).
ilahna Lahana (Bademce-Ka.).
ilahne Lahana (Çr.).
ilaka Alaka (Su.).
ilān Leğen (Su.; Karadona-Çr.).
ilayık Yakışır, yaraşır, layık (Ço-
mar-Al.; Yazır-Bo.; Göcenovacı-
Çr.). "Ağzınıza ilayık, pancar da çok
bir nezetli olmuş." Gümüş 1977: 14
ilayıklı İyi, güzel, memnun olu-
nacak nitelikte (İs.).
ilazım Lazım, gerekli (Ka.; Körkü-
Su.; Gökköy, Serban-Çr.). "Şu dünyada
her insana ilazım / Biri sevgi, biri
saygı, biri aşk" Çırakman 2002: 51
ilazımlık Lazımlık (Çr.).
ilbade Pamuklu kumaştan ya da
abadan yapılan, seyrek dikişli
kısa hırka, libade (Çr.).
ile garşu Başkalarının ayıplaya-
cağı biçimde (Os.).
ileğen 1. Leğen (Alacahüyük-Al.;
Bademce-Ka.; Çr.). "Koltuğunda ile-
ğen / İleğende fesleğen"
Aytekin 2003: 114
2. Metal çorba koyma tası (Ye-
nişihlar-Ba.).
ilekin Ancak, lakin (Çr.).

ilēn Leğen (Harunköy-İs.). “Goñşunun biri üç ilēninen bulgur bişürmüşümüş.” Abaz 2004: 152

ilenger Yayvan, geniş kenarlı bakır kap, lenger (Çr.). “İlengerde tuz olsam / Büyük evde kız olsam” Gürsel 1997: 268

ilengir Büyük, düz pilav kabı (Çopraşık-Al.).

ilenmek Beddua etmek (Çr.). “Ola-cak iş değil diye ilendi.” Güven 2013: 40

ileşmek Bölüşmek, paylaşmak (İkipınar-İs.). “Ocakdan çıktı mıydı ileşiyola.” Abaz 2004: 122

ileyen Leğen (Al.).

ilgi Çengelliğne (Çr.).

ilgip Kumaşı geçici olarak teğelle tutturma (Çr.).

ilgöksü Namuslu kimse (Su.).

ilif Banyo yaparken sabunlanmada kullanılan ip örgü (Çr.). “Yâr hamama gidiyor / İlifi ben oluyum” Aytekin 2003: 42

ilifli Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

iligi üzölmek Acıyı en derin biçimde duymak (Os.).

ilik Giysi düğmesi (İs.; Âşıkbükü-Os.).

iliklemek Suyun soğuktan donması (Çr.).

ilikman → ilikmen (Eskiyapar-Al.).

ilikmen Tenekeden yapılmış idare lambası, kandil (Çr.). “İlikmen adı verilen eski lambalar ya da aevli çiralar konulur.” Çorumlu 2009: 1204

ilik üzüntüsü Derinden acı veren olay (Os.).

ilimon Limon (Al.; Âşıkbükü-Os.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Benim yârim kokuyor / İlimon kolonyası” Aytekin 2003: 76

ilim tadım İsteksiz (Çr.). “Çocuk hasta önüne gelen yemeklerden yer gibi yemez gibi ilim tadım yiyip çe-

kiliyor.” Tdk 1993: 2525

ilistir Süzgeç, süzğü, kevgir (Kulah-Al.; İs.; Doğla-Me.; Os.; Yarımşöğüt-Su.; Çalyayla-Çr.). “Bi gazana üç ilistir erişte / Gaynayınca hoşafınan giriş de” Yoksul 2011: 87

ilistirden geçirmek Bir işi her yönüyle incelemek (Ka.).

iliş İlgilen (Çr.).

ilişdirik Sucuk (Su.).

ilişgir Sucuk (Al.; Çr.). “Aba nolur ecimecik ilişgir bişir de yeyim.” Tuluk 1991.

ilişik İki kaşın birbirine yakın olması durumu, çatık kaş (Çr.). “Kaşların ilişiktir / Gül memene düşüktür” Ertekin 2006: 68

ilişkir Et sucuğu (İs.; Su.; Beydili, Çanakçı, Altınbaş, Ovakarapınar, Ovasaray-Çr.). “İlişkir kavurdular yedim.” Demiryürek-Ozulu 2017: 194

iliya Değil mi (İs.). “Senin de canın oynamak istiyor iliya.” Tdk 1993: 2528

ilkay Ocak (Su.).

ilk horuz Saat 02-03 arası (Su.).

ilki At sürüsü (Çr.).

ilkidünü İlk çocuk (Çr.).

ilkilmek Sıvıların eğim nedeniyle bir tarafa yığılması (İs.).

ilkindi İkinci (Kılcılı-Al.; Çavuşköy-Su.). “İlkindiden yürüttüler yaylıyı / Müddeime söylediler doğruyu” Çorumlu 2009: 198

ilkinti Birikinti, toplantı (süt, yoğurt için) (Çalyayla-Çr.).

ilkip Dikicilerin iğnelerinin başındaki mumlu ip (İs.).

ilkiplmek İki ipi düğümlenmeden birbirine geçirmek (İs.).

ilkipli Bağlı, ilgili (İs.).

ilkmek (1) Atılmak, korkudan sıçramak, ürpermek (Çr.).

ilkmek (2) Biriktirmek, toplamak (Eskialibey-Ba.).

ilkıyaz İlkbahar (Bademce-Ka.).

ille İlla, mutlaka (İs.; Su.; Gökköy-Çr.). “İlle guş eti yiycem diy.” Abaz 2004: 105

illimi tillimi çıkmak Parça parça olmak, çok eskimek (Çr.).

ilmek İpucu (Göcenovacığı-Çr.). “Denetle, bir ilmeğini yakala, ben de seninilen bileyim.” Gümüş 1977: 33

ilmeşmek Dolaşmak, karışmak (İs.).

il önüne garşu Başkalarının yanında ayıplanacak eylemde bulunma (Os.).

ilsinmek Yabancılamak, yabancı saymak, elsinmek (Gölet-Ka.). “Beni hâlâ ilsiniyor.” www.golet.tr.gg/

ilti Elti (Örenseki-İs.). “İltimin herüfü sen didi.” Abaz 2004: 125

ilvanlı Gösterişli, süslü (Çr.).

iman tahtası Göğüs kafesi (Bademce-Ka.).

imbal 1. Bağın dar, uzun olarak bölünmüş parçalarından her biri (İs.; Su.). 2. Bağın kırık karıktan oluşan bölümü (Eskiekin-Çr.). “Bir imbalı bir haneye yeterdi / Kırmızı çubuklu bağları vardı” Kurtoğlu 2006: 14

imece Birçok kimselerin toplanıp elbirliğiyle bir kişinin işini görmesi (İs.; Su.; Beydili, Sarimbey-Çr.). “İmece günü bulutlu, görmeyene ne muflu.” Yoksul 2013: 395

imeci → imece (Çr.).

imelemek Emeklemek (Haydar-Al.). “İmekledim attım adım / Yavaş yavaş kaçtı tadım” Erdugan 2005: 39

i mi Tamam mı, kabul mü? (İs.).

imi dünya Bütün dünya (Su.).

imik Gırtlak, boğaz (İs.; Su.; Bayat, Dutçakallı-Çr.). “İnsanın imiğine yapışıp durma.” Yoksul 2013: 399

imil imil Yavaş yavaş (İs.; Demirşeyh-Su.).

imil imil akmak Olgunlaşan meyvelerin yerlere dökülecek gibi olması (Os.).

imirin iti gibi titremek Çok üşümek (Göcenovacığı-Çr.). “Alaca yollarında ne kamyon bekleyeceem böyle imirin iti gibi titreye titreye.” Gümüş 2005d: 4.

imirin itine dönmek Çok üşümek (Çr.).

imirsek Çocuğuna, eşine, sevgilisine aşırı düşkün kimse (Su.). “Gece gündüz peşimde / Gezen imirsek oğlan” Aytekin 2003: 137

imi timi Aslı, esaslı (Su.; Çağşak, Evcikuzkışla-Çr.).

imrik İri öğütölmüş un (Çr.).

imroh Sulama suyunun bekçisi (Os.).

imük Gırtlak, boyun (Kayaagzi-İs.; Bademce-Ka.). “Altun tahallar imüne.” Abaz, 2004: 163

inā İnek (Al.).

inamen Çirkin görünömlü ker-tenkele (Gökköy-Çr.).

ince ağırı Verem (Çr.). “İnce ağırı gibi solmuş ay parçası gibi gelinler.” Koşay-İşitman 1932: 186

inedalan İnce, uzun boylu kimse (Evcı-Bo.; İs.; Gökçam-Su.; Çalyayla-Çr.). “Uzun boylu, halkın ince dalan dediğı bir yapıdaydı.” Sarıyüce 2004: 78

ince hastalık Verem (Kuzuluk-İs.; Su.).

ince öksürük Verem (Çr.). “İnce öksürüğe yakalanıp tatlı candan olmadı mıydı?” Tahir 2004: 399

ince sızı Mızımız (İs.; Ka.).

incik 1. İncinmiş (Çr.). 2. Kas ya da kemik zedelenmesi (Su.).

incili fes Kenarına altın dizilmiş kadın fesi (Ovasaray-Çr.).

incili köbek Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

incir yaprağı Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
indim Şimdi (Çr.).
indirmelik Gelini arabadan indirmek için istenen bahşiş (Hissarkavak-Me.).
inek İnelim (Al.; Çalyayla-Çr.).
inekçek İnek sağarken oturlan bütün ağaçtan oturak (Alacahüyük-Al.).
inek yağı Tereyağı (Bademce-Ka.; Güvenli, Karagöz-Çr.).
inezimek Ölümcül hasta olmak (Çr.).
iñge 1. Gerdek gecesi geline kılavuzluk eden kadın (Âşıkbükü-Os.). 2. Yenge (Âşıkbükü-Os.).
ingeme Yokuş aşağı, iniş (Çr.).
iniktirmek Yatışmak, sakinleşmek (Çr.). "Sonraları süt köpüğü gibi iniktirdi." Güven 2017: 80
inkaya Mağara (Çr.).
inlik Hayvan mağaraları olan yer (Çr.).
inne bal Petekten kendiliğinden sızan bal (Çr.).
inne İğne (Yeşilyurt-Al.; Örenseki-İs.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Inne soktum çetene / Yâr gidiyor vatana." Yöndem 1983: 21
inneci İğneci (Çr.). "İnneci şakire çocuklarını tiril tiril giydiriyor." Yoksul 2013: 397
innedik Çatal iğne (Kuşsaray-Çr.).
insalkıya vurmak Oyalamak, geciktirmek (Çr.).
intâm Sınav, imtihan (Çr.).
intileme Çok yemekten kaynaklanan rahatsızlık (Çalyayla-Çr.).
in vurmak Hayvanları belirtmek için işaretlemek (Çr.).
ip ağacı → ıstar (Kertme-Çr.).
ipek harç Eskiden, sanrı denilen bir aletle şerit gibi örülerek giy-

silerin kenarına dikilen süs (Çr.).
ipil ipil 1. Aydınlık (Su.). 2. Çok parlak (Su.). "Gün vurunca ipil ipil yanan, yalınlanan bir bıçak oldu." Gümüş 1977: 21
ipini kesmek Çok darda, bunda olan birisinin yardımına koşmak (Çr.).
ipiraat Çok rahat (İs.; Su.).
ipiy Epey (Örenseki-İs.). "İpiyi aldı tili, al didim." Abaz 2004: 127
ipiyce Epeyce (İs.). "Artık ipiyce böyümüş." Abaz, 2004: 111
iplicek İnce, küçük (Çr.).
ipliklenmek Lifleri ayrılmak (İs.).
iplincek Yenebilen bir çeşit yabanıl ot (Âşıkbükü-Os.).
ipranmak Yıpranmak (İs.). "Üsdü başı hep böyle ipranmış." Abaz 2004: 113
ipsüz sapsuz Gerçek olmayan, saçma sapan şey (İs.).
iptil Önce, evvel (İs.).
ir Erken (Örenseki-İs.). "Zabah ille ecük ir gelivi." Abaz 2004: 127
irabet Rağbet (Çr.). "Çalan soyan razı olmuyor aza / İrabet kalmadı curaya, saza" Özgür 2002: 31
iradiyo Radyo (Gökköy-Çr.).
irahat Rahat (Körkü-Su.). "İster sağlam olsun ister yaralı / Bu ülkede çok irahat paralı" Çırakman 1992: 147
irât Rahat (Karkın-İs.). "Şimdi irât millet, eski gunnere baharak." Abaz 2004: 143
irbet İbretlik (Al.).
irdelemek İstememek, hor görmek, itip kakmak (Çalyayla, Serban-Çr.). "Sevmedin irdeledin / Gelmedin sendeledin" Aytekin 2003: 147
irdemek Hakir görmek, beğenmemek, istememek (Çr.). "Benim zibidiler bu eşsiketegi irderler." Gümüş 1977: 10
ireçbellik Çiftçilik (Harunköy-İs.;

Eskiekin-Çr.). "Ağnar oldum ireçbellik işinden / Oğürsemış bi komüşün peşinden" Kurtoglu 1998: 26
ireçber Çiftçi, ekici (Al.; Harunköy-İs.; Su.; Büğet, Gökköy-Çr.). "Niye attı şu ireçber tırpanı / Kara kağı ile kara sabanı" (Türkmengoğlu) Özgür 2002: 105
ireçil Reçel (Kıvcılı-Al.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çr.).
irediyo Radyo (Kamışlı-Su.).
irelde İleride (İs.). "Ta irelde dikiliy, gelemy beri." Abaz 2004: 162
ireli İleri (Âşıkbükü-Os.; Su.; Büyükerikli-Uğ.). "Sefil Ahmet hâl evine gireli / Dahi yol gitmiyor bundan ireli" İvgin 2009: 76
ireligün Birkaç gün önce (Kamışlı-Su.).
irelmek Gelişmek, büyümek (Çr.).
irelün Önceki gün (Esentepe-İs.). "İrelün yollamış beş yüz milyon." Abaz 2004: 119
iremeki Çekirdekten yetişen kiraz ağacı, idris (İs.).
irençber Çiftçi, ekici (İsahacı-Al.). "İrençber yatağı yoktur emsali / İlden ile gider ünü Çorum'un" Arısoy 1970: 15
irende Rende (İsahacı-Al.). "Bonduruk kırığından tapanı yapmış / İrende küştere hızardan çekmiş" Arısoy 1970: 91
irendeli Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
irenk Renk (Akçalı, Körkü-Su.; Hamdiköy, Palabıyık, Sarımbey, Serban-Çr.). "Gökkuşağı gibi irenk irenk" Yoksul 2013: 330
irey Oy, rey (Su.).
ireyhan Reyhan, fesleğen (Körkü-Su.; Çr.). "Odaya serdim halı / Boyu ireyhan dalı" Ertekin 2006: 93
irezil Rezil, kötü (Os.; Yarımsöğüt-Su.; Göcenovacı-Çr.). "Garibin ölüsü bile irezil oluyo şu dünyada." Özçatalbaş 2002: 100

irezillik Rezillik (Karkın-İs.; Çr.). "İrezillik paçadan akıyor." Yoksul 2013: 400
irgalamak Sarsmak, sallamak (Al.).
iri Yenilen samandan arta kalan kısım (Al.).
irica Rica (İsahacı-Al.; Os.). "Bindim Ankara'ya gittim / Beylerden irica ettim" Arısoy 1970: 34
irimik → irinti (Çr.).
irin Sümük (Su.).
irinti Kalbur ya da elek üzerinde kalan iri taneler, kalbur üstü (Çr.).
iriy! Şaşırma ünlemi (Bademce-Ka.).
iriza Rıza, razı olma (Çr.).
irken Erken (Çr.).
isan İnsan (Harunköy-İs.). "İsanın yanna da varamıyoduk." Abaz 2004: 130
isbit Araba tekerleğinin ağaç kısmı (Çr.).
isdal Sandalye (Al.).
isdikan Çay bardağı (Al.).
isdirlak 1. Üstüne düşmeyen işlerde becerisi olan (Su.). 2. Halvalı (Su.).
İşgilip halvası Tahin helvası (Su.).
isi Sıcak (Çalyayla-Çr.). "Soğuk isi, yağmur çamur demeden dal ucu yoklayıp durmuştu ya Taşpınar'ın oradaki o üç yıldızı görememişti daha." Gümüş 1977: 66
isik (1) → isilek (Çr.).
isik İs, duman kiri (İs.).
isilek Sıcaktan, terden vücutta oluşan küçük, sivilce benzeri kabartılar (Obruk-Do.; Âşıkbükü-Os.). "Zavallı çocuk, isilek olmuş." Arslaner 2016: 253
isirge İnce yapraklı, kalın kabuklu, sarı renkli, uzun bir çeşit

üzüm (Çıkrık-Çr.).

İsiyin Hüseyin (Çavuşoğlu-İs.). “Ben kundelini verüm İsiyin abıca.” Abaz 2004: 141

iskedos 1. Ahşap yapı iskeleti (Beydili-Çr.). 2. Belirli bir düzen dahilinde dizilmiş kalasların arasının kerpiçle doldurulması sonucu oluşan duvar (Külâh-Al.; Su.). “Bazı haneler arasında, bizde olduğu gibi tahta perdelerden ibaret iskedoslar vardı.” Özçatalbaş 2002: 84

iskefe Eskiden kadınların giydiği bir başlık; üskufe (Çr.). “İskefen pek yumuşak / Gerdanın pamuktan ak” Gösterir 2011: 171

iskembe Ağaçtan yapımlaş sandalye (Külâh-Al., Kamışlı-Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “İskembede oturup kalma.” Yoksul 2013: 401

İskilip dolması Özel günlerle toplantılar için hazırlanan bir çeşit etli pilav; torba pilavı (Çr.).

islah Uygun, çok iyi (Çr.). “Her yannarı bi gozel elden geçirmişsin, bek islah olmuş.” Kerman 1997: 22

islik 1. Gaz lambasından çıkan isi çekmesi için lambanın tam üstüne açılan küçük delik (İs.). 2. Sacayağın üzerine konarak ocaktaki kabın islenmesini önleyen teneke (Âşıkbükü-Os.).

isot Yeşil biber (Çr.).

ispirte Kibrit (Çr.).

ispirit Tekerleğin merkezinden çemberine kadar uzanan tel çubukların her biri (İs.). “İspitin mi kırıldı, ne yalpalayıp duruyorsun?” Yoksul 2013: 401

isporta İspirto (Obruk-Do.).

isrin Bir çeşit meşe ağacı (Çr.).

istasyon Genellikle düğün, bayram gibi özel günlerde oynanan bir çocuk oyunu (Çr.). “Konuşmacı, istasyon dediği zaman bütün oyun-

cular kafalarını sallarlar.”

Oğuz 2006b: 35

işât İnşaat (Harunköy-İs.). “Bi zaman işât yapıduk.” Abaz 2004: 151.

işâtçilik İnşaatçilik (Harunköy-İs.). “İşâtçilē başladuk Angara’da.” Abaz 2004: 151.

işâtmek İşe gitmek (Örenseki-İs.). “İşâtdük de itlimin gızı diy.” Abaz 2004: 126.

işçimen Çalışkan, becerikli, iş bilen (İs.; Beydili-Çr.). “Şipir şipir. İşçimen mi işçimen.” Çorumlu 2009: 79.

işelek → eşelek 2 (İs.).

işesi gelmek Sıkışmak, işemesi gelmek (Çalyayla-Çr.).

işgil İlgi (İs.).

işgit Yüzü purlul purlul çiçek bozuğu olan kişi, çopur (İs.).

işkefe Açılmış yufka (Çıkrık-Çr.).

işkence İki tahtayı sıkıştırmaya yarayan araç (Çr.).

işkirlenmek → işkillenmek (Al.).

işlek Kişinin yapıp işledikleri, gidişi (Yeşilyurt-Yazır-Bo.; Akçalı-Su.; Sarimbey-Çr.). “Kamil mürşit olan buyruktan başlar / Herkes kemalin işleğin işler” Çimen 2005a: 42

işlengi Oya, nakış (Su.). “Pakize ile Dürdane, ellerindeki tığlarla işlengi işliyorlardı.” Sarıyüce 2004: 103

işlik Mintan, gömlek, yakasız iş gömleği (İs.; Me.; Os.; Beydili, Eskiekin, Karadona-Çr.). 2. Yelek (Dereyazıcı-Al.; Çıkrık-Çr.). “İşliğinin yakasını yağda bürümüş.” Yoksul 2013: 406

işmar Kaş, göz işareti (Sarimbey-Çr.). “İşmar etme gelemem / Uğrun uğrun gözler var” Ercan 1997: 84

işmek İçmek (Çr.). “Berber olduk da geçtik, souk souk sular iştik.” Caferoğlu 1994b: 111

işşş! Acıma ya da beğenme ünlemi (Gölet-Ka.). “İşşş! Nasıl da

acıdan kıvraniyor yavrucak.”

www.golet.tr.gg/

iştecek İşte burada (Su.).

işte Yemek yeme isteği (Çr.).

itâ 1. Sofra bezi (Su.). 2. → iteği (Külâh-Al.; Çr.). “İtâyı sofranın altına sermeyi unutma.” Yoksul 2013: 408

it ayağı yemiş gibi gezmek Bütün gün gezen hanımlar ile sürekli sokaklarda dolaşan, oynayan çocuklar için kullanılan kınama sözü (Çr.). “Böyle it ayağı yemiş gibi sohaklarda sürt bahalım.” Kerman 1997: 69.

it boku çam sakızı İşe yaramaz, değersiz sözler ya da nesnelere (Çalyayla-Çr.).

itdirseği Göz kapağında çıkan silvilce, arpacık (Al.; Ka.; Su.; Eski ce, Köprüalan, Küçükgülücek-Çr.). “Göz pınarındaki itdirseğine de Delibramın Şaziye tükürtür.” Özçatalbaş 2002: 85.

iteği Elerken unun dökülmemesi için yere serilen bez ya da şaplanmış deriden yapılan örtü (Kırcılı-Al.; Me.; Or.; Kamışlı-Su.; Beydili, Ovakarapınar-Çr.).

iteleşmek Hırgür etmek, dalaşmak (Obruk-Do.; İs.; Çalyayla, Güvenli-Çr.).

itelli Ayak uçları dışarıya doğru olan at, eşek, katır gibi hayvanlar (Çr.).

iti 1. Tatlı (Kargı-Os.). 2. Tadı tiksinti verici olan (Os.). “Bu balık yağı çok iti.” Tdk 1993 : 2568

itile sümüle Hor görülerek (İsmailköy-Çr.). “Onun bunun kapısında itile sümüle büyümüşüm.” Güven 2013: 36

itileşmek (1) Arası açılmak, bozulmak (Çr.). “Ali ile aram itileşti.” Tdk, 1993: 2568

itileşmek (2) Yiyecek şeylerin tadının bozulması, acılaştırması

(Çr.).

itin ..tüne sokmak Rezil etmek, çok utandırmak (Su.).

itişe itişe Çabalaya çabalaya, uğraşa uğraşa (İs.).

itişgen Kavgacı, geçimsiz (Çr.).

itişken Kavgacı, geçimsiz (İs.).

itlemek Kışkırtmak (Çr.).

ittiba 1. Uyum (Os.). 2. Öncelikle (Os.).

itüzümü Bögürtlen (Çr.).

ivaz Üvez İs.; (Âşıkbükü-Os.). “Onun la birlikte ivaz toplamaya gitti.” Kalayoğlu 2017: 84

ivecelenmek Acele etmek (Çr.). “İvecelenme biraz sabırlı ol.” Yoksul 2013: 410

ivedi Acele (İs.). “İvedi ivedi Hacı Yunus girdi avluya.” Gümüş 1977: 1

ivet Acele (İs.).

ivil ivil İnceden inceye, titizlikle (İs.; Su.; Çr.). “Arasam ivil ivil / Yoktur yârim gibisi” Gümüş 1977: 140

ivitlemek Ayırmak, seçmek, ayıklamak (İs.).

ivmek Acele etmek (Hacıhamza-Ka.; Os.). “Sürüler, uyanıs diye ivmekte / Sen ona, o sana hayran mı çoban?” Çağlar 1954: 23

iy İyi (Esentepe-İs.). “Zâbı da beg iy del diyola.” Abaz 2004: 119

iya (1) Kaburga kemiği, iyeği (Çr.). “Kırış güzelim kırış / İyalerin beş garış” Kurtoğlu 1998: 65

iya (2) Mahya (Çr.).

iyasi bi garış Kaba, görgüsüz, hatır gönül bilmeyen kişi (Çr.). “Bırak o iyasi bi garış ayıyı, ondan hayır gelmez.” Kerman 1997: 69

iyasi galın Duyarsız, vurdumduymaz (Su.).

iyeği Kaburga kemiği (İs.). “İyeğide kırık var demişti sınıkçı.” Gümüş 1977 : 18

iyeğü Kaburga (Bademce-Ka.).

iyer Eyer (Dutçakallı, Turgut-Çr.).
“Ata bindim iyersiz / Ne diyorsun ayarsız” Çağıl 2013: 4

iyişmek Erinmek, gözü kesmemek, bir işi başkasının yapmasını beklemek (İs.).

iyevü Kaburga kemiği (İs.).

iyilemek Deriyi ıslah etmek, dağarcık yapılacak duruma getirmek (Çalyayla-Çr.). “Bin tabak iyilese / İt leşinden post olmaz” Gösterir 2011: 323

iyiler Evliyalar, yatırlar (Su.).

iyinniğine İyiliğine (Su.).

izineme Evlenme belgesi (Su.; Beydili-Çr.). “İzinmesi de yokmuş.” Gümüş 1977: 62

üzüstü Hemen, ara vermeden (Çr.).

K

kâ Köyün ileri geleni, ağa (Eskiyapar, İshacı, Kıcılı-Al.; Gökçam-Su.). “Korkmadın mı Veli Kâ'nın enikten / Nasıl indin astardaki delikten” Arısoy 1970: 64

kaal Muhtar (Al.).

kaale almamak Önemsememek, değer vermeme (Çr.). “Sen benim feryadımı / Hiç kaale aldın mı?” Gösterir 2011: 128

kaba bostan Kavun (Al.).

kaba döşek Kabartılmış yatak (Çr.).

kabak (1) Çelik çomak oyununda ebe takıma verilen yüz sayılık ceza (Çr.). “Hangi takım karşı takıma 5 kabak vermeyi başarırsa oyu-

nu kazanmış olur.” Oğuz 2006b: 14

kabak çiçeği Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

kabak otu Sulak yerlerde biten geniş yapraklı bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

kabakuşluk Öğleden bir iki saat önceki zaman (İs.). “Yâr yüklenmiş yükünü / Kaba kuşluk çağları” Gösterir 2011: 132

kabala Toptan, götürü, hepsi birden (Çalyayla, Eskiekin, Gökköy-Çr.). “Alma kabala, girme babala” Yoksul 2013: 51

kabalak Bir çeşit başlık (İs.; Su.). “Giysi olarak ceket, pantolon, bir de kabalak verildi.” Sarıyüce 2004: 153

kabalak leblebi Özel kavrulmuş, iri leblebi (Çr.).

kabalamak Kabarık koymak, sıkıştırmamak (Çr.).

kaban Dik yokuş (Çr.). “Karşıya kaban derler / Ökçeye taban derler” Gösterir 2011: 271

kabaorüzğar Bir çeşit ayakkabı ölçüsü (Çr.). “Ayağın büyümüş, ancak sana kabaorüzğar yemeni olur.” Tdk 1993: 4527

kabar Ziyet, süs, süs eşyası (Çr.).

kabara Karada yaşayan uzun bacaklı bir çeşit kurbağa (Tanrıvermiş-Me.).

kabartlak Sıkıştırmadan gevşek (ölçeğe doldurulan un gibi nesneler için) (Çr.).

kaba saba Yenilebilen otların karışımı (Kıcılı-Al.; Acıpınar, Çalyayla, Erdek, Karagöz-Çr.).

kabaş Boynuzu çıkmayan hayvan (Doğla-Me.).

kabayel Lodos (Gökçam-Su.; Çayhatap-Çr.). “Kar kapladı kaba yel de esmiyor / Muhtar dilekçeye mühür basmıyor” Ercan 1991: 432

kabiltim Bir şeyi kendine mal eden (İs.).

kabran İçine iki, üç kilo yağ, pekmez konulan yuvarlak tahta kutu (İs.; Gölet-Ka.). “Bir kabran dolusu yağ aldım.” www.golet.tr.gg/

kabuğuna girmek Çok zayıflamak (Al.).

kacamer İşi seven, tez iş gören, becerikli (Çr.).

kaçan Ne zaman, ne vakit (İmat-Al.). “Şu yalan dünyada yok ki bir çarem / Kaçan ah eylesem sizler yarem” (Mehmet) Ercan 1991 : 118

kaçanak 1. Taşit (Çr.). 2. Yol (Çr.). “Kaçanak olmayınca insan nereye gidebilir.” Tdk 1993: 2528

kaçılmak Çekilmek (Ka.).

kaçıntı Davar sahipleri çiftleştirmeden önce gebe kalıp kışın kuzulayan koyun ya da keçilerin yavruları (Çr.). “Topal karı vaktiyle bir kaçıntı mı yapmış.” Tahir 2006: 43

kada (1) Gönül, naz (Çr.). “Kız meylini bana ver / Duruyorum kadana” Ertekin 2006: 49

kada (2) Kaza, bela (İshacı-Al.; Kemallı-Su.). “Bakıncağız hoşlanmadım gözünden / Kada, bela, mekir akar yüzünden” Arısoy 1970: 101

kadak (1) Tapan sapını tapana bağlayan ağaç çivi (İshacı-Al.). “Evraaç kırığındak kadağın çakmış / Ben böyle tapana bir ıras geldim” Arısoy 1970: 91

kadak (2) Ahırda hayvanların yular dipçiklerinin bağlandığı ağaç (Dutçakallı-Çr.).

kadaklamak Meyveli dalların kırılmaması için destek koymak (Çr.).

kadamak İri iri, kaba dikmek (Çr.).

kadasını almak Günahını almak

(Kıcılı-Al.).

kadaş Kardeş (Eskiköy-Çr.).

kadem Uğurlu olması dileğiyle, nişan sırasında güveye gönderilen giysi bohçası (Beydili, Evci-kuzkışla-Çr.). “Allah hayırlı kademli etsin.” Yoksul 2013: 42

kadınbarmak Uzun, ince kabuklu bir çeşit üzüm (Su.).

kafa altını Kenarlarına yirmilik altın dizilmiş bir tür başlık (Çr.).

kafadaşı Kaldırım taşlarının önüne dizilen iri taşlar (Çr.). “Bizim mahallenin kaldırımını yapmaya başladılar, bu gün kafadaşları dizildi.” Tdk 1993: 4528

kafa kâğıdı Nüfus cüzdanı (Çopraşık-Al.; Os.; Gökköy-Çr.).

kafa penceresi Eski yapılarda, camilerde pencerelerin üst bölümündeki, küçük pencereler, tepe penceresi (Çr.).

kagruk → kağsak (İs.).

kâğ (1) Kâhya, ağa, büyük, ileri gelen (Eskiekin-Çr.). “Darmadağın olmuş köklü soyumun / Birbirine muğnis kağları vardı” Kurtoğlu 2006: 13

kâğ (2) Saman yığını, tığ (Tolamehmet-Çr.).

kağallamak → çirlemek (Çr.).

kağallaşmak Kargaların bağrışması (Çr.).

kağaş kağaş → kağıştı 1 (Çr.). “Geceleri ırmağın kağaş kağaş kağıştısından durulmuyor.” Tdk 1993: 2529

kağıdı çıkmak Beklediği belge gelmek (Su.).

kağıldaşmak Gürültü yapmak, karışık sesle konuşmak (Göce-novacığı-Çr.). “Epice culalar gibi kağıldaştılar.” Çorumlu 2009: 1652

kağırmak Güç kullanarak bir şeyi geri bükme (Çr.).

kağırtmak → kağırmak (İs.).

kağıştı 1. Buzlu suyun akarken çıkardığı ses için (Çr.). 2. Kuru-yan dalların yel estikçe çıkardığı ses için (Çr.).

kağıtıcı Kadınların başlarına örttüğü bir çeşit siyah yazma (Ka.; Palabiyık-Çr.). “Başında vişne çürüğü kağıtıcı yazma, yaşmak etmiş, burnunun ucu görünüyor.”

Gümüş 1977: 128

kağni dayağı Kağnının okunu düz durdurmak için, okun ucuna bağlı bulundurulmuş destek (Beydili-Çr.). “Allah seni kağni dayağı gibi süründürsün.”

Yoksul 2013: 47

kağni kazığı Kağnıları yükleyip boşaltırken dengede durdurmak için ucuna ipe bağlı bulundurulmuş kazık (Çr.). “Ölmezsin oğlum Çalık, kağni kazığı gibi süründürsün.”

Tahir 2006: 124

kağrik Balgam (Çr.).

kağşak Eskimiş, gevşemiş, yı-kılmaya yüz tutmuş eşya, yapı (Obruk-Do.; İs.; Çr.).

kağşamak (1) 1. Yapının eskii-yip, yıkılmaya yüz tutması (Kühlah-Al.; İs.; Seydim-Çr.). 2. Herhan-gi bir şeyin ek yerlerinden ayrılması, oynaması (Boğazköy-Al.). “Tahtalar kağşamış, merdivenler gıcır gıcır ediyor.” Yoksul 2013: 594

kağşamak (2) 1. Yaşlanmak (Çr.). 2. Bedenin her yanının hasta olması, sağlıksız olması (Çr.). “Yalnız dişleri değil ki, her yanı kağşamış.” Yoksul 2013: 636.

kah Tepenin doruğu (Su.).

kâha Kâha tavası da denilen, alçak kenarlı geniş bir tavanın içinde yağda kızartılarak yapılan içi boş hamur işi (Gölet-Ka.). “Canım isterse kâha yerim / Durur durur daha yerim.” www.golet.tr.gg/

kaham Akrafa, hısım (Su.). “Hacı'nın olanca akrabası, uzak yakın kaham hısımı oradaydı eksiksiz.”

Gümüş 1977: 54.

kahırdak Küçük doğranarak eritilmiş kuyruk yağı (Büyükgölücek, Ovakarapınar-Çr.). “Kahırda ekmamize dürerik.”

Çorumlu 2009: 955.

kahillenmek Ağlamaklı olmak, dolukmak, dertlenmek (Obruk-Do.).

kahirsemek Üzüntüsünü anlatmak (Çr.).

kahirsenmek → kahirsemek (Çr.). “Bizim kız dün çıkageldi, kahirsendi, ağladı.” Tdk 1993: 2529

kahmak Ayaga kalkmak (Körkü-Su.). “Ayı kahdı kanguruyla dans etti / Elele belbele sarışması var”

Çırakman 1992: 154

kâhya Muhtar (Al.; Beydili, Eskiekin-Çr.). “Atı gezdir de, yine kâhyanın oğlu ol.” Yoksul 2013: 82

kak (1) Meyve kurusu (İs.; Gölet-Ka.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.). “Derken Ali Fakı, Ali Fakı; o da çıktı elma kaku.” Yoksul 2013: 235

kak (2) Parça (Gölet-Ka.). “Bir kak kuru ekmeği bana çok gördü.”

www.golet.tr.gg/

kakaç Pastırma, tuzlanarak kurutulmuş et (Çr.).

kakaçlanmak 1. Bitkinin kuruyarak sertleşmesi (Çr.). 2. Donan nesnenin sertleşmesi (Çr.).

kakıç Ayıp, kusur, pürüz (Çr.).

kakıç kakmak Birinin kötülüklerini yüzüne vurmak (Su.).

kakı kakmak Kusurunu yüzüne vurmak (Su.; Karahisar-Çr.). “İra-kipler başa kakı kakmadan / Kara toprak üstümüze çökmeden”

Çevik 2008: 53.

kakılıcak Kurumak (Çr.).

kakılı Pek çok, yığılı, dolu (Su.);

Çalıcı, Çalyayla, Ovasaray-Çr.). “Yosun felan da arama, çaylamuk otuyulan kakılı akağı.” Gümüş 1977: 126.

kakılıp kalmak Hareketsiz kalmak (Alacahöyük-Al.). “Çocuk karında kakıldı kaldı, onun için doğmuyor.” Balıkçı 2010: 88

kakımak Öfkelenmek, darılmak, kızmak (Büyükerikli-Uğ.; Çr.). “Vaz olsan camilerde şakışan / Beş vakitini bilmeyene kakışan”

İvgin 2009: 75.

kakıntı İsyen, ayaklanma (Çr.).

kakırdak Eritilmiş iç yağ ya da kuyruk yağından kalan posa (Kırcılı-Al.; İs.). “Kakırdak gibi kurumuş iyice.” Yoksul 2013: 418.

kakış etmek Yapılan bir iyiliği başa kakmak (Obruk-Do.).

kakışlamak İtelemek, sarsmak, sokuşturmak (İs.).

kakışmak Karşılıklı söz direnişinde bulunmak, iddia etmek (İs.).

kakkoz Sert, susuz zerdali (Su.).

kaklamak (1) Bıçaklamak (Çr.). “Kaklamışlar, hastaneye varmadan ölmüş.” Tdk 1993: 4530

kaklamak (2) Kurutmak için meyveleri çizmek ya da parçalara ayırmak (İs.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.). “Ayvayı kaklar mısın / Kaklarken koklar mısın”

Çağlar 1954: 66

kaklık (1) Kurutulmak için ayrılan meyveler (Çr.).

kaklık (2) Taş, ağaç oyukları ile içindeki su birikintisi (Çr.).

kakmak Saplamak, sokmak (Çr.). **kakmık** Düğün yemeği, şölen (Çr.).

kakmuk Ağaç kabuğu (Çr.).

kakruk Balgam (Me.).

kal Güherçile (Çr.).

kalaba Kalabalık, çokluk (Me.);

Çayyaka-Su.; Eskiekin-Çr.). “Bugün başım kalaba / Bir münasip günde gel” Kurtoglu 1998: 62

kalafat Kiremitlerin kaymaması için çatı saçağının çevresine çakılan tahta (Çr.). “Çatı kalafatsızsa her yıl kiremit aktarmak icap eder.”

Tdk 1993: 2530

kalalanmak Çokluğa ya da güce güvenmek, arkalanmak (Çr.).

kalan 1. Bundan sonra, artık (Gölet-Ka.; Akçalı, Keller-Su.). “Ağardı saçlarım kalan / Senin için benim için” (M. Güvendik) Çırakman, 1992: 216

2. Yemek kalıntısı, artık (Çr.).

kalat Yanlış (Çr.). “O konuşurken her zaman kalat konuşur.”

Tdk 1993: 2530

kalatlamak Yanlışını çıkarmak (Çr.).

kalaycı Bir köy seyirlik oyunu (İs.; Palabiyık-Çr.).

kalbır Sırımdan yapılan iri delikli elek (Fındıklı-Or.; Beydili, Tatar-Çr.). “Kalbır alır elerim / Arkan sıra yelerim” Çağıl 2013: 39

kaldırı Güç (Çr.). “Onun kaldırısı çok yüksektir.” Tdk, 1993: 4530

kale İki takım arasında taşlarla oynanan bir çocuk oyunu (Çr.). “Kale oyununda ilk olarak oyuncular iki gruba ayrılırlar.” Oğuz 2006b: 42

kaleler Bir çeşit iğne oyası (Çr.).

kale maya Saklambaç oyununda oyuncuların kale olarak belirlenen yere ulaşip el değdirmesi (Çr.). “Koşarak gelenler kaleye ellerini değince kale maya diye bağırırlar.” Ozulu 2013: 13

kalem çarkı İnce, uçları yuvarlak olan kaş (Çr.). “Kaşların kalem çarkı / Gözlerin Mısır halkı”

Gösterir 2011: 123

kalevle Bir çeşit ayakkabı (Çr.).

kalıbının adamı olmamak

1. Gövdesine göre korkak ol-

mak (Çr.). 2. Sözüne güvenil-
memek (Çr.).
kaliç (1) → kaloç (Çr.).
kaliç (2) Orak (Kamışlı-Su.). “Deste
olarak sol elle tutulur sağ eldeki kaliç
la kesilir” Doğan 2004: 116
kalık Evlenmemiş, yaşlı kız (Çr.).
“Bana akıl vereceğine kalık kızına ver
sen o akli” Yoksul 2013: 109
kalın 1. Başlık parası (Dutçakallı-
Çr.). 2. Geline erkek tarafından
gönderilen başlık, taç (Alembey-
li-Su.).
kallankuç Kırılmağaç (Çr.).
kalle Karışık (Çr.). “Yağları kalle
edip yiyoruz.” Tdk 1993: 4531
kaloç Bir çeşit ayakkabı (Çr.).
kaloş fotin (potin) İç içe iki kı-
sımdan oluşan, dışı lastiğe ben-
zeyen, içi işlemeli topuklu
ayakkabı (İs.). “Kaloş potinleri çok
güzel.” Benice 2002: 129.
kalpak Kimi kuşların ya da kü-
mes hayvanlarının başındaki
kabarık tüyler (Çr.).
kaltaban Kof, korkak, tabansız
kimse (Çr.). “Tüh ki suratına katla-
ban!” Tahir, 2004: 11.
kaluç → kaloç (Çr.).
kalyon Bir çeşit pipo (İsahacı-Al.).
“Doğru yürü azıtmadan / Kalyon alıp
tozutmadan” Arısoy 1970: 43.
kama Bıçağın kaymaması için
tırpanın bileziği ile sapı arasına
sıkıştırılan yassı ağaç parçası
(Büyükdivan-Çr.).
kamalak 1. Karlı havada kanat-
ları ıslanarak uçamayan keklük
(Çr.). 2. Hasta tavuk (Me.; Or.).
kamanmak Alışmak, tutkun ol-
mak (Çr.).
kamaşık Küçük kusur (Çr.). “O
kadarlık kamaşığa bakılmaz.”
Tdk 1993: 2531

kamaz Söz taşıyan, arabozucu,
dedikoducu, kammaz (İsahacı-
Al.; Serban-Çr.). “Bizi istemeyen
münkir kamazlar / Buğuzu, garezi el-
den komazlar” Koçak 1980: 282
kambak → kamga (Kavşut-Su.).
kambık → kamga (Alacahöyük-
Al.).
kamga Yonga, iri talaş, ağaç ka-
buğu, ağaç kırıntısı (Çr.).
kan Derin kuyu (Çr.).
kanak Çay, dere, ırmak (Demirci-
Me.).
kanara (1) Doymak bilmeyen,
obur insan ya da hayvan (Çr.).
kanara (2) Hayvan satılan, kesi-
len yer, mezbağa (Ka.). “Paralarım
ki, kanara itlerine doğramacasına...”
Tahir 2004: 312.
kanat Defter ya da kitap yaprağı
(Tolamehmet-Çr.).
kanatlı 1. Bahçeli evlerin iki ya-
na açılan kapısı (Su.; Çalyayla, Es-
kiekin, Karadona-Çr.). 2. Büyük
demir kapı (Al.). “Kanatlıdan yâr
çıkı / Cilvesi canım yakıtı”
Gösterir 2011: 138.
kancılamak Açgözlülük etmek
(Çr.).
kandak Su birikintisi, bataklık,
gölcük (Su.).
kandırıkçı Yalancı (Dutçakallı, Gü-
venli-Çr.).
kandil Kalasları birbirine geçire-
rek kurulan ev, bu işte kullanı-
lan kalas (Gölet-Ka.).
kanefil Karanfil (Çr.). “Kanefilim
susuzum / Üç gündür uykusuzum”
Gürsel 1997: 312.
kanefilli Eskiden örülen bir ço-
rap ya da çorap nakışı (Çr.).
kangahlamak Bebeğin ilk kaka-
sını yapması (Alacahöyük-Al.).
“Çocuğun ilk kakasına çocuk kan-
gahlamış denmektedir.”

Balıkçı 2010: 104
kangal (1) Dikenleri soyulduktan
sonra iç bölümü yenen bir ot,
devedikeni (Al.; Evci-Bo.; Su.).
“Keçiyolunun sağında solunda kangal
otları sık kümeler oluşturmuştu.”
Sarıyüce 2004: 13
kangal (2) Yün çilesi (Çr.). “Ordu
asılsa, orduyu çekecek uzunlukta bir
kangal ip.” Seyda 2006: 217
kangıldak İskelet (İs.).
kan ılık Soğukla sıcak arası bir
ılıklik (Dereköy-İs.).
kanı ılmak Sevmek, beğenmek
(Çr.).
kanırmak Bir araçla ya da zorla-
yarak bir şeyi yerinden ayır-
mak, kırmak, bükme (Çr.). “Hı-
yarları kanırmışlar / Kabakları ke-
mirmişler.” (Mırık) Ercan 1991: 296
kanırtmak → kanırmak (Os.;
Su.). “Karşısındakinin yüzünü göre-
bilmek için başını iyice geriye ka-
nırtmak zorunda kalıyordu.”
Sarıyüce 2004: 86
kanlıca Kırmızı renkli, yenilen
bir mantar; geyik mantarı (Çal-
yayla, Eskiköy-Çr.).
kanlı yarma Yiğma yapıda kul-
lanılan hatılların her biri (Os.).
kane Lamba, şişe (Çr.).
kanofer Kalorifer (Al.).
kanrılmak Arkaya eğilmek, yas-
lanmak (İs.). “Yürürken ansızın kan-
rıldım belime ağırı girdi.”
Tdk 1993: 2626
kanruk Balgam (Os.).
kantarma 1. Gem, dizgin (Evci-
Bo.). 2. Dizginin ucundaki demir
ya da yanlarındaki halkalar
(Ba.; Dutçakallı-Çr.). “Dorata vurdum
da kantarma gemi / Bilirim ağalar
sürdüğüm demi” Akbaş 1983: 69
kan tutmak Koyunların zehirli
ot yiyerek bir çeşit hastalığa
tutulması (Ka.).

kapağan Isırıcı, saldırgan köpek
(Çr.).
kapak Dam yapımında kullanı-
lan, belli ende, boyda kesilmiş
ağaç parçaları (Kızılhamza-Or.).
kapaklı Üzerinde kapağı bulu-
nan, bakırdan yapılmış, yuvar-
lak ya da oval biçimli tabak (Kı-
cılı-Al.; Ovakarapınar-Çr.). “Biraz tas
karın çorbasıyla biraz kapaklı kıyma
koydular.”
Demiryürek-Ozulu 2017: 263
kapaksız Görgüsüz, terbiyesiz
(Su.). “Kapaksız çocuk.”
Tdk 1993: 2629
kapaltı Polis ya da jandarma ka-
rakolu (Çr.).
kapama 1. Sarımsaklı, az sulu et
yemeği (İs.). 2. Tepside pişirilen
bir çeşit çörek (Çalyayla-Çr.).
3. Gelinle güvey gerdeğe gir-
meden önce yenen yemek (Oğ.).
kapana Kalbur kasnağına deri ge-
çirilerek elde edilen kaplardan
yapılan terazi (Çr.).
kapanca Tuzak, kapan (Çr.).
kapança Hayvan tutmakta kulla-
nılan tuzak, kapan (Çr.).
kapatma Metres (İs.). “Metrese bu-
rada kapatma diyorlar.”
Benice 2002: 137
kapaz Tokat, şamar (Oğ.). “Kapazı
yiyince yuvarlandı.” Tdk 1993: 2631
kapçalık Mutfak kaplarının ko-
nulduğu yer, raf (Os.; Çr.).
kapçık (1) Tahıl tanelerinin ka-
buğu (İs.).
kapçık (2) Yara kabuğu (Çr.).
kapçın Tabanı deri, çuha mest
(Çr.).
kapçuk → kapçık (2) (Çr.).
kapıaltı → kapaltı (Ka.). “Kapı al-
tına düş de gör dünya kaç bucakmış.”
Yoksul 2013: 423

kapı aralığı Evlerde odaları birbirine bağlayan koridor (Çr.). "Diğer odalara kapıaralığı tabir olunan müşterek bir koridor ile bağlıdır." Çorumlu 2009: 1202

kapı basma Gelin almaya gelindiğinde bahşiş almak için evin dış kapısını kilitleme (Kalecikka-ya-AL.).

kapınmak 1. Ağrıdan, sızıdan kıvrınmak (İs.). 2. Acıdan ya da açlıktan oraya buraya saldır-mak, çabalamak (Çr.). "Benim hangi halime kapındın?" Koşay-İştman 1932: 201

kapı parası Gelinin giysilerini getiren kadınlardan gelinin yiğitbaşlarının aldığı bahşiş (Çr.).

kapkacak Mutfak gereçleri (Çal-yayla, Dutçakallı-Çr.). "Neyimiz var ki? Kapkacak hepsi bir kucak." Yoksul 2013: 508

kaplama Kadife ya da atlas ku-maştan yapılan hırka (Çr.).

kaplumbağa Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).

kapmak Isırmak (köpek için) (Çalyayla, Güvenli, Serban-Çr.). "At tepmez, it kapmaz deme." Yoksul 2013: 78

kapmik Düğün yemeği, şölen (Çr.).

kapsa (1) Harman sürerken hayvanların ardına tutulan dışkı ka-bı (Göcenovacı-Çr.). "Pilastik bir bidon vardı eski. İkiye bölünüp hayvanlar kuyruklarını kaldırıncaya tutul-sun, sapa karışmasını pislikleri diye iki kapsa yapıldı." Gümüş 1977: 91

kapsa (2) Bahçe duvarlarının ya da çitlerin kapısı (Çr.).

kapsalık Çitten ya da aralıklı çakılan tahtalardan yapılmış bahçe kapısı (Oğlaköz-Su.).

kapsül Boş mermi kovani (Çr.).

kaptıkaçtı Çukurun içine konan yuvarlak taşın uzaktan atılan yassı taşla vurularak çıkartılması biçiminde oynanan çocuk oyunu (Çr.).

kar Sürme, rastık (Çr.).

kara (1) Gece gezen devriye, jandarma (Çr.).

kara (2) İftira (Sarimbey-Çr.). "Elin karnı dar olur / Kara çalarlar bize" Gösterir 2011: 116

karaağrı Uzun süren hastalık (İbik-İs.).

karabakal Serçeğillerden, eti için avlanan siyah tüylü bir kuş, karatavuk (İs.; Elmapınar-Me.). "Karabakal gibi ötüp durma." Yoksul 2013: 426

karabasma Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).

karaboğaz Evlenmemiş erkek (İs.).

karaburğa Bir tür peştamal (Çr.).

karaca (1) Soğan tohumu (Su.).

karaca (2) Pekmez yapımına el-verişsiz, niteliksiz üzümlerden yapılan, pekmeze benzeyen ko-yu, siyah yiyecek (Külâh-AL.).

karacakağrı Sonradan eski du-rumuna getirilmek üzere sap çekilebilecek duruma sokulmuş kağrı (Büyükdivan-Çr.).

karacongolos Ocak ayında olan fırtına (Me.).

karaçağ Sap taşıyan kağrıların çevresine çakılan ağaçlarla ok aralarına gerilen ince uzun ip (Çr.).

karacanıklı Yemek kapları, ta-bakları pis olan aile (Gölet-Ka.). "Onlar mı? Karacanıklıdır." www.golet.tr.gg/

karaçav Ekin saplarını taşırken

kağrı ya da arabalarda okla, köpler arasına konulan parmaklık (Alacahüyük, Haydar, Külâh-AL.; Gökçam-Su.; Büğdüz-Çr.). "Sap yükledim karaçava / Bütün emeklerim hava" Erdugan 2005: 11

karaçav takımı Sap kağrısı dü-zeneği (Beydili-Çr.).

kara çıban Frengi (Çr.). "Kara çı-ban dökkenlerde bit olmaz." Tahir 2006: 19

karaçökel Sazlık, bataklık (İs.).

karaçoval helvası Kavrulmuş unun kara pekmezle yoğrulması ile yapılan bir tür helva (Bey-dili, Ovakarapınar-Çr.).

karadal Güzün olgunlaşan bir cins hoşafılık armut (Çalyayla, Kızılpınar-Çr.).

karadam Düz, toprak dam (AL., Ka., Oğ.; Or.; Os.).

karadamak İlenen, kötü konu-şan (Çr.).

karadavu → karadoğu (İs.).

karadı Çok bulunan, satışı az olan şey (İs.).

karadoğa → karadoğu (Çr.).

karadoğu Buğday başaklarında görülen, taneleri kömür gibi karartan bir hastalık, sürme hasta-lığı (Çr.).

karaeskin Bir çeşit at yürüyüşü (Çr.).

karafilli Halay türü bir halk oyu-nu (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).

karafuk Kökünden sakız yapı-lan, yenebilen karakavuk otu-na verilen ad (Çalyayla-Çr.).

karagöz (1) Değerli bir sarı çiğ-dem cinsi (Çr.). "Sarı çiğdemlerin karagöz denilen kıymetli cinsleri ara-mıyor." Çorumlu 2009: 93

karagöz (2) Nohuttan büyük

meyveleri yenen, odunu çok sağlam olan bir cins ağaç (Su.).

kara gözübüyük Siyah, kalın kabuklu, yüke dayanıklı bir üzüm cinsi (Os.).

karaguda Karabasan, kâbus (Çr.).

karagbar Ayak ya da el parmaklarında çıkan, bir çeşit çıban (Çr.).

karahan Harmanın yığıldığı yer (AL.).

karaharman → çotul (Gökköy, Karagöz-Çr.).

karakabar Ayak ya da el parmaklarında çıkan, bir çeşit çı-ban (Çr.).

karakılçık Kılçıkları siyah olan kırmızı ya da beyaz sert taneli buğday (İs.).

karakış Kışın ilk ayları, Aralık ayı (AL.; Çitli-Me.; Kamışlı-Su.). "Ka-rakış kara gider, zemheri ara gider." Yoksul 2013: 426

karakora → karakura (İs.).

karakucak Güreşte kavrama, sarılma (İs.). "Aklına geldi mi, kara kucaktan, yağlıdan oyunlar verip oyunlar aldıkların?" Tahir, 2004: 215

karakura Karabasan, kâbus (Ba.; Çr.). "Hilal gibi Fadime'nin kaşları / Anam görmüş kara kura düşleri" Akbaş 1983: 67

karakura çökmek Kâbus bas-mak (Çr.).

karakura odası Kullanılmayan eşyaların konulduğu oda (AL.).

karakuru → Karakuru (Çr.). "İçinde yatanları gece uyku arasında, cinlerin, perilerin, karakuruların rahatsız etmeyeceğini ballandırıyor." Tahir 2007: 56

karakuş Kartal (Evcı-Bo.; Su.). "Ka-ra kanatlarını kara bir çadır gibi açan kocaman karakuşu vuramadı." Sarıyüce 2004: 269

karakütük kesilmek Bedeni zayıflayıp yüzü kararmak (Çr.). "Yangı ile karakütük kesildi." Tdk, 1993: 2634

karalamak Kötülemek, kara sürmek (Sarimbey-Çr.). "Arkamızdan bizi karaladı mı bitti." Tahir 2008: 351

karalık Eskiden ilkokul öğrencilerinin giydiği kara renkli okul önlüğü (Çr.).

karaltı (1) Varlık, beden (Su.; Çıkrık-Çr.). "Kapı önünde bir karaltının dikildiğini fark etti." Sarıyüce 2004: 89

karaltı (2) Yapı, dam, bina (Kalecikkaya-Al.; Çr.).

karamak Birisinin arkasından kötü konuşmak, kötülemek (İs.; Kalecik-Me.; Eskiakin, Serban-Çr.). "Eli karamakla kendini karamış olursun." Yoksul 2013: 278

karamat Karacılık (Çr.).

karamet İftira, karalama (Alacahüyük-Al.; Yazır-Bo.; Serban-Çr.). "Eğlen dur bakalım kalmasın deyi Bühtan eder karameti kâr sayar" (Sefil Ali) Çevik 2007: 214.

karamık (1) İri, kahverengi göz (Çr.). "Karamık gözlü yarım / Sana gelirim akşam" Ertekin 2006: 74.

karamık (2) Saçma büyüklüğünde meyveleri olan bir bitki, çalı (Alacahüyük-Al.; Evcı-Bo.). "Kara muğın alına / Kuşlar konar dalına." Gösterir 2011: 84.

karamuk → karamık (1) (Çr.).

karamüslüm Kırmızı renkli, ekşi bir elma (Çalyayla, Şeyhmustafa-Çr.).

karanfil Bir çeşit iğne oyası (Çr.).

karanfilli Bir halk oyunu (Al.).

karangımak Hava kararmak (Çr.).

kararmak Ateşin sönmesi (İs.; Çalyayla-Çr.).

karanpul Karambol (İs.). "Kabul olmaz! Karanpula getirip hokkaldım!" Kalayoğlu 2017: 38

karaoğlan Yastık kılıflarına ya da yatak örtülerinin kıyısına işlenen bir tür el nakışı (Çr.).

karaoğma Yalnızken insanı boğduğuna inanılan düşsel yaratık (Göcenovacı-Çr.). "Çok iştmişti, 'karaoğma basarmış insanı böyle yalnızken." Gümü 1977: 142

karartı Beden, varlık (insan için) (Çr.). "Karartısı kaybolasica!" Ayhan 2002: 236.

karasalkın Ulusça ödenilen vergi (Çr.). "Sen heriflere sövünce biz kara salgından kurtulduk mu?" Tahir 2006: 253.

kara tahta Çatıda üzerine kiremit döşenen ince tahta (Os.).

kara uğra Karabasan, kâbus (Aluç-İs.; Beyözü-Me.; Or.; Arıcı, Karakocacı-Su.). "Yatarken çorapları baş tarafa koymak iyi değildir, kara uğra çöker." Doğanay 2010: 116

karavit Taranan yünün kiri, çöpü (Çr.).

karayağız Esmer (Çalyayla, Eskiakin-Çr.). "Ablak, kara yağız yüzünde inadına çatık kaşları..." Tahir 2006: 49.

karayanık İnsan vücudunda karcıklar biçiminde beliren hastalık (İs.).

kara yapı Kerpiçle örülmüş, çamurla sıvanmış yapı (Aşağıfındıklı-Su.; Eskiakin, İsmailköy-Çr.). "Üzeri çorak toprak kara yapı denen cinstendi." Güven 2013: 147.

karayapıldak Başak tutmamış ekin (Bo.).

karayazı 1. Ölüm (Çr.). 2. Üzüntü, sıkıntı (Çr.).

kara yer Mezar, gömüt, sin (Do.; Oğ.; İsmailköy-Çr.). "Boyun posun kara yerlere gelsin."

Oğuz 2007a: 58.

karayük Yenebilen bir çeşit yabanıl ot (Âşıkbükü-Os.).

karçanlamak → Karçınlamak (Çr.).

karç etmek Kapı açılırken ses çıkarmak (Çr.).

karçınlamak Karların üstünün buz tutması (Çr.). "Karın üstüne yağmur tiseledi sonra da dondu, yollar karçınladı." Tdk 1993: 4535.

karçiçeği Kasımpatı (Çr.).

karçunlamak → karçınlamak (Çr.).

kardak 1 Büzük (Çr.). "Kardak dikiş." Tdk, 1993: 4535. 2. Eğri, bozuk (Su.). "Kardak meyve ağaçları çatırtılarla eğilip bükülüyor." Sarıyüce 2004: 31.

kardamak Çürümek, içi boşalmak (Evcı-Bo.). "Yarık yarık olmuş, kardamış, boşalmış gövdelerinin içinden insanlar kolaylıkla geçirdi." Sarıyüce 2006: 55.

kardaş Kardeş (İsahacı, Koçhisar-Al.; Sarayköy-Ba.; Kalecik-Me.; Oğlaközü-Su.; Sarimbey-Çr.). "Hepimiz bir anadan bir babadan olma kardaş gibiydik." Sarıyüce 2004: 271.

kardı Pazarda çok bol bulunan mal (İs.).

karevle Ökçesiz ayakkabı, yemeni (Su.).

kargabardağı Tarlalarda biten, pis kokulu, üzerinde meyveleri olan bir yaban otu (Çr.).

kargaburnu Kapı mandalı (Çr.).

kargadüvleği Bağlarda biten kısa boylu, kötü kokulu bir ot; ebuçehil karpuzu (Çalyayla-Çr.).

kargamak İlenmek, beddua etmek (Kalecikkaya-Al.; Os.).

kargın Çok, bol (Çr.).

Kargı pazarı Cuma günü (Bademce-Ka.).

karıcı Çapkın erkek (Os.; Çr.). "Karıcılığı da rahmetli Başibozuk Paşası Dilaver Ağa'dan baskın." Tahir 2006: 58.

karık Bağ ya da bahçelerde sebze ekmek için ayrılan bölümler, evlek (Alacahöyük-Al.; İs.; Eskiakin, Gökköy, Tatar-Çr.). "Bağa girdim depilmiş / Karıkları ekilmiş" Çağlı 2013: 9.

karıklamak Benzer nesnelere birbirine karıştırmak (Çr.).

karıklı 1. Buğday, arpa, çavdar karışımı (İs., Os.). 2. Birbirine karışmış, karışık (Çr.).

karıklmak (1) İyileşme evresindeki hastalığın birden artması (Çr.).

karıklmak (2) Malların çokluktan satışın durgunlaşması (Çr.).

karıklmak (3) Önüne engel gelen suyun geriye doğru birikmesi (Çr.).

karılar pazarı Kadınların öteberi sattıkları yer (Çr.). "Çorum'un karılar pazarına çökersiniz." Tahir 2006: 306

karılmak Hayvanların çiftleşmesi (Çr.).

karım Bağın üst yanına kazılan, yağmur sularını biriktirmeye yarayan uzun çukur, ark (İs.).

karımak (1) → karıklmak (1) (Çr.).

karımak (2) Yaşlanmak, ihtiyarlamak (kadın için) (Çr.).

karın İşkembe (Çalyayla, Türkler-Çr.). "Birin tas karın çorbasıyla birer kapaklı kıyma koydular." Demiryürek-Ozulu 2017: 263

karınaltı Gurursuz, niteliksiz (Dutçakallı-Çr.).

karıncalı dırnak Çivi tutmayan, çürümüş, at, eşek gibi hayvan

tırnağı (Çr.).
karıncamak Boğazın gıcıklanması (İs.).
karlama Karlı havalarda yapılan keklik ya da tavşan avı (Su.).
karlangaç Kütüklerle yapılan, bir tepe penceresi bulunan tavan örtüsü (Al.).
karmaç 1. Saman, toprak, su karışımı çamur (Kızılhamza-Or.).
 2. Taş ya da kerpiç evlere yapılan toprak sıva (Al.; Kızılhamza-Or.).
karmak (1) → karamak (Serban-Çr.) “Akıllı adamlar birbirin karmaz ikisi bir yerde bir saat durmaz” Koçak, 1980: 340.
karmak (2) Karıştırmak (Yeşilyurt-Al.; İs.; Mislerovacıği, Sarimbey-Çr.). “Karılan kına damadın sağ eline sürülür.” Yöndem 1983: 27
karmakudal Karmakarışık (İs.).
karmalamak Tavanı kireç ya da çamurla kaplamak (İs.).
karman çorman Karmakarışık (Haydar-Al.; Evci-Bo.; Dutçakallı-Çr.). “Kuşlar birdenbire karman çorman havalanıverdi.” Sarıyüce 2006: 47.
karmık At ya da sığırlarda arka bacaklar ile karın arasındaki yer (Çr.). “Hayvanın karmığına düрте düрте yara yapmışlar.” Tdk 1993: 2665
karnefil Karanfil (Çr.). “Karnefil ekme ile / Ne olur bakma ile” Ertekin 2006: 69
karnı almamak Kiskanmak, çekememek (Çr.).
karnı burmak Midenin, bağırsağın sancılanması (Çr.).
karnı burnunda Doğum yapma günü yaklaşmış kadın (Dutçakallı, Güvenli, Karagöz-Çr.). “Karnı burnunda, bugün yarın hemen.”

Yoksul 2013: 429
karnıkada İlenç (Çr.).
karnı katılmak Yüreği sıkışmak (Çr.).
karoğla Gece kadınların yatakları üzerine abandığı sanılan peri (Çr.).
karpuz kollu fistan Kolları dirseğe kadar dar, dirsekle omuz arası bol bir giysi (Çr.).
karlık Tahtadan yapılmış oturak (Dutçakallı-Çr.).
karsalamak (1) Bitkiyi soğuk vurmak (İs.).
karsalamak (2) Kötülük ya da hastalık geçirmek (Çr.).
karsalamak (3) Yağda biraz kızartmak, haşlamak (İs.).
karsamba Evde kalabalık yapan gereksiz eşya (Su.).
karsamba yapmak Evlendirmek (Çr.).
karşıcı Gelenleri karşılayan kimse, karşılayıcı (Çr.).
kartal (1) Patates (Su.).
kartal (2) Yaşlı erkek manda (Bayat-İs.).
kartal (3) Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).
kartopu (1) Kola bilezik gibi takılan bir takı; ığıl ığıl (Çr.).
kartopu (2) Patates (Büyükhırka-Al.).
kasaburuk Ayakkabılara çivi çakmak için kullanılan ucu bizli bir çeşit araç (Çr.).
kasaltu Selin getirdiği kum, çöp, birikinti, mil (Su.).
kasar Giysileri, dokuma ipliklerini ağartmak için kireç kaymağına yatırma işlemi (Çr.).
kaşğı Başı ya da beli sıkıştırmak için sarılan bağ (Çr.).
kaskalak Kendini beğenmiş,

çevresine caka satan, övünen (Çr.).
kasmak Kandırmak, aldatmak (Gökçam-Su.).
kasput Kağrı tekeri (Os.).
kastal Çeşme (Çr.).
kaş (1) Duvar, duvarın üstü (Satıyüzü-İs.).
kaş (2) Semerin iki yanındaki ağaçlar (Çr.). "Her birinin eyer kaşında üçer, dörder salavath kılıç asılı..." Tahir 2008: 20
kaş (3) Tepe, dağ (Bayat-İs.; Gölet-Ka.).
kaş (4) Bağ, bahçe, çeltik tarlası gibi yerlerde toprak yığarak yapılan sınır, set (Ka.). "Çeltik tarlasında ot alırken, tarla sahibi kaşlarda gezinir." Dbk 2003: 84
kaşak Balı alınmış petek (Ka.).
kaşboyu Tepe, dağ (Ka.).
kaşık çalımı Ortalığın kararmaya başladığı, akşam yemeği zamanı (İs.).
kaşık kalıbı Bacakları bitiştirip bir yana bükerek yere oturma biçimi (Çr.). "On gişilik sufra kaşık kalıbı oturuşla onbeş gişiyi alıyor." Tdk 1993: 4537
kaşık sapı Çorum'un yerel dokuması kenefinin bir çeşidi (Çr.).
kaşka 1. Hayvanların alnındaki beyazlık, ak leke (Çr.). 2. Alın beyaz lekeli olan hayvan (Çr.). "Alaca pazarından bir koşum comba almış. Alnında kaşkası var birinin." Gümüş 1977: 101
kaşmer Güldürücü, şakacı, mas-kara (Çr.).
kaştarmak Yönetmek, kayırmak, korumak, bakmak (Ka.).
katık 1. Yağsız, süzme yoğurt, torba yoğurdu (Beydili, Çalyayla, Göcenovacıği-Çr.). "Katık torbasının

ağzını açıp bir hapaz aldım." Çorumlu 2009: 1653
 2. Ayran (Al.; Kamışlı-Su.; Gökköy-Çr.).
katık çorbası → katıklaş (Çr.).
katıklamak (1) Çorbayı yoğurtlamak (İs.).
katıklamak (2) Eşcinsi ile cinsel ilişkide bulunmak (erkek için) (Çr.).
katıklaş Sulandırılmış yoğurdun içine yarma, un, nohut konulup karıştırılarak pişirilen bir çeşit çorba (Kıcılı-Al.; Çr.).
katıklı Birbirine karışmış, karışık (Çr.).
katıklı aş Yoğurtlu bulgur ya da yarmadan yapılan çorba (İs.; Dutçakallı-Çr.). "Karnı katıklı aş görmesin." Türkoğlu 2007: 197
katıntı Sürüye dışardan katılan hayvan (Çr.).
katı pek Çok fazla konuşmak (Çr.).
katır Altı nalçalı, kabaralı, arkası dik olan kaba ayakkabı (Çr.).
katsert Kırıcı, sert biçimde konuşma (Çr.).
katmer 1. Arasına kaymak ya da yağ sürülerek katlanmış yufka ekmeği (Gökköy-Çr.). 2. Açıldığında kat kat olan bir tür börek (Os.; Beydili, Büyükgülücek, Güvenli-Çr.). "Katmer, mayalı, börek, yanıç yapılırdı sahurda." Özçatalbaş 2002: 23
kav (1) Ağaçlarda oluşan, ateş yakmak için kullanılan mantar (Beydili, Sarimbey-Çr.). "Sigarasını kavla yaktı." Güven, 2013: 190
kav (2) Yeğni (Çr.). "Kav gibi kuru, ipek gibi ince meşin, içinde bir şey varmış gibi ağırdı." Tahir 2004: 17
kav (3) Yılanın değiştirdiği deri, yılan gömleği (Çr.). "Yılan kavı bi-

le bazen derde derman olur.”
Yoksul 2013: 655

kavara Yel, gaz (Çr.). “Oğlan sözün kavara / Gezme böyle avara”
Gösterir 2011: 87

kavaracı Gaz çıkaran, yellenen kimse (Çr.).

kavası yenli Kadınların giydiği üç etek entarinin bir çeşidi (Çr.).

kavat 1. Yolsuz birleşmelerde aracılık eden erkek (Çr.). 2. Karısının hoppalık yapmasına göz yuman koca (Çr.). "Telli kurşunlara gelesice kavat?" Tahir 2006: 15

kavata İki gözlü, yassı ekmek sepeti (Çr.).

kavbek Hamam bohçası (Çr.).

kavga kaşağısı Kavga çıkartmak için olanca yeteneğini öne çıkarıp kavganın sürüp gitmesini sağlayan kimse (Os.). “Kavga kaşağısı gibi arayı bozup durma.”
Yoksul 2013: 433

kavgaya tırmık çekmek Ortam uygun olmamasına karşın kavga nedenlerini izlemek (Os.).

kavgur Pekmez savrulan kepçe (Eskiekin, Karagöz-Çr.).

kavız Tahıl kabuğu (Çr.).

kavlağan Bir çeşit çınar ağacı (Çr.).

kavlak Çıplak, soyulmuş, kabuğu kalkmış (Çr.).

kavlamak Soyunmak (Göcenovacı-ğr-Çr.). “Ben de kapiya gittim, kavladım.” Çorumlu 2009: 1655

kavlatmak Bir tabakayı altındaki tabakadan ayırmak (Çr.).

kavlık Eskiden çakmakta yakılan kavları koymaya yarayan, kese biçiminde yapılmış deri kap (Çr.).

kavrak Ateş, yel, güneş etkisiyle kuruyan bitki, kavruk (Çr.).

kavralamak İki elle bir şeye sarılıp tutmak, kavramak (Çr.).

kavram Tutam, avuç dolusu (Çr.).

kavrama Orak (Şekerbey, Tolamehmet, Turgut, Yoğunpelit-Çr.).

kavramak Orakla ekin biçmek (Çr.).

kavruk Nişastası az olan buğday (İs.).

kavsak Buğday, arpa kepeği ya da dış kabuğu (Çr.).

kavsara İnce tahtalardan yapılan üzüm sepeti (İsahacı, Kıcılı-Al.; Su.). “Kavsarada ak üzüm / Yüzüne değsin yüzüm” Gösterir 2011: 227

kavşıt 1. → kavşut (Su.). 2. Ek, bitişik yer (Alembeyli-Su.).

kavşurmak Elleri göğüste birleştirip saygıyla durmak (Sarimbey-Çr.). “Selam ver de selamını alayım / El kavşurup divanında durayım” (Deli Boran) Ercan 1991: 189

kavşut İki suyun, iki yolun birleştiği yer, kavşak (Çr.).

kavuk İnsanların ya da hayvanların sidik torbası (İs.).

kavum Akraba (Yazır-Bo.; Eskiekin-Çr.). “Kavumdan, hısımdan ölen var mıdır / Söylen hele bizim köyden ne haber?” Kurtoğlu 1994: 31

kavurğa Ateşte kavrulmuş tahıl (Kıcılı-Al.; İs.; Gölet-Ka.; Gökköy, Sarimbey-Çr.). “Önümüz kavurğa kavuruyo, arkamız harman savuruyo.”
Gürsel 1997: 258

kavuşlak Mor renkli yaban menekşesi (Çıkrık-Çr.).

kavuz İç tutmamış çürük buğday, kapçıklı tane (Su.). “Kuruyup kavuza döner bu meretler.”
Sarıyüce 2004: 154

kay Fırtına (Çr.).

kâyâ Muhtar (Su.; Eskiekin-Çr.). “Atı gezdir de, yine kâyânın oğlu ol.”
Kerman 1997: 33

kayak Mahalle (Maksutlu-Ka.).

kayancak Tepenin eğimli yeri (Çr.). “Kayancağa gittik öllük getirdik.” Tdk 1993: 4539

kayar (1) Birinin eski kusurlarını, suçlarını yüzüne vurma (Çr.).

kayar (2) Hayvanın eski nallarının çivilerini değiştirme işlemi (Çr.). “Atın nalını kayar yaptırıldı.”
Tdk, 1993: 2697

kayar (3) Tahılın taşını ayırmak için bol suyla çalkalayıp bir kaptan başka bir kaba aktarma işlemi (Çr.).

kayarlamak Hayvanın eski nallarını onarmak, eski nalın çivilerini yenilemek (Çr.).

kayde Kural (Çr.). “Hiç kaydeyi bozmazlar / Şu Çorum’un kızları”
Ertekin 2006: 105

kaydelemek 1. Kendine özen göstermek (Çr.). 2. Salınarak yürümek (Çr.).

kaydelenme Nazlanma, cilvelenme (Güvenli-Çr.).

kaydırak Sac üzerinde pişirilen bir çeşit çörek (Çr.).

kaydırma İnci işli kadın fesi (Su.).

kayfe 1. Kahve (Al.; Dutçakallı-Çr.). “Batsın toprağın da sen de ulan! Kayfe mi bitiyor toprağında kenef?”
Gümüş 1977: 97

2. Kahvehane (Çr.).

kayferengi Kahverengi (Al.).

kaygana Tepsidede yapılan, iki yüzü de kızartılıp üzerine pekmez sürülen bir çeşit omlet (Gökçam-Su.; Çıkrık-Çr.). “İtin aklı olsa kayganadan pay ummaz.”
Türkoğlu 2007: 164

kayhık Kalkık, üst kısmı eğri (Su.).

kayı Fırtına (Çr.).

kayıf Pencere çerçevesi (Çitli-Me.).

kayım Sağlam (Eskiyapar, İsahacı, Kıcılı-Al.). “Ocağın başında tapanı yapmış / Okunu tutağını kayımca çakmış” Arısoy 1970: 91

kayınçı Kocaya göre eşinin erkek kardeşi, kayınbirader (Çr.).

kayınço → kayınçı (Çr.). “Korkmadım desem yalan olur kayınço.”
Güven 2017: 85

kayış (1) İki küme oyuncunun diğerlerini ellerinden tutarak kendi alanlarına çekmeye çalıştığı bir çocuk oyunu (Çr.). “En az dört kişiyle oynanan kayış oyununda ilk olarak oyuncular iki gruba ayrılırlar.”
Oğuz 2006b: 36

kayış (2) Kemer (Göcenovacı-Çr.). “Kayışı çok sıkırmış olmalıym ki tazi vingirdeyüb yerleri koklayarak köye doğru gidiyordu.”
Çorumlu 2009: 1650

kayışmak Kaymak (Çr.). “Gidelim çocuklar buz kayışalım.”
Tdk 1993: 4540

kayıt Pencere çerçevesi (Çitli-Me.; Dereyazıcı-Al.; Oğ.).

kayıt görmek Hazırlanmak (Çr.). “Çabuk kayıtları gör de gidelim.”
Tdk 1993: 2702

kaykılmak 1. Ağrı ya da başka nedenlerle kambur olmak (Çr.). 2. Kamburluğunu gizlemeye çalışarak yürümek (Çr.). 3. Abartılı bir şekilde geriye doğru yaslanmak (Külâh-Al.; Çr.). 4. Ölmek (Külâh-Al.). “Arka ayakları kaydı, arkaya kaykıldı.”
Güven 2013: 199

kaykışmak 1. → kaykılmak 1 (Çr.). 2. → kaykılmak 2 (Çr.).

kaylak Üç yaşındaki deve yavrusu (Çr.).

kayma Kağıt para (Çr.). “Yoksa Veli Paşa hanında mı yatacağın yarım kaymaya kıyıp?..” Tahir 2004: 58

kaymacık Para (Çr.).

kaymak Bir kabı ya da odayı ağzına kadar doldurmak, yığmak (Çr.).

kayme Kağıt para (Evcı-Bo.; Su.). "Benim on sekiz kaymem yok." Sarıyüce 2004: 179

kaynak Eğlendirici, neşeli kimse (İs.).

kaynana Bir çeşit tığ oyası (Çr.).

kaynadili Bir çeşit kaktüs (Çr.).

kaynanan seviyor Yemek yenirken gelenlere söylenen bir söz (Çr.).

kaynatma (1) 1. Bulgur yapmak için kaynatılmış buğday (Çr.). 2. Buğday, nohut, fasulye tanelerini suda kaynatarak yapılan yiyecek (Ovakarapınar-Çr.). "Kaynatma, çerez, mayalı yer, eğlenirlerdi..." Özçatalbaş 2002: 43

kaynatma (2) Küçük, kulpsuz çamaşır kazanı (İs.).

kaypak (1) Kaygan (Sarimbey-Çr.). "Bugün benim dilin kaypak günüdür Çözülükçe çözülüyor hakim bey" Çimen 2000: 69

kaypak (2) Sözüden dönen, dönecek (Çr.).

kaypak (3) Üçgen biçiminde, kıymalı ya da peynirli mantı; kaypak aşısı (Os.; Beydili, Çalıca-Çr.). "Yâre kaypak pişirdim / Börtüp suyun taşırdım" Aytekin 2003: 176

kaypancek Kaygan (Çr.).

kaypancelik Kaygan (Çr.).

kaypıtmak Elinden düşürmek (Çr.).

kaypmak Düşmek (Çr.).

kayrak Yassı, düz, tabaka halindeki taş (Su.). "Yalnız bir kıyıda oldukça geniş boz bir kayrak taşı durmaktaydı." Sarıyüce 2004: 251

kaysak 1. Yara, çıban kabuğu (Oğlaközü-Su.). 2. Sıvıların üze-

rinde havanın etkisiyle kalınlaşmış tabaka, bar, kaymak (İs.).

kaysaklanmak Havanın etkisiyle hamurun ya da yemeğin üstünün koyulaşması, kabuk oluşması (Kıcılı-Al.; Ovakarapınar-Çr.).

kayu Fırtına (Çr.).

kazağaç 1. → kazağı (Çr.).

2. → kazımık 2 (Çr.).

kazağı Tekneden hamur kazımaya yarayan demir araç (Kuzuluk-İs.).

kazak Sakal bırakmamış orta yaşlı adam (İs.).

kazalmak Dik durmak, başı arkaya atıp göğsünü germek (Su.).

kazankara Kırlardan toplanarak yenen bir çeşit ot (Kamışlı-Su.).

kazayağı (1) Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

kazayağı (2) Çay kıyılarında yetişen, taze yenen bir çeşit ot (Çr.).

kazeki İşlemeli çuhadan yapılmış kısa ceket (Me.).

kazgıç 1. Belin, küreğin çamurlarını kazımaya yarayan ucu demirli sopa, sıyırıcı (Çr.). 2. Bitki kökü çıkarmaya yarayan ucu sivriltilmiş sopa (Çalyayla, Palabıyık-Çr.). "Ya çiğdem çıkar ya da kazgıç kırılır." Yoksul 2013: 631

kazguç → kazgıç 2 (Gökçam-Su.). "Elimde eşmek için bir kazguç / Çekerim ciğerime o temiz havayı." Sağmen 2009: 164

kazıklamak Arsayı bölümlere ayırmak, parsellemek (Çr.).

kazıl Keçi kılından yapılmış ip (İs.; Çr.). "Yünün öteki kısmı kazılhanelerde ip, çuval oluyor." www.evvelzamanda.blogspot.com

kazımık 1. → kazağı (Çr.).

2. Sabanın çamurunu kazımaya

yarayan araç (Çr.).

kazımık → kazımık 2 (Çr.).

kazma takırtısı Ölü gömüldükten sonra verilen yemek (Alaca-höyük-Al.).

kebe Kaba kumaştan yapılan palto, aba (Çr.). "Habeci kebeci arada ben neci." Yoksul 2013: 352

kebek Kireçli, killi toprak (Çr.).

kecin → kecin (Çıkrık-Çr.).

kecin Keten işlenirken ilk çıkan kaba, kılçıklı lifler, kıtık (Kışlacık-Me.; Kızıllamza-Or.).

kecine kecine İnadına inadına (Bademce-Ka.).

keçenüs İyi olmayan müzminleşmiş yara (İs.).

keçi Plastik şişeye sopa fırlatılarak oynanan, yenilen oyuncunun ötekini sırtında taşıdığı bir çocuk oyunu (Çr.). "Keçi oyununa başlarken ilk olarak yere plastik bir şişe konulur." Oğuz 2006b: 18

keçik (1) Başörtüsünün uçlarını çene altından geçirip tepede bağlama biçimi (Su.). "Evin içinde şu keçişinin oturma deyi nâdar söyledim." Kerman 1997: 22

keçik (2) Keçiden çıkan aşık (Çr.). "Bunların en iyisi keçik cinsinden büyük aşıklardan olur." Çorumlu 2009: 589

keçikulağı Çayırardan toplanıp yenen bir çeşit ot (Kamışlı-Su.; Güvenli-Çr.).

kedibatmaz Suyunu gereğinden çok çekerek koyulaşmış yemek (Âşıkbükü-Os.).

kediden çıkan sıçan avlıyı Şimdik çocuklar her şeyi biliyor anlamında deyim (Bademce-Ka.).

kedilik 1. Ocak içi (Âşıkbükü-Os.; Çr.). 2. Çatıya açılan küçük pencere (Ka.; Âşıkbükü-Os.).

kedimemesi Koltuk altında çıkan çıban (Çr.). "Sadettin'in koltuğunun altında kedimemesi çıktı."

Demiryürek-Ozulu 2017: 191

kediyolağı Güç geçilebilen dar yer, delik (Çr.). "Kedi yolağı arıyor kaçmaya." Çorumlu, 2009: 1071

keeli Gayrı, sonra (Su.).

kēf (1) Keyif (Su.).

kef (2) Kürede kaynamakta olan pekmezin köpüğü (Os.; Ovakarapınar-Çr.). "Bugün pekmez kaynattım Kefini alıp attım" Aytekin 2003: 43

kefali Aşığın baş parmakla işaret parmağı arasında tutulan çukur, girintili yüzü (Çr.).

kefil kefil solumak Derin derin, tez tez solumak (Göcenovacığı-Çr.). "Tazi dilini bir karış ağzından dışarı çıkarmış kefil kefil soluyor." Çorumlu 2009: 1651

kefün (Kefen) (İs.).

kegur Su kabağından yapılan su kabı (İs.). "Bir taneden fazla alma kegur yapacağım." Kalayoğlu 2017: 212

keğük İrmaktan bir şey tutmaya ya da yüksek dalları eğmeye yarayan ucu kanca biçiminde sırık (Âşıkbükü-Os.).

keğüz Yıkanan ya da elenen tahılın üzerinde kalan çöpler (Âşıkbükü-Os.).

keh 1. Kenar, köşe, uç (Su.).

2. Dağların en yüksek noktası, doruk (Ovasaray-Çr.). 3. Dağ sırtları (Cayan-Su.).

kehel İşten kaçan, tembel (Çr.).

kehil kehil solumak Çok yorulmuş güç soluk almak (Çr.).

kehlemek Kıyı, köşe yapmak (Çr.). "Ağacı kehledim, muntazam bir direk oldu." Tdk 1993: 4542

kehleşmek Bıçak sırtı gibi incel-

mek (Su.).
kehten bakan Domuz (Me.).
kehvanı Güzel yemek pişiren aşçı (Dutçakallı-Çr.).
kek Çelme (Çitli-Me.).
kekeç Kekeme, peltek (İs.; Su.; Serban-Çr.). "Herkes hoş gelir kekeç söylese / Çünkü tuhaf söyler sözü çocuklar" Koçak 1980: 367
kekeve Kekeme (Su.).
keki 1. Çamaşır (Çr.). 2. İç giysisi (Çr.).
kekil Alna dökülen kısa saç (Eski-yapar-Al.; Su.; Çalyayla, Eski-kin-Çr.). "Kekil kesti neyleyim / Gönül küstü neyleyim" Barışcan 2001 :35
kekil günü Düğünün geline kına yakılan ikinci günü (Bo.).
kekitmek Saptırmak, yönünü değiştirmek (Çr.).
keklik Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Dutçakallı, Morsümbül-Çr.).
keklik burnu Turuncu renk (Çr.). "Gelinlerin keklik burnu rengindeki kınalı el, parmakları ile..." Çorumlu 2009: 1269
kekre Buruk tat (Evcı-Bo.; İs.). "Acı mı? Kekre mi? Tatlı mı?" Sarıyüce 2006: 51
keksime Meyve ya da gıdanın tadının kaçması (Su.).
kekül Kakül (İkipınar-İs.). "Kekülle-rim gozümün öne gelüdü." Abaz 2004: 124
kek vermek Çelme takmak (Çr.). "Güreşte kek verilir mi?" Tdk 1993: 4543
kelābaba Akbaba (Çr.).
kelata Yaramaz, söz dinlemez (İs.; Çr.).
kelbetin Kerpeten (Çalyayla-Çr.).
kelçime Üstü hafif toprakla örtülü taşlı alan (İbik-İs.; Me.).
kele (1) "Ayol, hey, yahu, aman" anlamında ünlem (Çopraşık, İsa-hacı-Al.; İs.; Kamışlı-Su.; Gökköy-

Çr.). "Başımızdan gaza geçti / Kele kızlar duydunuz mu" Arısoy 1970: 76
kele (2) Güzel, iyi (Al.). "Kele gelin ne diyor? "Tdk 1993:2725
kelebe Dokuma aygıtında ipliği masuraya sarmaya yarayan araç, çıkırık (İs.).
kelek Tüysüz genç, eşcinsel (Çr.).
kelem Lahana (Kıcılı-Al.; Su.; Acı-pınar, Çalyayla, Eski-köy, Gökköy-Çr.). "Bayıra kelem ekim / Dert ile elem ekim" Gösterir 2011: 219
kelep İplik çilesi (İkipınar-İs.). "Dağ-ları dolap ettim / İpliği kelep ettim" Gösterir 2011: 219
kelepir Asma filizi (Çr.).
keleplemek İpi çile yapmak (İs.).
kelermek Karşı gelmek, diklenmek (Çalyayla-Çr.).
keleste Kereste (Âşıkbükü-Os.).
keleş 1. Güzel, yakışıklı insan (İs.). 2. Görkemli, gösterişli (Su.). "Köroğlu'nun yedi yüz keleşine bile değişmem!" Tahir 2004: 365
keleş yenli Kadınların giydiği üç etek entarinin bir çeşidi (Çr.).
kelete (1) Ayakkabı çekeceği (Çr.).
kelete (2) 1. Hemen kullanılmak için öğütülen az ölçüde buğday, tahıl (İncesu-Su.). 2. Unun artığı (Çr.). "Kelete öğünün ola." Yoksul 2013: 439
kelete (3) 1. Ölçek. 2. Küçük çu-val (Büyükhırka, Çevreli-Al.). "Değirmene beş kelete buğday götür-düm." Tdk 1993: 2730
kelete (4) 1. Önemsiz nesne, ufak tefek (Çr.). 2 Küçük parça, artık (Çr.). 3. Önemsiz söz (Çr.). "Bu kumaş kelete kalmıştı, çocuğa yaptım." Tdk 1993: 4543
keleter Duvara asılan küçük ka-şık sepeti (Çr.).

kelezidmek Yormak, hırpalamak (Çıkırık-Çr.).
kelezimek (1) Çok yorulmak (Ba-demce-Ka.).
kelezimek (2) Bastıran uykunun etkisiyle ağırlaşmak, halsizleşmek (Âşıkbükü-Os.). "Asmanın göl-gesinde otururken kelezidim." Arslaner 2016: 253
kelgız çiçē Papatya (İs.).
kelīgi çöplüğe atılmak Sevgisi azalmak (Çr.).
kelik (1) Derme çatma gölgelik, kulübe, bağ evi (Alacahüyük-Al.; Evcı-Bo.; Gölet-Ka.; Demirşeyh, Kamışlı-Su.; Palabıyık-Çr.). "Yıkılmak üzere başıma kelik / Yaptırayım de-sem yoktur metelik" Özgür 2002: 54
kelik (2) Eski ayakkabı (İs.; Me.).
kelikçi Ayakkabıcı (İs.).
kel kahya İşten anlamadığı halde başkasına iş öğreten (Su.; Evcior-takışla, Karagöz-Çr.).
kelle (1) Seyirlik köy oyunu (Al.).
kelle (2) Sirkeli paça (Çr.). "Kelleyi çok severim." Tdk, 1993: 4544
kelle (3) Tüyleri temizlenip ye-nen hayvan kafası (Büyükgülücek, Ovakarapınar-Çr.). "Sen şu yaşa kadar heç rastladın mı cilette, usturayla kelle temizleyene?" Özçatalbaş 2002: 109
kellecuş Eskiden yapılan bir çeşit yemek (Çr.).
kelle güreşi Köy düğünlerinde yapılan, ödülü sığır kellesi olan güreş (Gökçedoğan, Gököl, Mak-sutlu-Ka.; İnal-Os.). "Kelle güreşleri küçük boylardan başlar." Dbk 2003: 75
kelle kırpmak Buğdaylar biçilecek olgunluğa gelmeden önce tek tük sararan arpa ya da buğ-day başaklarını toplamak (Kava-cık-Çr.). "Artık yaza girdik; kelle kır-par gene aç kalmak." Çorumlu 2009: 1502

kelli Sonra (İs.; Çr.). "Tevküllüm isti-yom Enver'i dedikten kelli akan sular durur." Lâçin 2007/62: 6
kelp İnkarcı (Dutçakallı, Evcikuzkış-la, Güvenli, Karagöz-Çr.).
keltek (1) Eski ayakkabı (Çr.).
keltek (2) 1. Saçları dökük, başı yağlı, kirlî (Çr.). 2. Kirlî, yağlı (fes, şapka gibi başlıklar için) (Çr.). "Keltek ağzlı." Yoksul 2013: 440
kemçik 1. İnce yüzlü, çirkin kim-se (Gökçam-Su.). 2. Doğal olma-yan, uygunsuz (Gökçam-Su.). "O da anlat kemçigin oğlu dedi." Sağmen 2009: 120
kemçirmek Sırtırmak (Çiçeklikel-ler-Su.). "Sidikliğin dursun, tilki gibi kemçir." Oğuz 2007a: 555
keme (1) Çenesi çıkık olan kimse (İs.).
keme (2) Patatese benzeyen, ye-nilen bir çeşit mantar (Çr.).
kemece → kemeçe (Çr.).
kemecik Bir çeşit aşık oyunu (Çr.).
kemeçe Sığırdan çıkan, saka ola-rak kullanılan büyük aşık (Çr.). "Kemeçeler para etmezdi." Çorumlu 2009: 589
kemet Hayvan yakalamaya yara-yan uzun ip, kement (Çr.).
kemikçil Aşık oyununu çok se-ven çocuk (Çr.).
kemik kırma Kızın verileceğinin kesinleştiği gün oğlan evinden gönderilen hindi, çörek gibi yi-yecelerin kız evinde yenmesi (Eskiyapar-Al.).
kemire Hayvan gübresi (Beydili, Karadona-Çr.).
kemirmek Köpeğin havlaması (İs.).
kemre Gübre, tezek (Aşağıfındıklı-Su.; Dutçakallı, Eski-kin-Çr.). "Sevin-

dikalan köyünden kemre çeteni ile odun getirirdi.” Güven 2017: 37

kemrişmek Hayvanların birbirinin boynunu ısırarak kaşınması (Çr.).

kemüre Gübre (İs.; Os.).

kemüre kezeği (1) Hayvan pisliğinin kurusu (Os.).

kemüre kezeği (2) Değersiz, geçersiz söz söyleyen kimse (Os.).

ken (1) Ahır ya da kelik yapımında ana kiriy yerine kullanılan kalın ağaç (Ka.). “Ağaca ken, yakaya yen derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134

ken (2) Kin (Serban-Çr.). “Gönülün kırığı yerine gelmez / Aşık olanlar ken kibir bilmez” Koçak 1980: 107

ken (3) Farklı yöndeki sert iki yüzeyin keskin birleşim yeri (İs.).

kendilemek İçerlemek, kinlenmek (Su.).

kendimelik Çocukların kendileri için ayırdığı, başkalarına vermediği oyuncak (Çr.). “İyi ses çıkaran düdüğünü kimse başkasına vermez, o kendimeliktir.” Ozulu 2013: 34

kendirek Bir çeşit ot (Çr.). “Kayalarda kendirek / Suyu nerden indirek?” Aytekin 2003: 108

kendiriçüş Bir çocuk oyunu (Sarılık-Çr.).

kendürük (1) Deriden, çadır bezinden yapılan, hamur tahtasının altına serilen yaygı, sofra örtüsü (İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.).

kendürük (2) Uzun boylu, çok zayıf kişi (İs.).

kenef Tuvalet (Al.; Os.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Evcioirtakışla, Serban-Çr.). “Sarhoşken verilen söz kenef yolunda unutulur.” Yoksul 2013: 557

kenefi İç çamaşırı yapılan yerli

dokuma bezi (İs.; Su.).

keneflik Tuvalet (Çopraşık-Al.).

kepce Söz taşıyan, insanları birbirine düşüren kişi (İs.).

kepeçük 1. Kepçe kulaklı (Bademce-Ka.). 2. Küçük yüzlü insan (İs.).

kepeği tükenmek Ölmek (Teslim-Çr.). “Kepeğin tükenir su da içmezsin / Hep deryalar senin olsa ne fayda” Ercan 1991: 63

kepek (1) Demir yaylı tahta kapak, kepenk (Çr.).

kepek (2) Yiyecek, rızık (Çr.).

kepenek (1) Çobanların omuzlarına aldıkları keçeden giysi, aba (Çevreli-Al., Mislerovacığ-Çr.). “Ke-penek altında er yatar.” Yoksul 2013: 444

kepenek (2) Davarlarda olan ke-lebek hastalığı (Ovasaray-Çr.).

kepenek (3) 1. Kelebek (Âşıkbükü-Os.; Aşağıfındıklı-Su.; Çalyayla, Gök-köy-Çr.). 2. Kelebek benzeri küçük kanatlı (Dutçakallı-Çr.).

kepenek (3) Ahır penceresi, temek (Or.).

kepengi Merdiven girişlerini kapatan ahşap eleman (Oğ.).

kepermek (1) Yorulmak, güçsüz kalmak (Çr.). “Senin kepermiş oğlan istedi diye, hemen alabilir misin lan imansız?” Güven 2010: 32

kepermek (2) 1. Yumuşamak, gevşemek (İs.; Çr.). 2. Kurumaya başlamak (Çr.). “Elmalar bekletilirse keperir.” Tdk 1993: 4545

kepertmek (1) Dibekte tahıl dövmek (İs.).

kepertmek (2) Meyveleri saklayıp bekleterek yumuşamasına neden olmak (Çr.).

kepertmek (3) Yormak, güçten düşürmek (Çr.).

keperük Suyu çekilmiş meyve (İs.; Os.).

kepez (1) Tavukların, kuşların ibiği ya da başındaki uzun tüyler, sorguç (Su.).

kepez (2) Yüksek tepe, dağ (Su.).

kepezimek Çok yorulmak, gücünü kaybetmek (Su.).

kepezli 1. Taranmadığı için birbirine girmiş dolaşık saç (Çr.). 2. Saçları bakımsız kadın (Su.).

kepezli koyun Başında kabarık çok tüy bulunan koyun (Ovasaray-Çr.).

kepi (1) Hamurun üstünde kuruyarak oluşan kabuk (Çr.).

kepi (2) Un elde etmek için değirmen taşlarının arasına konan deri ya da bez parçası (İs.).

kepi (3) 1. Yumuşak, dayanıklı deri parçası (Çr.). 2. Eski ayakkabı parçası (Me.). “Manime mani söyle / Çarığımın kepsi” Ertekin 2006: 63

kepiç (1) Burnu basık kimse (İs.).

kepiç (2) El değirmenlerinde taşların arasına konarak bulgurun ince ya da kalın olmasını sağlayan, tabaklanmış deri parçası (Çr.).

kepilenmek Hamurun çok durmaktan yüzünün deri gibi kabuk tutması (Çr.). “Hamur dura dura kepilendi.” Tdk 1993: 4545.

kepileşmek → kepilenmek (Çr.).

kepir Verimsiz, kıraç toprak (Su.; Eskiikin-Çr.). “Kepir toprakta kediler bile birbirleriyle yarışamaz.” Yoksul 2013: 444

kepüç Küçük, yukarı kalkık burun (Âşıkbükü-Os.). “Rahmetli Kepüç Ali az yalvarmadı değil mi size?” Arslaner 2016: 254

kepür Yağmurdan sonra toprağın

yapışkan durumu (İbek-Me.).

ker (1) Fazla yağmur nedeniyle tahıllarda görülen sürme hastalığı; rastık (Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Keriyle keğüzüyle elli hak pirinç ya çıkar ya çıkmaz bu tarladan.” Arslaner 2016: 254

ker (2) Sürme, göz boyası (Çr.). “Kaşın kara ker mi var / Al yanakta ter mi var” Ertekin 2006: 68

ker (3) Yaraya sürülen, yanmış bağ çubuğundan elde edilen yağ (Çr.). “Ellerimi küllü su aldı, biraz çubuk yak da kerini yarama çalıverem.” Tdk 1993: 4546

keraat Daha çok çocuklara söylenen takılma sözü (Os.). “Keraat ben sana demedim mi?” Başaran 1974: 93

keran Dam örtüsünde kullanılan büyük kirişler, hezen (Or.).

kerana → kerhana (Çıkrık-Çr.).

kerat Aşağılık, iğrenç kimse (Çr.).

kerç 1. Gönüllenme, darılma (Os.). 2. Alay, üstü kapalı, dokundurucu söz, nispet (Kızılhamza-Or.; Os.; Su.). “Şu lafi kercine söyleme hele.” Tdk 1993: 4546

kerç etmek Birisini kızdırmak için kasten onun söylediklerinin aksini savunmak (Âşıkbükü-Os.). “Kerç edip durma karşıma geçip.” Yoksul 2013: 445

kerçlenmek Övünmek, nispet yapmak (Çr.).

keremine bırakmak Kendi haline bırakmak (Su.).

kerermek Kafa tutmak (Al.).

kerhana Tuğla kiremit yapılan yer (Çr.). “Dur dedim durmadın kerhanada, koy büzüğünü kaynasın tarhanada.” Çorumlu 2009: 1529.

kerhane → kerhana (İs.; Su.; Çr.). “Tuğla ocakları yanında çömlekhane

veya kerhaneler de vardı.”

Ozulu 2016: 125.

keri (1) Sonra (Su.).

keri (2) Yeni doğmuş eşek sıpası (Su.).

kerilli Gereksiz sözler söyleyen, lüzumsuzluk yapan kişi (Kuşsaray-Çr.).

kerkenek Şapka ya da başka nesnelerin uzantısı (Gökçam-Su.).

kerkez Akbaba (Çr.).

kerkinmek Sapık amaçla birinin arkasına değmek, sürtünmek (Çevreli-Al.; İs.; Su.; Çr.). “Başı sarıklı hoca, anana kerkinir her gece / Yayı.” Gürsel 1997: 260.

kerkitmek İleriye dönük planlarından vazgeçmek (İs.).

kerman Kale (Çr.).

kerme Hayvan gübresi, kemre (Külâh-Al.; Bademce, Gölet-Ka.; Aşıkbükü-Os.; Kamışlı-Su.). “Davara kermesi ile sığır kermesi bir olur mu?” Arslaner 2016: 254

kerte Derece (Çr.).

kertiş kürtüş Pürüzlü, girintili çıkıntılı (Çr.). “Kayalar kertiş kürtüş / Kertişüne gün düşmüş” Gösterir 2011: 309

kertlez Dişi dökülmüş yaşlı adam (İs.).

kertme (1) Arabada ağaçtan yapılan, yatağın dayandığı yastık (Dağkıyısı-İs.).

kertme (2) Dağlarda kendilğinden yetişen küçük meyveli armut (Kalecikkaya-Al.).

kertmelü Başlı makas izi belli olacak biçimde kademeli traş edilmiş kişi (Aşıkbükü-Os.).

kes (1) 1. İri saman (İsahacı-Al.; İs.; Aşıkbükü-Os.; Şekerpınar-Su.; Beydili-Çr.). “Bir küllük bulmaz ki yata uzana / Önüne doldurun kesi samanı” Arısoy 1970: 99

2. Dövülerek saman yapılan ot (Külâh-Al.).

kes (2) Döner de denilen et yemeği (Kııcılı-Al.; Su.).

kesdek Bir şeyi kaldırmak için altına konulan ağaç destek (İs.).

kesdenkelek Kertenkele (İkipınar-İs.). “Geliyom bahıyom, kesdenkelek gibi soluyu.” Abaz 2004: 123

kesdenkelle Yer altına minik tüneller açarak yaşayan sarı renkli büyük böcek, sukcesen, danaburnu (İs.).

kes düşmek Utanılacak duruma düşmek (Çr.).

kese (1) Kestirme, kısa yol (Aşıkbükü-Os.; Su.). “Kese yollardan git hep yolu uzatma.” Yoksul 2013: 445

kese (2) Ev yönetimi (Su.).

kese (3) Meşin ya da boncuklu bir tür para cüzdanı (Beydili-Çr.).

kesecek 1. Meşin kesmekte kullanılan kunduracı aracı (Çr.).
2. Hamur kesmeye yarayan yassı demir araç (Çr.).

kese daşır Erkek aile reisi (Su.).

keseğen (1) 1. Fare (Sarimbey-Çr.). “Fareye keseğen, hindiye culuk / Diyeniyi görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 79

2. Sebze fidelerinin kökünü kesen uzunca bir böcek (Çalyayla-Çr.).

keseğen (2) Kesici, keskin (Çr.). “Pıçağım çok keseğendir.” Tdk 1993: 4547

kesek 1. Belin ya da çapanın çıkardığı sıkışmış kuru, iri toprak parçası (Evcı-Bo.). 2. Bütünün parçaları, parça (Dutçakallı-Çr.). “Birbiri ardınca düşen damlalar, kesekleri dağıtıp yumuşatıyor...” Sarıyüce 2006: 28

kesekes Kesin olmayarak, şüpheli (Çr.). “Onun ne olduğu bilinmez.

Ne Sünni ne Kızılbaş kesekestir.” Tdk 1993: 2761

kes ekini Savrulmuş buğdayın sonunda kalmış samanlı, kavuzlu, kalitesiz buğday (Karagöz-Çr.). “Kes ekini yayhadydım, yarısı gavuza gitti.” Kerman 1997: 22

keseklemek Sürülen tavsız toprağın iri parçalar biçiminde çıkması (Göcenovacı-Çr.). “Toprağın tavı kaçmış, kesekliyor. Çiftten başka her şeye benziyor görülen iş.” Gümüş 1977: 67

kesekli Ayran (Al.).

kesel Engel (Me.).

keseltek Tahtanın ya da kalasın işe yarayan bölümü alındıktan sonra geriye kalan parçası (İs.).
kesen Harman yerindeki kalıntıları toplamaya yararayan tahta alet; sıyırğı (Su.).

kesene Kesinti (Çr.).

keser enseli Sürekli inatçılık yapan kimse (Os.).

keserlemek Engel olmak (Çr.).

keseyen Fare (Bügdüz-Çr.).

kesgeldek Kütükten koparılmış büyük odun parçası (Acıpınar, Çalyayla, Morsümbül-Çr.).

kesgi 1. Hamur kesmeye yarayan yassı demir araç (Çr.). 2. Arı kovanlarından bal almakta kullanılan bir ucu sivri, öteki ucu yassı, kaşığa benzer, bir metre uzunluğunda demir araç (Çr.).

kesgin Keskin (Su.).

kesgüç Yufkayı sacın üzerinde çevirmeye yarayan yassı tahta (Aşıkbükü-Os.).

kesik Hızlı yürüyemeyen, yorgun (Çr.). “O atı sakın alma kesiktir.” Tdk 1993: 4547

kesildemek Güçsüz kalmak (Su.).

kesilmek 1. Kaynayan şıra için-

deki pekmez toprağının dibe çökmesi, durulması (Çr.). “Şire kesildi mi?” Tdk, 1993: 4548
2. Sütün kaynatılırken bozulması (İs.).

kesim 1. Değer, eder (Os.). 2. Pazarlık (Su.). “Zamane güzeli kesim ister kesim / Başımdan sarığım aldı ister fesim” Ercan 1991: 275

kesime verme Bir işi götürü verme (İs.; Su.).

kesişmek Pazarlıkta anlaşmak, uyuşmak (İs.; Çr.). “Ben görülecek yerleri gördüm. Bedelini keşiştim.” Tahir 2004: 173

keskeldek Kesilen ağacın işe yararayan kısmı (Su.).

keskenmek El ile ya da bir şeyle vuracak gibi yapmak, davranmak (İs.; Su.). “Evecini keskenerek, evreci sokacağım gözünüze, çenenizden alın elinize bindirin ecik.” Gümüş 1977: 63

keslemek İşi yarıda bırakmak, kesmek (Çr.). “Orak biçerken herif kesledi.” Tdk, 1993: 4548

keslik Saman, sap konulan yer (Çr.).

kesmaşı Erişte hamuruna yumurta koymadan yoğurup keserek yapılan bir çorba (İs.).

kesme hamır Ev makarnası, erişte (Su.; Büyükgülücek-Çr.).

kesmek (1) Çekiştirmek, kötülemek, dedikodusunu yapmak (Su.; Dutçakallı-Çr.). “Kaynanam kara testi / Beni oğluna kesti” Türkoğlu 2007:175

kesmek (2) Bırakmak (Su.). “Cuvarayı kesti.” Uçakcı, 2006: 368

kesmik (1) Savrum sonucu oluşan, içinde buğday taneli başakların da bulunduğu iri saman yığını (Külâh-Al.; Gökköy-Çr.).

kesmik (2) Kesilmiş sütün koyu bölümü (Gökköy-Çr.).

kesmük Burunda kurumuş sert sümük parçası, kesmik (Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Elinde burnundan çıkardığı kesmüğü ile oynuyordu.” www.golet.tr.gg/

kesmüklü Burnundaki sümük artıklarını temizlemeyen, pasaklı kişi, kesmikli (Âşıkbükü-Os.).

kestek 1. Kesilen ağacın toprakta kalan kökü (Çr.). 2. Bir metre-den kısa kesilmiş odun (Kızıllıhamza-Or.).

kestenkele Kertenkele (Bademce-Ka.).

kestirme 1. Bir taşım kaynamış şıra (Su.). 2. Kaynayan sütün pıhtılaşmış durumu (Su.).

kestirmek Pekmez şirasını kaynattıktan sonra durulmaya bırakmak (Ovakarapınar-Çr.). “Oluktan helkelerle getirdiği şırayı, kestirilmek üzere leğenlere boşaltıyordu.” Çorumlu 2009: 1595.

keş (1) Ağzın yanlarında biriken kir (Çr.). 2. Bulaşık (Su.). “Bırak canım ağzı keşlinin biri.” Tdk 1993: 4549.

keş (2) Yağı alınmış yoğurttan ya da süttten yapılan peynir (Bo.; Çr.).

keş (3) Delicoş, kabadayı (Su.).

keşemük kuruyemiş, kırıntı (Âşıkbükü-Os.).

keşen 1. Çeltik tarlasını düzenlemede kullanılan tırmık (Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.). 2. Çeltik tarlasını ekime hazırlama işlemi (Ka.).

keşenlemek Keşen denen araçla çeltik gölünü düzlemek (Âşıkbükü-Os.).

keşermek Rengi solmak (Çr.).

keşgem Keşke (Su.).

keşik (1) 1. Sıra, nöbet (Kulah-Al.; Kamışlı-Su.; Büyükerikli-Uğ.; Beydili, Karahisar-Çr.). “Değirmene gelen keşik bekler.” Yoksul 2013: 230
2. Yaylıma çıkarılan sığır sürüsünü gütmeye işi (Âşıkbükü-Os.). “Köyde kimin keşığı varsa beni bulur, bana keşik güttürürlerdi.” Arslaner 2016: 254

keşik (2) Yemeni (Çr.).

keşik keşik Sırayla (İs.).

keşinen Keşik ile, sıra ile (Çr.).

keşinotu Daha çok yol kıyılarında yetişen bir bitki (Çalyayla-Çr.).

keşkek Dövuşmüş buğday, etle pişirilen bir çeşit yemek (Al.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Su.; Ovakarapınar-Çr.). “Yedikçe keşkeği madem gasılsa / Hazidirim keyfenisi asılsa” Yoksul 2011: 88

keş oyuğu İnsan biçimi verilerek kurutulmuş katı yoğurt (Çr.).

keşşik Eşek sürüsü (Su.).

ket Eskiden potin üstüne geçirilerek bağlanan, diz kapağından topuğa dek uzanan kösele tozluk (Çr.).

kete (1) Düğünlerde takı dışında getirilen hediyeler (Gölet-Ka.). “Düğün evine kete götürdün mü?” www.golet.tr.gg/

kete (2) Yumurta, yağ katılıp yoğrularak hamurdan yapılan, özel kaplarda pişirilen bir çeşit börek (Kuyucak-Me.; Eskiikin-Çr.). “Naime ona her gün çay ısmarlar, kete yedirirdi.” Seyda 2006: 128.

ketim Nüfus kütüğünde kaydı olmayan (Göcenovacı-Çr.). “Üstümde kayıtlı yok. Dahi fikara kız bilene ketim.” Gümüş 1977: 3

keven Sakız, kitre, zamk çıkarılan, yakacak olarak da kullanılan dikenli bir bitki (İs.).

kevgir pece Sofada yer alan büyük kerpiç ocak (Bo.).

kevgür Sukabağından yapılan kap (Çalyayla, Çıkırık-Çr.).

kevik 1. Ağaç dallarını eğmek için kullanılan ucu çatallı sopa (Çalyayla-Türkler-Çr.). 2. Hevenk, sepet, pekmez sucuğu gibi şeyleri asmaya yarayan ağaç çengel (Çalyayla-Çr.). “Uçları kevik tabiri olunan ağaç kısıkaçlarla birbirine tutturulur.” Çorumlu 2009: 1344.

kevirlil Niteliği düşük, en adi (İsmailköy-Çr.). “Kevirli tütünden bir tutam aldı.” Güven 2013: 190.

kevek Kuru mısır sapı (Or.).

kevranacı Düğün yemeklerini pişiren kimse (Boğazkaya-Me.).

kevrankökü Yerelması (Os.).

kevren Yerelması (Os.).

kevik Ağaç dallarını aşağı çekmede kullanılan çatallı sopa (Gölet-Ka.).

kevik kesmek Donacak kadar üşümek (Gölet-Ka.). “Dün gece soğuktan kevik kestim.”

www.golet.tr.gg/

keviz Buğdayı elerken eleğin üstüne toplanan çöpler, kavuz (İs.).

kevfana Düğün yemeğini yapan aşçı kadın (Karahacıp-Or.).

kevfene Ailede yeme içme işlerine bakan kadın (Su.). “Ağanın keyfenesine, karısına göz koymuş.” Uçakcı, 2006b: 200

kevfeni Aşçı (Serban-Çr.). “Selman pak ırık yetirir / Bir de kevfeni oturur” Koçak 1980: 215

kevgür → kevgür (Âşıkbükü-Os.).

keyik Aba (Çr.). “Oğlan olsa olmasa da çoban giyer keyiği, gelin gelse gel-mese de kaynana yayar yayığı.” Yoksul 2013: 514

keykilme Arkaya doğru yaslan-

ma (Su.).

keyli 1. Dolayı, için (Çr.). “Ondan keyli darıldım.” Tdk 1993: 2779
2. Başka (Çerkeş-Ba.). 3. Sonra (Çerkeş-Ba.).

keysi yumak Giysi, çamaşır yıkamak (Çr.).

keyveni Aşçı kadın (Su.).

kez Kenar, kıyı (Su.).

kezek → kesek I (İs.; Os.).

Kezik Kezban (Eskiköy-Çr.).

kıbal Biçim (giyim kuşam, görünüş için) (Çr.).

kıbde İmrenmek, özenmek (Su.). “Şu çocuğun zekâsına kıbde ediyorum.” Tdk 1993: 2781

kıble Güney (Al.). “İlçenin kıble tarafında bulutlar belirirse, orada yoğunlaşır yağmur yağacaktır.” Ayhan 2002: 233

kıbra Su kabı (Çr.). “Kıbrayı suya daldırdım / Doldu diye kaldırdım” Gürsel 1997: 269

kıbrız Ateşli hastalıklara em olarak kullanılan yüzü pürüzlü, morumsu al, keçiboynuzu çekirdeğine benzeyen bir çeşit boya maddesi (Çr.).

kıcalak Çam kozalağı (İs.).

kıcık (1) Boğazda yanma, gıcık (Çr.).

kıcık (2) Kuyruksuz kıvırcık koyun (Çr.).

kıcılamak (1) Gıcırdamak (Çr.).

kıcılamak (2) Karlı havalardaki aşırı soğuk (İsahacı, Kıcılı-Al.). “Kardan kıcılıyor dağların başı İnsan bırakır mı hiç arkadaşı” Arısoy 1970: 75

kıcındırmak Pişman etmek (Çr.).

kıcırdamak Gıcırdamak (İs.).

kıcırım boğmak Zorla yapmak (Ka.).

kıcırım bükmek Zorla yapmak (Ka.).

kıcırkanmak İstememek, çeke-
memek (İs.).

kıcırklı Semiz, şişman (Çr.). "Olan
amma da kıcırklı karı ha!"
Tdk 1993: 4550

kıçıt etmek Kıskandırmak (Çr.).

kıç (1) Arka (Sarimbey-Çr.). "Defe
gelmeyen kıçını, davula germe."
Gürsel 1997: 253

kıç (2) 1. Ayak (İs.; Eskiiekin-Çr.).
2. Bacağın diz kapağından aşağı
bölümü (Çr.). "Bizim gelin benden
kaçar, başını örter, kıçını açar."
Gürsel 1997: 251

kıç (3) Bir şeyin ucu (Çr.).

kıçayak Bir çeşit ayakkabı kalıbı
(Çr.). "Yemenilerini kıçayak keser-
sem senin ayağına iyi gelir."
Tdk 1993: 4551

kıçın kıçın Geri geri, arka arka
(Çr.). "Sevincini saklayamamış, cayar
mayar korkusuyla sırtarak kıçın kıçın
savuşmaya bakmıştı." Tahir 2004: 406

kıçkırmak Şölen vermek (Çr.).
"Halit Hoca daha ne vakit bir kıçkı-
racaksın?" Tdk 1993: 4551

kıdık Gerdan, çene altı (Küre-Al.;
Saray-İs.; Hacıhamza-Ka.). "El gör-
meden ağ kızıktan öpmeli / Elin öp-
tüğü yarı nitmeli" Gürsel 1997: 315

kıdılık Boyuna takılan inci, bon-
cuk dizisi, gerdanlık (Su.).

kıdım Biraz, ufak parça (İs.). "Bir
kıdım çekirdekten kocaman ağaçları
var ediyor." Gümüş 1977: 5

kıdıman Zamanından önce do-
ğan insan ya da hayvan (Çr.).

kıdım kıdım 1 Az az, küçük kü-
çük (Çr.). "Benim kız yemeği de kı-
dım kıdım yer." Tdk 1993: 4551
2. Ağır ağır, yavaş yavaş (Evcı-
Bo.; İs.). "Kıdım kıdım, kanlı terler
dökerek tepeye ulaştık."
Sarıyüce 2006: 122

kıdış Koyun, keçi kulaklarını
çiğken yiyen kimse (Çr.). "Kıdışa

kelle üttüren kulaklarını bulamaz."
Tdk 1993: 4551

kıfıdak Yavaşça, sessizce (İsmail-
ilköy-Çr.). "Yanımdaki gobeller kıfı-
dak oturdular." Güven 2013: 89

kıfıdanak Yavaşça (Göcenovacığ-
Çr.). "Ana kedi kazanı açıyor diye
bağırınca hemen kıfıdanak yattım."
Çorumlu 2009: 1655

kıfıl Kurutulmuş labada çiçeği
(Çr.).

kıfı tutmak İsteklenmek, can-
lanmak (Çr.).

kıf kıf eğilmek Meyve çoklu-
ğundan dalların sarkması, eğil-
mesi (Çr.).

kığı Çalgı (Çr.).

kığıl Koyun, keçi gübresi (Elvan-
çelebi-Me.).

kığılcım Kıvılcım (Göcenovacığ-
Çr.). "Yatakların üstüne düşen kığıl-
cımları misafirler söyündürmeye uğ-
raşıyorlar." Çorumlu 2009: 1656

kığıl kığıl etmek Yaltaklık et-
mek, el oğuşturmak (Çr.).

kığılcım gibi Sürekli, tez (Çr.).
"Kığılcım gibi kapı çalyorsun."
Tdk 1993: 4551

kığırdım günü Arifeden bir gün
önceki gün (Su.).

kığırmak Çağırarak (Çr.).

kığırsak 1. Buruşmuş (Çr.).
2. Ondüleli, kıvrılmış saç (Çr.).

kığış 1. Kışım, nehir ya da çayla-
rın sürüklediği buz parçaları
(Kavşut-Su.). "Delice'den kığış akı-
yor." Tdk 1993: 2790
2. Yaprakları üstünde kurumuş
ağaç dalları (Çr.). 3. Kuruyan
dalların yel estikçe çıkardığı
ses (Çr.).

kığış kığış Buzlu suyun akarken
çıkardığı ses (Çr.).

kığışdamak Yel estikçe kuru
yaprakların sürtünerek ses çı-

karması, hışırdaması (Çr.).

kığışlamak → kığışdamak (Çr.).

kığıştak Ucuna birkaç halka ta-
kılmış, eşek sürmekte kullanı-
lan kısa değnek (Çr.).

kığıştı → kığış 2 (Çr.).

kıh Koyun, keçi dışkısı (Su.).

kıhırdak Kuyruk yağının kav-
rulmuşu (Su.).

kıkırdak Küçük küçük kesilip
yağda kızartılarak çorbalara ko-
nan hamur (Çr.). "Kıkir kıkir gül-
meyinen kıkırdak pişmez."
Yoksul 2013: 447.

kıkırdamak Kıkır kıkır gülmek
(Çr.). "Oğlan bi süre kıkırdadıktan
sonra, olanı biteni anlatmış anasına."
Özçatalbaş 2002: 134.

kık kık kıbak Keklik ötüşü (Çr.).

kıl Keçi kılı (Çitli-Me.).

kılağı Süs, boya, cila (Çr.).

kılağlanmak Süslenmek, boyan-
mak (Çr.). "Şimdiki kızlar kılağlanıp
çarşıya çıkıyorlar." Tdk 1993: 4551.

kılan Tüyü bozulmuş, kılı çoğal-
mış tiftik keçi (Çr.).

kılanı → kılan (Çr.).

kılaptan Süslü, giyimli kuşamlı
(Çr.).

kılav Süs, boya, cila (Çr.).

kılavlamak Keskinletmek, bile-
mek (İs.).

kılavlanmak Süslenmek, boyan-
mak (Çr.).

kılavlı Keskin (İs.).

kılavuz Dünürlüğü bozmak için
oğlana, dünür gidilecek kıza
ilişkin olumsuz telkinlerde bu-
lunan kimse (Çr.). "Bu kılavuzlar
oğlanın yanına sokulurlar..."
Çorumlu 2009: 80

kılcan İnce, gelişmemiş, zayıf
(Çalyayla-Çr.).

kılçık atmak Yapılmakta olan

bir işi, özellikle dünürlük işini
bozmak (Evcikuzkışla, Karagöz-
Çr.). "Elin dünürlük işine kılçık at-
ma." Yoksul 2013: 280.

kıldır Sürekli, arka arkaya (İs.).
"Kıldır kıldır sürüdü."
Tdk 1993: 2795.

kıldırdamak 1. Gürültü etmek
(İs.). 2. Yaltaklanmak (Çr.).

kıldır kıldır Yaltaklanarak (Çr.).
kılçına koymak Dikdörtgen bi-
çimindeki ağaç, demir, tuğla gi-
bi şeyleri dar olan yüzleri üze-
rine koymak (İs.).

kılıç Karasabanda okla eneği bir-
leştiren parça (Dutçakallı, Sevin-
dikalan-Çr.).

kılıçarı Peteğini sepetin uzunla-
masına yapan arı (Çr.).

kılıç kırma Sırtta oluşan ağırla-
rın el almış kişilerce giderilme-
si (Bademce-Ka.).

kılık (1) Değişik, özel biçim, yol
(İs.).

kılık (2) Bir kimsenin resmi, fo-
toğrafı (Çr.). "Bugün kılıkçıya git-
tim, kılığımı çektirdim."
Tdk 1993: 4552

kılıkçı Fotoğrafçı (Çr.).

kılınmak Yaltaklanmak, boyun
eğmek (İs.; Akçalı-Su.; Serban-Çr.).
"Korktuklarına da kılınıyorlar / Te-
cirip eyledim vicdanlarını"
Koçak 1980: 303

kılkuyruk Düzenici, yalancı (Çr.).
"Sen bu kılkuyrukları mı inletmekte-
sin?" Tahir 2004: 172

kıllama Köylü kızların bellerine
bağladıkları yünden yapılmış
püsküllü kuşak (Su.).

kille Kâr, kazanç, gelir (Çr.).

killet (1) Azlık, yokluk (Çr.).

killet (2) Kareli ya da yuvarlak
köşe yastığı (İs.).

kıllık Oyunda bozgunculuk yapan, mızıkçı (İs.).

kıltıma Yayık olarak kullanılan küp (Os.).

kımıl 1. Zayıflıktan insana dadanan bit (Bügdüz-Çr.). 2. Ufak su kurdu (Su.).

kımıldak Ağır, yavaş iş yapan kimse (Çr.).

kımıl kımıl Yavaş yavaş, ağır ağır (İs.).

kımıl kımıl kımıldamak İşi ağır, yavaş yapmak (Çr.).

kımıkım 1. Ağır ağır konuşan kimse (Çr.). 2. Konuşması iyi anlaşılmayan kimse (Çr.).

kımıkım etmek İşi ağır ağır yapmak, oyalanmak (İs.).

kımramak Kımıldamak, kıpırdamak (İs.). "Öteki omzunda yeneden kırmıyordu Eyüp."

Gümüş 1977: 47

kımraşmak Kımıldamak, kıpırdamak (Evcı-Bo.; Serban-Çr.). "Kımraştıkça her tarafım sızılar / Bir yandan bir yana dönemez oldum"

Koçak 1980: 327

kınacı Düğünde kızın giysilerini kız evine götüren kadınlar

(Eşençay-Çr.).

kınacık Yağmurun çok yağması nedeniyle başakların arasında kalan damlaların oluşturduğu pas rengindeki hastalık (Ovasaray-Çr.).

kına davarı Düğünde, yemek yapılmak üzere süslenerek kız evine götürülen davar (Kıncılı-Al.; Su.).

kınamak Ayıplamak (İs.; Ka.; Me.). "Belki acıyanları, yazıklayanları var ama biliyorum, çoğu beni kınıyor." Gümüş 1977: 134

kına silkeleme Gelinin başına

yakılan kınanın hamama götü-rülüp yıkanması (Çr.).

kınaşık Aralık (Me.).

kınbıçağı Kında taşınan bıçak, küçük kama (İs.; Eskiköy-Çr.).

kıncalamak Bilip bilmeden fikir yürütmek (İs.).

kıncalmak Olduğundan başka görünmek, yapmacık davranışlarda bulunmak, gösteriş yapmak (Su.).

kıncıfır 1. Naz, cilve (Çr.). 2. Her şeyi ince ince düşünen, hoş görmeyen (İs.).

kıncıfırlanmak İstemeyerek gönlü yatmak (İs.).

kındap Sicim (İs.; Çalyayla-Çr.). "Yaklaşık 20 santim uzunluğundaki kındabı göstererek..."

Kalayoğlu 2017: 186

kındım Eğlenti (Me.).

kındımcı Çalgıcı (Çr.).

kındıra Bir çeşit kamış (Ka.). "Şu deynosun tarlası / Çeltik değil kındıra"

Dbk 2003:127

kındırı buğday Yeğlenen bir çeşit buğday (Çr.).

kınğılı Soluk alırken boğazından ses çıkan (Çr.).

kınık (1) Kanmış, doymuş, alışkın (Çr.).

kınık (2) Kaynak (İs.).

kınıkmak Kanmak, doymak, alışmak (Çr.).

kınıksımak → kınıkmak (Çr.).

kınlık Kama, bıçak gibi gereçlere kın yapmak için hazırlanan ağaç, meşin (Çr.).

kınnap Bir ip türü (Al.).

kınnık → kınlık (Çr.).

kınpıçağı → kınbıçağı (Çr.).

kıntıma Kıtlık, azlık (Çr.).

kıpçıtmak (1) 1. Amacı saptır-

mak (Çr.). 2. Yalan söylemek (Çr.).

kıpçıtmak (2) Kesmek, koparmak (Çr.). "Kamayı dürtüyorum yoksa, kıpçıtıyorum kelleni."

Gümüş 1977: 47

kıpık Aralık, az açık (Çr.). "Kıpık gözlerine kurban olsunlar senin."

Yoksul 2013: 448

kıpkırtmak Aradığı kimseyi yalalamak, sıkıştırmak (Çr.).

kıpınma Çok hızlı koşma (Al.).

kıpırız Az gelirli, yoksul (Çr.).

kıpıtmak → kıpıtmak (Çr.).

kıpmak Göz kapaklarını az aralayarak bakmak (Çr.).

kıpra Su tulumu (Çr.).

kıpramak Davranmak, hareket etmek (Göcenovacı-Çr.). "Liyme liyme doğrar adamı, acımaz. Kılı kıpramaz, kıymık kıymık eder insanı."

Gümüş 1977: 20

kıpranmak Davranmak, hareket etmek (Çr.). "Kıpranma! Yandın bil! diye bağırdı." Tahir 2006: 249

kıpraşmak Yavaşça kımıldamak (Elvançelebi- Me.; Çr.). "Damarları kıpraşiyor. Ölmemiş amma can çekiyor." Sarıyüce 2004: 61

kıraltı Kırılık, saçtaki aklık (Çr.).

kıramise → gıramise (Çr.).

kıran (1) Çevre, yakın yerler (Çr.). "Elin geçtiği kırandan sen de geç." Yoksul 2013: 280

kıran (2) Çoluk çocuk (Göcenovacı-Çr.). "Anam böyle bir şey pişirdiği zaman kıranlar beyriniz düşer, canımız çekinir diye iptida birer lokma bize verirdi." Çorumlu 2009: 1654

kıranamak Dönmek (Çr.).

kıratı Kırılık, saçtaki aklık (Çr.).

kırbız → kıbrız (Çr.).

kırcı 1. Dolu (Su.). 2. Ufak, sert taneli kar (Al.; Yazır-Bo.; Akçalı-Su.). "Kayayı kırcı tuttu / Dibini burcu tuttu" Ayhan 2002: 173

kırç etmek Kapının açılırken ses çıkarmaksı (Çr.).

kırçı Çatı saçaklarını, ağaç dallarını saran buzlar (Eskiyapar-Al.). "Kırçılı boranlı dağlar aşınca / Alın bu nameyi uçun turnalar"

Barışcan 2001: 126

kırçıl Saçı sakalı ağarmaya başlamış kimse (Göcenovacı-Çr.). "El kadar sübyaniken avrat olup kırçıl koynuna girmedim mi bunak?"

Gümüş 1977: 92

kırço 1. Kır saçlı insan ya da kır tüylü hayvan (Çr.). 2. Saçı, sakalı ağarmaya başlamış kimse (Çr.).

kırdım Değneklerle oynanan bir çocuk oyunu (Fındıklı-Or.).

kırdırayak Topallayarak yürüyen kimse (İs.).

kırdırmak Göbek atarak oynamak (Çr.).

kırf Çeşitli nedenlerle yere serilmiş, işe yaramayacak duruma gelmiş ekin, sebze meyve (Çık rık-Çr.).

kırfacan Bozgun, ezgin, acınacak durumda (Çr.). "Kırfacan gibi yazılara dökülmüş köylü."

Gümüş 1977: 20).

kırf etmek 1. Koparmak, ezmek, dağıtmak (Çr.). 2. Hastalıktan yatağa düşmek (Çr.).

kırgı Dağ ya da yaylaların yalçın, sarp, keskin yerleri (Alem-beyli-Su.).

kırgın (1) Düşük, aşağı (fiyat bakımından) (İs.). "Son günlerde piyasa kırgın." Tdk 1993: 2822

kırgın (2) Öldürücü hastalık salgını (Çr.). "Anladım, dedi. Kolera dedikleri kırgın bu."

Sarıyüce 2004: 17

kırık (1) Kadınların evlilik dışı ilgi kurduğu erkek sevgili (Arpa-

lık, Dutçakallı-Çr.). "Öksüz kırığa çıksa / Ay akşamdan doğmuştur"
Gösterir 2011: 305

kırık (2) Eşek yavrusu (Gölet-Ka.).
kırık dökük Ufak tefek iş ya da nesne (Çr.).
kırık düzen Düzensiz (Çr.).
kırık kırtık Ufak tefek, döküntü, işe yaramaz ev eşyası (Çr.).
kırıklanmak → kırışmak 2 (İs.).
kırıklı İçinde kırık parçaları olan nesne (Çr.). "En eyi pirinç diye aldım, yine kırıklı çıktı."
Tdk 1993: 4555

kırık yaylı Yürüme özürülü, topal (Os.).
kırıntı Çerez (Çr.).
kırışık Övünen kimse (Çr.).
kırışmak 1. → Gırışmak (Yazır-Bo.; Körkü-Su., Eskiokin, Evcıortakışla-Çr.). 2. Cilvelenmek, kendini beğendirme çabasında olmak (Körkü-Su.). "Kırış güzelim kırış / İyalerin beş gariş"
Kurtoğlu 1998: 65

kırıtkan Kendini beğenmiş, mağrur (İs.).
kırıtmacı Başını dikerek gösteriş yapmak, kasılmak (İs.; Os.; Uğ.). "Çingene gelini gibi kırıtıp durma."
Yoksul 2013: 210

kırkal Hamut, atların hamutu (Al.).
kırk dağıtma Kırık çıkan çocuğun ilk kez dışarı çıkarılması (İs.). "Kırk dağıtmaya gidilen evde çocuğa yumurta, elbise, yiyecek gibi şeyler verilmektedir."
Balıkçı 2010: 102

kırkdilim Hayvanların kat kat olan midesi, şirden (İs.).
kırk günlük Mayıs ayında çıkan, kırk günde yetişen bir çeşit bakla (Çalyayla-Çr.).
kırkhaydar Greyder (Al.).

kırkı Koyun kırkacak aygıt (Su.).
kırkı karışmak Bir çocuğun doğumundan kırk gün geçmeden başka bir çocuğun doğması (Os.; Çalyayla, Güvenli, Karagöz-Çr.). "Yeni gelinle loğusanın kırkı da karışır." Balıkçı 2010: 99

kırkır → kırılak (Çr.).
kırkıt → kırkit (Su.).
kırklama Doğumdan sonra, anne ile bebeğinin kötü ruhlardan korunacağı inancıyla kırk tane taş kullanılarak yıkanması (Kamışlı-Su.; Çr.). "Bebeğin kırkı çıkınca gelin hanım kırklanır."
Bayram 2008: 278.

kırklı Doğumunun üzerinden kırk gün geçmemiş çocuk; çocuğun annesine de kırklı denir (Dereköy-İs.; Çalyayla-Çr.). "Kırklı olan evden ateş götürülmezdi."
Balıkçı 2010: 99

kırklık Davar kırkılan büyük makas (Alacahüyük-Al.; Me.; Kamışlı-Su.; Beydili-Çr.). "Kırklığın kesmediğine makas neylesin?"
Yoksul 2013: 450.

kırkma (1) Alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, kâkül (İs.). "Yavrum bir şeftali ver / Kırkma kekil altından" Ertekin 2006: 31

kırkma(2) Koyun, keçi gibi hayvanların tüylerini kesme (Kamışlı-Su.; Çr.). "Kırkılmaya kırkılmaya keçileri kıl boğdu." Tahir 2006: 18.

kırılak Geveze, çok konuşan kadın (Çr.).
kırlamak Guruldamak (Göcenovacığr-Çr.). "Biraz sonra karnım kırlamaya başladı." Çorumlu, 2009: 1654.

kırlanmak Çok konuşmak, gevezelik etmek (Çr.).
kırlatmak Çok konuşturmak (Çr.). "Çekil, onu da kırlatma."
Tdk 1993: 4555.

kırma (1) Bir çeşit av tüfeği (Çr.).

kırma (2) Hayvanlara yedirmek için hazırlanan un kepeği ya da kırılmış arpa (Beydili-Çr.). "Hayvan yemi için öğütülene kırma adı verilirdi." Ozulu 2016: 69.

kırma (3) Yeni yapılan evlerin üzerine atılan taşıyıcı ahşap kiriş (Bo.; Or.).
kırmızı Domates (Kııcılı-Al.). "Bugün kırmızı salatası yedim."
Tdk 1993: 2834

kırna Sıska, hastalıktan sararmış kimse (Çr.).
kırnak Güzel kız ya da kadın işçi (Çr.).
kırnav Erkek isteyen kızgın dişi kedi (Ovasaray-Çr.).
kırnava gelmek Dişi kedinin çiftleşmek istemesi (Çr.).
kırnaz 1. Çok zayıf, sıska (Çr.). 2. Hastalıktan sararmış kimse (Çr.).
kırpa Su tulumu (Çr.).
kırpışmak Birbirine sürmek (İs.).
kırpıtmak Hayvanın korkudan kulaklarını dikmesi (İs.).
kırpuk Kısa boylu (Yağcılar-Ka.).
kırr Eşek durdurma ünlemi (Su.).
kırıklamak El ya da parmakla birinin kalçasına dokunmak (Çr.).
kırtış Çiçek bozuğu yüzlü kimse (Çr.).
kırtık Kırılıp ufalmış parça; sabun artığı (Aşağıfındıklı-Su.; Çr.).
kırtıklı Kenarı girintili çıkıntılı olan (Aşağıfındıklı-Su.).
kırt kırt Bıçakla kesilen nesnenin çıkardığı ses (Çr.).
kırtlama → kıtlama (Çr.).
kırtlan Ekin bitmeyen kıraç yer (Bayat-İs.).
kısğa Kısa (Kalecikkaya-Al.).
kısıq (1) Kol ya da bacaktaki oy-

nak yerler (Çr.).
kısıq (2) Köşe, bucak, ara (Çr.).
kısır (1) Bir yıl kuzulamış, ikinci yıl kuzulamamış koyun (İsahacı, Kıcılı-Al.; Karagöz-Çr.). "Sürüleri ovalara ağdırdı / Kısırlar toplayan tüccarcı geldi" Arısoy 1970: 103

kısır (2) Bulgur, taze soğan, maydanoz, baharat karışımından oluşan bir tür salata (Haydar-Al.; Su.; Çr.). "Çay kahve, kısır salatası, bir tür gözleme olan yamıç partile-ri düzenliyor." Sarıyüce 2004: 190

kısır pısır Dedikodu (Su.). "Kısır pısır, Osman Ağa'nın evini yahmış."
Uçakçı 2006: 219

kıskı Çeki üstüne ya da alın altına- nın üstüne bağlanan mor yazma (Çr.). "Çekişi var çimeni / Kıskısı var yemeni" Ertekin 2006: 39

kıskıcı Aşırı derecede tutumlu (Os.).
kıskılamak İnsan ya da hayvanı kavgaya kışkırtmak (İs.).
kısmık Gözü dar, cimri (Külâh-Al.; Çalyayla, Dutçakallı, Gökköy-Çr.).
kısmıkcı Cimri, pinti (Çr.).
kısnık Cimri, pinti (Su.).
kıstı Altınlardan yapılan bir çeşit gerdanlık (İs.). "Kıstıyı mı soruyon; yoksa turaları mı?" Benice 2002: 115

kışılama Kümes hayvanlarını kovalamak (Çr.). "Herif elinin tersiyle pencereden gelen iniltiyi kışılardı." Tahir 2007: 330

kışla Koyun, keçi sürülerinin gecelediği ya da kışın barındıkları kapalı ağıl (İbik-İs.). "Köyün kışlasını bu yıl 250 liraya sattılar."
Tdk 1993: 2846

kışlamak Kümes hayvanlarını kovalamak (Çr.). "Para verip it sürülerini gardiyanlara kışlatmak istemişler." Tahir 2007: 298

kışla penceresi Eskiden örülen

bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
kış yarısı Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).
kıtıl → kıtıl 1 (Çr.).
kıtım kıtım Küçük küçük, azar azar (Su.).
kıtırli düğün çorbası Yoğurt, yumurta, un kullanılarak düğünlerde yapılan bir çorba (Çr.).
kıtırpiyos Adi, cimri (Gölet-Ka.). “Bırak şu kıtırpiyosu. Bizi onunla uğraştırma.” www.golet.tr/gg/
kıtıl 1. Yatağın, yorganın iç astarını (Turgut-Çr.). 2. Eski yorgan (Çr.). “Ben her şeye razıyım / Kıtıl yorgan olsa da” Aytekin 2003: 15
kıtlama Şekeri ağızda tutarak çay içme (İs.).
kıtmır Kısa boylu kimse (İs.; Akçalı-Su.). “Gerçeklerden alamadım dilimi / Çoğaldı zamanın kıtmır zalimi” Arız 2005a: 216
kıtmır Gözü dar, cimri (Dutçakallı-Çr.).
kıvanmak Sevinmek (Su.). “Halil kıvanarak düşündü.” Sarıyüce 2004: 272
kıvıç İnce çam dalı, çamların iğne gibi olan yaprakları (Ka.; Çalyayla-Çr.). “Hasan korudan çok kıvıç kesmiş.” Tdk 1993: 2849
kıvık kapının, pencerenin az aralık olması, kıyık (Çıkrık-Çr.).
kıvıktırmak Gözünü korkutarak istediğini yaptırmak (Çr.).
kıvıl kıvıl Kaynaşma, canlılık (Ka.; Su.). “Sokaklar kıvıl kıvıl insan kaynıyordu.” Sarıyüce 2004: 177
kıvılcım gibi Sürekli, tez (Çr.).
kıvırmak Aşırmak, çalmak (Ka.).
kıvrışak 1. Buruşmuş (Çr.).
 2. Ondüleli, kıvrılmış saç (Çr.).
kıvıtmak Kapıyı ya da pencereyi aralamak (Külah-Al.).

kıvrak (1) Aceleci (İs.).
kıvrak (2) Çok bükülmüş nesne iplik, tel (Çr.).
kıvrak gömlek Çok bükülmüş iplikten dokunmuş dayanıklı kumaştan yapılan gömlek (Çr.).
kıvrışık Birbirine sarılmış (İs.). “Sarmaşık, kavakla öyle kıvrışık ki kesmeden aralanmaz.” Tdk 1993: 2852
kıvratma Bükülmüş iplikten ev tezgahlarında dokunan, iç çamaşırını yapımında kullanılan bez (Su.; Çr.).
kıvratma gömlek Gündelik giyim için kullanılan, keten kumaşından yapılmış düz gömlek (Çr.).
kıvratmak İpi katladıktan sonra iyice bükmek, tel gibi şeyleri burmak (İs.). “Çuval, kilim gibi dokunan şeylerin erişini kıvratırlar.” Tdk 1993: 2853
kıvrık Dönemeç (Çr.). “Aha, yolun şu kıvrığına varınca sağa dönersin.” Tdk 1993: 4558
kıvrım Dönemeç (Çr.).
kıvrışık 1. Buruşuk, kırışık, eğri büğrü (İs.). 2. Kıvrıcık (İs.). “Kıvrışık saçlı.” Tdk 1993: 2853
kıvrışmak Bükülmek, buruşmak (Çalyayla-Çr.).
kıvyak 1. Güzel, biçimli, yakışıklı, düzgün giyimli (İs.). “Anlatılanlardan da kıvyakmış karı.” Güven 2017: 117
 2. İyi, çok iyi (Al.; Eskiğin-Çr.). “Kemaliye kıvyak çörek çekerd / Tangır Nenem yamar yamar dikedirdi” Kurtoğlu 1998: 14
kıvyak kıvyak Tavuk sesi (Çr.).
kıvyam durmak Ayağa kalkarak saygı göstermek (Dutçakallı-Çr.).
kıvyırık → kıvyışık (Çr.).
kıvyıdı Çalgı (Çr.).

kıvyışık Topal, bacağı eğri kimse (Çr.).
kıvyıy Çalgı (Çr.).
kıvyı Ahşap çit (Kargı Yaylası-Ka.).
kıvyık (1) Aralık, az açık (Çr.).
kıvyık (2) Kıvyı, kenar (Çr.). “Arkın kıvyığında giden arka düşebilir.” Yoksul 2013: 67
kıvyık etmek → kıvyıtmak (Çr.).
kıvyıklatmak → kıvyıtmak (Çr.).
kıvyı küştere Yan rendesi (Ka.).
kıvyılamak Ayırmak, hor görmek (Hımıroğlu, Karagöz-Çr.). “İki büyük ağabeyi yanlarına babalarını da alarak diğer dört kardeşini kıvyılarlar.” Akkaya 2011:493
kıvyılı Çorum halayına benzeyen bir halk oyunu (Sevindikalan-Çr.).
kıvyın çoyun Azar azar biriktirmek ya da birikmiş olanı azar azar tüketmek (Dutçakallı-Çr.).
kıvyın sayın Utanarak, sıkılarak (İs.; Göcenovacığ-Çr.). “O sözü, nihayet kıvyın sayın açabildi.” Akalan 1996: 30
kıvyır kıvyır Bitkileri ya da yemişleri yerken çıkan ses (Evcı-Bo.). “Keçilerin doymak kanmak bilmeyen çeneleri, kıvyır kıvyır, onları sömürüp yutuyor.” Sarıyüce 2006: 33
kıvyı toklusu Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).
kıvyıkaç → kıvyışık (Çr.).
kıvyıla kalmak 1. → kaykılmak 1 (Çr.). 2. → kaykılmak 2 (Çr.).
kıvyıkyı Çalgı (Çr.).
kıvyıklık Kıvyıları çıkıntılı (Çr.). “Kıvyıklık zahan.” Tdk 1993: 4558
kıvyıma (1) Asma yapraklarını parçalayıp pişirerek yapılan bir yemek (Arpalık, Çalyayla, Morsümbül-Çr.).
kıvyıma (2) Küçük kuşbaşı etlerden kavru olarak yapılmış kışlık kavurma (Çr.). “İki davar kesdik,

etini kıvyıma ettik.” Tdk 1993: 2857
kıvyımcık → kıvyımık (Çr.).
kıvyınak Ceviz içinin yarısı ya da dörtte biri (İs.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çr.). “Ceviz içi dört kıvyınak / Gönüm senden ayrılmak” Ertekin 2006: 39
kıvyınaşmak Oynamak, kımıldamak (Çr.).
kıvyırat Altın gibi değerli madenlerde ölçü, ayar (Çr.).
kıvyırat kıvyırat Oranlayarak, ölçülü olarak (Çr.).
kıvyıtak Ufak tefek, kısa boylu kimse (Çr.).
kıvyızak Buğday sapı çekmek için ağaçtan yapılmış tekerleksiz bir çeşit taşı (Çalyayla-Çr.).
kıvyızamık Yeşil yaprakları ile salıkım biçimindeki küçük kırmızı meyveleri yenebilen dikenli bir çalı (İs.; Çalyayla, Dutçakallı, Şendere-Çr.). “Haydi kıvyızamık yemeye gidelim.” Kalayoğlu 2017: 217
kıvyızan (1) Kedi, köpek, kurt gibi hayvanların (mecazen insanın) çiftleşmek isteği gösterdiği durum ya da zaman (Çr.). “Ayran vakti Kürt’ten, harman vakti Türkten, kıvyızan vakti kurttan sakınmalıdır.” Çorumlu 2009: 379
kıvyızan (2) Erkek çocuk, delikanlı (Haydar-Al.; Akçalı-Su.; Boğabağ, Eskiğin-Çr.). “Yiğit olan yiğit karısından kıvyızandan önce atını düşünür.” Sarıyüce 2004: 270
kıvyızana gelmek Dişi kedi, köpeğin erkek istemesi (İs.). “En gem almaz herifleri kıvyızana gelmiş it gibi ardı sıra sürüdüğü...” Tahir 2004: 142
kıvyızansak Kıvyızana gelmiş hayvan (İs.).
kıvyızarçı Mızıkçı, oyunbozan (Alacahüyük-Al.; İs.). “Kız evi kıvyızarçı

olur.” Yoksul 2013: 452
kızarçılık Oyun kurallarına aykırı davranış, oyunbozanlık (İs.).
 "Oynamıyorum diyerek ya da yarıda bırakarak kızarçılık yapmak yoktu." Kalayoğlu 2017: 27
kız evi Gelin çıkarana eve düğün süresince verilen ad (Çr.). "Kız evi önüne gelen davulcu makamına başlar." Çorumlu 2009: 860
kızık Güneş yanığı (İs.).
kızılak Kızılalık ağacı ile meyvesi (Ka.; Os.).
kızılca Kızamık (Çr.).
kızılger Kulaklarının üstü, omuz başları kızıl olan kara keçi (Çr.).
kızılgevrek Kızıl hastalığı (Çr.).
kızılgecik Bir göz hastalığı (Çr.).
kızılkir Pekmezköpüğü de denilen bir renk at (İs.).
kızilot Bağlarda teveklere sarılan sarmaşıkgillerden bir ot (İs.; Ovasaray-Çr.).
kızıl önlük → kızılümük (Çr.).
kızılümük Gırtlak, yemek borusu (İs.).
kızılyörük Yüzde çıkan bir cilt hastalığı (Kımkdeliler, Küçükgülücek-Çr.).
kızılyügrük Yılcancık hastalığı (Kamışlı-Su.; Gökköy-Çr.). "Halk arasında kızilyügrük denilen bir rahatsızlığı ovarak geçmesine yardımcı olurdu." Doğan 2004: 83.
kızınmak (1) Isınmak (İs.; Kamışlı-Su.).
kızınmak (2) Kiskanmak, bir şeyi başkasından sakınmak, esirgemek (Obruk-Do.; Çalyayla-Çr.).
kızışmak Hayvanın eş isteme zamanının gelmesi (Çr.). "Kız bir kez kızışmış, şimdi karşılık vermezsen el alem ne der." Destanoğlu 2006: 90.
kızlan Killi, çorak toprak (İs.).

kızmemesi Bir çeşit üzüm (İs.).
 "Başka hangi yerde bu kadar çarpıcı üzüm adı vardır? Çatalkara, kızmemesi, çakırcımbit..."
 www.evvelzamanda.blogspot.com
kız oynaması Düğünün ikinci günü (Karahacıp-Or.).
kız satma Düğün, bayram gibi özel günlerde eğlenmek için oynanan seyirlik oyun (Alören-Çr.).
kikirdek (1) Hamur aşımın üstüne dökülmek üzere önceden kızartılan küçük hamur parçaları (Çr.). "Yağda kızartılan hamurun adı kikirdek..." Ozulu 2016: 220.
kikirdek (2) Olur olmaz her şeye gülen kişi (İs.).
kikirdemek Kahkahadan daha az bir sesle gülmek (İs.; Ka.; Os.; Çr.). "Kendimi tutamayıp bunca yıl sonra ilk defa kikirdedim!" Özçatalbaş 2003: 134.
kikremek Gülmek, kikir kikir gülmek (Me.).
kil Saç yıkamakta kullanılan yumuşak, yağlı toprak (Beydili-Çr.).
kilden Kil ıslanan çanak (İs.).
kile Tahıl ölçeceği (Su.; Bütet-Çr.). "Geceyi gündüze bağlasan bile Yalnız çalışmakla dolar mı kile?" Özgür 2002: 112
kilik Çocuklar için yapılan küçük pide (Çr.).
kilise direği Uzun boylu kimse (Al.).
kilitlevu Ahşap kilit sistemi (Os.).
kilitperi Kilitlerin içindeki dil bölümü (Çr.).
kilitpörü → kilitperi (Çr.).
kilkit Halıcılıkta kullanılan bir çeşit tarak (Çr.).
killi Kirli (Palabıyık-Çr.). "Sabun yok soda yok su yok havlu yok / Yüzümü zü killi suyla tavluyok"

Özgür 2002: 91.
killik Kil çıkarılan yer (Su.).
kiloz Tüyleri dökülmüş tavuk (Çr.).
kilte 1. Saç ya da pantolon tokası (İs.; Çalyayla-Çr.). 2. Düğme, ilik (Su.).
kimirtlek Gırtlak (Çr.).
kimsenin tavuğuna kiş dememek Konu komşuyu, akrabaları, çevredeki hiç kimseyi rahatsız etmemek (Çr.). "Kimin tavuğuna kiş, odununa yaş dedik." Saryüce 2004: 230
kinetlemek Bağlamak, tutturmak (Çr.).
kinikmek İnatlaşmak, düşmanca tavrında diretme (İs.).
kinneşmek Kinlenmek, kin bağlamak (İs.; Çr.).
kip Uygun, ölçülü, tıpatıp gelen (Çr.).
kipçitmek Ufak parçalar halinde koparmak ya da kesmek (Çr.). "Kulağını kipçite kipçite gidersin." Yoksul 2013: 470
kipi 1. Uygun, tıpatıp gelen (Çr.). 2. Şık, zarif, biçimli (Çr.).
kipildetmek Gözlerini kırıştırmak (İs.; Çalyayla-Çr.).
kipirdemek Gözün sık sık açılıp kapanması (Çr.).
kipir kipir Küçük lokmalarla, iş-tahla yemek (İs.).
kipiş Kız çocuğunun dişilik organı (Çr.).
kipri (1) Bir çeşit iğne oyası (Çr.).
kipri (2) Kırpi (Al.; Su.). "Kürkü bitli kör kipri dadanmış." Caferoğlu 1994b: 116
kiprik Kırpık (Eskiyapar-Al.; Evciortakışla-Çr.). "Karşıdan paşa geçti / Kiprikler kaşa geçti" Ertekin 2006: 75
kiral Kiler (Çr.).

kiraz (1) Bir çeşit tıg oyası (Çr.).
kiraz (2) Haziran ayı (Bademce-Ka.).
kirbit Kibrit (Al.).
kircikmek Kirilenmek (Çr.). "Elle-rine şapkalarını, kircikmiş mendillerini hazırlamışlardı." Gümüş 1977: 15
kirellik Ambar, kiler (Çr.).
kiren (1) Kızılalık ağacının yemişi (Gölet-Ka.; Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çalyayla, Çıkrık, Karadona-Çr.). "Bahçelerde kiren var / Yârime fit veren var" Gösterir 2011: 267
kiren (2) Ocağın yanında günlük tüketilecek besinlerin bulunduğu dolap (Al.).
kirez Kiraz (İs.; Os.; Çalyayla-Çr.). "Ye kirezi, al siyezi." Çorumlu 2009: 736
kirezlik Kirazların olgunlaşma döneminde nişanlı kıza götürülen armağan (Eskiekin-Çr.). "Bugün bu adetler azaldı yazık / Gelin kıza götürülür kirezlik" Kurtoğlu 1994: 164
kiri İnat (Çr.). "Kiri eşeğim kiri" Gösterir 2014: 44
kirif → kirve (Dutçakallı-Çr.).
kirik (1) 1. Eşek yavrusu, sığa (Çopraşık, Külâh-Al.). "Hem inada hem de sığaya kirik / Diyeni görürsen Çorumludur o" Gösterir 2014: 80
 2. Kulakları dik olan koyun, keçi ya da yavruları (Gökköy-Çr.).
kirik (2) 1. İnat (Su.). 2. İnatçı (Çr.). "Hem inada hem de sığaya kirik Diyeni görürsen Çorumludur o" Gösterir 2014: 80
kirikmek Sözünde direnmek (Çr.).
kirimek (1) İnat etmek, ayak diremek (Os.; Arpalık, Dutçakallı, Eskiekin-Çr.). "Çukürörenli Kara Velinin eşeği gibi kiridikçe kiriyor." Yoksul 2013: 218

kirimek (2) Bir işi yapması gereken kişinin onu başkasına yaptırmak istemesi (Âşıkbüki-Os.). “Şuncacık işi, o ona kiriyor, o ona.” Arslaner 2016: 254

kiriş Bağ, ilişki (Eskiekin-Çr.).

kiriş germe Doğru, düz, kısa yol (İs.).

kiriş kesme Dosdoğru (Çıkrık-Çr.). “İki evin arasına kiriş kesmece bir duvar çekeceğim.” Tdk 1993: 4560

kirişme Geç pişen et yemeği (İs.).

kiritmek İnatlaşmak, zıtlaşmak (Çevreli-Al., Su.). “Eşegi kiritme, bir daha adım atıramazsın.” Yoksul 2013: 291

kirizme yapmak Tarlayı ağaç dikmek için kazmak, temizleyerek hazırlamak (Çr.).

kirkif Kalın, çok dişli, ağır dokuma aleti (Al.).

kirkit Dokumacılıkta atkı ipliğini sıkıştırmak için kullanılan, demirden ya da ağaçtan yapılmış dişli araç (Külah-Al.; Me.; Dutçakallı-Çr.).

kirli çıkı Gizlice para biriktirmiş olan kimse (Evciyenikışla, Güvenli, Karagöz-Çr.). “Kirli çıkımın içinde ne olduğunu kimse bilmez.” Yoksul 2013: 458

kirli sac Kuzu eti, soğan, biber, patlıcan, domates, sarımsak kullanılarak fırında pişirilen bir yemek (Ka.). “Kirli sacın her damakta tadı var / Pirincin her tarafta adı var” Oğuz 2006a: 23

kirman Elde yün eğirmeye yarayan ağaç başlıklı iğ (İs.; Köseyüp-Me.; Os.; Beydili, Palabıyık, Sarimbey-Çr.). “Ağzı mani söyler eli kirmanlı / Bir dilberdir eğer seçmek istersen” Çağlar 1956: 56

kirmanlaşmak Birbirine geçmek, karışmak (İs.). “Yol ilerde

kirmanlaşır.” Tdk 1993: 2880

kirman → kirman (Alacahüyük, Külah, Perçem-Al.; Me.; Kamışlı-Su.; Gökköy-Çr.). “Kirman gibi dönüp durma.” Yoksul 2013: 458

kirmencil Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

kirpiştirmek Kırmak (Çalyayla-Çr.). “İsmail, konuştuğuna pişman, gözlerini kirpiştirdi.” Gümüş 1977: 2

kirpit Kibrit (İkipmar-İs.; Su.; Düdüklük-Çr.). “O kirpitleri ucun ucun bälalla.” Abaz 2004: 96

kirpmek Göz kapaklarını açıp kapamak, kıpmak (Göcenovacığı-Çr.). “Bir ay, bir yıl, beş yıl örende geceleyecek, gözünü kirpmeyecek, öğrenecekti bu işin gerçeğini.” Gümüş 1977: 51

kirteç Çok kirli, pasaklı (Âşıkbüki-Os.).

kirtek Cızılı oyununda çizgiye varamayan aşık (Çr.). “Oyuncu bu kirtek aşığın ta yanına kadar sahasını yaklaştırır.” Çorumlu 2009: 590

kirtermek 1. Katılaşmak, soğudukça dirileşip sağlamlaşmak (İs.). 2. Beklenmedik biçimde sağlam çıkmak (İs.).

kirtik 1. Kırılıp ufalmış parça (Çr.). 2. Ufalanmış sabun parçası (Külah-Al.; İs.; Çitli-Me.; Os.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Bir kirtik sabunla çamaşır yıkanır mı?” Tdk 1993: 2882

kirtikli Bir çeşit aşık oyunu (Çr.).

kirtişli Kenarları girintili çıkıntılı olan nesne (İs.; Çr.). “Kirtişli bir kuruşlar, delikli yüz paralar, şingır şingır şingırdar.” Özçatalbaş 2002: 39

kirtleşmek Katılaşmak (İs.).

kirtmek (1) Aşık oyununda çizgi yanına gelen aşığı el ile ayırmak, aldatmak (Çr.). “Kirtersen oynamam.” Tdk 1993: 4561

kirtmek (2) Küsmek (Su.).

kirve Sünnet olacak çocuğu tutan

kimse (Çr.).

kis Taş, kum, kil ile karışık kaynaşmış sert toprak (Gökçam-Su.; Beydili, Çalyayla, Eskiekin, Sarimbey-Çr.). “Çise yağıyor çise / Kel tepelerin kise” Gösterir 2011: 112

kisbe Giysi (İs.).

kisgiç → kazgıç 2 (Külah-Al.; Su.; Gökköy-Çr.).

kisip Bol, çok fazla (Su.).

kis kis Koyun keçi kovalama ünlemi (Çr.).

kiskış → kazgıç 2 (Mislerovacığı-Çr.).

kiss → kis kis (Su.).

kistat Kirli, bakımsız, uyuşuk kimse (Çr.).

kişa → kişe (İs.).

kişdürmek Köpeği birinin üzerine saldırtmak (Harunköy-İs.). “Ya bi enük kişdürüleridi ya bi gabını alula gaçallardı.” Abaz 2004: 130

kişe Kümes hayvanlarını kovalama ünlemi (Al.; İs.; Kamışlı-Su.). “Kişe tavuğum kişe / Kanadı mor me-nekşe” Ertekin 2006: 82

kişelemek Kümes hayvanlarını, kuşları kovalamak (İs.; Ka.; Su.; Çr.). “Gözlerini açmaksızın kişeledi Hacı’ya.” Gümüş 1977: 50

kişgirmek İnsan ya da hayvanı kavgaya kışkırtmak (İs.).

kişgirtmek → kiştirmek (Külah-Al.; Çr.).

kişi Evin erkeği, koca, eş (İs.; Kuyucak-Me.).

kişilleme Kışkırtma, saldırtma (Su.).

kiş kiş → kişe (Çr.).

kişnek Çok kişneyen at (Çr.).

kişnemek Şımarıp aşırı hareketler yapmak (İs.).

kiştirmek İnsan ya da hayvanı kavgaya kışkırtmak (Çr.).

kit Kilit (Salmanköy-Su.).

kitap açtırmak Cinci hocalardan medet ummak (Su.; Çr.). “Bu bekte büyü var, yahut da nazar! Sen bi kitap açdır iyisi mi.” Özçatalbaş 2002: 31

kitakit Ağzına kadar, tıka basa (Çr.).

kitibiyoz 1. Beceriksiz, kişiliksiz, silik kimse (Çr.). 2. Kıyım-sız, eli sıkı (Os.).

kitik Kadınlarda üreme organı (Kızıllhamza-Or.).

kitlemek Kilitlemek (Yeşilyurt-Al.; İs.; Sarimbey-Çr.). “Ellere akıl dağıtırken senin üstünden kapı mı kitlediler.” Yoksul 2013: 284

kitlenmek Kilitlenmek (Harunköy-İs.; Sarimbey-Çr.). “O kitlenesiler kökünden döru durmazdı.” Abaz 2004: 130

kitli (1) Çok (Su.).

kitli (2) Kilitli, kapalı (Esentepe, Örenseki-İs.; Su.; Güvenli-Çr.). “Kitli yerde öyle yödu.” Abaz 2004: 118

kitli bazar Pazar günü (Su.).

kitli deri Pazar günü (Çr.).

kiyra → kirve (Gökköy-Çr.).

kiysi yumak Giysi yıkamak (Çr.).

kizir Muhtar, köy bekçisi, köy kâhyası (Çukurlu-Su.; Eskiekin-Çr.). “Köy kiziri, yirmi yaş ile kırk altı yaşındaki bütün erkekleri köy odasına çağırdı.” Sarıyüce 2004: 140

kobur Damda saman konulan bölüm (Eskiekin-Çr.).

koca avrat Yaşlı kadın (Al.). “Pancardan dönüyordu Kocavarat.” Gümüş 1977: 40

kocabaş Şekerpancarı (Çalyayla, Dutçakallı, Karadona-Çr.). “Kocabaştan bekmez yapmak için en az bi eşsek yükü odun ilazım.” Kerman 1997: 22

kocabaş sarması Şekerpancarı yaprağından yapılan sarma (Çr.).

kocagöt Uzunca, ekşi bir elma

cinsi (Karalargüney-Os.).
kocamış kuş İri yapılı yaşlı kimse (Çr.).
kocuk Gocuk, içi kürklü kaput (Os.). "Dağların gölgesi düşmüş yüzüne / Kocuğu çekmişsin iki dizine" Çağlar 1954: 22
kocuklamak Kuşkulanmak (İs.).
kocuş İri yapılı yaşlı kimse (Çr.).
koçak 1. Kabadayı, yiğit, yürekli (Al.). "Tuttuğunu koparır koçak ki..." Tahir 2004: 170
 2. Eli açık, cömert (Türkler-Çr.).
 3. İşbilen, becerikli (İs.).
koçgar Bir kilim çeşidi (Su.).
koç karı Erken yağın kar (Büyükdivan, Güvenli-Çr.).
koç katımı (1) Çoğunlukla koyunların dölllenme mevsiminde görülen fırtına (Çr.).
koç katımı (2) Koyunların dölllenme mevsimi (Kamışlı-Su.).
koç koyuverimi → koç katımı 2 (Çr.).
koçmak Kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak (Su.). "Bağrına bastı, öpüp koçmaya başladı." Sarıyüce 2004: 342
koç mantarı Yenebilen bir mantar cinsi (Ka.). "Söbelek, elicek, koç mantarını / Toplamaya doyum olmaz Kargı'nın" Dbk 2003: 138
koçsak Koç isteyen dişi koyun (Bügdüz-Çr.).
koç salımı → koç katımı 2 (Çr.).
koçsamak Dişi koyunun erkek koyun istemesi (İs.; Ka.).
koç savumu Erkek koyunu dişi koyundan ayırma zamanı (Çr.).
koçum Yüreklendirme, beğenme ünlemi (Çr.). "Sıktıysam anlatmam koçum; erkek adam dert dökmez..." Destanoğlu 2006: 16
kodak (1) 1. Dul kadının ikinci

kocasının yanına götürdüğü çocuk (İs.). 2. Anasının yanından ayrılmayan çocuk (Çr.). "Dokuz kodak anası, gelin bunun neresi?" Gürsel 1997: 254
kodak (2) Eşek yavrusu, sıpa (Çr.).
kodoş Kaba, görgüsüz, kendini beğenmiş (Çr.). "Tüh yüzüne kodoş, bitirdin ki, bizi eşekten düşmüşü çevirdin!" Tahir 2004: 49
koduş Kendini beğenmiş (Çr.).
koduşlanmak Böbürlenmek, kendini beğenmek (Çr.).
kofa 1. Kova (İs.). 2. Büyük tahta sepet (Büget-Çr.). "Yakar çıra ile bir kofa saman / Bulunmaz kömürü gazı fakirin" (S. Kocaman) Oğuz 2007: 100
kof atmak Yalan söylemek, abartmak (Çr.).
koflak Abartıcı, yalancı (Çr.).
koflan koflan Kendini beğenerek, kurumlanarak (Çr.). "Yaptığı işlerden utanmıyor da koflan koflan geziyor." Tdk 1993: 4563
koga Kova (İs.).
koğ Dedikodu, yergi (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; Köseyyüp-Me.; Su.; Sarimbey-Çr.). "Kimsenin aybını yüze vurmada / Koğ gıybeti kulağına koymadan" Ercan 1991: 225
koğak Saç kepeği (Çr.).
koğcu Dedikoducu, söz taşıyan, arkadan çekiştiren (Su.; Çr.).
koğcu kodak → koğcu (Çr.).
koğdura koğdura Koştura koştura, koşa koşa (İs.).
koğdurmak Koşturmak (Su.; Çr.).
koğlamak Arkadan çekiştirmek, dedikodu etmek (Perçem-Al.; İs.; Sarimbey-Çr.). "Bazı insan torlanmıştır yalana / Gıybet edip koğlamağa erinmez" Ercan 1991: 110
koğmak İz sürmek, izlemek (Gö-

cenovacığr-Çr.). "Tavşan kaçtı, tazi koğdu, yukarı Çamlığa girdiler." Çorumlu 2009: 1651
koğu → koğ (İs.; Evcirtakışla, Sarimbey-Çr.). "Anam etmiş bir koğu / Sen ona bakma hêri" Aytekin 2003: 18
koğucu → koğcu (İs.; Su.).
koğur Koyu kumral (Çr.).
koğursu Yanan yün kokusu (Çr.).
koğuz Eksik, içerisi sıkıştırılarak doldurulmamış, gevşek bırakılmış (İs.).
kokarca Deride pis kokulu çıbanlar oluşturan bir hastalık (Çr.).
koka tesbih Servi, sandal gibi ağaçlardan ya da kimi yemiş çekirdeklerinden yapılan bir çeşit tesbih (Çr.). "Koka tespih şimdi doksan liraya." Demiryürek-Ozulu 2017: 287
kokuşmak Koklaşmak (Çr.).
kolaylı Özensiz yapılmış, gelişigüzel iş (Çr.).
kolçak (1) Kollara çoğunlukla dirsekten yukarıya takılan bilezik (İs.).
kolçak (2) Koyun, keçi sağarken kolun kirlenmemesi için takılan yün kolluk (Alacahüyük-Al.).
kol çekmek Ağaç, asma gibi bitkilerin sürgünlerini ip geçirerek istenen yere bağlamak (Çr.).
koleli → köleli (Çr.).
kolemez → ölemez (Su.).
kolge Gölge (Harunköy-İs.; Su.). "Geçen gağının kolgesi olmaz." Uçakcı 2006: 218
kol koymak Üzüm teveklerini budarken kimi dallarını kesmemek (Çr.).
kollanmak Dallanmak, filizlenmek (Çr.).

kol oyunu Düğünlerde, özellikle kına gecelerinde davul zurna eşliğinde oynanan bir seyirlik oyun (Elmalı-Çr.).
koltuk Yapılarda duvarların birleştiği yer, köşe (Çr.).
koluk → kölük 1 (Dutçakallı-Çr.).
kolük Boynuzsuz keçi (Su.).
kolümen Besili kıl keçisi (Su.).
kom (1) Ahır, ağıl (Çopraşık-Al.; Evcı-Bo.; Gökçam-Su.). "Yaylalardaki mezraları, çoban komlarını arayalım." Sarıyüce 2004: 253
kom (2) Çadır kazıklarını çakmak için kullanılan bir çeşit tokmak (İncesu-Su.).
komak Koyuvermek, bırakmak (Yeşilyurt-Al.; Akçalı-Su.; Çr.). "Çamaşırı yudun mu? / Yudun güne kodun mu?" Gösterir, 2011: 126
kome → köme (Çr.). "Kome batır, İstanbul'dan gelin getir." Caferoğlu 1994b: 106
komeç Ebegümece (Gökköy-Çr.).
komşu çatlatan Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
komüş Manda (İs.; Eskiekin, Gökköy-Çr.). "Zilleri daharduk komüşlere." Abaz 2004: 132
kön Koyun, keçi gübresi (Çıkrık-Çr.).
konak (1) Çatısı kiremitli ev (Dereyazıcı-Al.; Os.; Turgut-Çr.). "Bitli-leri konağımdan / Kova kova usandım ben" Gardaş 1979: 12
konak (2) Saçtaki kepek (İs.).
konakçı Otelci (Çr.).
konarga Konaklama yeri, durak (Çr.).
konat Düğüne köy dışından gelen erkeklerin ağırlandığı ev (Gölet-Ka.).
konçük Belden aşağı bağlanan önlük (Türkler-Çr.).
kônde Davarın yazıda yatırılması

sırasında yaramaz hayvana bağlanan ip (Su.).
kondura Ayakkabı, kundura (Al.). "Yoluna su dökeyim / Konduran toz olmasın" Gürsel 1997: 269
konezgızı Çok nazlananlar için kullanılan bir deyim (Çr.).
konur Açık sarı, boz, bozla sarı arası öküz (İs.). "Konur öküzü koş." Tdk 1993: 2918
konuşuk Konuşma (Gölet-Ka.).
kop (1) Acele et, çabuk! (Al.). "Gardiyanlık sana lazımsa kop yetiş!" Tahir 2007: 309
kop (2) → köp (Gökköy-Çr.).
kopa kopa Koşa koşa (Su.; Çr.).
koparan Genellikle yağmurun geldiği, yağdığı yön (İs.). "Kışla istikametindeki Koparan kararır..." Özçatalbaş 2002: 117
kopça Düğme (Çr.). "İki tarafında kopçaları bulunan bir şey çıkardı." Saryüce, 2004: 110
kopek Köpek (Çr.). "Dörmasam kopek beni boşuyo / Nolur mevlam nolur ihsanın yok mu?" Caferoğlu 1994: 143
kopey İri kulaklı av köpeği (Çr.).
kop kop Acele et, çabuk! (Al.).
kopmak Koşmak, hızlı gitmek (Çr.). "Kopa kopa gitti aldı getirdi." Koşay-İşıtman 1932: 245
koprü Köprü (Çr.).
kopturmak Koşturmak (Çitli-Me.; Kamışlı-Su.). "Gökte yıldız top durur Yârim atı kopturur" Ertekin 2006: 57
kopü Yatak, yogan dikişi (Su.).
kor (1) Kör (Al.; Su.). "Tuz ekmek hakkını bilmeyenin gozü kor olur." Uçakçı 2006: 221
kor (2) Yapıda aynı boyda taş ya da tuğlaların yan yana konulmasıyla oluşan sıra, dizi (Or.).
koraf Küme, bölük, topluluk (İs.).
koranta Ev halkı (Kalecikkaya-Al.).

koraz Horoz (Kalecikkaya-Al.).
kordonlu Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
koremez → kölemez (Gökköy-Çr.).
korlemek Oyalamak (İs.). "Gendümüzü korlüyok oturuyok." Abaz 2004: 169
korsamba (1) Çarpmaktan moraran deri üstüne bastırılan sıcak, ıslak bez (Çr.).
korsamba (2) 1. Evlendirme (Çr.). 2. Hayvan çiftleştirme (Çr.). "İki köpeği korsamba yaptık." Tdk 1993: 4566
koru Korunak (Çr.). "Bir tarla ot korum var." Tdk, 1993: 4566
korunmak Sakınmak (İs.).
korutmak Yetmek, yeterli olmak, elvermek, işe yaramak (İs.).
korüklü Fayton (Çr.). "Korüklüye binmiş caka satıyo." Kerman 1997: 22
korükme Cesareti kırılmak, hevesi kalmamak (İs.).
kosdak → kostak (İs.).
kosdek Atların ayağına takılan kelepçe, halka (Su.).
kose Köse, sayı gezme oyununda bir tipleme (Su.).
koskos (1) Kollarını sallayarak, kabadayıca yürüyen kimse (Çr.).
koskos (2) Salyangoz, sümüklüböcek (Hacıhamza- Ka.).
kosnü (1) Göğüs kanseri (Su.).
kosnü (2) Köstebek (İs.; Su.; Gökköy-Çr.).
kostak Çalılımlı, iyi giyinmiş, güzel yakışıklı (Su.). "Belindeki tabanca / Seni kostak yürüten" Gösterir 2011: 236
kosüre → kösüre (Gökköy-Çr.).
kosülmek Düzensiz oturmak

(Su.).
koşağırma Birlikte, mutlulukla yaşlanmak (koşa karımak'tan; yeni evlilere söylenen dilek) (Çr.).
koşam 1. Avuç (Çr.). 2. İki avuç dolusu (Külâh-Al.; Gökköy-Çr.). "Ahırın bir köşesinde yığılı duran yemden birkaç koşam getirdi." Güven 2010: 49
koşamlamak İki elin yan yana gelmesiyle oluşan avuçla ölçmek (Çr.). "Buğdayı koşamladım, on koşam geldi." Tdk 1993: 4566
koşet Poşet (Al.).
koşlamak İki ipi bir araya getirip bükme (Çr.).
koşma 1. Tavan arası (Üçköy-Çr.). 2. Yapılarda döşemenin altına konulan ağaç, ardıç merteği (Bügdüz-Çr.). 3. Çatıyı tutan uzun ağaçlar (Çr.).
koşulmak Katılmak, karışmak (Çr.). "Gözlerinin sularını yeniyile kurularak lafa koşuluyordu." Tahir 2006: 207
kot Altı-sekiz kilo tahıl alan tahıta ölçek (Çr.). "Her kot dört batman, bir batman altı okka." Kemal 2002: 33
kotan Köten, pulluk (Al.). "Kayış bilir kotan ne çeker." Yoksul 2013: 434
kotarmak (1) Bir kaptan başka bir kaba yemek boşaltmak, yemeği kaplara dağıtmak (İs.; Çalılıca, Ovakarapınar-Çr.). "Övünü geç kotardıydın, ineği kaçırдың emiştir-din.. çitleri yok." Gümüş 1977: 112
kotarmak (2) İş sona erdirmek, bitirmek (İs.; Çr.). "Haydi bakalım bu işi de kotardın." Akalan, 1996: 29
kotek Sopa (Su.).
koter Kaynatılıp koyultulan şiranın beze yayılarak kurutulma-

sından sonra içine ceviz konup muska biçiminde katlanmasıyla yapılan bir yiyecek (İs.). "Sonra da küreyi yakarak... koter yapımına geçiliyordu." Kalayoğlu 2017: 196
kottere Ekilen arazide arklarla bölünen büyük bölüm (Al.).
kotuzlanmak Gururlanmak (İs.).
kotü Kötü (Örenseki-İs.). "Senin o garın kotü yola çıktı." Abaz 2004: 109
kovan 1. Boş fişek (Çr.). 2. Boşalmış top mermisi (Çr.).
kovcu Dedikoducu (Çr.).
kovu Dedikodu, yergi (Çr.).
kovucu Dedikoducu (Çr.). "Kendinden korkan kovuculuk yapar." Yoksul 2013: 443
kovuz Bir kaba bugday doldururken kabın ağzında kalan bir parmak boşluk (Gölet-Ka.).
kovzak Yüzeyi geniş ya da görünüşte büyük olup ağırlığı az nesne (Çr.).
kovzalak Yüzeyi geniş ya da görünüşte büyük olup ağırlığı az nesne (Çr.).
koy Köy (Örenseki-İs.; Su.; Çayhatap-Çr.). "İki Bekdaşi giderkene garnularını acihup koye sapmışlar." Caferoğlu 1994: 139
koyak Dağ araları, dere, hendek (İsahacı-Al.; Gökçam-Su.). "Çıktım Köseadağı'na / Sis çökmüş koyağıma" Gösterir 2011: 83
koygun Etkili, dokunaklı, acıklı (Sarimbey-Çr.). "Gel içime bir şey de Koygun koygun yanıyor" Aytekin 2003: 180
koylamak Az yanan ateşin alazını artırmak (Akçalı-Su.). "Sönmüş ataşı koylama / Karanlığa yitme beni" Arız 2005a: 341
koylanmak İçten içe yanmak (Çr.). "Bir odunun ucuyla ezdi koylanan yeri, söndürdü." Gümüş 1977: 142

koyluk koyluk Ateşin içten içe kendi halinde yanması (Alancık-Me.). “Sürmelican koyluk koyluk tüterken” Sürmelican 2013: 69

koyluklanmak İçten içe yanmak (Alancık-Me.). “Özümde bir çıra yanar / Koyluklanmış nara benzer” Sürmelican 2013: 100

koynak Koyundan çıkarılan aşık kemiği (Çr.). “Koynak sahalar daha yuvarlak olduklarından pek makbul sayılmaz.” Çorumlu 2009: 589

koyuk Hoş, hoş giden, hoşlanılan (Gölet-Ka.). “Davulun sesi uzaktan koyuk gelir.” www.golet.tr.gg/

koyun ayağı gibi İşlerin az az, ufak ufak ilerlemesi (Çr.).

koyungözü Papatya (Evcı-Bo.; Me.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Al gelincikler, sarı koyungözleri, tirfiller, üçgüller birbiri içindeler.” Sarıyüce 2004: 34

koyunotu Yenebilen bir çeşit yabanıl ot (Âşıkbükü-Os.).

koyuntu Etkili, dokunaklı, acıklı (Çr.).

koyurmak Serbest bırakmak, salıvermek (Bayat, Çalyayla, Kayı-Çr.). “Feyili kötüyümüş koyurdu atı / Ben bildim talihim ezelden kötü” Oğuz 2006d: 53

koyut Kavrulup çekilen buğday ununun şekerle karıştırılması ile yapılan yiyecek (Kuyucak-Çr.).

koyutmaç Koyun sütünün koyultulmuşu (Çampınar (Os.)).

koyutmak Koyulaştırmak (Çr.).

koz (1) Ceviz (İsahacı-Al.; Kızılhamza-Or.). “An beni bir kozla, o da çürük çıksın.” Yoksul 2013: 55

koz (1) Ateş, köz (Al.; Çıkrık-Çr.).

kozak Çam, meşe gibi ağaçların meyvesi, kozalak (Os.). “Meşe kozak verdi Sırrı Çağlar’a / Çoban armağanı çam sakızıdır”

Çağlar 1954: 49

kozalamak Yağmurla karışık yağın karın koyunların üstünde buz tutması (Oğlaközü-Su.).

kozalan Pamuk kozası (Su.).

kozan Ekini biçilip kaldırılmış tarla (Kayaağzı-İs.).

köçekçi Köçek oynatan kimse (Çr.).

köfdere → köftere 2 (Çr.).

köfter Üzüm şırasıyla nişasta kaynatılarak yapılan, dilim dilim kesilerek kurutulan bir çeşit tatlı, pestil (İs.; Ka.).

köftere 1. Bağlardaki ufak keçi yolları (Çr.). 2. Bağ evlekleri arasından su akıtmak için açılan geniş ark (Ka.; Çr.).

köftür (1) → Köftere 2 (Çr.).

köftür (2) Şeker sucuğu (Çr.).

köğtere → köftere 2 (Âşıkbükü-Os.).

kök boyası Kökü kırmızı, yapışkan bir ot (Çr.).

köken (1) 1. Ağaç ya da ot kökü (İs.; Ka.). 2. Kök (İs.; Evcıortakışla-Çr.). “Birkaç köken zerdali fidanım var.” Tdk 1993: 4568.

köken (2) Kavun, karpuz, kabak gibi bitkilerin toprak üstünde yayılan dalları (Çr.). “Kabağın kökeniyim / Siftah döl dökeniyim” Ertekin 2006: 69.

köklen Evlerin önünde bulunan, taşlık olarak adlandırılan alana döşenen ince, yassı taş tabakası (Os.).

kökünden İzin vermem, hiç olmaz, asla (İs.).

kölek → büvelek (Gölet-Ka.). “İnekleri kölek tuttu. Hepsi bir tarafa dağıldı.” www.golet.tr.gg/

köleli Utmalı olmayan, parasız oyun (Çr.).

kölemen Tiftik ile kıl keçinin çiftleşmesinden doğan yavru (Çr.).

kölemez Yoğurda çiğ süt karıştırılarak yapılan bir çeşit yiyecek (Kırcılı-Al.; Beydili-Çr.). “Çobanın gönlü olursa tekedem kölemez sağar.” Yoksul 2013: 211

köletke Gölge (Kalecikkaya-Al.).

kölke Gölge (Al.).

kölük 1. Boynuzlu olması gerektiği halde olmayan, kısa ya da kırık boynuzlu hayvan (Os.; Ovasaray-Çr.). “Şu kınalı kölük koyun / Kuyruğunun hamalıdır” Çağlar 1954: 32

2. Beygir, katır gibi yük hayvanları (İs.).

köm Ağıl, davar ahır (Al.; İs.; Gökçam, Oğlaközü-Su.; Boğabağı, Ovasaray-Çr.). “Kömnden aldım kuzu yu, mekân tuttum yazıyı.” Yoksul 2013: 464.

kömbe İki saç arasında ya da külde pişirilen mayasız ekmek (İs.; Kuyucak-Me.; Aşağıfındıklı-Su.; Çr.). “İki masaf kömbe yapacağız.” Demiryürek-Ozulu 2017: 85

köme Cevizli pekmez sucuğu (Ayva-Do.; Çitli-Me.; Beydili, Büyükgülücek, Çalyayla-Çr.). “Pekmezin kömesine / Dozulmaz yemesine” Gösterir 2011: 109.

kömeç Yapraklarından yemek yapılan bir bitki (Kırcılı-Al.; Ovakarapınar-Çr.). “Gümeçinen kömeci birbirine karıştırma.” Yoksul 2013: 345.

kömeli Toplu, birikmiş, yığılmış (Çr.).

kömpelemek Bir nesnenin üstünü sıkıca kapatmak, örtmek (Âşıkbükü-Os.). “Bebeği beşiğe, yoğurt tencerisini de kapının arkasına kömpelemişler.” Arslaner 2016: 254

kömpül Patates (Âşıkbükü-Os.).

kömselemek Baştan savma iş

yapmak, eşyayı düzensiz olarak şuraya, buraya atmak (İs.).

kömüş Erkek manda (Gölet-Ka.; Su.; Eskiiekin, Karadona, Serban-Çr.). “Zahmeri hoş giderse kömüş göle yatar.” Çorumlu 2009: 738

kömüş ciciği Şarabi renkte, meme ucunu andırır biçimde, az sulu, ince kabuklu üzüm (Os.).

kömzek Hayvanların gübresinin atıldığı yer (Al.).

kön Koyun, keçi gübresi (Çr.). “Ya gen sök, ya kön dök.” Yoksul 2013: 631

kön etmek Olanın hepsini tüketmek, toplamak (İs.).

köp Kağrı arabalarının önü ile arkasına enlemesine konulmuş iki uzun, yassı tahta (Alacahüyük-Al.; Gökçam-Su.; Beydili, Bügdüz, Palabıyık-Çr.). “Oküz olmadan köpe sıçma.” Kerman 1997: 48

köpbasan Kağrı okunun üstündeki köpleri oka tutturarak ağaç çivi (Alacahüyük, Eskiyyapar-Al.).

köpek ciyer dayanmamak Yaramazlık yapan, söz dinlemeyen çocukları cezalandırmak isteyen ana babanın, duydukları sevgi, acıma duygusu nedeniyle çocuklarını bağışlamaları (Çr.).

köpek memesi Koltuk altında çıkan iltihaplı çıban (Çr.). “Koltuk altında köpek memesi çıbanı çıkarılması, ... kızgınlığını bastıramamasındandır.” Tahir 2004: 203

köpeleli Bir çeşit kilim (Su.).

köpe sıçmak Yapılmakta olan bir işi bozmak (Çr.).

köprücek Pınarların önündeki oluklara, pislik arkı deliklerine kapatılan demir parmaklık (Çr.). “İki güllap, bir çift horoz, bir köprücek alıp verdim.” Demiryürek-Ozulu 2017: 238

köpşürme Suyun çağlayarak hızla akması (Çalyayla-Çr.).
köpşürmek Kızarak bağırıp çağırmak (Çalyayla-Çr.).
köpür Köprü (Kalecikkaya-Al.).
köpürköz İyice yanmış ateşle dolu ocak, mangal, soba (Çr.).
köpüşme Erik marmelatı (Bademce-Ka.).
kör arı Eşekarısı (Çalyayla-Çr.).
kör bellaşı İçine yarma konarak yapılan çorba (Ovasaray-Çr.).
körçamız Karınca aslanı da denilen böcek (Evcı-Bo.). "Çocukken en çok oynadığımız böcekler Körçamız böcekleriydi." Sarıyüce 2006: 89
körduman Sis (Âşıkbükü-Os.). "Kördudan aşağı bir körduman çöktü, hiçbir şey görünmez oldu." Arslaner 2016: 254
körebe Bir çeşit budama bıçağı, tahra (Türkler-Çr.).
körelmek (1) Bıçak, balta gibi araçların ağızlarının kesmez olması, körlenmesi (Su.). "Gün gelir ki usturadan daha keskin acılar körelir, keskinliğini, batıcılığını, yakıcılığını kaybeder." Sarıyüce 2004: 241
körelmek (2) Yaranın, sivilcenin iyileşmeye yüz tutması (Âşıkbükü-Os.). "Sırtımdaki çiban iyice körelmiş, yakında tamamen iyileşir." Arslaner 2016: 254
köremez → kölemez (Gökçam-Su.; Küçükpalabıyık-Çr.).
kör eşşek Önüne bakmadan yürüyüp tökezleyen (Çr.).
körezimek Ateşin ya da ışığın sönmeye yüz tutması (Çr.).
kör kösnü Köstebek (Su.; Çalyayla, Eskiokin-Çr.). "Kör kösnü gumeleye delik delmiş." Güven 2013: 41
körlemek Aşağılayarak davranışlarını olumsuz yönde etkilemek, karalamak, kötölemek

(Bademce-Ka.; Su.; Çr.).
kör ocak Oğlu olmadığı için soyunu sürdüremeyen kişi (Su.; Dutçakallı-Çr.).
köroğlu Erkeğin eşine taktığı ad (Göcenovacığı-Çr.). "Haykaten bizim köroğlunun çok hakkı var bende." Gümüş 1977: 2
körpe Yeni doğmuş oğlak, kuzu ya da buzağı (Göcenovacığı-Çr.). "Köşedeki körpe kulaklarını kepçelemiş, onlara bakıyordu." Gümüş 1977: 26
körro Naç oyununda söylenen son söz (Çr.). "Herru merru çık git körro." Ozulu 2013: 24
körsemek → körezimek (Çr.).
körük (1) Eşek yavrusu, sığa (Acıpınar, Çalyayla-Çr.).
körük (2) 1. Faytonların, açık arabaların açılıp kapanabilen kısımları (Beydili-Çr.). 2. Bir tür körüklü fayton (Beydili-Çr.).
körük (3) İşine aşırı bağlı kalaycıyı konu edinen köy seyirlik oyunu (Çr.).
körüklü Bir tür fayton (Beydili-Çr.). "Bir körüklü tutup bizi eve gönderdi." Demiryürek-Ozulu 2017: 290
körükmek Gelişimin hastalık ya da başka nedenlerle durması, gerilemesi (Âşıkbükü-Os.). "Geçen yağın yağmurla kendine gelen ekinler, son sıcaklarla iyice körüktü." Arslaner 2016: 254
körüktürmek Bir kimseyi yapmak istediği bir işten, eylemden vazgeçirmek, engellemek (Çr.).
kös Kapı mandalı, kapı sürgüsü (Gökçam-Su.).
kösa → köseği (Külah-Al.).
köse Sayı gezme de denilen, erkek çocuklarca oynanan bir oyun (Kamışlı-Su.). "Köyde eğlence-

lerden birisi de köse gezdirmektir." Doğan 2004: 113
köse buğday Başağı kılçıksız bir çeşit ak buğday (Hacıhamza-Ka.).
Kösedagi'ndan gar bağışlamak Yapılan bir yardımı, iyiliği küçümseme sözü (Çr.). "Verdiğine bak! Sanasın ki, Kösedagi'ndan gar bağışlıyo." Kerman 1997: 69
köseği Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun (Eskiyapar-Al.; Su.). "Uzun köseği ucuna kadar yanmaz." Yoksul 2013: 619
kösek Yanmış odun parçası (Sarımbe-Çr.). "Baykuşun arkasından 'umduğun bu olsun' diye yanmış kösek atılır." Kalaycı 2010: 216
kösemen Sürünün önünde giden keçi ya da koyun (Çr.). "Her sürüye bir kösemen gerekli." Yoksul 2013: 371
kösere → kösüre (Su.). "Bıçaklar, satırlar, baltalar, et kıyma tahtaları, bilek, kösere taşları, eyeler..." Sarıyüce 2004: 117
kösnü (1) Köstebek (Me.; Su.; Büğdüz, Eskiokin, Kuruçay, Sarımbe-Çr.). "Sakonun o tarafı kösnü toprağı gibi kabardı." Sarıyüce 2004: 351
kösnü (2) Bedenin herhangi bir yerinde oluşan fındık büyüklüğünde şiş (Göcenovacığı, Köprüalan-Çr.).
kösnük 1. Çiftleşmek isteyen hayvan (Çr.). 2. Eşcinsel erkek (Çr.).
kösnükme At, eşek gibi hayvanların çiftleşmek istemesi (İs.).
kösnüme Eşegin çiftleşme zamanının gelmesi (İs.).
kösre → kösüre (Göcenovacığı-Çr.). "Eyüp yüzünde derin bir acı, uzun uzun baktı babasına söylemeden. Duvara dayalı tırpanını, kösre helkisini aldı sonra." Gümüş 1977: 20

köstava Ateş küreği (Çr.).
kösti Köstebek (Al.).
kösti deliğine teper gibi yemek Yemekte aç gözlü, obur olmak (Çr.).
kösüre Kesici araçları bilemeye yarayan bir çeşit taş, bileği taşı (Çopraşık-Al.; Âşıkbükü-Os.; Beydili-Çr.). "Kösüre taşını bilmiyorsan tırpan bilemeyi de bilmezsin." Yoksul 2013: 467
köş Bağ bahçe gibi yerlerde dinlenmek ya da yemek hazırlayıp yemek için ekilmeden bırakılan gölgelik yer (İs.). "Oyunu bırakıp bahçelerinin köşüne doğru koşmaya başladılar." Kalaycı 2017: 57
köşek Deve yavrusu (Çayhatap, Küçükpalabıyık-Çr.). "Anadan olur uşak, deveden olur köşek." Yoksul 2013: 56
köşker Ayakkabı yapan ya da onaran kimse (Çr.).
köşköş Çözgü ipliklerinin dağınık, düzensiz biçimi (Oğlaközü-Su.).
köt Arka, insanın oturak yeri, kıç (Çr.).
kötelemek → kürelemek 1 (Kavşut-Su.).
köten (1) Büyük saban, pulluk (İsahacı-Al.; Su.; Büyükdivan-Çr.). "Köten başka, karasaban başkadır." Yoksul 2013: 467
köten (2) Hayvanların karınlarının altında olan şiş, bir çeşit çımban (Sarımbe-Çr.).
kötene Çocuk ayakkabısı (Çr.). "Dikici ustası ancak bir kötene satabilmiş." Ozulu 2016: 15.
kötülemek Zayıflamak, bozulmak, arıklaşmak (Su.; Çr.). "Hanefi Ağam kötülemiş ki büsbütün bitmiş." Tahir 2008: 285
kötü yara Firengi (İbik-İs.).
köy göçtü Dügünlerde ya da Hı-

direllez şenliklerinde oynanan bir açık alan oyunu (Bademce-Ka.).

köylek Kova (Os.).

köylük Bir yerin çevresi, bir merkeze bağlı yerler (Su.). “Onlar Ankara’nın köylüklerindendi.”

Sarıyüce 2004: 208

köylü köylücek Köy halkının tamamı (Beydili-Çr.).

köynek Atlet, iç çamaşırı, gömlek (Al.).

köynük Acı ile çıkarılan ses, inilti (İs.).

köynümek Ham koparılan meyvelerin konulduğu yerde olgunlaşması (İs.).

köz İyice yanıp ateş durumuna gelmiş odun ya da kömür parçası, kor (Yeşilyurt-Al.; İs.; Şekerpinar-Su.; Çalyayla, Teslim-Çr.). “Dersem söz olur, demesem içimde köz olur.” Yoksul 2013: 235

közleme 1. Külbastı, ateşte pişirilen et (Bo.; İs.; Su.). 2. Ateş üstünde pişirilen sebze, meyve, her şey (Büyükgülücek-Çr.). 3. Bir çeşit hamur yemeği (Çr.). “Yâre yaptım bazlama / Sarıverdim közleme” Aytekin 2003: 179

közlemek Et, sebze, meyve, hamur gibi şeyleri ateşte pişirmek (İs.; Ka.; Çalyayla, Evcioortakışla-Çr.). “Mısırın közlenmesi sırasında işin çabuk bitmesi için közlere üfleme gerekiyordu.” Kalayoğlu 2017: 190

közlemepe Izgaralık et (İs.).

köz tava Ateş küreği (Su.).

köz tavası Ateş küreği (Al.; Seydim-Çr.).

kubak kubak kubaklamak Kekliğin ötmesi (Çr.).

kubarmak 1. → gubarmak (1) (Akçalı-Su.; Göcenovacığı-Çr.).

2. Karşı gelmek (İs.). “Koca Kür-

dün hoşuna gitti, biraz kubardı.” Çorumlu 2009: 1652

kubaşık Ortak (Saray-Çr.). “Bu bizim kubaşığın toprağı.” Tdk 1993: 2987

kubaşmak 1. İmece ile iş yapmak, yardımlaşmak (İsahacı-Al.; İs.; Dutçakallı-Çr.). “Buna köyde kubaşma derler.” Arısoy 1970: 57

2. Paylaşmak, bölüşmek (Su.).

kubay → kopey (Çr.). “Tazımın avı alırken, aldıktan sonraki sesleri... kubayların iz sürme sesleri...” Tahir 2007: 106

kublamak Sepet gibi gereçlere kulp takmak, kulplamak (Çr.).

kubur Samanı kolayca almak için samanlıktan ahıra kadar uzanan tahta oluk (Çr.).

kubuz Yalan, palavra (Çr.).

kucuş İri yapılı yaşlı kimse (Çr.).

kücü → kücü (Su.).

kuççük Küçük (Çr.). “Kuççük gazanda yemek pişiyö / Oynıyan çocuklara gonüm düşüyo” Caferoğlu1994: 143

kuçu kuçu Köpek çağırma ünlemi (Evcio-Bo.; Su.). “Tenceredekileri çanağa boşalttı. Kuçu kuçu diye seslendi.” Sarıyüce 2004: 242

kudde Zeki, akıllı, düşünceli (Çr.).

kudibik Yalan, kandırıcı söz (Çr.).

kudibik okumak Yalan söylemek, kandırmak (Çalyayla-Çr.).

kudurgun Azgın, korku salan (Göcenovacığı-Çr.). “Kudurgun bir selin ortasında düşünüyordu Sıddık kendini.” Gümüş 1977: 47

kuduri yapmak Ara bozmak, karışıklık çıkarmak (İs.). “Kuduri yapıp durma.” Tdk 1993: 2991

kuduruk Sinirli, deli gibi davranışta bulunan (Çr.).

kudübet (1) Biçimsiz (Çr.).

kudübet (2) Kaba, hırçın kimse (Çr.).

kufa Kova (Al.).

kufalmak Gururlanmak, böbürlenmek (Su.).

kufül kufül Rüzgârın serin serin esmesi (İs.; Su.).

kuka Üst üste konmuş düzgün taşları topla düşürme temeline dayanan, dalya benzeri çocuk oyunu (Aşdağul-Or.).

kula 1. Sarışın, mavi gözlü (Os.). 2. Vücudu koyu sarı, kuyruğu ile yelesi siyah olan at (İs.). “Sultanım bindiğin at doru ya da kula mı?” Ercan 1997: 57

kulağımı kipçite kipçite gitmek İstemese de bir yerden gitmek durumunda olmak (Çr.).

kulak (1) Fesin üzerine bağlanan, yeşil ince bezden üç köşeli olarak dikilen ince bir kumaş, çeki (Çr.).

kulak (2) Kolayca taşınması için çuvalın ağzının iki yanına yapılan tutma yeri, kulp (Çr.).

kulak (3) Sabanın toprağa giren kısmının iki tarafında bulunan, toprağı yanlara dökmeye yarayan parça (Çr.).

kulakçak Kulaklık (Çr.). “Hava soğuk kulakçağımi dak ta öyle git.” Tdk 1993: 4571

kulaklı İki yanında ocak üzerinden kolay alınmasını sağlayacak kulpu olan kapaklı bakır tabak (Çr.).

kulak şapırdatmak Olumsuz bir sözü duymamış gibi davranmak, kulak asmamak (Çalyayla, Tolamehmet-Çr.).

kulak tözü Kulak arkası, kulak tozu (Çr.). “Damların kapısının ağzı-

na çağırıp kulağının tözlerine pıçak sokacak oluyormuş.”

Gümüş 1977: 60

kullük → küllük (2) (Çr.).

kuluç → guluç (Çevreli-Al., Çağşak, Evcikuzkışla-Çr.). “Kıracaksan kuluç burda, oraya vur.” Kantemir 2015: 172

kuluç kırmak Ağrıyan yeri ovmak (Çevreli-Al.; Evcikuzkışla-Çr.). “Kuluç kırılmak için usta parmak ister.” Yoksul 2013: 471

kuluk → kulun (Çr.).

kulun At ya da eşek yavrusu (Derreköy-İs.). “Kısrak getirdim satmaya, yanına kulun katmaya.” Balıkçı 2010: 75

kulunlamak → gunnamak (Evcio-Bo.). “Köydeki kısraklar çarpuk çurpuk bacaklı, çelimsiz piç taylar kulunlarken, bizim kısraklar küheylanlar doğururdu.” Sarıyüce 2006: 78

kulük (1) Boynuzsuz küçükbaş hayvan (Gökköy-Çr.).

kulük (2) → külünk (Gökköy-Çr.).

kuma Bir çeşit mekik oyası (Çr.).

kumele İçine ot konulan barına kulübe, barınak; gümele (Çr.).

kumkuma Bir çeşit su kabı (Çr.).

kumpil Patates (İs.).

kumpir Patates (Çopraşık-Al.; Fındıklı-Or.; Os.; Su.). “Yampuri yumpuri, göm ateşe kumpiri.” Yoksul 2013: 637

kumpiri Patates (Gölet-Ka.).

kumpir üzümü Çavuş üzümü (Çr.).

kun Gün (Çr.).

kunde Her gün, günde, sürekli (Çavuşoğlu, Örenski-İs.). “Kunde vadam vadam geldim.” Abaz 2004: 141

kundelik Gündelik (Çavuşoğlu-İs.). “Kundelinen adam dutdum çüt vâti gelince.” Abaz 2004: 140

kunduru Sert buğday (Çr.). “Taşlı tarlanın kunduru buğdayı.” Çorumlu 2009: 737

kunlamak → gunnamak (Çr.).
kunna Hamamda su oluğu; kur-na (Çr.).
kunnacı → gunnacı (Ka.; Dutçakallı-Çr.). “Annacının annacı, bizim katır da kunnacı.” Yoksul 2013: 59
kunnamak → gunnamak (İs.; Gölet-Ka.; Su.; İsmailköy-Çr.). “Aha, Elmas kunnadı diye yanındaki Elmas’ı gösterdi.” Güven 2013: 93
kunnuk Kedi, köpek yavrusu (Me.).
kunt Dayanıklı, sağlam (Su.). “Yaşlı görünmesine karşın kunt bir vücudu vardı.” Sarıyüce 2004: 310
kup Küp (Karkın-İs.; Çr.). “Avrat masendeki kupten bi tas şarap getir.” Tuluk 1991
kupay → kopey (Gölet-Ka.).
kur Yapıda aynı boyda taş ya da tuğlaların yan yana konulmasıyla oluşan sıra, dizi (Or.).
kurada (1) Çok zayıf, bir deri bir kemik kalmış (Çr.).
kurada (2) İşe yaramaz, yıpranmış, eskimiş, bozulmuş eşya (İs.).
kuraklık Dam ya da tavan (Bo.).
kuramba (1) Dolandırıcılık, düzen (Çr.). “Kurambaya mı çıktın?” Tdk 1993: 3005
kuramba (2) Kuruntu (Çr.).
kurcanmak → Kurdanmak (Çr.).
kurdalamak Karıştırmak, kurcalamak (Çr.).
kurdanmak Oyalanmak, uğraşmak, az çalışmak (İs.; Çalyayla-Çr.). “Tavukla cücesi çöplük eşiyor say ki, kurdanıyorlar öyle.” Gümüş 1977: 140
kurek Kürek (Çr.). “Damda kurek gırıldı, gaynenem bana darıldı.” Caferoğlu 1994b: 119
kurk Kuluçka tavuk (İs.).
kurk olmak Tavuğun kuluçka

olması (İs.).
kurmut Kırmızı, küçük, çekirdekli meyveleri olan bir yaban ağacı (Çr.). “Kırmızı sürgünlü geyikelmalarının, kurmutların, ahlatların kokusuna pişmiş et kokusu katılıyor...” Gümüş 1977: 43
kurneç Koyunların kafalarını daire biçiminde birbirine sokarak oluşturdukları güneşten korunma biçimi (Gökçam-Su.).
kursağa binmek Ekinin başak tutmaya başlaması (Bayat-İs.).
kursağında komak Boğazına durdurmak (Çr.).
kursak Mide (Çalyayla, Sarimbey, Teslim-Çr.). “Kursağın patlar inşallah!” Yoksul 2013: 473
kursaksız Akılsız (Teslim-Çr.). “Bir körün gözüne girsene de görmez / Kursaksıza öğüt versen de almaz” (Teslim Abdal) Ercan 1991: 61
kurşun dökme Hastanın iyileşmesi için, bir kapta eritilen kurşunu hastanın başı üzerinde birkaç kez dolaştırdıktan sonra içinde su bulunan başka bir kaba döküp, burada aldığı biçimden anlam çıkarma işi (Çr.). “Hasta düşüp yatana, benzi solana, iki büklüm, akpürçekli buruşuk nineler kurşun döker.” Özçatalbaş 2002: 9
kurşunlu İçi kurşun, zift, sakız gibi maddelerle doldurularak ağırlaştırılmış aşık (Çr.). “Bu aşıklara akat, bey, kurşunlu gibi adlar verilir.” Oğuz 2006b: 10
kurtağzı Çatıya açılan, insan sıgabilececek büyüklükte, kapaklı pencere (Çr.).
kurtağzı bağlamak Yiten hayvanı kurt yememesi inancıyla bıçağın ağzını açıp kapayarak hocaya okutmak (Çr.).

kurtarmak → kotarmak (1) (Çr.). “Tam aşı kurtarıp başına çökeceği sırada bir korkunç ortak geliyordu.” Tahir 2007: 82
kurtbağrı Halk hekimliğinde kullanılan bir otsu bitki (Su.). “Kurtbağrı otunun sakızı, balmumu, bir de tetiri otunun yağından döverim merhemi.” Sarıyüce 2004: 272
kurtçul Kurt boğmaya alışkın köpek (Çr.).
kurtdüşen → güripdüşen (Çr.).
kurtkulağı Yaprakları tüylü, kökündeki süttan sakız yapılan bir çeşit bitki (Çr.).
kurtuk → Kürtük (Su.).
kurubaş Çocuğu oyan kadın (Alacahöyük-Al.).
kuru buru Gaz sancısı (Çr.).
kuru dirgen Çok zayıf olan kimse (Evciyenikışla, Güvenli, Karagöz-Çr.).
kurulgan → kurutgan (Çr.).
kuruluk (1) Ahırda hayvanların altına atılan kuru gübre (Palabıyık-Çr.).
kuruluk (2) Araba hangarı (İs.).
kuruluk (3) 1. Evin girişi, koridor (Çr.). 2. Evlerin önündeki üstü kapalı, önü açık yer (Gölet-Ka.; Çr.). “Kurulukta odun yâr / Beni naçar kodun yâr” Gösterir 2011: 271
kurum kurum kurulmak Kendini çok beğenmek, aşırı biçimde büyümek (Su.). “Sen burada kurum kurum kurularak oturu yorsun ama...” Sarıyüce 2004: 186
kurumlu Ağırbaşlı (Çr.). “Ekmeği bal dürümlü kız / Kaideli kurumlu kız” Ercan 1997: 90
kurumluluk Ağırbaşlılık (Çr.).
kurunmak Kendini beğenmek, büyümek (Eskiekin-Çr.). “Güççüğüm deyi yerinme / Büyüğüm deyi kurunma” Kurtoğlu 1994: 174

kurut Yoğurttan elde edilen katığın kurutulmasıyla hazırlanan yiyecek (Köprübaşı-Me.).
kurutgan Kendini beğenen, büyüklenen (Çr.).
kurutmak → kurunmak (Çr.).
kuru yere kurt düşürmek Yok yere olay yaratmak (Os.).
kurük Eşek sıpası (Gökköy-Çr.).
kusdürmek Küstürmek (Çr.). “Al yeşil bayrakla kesdirirsem Emmisin, dedesin kusdürürsem” Caferoğlu1994: 143
kuskun → gusgun (Alacahöyük-Al.; Os.; Çr.). “Ata vurduğum kuskunu / Gönül bilir dostunu” Ertekin 2006: 21
kuskü → küskü (Gökköy-Çr.).
kusma Deşenek oyununda, vurulan oyuncunun topladığı bütün deşenekleri geri bırakması (Çr.).
kusmek Küsmek (Çr.). “Kusduğum dağan odununu yakmam.” Uçakçı 2006: 219
kusur pazarı Bayramlardan sonra kurulan pazar (Gölet-Ka.).
kuş Dokuma tezgâhında gücülerin üstündeki makaralar (Çr.).
kuşak Kapı tahtalarını birbirine bağlamak için arkasına yatay çakılan sağlam ağaç (Çr.).
kuşane Ufak tencere (Çr.).
kuş ekmeği Sebze gibi pişirilerek yenen bir ot (Aşıkbüke-Os.; Çalyayla-Çr.).
kuş eriği Bir çeşit erik (İs.).
kuşgözü Potin ya da ayakkabı bağının geçtiği deliklerle kemer deliklerine takılan küçük, maddensel halka, zımba (Çr.).
kuşhane → guşene 2 (Acıpınar-Çr.).
kuşka Semerin arka kısmı (Çr.).
kuşkonmaz Yapılarda direklerle yatay çakılan uzun ağaçlar (Sa-

rimbey-Çr.). “Evin önündeki kuş-konmaza kilimi astım, çabucak kurdu.” Tdk 1993: 4574

kuşkunmak Gocunmak, sakınmak (Çr.).

kuşkuş (1) Sebze gibi pişirilen ya da çiğ olarak da yenen bir çeşit ot (Al.; Kamışlı-Su.; Çağşak, Çayhatap-Çr.). “Kuşkuş otu, gelin alı, dikencik / Akşam nevaletin deriyor Fatma” (S. Örgel)

Ercan 1991: 436

kuşkuş (2) Sözünde durmayan, kararsız (İs.).

kuşkuyruğu Büyük çıban (İs.).

kuşlastığı Çocukların kuş avlamak için kullandığı sapan (Evcikuzkışla, Güvenli, Karagöz-Çr.). “Torunlarıma hatıra bırakamadım kuşlastığımı.” (M. Tuluk).

www.corum.com.tr

kuşluk 1. Sabahla öğle arası (Külâh-Al.; Evcî, Yazır-Bo.; Eskiëkin, Sarimbey-Çr.). 2. Koyunların sabah yaylımından gelme zamanı (Külâh-Al.; Fındıklı-Or.). “Yokuşu çıktuktan sonra kuşluk vakti çoktan olmuştu.” Aksu 2013: 11

kuş üzümü Kırmızı renkli yemişleri taze olarak yenen çok yıllık dikenli bitki (İs.).

kut Orta büyüklükte, sağlam nesne (Çr.). “Her şeyin kutu eyi olur.” Tdk 1993: 4574

kutça → kut (Çr.).

kutes Tutsakevi (Me.).

kutnu Pamuk ipliği karışımı, atlas taklidi ipekli kumaş (Evcior-takışla-Çr.). “Bulunmaz kutnu kumaşı mısın sanki?” Yoksul 2013: 169

kuturüslü Güçlü (Su.).

kuyak Tepeler arasındaki düz, çukur yer (Çr.).

kuylamak Çukura gömerek saklamak (Çr.). “Kış geliyor, havucu bahçeden söküp, evin avlusuna kuy-

ladım.” Tdk 1993: 4574

kuyluşturmak Yerleştirmek (Çr.).

kuyrugli Akrebe benzer eğri, sarı kuyruklu, zehirli bir böcek (İs.).

kuyruğundan kıl aldirtmamak Kendine söz söyletmemek (Bademce-Ka.).

kuyruğunu doğrultmak Ev, araba gibi bir şeyin alınışını kutlamak (Çr.).

kuyruğu ölü Akrep (İs.).

kuyrukçu Çoban yamağı (Çr.).

“Hele kuyrukçu geldikten sonra darın yanına hiç uğramaz olmuştu.” Tahir 2006: 58

kuyruklu (1) Akrep (Çalyayla-Çr.).

kuyruklu (2) Çabuk küsen, alın-gan (Bademce-Ka.).

kuyruklu dağın odunu Hayvan dışkısından elde edilen yakıt, tezék (Çr.).

kuyruoğölü Akrebe benzeyen, yedi halkalı, kuyruğunun son bölümünde zehir taşıyan bir böcek (Çıkrık-Çr.).

kuyulu düşmek Kendini korumaya zaman vermeden birine saldırıp dövmek (Çr.).

kuz 1. Soğuk, güneş görmeyen yer (Palabıyık-Çr.). “Hiç güneş görmeyen geçen günleri / Yazın kuza, kışın buza birikir” Özgür 2002: 49

2. Kuzey (Çr.). “Bu gece kuzun taşını güneye, güneyin taşını kuzu aktardım.” Çorumlu 2009: 1366

kuze Topraktan testi (Al.).

kuzgeçe Kuzey, kuzeybatı (Arpalık, Dutçakallı-Çr.).

kuzgun Alıcı kuş, kartal (İsahacı-Al.; Körkü-Su.; Dutçakallı-Çr.). “Kuzgun mu götürdü kurtlar mı yırttı? / Yütürdüm bebeği ben bulamadım” Arısoy 1970: 38

kuzlacı Gebe koyun, keçi gibi

hayvan (Dutçakallı-Çr.).

kuzlamak Hayvanların doğurması, yavrulanması (İsahacı-Al.; Sarimbey-Çr.). “Yağmur yağıncağız toprak da kuzlar / Adaleti boldur sırrımı gizler” Arısoy 1970: 55

kuzu Küçük kerpiç kalıbı, küçük kerpiç (Çr.).

kuzudişi Yüz yaşından sonra insanlarda çıkan diş (Çr.).

kuzu göbeği Yenebilen bir mantar türü (Al.; Çalca-Çr.).

kuzu kazanı Banma büyüklüğünde iki kulplu kazan (Beydili-Çr.).

kuzu kırkımı Ağustos ayı (Bademce-Ka.).

kuzukulağı Geniş yapraklı, kalın köklü yenilen bir bitki (Çr.).

kübel Çocuk (İs.). “Ne bileyim yerine neyim; çocuk yerine kübel diyorlar.” Benice 2002: 120

kübür Gübre (Çr.). “Alın terinle kazandığını kübür gibi saçmak nasıl bir avanaklık!” Tahir 2004: 132.

küccük Küçük (Tatar-Çr.). “Kıza küccük diyorlar / Tam da benim aya-rım” Çağıl, 2013: 27.

kücü Kilim dokunurken boy iplerini direğe tutturun aygıt (Åşıkbükü-Os.; Çr.). “İp attım ucu kaldı / Tarakta kücü kaldı”

Gösterir, 2011: 120

kücüleemek Dokunacak bez, kilim gibi nesnelere ipliklerini gücü ipliklerinin arasından geçirmek (Çr.).

küççük Küçük (Al.).

küçen olmak Köpeğin çiftleşmek ya da çiftleşmesi istemesi (Çr.). “Bizim köpek küçen olmuş.” Tdk 1993: 3024

küçü → kücü (Külâh-Al.).

küçükay Şubat (Al.).

küçükhacı Serçe parmak (Sarim-

bey-Çr.).

küçü küçü Köpek çağırma ünlemi (Sarimbey-Çr.). “Sokak iti canavara gider mi / Boşa küçük küçü yalayıp durma” Çimen 2000: 64

küçük yüzük Dünürlük sonunda yapılan söz kesme töreni (La.).

küçüle Bir çeşit zehir (İs.).

küçümencik Pek küçük, minicik (İs.). “Kızartısı yüzüne yansıyan küçümencik, derli toplu dudaklarını kımlıdarak...” Benice 2002: 188

küd → küt (1) (Çr.).

küfük 1. İçi boş, çürük (Çr.). “Çocuğun küfük dişlerini çekirdim.” Tdk 1993: 3026

2. Çürük ceviz (İs.; Os.).

küfül küfül 1. Serin serin, küfür küfür (Gökçam-Su.; Tatar-Çr.).

2. Güçsüz, ılık esen yel (Gökçam-Su.; Çr.). “Rüzgâr küfül küfül esiyor.” Tdk 1993: 3026.

küfün Bir çeşit taş (Os.).

küf vermek Sallanmaktayken diz, ayağı, bedeni büküp doğrultup salıncağa hız vermek (Çr.).

kühavuş olmak Paramparça, tuzbuz olmak (Çıkrık-Çr.).

kühlemek Suç işleyip kaçan kimseyi arkasından küh küh diye aşağılamak, alay etmek (Çr.).

küküm Elden ayaktan düşmüş, çok yaşlı (Su.; Çalyayla-Çr.).

küküm gibi Ufak, gösterişsiz, niteliksiz (İs.).

külcük Mayalı hamurun tepsi içine yayılarak odun ateşinde pişirilmesiyle yapılan çörek (Konaklı-Çr.).

kül çöreği Mayalı hamuru kül arasına koyarak pişirilen bir tür çörek (Ayva-Do.; Gökgezler-La.).

küldöken Kadın eş, evin hanımı

(Me.; Os.).

küldürküp Elim üstünde kimin eli var oyununda ebe kimin eli olduğunu bilemezse "yat aşağı" anlamında söylenen söz (İs.).

külek Tahtadan yapılmış yağ kutusu ya da kova (İs.; Kamışlı-Su.; Kadideresi-Çr.). "Gözümde küçük bir külek içindeki taze tereyağı ilişti." Benice 2002: 154

külek tutmak → bünelek tutmak (Gölet-Ka.). "Koş İnekleri külek tuttu. Hepbir tarafa dağıldı."

www.golet.tr.gg/

külfaş → külfaş (İs.).

külfaş olmak Paramparça, tuz buz olmak (İs.).

külfet Ev halkı (Dutçakallı, Düdük-lük-Çr.).

külhaş Kırılıp dökülerek ufalanmış, parçalanmış (Çr.). "Gönül bir ayna idi / Kırıldı külhaş oldu"

Ertekin 2006: 81

külhavuş olmak Kırılıp dökülerek ufalanmak, parçalanmak (Çıkrık, Evcikuzkışla-Çr.).

külleme Üstü külle kapatılmış ateşte pişirilen kahve (Çr.).

küllemek (1) Ateşin üstünü külle örtmek (Çr.).

küllemek (2) Kusurlu işleri örtbas etmek (Çr.). "Bu işi burada, hayırlısıyla küllemek gerek."

Tahir 2008: 36

küllemek (1) Dolmak, tamamlanmak, üstü örtülmek (Su.). "Gün geçtikçe de külleyeniyordu bu yarenlik." Gümüş 1977: 17

küllemek (2) Hastalıktan ya da kırıktan dolayı ayakta duramamak (Su.).

küllük (1) Ateş küreği (Çampınar-Os.).

küllük (2) Kül, süprüntü atılan yer, çöplük (Alacahüyük, İsaahacı-

Al.; İs.; Kamışlı-Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Gönümün köşğine çamır sıvadam / Küllükleri mekan tut bundan kelli" Gösterir 2008/84: 11

küllü kötek Hep birlikte (Çr.).

kül şeker Toz şeker (İs.).

külte 1. Bağlam, demet, deste, düzine (Ka.; Kavşut-Su.). "Elinde bir külte para, şunu al da sende dursun, dedi." Demiryürek-Ozulu 2017: 217
2. İplik çilesi, kelep (Os.).
3. Islanıp tavı geldikten sonra katlanmış yufka ekme demeti (Âşıkbüki-Os.). "Bir külte ekmeği bir oturuşta yer kalkardı."

Arslaner 2016: 255

kül temeği Kalastan yapılan evlerde kül dökmek için evin arkasına açılan pencere (Gölet-Ka.).

külufak → külhaş (Kuşsaray-Çr.). "Sana kırık ise bana külufak." Yoksul 2013: 555

kül ufak etmek (olmak) Paramparça etmek, olmak (Evcı-Bo.). "Saplarından tutup birbirine çarparak ikisini de kül ufak etti."

Tahir 2006: 34

külük (1) 1. Eşek (Çr.). 2. Boy-nuzsuz koyun (Su.).

külük (2) → külünk (Alacahüyük, Eskiyaşar, İsaahacı-Al.; Ka.; Evcıortakışla-Çr.). "Taşı yontmak ile cevher çıkar mı? / Külüğünü kırdırmaktan ne murat?" Arısoy 1970: 49

külünk Taş kırılan büyük balyoz (Al.; Palabıyık-Çr.). "Ferhat külün-günü saplasın dedim / Ünümüz dünyayı kaplasın dedim" Özgür 2002: 71

kümbet Kent sularının ana deposu üstüne yapılan, alçak kubbeli yapı (Çr.).

kümbürküt El el üstünde kimin eli var oyunu (İs.).

kümbüt Çok kalın, kat kat giysi (İs.).

küme Cevizli sucuk; köme (Ayva-Do.).

kümpür Patates (Çr.). "Derin kuyu, kümpür suyu, çeken ölmez, içen ölür. Tüfek." Gürsel 1997: 260

kümsük Yanık kokulu yemek (İs.).

kümsü kümsü kokmak Bozulmuş gibi kokmak (Os.).

kümsümek 1. Yemeğin yanması, yanık kokması (İs.). 2. Pas gibi kokma, kokuşmadan önceki durum (Os.). "Keşkeği ocakta unuttum, kümsümüş." Tdk 1993: 3035

kümük (1) 1. Dişi dökülmüş kişi (Gökçam-Su.; Çr.). "Kümük insan ağır yemek yer." Tdk, 1993: 3035

2. Dişsiz damak (Çr.). 3. Çürük diş, aşık ya da kemik (Çr.).

"İbrahim Emmimin kümük dişleri / Arif Ağ'nın karman çorman işleri"

Kurtoğlu 1998: 10

kümük (2) Hayvanların ön ayak bileklerinden çıkan dikedörtgen biçimindeki kemik; aşık (Çr.).

kün (1) Gün (Kalecikaya-Al.).

kün (2) Birkaç yıl yerinde kalarak iyice yanmış, kül gibi olmuş hayvan gübresi (Karahacıp-Or.; Su.). "Tarlasını künliyen yokluk görmez." Tdk 1993 : 3036

künde Her gün, günde (Haydar-Al.; Çitli-Me.; Su.; Tatar-Çr.). "Dert tazelerim künde / Gitmedin doğru yönde" Aytekin 2003: 65

kündiye Gündeye, gündelik (İs.). "Kündiye elbise ile misafir yanına çıkılmaz." Tdk 1993: 3037

küngüldemek Yaşlı kimsenin güçsüzleşmesi, uykuda gezer gibi olması (Çr.).

kün kesmek Küflenmek (Çalyayla-Çr.).

künküllelemek → küngüldemek (Çr.).

künkünlemek Uykulamak ya da

uyuklarken düşecek gibi olmak (Çr.).

künlenmek Küflenmek (Çr.).

künlük Tütsü olarak yakılan ağaç sakızı, günlük (Çr.).

künnük → künlük (Çr.).

küntabak Ayçiçeği (Kalecikaya-Al.).

künte inci Külçe durumundaki inci (Çr.).

küntüre İrmak kıyısına toprağı tutmak için ağaç dalı, taş kullanarak yapılan set (Gölet-Ka.).

küpdüsen İri, ekşimiş, içi çabuk kararan bir çeşit armut (Çr.).

küpecik Küçük küp (Çalyayla-Çr.).

küpeli kazan İki yanı kulplu kazan (Kıdıllı-Al.; Çr.).

küpüş Kısa boylu, şişman kimse (Os.).

kürdek Kadın ceket, uzun hırka (Eskice-Me.).

küre Pekmez kaynatmak için yapılan yuvarlak ocak (İs.; Os.; Beydili, Çalyayla, Çıkrık, Eskiyeğin, Karahisar-Çr.). "Küre kaynatır herkes / Mis gibi kokar pekmez" Çağlar 1952: 36

kürebiye → görebi (Çr.).

kürelemek 1. Bir şeyi hızla kaldırıp atmak, fırlatmak, yuvarlamak (Ka.; Çr.). "Küreleyin tozunu toprağını dereye..." Güven 2010: 15
2. Toptan kötölemek (Os.).

kürelilik Pekmez kaynatılan ocak (Büyükdivan-Çr.).

küre maşası Büyük maşa (Ovasaray-Çr.).

küre ocağı → küre (Çr.).

kürlük Çöplük, küllük (Çr.). "Temeği aç şu gübreyi kürlüğe atalım." Koşay-İşitman 1932: 260

kürük Eşek yavrusu, sığa (Çr.).

kürt alması Soğan (Göcenovacığ, Karagöz-Çr.). "O gün kürt almasını

çok yemişler olmalı ki..."

Çorumlu 2009: 1655

kürtük Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığını (Evcı-Bo.; İs.; Su.). "Çıktım kar kürtüğüne / Delmenin yırtığına"

Ertekin 2006: 40

kürtün (1) 1. Çığ (Çr.). 2. Sertleşmiş kar birikintisi (Külâh-Al.). 3. Tipi (Yağcılar-Ka.).

kürtün (2) Semer (Su.). "Güzele kürtün yakışır, çirkine bal neylesin?"

Yoksul 2013: 350

kürüf kürüf Sürü sürü (Çr.).

kürük (1) 1. Eşek yavrusu, sığa (Su.; Dutçakallı, Eskiikin, Ovasaray-Çr.). "Başında sarığı, elinde sarığı, bunu bilmeyen eşeğin küriği."

Türkoğlu 2007: 198

2. Küçük kulaklı koyun, keçi (Ka.).

kürük (2) 1. Burnu kısa insan (Gölet-Ka.). 2. Ucu kısa olan eşya (Gölet-Ka.). "Kürük burunlu çocuk."

www.golet.tr.gg/

kürümek → küremek (Yarımsöğüt-Su.; Palabıyık, Sarimbey-Çr.). "Kemal der ki: Kar gibi şu zalim gurbet / Bizi burdan küürmeden gidelim"

Özgür 2002: 78

kürün Pınarların önüne konan taş oluk (Kuşsaray-Çr.).

kürüşlemek Varlıklı olmak (Çr.).

kürüşlü Semiz, toplu, şişman (Çr.).

kürüz Küçük kulaklı insan ya da hayvan (Boğabağı, Kayı-Çr.).

kürüzlük Yeni yetişen ormanlık (Ka.).

küseğen Sık sık, çabuk küsen kimse (Evcı-Bo.). "Ama öyle küseğen bir bitki değildir."

Sarıyüce 2006: 31

küsgü İri, diri kişilere takılan ad (Su.).

küskü (1) Fırındaki ateşi karış-

tırıp odun itmekte kullanılan baltı sapından kalın ağaç (Çr.).

küskü (2) Büyük taşları kaldırmak için kullanılan uzun demir ya da ağaç kaldıraç (Dereyazıcı-Al.; İs.; Ka.; Su.). "Üst taraftan sokulu yassı uçlu bir küskü ile kanıtılarak parçalanmıştı." Sarıyüce 2004: 247

küsküllemeç → kazgıç (Su.).

küstüm Bir çeşit mekik oyası (Çr.).

küsük Kaldıraç olarak kullanılan sopa (Eskiköy-Çr.).

küsülü durmak Dargınlığı sürdürmek (Akçalı-Su.).

küsülülük Dargınlık (Çr.). "İkimiz bir köylüüz / Nasıl durak küsülü"

Ertekin 2006: 88

küsü tutmak Darılmak, konuşmamak (Çr.). "Küsü tutmaktan iş çıkmaz, barışmak eydir."

Gümüş 1977: 16

küştahlı Her yerde, her zaman neşeli, üzüntüsüz kimse (Çr.).

küşte Her işe burnunu sokan, her zaman öncülük yapma çabasındaki kimse (Os.).

küştekleme Birisinin eteklerinden tutup yılışık yılışık sallanmak (Âşıkbüğü-Os.).

küştere Tahta rendesi (İsahacı, Kıcılı-Al.; Ka.; Âşıkbüğü-Os.). "Bonduruk kırığından tapanı yapmış / İrende küştere hızardan çekmiş"

Arısoy 1970: 91

küşüm Kuşku, işkil (Çavuşçu-Su.; Serban-Çr.). "Sakın içine küşüm girmesin yavru." Sarıyüce 2004: 272

küt (1) Eli ayağı tutmayan, inme-li kimse, kötürüm, sakat (Külâh-Al.; Kuzuluk-İs.; Os.; Su.; Çr.). "Aç gozünü anam, küt elini dutan mı var?"

Özçatalbaş 2002: 19

küt (2) 1) Ucu sivri ya da keskin olmayan (Gölet-Ka.). "Bu bıçağın

ucu küt." www.golet.tr.gg/

küt ekmeği Yürüyemeyen çocuklara yedi kapıdan toplanıp yedirilen ekmek (Dereköy-İs.). "Çocuk eğer yürüyemiyorsa, çocuğa küt ekmeği yedirilmektedir."

Balıkçı 2010: 107

küteşek Yuvarlak küçük odun, kütük (İs.).

kütmek Ağaç kökü, kütük (İs.). "İnce odunları kütmek üzerinde kırdım." Tdk 1993: 3054

küt olmak Kötürüm olmak, bacakları tutmamak (İs.).

kütüğe yazdırmak Nikahına almak (Su.). "Kız bu gece benim ol / Kütüğe yazdırayım"

Gösterir 2011: 202

kütüklemek Büyük ağaçları dört ya da beş metrelik tomruklara ayırmak (Çr.).

kütük sökme Düğün evi için odun kesme (Su.).

kütülemek Bedenin eklem yerlerinden "küt" diye ses çıkması (Çalyayla-Çr.). "Olduğun yerde kütüleyip durma." Yoksul 2013: 516

kütürtü Gürültü (Çr.).

kütürüz İri kemikli, atletik yapıli kimse (Külâh-Al.).

küydürmek 1. Elinden bir şeyi atmak, fırlatmak (Obruk-Do.; İs.). "Külüpleri küydürmek için çok uygundu." Kalayoğlu 2017: 99

2. Aşırmak, yürütmek (Çr.).

küyemek Bayılmak (Kalecikkaya-Al.).

küylek Kova (Os.).

küyük 1. Ceviz, badem gibi yemişlerin içinin çürük olması (İs.; Âşıkbüğü-Os.; Çalyayla-Çr.).

2. Çürük diş (Çalyayla-Çr.). "Ben sana varır mıyım? / Başın kel dişin küyük" Gösterir 2011: 183

küyükmek Çürümek (İs.).

küyünmek Eğimli yerde oturarak poposunun üstünde kaymak (İs.).

küyür küyür Gevrek olan, çiğnerken ağızda ses çıkaran yiyecek, kütür kütür (İs.; Çr.). "Al şu elmayı küyür küyür ye."

Tdk 1993: 3056

L

lā → lan (Gökçam-Su.; Çr.). "Bak la bak, bu biçim gâbaran culuk heç gordün mü sen?" Özçatalbaş 2002 : 32

labye Fasulye (Al.).

lâdiker Armağan, hatıra, yadigâr (İs.).

laf bezeği bok tezeği Çok, ancak boş konuşan kimse (Çalyayla-Çr.).

lafı kıçından anlamak Sözü ters anlamak ya da hiç anlamamak (Çr.).

lafın kösteğine vurmak Bir konu üzerinde uzun uzun, koyu sohbe dalmak (Çr.). "Sen emme de lafın kösteğine vuruyon ula!"

Kerman 1997: 70

laflamak Konuşmak, söyleşmek, dertleşmek (Hımıroğlu-Çr.). "Bilmeyene laflamak ne kolay."

Tahir 2007: 377

laflaşmak → laflamak (Su.).

"Büyük sap yığını gölgesinde laflaşanlar en kalabalık olanıydı."

Sarıyüce 2004: 133

laf olsun torba dolsun Gereksiz, boş konuşmak (Çr.).

lağap Takma ad (Su.; Çr.). "Körpe kızın lağabı da neymiş?"

Tahir 2007: 369

lağbaz Pişmanlık (Su.).
lağlanca Eğlence (Çr.). “Köpekler kocayınca kurdun lağlanca olurmuş.” Yoksul 2013: 465
lakırdak Leyleğin ötüşü (Kavşut-Su.).
lalak Saf, aptal, salak (Su.).
lalanmak Birinin yaptıklarını yineleyerek alay etmek, dalga geçmek, eğlenmek (Çopraşık-Al.; Çitli-Me.; Kamışlı-Su.; Göcenovacı-Çr.). “Katıkçı itleri, katıkçı geri, beni alaya alıyorlar, lalanıyorlardı.” Çorumlu 2009: 1654
lâlek Leylek (ÇopraşıkAl.; Kamışlı-Su.; Çr.). “Lâleğin ömrü laklahınan geçer.” Kerman 1997: 41
lâlek ayak getirdi Leyleklerin gelme zamanı emeklemeden yürümeye geçen çocukları anlatmak için kullanılan bir söz (Çr.).
laleklerin cücüklenme vahdı Yaz (Su.).
laleklerin gelme vahdı İlkbahar (Su.).
laleklerin getme vahdı Sonbahar, güz (Su.).
lâlenmek → lalanmak (Çr.). “Beniminen lâleniyon mu yoğsa?” Çorumevi 1996: 23
lalin Takunya, nalın (Çr.). “Çekirgenin ayağında lalini / Ben de sandım kaymakamın gelini” Yöndem 1983: 19
lambıdan Birdenbire, ansızın (İs.).
lamçı → yamçı (Ka.).
lamçı → yamçı (Os.).
lamlı Harmanda savrulmuş buğdaydan ayrılmış saman yığını (Kavşut-Su.).
lan Ey, ulan anlamında kabaca seslenme ünlemi (Çr.). “Cesedi nereye attın lan gevrek?” Destanoğlu 2006: 59

langırdamak Gevezelik etmek (İs.; Çr.). “Boş fiçi çok langırdar.” Yoksul 2013: 159
lapak lapak Lapa lapa (büyük parçalarla yağın kar için) (Çr.). “Başlarına dikilmiş, lapak lapak tükürmüşsün...” Gümüş 1977: 56
lapbasan Seyrek basıp ağır ağır yürüyen kimse (Çr.).
lapçın Dışı parlak, içi lastikli, bağlamalı mest biçiminde kalın topuklu, topuklarında demir çakılı ayakkabı (Çr.). “Lacivert çuha şalvarı, lapçın kunduraları her zaman ki gibi tertemiz...” Tahir 2008: 77
lapçın Bir çeşit kundura (Os.).
lap lap Çıplak ayakla ya da ayağa büyük gelen ayakkabıyla yürürken çıkan ses (Çr.). “İki metre ye yakın boyuyla lap lap giden Deli Elvan...” Tahir 2006: 87
larhıdak Birdenbire, aniden olan gelişme (İs.).
larkıdanak Bir nesnenin yerli yerine oturmasını anlatan söz (Çr.).
lastik Tekerlek (Al.).
laşka Laçka (Körkü-Su.). “Aşık geçinenin çokları laşka / Bu duyguyu taşıyorum Çağlar Bey” Çırakman 1992: 155
lavul lavul Kabaca, yüksek sesle konuşmayı anlatır (İs.).
layla Şiir (Kuyucak-Me.).
laylon Naylon (Çr.). “Laylon çıhalı aşşa yuharı yirmi sene ney oldu.” Abaz 2004: 151
layn → lan (Al.).
Laz barı Bir halk oyunu (Çr.).
lazut Mısır (Al.).
leb demeden leblebiyi anlamak Söylenenleri anında anlamak (Çr.). “Bu Zülfü oğlan gibi, eline ayağına tetik, leb demeden leblebiyi anlamaz.” Tahir 2008: 336

lebek Delikanlı (Çr.).
leccesiz Yersiz, gereksiz konuşma (Çr.).
leçek Yazma (Al.).
lef lef geçmek Güçsüzlük nedeniyle kendinden geçmek (Çitli-Me.).
legelek Leylek (Kalecikaya-Al.).
lelbebi Leblebi (İs.; Çalyayla-Çr.). “Ginömada gelikene lelbebi getirüle.” Abaz 2004: 96
lemis İçine ıspanak, peynir, patates, kıyma konulup katlanmış yufka (Çr.).
lemli Nemli (Çıkırık-Çr.).
lemsetavuk Bir çeşit tavuk (Çr.).
len → lan (Çr.). “Nereye gediyouuz len, ecinni tayfası gibi gine?” Özçatalbaş 200 : 33
lenger 1. Bakırdan büyük süzgeç (İs.; Çalica-Çr.). “O serhoşlukla bizi lengere çevirdi gittiydi.” Tahir 2004: 45
 2. Pilav sahanı (Alacahüyük-Al.).
lenger sıyırma İskilip dolması sunulan lengerin yemek bitiminde ekmekle sıyırılarak ters çevrilmesi, yemek yiyenlerin de bahşış atması geleneği (İs.). “Çorum’da lenger sıyırma denilen gelenek halen sürdürülmektedir.” Oğuz 2006a: 32
lepleki Cam tabak (Su.).
leşter Neşter (Kalecik-Me.). “Sefil Pir’i yaratıp da neyledin / Leşter vurup pare pare eyledin” Piroğlu 1981: 57
leyla Kendinden geçmiş durumda olan (Çr.).
leylek getirdi Yetişkinlerin de oynadığı bir çocuk oyunu (Çr.). “Leylek getirdi oyununda kişi sayısı ile yaş aralığı fark etmez.” Oğuz 2006b: 34
leymin Limon (Al.).
leyvaz Fasulye (Al.).
lığ → mil (Ovasaray-Çr.). “Sel gider lığ kalır, tallaya bereket galır.” Kerman 1997: 48
lığlamak Tıkamak, kapamak, doldurmak (Os.; Çıkırık-Çr.). “Saman deliğin önünü lığladı.” Tdk 1993 : 3076
lıklık Tek ya da iki kulplu toprak testi (Su.).
lıkman → ilikmen (Su.).
limbıdı limbıdı Tombul ya da şişman kişide özellikle kol, bacak etlerinin hareket edildiğinde sallanması durumu (İs.).
libade Pamuklu, geniş kollu kadın ceketi, hırka (Su.).
libit libit Lime lime olmuş giysi (İs.).
lik İplik eğrilen iğın eğri demir ucu (Ovasaray-Çr.).
lik lik Hoplaya zıplaya (Ka.).
lik like kalkmak Tırıs kalkmak (Os.).
likman → ilikmen (Çr.).
lime Dövülen çeltiğin bir bölümünün pirinç, bir bölümünün çeltik olarak kalmış durumu (Ka.).
lingirdemek Sabit durmayıp hafifçe sallanmak (İs.).
lipildemek Gaz lambası, ampul ya da ocak ateşinin sanki sönmüşçesine az yanması (İs.; Aşıkbükü-Os.). “Lamba lipiliyor, ya patlayacakya da elektrikler gidecek.” Arslaner 2016: 255
lipildetmek Gözlerini açıp açıp kapatmak (İs.).
liplip İdare lambası (Su.).
livanlı Eskiden zenginlerin giydiği bir çeşit ayakkabı (Su.).
livik Ekşi, buruk yaprakları pişirilerek yenilen bir ot (Gökköy-Çr.).

lizomu yok Gereksiz (Çr.).

lo → lan (Al.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Arpalık, Dutçakallı-Çr.). “Loo gobeller benim karpuzum nerede?” Sağmen 2009: 176.

loda 1. Taneli ya da tanesiz saman yığını (Ka.). 2. Üstü toprak ya da otlarla örtülmüş koni biçimli saman yığını (Ovasaray-Çr.).

loggudü Kaba saba insan (Su.).

loğ (1) → lan (Yazır-Bo.).

loğ (2) Toprak damlarda, yollar da toprağı ezmek için kullanılan taş silindiri (Külâh-Al.; Yazır-Bo.; Eskiengin, Gökköy, Sarimbey-Çr.). “Loğ taşı gibi karnın sırtın belirsiz olmuş.” Yoksul 2013: 485.

lohul Lokum (İs.; Çalıcı, Ovakarapınar-Çr.). “Lohulu dutulu mevlüd okundun muydu.” Abaz 2004: 97

lohum Lokum (İs.). “Mevlüd ohundun muydu lohum dutulu.” Abaz 2004: 97

lohuza Yeni doğum yapmış kadın (Dutçakallı-Çr.).

loka Roka (Çr.). “Yeşillik goy madenizden lokadan / Çarık bunu sunak yaptım yokadan” Yoksul 2011: 87

loksan Eksik, noksan (Su.).

lokul Lokum (Çr.).

loküs Modern gaz lambası; lüks (Su.).

lombadan söylemek Düşünmeden, patavatsızca söz söylemek (Os.; Evcikuzkışla-Çr.).

lombudu Kaba sözlü (İs.).

lom lom helvası Bir çeşit helva (Çr.).

lom sözlü Sözü, konuşmasını bilmeyen, patavatsız (İs.; Ka.; Os.).

lonç olmak → lorç olmak (Çr.).

longurdak Hayvanlara takılan büyük çan (Çr.).

lorç olmak Çok ıslanmak, sırlı-

sıklam olmak (Çalyayla-Çr.).

lo taşı → loğ (2) (Çoprasık, Eski-yapar-Al.). “Lo taşını arayıp gelip buluşun / Alperenleriyle Türkçe konuşun” Barışcan 2001: 114.

lov taşı → loğ (2) (Çr.). “Rüzgâr, ahırın toprak damında lov taşı gibi yuvarlanıyordu.” Tahir 2008: 257.

löf löf Kaba saba, kibarlıktan anlamayan (İs.).

löbetçi Nöbetçi (Su.).

lök (1) Ağır hareket eden kişi (Al.; Dutçakallı-Çr.).

lök (2) Erkek deve (Tolamehmet-Çr.). “Abaya yük deme, babaya lök deme.” Yoksul 2013: 1.

lök (3) Yalan (Çr.).

löker Önde giden, yol gösteren (Çr.). “Sen bizim lökerimizsin.” Tdk, 1993: 3090.

lök gibi Ağırbaşlı, oturaklı (Evcibo.; Su.). “Deli Şaban lök gibi oturuyor.” Güven 2013: 62

lökleç Ayakçağı olan uzun sırtlarla yürüme oyunu (Âşıkbükü-Os.).

löklemek Bir şeyi gereğinden çok vermek (Çr.).

löküs Lüks lambası (Os.).

löllös Biçimsiz, kaba saba (Os.).

lömbüdü lömbüdü Deve gibi bir yükselip bir alçalarak yürüme biçimi (İs.).

lönürdek → longurdak (Çr.).

lönk Gaz lâmbasının içinden fitil geçen madeni bölümü (İs.).

löp → lüp (Çr.).

löpçü → lüpçü (Çr.).

löp löp İştahla yemek yemeyi anlatır (Obruk-Do.).

löpür löpür Hızlı hızlı içme (Çr.).

löv löv Amaçsız olarak ortada dolaşan duranlar için söylenen söz (İs.).

lucaklık → bucaklık (Sarimbey-Çr.).

luğluğu Çok çirkin gözlü bir kuş (İsahacı-Al.). “Başına bağlamış karalı yazma / Gözleri luğluğu dişleri kazma” Arısoy 1970: 101

lüküs Aydınlatma amacıyla kullanılan cam korunaklı lamba (Çr.). “En karanlık geceleri, lüküs lambaları gibi aydınlatan kol kadar elektrik feneri elindeydi.” Tahir 2004: 325

lüle (1) Su akan musluksuz boru, çeşme ağzı (Al.; Eskiengin, İsmailköy-Çr.). “Her bir lüleden kolum kalınlığında su akıyor.” Demiryürek-Ozulu 2017: 156

lüle (2) İri dut tanesi (İs.). “Hâlâ gözü yerlerde lüle dedikleri iri dutlardan arayan Mıstık'a seslendi.” Kalayoğlu 2017: 98

lülek Eşyada suyun aktığı yer (Kuyucak-Me.).

lülük (1) Bir çeşit pipo (Çalyayla-Çr.).

lülük (2) Örne başlıkların tepesindeki topuz (İs.).

lüp Karşılıksız, parasız elde edilen, beleş (İs.). “Sevaba girersin ki, cenneti cebe atarsın lüp diye...” Tahir 2004: 197

lüpbüdek Hemencecik, hazırca, hazır bulmuşken (İs.).

lüpçü Hazır yiyici, beleşçi (İs.).

lüver Tabanca (Çr.). “Koca parmağıni lüver namlusu gibi uzatmıştı.” Tahir 2006: 125

M

ma Sığır sesi (Çr.). “Ma kuzum, ma, çekinmeyin, yeyin!” Seyda 2006: 192

maal Çapa (Doğla-Me.).

macara Kavga, sürtüşme, anlaşmazlık (İs.).

macara bulatma Yaramazlık yapma (Çalyayla-Çr.).

macca etmek Öfkelenmek, çileden çıkarmak (Dutçakallı-Çr.).

macuk gibi Çok ekşi (Âşıkbükü-Os.). “Elma macuk gibi, ağzı alınmıyor.” Arslaner 2016: 255

macunuz Maydanoz (Yağcılar-Ka.).

maçça Dert, hastalık (Su.).

maççalı Suratsız, pis, kirli (Çr.).

maçça olma Dertli birisiyle yemek yerken iştahtan kesilme (Su.). 2. Rezil olma (Kamışlı-Su.). “Onun yanında maçça oldu.” Uçakçı 2006: 369

maçmuç Deşenek oyununda oyuncunun atışını elini yere koymadan serbetçe yapabilmek için söylediği söz (Çr.).

mada (1) Mide (Os.). “Ne kadar kibar olsan / Seni madam almıyo.” Dbk 2003: 85

mada (2) İştah, yeme isteği (Gölet-Ka.). “Lütfen üsteleme, madam almıyor.” www.golet.tr.gg/

madalanma Umma, umutla bekleme (Su.).

madamak → madımak (Çr.).

madara (1) 1. Bayağı, basit (Al.). 2. Bir işi üstünkörü yapmak (Çr.). “Madara işten hayır gelmez.” Kerman 1997: 22

madara (2) Yassı taşçı çekici (Çr.).

madası almamak 1. Midesi almamak (Os.). 2. Yemek için isteksiz, iştahsız olmak (Os.).

madası olmak Canı çekmek, canı istemek (Bademce-Ka.).

made (1) Başka (Yeşilyurt-Al.; Çr.). "Allah'tan made bilen yoktur." Yoksul 2013: 51

made (2) Mide (Çalyayla-Çr.). "Gelirse güzel gelsin / Çirkin almaz mademiz" Ertekin 2006: 27

madebiz Maydanoz (Çr.).

madeniz Maydanoz (Kırcılı-Al.; Os.; Çıkrık, Ovakarapınar-Çr.). "Bahçelerde madeniz / Döşelidir odamız" Ertekin 2006: 27

madenüz Maydanoz (İkipınar-İs.). "Eccük madenüz ney vardı." Abaz 2004: 123

madesi almamak → madası almamak (Çalyayla-Çr.). "Ne kadar kibar olsan Seni madem almıyor" Gösterir 2011: 295

madesi yetmek Ölüm zamanı gelmek, ömrü tamam olmak (Obruk-Do.).

madımak İlkbaharda kırlarda yetişen, ufak, yeşil yapraklı, ıspanak gibi yenilen bir ot (Eskiya-par, Hışır-Al.; Boğabağı, Eskiyeğin, Hımıroğlu, Sarimbey-Çr.). "Yoh'ekmekle gök soğan / Madımağın oynası" (Kör Hasan) Ercan 1991: 382

madımak çihisi Kısa boylu, kalın vücutlu kişi (İs.).

madımalak → madımak (Çiçeklikeller, İncesu-Su.). "Koyağında mor koyunlar otlamış / Madımalak güzel kızlar toplamış" (M. Güvendik) İvgin 2009: 225

madik atmak Hile yapmak, aldatmak (Su.). "Madik atmada çok ustadır o." Yoksul 2013: 487

madrap Temel atılacak toprak (Su.).

mafazısız Sevgi bağlılığı olmayan

kimse, vefasız (Serban-Çr.). "Senin yâr yâr deyi nene döneyim Böyle bir mafasız dostu neyleyim" Koçak 1980: 108

mafe Mahfe, salıncak (Çr.). "Bayram gelse de mafeye binsek." Tuluk 1991

māfet Müddet, süre (Karkın-İs.). "Bi māfet çocuklarımıza giydürücek giyicek bulamaduk." Abaz 2004: 142

mafır Müddet, zaman (Âşıkbükü-Os.). "Bir mafır sonra avluda uzun boylu bir adam göründü." Arslaner 2016: 255

maf olmak Onulmaz duruma gelmek, yok olmak (Akçalı-Su.; Kavacık, Serban-Çr.). "Bıldır ekinler hep maf oldu." Çorumlu 2009: 1502

maflız Cimri (Al.).

mağ Bir alan ölçüsü (3 mağ ev, 2 mağ oda) (Or.).

mağar Pınar, çeşme (Satyüzü-İs.).

mağarama Havlu gibi kullanılan bez parçası (Obruk-Do.).

mağart Helke, soba kazanı gibi dik köşeli bakır kapların diplerini çekiçlemede kullanılan bakırcı örsü (Çr.).

mağmur Sessiz, sakin (Su.).

mağraşmak Koyunların meleşmesi (Kalecikkaya-Al.).

mağrisem Meğerse (Su.; Çağşak, Evcikuzkışla-Çr.).

mağruşlamak Yaşlanmak (Kayı-Çr.).

mağza Zemin katlarda bulunan, kimi kışlık yiyeceklerin korunduğu kıyılık oda (İs.; Oğ.).

mahacı Göçmen, muhacir (Çr.). "Hamidiye mahacırandan Avratbaz çayları yetiştirdi." Tahir 2007: 282

mahana Sözde neden, bahane (Âşıkbükü-Os.; Gökçam-Su.; Serban-Çr.). "Kaderim kötü benim / Kime bulam mahana" Gösterir 2011: 81

mahanet Muhtaç olma (Al.).

mahat Sedir, kanepe (Çevreli-Al.; Su.). "O da mahatta uyuyakalır." Kantemir 2015: 191

mahık Acı, çok ekşi yiyecek (Çr.).

mahkeme duvarı gibi Gülme-yen, somurtkan yüz (Çr.).

mahle Mahalle (Al.; Akçalı-Su.; Çr.). "Mahleli güzel görsün / Gel salına salına" Gösterir 2011: 84

mah mah Hiçbir şey anlamamış gibi durup bakmayı anlatır (İs.).

mahman Göksulu armuduna benzeyen, iri bir çeşit armut (İs.; Çr.).

mahmudiye Boyna takılan altın (Çr.).

mahra Üzüm taşımak için kullanılan ağzı geniş, dibi dar tahta sandık (Çr.). "Elli mahra üzüm geldi." Koşay-İşitman 1932: 269

mahrana Ev dokuması havlu, büyük mendil (Âşıkbükü-Os.).

makat Üzerine oturuş oda se-kisi, tahta divan (Âşıkbükü-Os.; Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). "Makati beğenmeyen koltuğu bulamaz." Yoksul 2013: 488

makkap Matkap (Çr.). "Bazan sahal makkapla üç tarafından delinerek ortasına kurşun dökülürdü." Çorumlu 2009: 589

maktanmak Övünmek (Kalecikkaya-Al.).

māl Bir tarım aracı, çapa (Çr.).

malagma → malama (İs.).

malahülle Tasarı, varsayım (Su.).

malak (1) 1. Manda yavrusu (Evcici-Bo.; Âşıkbükü-Os.; Beydili-Çr.). 2. Kedi yavrusu (Yağcılar-Ka.; Kadıderesi-Çr.). "Kara kıllarla kaplı esmer gövdesi besili malaklara benziyordu." Tahir 2004: 11

malak (2) Un, pekmez, ceviz içi, tereyağı ile yapılan tatlı bir yemek (Bademce-Ka.; Os.). "Malak,

tereyağı donmadan sıcak sıcak yenmelidir." Dbk 2003: 92

malama Taneleri ayrılmamış, samanla karışık tahıl (Kırcılı, Külah-Al.; Evcici-Bo.; Ka., Kavşut-Su.; Ovasaray-Çr.). "Saplar, tane ile samanın birbirinden ayrılacağı kıvama gelmiş, malama olmuştur." Sarıyüce 2006: 59

malamat Alçak, aşağılık, rezil, berbat (Os.; Gökçam, Yarımsöğüt-Su.; Serban-Çr.). "Bi de sen malamat etme heri beni." Lâcin 2007/63: 6

malamat olmak Berbat, kepeze olmak (Külah-Al.; Os.; Çr.).

malaşmak → maylaşmak (Çr.).

malay Genellikle mısırdan yapılan bir çeşit ekmek (Kalecikkaya-Al.). "Amman amman malayım, seni nerden alayım." Özkan 2004: 65

mal gütmek Hayvan otlatmak (Gökçam-Su.; Eskiyeğin-Çr.). "Mezarında mal gudüyük ölenin / Kalan sağlar, arayanın bulanın" Kurtoglu 1998: 16

malhıta Yeşil mercimekle yarmadan yapılan bir çorba (Büyükcamili-Al.).

malıpatıra Manifatura (Çr.). "Bıldır sene sizin Eğridere'deki malıpatıra mağazasından gelinlik pırtı aldık..." Özçatalbaş 2003: 134

mal malamat → mal melal (İs.).

mal maşat → mal melal (Göcenovacığı-Çr.). "Keşke biz de bir iki mal maşat verebilsek de kul hakkıyla varmasak ruzu mahşere." Gümüş 1977: 16

mal melal Taşınır, taşınmaz her türlü mal varlığı (Yeşilyurt-Al.; İsmailköy, Kiranlık-Çr.). "Herkesin malı melalı geldi." Güven 2017: 35

malsınmak Başkasının malını benimsemek (Göcenovacığı-Çr.). "Kaç senedir ses etmiyoruz da malsındı bizim tarlayı bak hele, der." Gümüş 1977: 90

malühülle Hayal (İs.; Ka.).
mama Baş (Çr.). "Mamamın üstüne düştüm." Tdk 1993: 3114
mamaca 1. Beceriksiz, işin kolayını bilmeyen (Su.). 2. Hazır yiyici (Su.).
mamak Çocuk yemeği, mama (Çr.).
māman → mahman (İs.). "Bi de māman armudumuz vardı." Abaz 2004: 162
mamele Resmi işlemler, yazışmalar (Su.).
mamer → mamerik (Çr.).
mamerik Dokuma tezgâhında ipelik germeye yarayan yuvarlak ağaç (Çr.).
mamır Memur (Çr.). "Sofrasında tuz ekme yiyen bunca mamır!" Tahir 2004: 348
mamırsa Sıcak suda haşlanan hamurun üstüne kara pekmez dökülerek yapılan tatlı (Çalyayla-Çr.).
mamir Memur (Kuyucak-Me.; Su.).
mamiros Sıcak suda haşlanan hamurdan yapılan tatlı (Yazır-Bo.).
manca Karışık yiyecekler, azık (Dutçakallı-Çr.).
mancar Doğada kendiliğinden yetişen, yenebilen otlar, pancar (Âşıkbükü-Os.). "Kırk türlü mancar toplar, bir öğünü aradan çıkarırdı rahmetli." Arslaner 2016: 255
mandagöz Anlamsız bakan, iri gözlü kimse (Çr.).
mandal Eski evlerin kapılarının arkasındaki kol demiri (Su.). "Dışarıdaki mandala basınca kolaylıkla açılıyordu." Sarıyüce 2004: 118
mandik Köylü kadınların giydiği, geniş paçalı, düğmeli kadın donu (İs.; Hacihamza- Ka., La., Os., Su.; Çıkrık, İsmailköy-Çr.). "Uzun

mandığının bezeği sımsıkıydı." Güven 2010: 152
mangafa Anlayışsız, düşüncesiz insan (Su.).
mangaş Cımbız (Çr.). "Âşamâdar elinden mangaş, ayna, allık düşmüyo." Kerman 1997: 23
mangır Para (Al.; Su.). "Böyle salmayı kendi mangır kesesinden çıkarıp sayar." Tahir 2006: 249
mangırmak → mankırmak (İbik-İs.).
manhırmak → mankırmak (İbik-İs.). "Kimi camış gibi manhırır galkıyom deyi, kimi canavar gibi ulur geliyom deyi!" Özçatalbaş 2003: 39
manık Kedi yavrusu (Gökköy-Çr.).
manı manı Sevimsiz, kaba, ağır davranışlı kimse (Çr.).
mani atma Gelin almadan sonra davulcunun bahşiş toplamak için söylediği doğaçlama şiir (Bademce-Ka.).
manifülle Kurgu, hayal (Su.).
mankafa Soğuk çalmış, soğuktan bozulmuş (Ovasaray-Çr.). "Bizim haşhaş mankafa, hiç yağı çıkmıyor." Tdk 1993:3124
mankaş Cımbız (Çr.).
mankırmak Sığırın bağırması, böğürmek (Çıkrık-Çr.).
manşa Maşa (Ka.).
mantı 1. Sapsız bıçak, çakı (Su.). 2. Bıçağın, çakının demir kısmı (Su.). "Mantisına su verilmiş, köreltmek zordur." Yoksul 2013: 491
mantız Sacdan yapılan, soba biçiminde, üstü ızgaralı ocak (Çr.).
mantik Hayvana yedirilen dikenli bir çeşit ot (Al.).
mantin Şalvar yapımında kullanılan ipek çubuklu kumaş (Çr.). "Büyük hırkanın giydiği mantin Küçük hırka da onlardan zengin" Çorumlu 2009: 241.

mantış Yuvarlak, tombul yüzlü, basık burunlu kimse (Çr.).
mantiz → mantız (Çr.).
mantoz → mantız (Çr.).
mantuz → mantız (Çr.).
mapis Hapishane, cezaevi (Göcenovacı-Çr.). "Ya Hacı avrada bişey ederse? İyi ya ederse... Biri mezere, biri mapısa." Gümüş 1977: 25
mapis Hapishane (İs.). "Mapisde yatmış geç gelmiş." Abaz 2004: 170.
mapis damı Cezaevi (İs.; Çr.). "Allah mapis damına düşürmesin." Kerman 1997: 23.
mapusâne gaçgını Kendine, giyim kuşamına dikkat etmeden saç sakal karışık; aylak, işsiz güçsüz dolaşan kimse (Çr.).
mapus damı Cezaevi (Çalyayla, İsmailköy-Çr.). "Seni mapus damına atarlar." Tahir 2006: 307
māra Mağara (İs.). "Ben onların mārasına gittim." Abaz 2004: 111
maraf Sini (Çr.).
marak Kaygı, merak (Harunköy-İs.; Serban-Çr.). "Fakiri kurtar maraktan / Kısmeti veren sabahtan" Koçak 1980: 195
marama 1. Kadınların genellikle namazda kullandığı başörtüsü (Kalecikaya-Al.). 2. Mendil (Çr.).
maraz Rengi kaçık kimse, zayıf (Os.). "Çok yedirdim kirazi, memnun etmedi marazi." Yoksul 2013: 216
març murç → maçmuç (Çr.).
marguza Yemyeşil, taptaze (Âşıkbükü-Os.). "Bağda bir sebze yetiştirdi o sene marguza gibi." Arslaner 2016: 255
marhama Gayet ince mendil (Çr.).
marıl Marul (Gökçam-Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).
mārim Meğer (Su.).
mārisem Demek ki, tahminen (Su.; Çr.). "Hani bildirki sene guma üstüne vardım ya; okutmuş raki-bem bana mārisem." Özçatalbaş 2002: 31
marka At arabasının oku (Ka.; Âşıkbükü-Os.).
marsak Yanmamış odun parçası (İs.).
marsık Kömür gibi, kapkara (Çalyayla-Çr.). "Marsık gibi teni var / Boydan uzun eni var" Gösterir 2011: 264.
Marsuvan Merzifon (Çr.).
martinli Şirret kadın (Su.).
masaf (1) Küçük sepet (Çr.).
masaf (2) Sofra tepsisi, büyük sini, küçük bakır tepsi (Me.; Çampınar-Os.; Beydili, Çalyayla, Karadona-Çr.). "Mantı masafta güzeldir." Yoksul 2013: 487.
masat Bıçak bileyleme aracı (Kırcılı-Al.; Çalıca-Çr.). "Hesapsız kasap, belinde kalır masat." Yoksul 2013: 378.
masdar Düz çizgi çizmek için kullanılan cetvel tahtası (Çr.).
masen Mahzen, kiler (Kamışlı-Su.; Çr.). "Masenden az pekmez getir." İl Yıllığı 1967: 123
masıra (1) Hıyarın küçüğü (Kırcılı-Al.; Çalyayla-Çr.). "Taze hıyar masıra / Gediyom yolun sıra" Ertekin 2006: 109
masıra (2) Masura (Çr.).
māsız Yalancıkta (Su.).
masim Masum, günahsız (Çr.). "Şu el kadar masimin hakkı yenir mi?" Yoksul 2013: 471
mas mas 1. Ağır ağır, durgun durgun, sersem sersem duran kimse (İs.; Çr.). 2. Vurdumduymaz, aptal (Su.).
masra Hıyarın küçüğü (İs.).
mastar Sıvacılıkta kullanılan büyük, düz, tahta cetvel (Çr.).
mastı İşini ağırdan alan (Al.).
masuzcuktan Şakadan (Çr.). "Ne

gızıyon aslanım, masuzcuktan yaptım.” Tuluk 1991

maşaca Maşa (Bademce-Ka.).

maşala (1) Dügün alanlarını gece aydınlatmakta kullanılan bir çeşit meşale (Çr.).

maşala (2) Sebze bahçesindeki küçük bölümler, evlek (İs.; Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.).

maşalama → maşala (2) (Külâh-Al.; İs.; Su.). “Soğan üç maşalama / Ortası köşeleme” Aytekin 2003: 145

maşmuş Söylendiğinde kaleye geri dönme zorunluluğunu ortadan kaldıran deşenek oyunu terimi (Çr.).

maşrapa Su kovası, su tası (Su.) “Maşrapayı uzattılar, Enver anında geri çevirdi.” Destanoğlu 2006: 42

mataf 1. Satılacak mal ya da eşya (Yeşilyurt, İshacı-Al.). “Feleğin ardından yetmiş var m’ola / Matafin eksige satmış var m’ola” Arısoy 1970: 49

2. Pılı pırtı, kumaş gibi nesnelerin ortak adı (Aşıkbükü-Os.).

matçalı Hastalıklı, dertli, kötü, pis (Çr.).

matrabaz Yüksek ederden satmak amacıyla malını saklayan kimse (Çr.).

maval maval Aptal aptal bakış (İs.; Çr.).

maviya (1) Acımasız kimse (İshacı, Kıcılı-Al.; Karagöz-Çr.). “Lambayı aldı maviya Göbüş / Gel alma lambayı İsmail Ağa” Arısoy 1970: 90

maviya (2) Mavi gözlü (Kıcılı-Al.).

mavi bez Delmenin arkasına konduğu için ‘arkalık’ da denilen, bir çeşit yerel dokuma (Çr.).

mavin Kamyon ya da otobüs sürücülerinin yardımcısı; muavin (Tatar-Çr.). “Arabamın mavinini / Soramadım evini” Çağıl 2013: 7

mavra Yüksekten atma, palavra (Su.).

mavu Mavi (Kayabüget-Al.). “Kâkülü eğrice kaşları eğme / Gamzenin altında bir mavu döğme” (Ahmet) Ercan 1991: 146

mavuş Mavi, maviş (Çr.). “Entarisi mavuştur / Çek yakanı kavuştur” Ertekin 2006: 17

may Askerlikte hedef, boy hedefi (Çr.).

maya Dişi eşek ya da deve (Evcibo.; İs.; KüçükpalabıyıkOvasaray-Çr.). “Devecilerden biri mayanın önüne samanla arpa döküyordu.” Sarıyüce 2006: 95

maya daşı Fırıncının yeni aldığı çırağı denemek için getirmesini istediği hayali taş (İs.).

maya gibi Etine dolgun, canlı (Karagöz-Çr.).

mayalı 1. Saçta pişirilen mayalı küçük ekmek (Al.; Çr.). 2. Mayalı hamurdan, tavada yağla kızartılan bir tür bazlama (Beydili, Eskiakin-Çr.). “Mayası bozulan mayalı bile yeme.” Yoksul 2013: 494

mayalık Maya konulan çanak (Çr.).

mayasır Mayasıl hastalığı (Çalyayla-Çr.).

mayasur → mayasır (Kuzuluk-İs.).

maydalak Kısa boylu kimse, cüce (Çr.).

maye Yeni doğmuş kuzu, oğlak (Çr.).

mayı Topaç (Ba.).

mayıf Yüze gülen, yaltakçı (Çr.).

mayflanmak Bir işe, bir öneriye istekli olmasına karşın, isteksizmiş gibi davranmak, nazlanmak (Dutçakıllı, İsmailköy-Çr.). “Gocaya varmaya varıcan, ne mayıflanıp duruyon.” Kerman 1997: 70

mayıklamak Köpeğin can acı-

ıyla bağırması (İs.).

mayıl mayıl 1. Üzgün üzgün, iç geçirerek, özenerek bakmak (Palabıyık-Çr.). 2. Bel bel bakmak (Çr.). “Eve girip çıktıkça çevrene mayıl mayıl bakmana dayanamıyom.” Kerman 1997: 70

mayıs 1. Yaş sığır pisliği, gübre (İs.; Yağcılar-Ka.; Arpalık, Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). 2. Hayvanların arkasında oluşan pisliğin yaptığı yağlanma (Gökçam-Su.). “Avludaki mayıs kokusuna sinekler hücum etti.” Yoksul 2013: 86

mayıs böcüğü Bok böceği (İs.).

mayış Maaş (Al.; Göcenovacı-Çr.). “Yarın aldığı mayış / Benim süsüme yetmez” Ayhan 2002: 171

mayışmak Sıcaktan, mide dolgunluğundan ya da zevkten gevşemek, baygınlaşmak (Su.; İsmailköy-Çr.). “Sıcağın verdiği rahatlıkla mayışıp kaldı.” Güven 2013: 134

maylak (1) Deve yavrusu (Çr.).

maylak (2) Kendine sahip olmayan, sarsak (İs.).

maylaşmak Görgü kurallarına uymaz biçimde, yayılarak oturmak (Çr.).

maylaşuk Seme, aciz, sersemlemiş (Yenişihlar-Ba.).

maymak 1. Beceriksiz, sersem, şaşkın (Çr.). 2. Eli ayağı çarpık, ağzı eğri kimse (Çr.).

maymaşık Tembel, uyuşuk (İs.).

maymaşmak → maylaşmak (İs.).

maymun Çevresine ip sarılıp birden bırakılarak ya da kamçı ile vurularak döndürülen koni biçiminde ucu sivri, ağaçtan yapılan oyuncak: ayı, topaç (İs.; Me.). “Oyuncu, kamçının ucundaki ipi maymuna dolar.” Oğuz 2006b: 48

maymun çevirmek Topaç çevirmek (Çr.).

mayşala Bağ, bahçe, bostanlarda ekilmek için ayrılmış küçük toprak parçası, evlek, karık (İs.).

mayşalama → mayşala (İs.).

maytalak Ufat tefek, cüce gibi, bodur (Çr.).

maytap Gülünç şeyler söyleyerek insanları eğlendiren kişi (İs.; Su.; Karagöz-Çr.). “Gezerken Sungurlu’nun en maytap adamlarına rast gelmiş.” Uçakçı 2006b: 207

maytap geçmek Dalga geçmek, alay etmek, eğlenmek (Küçükpalabıyık-Çr.). “Sen kiminle maytap geçiyon la şallak!” Özçatalbaş 2003: 16

maytaplık Şaka, gülmecelik (İs.).

mayturuklanmak Oyalanmak, boş yere vakit geçirmek (Obruk-Do.).

mayu → maymun (Yenişihlar-Ba.).

mayukdamak Üzüntü anında kendi gibi ses çıkartmak (Os.).

mayyoğ Akılsız, kaba adam (Os.).

mazak (1) Ham meyve (Su.).

mazak (2) Kısa boylu, cüce (İs.).

mazarat Yaramaz çocuk, yaramazlık yapan kişi (Külâh-Al.; Yarımsöğüt-Su.; Gökçeğaç-Uğ.; Dutçakallı, Karadona-Çr.). “Senden büyük olanın sana mazaratı dokunur.” Seyda 2006: 87

māzeme Malzeme (Karkın-İs.).

“Māzeme öyle, çimento alcāñ, tuhla alcāñ bi sürü.” Abaz 2004: 143

mazı (1) Çam ağacının tabaklıkta kullanılan meyvesi (Çr.).

mazı (2) Kağnılarla arabalarda iki tekerleği birbirine bağlayan, kalın ağaç dingil (Alacahüyük, Miyanesultan-Al.; İs.; Me.; Kavşut-Su.; Beydili, Eskiakin-Çr.). “Kağnıların mazıları yağlanır, daha iyi gıcırdaması sağlanırdı.” Güven 2013: 95

mazıl olmak İzlenesi gerçekleşmediğinden üzülmek (Çr.).
mazlım Uysal, iyi huylu, söze gider, yumuşak başlı (İs.; Os.; Çalyayla, Evcirtakışla, Tatar-Çr.). "Senin şu gocan nâdar mazlım adam." Kerman 1997: 23
mazman (1) Dört beş yaşındaki erkek koyun (Çr.).
mazman (2) İp sarmaya, urgan bükmeye yarayan, silindir biçiminde araç; çıkırık (Alacahüyük, Perçem-Al.).
mazu (1) Çok ekşi (Yağcılar-Ka.).
mazu (2) 1. Arabalarda tekerlekleri birbirine bağlayan dingil, mazı (Âşıkbükü-Os.). 2. Du dolaplarının kalın gövdesi (Âşıkbükü-Os.).
mazu boyun Kaba, kalın boyunlu kişiler için kullanılan yergi deyimini (Âşıkbükü-Os.).
mazulamak Tabaklanacak derileri işleme yatırmak (Çr.).
me Al, buyur (Bademce, Gölet-Ka.; Os.). "Ceplerinde kuru yemiş varsa, me kızım, ma koçum, der verir." Seyda 2006: 257
mecali galmamak Çok yorulmak, yeniden iş görececek gücü kalmamak (Çr.).
mecek (1) Kısa boylu, büyümemiş ağaç, insan ya da hayvan (İs.).
mecek (2) Çamur kazımak için üvendirenin ucuna takılan demir (Çr.). "Mecek her zaman çamur sıyırmaya yaramaz, bazen de başkasına ders vermeye yarar." Yoksul 2013: 494
mecel Güç, derman (Su.; Dutçakallı-Çr.).
mecene İri, büyük, hantal (Çr.).
meçcik Sık başlayıp uca doğru

azalan sert kıllı sakal (Çr.).
meçük (1) Davul tokmağı (Ka.).
meçük (2) 1. Zayıf, avurtları çökmüş kimse (İs.). 2. Kıçı kırık (Os.).
medanoz Maydanoz (Dutçakallı-Çr.).
medek → malak (1) 1 (Me.).
medeniz Maydanoz (Al.).
medenüz Maydanoz (Karkın-İs.). "Şu beş altı medenüzü getdük." Abaz 2004: 143
meder İlaç, çare, derman (Çr.). "Kelin mederi olsa kendi başına olur." Yoksul 2013: 440
medet Umut (Su.; Güvenli, Karagöz-Çr.).
medik Küçük, şişman çocuk (Çr.).
medine Ocak yanlarında, mutfak duvarlarında, kapaksız, gömme küçük dolap (İs.; Os.; Beydili-Çr.). "Evleri medineli/ Varıp da ne demeli" Ertekin 2006: 50
medonos Maydanoz (Gökköy-Çr.).
meel Çapa (Kayadibi-İs.).
meerim Meğer (Al.).
mefa Sevgi bağlılığı, vefa (Eskiya-par-Al.; Su.). "Baktın yârin mefasız / Peşini boşlamalı" Gösterir 2011: 124
mefât etmek Vefat etmek, ölmek (İs.; Çr.). "Bi müddet sôna patişahın hanımı mefât ediy." Abaz 2004: 115
mefta Mevta, ölü, ölmüş (Al.).
mege Çapa (Al.).
meğel Tek ağızlı küçük kazma, çapa (Al.; İs.; Oğ.; Çalyayla-Çr.). "Bir meğel getirerek ona uygun bir mezar kazdık." Kalayoğlu 2017: 92
meğellemek Toprağı çapa ile kabartmak, otlarını temizlemek (Çr.).
meğensimek Önemsemek, ciddiye almak (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.). "Sen bizi meğensimiyorsun; ama

sonra görüşürüz." Arslaner 2016: 255
meğersem Meğer (Al.).
meğert Bakırcı örsü (Çr.).
meğersimek Önemsemek (Os.).
meğirse Yavrusuna çok düşkün insan ya da hayvan (Ka.).
meğrise Oysaki (Çr.).
meğsinmek Önemsemek (Ka.; Güvenli-Çr.).
meğsinmemek Önemsememek (Ka.).
meh Evcil, eti yenebilen hayvanları çağırma ünlemi (Gölet-Ka.). "Meh, meh... Gel Sarıkız'ım gel." www.golet.tr.gg/
mehek Deneme (Çr.). "Mehek taşı." Tdk 1993:4590.
mehel (1) Çapa (İs.). "Öküzü olma yanların meheli vardır." Kemal 2002 : 33.
mehel (2) Uygun (Acıpınar-Çr.). "Allah bilir kulunu, mehel görür çulunu." Yoksul 2013: 39
mehendis Mühendis (Çr.). "İstanbul'da mehendis Mektabı'na gidecem." Seyda 2006: 231.
mehersimek Önem vermek (Çr.).
mehesimek Önemsemek (Al.; Evcikuzkışla-Çr.).
mehesimemek Önemsememek (Al.).
mehesiz Uygun konuşmayan, geveze (Gökçam-Su.).
mehle (1) Belkemiği üzerindeki yumuşak etler (İs.). "Bir kilo mehle aldım." Tdk 1993: 3151
mehle (2) Mahalle (İsahacı-Al.; Aşağı Fındıklı-Su.). "Ne kötü mehle imiş / Sevmeden ayırdılar" Ertekin 2006: 67
mehlem Merhem (Evcirtakışla, Mislerovacı, Serban-Çr.). "Derdine dermanı arayan için / Mehlem oldum dost Şekip'im diyene" Şahadoğru 1995: 29
mehlep Aşılammamış kiraz ağacı

(Çr.).
mehrebe Merhaba (Karkın-İs.). "Hepimiz mehrebey keserük sennen." Abaz 2004: 146
mehremetli Merhametli (Kavacık-Çr.). "Gavur deyip de geçme. Onun da öyle iyisi var ki bizim Müslümanlar dan da mehremetli oluyor." Çorumlu 2009: 1503
mehtaç Muhtaç, gereksinimi olan (Su.). "Gomşu gomşunun külüne mehtaç." Uçakçı 2006: 218.
mekene Makine, kamyon (Küçükpalabıyık-Çr.).
mekikli Bir tür peştamal (Çr.).
mekir Kalleşlik, kötülük, zarar (İsahacı-Al., Su.; Serban-Çr.). "Bakıncağız hoşlanmadım gözünden / Kada, bela, mekir akar yüzünden" Arısoy 1970: 101.
meksetmek Birini işinden alıkoymak, bekletmek (Gölet-Ka.). "Kusura kalma, seni meksettim." www.golet.tr.gg/
melefe Yatak, yorgan çarşafı (Su.).
meleğen Çok meleyen (Çr.). "Süt-süz koyun meleğen olur." Yoksul 2013: 588.
melek üzümü Yemişleri yenen bir bitki (Çr.).
meleme Beceriksiz, iş bilmez, ağır canlı (Çr.).
meleşme Kuşkonmaz (Âşıkbükü-Os.).
meletmek Yalvartmak, çığırtmak, bağırtmak (Çalyayla-Çr.). "Çığırtta çığırtta kesmiş orospu herifi, melete melete kesmiş." Gümüş 1977: 55
melez (1) Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
melez (2) Karışık tahıl, aklık (İs.).
melez (3) Keten arasına ipek karıştırılarak dokunan bir çeşit kumaş (Çr.).

melez gömlek Düğünlerde ya da hamama giderken giyilen, heril gömleğin ipinden biraz daha kalın bükülen ipek ipliğinden dokunan gömlek (Çr.).

melhem (1) Merhem (Kalecik-Me.; Akçalı, Çayyaka-Su.; Evcioortakışla, Serban-Çr.). “Seni melhem dediler / Bu sinem yarasına” Ertekin 2006: 76

melhem (2) Bir bitki (Çr.).

mëllemek → meğellemek (İs.). “Biz bahcede mëllyok, dirmuklu-yok.” Abaz 2004: 161

melmeket Memleket (Su.; Çalyay-la-Çr.). “Yolcuym, bu melmeketin garibiyim ağa.” Çorumevi 2000: 18

mel mel bakmak Üzgün üzgün bakmak (Çr.).

melüz Fırıncıların, ekmeğin yüzünü parlatmak için sürdüğü pişmiş sıvı hamur (İs.).

memeksimek Ekşimek (Çr.).

memelik Sütyen (İs.).

memik Meme (Dutçakallı-Çr.).

memişane Tuvalet, hela (Os.).

“Memişaneye gidecek olsa, beline ip takacak.” Tahir 2004: 259

memişhane → memişane (İs.; Su.; Gökköy-Çr.). “Memişhaneye doğru birkaç adım seğırtti.”

Tahir 2004: 393

memük İnsanlarda üreme organı (Çr.).

mencilis Toplantı, topluluk (Su.; Serban-Çr.). “Cuma gecesi bugün mübarek / Oturduk mencilis tuttuk birarek” Koçak 1980: 299

mendek Kedi yavrusu (Bademce-Ka.).

mendil Sofra yaygısı (Çr.).

mendil alma Sözlener gençlere söz yüzüklerinin takılması töreni (Ka.). “Gençlerin evlenmesine karar verildikten sonra mendil alma günü tespit edilir.” Dbk 2003: 70

mendil verme → mendil alma

(Ka.).

menefe Kılıf, yüz (Su.). “Yaşmaktan menefesi / Utanmayı kaldırmış”

Aytekin 2003: 178

menek Kedi yavrusu (Hacıhamza-Ka.).

menekşe Bir çeşit iğne ya da mekik oyası (Çr.).

menemez Zayıf, cılız (Su.).

menemme Sanırım (Olukyanı-Su.).

menevcer Yabanıl kuşkonmaz

(Gökköy, Karagöz-Çr.).

menevre Aldatmaca, düzen, dolap (Çr.). “Mutlaka çevirecek bir menevresi var.” Tdk 1993: 4591

menevşe Menekşe (Eskiyapar, Kayabüğüt-Al.; Su.; Eskiikin-Çr.). “Seneden ayrı düşeli / Soldum menevşe gibi” Akbaş 1983: 44

mengen Büyük köpek (Su.).

mengirdek Ağaç boyunduruk

(Alacahüyük, Dereyazıcı-Al.).

mengûş Bitkinin toprak altı gövdesine sarılıp kopmasına neden olan ya da kökünün özünü yiyerek bitkiyi kurutan sarı renkte iri kurt (İs.).

mengül Bilezik (Gölet-Ka.).

mengürdek Hayvanları ahıra bağlamak için kullanılan U biçiminde eğri ağaç (Yazır-Bo.).

menik Kulağın küpe takılan yumuşak yeri, kulak memesi (Su.).

menük Hıyar, salatalık (Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Hıyara menük, köpeğe enük ... derler Kargı’da.”

Dbk 2003: 134

merdimen Merdiven (Çavuşoğlu-Esentepe-İs.). “Merdimene yoharı çıkdı.” Abaz 2004: 138

merdin Acındırıcı söz (Çr.).

mere Otlak, mera (Dutçakallı-Çr.).

merek Samanlık (Al.; Me.; Boğabağı, Büğdüz-Çr.). “Martta merek, abrilde bir deve yükü ot gerek.”

Yoksul 2013: 493

meremet Acıma (Çr.).

merrep Tepe, yokuş (Al.).

meres 1. Çivili köpek tasması

(Göcenovacı-Çr.). 1. Köpeğin yaşı (Ka.). “Tazıyı bana verdi. Meresinden tuttum köye yöneldim.”

Çorumlu 2009: 1650

meret (1) Erkek üreme organı (Çr.).

meret (2) Uğursuz, hayırsız (Su.; Kirazlıpınar-Çr.). “Şu merete on üç yaşımdaya başladım.”

Destanoğlu 2006: 18

merkap Siyah renkli ayakkabı (Çr.).

mertek 1. Karadam örtüsünün yapımında kullanılan, yuvalama ya da kırma denen ağaçların üzerine çekilen ağaç elemanlar (Al.; Bo.; Or.). 2. Kırma çatıda taşıyıcı öge (Alacahüyük-Al.; Or.; Kamışlı-Su.; Evcioortakışla, Sarimbey-Çr.). “Mertek gibi boy var adamda.”

Yoksul 2013: 495

mertlemek Atlamak, sıçramak, zıplamak (Şekerpınar-Su.).

mertmen Merdiven (Os.).

merzifan Duvar merdiveni (Çr.).

merzimen Merdiven (Oğ.; Âşıkbükü-Os.). “Kelgız da merzimen başında oturuyomuş.” Arslaner 2016: 178

merzivan Duvar merdiveni

(Or.; Türkler-Çr.). “Merzivandan inmeli / Bir âşık edinmeli”

Gösterir 2011: 149

merzuvan Merdiven (Çıkrık-Me.).

mes Kışın lastik ayakkabı içine giyilen çorap biçimindeki ayakkabı (Yazır-Bo.; Evcioortakışla-Çr.). “Ayağında mesi var / Biri geniş biri dar” Çağıl 2013: 4

meseleme 1. Sorun (Çr.). “Çorumlular ile köylüleri gibi meseleye meseleme diyordu.” Tahir 2007: 168

2. Örnekleme (Su.).

mesep Mezhep (Çr.).

mesep yarıştırmak Direnmek, savından dönmemek (Ka.).

meses → üvendire (Os.).

mesimek Değer vermek, önem vermek (Su.; Çr.).

mesimemek Saymamak, önemsememek (İs.). “Sen beni hiç mesimiyon.” Çördük, 2011

mesitme Önem verme (İs.).

meşirap Kulplu su tası, maşrapa (Su.).

meşrebe Maşrapa (Çr.). “Meşrebenin kalayı / Kızlar çeker halayı”

Gösterir 2011: 139

meşur Meşhur, ünlü (Çr.). “Beyaz giyme üşürsün / Gözellikte meşursun” Gösterir, 2011: 254

met Çelikçomak oyunu (Kunduzlu-Ba.; İs.; Bademce, Gölet-Ka.).

met değneği Çelikçomak oyununda kullanılan 15-20 santimlik değnek parçası (Çr.).

metel 1. Öykü, masal (Kunduzlu-Ba.). 2. Bilmecce (Me.; Dutçakallı, Sarimbey-Çr.). “Metel metel met atar, iki sıçan göt atar.” Akbaş 1983: 35

metel (satmak) söylemek Bilmecce söylemek (Çalyayla, Eskiikin, Sarimbey-Çr.). “Dilsiz oyunu kurar, masal söyler, metel satardık.” Özçatalbaş 2002: 44

metetmek Övmek (Yeşilyurt, Eski-yapar-Al.; Yazır-Bo.; Serban-Çr.). “Metetmektir aşıkların hüneri / Kudretten kaynar aşkın damarı”

Koçak 1980: 2

metez Oklava ile açılıp bardakla daire biçiminde kesilen hamurun içine patates konularak yapılan mantı benzeri bir yemek (Al.). “Bu şekilde hazırlanan patatesli hıngala ise metez adı verilmektedir.” Oğuz 2006a: 40

metezoru İstemedem, baba zoru (Çr.). “Hoca metezoru düşe devire

inmiş badalları." Çorumevi 2001: 16

metire Metre (Tatar-Çr.). "Beş metire astarınan / Yaktın benim genç ömrümü" Çağıl 2013: 52

metlemek Çelikçomak oyununda çeliğin vurulduktan sonra birkaç kez yere değip sıçraması (Çr.).

mettup Mektup (Çr.). "Gidip diyarı gurbette garip kalırsam / Ayrılık met-tubun sal bazı bazı"
Caferoğlu 1994: 148

mevele Yemiş, meyve (Çr.).

mevşür Meşhur, ünlü (Ba.). "Ağanın Gınalı namıynan mevşür güzel mi güzel bi gızı varımış." Akbaş 1983: 7

meydani Yarı ipekli kumaş (Çr.).

meyhane Düğün helvası yapılırken kavrulan unun kıvamı (İs.).

meyyallanmak Nazlanmak (Çr.). "Meyyallanma Fadime. Çok dünürü var gızın." Özçatalbaş 2003: 68

mezzin Müezzın (Çr.). "Ardlarından mezzinleri, kayyumları, zerafetli gül-banklar çekerekten seğirtti."
Tahir 2004: 355

mezeki Bir tür damla sakızı (Çr.).

mezelemek Eğlenmek, alay etmek (Çr.).

mezellik Mezarlık (Çr.).

mezemek Meydani kumaşının bir çeşidi (Çr.).

mezer Mezar (Al.; Bademce-Ka.; Su.; Çr.). "Doruk mezer seni bekliyo, varıver." Kerman 1997: 81

mezerlik Mezarlık (Eskiekin-Çr.). "Fevzüm Abama da musallat maraz Çıkar mezerlikte tura Deyzoğlu"
Kurtoğlu 1998: 16

mezet Alçalma, bayağlaşma (Su.).

mezeye almak → mezelemek (Çr.).

mezgeldek Yabantavuğu (Çr.).

mezhebi geniş Toplumun namus anlayışına aykırı davranan kim-

se (Su.).

mezzin Ezan okuyan; müezzın (Çr.). "Bize ezan okuması, mezzinlik etmesi hani?" Tahir 2006: 198

mezir Çabuk tutuşan yağlı çıra (İs.; Âşıkbükü-Os.).

mezzenderek Topaç da denilen oyuncak (Or.).

mezzeki Bir çeşit çam sakızı (Çr.).

micgir Besili, rahat (Su.).

micıkçı Oyunbozan, hilebaz (Karağöz-Çr.).

micık micık Vıcık vıcık, sulu sulu (Çr.).

micırıklı Karışık, kuşku verici (İs.; Çr.). "İş, micırıklı çıktı."
Tdk 1993: 4593

mıdara (1) 1. İhtiyaç (Çr.). 2. Tenezzül (Ka.; Su.).

mıdara (2) İyi yerleşmemiş, eğreti, çürük (Su.; Palabıyık-Çr.). "Ola bu ip mıdara oldu, gopacah."
Tdk 1993: 4594

mıdavak Sağlam durmayan, eğre-ti (Âşıkbükü-Os.). "O çivi darabıda mıdavak duruyor, o torbayı ona asma." Arslaner 2016: 255

mıddırıklık etmek Bir yerde harcaması gereken parayı harcamamak, cimrilik yapmak (İs.).

mıdıklamak Özensiz yapmak, baştan savmak (Çr.).

mıdırdamak Kendi kendine söylenmek, mırıldanmak (İs.; Çr.).

mıdırdanmak Kendi kendine söylenmek, mırıldanmak (Çr.).

mih Çocukların belirli kurallara göre çivi ile yerleri çizerek oynadıkları bir oyun (Su.).

mihbaşılı Puanlı, noktalı (Çr.).

mihladuz Mıknatis (Çr.).

mihlama Soğanlı kıyma, pastır-

ma, ispanak ya da pancar sapa-ları üstüne yumurta kırılarak yapılan yemek (İs.; Âşıkbükü-Os.; Büyükgülücek, Ovakarapınar-Çr.). "Yäre ettim mihlama / Yâr eşeğin dehleme" Aytekin 2003: 188

mihlı Puanlı, noktalı (Çr.).

mihşiçti Cömert olmayan, cimri, eli sıkı (Dutçakallı-Çr.).

mihhtar Muhtar (Al.).

mık Çivi (Çalyayla-Çr.). "Duvara mık çakayım / Sallan da bir bakayım"
Gösterir 2011: 202

mıkdar Muhtar (Çavuşoğlu-İs.). "Mıkdarın evüne yaturmuşla."
Abaz 2004: 140

mıkla Bir yemek adı (Su.).

mıkladuz Mıknatis (Çr.).

mıklama → mihlama (Çr.). "Çana-ğa konulsa kırılır, mıklama sahanına koyduk."
Demiryürek-Ozulu 2017: 218

mıktar Muhtar (Bademce-Ka.).

mıktı durmak İştahı kesilmek (Çampınar-Os.).

mılcık (1) Milli çamur, lığ (Su.).

mılcık (2) Cıvık, şımarık (Su.).

mılcık Selin getirdiği cıvık çamur, balçık (İs.).

mılık Selin getirdiği suyla karışık akan toprak, mil (İs.).

mıncık Dişilik organı (Su.).

mıncıklama Bir şeyi sıkıp sıkıp bırakma (İs.; Göcenovacı-Çr.). "Dilini çıkardı sevgiyle Ali'ye, punda getiren mıncıkladı."
Gümüş 1977: 134

mındak Kedi yavrusu (Gölet-Ka.; Su.).

mındar Pis, kirli, murdar, yenilmez (Âşıkbükü-Os.; Gökçam-Su.; Sarimbey-Çr.). "Mındar katmamış özüne / Sevgiyi sarmış yüzüne"
Çimen 2006: 68

mındar micık Pis, bozulmuş, işe-

yaramaz duruma gelmiş yiyecekler, nesnelere (İs.; Çr.). "Bu yemek dura dura mındar micık olmuş."
Kerman 1997: 71

mınık Kedi yavrusu (Dutçakallı-Çr.).

mıncıldak Bingıldak (Çr.).

mıntı Yeteneksiz (İs.).

mırç Yenmeyecek derecede özelliğini yitirmiş yiyecek (İs.).

mırıği bozuk Morali bozuk, hasta gibi görünen (İs.).

mırıği gırlmak Sevincini, mutluluğunu yitirmek, üzüntülü olmak (Os.; Gökçam-Su.; Çalyayla, Eskiekin-Çr.). "Yazıyom da datlı candan beziyom / Bu sıra mırığim gırık Deyzoğlu" Kurtoğlu 1998: 21

mırık (1) Sevinç, neşe, mutluluk (İs.; Me.; Su.). "Bugün onun mırıği yok." Caferoğlu 1994: 242

mırık (2) Surat, yüz (Su.; Çr.).

mırık (3) Yapışkan sulu çamur (Külah-Al.).

mırıl Suyun çökeltisi (Çıkırık, Dutçakallı, Gökköy-Çr.). "İçindeki su boşalmış, mırıl kalmıştı yerinde."
Aksu 2013: 32

mırıl olmak Sulu yemeğin beklemekten koyulaşıp bozulması (Çr.).

mırın kırın etmek Nazlanmak, oyalamak, istenilen yanıtı vermemek (Al.; Os.). "Kalubela mırın kırın etmeye yelteniyordu."
Seyda 2006: 257

mırız Yüz (Al.).

mırlaşmak Kedilerin dövüşüp bağırışması (Çr.).

mırmırık (1) Keyifsiz durum (Os.).

mırmırık (2) Yeni mayalanma ya, ekşimeye, şarap olmaya başlamış şıra (Çr.).

mırmırık (3) Tavşan fasulyesi

(Âşıkbüki-Os.).
mır mır konuşmak Başkalarının duyulmayacak denli kısık sesle konuşmak (Obruk-Do.).
mırtlak Mutfak (Al.).
mırt mırt etmek Söylenmek, homurdanmak (Çr.).
Mısdılı Mustafa (Yorgalı-Su.). “Ya yalı yiyeceksiniz ya da Mısdılı dayıyı öpeceksiniz.” Uçakçı, 2006b: 189
mısmıl (1) Eti yenilebilen, murdar olmayan hayvan (Su.; Bademce-Ka.; Âşıkbüki-Os.; Çr.). “Mısmıl hayvan vurulur mu?” Güven 2013: 126
mısmıl (2) İyi, düzgün kimse (Çalyayla-Çr.). “Senin gönül verdiğin / Mısmıl bir adam değil” Gösterir 2011: 188
mışık Kedi (Kalecikkaya-Al.).
mışılak Sürekli akan burnun çıkardığı ses (Çr.). “Mışılak burun, kömüş gibi ne mışıldıyor?” Tdk 1993: 4595
mışıldak → mışılak (Çr.).
mıtırıp 1. Kavgacı (Çr.). 2. Çingene (Çr.).
mitka Ayran (Çr.).
mitırlı Her şeyden korku ya da kuşku duyan, tedirgin olan kimse (Dutçakallı-Çr.).
mıyıldak Mıymıntı, ağır hareket eden kimse (Çr.).
mıyıl mıyıl Ağır davranışlı kimse (Çr.).
mıymıntı Korkak, kişiliksiz, kararsız kimse (Os.; Acıpınar, Göcenovacı-Çr.). “Bırak o herifi! Mıymıntının biri, iki geçiyi bile gudemez.” Kerman 1997: 71
mıy mıy Ağır hareket eden kimse (Çr.).
mıza Gelişmemiş, büyüyememiş (Çr.).
mızgıç 1. Zayıf, büyüyememiş

insan ya da hayvan (Maksutlu-Ka.). 2. Etleri sıkı olan, etine dolgun (İs.).
mızıkdamak Sözüden dönmek, vazgeçmek (İs.).
mızıklanmak Canı yanan köpeğin acı acı bağırması, inlemesi (İs.).
mızırđanmak Homurdanmak (Çr.). “Bir de bu piç Çalık’ı mı güde-lim ağa? diye mızırđandı.” Tahir 2006: 56
mızmırık (1) Gereksinme (İs.). “Bu para mızmırığımı defeder.” Tdk 1993:3196
mızmırık (2) 1. İştaki noksanlık, sonuçsuzluk (İs.). 2. Güvenilme-yen, güven vermeyen (İs.).
mızmırık (3) Karışık, engelli (Çr.).
mızmırıklı → mıcırıklı (İs.).
miço Bir halk oyunu (Çr.).
mididin Baykuş (Çr.). “Mididin gibi başucumu bekleme.” Çorumlu 2009: 1071
midik 1. Küçük, minik (Çr.). 2. Küçük, şişman çocuk (Çr.).
midilik → midik 2 (Çr.).
midyalı Boncuk örgü motifi (Su.).
mil Selin getirdiği kumlu, çamurlu toprak (Demirşeyh, Büyükbolatlı-Su.). “Irmak akar mil ile / Yârim oynar gül ile” Gösterir 2011: 101
milcan 1. 5-6 yaşındaki kız ya da erkek çocuk (Kavşut-Su.). 2. Kişiliği oluşmamış (Kavşut-Su.). “Bizim buzağı eve gelir ya, mehlenin milcanları olmasa.” Yoksul 2013: 155
milek Milli toprak (Çr.).
milican Yemeği yapılan bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).
millemek Sel suyunun getirdiği kumlu, çamurlu toprağı bir yere bırakması (Evcı-Bo.). “Kimi tarlaların bir ucunu milleyip geçmiş.”

Sarıyüce 2006: 32
miltan Gömlek (Çopraşık-Al.).
milucu Çorap örmek için kullanılan ince tel (Çr.).
mimbar Keçi ya da koyun bağırsağına pirinç ya da bulgur dolurularak hazırlanan bir yemek, umbar (Çr.). “Amasya’nın elması / Aşım mimbar dolması” Aytekin 2003: 21
mimkin Mümkün, olanaklı (Çalyayla, Karagöz-Çr.). “Mimkin mi zaba-baha mimbar dolması / Sor da gannımızı doyurak heri” Yoksul 2011: 88
mina Yapı, ev (Ka.). “Binaya mina derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134
minare kırması Çok uzun boylu kimse (Çr.). “Adamın boyu boy değil ki, tam bir minare kırması.” Yoksul, 2013: 11
minasıp Uygun (Ba.; Su.). “Halıma minasıp bişiy bulursanız alurum.” Akbaş 1983: 21
minderi gaba düşmek Konukluğa gittiği yerden uzun süre gelmemek, oturup kalmak (Çr.).
mingirt Bakır kazanların kapağının tutma yeri yapılırken kullanılan bakırcı örsü (Çr.).
minkizsizlik Olanaksızlık (Çitli-Me.).
minko Çiğit oyununda, çukura girmeyen kayısı çekirdeklerinin üç parmak vuruşuyla çukura sokulmasında ikinci vuruş (Çr.).
mintan Gömlek (Yeşilyurt-Al.; Göllet-Ka.; Yarımşöğüt-Su.; Çr.). “Bugün hava yaz güzel / Mintanı beyaz güzel” Ertekin 2006: 33
miras kavgası Beş kişi ile oynanan bir köy seyirlik oyunu (Serpin-Çr.).
mirav Kedi sesi (Çr.).
mirili 1. Her şeyden kuşkulanan kişi (İs.). 2. Huysuz (İs.).

mirtıl Dış yüzü olmayan yorgan (Dutçakallı-Çr.).
mis Her çeşit koku (Çr.). “Dostun nesini gördüm / Bir kutu misten gayrı” Akbaş 1983: 44
misir Mısır (Harunköy, İkipınar-İs.; Ka.; Âşıkbüki-Os.; Su.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Çalışmadan üç ak misir unu getümüş.” Abaz 2004: 122
mismilla Bismelenin kısaltılmışı (Su.; Güvenli-Çr.).
mişmiş Kuşku (Çr.).
mişyaş Kuşku (Çr.).
mitil Yüz geçirilmemiş yorgan, şilte, minder, yatak (Külâh-Al.; Su.; İsmailköy-Çr.). “Mitil yorganını alıp Emir Muslu’da işe başladı.” Güven 2013: 248
mitiş Çocukların ya da eti yenen hayvanların dişilik organı (Su.).
miya Tembel (Su.).
miyancılık Aracılık yapma (Göcenovacı-Çr.). “Hele Yusuf da miyancılığını yapıyorsa, işkilleneceksin o işten.” Gümüş 1977: 17
mizik Küçük (Me.).
mizlemek Saklamak, gizlemek (Çavuşcu-Su.).
mocu Kulpsuz testi (Su.).
mocuk Deve yavrusu (Çr.).
moççuk Yaşı büyük olup büyüyememiş olan kimse (Su.).
moduk Sekiz kilo alabilen bir tahıl ölçeğı (Çr.).
modul → nodul (Yarımşöğüt-Su.).
modullamak Sopayla dürtmek (Bademce-Ka.).
modur → nodul (Çr.).
momu → momu (Çr.).
momu Gerçek dışı korkunç varlık, öcü (Çr.).
momucuk → momu (Os.).
mondik Kadın donu (Ka.).
mor Koyu mavi (Su.).
morç → murç (Çr.).

morminik Yaban menekşesi (İs.).
morsuvan armudu Yeşil kabuklu tatlı bir armut cinsi (İs.).
moruldamak Homurdanmak (Çr.).
mosmorus Konuşma, gizli konuşma, anlaşma (Su.).
mosmoruş → mosmorus (İs.).
moşuldamak → muşuldamak (Çr.).
motollu Motorlu bisiklet (Çr.). "Ne ula o sürüklediğin sığa ölüsü gibi öyle? Motollu ana motollu..." Özçatalbaş 2003: 97
motur Motor, traktör (Al.; Evcibo.; Yağcılar-Ka.; Serban-Çr.). "Altında motur olan / Kendini adam sanır." Ayhan 2002: 168
mozak 1. Palamut meyvesinin kabuğu (Çr.). 2. Ham meyve (Su.). 3. Kozalak (Çalyayla-Çr.).
mozalak (1) Çam kozalağı (Çr.).
mozalak (2) Ham meyve (Su.).
mozuldamak Acıyla inlemek (İs.).
möhüm Önemli (Çr.). "Çok möhüm işi varmış." Gümüş 1977: 11
möhür Mühür (Yeşilyurt-Al.; Çr.). "Barmağında möhür var / Yüreğimde kahır var" Ertekin 2006: 25
mömülü → momu (Çr.).
mucmuluk Obur, oburluk (Çr.).
mucmuruk Çok obur kimse (Çr.).
mucur Sekiz kilo alabilen bir tahıl ölçüğü (İkipınar-İs.; Dereyazıcı, Külah-Al.; Os.; Kamışlı-Su.; Gökköy-Çr.). "Alaca'nın kızları / Birer mucur ekine" Ayhan 2002: 170
mudara (1) 1. Eğreti, sağlam durmayan (Külah-Al.; Çayyaka-Su.; Gökköy-Çr.). "Tabakları mudara koyma sonra kırılır." Tdk 1993: 3215
 2. Bozuk, çürük, işe yaramaz (Külah-Al.; Çr.). 3. Bayağı, basit (Al.; Serban-Çr.). "Puştun akli mudaradır / Dini imanı paradır"

Koçak 1980: 377
mudara (2) Eyvallahı olmamak (Al.; Serban-Çr.). "Çulu yer tuttu, gayrı kimseye mudarası yok." Yoksul 2013: 219
mudara (3) Zayıf, cansız, işe yaramaz, güçsüz (İs.; Teslim-Çr.). "Halifler dedeler oldu avare / Eşlikleri sevdikleri mudara" Ercan 1991: 63
mudara etmemek Önem vermemek, eyvallah etmemek (Çr.).
mudavak olmak İşleyen, çalışan bir şeyin işe yaramaz duruma gelmesi (İs.). "Senin saat mudavak olmuş." Tdk 1993: 3215
muğum olmak İstemedenden kabul etmek zorunda kalmak (Çampınar-Os.).
muğur olmak 1. Alışmak, tutkun olmak (Çr.). 2. Seçeneklerden önemli olanları yitirip, önemsemediğine razı olmak (Os.).
muhaat olmak Bir yere, bir mala sahip çıkmak, onları kollayıp gözetmek (İs.; Su.). "Yayhadığım deneye muhat ol da guşlar yemesin." Kerman, 1997: 71
muhanet 1. Kimseye yardım etmeyen (Obruk-Do.; Os.; Sarimbey-Çr.). "Yâr karşıdan çıkınca / Soldu muhanet alma" Ertekin 2006: 116
 2. Eli sıkı, cimri (Obruk-Do.; Su.; Çıkrık, Mislerovacı-Çr.). "Muhanet dediğin bir yağmur olsa / Kendi tarlasına yağar demişler" Koygun 2002: 111
muhaytol Sahip ol (Çr.).
mukaat olmak Gözetmek, korumak (Obruk-Do.; Kamışlı-Su.; Çıkrık-Çr.).
mulibus Minibüs (Al.).
mulla Molla, hoca (Gökçam-Su.).
mumbar Keçi, koyun bağırsağına pirinç ya da bulgur doldurularak yapılan bir çeşit yemek (Ovakarapınar-Çr.).

arak yapılan bir çeşit yemek (Ovakarapınar-Çr.).
mumdibi "El el üstünde kimin eli var" oyununa benzeyen bir çocuk oyunu (Çr.).
mumdirek Atışın el üstünden ya da diz üstünden yapılacağını anlatan deşenek oyunu terimi (İs.; Çr.). "Bilyesini alarak 'çel çöp, mum direk' diye bağırdı." Kalayoğlu 2017: 37
muumlu Bebek beşiğe belenirken ıslaklığı geçirmemesi için öllüğün altına serilen balmumu ile kaynatılmış su geçirmeyen bez (İs.).
mum tutturmak Korkutmak, disiplin altına almak (Su.; Evcikuzkışla, Güvenli-Çr.).
mundar Kirli, pis (Al.; Çayyaka-Su.; Evcioartakışla, Sarimbey-Çr.). "Köpek havlamakla deniz mundar mı olur?" Tahir 2007: 199
munğarız Perişan (Ka.).
munibus Minibüs (Al.).
munzur Gülünç (Su.).
murasila Hızlı gitmesi için hayvanı dürtüklerde kullanılan ucu sivri şiş, tığ benzeri alet (İs.).
murç Taşları tıraş etmekte kullanılan sivri uçlu demir, taşçı kalemi (Çr.).
murt 1. Akarsuların getirdiği birikinti (İs.). 2. Sıvıların dibine çöken tortu (İsahacı-Al.; İs.; Su.; Çalyayla, Eskiikin-Çr.). "Şarabı murt kurutur / Yiğidi dert kurutur" Kurtoğlu 1998: 65
 3. Kahve telvesi (Çr.).
musdunnuk İstekli olduğu halde istemiyormuş gözükerek nazlanmak (İs.).
musgalı hamır Muska biçiminde kesilen hamurla yapılan bir çor-

ba (Su.).
musgalu Akli dengesi bozuk, deli; muskalı (Âşıkbükü-Os.).
musluk (1) Değirmen taşının üstüne tahıl akıtmak için yerleştirilen tahta araç (Çr.).
musluk (2) Küçük içme suyu deposu, yedek çeşme (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Aşağı odanın önünde gelen geçen yolcuların su içmesi için bir musluk vardı." Arslaner 2016: 256
musmar Çivi (Al.).
musmul (1) Düzgün (Külah-Al.).
musmul (2) Eti yenebilen, mürdar olmayan hayvan (Evcioartakışla, Palabıyık-Çr.). "Musmulun da mundarın da bir yiyicisi vardır." Yoksul 2013: 499.
mustur 1. Suçlu olduğu halde suçsuz görünmeye çalışan, suçunu gizleyen, iki yüzlü (Dutçakallı-Çr.). 2. Arabozucu (Acıpınar-Çr.). "Elma aldım atarsın / Ne musturluk satarsın" Türkoğlu 2007: 173
musturlanmak Acındırmak (Aşağıfındıklı-Su.; Gökçeagaç-Uğ.; Karadona-Çr.).
musturnaz Suçunu kapatmaya çalışma (Çr.).
musul Hayvanlara yem konulan yer (Al.).
muşma Yumruk, zımzık (Âşıkbükü-Os.).
muşmalamak Yumruklamak (Âşıkbükü-Os.).
muştta Yuvarlak iki ağzının ortası bombeli, avuç içine sığabilen bakırcı gereci (Çr.).
muşulak Sürekli akan burnun çıkardığı ses (Gökçepınar-Çr.). "El âleme rezil değil baş olak / Kamalıyla Ahmet Ağa'nın Muşuluk" Akkaya 2011: 458
muşuldak → muşulak (Çr.).
muşuldamak Mandanın yem

yerken burnundan soluması (Çr.).

muşutlamak Bir sırrı ortalığa yaymak (Os.).

mut Bir çeşit tahıl ölççeği (Çr.).

mutlak Mutfak (İs.). “Mutlâımız ayrıydı.” Abaz, 2004: 159

mutvak Mutfak (Al.).

muvacir Göçmen (Su.; Karagöz-Çr.).

muvası İyi yetişmemiş, terbiyesiz kız (İs.).

muza 1. Erkek eşek (İs.). 2. Küçük eşek (İs.).

muza Arabozucu, ispiyoncu (Su.; Boğabağı, Sarimbey-Çr.). “Bahçeye kuzu girdi / Araya muza girdi” Ertekin 2006: 31

muzunnas 1. Yaramaz, içten pazarlıklı, uyumsuz (Karadona-Çr.). 2. Şakacı, muzip (Çr.). “Onun ipiyen guyuya mi inilir, muzunnasın biri.” Kerman 1997: 23

muzunnaslık Yaramazlık (Çr.). “Şu iş zamanı iş gayreti yok da böyle muzunnaslık düşünüyörlar.” Güven 2017: 85

muzur 1. Şakacı (Su.). 2. Yaramaz (Esentepe-İs.; Güvenli-Çr.). “Bi de bebeklerin muzur olusa hele.” Abaz 2004: 117

muzurluk Yaramazlık (İs.; Çayyaka-Su.; Çr.). “Görür görmez de aklına bir muzurluk geldi.” Kalayoğlu 2017: 82

mücâret Muhakkak, mutlaka, kesinlikle (Çr.). “Seni âşama mücâret bekliyorum.” Kerman 1997: 23

mücerret: Muhakkak, mutlaka, kesinlikle (Göcenovacığı-Çr.). “Demedim mi? Gelecek mücerret demedim mi ben?” Gümüş 1977: 34

müdüne Bir şey beklemek (İs.).

mühlüz Yoksul, parasız (Dutçakallı-Çr.). “Rençper isen tarlayı üçle, malcı isen yaylada kışla, mühlüz ola-

yım dersin uykuya başla.”

Türkoğlu 2007: 170

mülayim Uslu (Çr.).

mülaza Doğruyu bulmak için yapılan söyleşi (Su.; Karagöz-Çr.).

mülefes Her şeye aldırış etmeyen kişi, gamsız (Âşıkbükü-Os.).

mülemma olmak Kendi özüne benzemez bir karmaşaya sürüklenmek (Os.).

mülenbah Bulaştırma, karıştırma (Os.).

Mülük Müzeyyen (Çr.).

mürdümük (1) 1. Küçük taneli dolu (Os.). 2. Sert kar tanecikleri, bulgurcuk (Çr.). “Amanım, dünden nasıl mürdümük yağdı?” Tuluk 1991

mürdümük (2) 1. Bir tür çalı (İs.). 2. Ufak tefek, minyon yapılı kişi (İs.).

mürt Sıvıların kabın dibine çöken tortusu, murt (Âşıkbükü-Os.).

müslüm çorap Bir çeşit kahverengi kadın çorabı (Göcenovacığı-Çr.). “Şöyle soğan kabuğu rengi müslüm çorap almalı bir de.” Gümüş 1977: 128

müsrüf Sünepe, kötü giyimli, dağınık (Çıkrık-Çr.).

müsürgeç → aktaracak (Ka.).

müşütlemek Kötü anlamda müjdelemek, ispiyonlamak (Âşıkbükü-Os.).

müvezi Postacı (İs.).

müzevir Dedikoducu, laf getirip götüren, gammaz (Su.; Arpalık, Çalyayla, Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Söz taşımazsa müzevirin dili kaşınır.” Yoksul 2013: 580

müzüm Lüzum, gerek (Âşıkbükü-Os.). “Onun denemesine hiç müzüm yok.” Arslaner 2016: 179

müzümsüz Hoş olmayan işler yapan, gereksiz, lüzumsuz (Gökçam-Su.).

N

nâakıt Ne zaman (Çalyayla-Çr.).

naal Nasıl (İs.). “Naal babam şöyle beş arık ayücundaymış.” Abaz 2004: 105

naapiyon Ne yapıyorsun? (Çr.).

naaziyo Ne gezer, maalesef (Çr.). “Naaziyo bacım şergada ki heç sor ma.” Özçatalbaş 2002: 30

nabızar Köye yakın tarla (Örükaya-Al.).

naç Eskiden çocukların yassı, düzgün taşlarla oynadıkları bir oyun (Mustafaçelebi-Çr.). “Elindeki naç taşını dikilen hodağa değmemek üzere atar.” Çorumlu 2009: 1229

nâdar Ne kadar? (Su.; Çalyayla-Çr.).

nadarsız 1. Obur (Çr.). 2. So murtkan (Çr.).

nafaat Ne zaman (Su.; Karagöz-Çr.).

nağada Ne kadar (Âşıkbükü-Os.). “Bizim köye bi hanım geldi ki nağada öğsen yerüdü.” Arslaner 2016: 178

nağakit Ne vakit, ne zaman (Âşıkbükü-Os.). “Nağakit öğlen oldu, ne zaman akşam oldu bugün hiç anlamamadık.” Arslaner 2016: 256

nağmi Ne gibi (Su.).

nahal Nasıl (Harunköy-İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Hemen gapıya nahal gaktı?” Abaz 2004: 150

nahas Ne oldu da, nasıl oldu da (Su.; Çr.).

nahı Hangi (İs.).

nahıs İnatçı, yola gelmeyen (İs.).

nahlet Lanet (Kalecik-Me.). “Yumur taya kulp bulup da / Takanlara nahlet

olsun” Piroğlu 1981: 88

nahnah Genizden konuşan (Çr.).

nahni Yahni (Âşıkbükü-Os.).

nakas Ters, inatçı (EskiekinGüvenli, karagöz-Çr.).

nakır Sığır sürüsü (Me.; Dutçakallı-Çr.).

nalçaba Bakır ya da çinkodan yapılan saplı su kabı, maşrapa (İs.).

nal çakma Beş kişi ile oynanan köy seyirlik oyunu (Çr.).

nalet Lanet (Al.; Âşıkbükü-Os.; Büyükdivan-Çr.). “Nalet olsun sömürücü nakas insana.” Ayhan 2002: 260

nallama Çatı çatmada kullanılan, bir ucu yuvarlak, öteki ucu keskin bakırcı çekici (Çr.).

namazlağı Üstünde namaz kılınan kilim, post gibi şeylerden yapılmış seccade (Alacahüyük-Al.; Çr.). “İçinde post, namazlağılar serili.” Demiryürek-Ozulu 2017: 140

namazlağı Seccade (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.). “İbrığına su koy, havlusunu ısıt, namazlağusunu seriver yavrım.” Arslaner 2016: 256

name (1) Bildiğini bilmez gibi görünen kimse (Su.).

nâme Hava, caka, tavır (İs.).

namet Ekmek, buğday tuz, gibi kutsal sayılan nesnelere, nimet (Al.; Su.; Çıkrık-Me.). “Aha şu namet gozüme dursun yalanımış.” Gümüş 1977: 62

namıs Namus (Su.). “Yok canım yalandır dedim ama, namıs meselesi.” Gümüş 1977: 20

namıssız Namussuz (Çr.). “Bak namıssıza, dedi İsmail.”

Gümüş 1977: 11

namız Kümes hayvanlarının mahmuzu (Çr.).

na mi Ne gibi (Su.).

namkür İyilik bilmez (Çıkrık-Çr.).

namz → namız (Çr.).
nanaklı Burnu büyük (Su.).
naneli Huylu, geçimi zor kişi (İs.). “Kız kısmısın, bir el kapısına varacaksın halbuysa. Bu kadar naneli olmanın ne nüzumu var?”
 Gümüş 1977: 123
nanemolla Gereksiz ayrıntı ile zaman harcayan, aşırı titiz, herşeyden huylanan kişi (İs.).
nanki Hangi (İkipnar-İs.). “Nanki daş, nanki dayak atdı.”
 Abaz 2004: 123
nankün Hangi gün, ne zaman (Harunköy-İs.). “Nankün gelicēn?”
 Abaz 2004: 133
nantı Sapsız bıçak (Çr.).
nāpmalı Ne yapmalı (Çr.). “Bu kediyi nāpmalı, minareden atmalı.”
 Caferoğlu 1994b: 105
narar Ne arar (Göcenovacığ-Çr.). “Hastir ulan, tutturmuşsun bir Alosman sen de... N’arar Alosman burada?”
 Gümüş 1977: 77
narasın Öyle değil, hayır (İs.; Su.; Çr.). “Cenk kitabından başka kitap n’arasın mahpus sürgünü sandığın-da?”
 Tahir 2007: 240
nare Güç, direnç (Çr.). “Ayakta dikilmeye naresi yok.”
 Tdk 1993: 3239
narfaşa Su taşı (Ovasaray-Çr.).
nargüz → çiğdem eğlencesi (Kalecikkaya-Al.). “Nargüz keldi körünüz / Körümlüğnü beriniz.”
 Özkan 2004: 40
nari İnce ağızlı, enli bakırcı çekici (Çr.).
narpız 1. Nane (Dutçakallı, Gökköy-Çr.). 2. Yabannanesi (Evcı-Bo.; Su.). “Narpız yaktım çorbaya / Çabuk gel gir torbaya”
 Aytekin 2003: 135
narpis Yabannanesi (Su.).
narpuş Nargilenin hava çekecek deri borusu (Çr.).
narpuz Yabannanesi (Çr.).

nası Nasıl (İs.; Çr.). “Hemen nası geliyomuş öyle göçüp giden!”
 Özçatalbaş 2003: 8
nasırâni İnat, ters, geçimsiz (İs.).
nasibet İlgi (Os.).
nasibetli İlgili (Os.).
nasibetli söz Olaylarla ilgili, uyumlu söz (Os.).
nasibetsiz 1. Münasebetsiz, kaba, sözünü bilmez (Os.; Çr.). 2. Pis (Hacıhamza-Ka.). “Nasibetsizliğin nüzumu yok.”
 Kerman 1997: 23
nasibetsizlik etmek Yerinde olmayan davranışta bulunmak (Os.).
nasibetsüz → nasibetsiz (Âşıkbükü-Os.).
nasibi bağlı Kısmeti kapalı (Su.; Karagöz-Çr.).
nassın Nasılsın? (Göcenovacığ-Çr.). “Çağırası geldi adlarını. Nassın Döne’m, ey misin? diyese geldi.”
 Gümüş 1977: 99
nastik Lastik (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.).
naşapa Bir çeşit su kabı, maşrapa (Yağcılar-Ka.; Âşıkbükü-Os.).
natır Düğünlerde oynanan köy seyirlik oyunu (İs.).
natura Asap, sinir (Çr.).
navrak Yüz, surat (Su.; Dutçakallı-Çr.). “Kızılığa kiren, çehreye navrak Diyeni görürsen Çorumludur o”
 Gösterir 2014: 80
navrız Nevruz (Su.).
nay Oyun sırasında yapılan hamlenin geçerli olup olmadığını belirten söz (İs.). “Nay yanıtını alınca diğer odaya geçiyordu.”
 Kalayoğlu 2017: 61
naydicân Ne yapacaksınız? (Örenseki-İs.). “Naydicân işte?”
 Abaz 2004: 126
naynımırık Kaypak, güven ver-

meyen, düşük ahlaklı kişi (İs.).
nâziyo Yok, ne gezer (Su.). “Ozani’yim bende talih naziyo / Evde aş yok avrat mehle geziyo”
 Yoksul 2011: 88
nazlım Sessiz, uysal (Su.; Çr.).
nebet Nöbet (İs.; Âşıkbükü-Os.). “Biyol da dērmenden nebet alıp bi gece gidelleridi.”
 Abaz 2004: 159
nebîm Ne bileyim (Karkın-İs.; Su.). “Nebîm ne diyola oña.”
 Abaz, 2004: 147
ne biyim Ne bileyim (Gölköy-İs.). “Dibini bicāni ben ne biyim.”
 Abaz 2004: 165
necek Ne kadar (Çayhatap-Çr.). “Necek ikram etsen onu hiç bilmez / Canım yandı onun için söylerim”
 Ercan 1991: 428
neci Kim, ne (Su.; Karagöz-Çr.).
necik Nedir? (Çr.).
neçe Nice (Akçalı-Su.; Çr.). “Neçe pa-dışahlar, neçe hükümdar / Çoklarını yedi yıktı ahla zar”
 Arız 2005a: 288
nediciyk Ne yapacağız? (Al.).
ne faat Ne zaman (Al.; İs.).
nefes dāmesi Nazar (Su.).
neflenmek Yararlanmak (Çalyay-la-Çr.).
ne gadak Ne kadar (İs.). “Ne gadak galdıysa? Bi ay mı galdı, ikay mı galdı?”
 Abaz 2004: 159
nege Neye (Kalecikkaya-Al.).
neğseri (1) Olağanüstü soğuk (Os.).
neğseri (2) Çok büyük çivi (Âşıkbükü-Os.).
ne haat Ne zaman (Çr.).
nehas Ne oldu da, ne sebeple (Serban-Çr.). “O rakipler bizi niçin boş beller / Demezler mi Hak aşkı nehas verdi”
 Koçak 1980: 305
nehre Süt kabı (Kuyucak-Me.).
nekdp Mektup (Su.).
neki Ne oluyor? (Al.; Karagöz-Çr.).
nelbebi Leblebi (İs.; Çr.).

nelbebici Leblebici (Çr.). “Nelbebici nohudu dükkânda görse / Nasılsınız diye halini sorsa”
 Ozulu 2013: 91
nemârek Bana ne, neme gerek, beni ilgilendirmez (Os.; Su.; Çr.). “Nemârek benim elin üç keçisi beş oğlağı.”
 Kerman 1997: 23
nemilâzım Neme gerek, beni ilgilendirmez (Su.; Çr.). “Nemilâzım, ben böyle garışık işlere garışmam.”
 Kerman 1997: 23
nemi lâzorum Neme gerek, beni ilgilendirmez (İs.). “Ben garışmam, benim nemi lâzorum.”
 Abaz 2004: 167
nemse Bir çeşit tavuk (Çr.).
ne nasibet Ne ilgisi var ki? (Os.).
nencâcuk Ne kadarcık, çok az (İs.).
nence Ne kadar (Göcenovacığ-Çr.). “Nence insanı kendimize döndürsek onca iyi.”
 Gümüş 1977: 131
nene 1. Büyükanne, nine (Çr.). 2. Kaynana (Su.). 3. Üvey anne (Âşıkbükü-Os.). “Nene tandıra sırtını verip camış gibi uzandı.”
 Özçatalbaş 2002: 51
nenkisi Hangisi (Karkın-İs.). “Nenkisini haber veriim.”
 Abaz 2004: 143
neni Ninni (Or.; Akçalı-Su.; Çr.). “Benim yavrum şimdi uyur / Nenni bebek nenni nenni”
 Oğuz 2007a: 87
nerdek Yemeklere ekşi tat vermek amacıyla kaynatılarak hazırlanan dağ eriği suyu (Gökköy-Çr.).
neriyâdar Nereye kadar (Çr.). “Arıya arıya canım çıhacâdı, kimbilir neriyâdar gediciâdim.”
 Çorumevi 2000: 18
neste Eşya, nesne (Çr.).
ne şaal Nasıl, ne biçim (Su.; Çr.). “O ne şaal şey, heç öyle olur mu?”
 Tuluk 1991
neşağal Nasıl, ne biçim (Çr.).
nevil (1) Renklilik, parlaklık (Çr.).

nevil (2) Yüz, surat (Su.).
nevir Yüzün rengi, bet beniz (Eskiekin-Çr.).
nevri dönmek Kişinin renginin solması (Al.; İs.). "Koyunun kuyruğundan nevri dönüyor bak." Gümüş 1977: 123
nevür Yüz görüntüsü, imaj (İs.).
ne yağı Ne taraf (Bademce-Ka.). "Sülalenin adı İmamla emme kiblenin ne yağı oldunu bilmezle." www.bademce.com
neyi Falan (Âşıkbükü-Os.). "Ekmek neyi de istemedi bizden." Arslaner 2016: 256
neynedin Neyledin, ne ettin (Çr.). "Sen bir haramisin yolda durursun Benim Hurşud'umu neynedin Arap" Çorumlu 2009: 1399
neynim Ne yapayım? (Morsümbül-Çr.).
neysem Neyse, öyle olsun (Karagöz-Çr.). "Neysem çay hazırladım, zeytinimiz var." Destanoğlu 2006: 239
nezet Tat (Yeşilyurt-Al.). "Gönül böyle çekek bu hasireti / Bülbül hasiretten aldı nezeti" Yöndem 1983: 58
nezetli Tadı güzel (Çr.). "Ağzınıza ilayık, pancar da çok bir nezetli olmuş." Gümüş 1977: 14
nezik İnce, duygulu (Çr.).
nezlebağ Atlara süs için örülen örgü (Su.).
nıkkal Kanatlıların gagası (Dutçakallı-Çr.).
nızlam Büyük olasılıkla (Göcenovacı-Çr.). "Tabi o salta sırtında oldukça nızlam tavşanı tutamazdı." Çorumlu 2009: 1651
nızlan 1. Olanaksız (Çr.). 2. Kesinlikle (Çr.).
nifirini dökmek Suratını asmak, kızmak (Al.).
niğit Yiğit (Âşıkbükü-Os.). "Bir galkma ile Niğit Dağı'ndan gelen Karayar Deresi'ne bağlanır."

Arslaner 2016: 65
niitcök Ne yapacağız (İs.). "Askelik böyle alamayan geçer mi? Niitcök?" Abaz, 2004: 157
nine Yenge (Bademce-Ka.).
nino Don yapmak için kullanılan bir kumaş türü (Çr.).
nisan Dil, lisan (Su.).
nisleme Yeşil mercimekten kıymayla yapılan bir yemek (Sarılık-Çr.).
nişan atma Nişanı bozma, evlenmekten vazgeçme (Çr.).
nişanı Nişanlı, yavuklu (Çr.).
nişapa Maşrapa (Bademce-Ka.).
nişedir Özür, kusur (Çr.).
nişlemek Ne yapmak, nasıl olmak? (Çr.).
nişün Ne için (Kalecikaya-Al.).
niydelim Ne yapalım (İs.). "Hemen bunu neydelim, yüzeli dedük." Abaz 2004: 100
niydicök Ne yapacağız (İs.). "Niydicök şimdi, ayakgabıyı esgitmişin." Abaz 2004: 157
nizol Nüzul, felç (Çr.). "Nizollara tutulursun inşallah!" Yoksul 2013: 509
noda Üstü toprakla örtülmüş saman yığını (Kavşut-Su.).
nodul 1. Üvendirenin ucundaki sivri demir ya da çivi (Külah-Al.; İs.; Çitli-Me.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Sarimbey-Çr.). 2. Ucu çivili sopa (Su.). "Ata kamçı, eşeğe nodul gerekli." Yoksul 2013: 80
nodullamak (1) Aklını başına getirmek, uyarmak (Çr.).
nodullamak (2) Hayvanı üvendire ile dürtmek (İs.).
nodullu → Nodul (Su.). "Ucu nodullu iğde sopasını eşeğe dokundurdu." Gümüş 1977: 121
nodur → nodul (Obruk-Do.).
noduruz Kaba, hoşgörüsüz, ince-

likten anlamayan (İs.).
nogay Çift atlı arabalara yedek olarak koşulan üçüncü at (Os.).
norbat Sözleri, davranışları çok kaba insan, nobran (Os.).
nörek Ne yapalım? (Çopraşık-Al.; Gökçam, Yarımşögüt-Su.). "Onlar da noerek derler." Sağmen 2009: 175
Nori Nuri (Çr.).
nöker Çoban (Kuyucak-Me.).
nörecük Ne yapacağız? (Al.).
nöreken Egerlere gümüş kakmak için kullanılan bize benzer bir araç (Çr.).
nörüyon Ne yapıyorsun? (Çopraşık-Al.; Gökçam, Kamışlı, Yarımşögüt-Su.; Küçükpalabıyık-Çr.). "Yine aklıma düştü / 'Nörüyon' dedikleri" Aytekin 2003: 59
nugay → nogay (Çr.).
nuhus Nüfus (Su.; Çayhatap-Çr.). "Şah Hatayı der ölmesin / Nuhusun geri goymasın" Caferoğlu 1994: 141
nuşdak Yumruk (İs.).
nuşka Yumrukla vurma (Me.).
nuşut Musluk (Çr.).
nutgu gurumak Basireti bağlanmak (Su.).
nutku durmak Şaşırıp kalmak, bir şey düşünememek (Al.). "Nutkum durdu çocuklar yavu." Destanoğlu 2006: 13
nutku tutulmak Yeme isteği azalmak (Çr.). "Karnımı tam doyum ramadı. Nutku tutuldu, çimçimlenip kalktı." Güven 2010: 137
nü → nüğ (Su.).
nüce Nice (Çr.). "Nüce dâ başında yayılan atlar / Yavrumun goynuna girmesin yatlar" Caferoğlu 1994: 145
nüğ İki yüz dirhemlik ağırlık ölçüsü, yarım okka (Me.).
nüğü → nüğ (Os.).
nümere Numara, rakam (Çr.).
nüsük (1) Yüzük (Âşıkbükü-Os.).

nüsük (2) Yarım ceviz kabuklarının altına saklanan nesneyi bulmaya dayalı bir oyun (Âşıkbükü-Os.). "Dedemlerin zamanında eski odada sabaha kadar nüsük oynamış evli barklı adamlar." Arslaner 2016: 256
nüşedir (1) Nişadır (Çr.).
nüşedir (2) Özür, kusur (Çr.).
nüzol İnme, felç (Çr.). "Nutfu Em-mimi bir nüzol götürdü / Cemahat'ı astım yedi bitirdi" Kurtoğlu 1998: 12
nüzum Gerek, gereksinim (Göcenovacı-Çr.). "Ona buna ilanet vermenin ne nüzumu var?" Gümüş 1977: 3
nüzümsüz Gereksiz iş yapan kimse (Gökçam-Su.; Güvenli-Çr.).

O

o adanı O zamana kadar (Al.).
oba Bir soydan kimselerin oluşturduğu topluluk, kalabalık (İmat-Al.; Kamışlı-Su.; Sarimbey-Çr.). "Gönül bağından derilen / Çiçeklerle süslü obam" Ercan 1997: 79
obey O yan, o bölüm (Çr.).
obir Öbür, diğer (Karagöz-Çr.). "Obir diğeri bunlardan aşağı durmak için ankarların ardiyım diyerek oyuna başlanır." Çorumlu 2009: 1229
o biri Diğeri, bir başkası (Karagöz-Çr.). "O biri acılı kıyma soğanlamış." Özçatalbaş 2002: 43
obürsü gün Dünden önceki gün (Güvenli, Karagöz-Çr.).
ocak (1) Tüp (Al.).
ocak (2) Sebze meyve ekilen çukur (Su.; Dutçakallı, Kirazlıpınar-Çr.). "Gül ektim ocak ocak / Topla-

- dım kucak kucak”
Türkoğlu 2007: 174
- ocakbaşı** Mutfakta pişirilen yemeklerin kaplara aktarıldığı yer (Çr.). "Ocağın oda zeminine doğru taşmış, elli altmış santim genişliğindeki çıkıntıya ocakbaşı derler."
Çorumlu 2009: 1203
- ocakeşşegi** 1. Ocakta odunları dayayarak çatmaya yarayan üç ayaklı, ön tarafı başlıklı demir araç, sacayağı (İs.). 2. Yanan çirayı, idare lambasını üzerine koymaya yarayan demir araç (Eskice, Ovasaray-Çr.).
- ocaklık** Oda içinde ateş yakmaya yarayan yer (Al.; Or.; Beydili, Çalyayla-Çr.). "Ocaklıktan al, bucaklığa koy." Yoksul 2013: 514
- öce** O gece (İs.). "Öce söz yuzü tahılınca duvalanıy." Abaz 2004: 95
- o daalcikten** Bilip de bilmezmiş, duyup da duymamış gibi davranarak (Çr.). "O daalcikten ağzını yohla, bizim işten haberi var mı?"
Kerman 1997: 71
- o daalceden** → o daalcikten (Çr.). "Buna Çorumlu o daalceden der ya."
Ozulu 2016: 23.
- o daalden** → o daalcikten (Su.; Çr.). "Hoca, cümle gapısımın zelzesiyen birlikte sallandığını eşitmiş, o daalden seslenmiş."
Çorumevi 2001 : 16
- o dâni** O kadar, çok (Çalyayla-Çr.). "Üç garınca gotürürdü / Nah o dâni iriydim ben" Yoksul 2011: 44
- oda yolu** Düğünlerde oda sahibi, hanedan olan kimselere verilen armağan (Su.).
- o degül yüzden** Hiç haberi, ilgisi yokmuş gibi (Âşıkbükü-Os.). "Hiç o degül yüzden bi şey bellü etmiyomuş." Arslaner 2016: 178
- odra** Lades (Alacahöyük-Al.).
- oduşlu** Karşılıklı, yapılan iyiliğe karşılık (İs.).
- ofât** O zaman, öyleyse (Obruk-Do.; İs.; Kamışlı-Su.). "Ben girdim derdi ofât." Abaz 004: 105
- ofâtaca** O zamana kadar (İs.). "Ofâtaca hiç gormedük."
Abaz 2004: 159
- ofba** Konuşkan, dillek (Gökçam-Su.).
- oflaz** İyi, güzel, eksiksiz, tam (Bolatlı-Su.).
- oggabaz** Geremediği halde kendine görev çıkaran (Su.; Karagöz-Çr.).
- oggalı** 1. Oturaklı, ağır (Su.; Karagöz-Çr.). 2. Derli toplu (Su.).
- oggalık** Fırın ekmeği (İs.).
- oggası çamdan** Vurdumduymaz, delimsi (Su.).
- oğada** O kadar (Bademce-Ka.).
- oğarmak** Onarmak (Çr.).
- oğart** Doğru dürüst, iyi (Çr.). "Yeğeni oğart iş görür." Tdk 1993: 4609
- oğartma** 1. Düz, doğru (Çr.). "Yahu oğartma gitsene tersine gidiyosun." Tdk 1993: 4609
2. Kumaş ya da benzerlerinde düz yüz, parlak yan (Çr.).
- oğlaman** Bir yaşındayken yavru-layan koyun ya da keçi (Ovasaray-Çr.).
- oğlan havlası** Oğlu olan ailenin bunu kutlamak için komşulara dağıttığı helva (İs.).
- oğmaç** 1. İnce bulgurla karıştırılan aşurelik buğdayın soğan, yumurta akı ile yoğrulup parmakla biçim verildikten sonra pişirilmesi ile hazırlanan bir köfte yemeği (Çr.). 2. Tereyağda pişirilen yumurtaya yufka ufalanarak yapılan yiyecek (Os.; Gökçam-Su.; Çr.).
- oğmaç aşı** Elle ufalanmış hamur-

- dan yapılan çorba (İs.).
- oğöncek** Övünmeyi çok seven kimse (İs.).
- oğondür boğondür** O günden beri (Su.).
- oğrun** Gizli, saklı (Su.).
- oğşalamak** Ovalayarak yıkamak (İs.).
- oğul** Arıların baharda çıkardığı yavrular (Evcı-Bo.; İs.; Evcıortakış-la-Çr.). "Köy halkı oğul vermiş gibi izbelerden dışarı fırlayıverdi."
Sarıyüce 2006: 59
- oğul balı** Baharda çıkan arı yavrularının yaptığı beyaz, iyi bal (İsahacı, Kayabüğüt-Al.; İs.; Körkü-Su., Elmalı-Çr.). "Benim yârim gül dalı / Dudağı oğul balı"
Gösterir 2011: 123
- oğulluk** Üvey oğul (Su.; Çr.).
- oğultmak** Hastalığını iyileştirmek, geçirmek (Çr.).
- oğundurmak** 1. Ses çıkarmadan çırpınmak, dövünmek (İs.). 2. Ovuşturmak, ovalamak (Çr.). "Hamamda beni eyce oğundurdu."
Tdk 1993: 4609
- oğursak** Oğlağı ya da kuzusu ölmüş sütlü davar (Âşıkbükü-Os.). "Yaylacılık yaparken önce oğursak keçileri sağardık."
Arslaner 2016: 256
- oğurttan** Birdenbire, anlamadan (Çr.).
- oğuş** Bereketli, çok (Çr.). "Bu yıl mahsulat oğuş oldu." Tdk 1993: 4610
- oha** Sığır yürütme ünlemi (Kaya-ağzı-İs.). "Oha, dedi kafası karmakarışık." Gümüş 1977: 25
- ohah** Sığır durdurma ünlemi (İs.).
- ohlaz** → oflaz (Su.).
- ohul** Okul (Gökçam-Su.). "Gız gısmı ohulda noorecek diye göndermemiş."
Sağmen 2009: 117
- ohumak (1)** Okumak (Harunköy-İs.; Çr.). "Her biri Tanrının ismini ohur / Dinl'imdi bülbül gor nece şakır" Caferoğlu 1994: 149
- ohumak (2)** → okumak (İs.).
- ohuyucu** → okuyucu (İs.).
- ohuyuntu** → okuntu (İs.).
- ok (1)** Baklava hamuru açmakta kullanılan çirasız tahtadan yapılmış bir çeşit oklava (Çr.).
- ok (2)** Kırdada oynana bir çocuk oyunu (Çr.). "Sert ağaçtan kazgıçlar, top, ok, civ gibi kır oyunlarına mahsus aletler hazırlanıyordu."
Çorumlu 2009: 93
- ok (3)** Tapanı çekmek için hayvanlara bağlanan ağaç (Alacahöyük, İsahacı, Kıcılı-Al.). "Okunu, tutağını kayımcı çakmış / Ben böyle tapanı bir iras geldim"
Arısoy 1970: 91
- okaten** O kadar (Al.).
- ok atmak** Miras kalan malları ya da başka bir şeyi bölüşürken ad çekmek (İs.; Çalyayla-Çr.).
- okcu üzümü** Beyaz, hafif uzun bir üzüm cinsi (İs.).
- okcül** → ökçül (Çr.). "Tamam okcül kim yatacak?" Özçatalbaş 2002: 87
- okçur** Lastik (Bademce-Ka.).
- okgel** → okkel (Çr.). "Ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; seksek, topal sasak ... okgel..." Özçatalbaş 2002: 87
- okkel** Kız çocuklarının oynadığı bir çeşit taş oyunu; bu oyunda kullanılan düz, yassı taş (Gök-köy-Çr.). "Okkel oyununda ilk olarak yere bir kare çizilir." Oğuz 2006b: 43
- oklâ** Oklava (İs.; Su.).
- oklağ** → oklağaç (Alacahöyük-Al.).
- oklağaç** Oklava (İs.; Bademce, Göllet-Ka.; Os.; Çalyayla-Çr.).
- oklav** Oklava (Kalecikaya-Al.).
- okremek** Atı, eşeği otlu bir yere bağlamak (Su.).
- okşalamak** Okşamak (Çr.). "Tayın

dizgine alıştırır gibi okşalaya okşalaya..." Tahir 2006: 16

okşamak Benzemek, andırmak (Alacahöyük-Al.).

okuk Okul, mektep (İs.).

okumak Düğüne, nişana, mevli-de çağırarak, davet etmek (Çalyayla, İsmailköy-Çr.). "Eşeği düğüne okumuşlar, 'ya odun eksik ya su' demiş." Yoksul 2013: 291

okumuşluk Okur yazarlık (Çr.). "Benim okumuşluğum yoktur."

Tahir 2008: 352

okunaklı Alımlı, çekici (Güvenli-Çr.). "Allah işini rast getirsin, çok okunaklı kız." Yoksul 2013: 43

okunmak Çağrılmak, davet edilmek (Çalyayla-Çr.). "Bildik gördük kim varsa düğüne okunsun isterim." Gümüş 1977: 149

okuntu Küçük armağanlarla yapılan düğün çağrısı, davetiye (Yeşilyurt, Külah-Al.; Yarımsöğüt-Su.; Dutçakallı-Çr.). "Okuntumuz sayılsın / Bildiklere yayılsın" Gösterir 2011: 245

okuntucu Düğüne, nişana çağrılı olan (Su.).

okuyucu Davetçi (Os.; Beydili-Çr.). "Tellal Hüseyin emnim de okuyucu olarak dolaştı." Lâçin 2007/62: 7

okuyuntu 1. → okuntu (Ka.; Çalyayla, Eskiakin, Gökköy-Çr.). "Sana okuyuntunu peşin vermeyeceğim." Güven 2017: 23

2. Düğüne dışarıdan gelen konuklar (Boğazkaya, Hisarkavak-Me.).

okuyuntu düğün Çok sayıda köy halkının davetli olduğu düğün (Beydili-Çr.).

öküz Öküz (Çayhatap-Çr.). "On iki öküzü bir gazana dolduran / İndim niyaz ettim Hacı Bekdeşe"

Caferoğlu 1994: 140

öl Oğul, evlat (Çr.). "Bi ölüm olsa da esdiriversem / Al yeşil bayrakla kesdi-

riversem" Caferoğlu 1994: 143

ola Acaba (Evcı-Bo.; İshacı-Al.; Serban-Çr.). "Bunlar da yıldız mı ola derken oraya ulaşıyoruz."

Sarıyüce 2006: 119

olaman Son doğan çelimsiz oğlak (Âşıkbükü-Os.).

olan Oğlan, erkek evlat (İs.). "Bi yol da olan tarafına gidiyola."

Abaz 2004: 95

olba Sol bacadan çıkan aşık (Çr.).

olçum Elinden iş gelmediği halde kendini verimli gösteren kimse (Su.).

oldü bugünden Öteden beri, doğduğundan beri (Çr.).

oldum olası (1) Öteden beri, kendimi bildim bileli (İs.; Su.; Çr.).

oldum olası (2) Gelişigüzel (Çr.).

olgamak Yırtık ya da söküğü çatalığne, çuvaldız gibi araçlarla teğelleyip kapatmak (İs.).

olgörüp 1. Olanaksız, olamaz (Çr.). 2. Bir türlü (Os.; Su.; Eskiakin, Tatar-Çr.). "Bu kariya olgörüp söz anlatamadım." Tahir 2004: 173

oltan 1. Kesilip dikilmeye hazırlanmış yemeni (İs.). 2. Mest ya da yemeni yüzünü köseleye tutturmak çin yapılan iri dikiş (Çr.).

oluk (1) Ahırlarda hayvanların yem yediği içi oyuk, yerden yüksekçe ağaç (Çr.).

oluk(2) İçinde üzüm ezilen çam ağacından oyulmuş tekne (İs.). "Bol üzümlü Ayarık / Olukları dayarık" Ercan 1997: 87

oluk (3) İçi oyularak pınarların önüne konan ağaç (İs.; Kargı Yaylası-Ka.). "Yosunlu oluklar donmuş buz tutmuş / Dertliler derdini sende avutmuş" Ercan 1991: 393

oluk (4) Pekmez yapma mevsimi

(Os.). "Türkü söyler çocuklar / Başlayınca oluklar" Çağlar 1952: 36

oluk etmek Pekmez yapmak (Os.).

olukluk Yemeye uygun olmayan, daha çok sirke, pekmez yapmaya elverişli üzüm (İs.).

oluşuna Çok bol, yığın yığın, olabildiğince (Çr.). "Bağlarda bu yıl meyveler oluşuna yeğin."

Tdk 1993: 4612

omaç Kuru ekmeği ufalayıp yağda yumurta ile kızartarak yapılan yemek (Fındıklı-Or.; Dutçakallı, Gökköy, Mustafaçelebi-Çr.). "Ağam, azağma omaç dür ki anayım seni."

Yoksul 2013: 14

omaça Sığırların topuk kemiği (Çr.).

ömak Ovmak (Çayhatap-Çr.). "Çatıtar ocah daşını / Ödular gızın başını" Caferoğlu 1994: 141

ombeş On beş (İs.). "Emmime yıldırım düşmüş, ombeş yaşında ölmüş." Abaz 2004: 104

ombul ombul Oburların yemek yerken çıkardıkları ses (Çr.).

omca Ağır kütük, odun yükü (Âşıkbükü-Os.).

omuzluk Omuzda su taşımakta kullanılan sopanın altına gelecek biçimde omuza yerleştirilen yastık (Çr.).

oñaberi O tarafa doğru (Âşıkbükü-Os.).

oñarmak Düzeltmek, tamir etmek (Çr.).

oñartmak Bozulan, kırılan nesneyi yaptırmak, düzelttirmek (Çr.).

onaş Büyüme, gelişme, boy atma (Çr.).

onat İyi, güzel, düzgün (Serban-Çr.). "Çarkı kader yine döndü tersine Acep onadına dönmez mi ola?"

Koçak 1980: 5

onatça Güzelce, iyice (Çr.).

onatmak Düzeltmek, bakımını yapmak (Çr.).

onbilli Açık saçık tümcelerle şakalaşan kimse (İs.; Su.; Karagöz-Çr.).

oncacık O kadarcık (Çopraşık-Al.; Su.).

oncâz O kadar (İs.; Çr.).

önceklilik Benlik, kendini övme, öğünme (Çr.).

onculayın (1) O kadar çok (Aşağı-fındıklı-Su.; Güvenli, Karadona-Çr.).

onculayın (2) 1. Onun gibi (Al.). 2. Çok değerli, çok güzel (Çr.). "Onculayın gızı heşlediler, bu evlilik olmadı." Kerman 1997: 67

ondalama Bir malı onda bir oranında kazanç ya da indirimle satma (Çr.).

ondan gari Ondan başka (Su.).

ondan kelli Ondan sonra, ondan dolayı (İs.; Çr.).

oñdurmak (1) Hastalığı iyileştirmek, geçirmek (Çr.). "Kurban olduğumun elleri nasıl bir eller... Ondurucu bir eller..." Tahir 2006 : 167

oñdurmak (2) Varlıklı olmasına etken olmak, kalkındırmak (Evcı-Bo.; Mislerovacığ-Çr.). "Kömür-cülük kişiyi ne ondurur, ne dondurur." Sarıyüce 2006 : 129

oñdurmak (3) 1. Yetiştirmek, olgunlaştırmak (İs.). 2. Yararlandırmak (İs.).

o ne şaal şey O ne biçim şey? Ne demek, ne ilgisi var? (Çr.). "O ne şaal şey? Ben senin ardından heç kötü laf eder miyim?" Kerman 1997: 24

onkun Çok meyve veren ağaç (İs.).

onmadık İşi iyi gitmeyen (Büget, Eskiakin-Çr.). "Onmadık hacıyı deve üstünde / Sakınsa da yılan sokar demişler" Özgür 2002: 109

oñmak Rahata kavuşmak, mutlu olmak, varlık edinmek (Mislerovacığı, Sarimbey, Serban-Çr.). “Sönmez ocağımız yanar / Çaresizler bir gün onar” Koygun 2002: 5

onnük Önlük (İs.). “öne onnük dutalla.” Abaz 2004: 98

oñsut İyi, güzel, nitelikli (Çalyayla-Çr.).

onulmak İyileşmek (Evcı-Bo.; Eskiekin, Karahisar, Sarimbey, Serban-Çr.). “Ne olduysa oldu, kadıncağız bir onulmaz hastalığa tutuldu.” Saryüce 2006: 87

onultmak → **ondurmak** (1) (İmat-Al.). “Baş örtük yareye koyulmaz her em / Yareler onultan eme ne deyim” (Mehemmet) Ercan 1991: 118

onur Vakar, ağırbaşlılık (Çr.).

onurğa Düz arazide uzunlamasına olan tepelik (Evcı-Ba.).

onuş Bereketli, çok (Çr.).

onuş gitmek Sürüm yapmak, çok satmak (Çr.). “Alışverişi onuş gitti.” Tdk 1993: 4614

oñuşmak (1) İşinde gelişmek, büyümek, varlıklı olmak (Çr.).

oñuşmak (2) Yaranın iyileşmesi (Çr.).

onuyçun Onun için (İs.).

önük Önlük (Su.; Çıkırık-Çr.). “Beni yahıp yandıran, al onüklü gız dël mi?” Caferoğlu 1994b: 122

op Hop (atlamak, geçmek için) (Çr.).

oracıklı Oralı (Su.; Güvenli-Çr.).

oraf Raf (Ba.). “Oraftaki siniler / El vurmada iniler” Akbaş 1983: 50

orak armudu Haziran’da olgunlaşan küçük bir armut çeşidi (Karagöz-Çr.). “Bağa gittim. Orak armudu getirdim.” Demiryürek-Ozulu 2017: 297

orak ayı Temmuz (Bademce-Ka.).

orannama Bilinçsizce, ezbere, gözü kapalı olarak (Su.).

oraza Oruç (Kalecikkaya-Al.).

orbuk Çok yiyen, obur, doyumsuz (Su.).

orcalık Salta üzerine takılan önlük (Çr.).

ordubozan Varis hastalığı (Çalyayla-Çr.). “Ordubozandan, oyunbozandan kurtulmaya bak.” Yoksul 2013: 520

örenmek Öğrenmek (İs.). “Onların bayâ bilgisini ölandan öreniyo.” Abaz 2004: 112

organ Urgan (Dutçakallı-Çr.).

orta Yapılarda dama uzatılan uzun ağaç (Evcı-Bo.; Kızılhamza-Or.). “Ahırın tavanındaki kucak dolmaz orta urgan ile askıya alındı.” Saryüce 2006: 82

orta ayak Ayakkabıcılıkta bir ayak ölçüsü birimi (İs.).

ortada sıçan Daire biçiminde duran oyuncuların topu ortadaki oyuncuya kaptırmamaya çalıştığı bir çocuk oyunu (Çr.).

ortadirek Ortaparmak (İs.; Sarimbey-Çr.).

ortağul Arının verdiği iki oğul arasındaki oğul (Çr.).

ortak Arkadaş, kardeş anlamında bir seslenme sözü (Os.). “Ortak işler nasıl?” Başaran 1974: 93

ortalığı mülenbah etmek Etrafı karmakarışık etmek (Os.).

ortalık kızartması Davarın ön, arka bacakları arasındaki kargurga kemiklerinin bulunduğu bölümü suda haşlandıktan sonra ateşte, sac altında pişirilerek yapılan kızartma (Çr.).

ortancıl 1. Büyükle küçük arasındaki çocuk, ortanca, ikinci (Körkü-Su.; Çıkırık-Çr.). “Büyük yanımızda değil, ortancıl oğlan var.” Tdk 1993: 3289

2. Oyun sırası ortada olan oyuncu (Çr.). “İptida kim ökcülüm, ortancılık, sonculum derse oyunda ona göre sıra alır.” Çorumlu 2009: 590

3. Aşık oyununda ortadan isabet oranı yüksek aşık (Çr.). “Sahalar eksikcil, ortancıl, yancıl, gericil diye vasıflandırılırdı.” Çorumlu 2009: 589

orusbu Para karşılığında cinsel ilişki kuran kadın (Çıkırık-Çr.).

osanmak Usanmak, bıkmak (Harunköy-İs.; Serban, Gökköy-Çr.). “Çok naz aşık osandırır.” Çorumlu 2009: 1527

ossaat Hemen, anında (Çr.). “Dinleyenler Yüzbaşının aptestinin bozulduğunu ossaat sezip bıyık altından gü-lüştüler.” Tahir 2007: 259

ossun Olsun (Örenseki-İs.). “Hadi didim, ossun diy.” Abaz, 2004: 126

osurgancı Osuruklu (Ba.). “Osurgancı kancıktan kurtçu gölbez doğmaz.” Akbaş 1983: 40

osurtlak Balon (Gökköy-Çr.).

osuruğu cinni Çok sinirli, en ufak bir nedenle bağırıp çağırarak kimse (İs.; Çr.).

ösürük Öksürük (Su.; Çr.).

osüz Öksüz (Su.; Çr.).

osüze Ana suyolundan bahçelere ayrılan küçük kollar (Çıkırık-Çr.).

oş → **oşt** (Turgut-Çr.). “Aç kalırsam fırınları yıkarım / Kendin yiyip bana oş deme yahu” Gardaş 1979: 1

oşalamak 1. İki elinin arasına alıp ovmak (İs.). 2. Fazla hasar vermeden dövmek (İs.).

oşdey → **oşt** (Su.).

oşkiş oşkiş Tut tut anlamında köpek kışkırtma ünlemi (Çr.).

oşt Köpek kovalama ünlemi (Su.; İshacı-Al.). “Köpekleri oştlayarak köye daldılar.” Gümüş 1977: 134

otarmak Hayvanları otlatmak

(İs.; Göcenovacığı-Çr.). “Çorum İskilip yolu üzerinde koyunlarını otaran çoban, art arda geçen otomobillere bakıyor.” www.evvelzamanda.blogspot.com

ot kabartan Küçük taneli zarar vermeyen dolu; ebem bulguru (Gölet-Ka.).

otmak Oturmak (Çavuşoğlu-İs.; Acıpınar-Çr.). “Çütünden şöyle geldi, ocân başına otdu.” Abaz 2004: 138

otuma Nişan töreni (İs.).

otumak Oturmak (Kuyucak-Me.). “Otusam âlasam divane deller / Divane gonlümü kimler âlesin” Caferoğlu 1994: 146

oturak (1) 1. Tahtadan yapılmış arkalıksız sandalye (İs.). 2. Sedir (Büyükdivan-Çr.). 3. Çok alçak tabure (Os.).

oturak (2) Lazımlık (Os.).

oturaklı Ağırbaşlı, davranışları ölçülü kimse (Çr.).

oturak tahtası Tahtadan yapılmış arkalıksız sandalye (Çr.).

oturgun Çok yağmur yüzünden sıkışıp katılmış tarla, toprak (Çr.).

oturmak Seçimde aday olmak (Su.). “Kağya gine oturacağımış.” Uçakcı 2006: 370

oturtma 1. Süt, yağ, yumurta ile yapılan bir çeşit yemek (Çr.). 2. Süt kesmiği, lor (Çr.).

oturtmaç Kovalanan tavşanı aldatmak amacıyla tazıyı öne geçirme (Çr.).

oturum 1. Harman yerindeki ekin demetlerinin yığılı, öbek (İs.). 2. Harman yerindeki ekin yığınının tepesi (Kavşut-Su.).

ovalamak 1. Mısır gibi bitkilerin tanelerini çıkarmak (Çıkırık-Çr.). 2. Parçalamak, bölmek (Çıkırık-Çr.).

ovalatmak Ovdurmak (Çr.).
ovey Üvey (Harunköy-İs.). "Ovey anama derdim: Ana kız osanduk." Abaz 2004: 132
ovmaç → omaç (Külah-Al.; Yazır-Bo.; Gökçam-Su.). "Çökellik istemem ovmaç olsun / Azığına üç tek şeker de konsun." Sağmen 2009: 150
ovundurmak Ovuşturmak, ovalamak (Sevindikalan-Çr.).
ovunmak Çok ağlamaktan güçsüz kalmak, bayılır gibi olmak, bayılmak (İs.).
oyan Hayvan gemi (Çr.).
oyanmak Uyanmak (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Çocuk oyanıyor emme, hiç gören olmadı." Abaz 2004: 115
o yanni O taraf, o tarafa (Su.; Çr.).
oyku Uykü (Ka.; Âşıkbükü-Os.).
oylum oylum Parça parça (Eskiyapar-Al.; Mislerovacı-Çr.). "Korlanıyor oylum oylum / Yüreğimi yakışın yâr" Koygun 2002: 19
oymak Semt, mahalle, bölge (İs.).
oynak kütük Güvenilmez insan (Os.).
oynak sırası Çocuk oyunlarında ki oyun sırası (İs.).
oynaş Dost, metres, kırık (İs.; Os.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Eli işte gözü oynaşta." Koşay-Işırtman 1932: 297
oynaşlı çorba Yarma, mercimek le pişirilen bir çeşit çorba, çatalaşı (Çr.).
oynaşmak Kadınla erkeğin nikâhsız yaşaması (Çr.). "Güllü ile oynasırken üstlerine varmıştı." Tahir 2008: 201
oynaykene Oynarken (İs.). "O uç kişi oynaykene onu oynallardı." Abaz 2004: 98
oysam Oysa (Çr.).
oyulgama İri aralıklı dikiş (Çr.).
oyulgamak Kaba, iri, aralıklı

dikmek, tutturmak (Çopraşık, Külah-Al.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Çıkrık-Çr.). "Gömleğin kolunu rengi tutmayan bir iple oyulgayıvermişler." Arslaner 2016: 256
oyulganmak 1. Bir şeyin içine iyice girmek, içine işlemek (Çr.). 2. Ateşin yavaş yavaş tutuşması (Su.). "Otomobilin üzerine konan toz, boya içine oyulganıyor, kısa sürede boyayı mahvejiyordu." Destanoğlu 2006: 78
oyun çihartmak Oyun oynamak, oyun oynayarak eğlenmek (Çr.).
oyungaç Oyuncak (Bademce-Ka.).
ozana Parlak siyah renkli çok büyük yaban arısı, hozana (İs.).
ozmak Büyümek, yükselmek, büyük adam olmak (Os.).

Ö

öbce Her konuda görüş bildiren, geveze, bilgiç (Su.). "O köyün de öbce bir arazi bekçisi varmış." Uçakcı 2006b: 83
öbek Sürülmüş, samanından ayrılmamış tahıl yığını (Kirazlıpınar, Palabıyık-Çr.). "Ekin sürdüm öbek yığdım harmanda / Daneyi seçecek yel bulamadım" Özgür 2002: 79
öbelek Küçük yığın, öbek (Çr.).
öbere Obur (Kalecikkaya-Al.).
öbürsü gün Yarından sonra, çok yakın bir gelecekte (Çr.). "Sen yarın öbürsü gün yığınları çekip çevireceksin." Seyda 2006: 251
öbürüsü Öteki, diğeri (İs.).
öcbelenmek Bir şeyi fazla uzatmak (Çopraşık-Al.).

öce Tırnak cilası, oje (Sarimbey-Çr.). "Her gün bir bambaşka renge büründü / Çok öceler yedi doydu tırnaklar" Çimen 2005b: 91
öcü Çocukları korkutmak amacıyla söylenen hayali yaratık, umacı (Evcı-Bo.; Akçalı-Su.; Sarimbey-Çr.). "Öcü resmine bakar gibi baktıklarını görerek kahroluyorlar." Sarıyüce 2006: 9
öcük Çocukları korkutmak için söylenen bir söz, Öcü (İs.).
öcüm çekişmek Lades tutuşmak, bahse girmek (Çr.).
öcüm kemiği Tavukların ya da kuşların göğüs kemiği, lades kemiği (Çr.).
öçbe 1. Bilgiçlik taslayan, her şeye karışan (Su.; Hımiroğlu-Çr.). 2. Çok konuşan, geveze (Su.; Çr.). 3. İnatçı, aksi (İbek-Me.; Yarımsöğüt-Su.). "Ben nasıl baş edeyim Senin gibi öçbeyi" Aytekin 2003: 13
ödek Korkak (Hacıhamza-Ka.; Su.). "Davşandan hayli ödekçe / Metreden birez gödekçe" Yoksul 2011: 44
ödeşli olmak Lades tutuşmak (Çr.).
ödeşmek Lades tutuşmak (Çr.).
ödgönc Öykü (Me.).
ödüllü Korkulu (Çr.).
ödür İşkence, zulüm (Kalecikkaya-Al.).
ödürgüsünmek Çekinmek (Su.).
ödürlü Korkudan krize girme durumu (Su.).
ödü sıtmak Korkmak, ödü patlamak (Çalyayla-Çr.).
ödü yarılmak Çok korkmak (Su.). "Kellemi koparacak diye ödü yarılıyordu." Gümüş 1977: 73
öfelemek Bir nesneyi, avuç için de ya da iki parmak arasında -ufalamak (Çr.). "Onları da öylece kurutup öfeleme suretiyle temizledik."

Demiryürek-Ozulu 2017: 146
ögez O kez, geçmişte (Çr.).
ögürsek → öğürsek (Külah-Al.).
ögürsemek → öğürsemek (Çopraşık-Al.; Çr.).
ögeç (1) Enenmiş erkek koyun ya da keçi (Maksutlu-Ka.).
ögeç (2) Toprak kapla fırında pişirilen türlü, güveç (Çr.).
ögendere → üvendere (Külah-Al.; Ka.; Göcenovacı-Çr.). "Ögendere elinde pınar başında bekliyordu." Çorumlu 2009: 1652
ögeş Biraz büyümüş kuzu (İs.).
ögey Üvey (Âşıkbükü-Os.). "Ögey anasının iki gizi daha varmış." Arslaner 2016: 177
ögmek (1) Kusar gibi ses çıkarmak (Çr.).
ögmek (2) Yağ, boya gibi şeylerin bulaşması (Çr.).
öğrenbeçlik İşi ilk kez yapma, deneme (Çr.).
öğrencelik Ücretle tutulan öğretmene verilen para, öğretme ücreti (İs.).
öğretlemek Fitlemek, kışkırtmak (Çr.). "Ben mi öğretdim düzüyü eşsikli..." Gümüş 1977: 145
ögsa → öğseği (Çr.).
ögse Yanmış odun ya da kömür parçası (Os.).
ögseği Yarı yanmış odun parçası (Çr.).
ögsü → öğseği (Âşıkbükü-Os.).
ögsüzlük Öksüzlük (Çr.).
ögsüz yamalığı Lapa lapa yağan kar (Çr.).
ögübet → öğüncek (Çr.).
ögün (1) Vakıt, zaman (İs.). "Öğünsüz yemek yemeyin." Tdk 1993: 3320
ögün (2) Yemek (Al.; Ka.). "Katmer katmer sevdan döner başımda / Ağular katılı öğün aşımdaya"

Kurtoğlu 1994: 144
öğünbeç → öğüncek (Çr.).
öğüncek 1. Kendi kendini öven, övünge (Çr.). 2. Kendini beğenen, onurlu (Çr.).
öğüneh → öğüncek (Çr.).
öğünceç → öğüncek (Çr.).
öğüngen → öğüncek (Çr.).
öğür (1) 1. Arkadaş, dost, eş (Çr.). 2. Birbirinden ayrılmayan, bir birine alışık, yakın insan ya da hayvan (Çr.).
öğür (2) Dişi sığırın çiftleşme zamanı (Çr.). “Düveler öğüre gelmeye başladı.” Yoksul 2013: 262
öğürmek Böğürür gibi ağlamak (Çr.). “Öğürmek geliyor içimden.” Lâçin 2007/63: 7
öğürsek Çiftleşmek isteyen dişi sığır, kısırak gibi hayvan (Su.; Büğdüz-Çr.).
öğürsemek Dişi hayvanın çiftleşmek istemesi (İs.; Eskiğin-Çr.). “Öğürsemiş inek gibi başıboş dolaşır.” Yoksul 2013: 524
öğürsüne Bir eylemi birinin inadına yapma (Bademce-Ka.).
öğüzemek Öğürmek (Bademce-Ka.).
öhlez Zayıf, cılız, ölmek üzere olan (İs.; Gökçam-Su.).
öh öh Yayılmakta olan koyun keçiyi dağıtma ünlemi (Su.).
ökcül → ökcül (Çr.). “Ökcül sen gel de, sonra ben geleyim.” Yoksul 2013: 524
ökçelemek Ayakkabının tabanını yükseltmek (İs.).
ökçül İlk başlayan, ilk gelen, birinci (Çr.). “Ökcülüm diyen çocuk, elindeki naç taşını dikilen hodağa değmemek üzere atar.” Çorumlu 2009: 1229
öke Öfke (Esentepe-İs.). “Ökeynen işde her şey oluy.” Abaz, 2004: 117

ökeç 1. → Kösemen (Al.). 2. İki yaşına kadar erkek keçi (İs.).
ökeleli Vücudu gösterişli olan kimse (İs.).
ökelenmek Öfkelenmek (Çr.).
ökgele 1. Bir çeşit taş oyunu (Çr.). 2. Bu oyunda kullanılan düz, yassı taş (Çr.).
ökme Benzetme (Çr.).
ökmek (1) Benzetmek (Çr.).
ökmek (2) Ekmek (Kalecikkaya-Al.).
öko Akraba (Acıpınar-Çr.).
öksürüç Kızılırmak'ta yaşayan bir balık (Os.).
öksürük çiğdemi Kardelen (Gök-köy-Çr.).
öksüz ali Baharda kar altından çıkan bir çiçek (Külâh-Al.).
öksüzce Kesilmiş ineğin kürek eti (Ka.).
öksüzöğlan Çiçek sapı bükük, çiğdeme benzer, ak ya da mor çiçek açan bir kır çiçeği, karde-len (Şekerhacılı-Su.). “Öksüz oğlan, lale, nergiz morarır / Bağlı bahçe yeşillikle donanır” Çırakman 1992: 111
öksüz yamalıği Lapa lapa yağan kar (Hacıhamza-Ka.). “Kar, öksüz yamalıği gibi habire yağıyordu.” Özçatalbaş 2003: 65
öküz arabası Kağrı (Bademce-Ka.; Karagöz-Çr.).
öküz çatlatan Nazarının değdiği-ne inanılan kişiler için kullanılan bir deyim (Çr.).
öküzdili Sacda pişirilen, oval bir çeşit ekmek (Kızılhamza-Or.).
öküz emeği Koşum hayvanlarının gücü ile elde edilen ürün (Dutçakallı-Çr.).
öküzgötü (1) Yaban gülüne benzeyen bir çalının sarı çiçeği (Çr.).

öküzgötü (2) Alıç ya da yemişen de denen dikenli ağaçta yetişen kırmızı renkli tek çekirdekli meyve (Âşıkbükü-Os.).
öküz helvası Bulgur unundan yapılan bir helva (Çr.).
öküz salyası Pekmezin yoğunluğu, koyuluğu için (Çr.). “Bu yıl katı pekmezi az yapıp çoğunu öküzsalyası yaptım.” Tdk 1993: 4623
ölçünmek Kıyaslanmak (Çr.).
öldürük Uyuşuk, cansız, çok tembel kişi (Âşıkbükü-Os.). “Bu öldürüklere iş buyurup da ne yapacaksın, kalk kendin yap daha iyi.” Arslaner 2016: 257
ölen Öğle, gün ortası (Çr.).
ölenece Ölünceye değin (Yeşilyurt-Al.; İs.;). “Bir yavrunun ucundan ölenece melersin.” Yöndem 1983: 74
öleneçi Ölene kadar (Çr.). “Sen sevdin eller aldı / Öleneçi yan yârim” Gösterir 2011: 214
ölet Öldürücü hastalık salgını, kıran (İs.; Ka.).
ölgün Sevgisi saygısı olan (Eskiköy-Çr.).
ölgünlük İçten bağlılık; sevgi saygı (Eskiköy-Çr.).
öllüğün körü Kızınca “yetti artık” anlamında söylenen sövgü (Karkın-İs.; Gölet-Ka.; Göcenovacığı-Çr.). “Tepesi atınca ölüğün körü / Di-yeni görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80
öllük Bebeklerin altına konulan elenmiş, ısıtılmış, kırmızı renkli toprak (Yeşilyurt, Külâh-Al.; Kızılhamza-Or.; Os.; Gökçam, Körkü-Su.; Bayat, Çıkrık, Sarimbey-Çr.). “Sizin gibi yımışak kâatlara sarılmadık, gıcımız öllükte bişe bişe böyüdük biz.” Kerman 1997: 24
öllükla Arka, kış (Çalyayla-Çr.).
öllüklük Evlerde, öllük denilen toprağın saklandığı yer (Karagöz-

Çr.).
ölmek Elim ateş, çelmeli top gibi kimi çocuk oyunlarında, oyuncunun oyun dışı kalması (Çr.). “Çelen öldüğü zaman diğer arkadaşı çelmeci olur.” Ozulu 2013: 16.
ölmeseç → ölümsel (Çr.).
ölüm Çit (Çr.).
ölümsel Ölecekmiş gibi zayıf, sağlıksız (Çr.).
ölü salı Teneşir (Çr.). “Varlıkta kuduramı ölü salı dinlendirir.” Tahir 2004: 129.
ömür dörpüsü Çok uğraştırıp bıkkınlık verenler için söylenen söz (İs.).
önâ → öneği (Su.).
önaleşmek İnatlaşmak (Su.).
önayak Kılavuz, önder (Su.; Çr.). “Mahir Ağa önayak oldu, etlik için bir dana bağışladı.” Tahir 2006: 27.
önçek Önlük, peştamal (Çr.).
öncül 1. Önce gelen, birinci, başta giden (Çr.). 2. Başkan, önder (Çr.). “Kim öncül olacaktı? Bu çetin işi de cinbüzük becerdi.” Çorumlu 2009: 92.
öncülü Önce (Çıkrık-Çr.).
öndeş Öncü (Su.).
öndin İlk kez, önce (Çr.).
öndüç Ödünç (İs.; Su.; Çalyayla, Eskiğin, Serban-Çr.). “Eşek eşeği öndüç kaşır.” Yoksul 2013: 293
öndüğü gün Önceki (Âşıkbükü-Os.). “Öndüğü gün pazarda çok güzel içigızıl mantarı vardı.” Arslaner 2016: 257
öndürmek Birini belli etmeden izletmek (Çalyayla-Çr.). “Suçumu bulmadan vermesin dile / İzlekçiler tutsun öndürsün beni” Gösterir 2014: 41
öneğe Payanda, eliböğünde (Çalyayla-Çr.).
öneği İnatçı, ters kimse (Çr.).
öneği olmak Terslik yapmak

(Çr.).
öñezimek 1. Ölümü yaklaşan hastanın güçsüz kalması (Çr.).
 2. Yorulmak, elleri titremek, güçsüzleşmek (Çr.). "Bu hastalık beni bi hayli önezitti."
 Kerman 1997: 72
öngay Erendiz yıldızı (İs.).
ön göp Kağnılarda döşemenin ön tahtası (İs.).
öngüç Kılavuz, önder (Kemallı-Su.).
öngürlük Çocuklukta, gençlikte varlıklı olma durumu (Çr.).
önmek Sezdirmeden birini izlemek (Çalyayla-Çr.). "Yarım beni öndün mü? / Yıldız idin söndün mü?"
 Gösterir 2011: 318.
önmük İş önlüğü (İs.).
önnek (1) → Önnemen (Çr.).
önnek (2) Örnek (Obruk-Do.).
önnemen Oturunca dize örtülen battaniye, örtü (Çr.).
önnük 1. Kız öğrenci giysisi (Çr.).
 2. → önnemen (Çr.).
öñüç Önce, ilkönce, başta (Çr.).
öñürmek Çiftleşmek isteyen dişi sığırın böğürmesi (Çr.).
öñüs Çocuk oyunlarında güçsüz ya da oyuncusu eksik takıma verilen fazla hak, can (Âşıkbükü-Os.).
öñüt Geçmişte (Çr.).
öñya Evin ön tarafı, balkon (Âşıkbükü-Os.). "Öñyadan avazı çıktığı kadar bağırdı." Arslaner 2016: 257
öñyağı → öñya (Âşıkbükü-Os.).
öpçe (1) 1. Bilgiçlik taslayan (Çukurköy-İs.; Gökçam-Su.; Gökçe ağaç-Uğ.). 2. Dediğim dedikçi, ısrarcı (Dutçakallı, Mislerovacı-Çr.).
öpçe (2) Oynak (Al.).
öpük Öpücük (Çr.). "Adını çıkarırım Vermezsen bana öpük"

Gösterir 2011: 183.
ör Bir şeyin özü, kökü (İncesu-Su.).
örceleşmek Kavga eder gibi tartışmak (Su.).
ördek biber ekme İkişerli eşleşen oyuncuların yere oturduğu, ebeyle eşleşen oyuncuların karşılıklı konuşması bitince oyuncuların ayağa kalktığı, ebenin birdenbire bir oyuncuya sarılmasıyla öteki oyuncuların da karşılardaki oyuncuya sarıldığı, yalnız kalanın öne çıkıp söylenen şarkının ritmine uyarak oynadığı oyun (Çr.).
öre Üç yaşında dişi tay (Hacıhamza-Ka.).
öreğen Durmadan örgü ören (Çr.).
ören Şehir ya da ev yıkıntısı, kalıntı (Çıkrık, Osmaniye, Ovasaray-Çr.). "Baykuş gibi örenleri kırk gün bekliyor." Çorumlu 2009: 1070
örenmek Öğrenmek (Harunköy-İs.). "Artık örendi ya evleni filan."
 Abaz 2004: 113
örgen Kıldan yapılmış ip (Me.; Serban-Çr.). "Ne esnek var, ne zincir var, ne örken / Yırtıcı bir mahluk geçti önüme" Koçak 1980: 293
örgülemek Örmek, onarmak (Çr.).
örk Otlaması için hayvanları bir yere bağlamaya yarayan kazık (Kamışlı-Su.).
örken Kıldan örülmüş urgan (Dereyazıcı-Al.; Serban-Çr.). "Ne esnek var, ne zincir var, ne örken / Yırtıcı bir mahluk geçti önüme"
 Koçak 1980: 293
örklemek Hayvanı otlaması için uzunca bir iple çayıra bağlamak (Al.; Gökçam, Kamışlı-Su.). "Hemen eşekleri harmana örkler, biraz da ot verir." Sağmen 2009: 98
örme 1. El örgüsü giysi (Bademce-

Ka.). 2. Kıldan örülerek yapılan ip; kıl urgan (Dereyazıcı-Al.; Çalyayla-Çr.). "Boklu örme ile yük sarılmaz." Türkoğlu 2007: 162
örmece Kırmızı, küçük taneli kılçıklı buğday (Os.).
örnekli İp ağacı denen tezgâhta dokunan her türlü dokuma (Kertme-Çr.).
örpek Büyük mantar (Hacıhamza-Ka.).
örsek (1) → Öğürsek (Ovasaray-Çr.).
örsek (2) Örselenmiş, hırpalanmış (Çr.).
örselemek Hafifçe kızartmak (Âşıkbükü-Os.). "Soğanları yağda hafifçe örseledikten sonra salçayı koyarsın." Arslaner 2016: 257
örtme 1. Bağ evi (Çr.). 2. Garaj (Al.). 3. Ambar aralarında üstü kapalı, yanları açık araç gereç koyma yeri (Su.). 4. Üstü kapalı, önü açık yapı, ev (Âşıkbükü-Os.; Su.). "İki elti yıllarca bir örtme altında kaldık." Arslaner 2016: 203
örtü Yatak, döşek (Hacıhamza-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Su.; İsmailköy-Çr.). "Örtü döşek neyime / Ay ışığına sar beni" Aytakin 2003: 64
örtülük Araba ya da at örtüsü (Çr.).
örtüş Yatak (Göcenovacı-Çr.). "Şunun örtüşünü de hayata edin orada yatsın." Çorumlu 2009: 1654
örü (1) Davar sürüsünün mayıs ayında yazıda yatması (Su.).
örü (2) Saç örgüsü (İs.).
örüden dutma Sonradan ortaya çıkma, yüzeysel olma (İs.).
örük (1) Hayvanı çayıra bağlamaya yarayan ip, yular, urgan (Çr.). 2. Bağ, ip (Çr.). "Ateşe körükle, ata örükle gidilmez."
 Yoksul 2013: 81

örük (2) Saç örgüsü (Kulah-Al.; Dereköy-İs.). "Kadın kolay doğursun diye saç örükleri sökülmekeydi."
 Balıkçı 2010: 88
örük (3) Zaman (Çr.).
örüklemek (1) 1. → örklemek (Çr.). 2. Bağlamak (Çr.).
örüklemek (2) Bir kabı alacağından fazla doldurmak (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Bakkal, alırken yarım lağıyı örüklüyor; fakat satarken yarım lağıyı goñuz bırakıyormuş."
 Arslaner 2016: 257
örüklü (1) Bağlanmış hayvan (Çr.).
örüklü (2) Ağzına kadar dolu, hörüklü (Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.).
örülmek (1) Bir yere yığılmak (Çr.).
örülmek (2) Öfkeli öfkeli, üstelerek konuşmak (Kavşut-Su.).
örülmek (3) İsrar etmek, üstelemek (Çalyayla-Çr.).
örüm Davarların, malların toplandığı yer; ağıl (Bo.).
örümcek ağı Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
örümcekli Boncuk örgü motifi (Su.).
örüm örüm örülmek Birine yalvarıp yakarmak (Çr.).
örünmek Sırnaşmak, birinden ısrarla bir şey istemek (Çr.).
örüsger Rüzgâr (İkipınar-İs.; Yağcılar-Ka.; Âşıkbükü-Os.). "Başımın takgasını şöyle uçurmuş örüsgeri."
 Abaz 2004: 105.
örü yayık İple iki ucundan asılıp sallanarak kullanılan yayık (Alacahüyük-Al.; Kamışlı-Su.). "Bizim öryayık dediğimiz yayık kırıldı."
 Doğan 2004: 197.
örüzger Bir ayakkabı ölçü birimi (İs.).

örzülemek Özlemek (Çr.). “Çok örzüledim tümünüzü.”

Gümüş 1977: 134.

ösa → öğseği (Çr.).

öse → öğseği (Dutçakallı-Çr.).

össaat Hemen, çabucak, derhal (Çr.). “Birez ağda yaptır avrada, goy şu gapı ağzına, giren çıkan össaat yapışsın.” Özçatalbaş 2002: 105.

ösürük Öksürük (Çalyayla-Çr.).

ösüz Öksüz (Çalyayla-Çr.). “Ösüz kızın başına gör neler gelir?”

Yoksul 2013: 532.

öşek Dedikodu (Kalecikaya-Al.).

öşelek Meyvelerin yenilmeyip atılan çekirdekli yeri (İs.; Âşık-bükü-Os.).

öt Yürek, kalp (Su.).

ötā Öteki (Su.).

ötaçe Öte geçe (Harunköy-İs.). “Ötāçeden gelen adamları şey serelle, suf-rayı.” Abaz 2004: 128

ötav Oda (İkipınar-İs.). “Ne o eltim ötavden çıktı, ne öte eltim.”

Abaz 2004: 121.

ötē Öteki, diğeri (ikipınar-İs.).

ötebete Gerekli araç gereç (İs.).

“İp nerde, öte bete nerde, mandal nerde?” Abaz 2004: 104.

ötek Korkak (Belkavak-Os.).

öte var İleri git (Çr.).

Öteyüz Çorum’un Kızılırmak

boyunda olan yöresi (Çr.). “Öteyüz köylüleri akşama yakın bizim köye gelebilirlerdi.” Ozulu 2016: 281.

ötkün Ergenlik çağına erken giren (Su.). “Serpilip aşka geldin / Amma da ötkünmüşsün”

Aytekin 2003: 98.

ötmek Konuşmak, söylemek (Eski-yapar-Al.). “H. Hüseyin Çirkin sultanım, pirim / Erenler ceminde öten zakirim” Barışcan 2001: 52.

ötürek Bağırsak bozukluğu, sürgün (İs.; Gökçam-Su.; Çıkrık-Çr.).

ötürekli → ötürüklü (Çr.).

ötürmek İshal, sürgün olmak

(İs., Serban-Çr.). “Ötüre ötüre canı çıkasica.” Yoksul, 2013: 533.

ötürük Sürgün, ishal (İs.; Gökçam-Su.). “Çocuk ötüruk olmuş, ortalığa ötürip durur.” Tdk 1993: 3359.

ötürüklü İshal olmuş insan ya da hayvan (Su.; Çr.).

öveç 1. Bir yaşından dört yaşına kadar erkek koyun, koç (Dutçakallı-Çr.). 2. Enenmiş erkek koyun ya da keçi (Buğabağı-Çr.). “Övecin eti başka, kartın eti başka.” Yoksul, 2013: 532.

övedi İvedi, çabuk (Su.).

övelemek (1) 1. Ezip ovarak, iki şeyi birbirine sürterek ufalamak (Çr.). 2. Mısır koçanlarını tanelemek (İs.; Os.).

övelemek (2) Sözlere anlaşılmasız biçimde söylemek, gevelemek (Çıkrık-Me.).

övenmek Elle parçalanmak, ezilmek, ufaltılmak (İs.).

övendere → üvendere (İsahacı-Al.). “Övendereyi tavlı toprağa dikti Yusuf.” Gümüş 1977: 24

övetlemek Yüreklendirmek (İs.).

övey Üvey, öz olmayan (Karagöz-Çr.). “Ana övey mi oğul?”

Seyda 2006: 164

öveyik Güvercine benzer bir kuş, üveyik (Çr.). “Dağlarda geyik gibi / Ovada öveyik gibi” Ertekin 2006: 43

öveyik buğdayı Üveyik renginde bir çeşit iyi buğday (Çr.).

övez Atsineği (İs.).

övün Yemek, yemek zamanı (Göcenovacığı-Çr.). “Rahat olmasa da başka yolu yoktu, üç övünün üçüne oradaydı Hacı.” Gümüş 1977: 65

öy Ev (Kuyucak-Me.).

öydürmek Ova ova içine geçmesini sağlamak, iyice yaymak (İs.).

öyek (1) Döküldüğü yerde tez, geniş yayılan (yağ, boya) (Çr.).

öyek (2) Balçık, bataklık (Âşık-bükü-Os.). “Önümüze bir yemek koydular öyek gibi.” Arslaner 2016: 257

öyeşmek Yağ gibi maddelerin düştüğü yerde yayılması, leke bırakması (Çr.).

öyğünmek Alay etmek, birini taklit etmek (Çr.).

öyke Öfke (Su.). “Aklim erişmedi, anama öykelendiydim, o öykeyle sana çattım.” Gümüş 1977: 82

öykelenmek Öfkelenmek (Çr.). “Zaten anamdan paparayı yemiş, öykelenmiş.” Çorumlu 2009: 1649

öykünmek Alay etmek, birini taklit etmek (Âşık-bükü-Os.; Çr.).

“Döne, anasımı öykündü, güldü ardından.” Gümüş 1977: 124

öyle Öyle (İsahacı-Al.). “Vakit öyle sonu, saat 13.30 sularıydı.”

Arısoy 1970: 18

öyleyince Öyleyse (Âşık-bükü-Os.).

öymek → öydürmek (İs.).

öynek Rezil, kötü (Âşık-bükü-Os.).

öynük Önlük (Ba.). “Suya gider bir incecik yol eder / Öynük bağın deste deste gül eder.” Akbaş 1983: 74

öyün 1. Yemek (Kamışlı-Su.; Çr.). “Öyünü olmayanın doyumunu olmaz.” Yoksul 2013: 532

2. Yemek zamanı (Kamışlı-Su.; Serban-Çr.). “Hangi zaman kutnu kumaş giydirdin / Öyün öyün göz yaşımı yedirdin” Nalınacı 1958: 81

öz (1) Bağ, bahçe, bostan (İbik-İs.).

öz (2) Dere, çay, ırmak (İsahacı-Al.; Gökçam-Su.; Düdüklük-Çr.). “İrmağı geçince özü görünür / Aşiveren Karabüget köyüne” Arısoy 1970: 73

öz (3) 1. Reçineli çam ağacı, çıralı kereste (İs.; Os.; Çıkrık).

2. Dere kıyılarında yetişen sağlam ağaç (Su.). “Yapıyı çam tomruğundan yapılmış öz diye bilinen direk-

ler tutuyordu.” Saraçer 2000: 60

3. Ahşap dam kirişi (Oğ.; Or.; Su.).

öz (4) 1. Sel sularının aktığı yerde yaptığı yarıklar (İmat-Al.).

2. Tarla, köye yakın tarla (İs.). “Ekin ekim özlere / Tiken oldum gözlere” Ayhan 2002: 169

özek (1) Çalkalanarak sulandırılmış yoğurt (Çr.).

özek (2) → özeme (1) (Çr.).

özek (3) Koçan, somak (Âşık-bükü-Os.).

özeme (1) Sözü uzatan, çok konuşan (Çalyayla-Çr.). “Özemelik yapma.” Yoksul 2013: 535

özeme (2) Yoğurt, pekmez gibi yiyeceklerin sulandırılmışı (Akçalı-Su.; Ovakarapınar-Çr.). “Torba yoğurt özemesi / Saçta katmer gözlemesi” Arız 2005a: 236

özemek (1) Sözü yineleyerek gereğinden çok uzatmak, gevelemek, savaştırmak (Çopraşık-Al.; İs.; Os.; Çıkrık, Karadona-Çr.). “Şu işi özmeden yap.”

Tdk 1993: 3370

özemek (2) Yoğurt, pekmez gibi şeyleri sulandırmak (Su.; Çr.). “Yoğurdu iyice öze ki, yemeğe yakışsın.” Yoksul 2013: 658

özemelenmek Özemelik yapmak (Çr.).

özemelik yapmak Bir olay, bir öneri, bir eşya ya da düşünce konusunda, karşındakini bezdirecek denli ayrıntıya girmek (Çr.). “Senin özemeliğin yüzünden bi şey sahabı olamadık.”

Kerman 1997: 72

özengi Üzengi (Çıkrık-Çr.). “Herif kara bineğinin özengisini kurcalamaktaydı.” Tahir 2004: 18

özeni özeni Özene özene (Çr.).

özlek Özlenilmiş, özlenen (Çr.).

özlen → özlek (Çr.).

özlengi Sivilce, ergenlik (Çıkrık-Çr.).

özlü toprak Killi toprak (Al.).

özmek ÖZ (Âşıkbükü-Os.). "Ağacın kabuklarını soya soya özmeğini çıkarmışlar." Arslaner 2016: 257

özü dövmemek Duygusallık yüzünden dayanamama (Su.).

"Ağamın mezerine getmiye özüm dövmiyo." Uçakcı 2006: 371

özü kara Kötü yürekli (Çr.).

P

paal Parası, malı çok kıymetli, cimri (İs.).

pabıt Kestane (Su.).

pabuçluk Ayakkabı yapılacak deri, kösele (Çr.).

paç 1. Kira (İs.). 2. Vergi (Çr.).

paça (1) Bağlama şalvar altına giyilen bir çeşit don, mandik, tumman (Çr.).

paça (2) Hayvanın baş etlerinden yapılan yemek (Çıkrık-Çr.). "Paçanın tadına bakmadan üstüne tuz atma." Yoksul 2013: 536

paçal Çeşitli şeylerin karışımı (Çr.).

paçal yapmak Harç kararken kum ile çimentoyu birbirine karıştırmak (Çr.).

paçariş Engel (İs.).

paçavra hastalığı Grip (Os.).

paçirikli Düzensiz giyinen (Su.). "Donuz paçirikli." Uçakcı 2006: 223

paçoş Giyimine özen göstermeyen kimse (Çr.).

paçur Temizlikten, düzenden an-

lamayan, üstü başı dağınık, pis (Âşıkbükü-Os.). "Paçur'un pınar kesildi mi acep?" Arslaner 2016: 257

paddirik Dengesiz, bir dediği diğerini tutmayan (İs.).

padem dınnak Gösterme Parmığı (İs.).

paf Balon, top benzerlerinin patlayınca çıkardığı ses (Çr.).

pağal Cimri (İs.).

pahal Cimri (İs.; Akçalı-Su.; Çıkrık, Serban-Çr.). "Yağmadı rahmet Yarabbi bu ne hal / Rahman kimseler olur mu pahal" Koçak 1980: 118

pahıl Cimri (Sarimbey, Serban-Çr.) "Cahil zümresine dahil olanlar / Aç gözlü olanlar pahıl olanlar" Ercan 1991: 374

pahlava Baklava (Kuyucak-Me.; Dutçakallı-Çr.).

pakanut Kâğıt para (Çr.).

pakla Bakla, fasulye (Al.; Os.; Su.; Acıpınar, Çalyayla, Eskiokin-Çr.). "Kayalar iniş miniş / Kömüş paklayı yemiş" Gösterir 2011: 308

paklağı Baklava (Âşıkbükü-Os.). "Tarhana tar tar / Boğazımı yırtar / Paklağı kardeş / Gel beni kurtar" Arslaner 2016: 257

paklamak Temizlemek (Çalyayla-Çr.). "Elleri seyrimize çıkarmadan yuyup paklayalım, malamat olmayalım ele güne." Gümüş 1977: 148

paklavadan pay ummak Çok değerli bir şeyden hakkı olmadığı halde pay beklemek (Os.).

pala (1) Büyükçe el testeresi (Al.; Su.).

pala (2) 1. Eski, kullanılmış (eşya, giysi) (Çr.). 2. Kaba temizlik yapmada kullanılan paçavra, bez parçası (İsahacı-Al.; Obruk-Do.; İs.). 3. Bez parçalarıyla yapılan örtü (Su.). "İneğin donu da ne yaman kara / Sırtına doldurduk çulunan pala" Arısoy 1970: 63

pala (3) Yatak ile yorgan (Çr.).

pala bıçak Geniş ağızlı bıçak (Çr.). "Böğrümüze pala bıçağını dürtterekten aldı gitti bizi." Tahir 2004: 110

pala dudak Kalın dudak (İsahacı, Kıcılı-Al.; Karagöz-Çr.). "Karkın'ın kızları güzel yanaklı / Alamas kızları pala dudaklı" Arısoy 1970: 67

palalı Yırtık, eski giysilerle dolaşan (Çr.).

pala paçura Hemen, toparlanamadan, düzensizce (İs.).

palapurça Çabuk (İs.).

palas (1) Eski kilim parçası (Çr.).

palas (2) Üç dört aylık keklik yavrusu (Ka.; Os.; Su.).

palatır Budanmış omcaların dibinden çıkan sürgünler (Su.).

palavut Giyimine, temizliğine özen göstermeyen, giysilerini hor kullanan kişi (İs.).

palaz (1) Keçi kılından, pamuktan dokunmuş kaba kilim, yaygı (Çr.).

palaz (2) 1. Manda yavrusu (Çitli-Me.). 2. Keklik yavrusu (Âşıkbükü-Os.; Çalyayla, Küçükpalabıyık, Tatar-Çr.). "Sürüsünü yitirmiş bir palazı andırıyordu." Gümüş 1977: 117

palazımak Aniden hızlı bir biçimde koşmak (Külâh-Al.).

palazlanmak Kaz, ördek yavrularının civcivlikten çıkıp eti yenir duruma gelmesi (Çr.).

paldum Semerin ya da eyeğin öne kaymasını önlemek için hayvanın arka ayaklarının kaba etleri üzerinden geçirilen kayış, paldım (Çr.). "Palduma, semere bakmışlar." Tahir 2007: 172

palıt 1. Meyve (Al.). 2. Meşe ağaçların meyvesi, palamut (Al.; Fındıklı-Or.; Kamışlı-Su.; Çalyayla,

Dutçakallı-Çr.). "Fukaranın kestanesi palıttır." Doğan 2004: 204

pallamak (1) Koşmak (Eskiokin-Çr.).

pallamak (2) Birden ateşlenmek, alev almak (Eskiokin-Çr.).

paltacık Değirmen taşının dönmelerini sağlayan demir çubuk (Çr.).

paltancık → paltacık (İs.; Su.).

paltar Giyecek (Kuyucak-Me.).

paltımsız Düzensiz, kötü giyimli (Çr.).

palut → palıt 2 (Evcı-Bo.). "Fıkaranın kestanesi paluttan." Kerman 1997: 37

pambık Pamuk (Su.).

pambuk Pamuk (Al.). "Oy pambuğum pambuğum / Dallarına konduğum" Ayhan 2002: 168

pambuklanmak Ekmek, sebze, meyve gibi yiyeceklerin küflenmesi (Çr.).

pamık Pamuk (Çr.). "Evlenip şöyle çoluk çocuğa karışsa pamık gibi olurmuş ya." Özçatalbaş 2003: 22

pamıklı cigara Filtreli sigara (Göcenovacığ-Çr.). "Varın gidin güle güle, gelirken pamıklı cigaramı da unutmayın ha." Gümüş 1977: 88

pampal Tombul, şişman, gürbüz çocuk (İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.). "Ondan güççük; akça pakça, pampal yüzlü bi gahbe." Saraçer 2000: 65

pamukkır Sütbeyaz at rengi, at donu (Sarimbey-Çr.).

pan Küf (Su.; Çalyayla-Çr.). "Kapının açılmasıyla, içeriden pansı pansı bir koku geldi." Güven 2010: 17

pancar 1. Madımak (Al.). "Garı bazarından birez pancar al, az da basdırma yolla gobelden, aşama bişiriyim." Özçatalbaş 2002: 27

2. Kırılarda, bahçelerde biten, yenebilen her çeşit ot (Fındıklı-Or.; Çalyayla, Çıkrık Çr.). "Her gün

pancar pişirir, şu köyün güzelleri” Akbaş 1983: 43

pancarlı Ispanaklı pide (Karagöz-Çr.). “Mustafa Ağa’ya pancarlı yaptırıldı.” Demiryürek-Ozulu 2017: 126

pancar yaprağı Bir çeşit mekik oyası (Çr.).

pança pança Bitkinin çok iyi gelişmiş durumu (İs.).

pandif Mese benzeyen ayak giysisi (İs.).

panēr Panayır (Su.).

panga Banka (Çopraşık-Al.; Os.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Çorum’un Ziraat Pangası kapısında beni bekleyecek değil miydin?” Tahir 2004: 18

panganot Kâğıt para (Çr.). “Her biri elli panganot borçludur.” Tahir 2004: 16

pangulut Kâğıt para (Dutçakallı-Çr.).

pangunot Kâğıt para (Eskiekin-Çr.). “Aha şu ortaya bir de mamafih koyarsak ... cezası dört beş yıl daha artar, arzuhal de sana iki buçuk pangunota patlar.” Özçatalbaş 2003: 17

pangunut Kâğıt para (Su.; Eskiekin-Çr.). “Turnalarla dosta giden selamlar / Pangunuta pula kaldı üstüydüm” Kurtoğlu 2006: 6

panis Cimri (İsahacı-Al.; İncesu-Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Panislik deyince emsali yoktur / Gel alma lambayı İsmail Ağa” Arısoy 1970: 90

panız Cimri (Çıkrık-Çr.).

panka Banka (Çr.). “Senin pankan olsa, çıbil takımını uğratır mısın kapıya?” Tahir 2004: 24

pankanot Kağıt para (Çr.). “Hemi köylü yol yüzü görmeyip hemi de her yıl yol parası diyerek altı pankanot cereme versin!” Tahir 2004: 24

pankavut Kâğıt para (Çr.).

pankula Çürük, özürlü erik (Yazır-Bo.).

pañlanmak Küflenmek, küf tut-

mak (Su.; Çalyayla-Çr.).

panpal Tombul, gürbüz (Çr.).

pansımak Yiyeceğin bozulması, tadının değişmesi (Çr.).

pantol Pantolon (Akçalı, Yorgalı-Su.; Gökköy, Palabıyık-Çr.). “Oğlan dünür geliyor / Pantolon paçası yok” Gösterir 2011: 180

pantul Pantolon (Al.; Yağcılar-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Çıkrık-Çr.). “Pantulumun cırcırı gırlıncı ordağlara malamat oldum.” Uçakcı 2006: 379

papara Sertçe yapılan uyarı, azar (İs.).

paparayı yemek Azar işitmek, arlanmak (Al.; Göcenovacı-Çr.). “Zaten anamdan paparayı yemiş, öykelenmiş.” Çorumlu 2009 : 1649

papatya Bir çeşit mekik ya da tığ oyası (Çr.).

papıl (1) Kâğıt para (Çr.).

papıl (2) Tembel (Su.).

pâpılamak Paylamak (İs.).

papır Vapur (Çr.). “Bi papırlar var mesela denizin üstünde oğul, aha bizim şu koca mahalle gibi.” Özçatalbaş 2003: 38

papır yolu Şose (Çr.). “Papır yolu düz gider / Bir edalı kız gider” Gösterir 2011: 274

papur yolu Şose (Çr.). “Sal bakalım Çorum’un papur yolundaki şu köylü kalabalığıma ulaştırabilir misin?” Tahir 2004 : 36

paramın delicesi mi var Hesapsız param mı var? (Su.).

parka At arabalarında yan kayışların takıldığı, arabanın önündeki demire bağlı uzun ağaç parçası (Serban-Çr.). “Günde versen birer ölçek arpayı / Çamıra çökünce kırar parkayı” Koçak 1980: 360

parlama Herhangi bir nedenle atların denetimden çıkması (Su.; Evcikuzkişla, Karagöz-Çr.).

parmak üzümü Uzun taneli, in-

ce kabuklu bir üzüm cinsi (Os.; Çağşak, Evciyenikişla, Karagöz-Çr.).

par par yanmak Çok parlamak (Çr.). “Ay doğmuş par par yanar / Nazlı yar beni arar” Ertekin 2006: 22

parpı Hasta insan ya da hayvanı ocak denilen kimselere okutarak ya da ev emleriyle iyileştirme (Killik-Al.; Kamışlı, Gökçam-Su.). “Kadın Bacı, parpı ile bulgur püskürmesi yapardı.” Doğan 2004: 83

parpilama → parpı (Al.; Güvenli-Çr.).

parpu 1. Azarlamanın biraz daha şiddetli olanı (İs.). 2. İtip kakma eylemi (İs.).

parpulamak Hastayı ev ilaçlarıyla, okuyup üfleyerek, kurşun dökerek, yarayı dağlayarak iyileştirmeye çalışmak (İs.; Su.).

parsı Yüksekteki küçük pencere (Çr.).

partal (1) 1. Abartarak konuşan, yalancı (Çr.). 2. Abartılmış söz, yalan (Külâh-Al.; İs.; Os.; Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Bizim Çorumlu kopukların partalını kendin bilmez değilsin ya...” Tahir 2007: 248

partal (2) Eskimiş, yıpranmış giysi (Çr.). “Sırtında taşıdığı partalları bugün ilk defa çıkarmış, tepeden tırnağa yeniler giymişti.” Tahir 2006: 264

partaval 1. Boş yere çok konuşan kimse (Obruk-Do.). 2. Konuşulanı abartmak, yalan atmak (Gökçam-Su.; Evcikuzkişla, Karagöz-Çr.).

partıl Kazanmadan, yolsuzca alınan para, rüşvet (Çr.).

partlamak Birden çıkmak, fırlamak (Çr.).

paryavşanı Yavşanotu (Çr.).

pasa (1) Oyundan, güreşten, çalgi çalındıktan sonra toplanan

para, bahşiş (Kuzuluk-İs.).

pasa (2) Fırıncıların hamuru peziledikten sonra koydukları tah-ta (İs.).

pasa (3) Sürekli, devamlı (Âşıkbükü-Os.).

Pasaklı Raziye Düzensiz ev kadınları için kullanılan bir deyim (Çr.).

pasırak Basınç, ağırlık (Çr.).

paskalta Post (Çalyayla-Çr.).

paslu Pasaklı kadın, kız (Âşıkbükü-Os.). “O paslunun yaptığı yenmez, diktiği giyilmez.” Arslaner 2016: 258

paşa çayı dökmek Açık çay doldurmak (Çr.).

paşaport Pasaport (Al.).

paşa pöğreği Pöğreğin çok genişliği (İs.).

pat (1) Oyunda sayıların eşit gelmesi (Su.). “Sayılar pat geldi.” Uçakcı 2006: 371

pat (2) Körelmiş, keskinliğini yitirmiş, küt (Su.; Palabıyık-Çr.). “Balyoz küçük pat taşları kırmıyor / Ellerimiz yarık patron” Özgür 2002 : 92

pat (3) Kilosundan dolayı ağır hareket eden (Su.).

pat (4) Peltek konuşan, kekeme, dilsiz (Su.).

pata El ile verilen selam (Çr.). “Sıçrayıp kalkmış, bir eli açık yakasında, ötekiyle patayı çakmıştı.” Tahir 2004: 95

patagullu Birisi kandırılmak istendiğinde, ‘aldatamazsın’ anlamında kullanılan deyim (Çr.).

pataklamak Dayak atmak, dövmek (Çr.). “Başlıyor teker teker o pataklamaya.” Seyda 2006: 217

pataklı Pis, düzensiz (Çıkrık-Çr.).

patakülle Yalan dolan, aslı olmayan, palavra (Çr.). “Anlattıkla

rının hepsi patakülle.”
Yoksul 2013: 59
patanas Çamurlu, kaygan yerde kayarak, yürüyememe (Çr.).
patanaz 1. → patanas (Çr.).
2. Otomobil tekerleğinin boşa dönmesi, patinaj (Çr.).
patazlanmak Paylanmak (İs.).
patele Patates (Olukyani-Su.).
patgulak Kulağı duymayan ya da az duyan (İs.).
patı Şişmanlıktan yalpalayarak yürüyen (Çr.).
patıdanak Gürültü ile birdenbire gelmek, düşmek (İs.).
patığa Patika, dar yol (Çr.).
patıl Bir ekmek türü (Al.).
patılmak 1. Eskimek, yıpranmak (Çr.). 2. Yaşlanmak, kocamak (Çr.).
patır Peltek konuşan, kekeme, dilsiz (Al.; Su.).
patırdamak Kafa tutmak, gözdağı vermek (İs.).
patırna Kavga, gürültü (Çr.).
patik Yünden örülmüş çocuk ayakkabısı (Çr.).
patir Kaz yavrusu (Me.).
patlak (1) İri gözlü (Acıpınar, Karagöz-Çr.).
patlak (2) Sarı çiçekli bir çeşit çalı (İs.). "Horoz çalısının diğer adı da patlak çalısıydı."
Kalayoğlu 2017: 219
patlanguç Ağaç dalının ya da kamışın içi delinip piston düzeneği yapıldıktan sonra içine konan maddeyi atarken tabanca gibi ses çıkartan bir çocuk oyuncağı, patlanguç (Külah-Al.). "Karpuz zamanı patlanguç oynardık."
Tuluk 1991
patlanıç Mürver ağacı (Boğabağı-Çr.).

patos Taneyi saptan ayırmada kullanılan araç (Çr.).
patpatotu İlaç yapmakta kullanılan bir çeşit ot (Çr.).
pat sat Zaman zaman, ara sıra, tek tük (İs.). "Çocuk pat sat konuşmaya başladı." Tdk 1993: 3413
patta satta → pat sat (Su.).
pavlika Fabrika (Çr.). "Bildüğimiz savaş gemisi yapan bir pavlika."
Tahir 2007: 261
pavlike Fabrika (Çr.). "Bildüğim, he mi? diyelim ki tomofil pavlikesi?"
Tahir 2007: 261
pavluha Su değirmenine göre unu daha ince öğüten fabrikasyon değirmen (İs.).
pavluka Un fabrikası (İs.; Os.; Dutçakallı-Çr.). "Pavlukanın bacası vardır, namuslu kadının kocası vardır."
Yoksul 2013: 540
paya Kendini beğenme, çalım, gösteriş (Yeşilyurt, İshacı-Al.; İs.; Kamışlı-Su.; Kirazlıpınar-Çr.). "Keven kızlarının çoktur payası / Aşiret kızlarının yanıkır sesi"
Arisoy 1970: 67
payalanmak Aşırı bir biçimde övünmek, gururlanmak (Âşıkbükü-Os.; Gökköy-Çr.).
payalı Kendini beğenen, çalılımlı, kibirli (İs.; Os.; Çıkrık, Dutçakallı-Çr.).
payalu → payalı (Âşıkbükü-Os.).
payam Yabanıl badem ağacı (Evci-Bo.). "Tepenin eteklerinden doruğa doğru cılız meşe çalları, bodurlaşmış, boyları bir metreye inmiş payamlar, karamuk bükleri yayılmış."
Sarıyüce 2006: 33
payınsımak Karşısındakine gücü yeteceğine inanmak, onu hiçe saymak, küçük görmek, önemsememek (Âşıkbükü-Os.).
payınsınmak Hiçe sayılmaya bo-

yun eğmek (Çr.). "Oğlu babasını payınsımış; babası da oğluna karşı payınsınmış." Tdk 1993: 4640
payırdanak Kolaylıkla alev alma durumu (İs.).
payır payır Birdenbire, ses çıkartarak yanma için (İs.).
paysımak Önemsemek, değer vermek (Dutçakallı-Çr.).
paysınmak → payınsımak (Os.).
pazar ekmeği Yaklaşık 50 santim uzunluğunda ince pide (Karagöz-Çr.).
pazlama Sac üstünde pişirilen ekmek, bazlama (İs.; Os.). "Kazım Ağa'nın harmanı olmuş bize mesken / Peynir, yoğurt, pazlama, kaymakları yerken." Çağlar 1954: 24
pazlambaç Sac ekmeği (Çr.).
pazvalt Bekçi (Os.).
pazvant Üçgen biçiminde, içine muska konulan gümüş kolye (Çr.). "Altın pazvandı yârim / Yaman nazlandı yârim" Gösterir 2011: 212
pece Baca (Yeşilyurt-Al.; Kamışlı-Su.; Sarimbey-Çr.). "Sevgi duman duman çıkar pecemden / Sevgi yağmur gibi akar gecemden" Çimen 2004: 22
peç Sac ya da tuğladan duvara gömme yapılan, odun yakılarak tüm evi ısıtan bir çeşit ısınma döşemi (Yazır-Bo.).
peçe (1) Dokuma tezgâhında ip-liklerin geçirildiği 20 delikli tahta parçası (Oğlaközü-Su.).
peçe (2) Elbise, gömlek gibi giysilerin kollarındaki manşet (İs.).
peçe (3) En küçük su arkı (Âşıkbükü-Os.). "Çeltik gölünden topladığı otları hep bizim peçeye fırlatmış."
Arslaner 2016: 258
pedal Fındık çubuklarından yapılan şerit (Büyükdivan-Çr.).
pedel Pedal (Çr.). "Basınca birden pedele, sarsılır torrr, tor torlarla koca

mahalle!" Özçatalbaş 2003: 97
pedem Badem (Âşıkbükü-Os.).
peeli Bakır kapların yan bölümlerini oluşturan levha (Çr.).
peh Korkutma ünlemi (İs.; Çr.).
pehni Ahırda, taş ya da tahtadan, oluk biçiminde yapılmış hayvan yemliği (Eskiyapar-Al.).
pek Hızlı (İshacı-Al.). "Pek yürüsem dizim tutmaz / İşte böyle ihtiyarlık"
Arisoy 1970: 44
pekey Peki, oldu, tamam (Göcnovacı-Çr.). "Pekey ne olacak böyle bu halim? Aha orak harman yanaştı?"
Gümüş 1977: 18
pekimde Umurumda (Su.).
pekinmek Abanmak, tutunmak, dayanmak (İs.). "Sıkı pekin sonra düşersin." Tdk 1993: 3421
pekişmek Sıkışmak, sıkışarak sertleşmek (İs.). "Bu helva ne kadar pekişmiş." Tdk 1993: 3421
pekitmek Tarlayı, bağı, bahçeyi korumak için çevresini çitle çevirmek, sarmak, örtmek (İs.).
pekmez kefi Açık doru, kula at donu (Çr.).
pekmezli aş Pekmezle tatlandırılmış aşure (Gökköy-Çr.).
pekmez toprağı Üzüm yapılıırken şırayı kestirmek için kullanılan beyaz toprak (İs.). "Ruziye pekmez toprağını yarı ezilmiş üzüm-lerin üzerine serpti."
Çorumlu 2009: 1593
pelen pelen 1. Kuşların, tavukların korku içinde kaçışmalarını anlatır (Eymir, Sarmaşa-Çr.).
2. Hızlı hızlı (İs.).
pelese Düzey (Çr.).
pelessek Vazelin (Çr.).
pelesimek Güçten düşmek, yorulmak (Çr.).
pelit 1. Meşe, palamut ağacı (Ka.;

- Kuyucak-Me.; Küçükpalabıyık-Çr.).
2. → palıt 2 (Evcı-Bo.). “Dağda pe-
litin iyisini domuzlar yer.”
Yoksul 2013: 222
- pelize** 1. Muhallebi (Çitli-Me.).
2. Pelte (Çr.). 3. Pestil (Mustafa-
çelebi-Çr.).
- pel pel** Masum masum (Çevreli-
Al., Su.). “Cevapsız pel pel bakın-
ca...” Kantemir, 2015: 201
- pels** Yorgunluktan bitkin düşme
(Su.).
- pelvan** Güreşçi, pehlivan (Çr.).
“Pelvan gibi candarmalar zorgüç al-
dılar arabadan aşığı.”
Tahir 2007: 236
- pelverde** 1. Domates salçası (Al.;
Gökçam, Kavşut-Su.; Dutçakallı,
Ovasaray-Çr.). 2. Erik ya da tam
olmamış üzümünden yapılan
pekmez türü ekşimsi bir tatlı
(Su.). “Tabak tabak pelverde / Ne
ararsan Selver’de” Aytekin 2003: 167
- pembe çavuş** Bir üzüm cinsi
(Çr.). “Pembe çavuş, sen ona kavuş.”
Yoksul, 2013: 541
- pencere** Büyük evlerde ocağın
iki yanına, içine eşya koymak
için açılmış olan boşluklar (De-
reyazıcı-Al.).
- pencik pencik** Parça parça (Çr.).
- pencük pencük** Parça parça (Çr.).
- pençek** Yırtık (Çr.).
- pençire** Pencere (Harunköy-İs.).
“Şurda da pençire va.”
Abaz 2004: 150
- pendir** Peynir (Eskiyapar, Kıcılı-Al.;
Gökçam-Su.; Dutçakallı-Çr.). “Sever
isen zengin sev / Bol yedirir pendiri”
Barışcan 2001: 36
- penek (1)** Basık, yassı (Os.).
- penek (2)** Ahır penceresi, temek
(Os.).
- penez** Metal pul ya da para (Ala-
cahüyük-Al.; Su.).
- penpe** Pembe (Yeşilyurt-Al.). “Giy-
- me penpe canfesi / Tor uçkuru çözer-
ler” Ertekin 2006: 10
- pepil** Kekeme (Çr.).
- pepildek** Kekeme (İs.).
- perçem** Başörtüsü (Su.).
- perem perem** Parça parça (İs.).
- perese** Aynı yönde, aynı düzeyde
olma durumu (İs.). “Bu yolun pe-
resesini biraz yükseltmeli.”
Tdk 1993: 3430
- perk** 1. Sağlam, güçlü (Çr.).
2. Katı, sert (Çr.).
- perkişmek** Sertleşmek, katılaş-
mak (İs.).
- perpere** Gelinliğe dikilen düğme
gibi ince, yassı, madensel süs-
ler (Kayabüget-Al.; Me.). “Eğil bir
yol öpeyim / Perpereli gıdıkta”
Aytekin 2003: 31
- pers olmak** 1. Yüzükoyun düşe-
rek yüzü gözü berelenmek,
ezilmek (İs.; Demirşeyh-Çr.).
2. Çok yorulmak, bitkin düş-
mek (Su.).
- pertlek** 1. Patlak, dışarıya doğru
çıkık göz (İs.). 2. Gözleri yapı
olarak dışarı çıkık kimse (Çr.).
- pervalda** Kuşburnu ezmesi (Ba-
demce-Ka.).
- pervede** Domates salçası (Ovasa-
ray-Çr.). “Ula bu nası gına? Dometiz
pervedesi, salça gibi.”
Özçatalbaş 2002: 114
- perverde** Kaynatılmış meyve ez-
mesi (Karagöz-Çr.).
- pesegü** Soğuk nedeniyle ağaç
dallarının, kapı kollarının buz
tutmuş durumu (İs.).
- peseği** 1. Islaklık (Çr.). 2. Çiğ
(Çr.). 3. Sis (Çr.).
- peseği** Örümcek ağı (Bademce-
Ka.).
- pesek** Kir (İs.).
- pesekli** Kirli, tortulu (İs.). “Bu yağ

- çok pesekli.” Tdk 1993: 3433
- pesengi** Emir altında bulunma
(İs.).
- pesengü** Çiğ (Çr.).
- peseriklenmek** Dumanlanmak,
bulanık görmek (Çr.). “Gözüm te-
melli peseriklendi.” Tdk 1993: 3434
- pesin** Sis (Çr.).
- pester** Yorgun, bitkin (Çr.). “Bugün
ekmek ettik, ahşam üzeri yatağa pes-
ter düştüm.” Tdk 1993: 4644
- peşdah** Peşkeş (Su.).
- peşgir** Sofrada yemek yerken ge-
nellikle dize serilen havlu ya
da mendil (Al.; Büyükgülücek, Es-
kiekin-Çr.). “Peşgir astım sicime /
Güvenme el picine” Ertekin 2006: 97
- peşirefçi** Bilip bilmediği her ko-
nuda işe karışan, öncülük eden
(Çr.).
- peşit** Peşin (Su.).
- peşkir** Havlu (Kalecikkaya-Al.; Ka-
ragöz-Çr.).
- peşkur** Peşkir, havlu (İs.; Bademce-
Ka.; Çr.).
- peş tahtası** 1. Tahta kanepa, se-
dir (Çr.). 2. Peyke (Çr.).
- peştambal** 1. İş önlüğü (Çıkrık-
Çr.). 2. Hamamda vücudun gö-
ğüstten bacaklara kadar olan
bölümünü örtmekte kullanılan
bez (Çr.). “Başında peştambalı / Se-
verim kıştan beri” Ertekin 2006: 26
- pete** Geniş mendil (Bademce-Ka.).
- petek** 1. Katılmış sümük (Su.).
2. Petekleşmiş yara tabakası
(Su.).
- petente** Düzen, oyun (Çr.).
- petni** Ahırda, taş ya da tahtadan,
oluk biçiminde yapılmış hay-
van yemliği (Me.).
- pevlika** Fabrika (Al.).
- pevralda** Kuşburnu marmelatı
(Bademce-Ka.).
- pevrede** 1. Kuşburnu ezmesi
(Aşıkbükü-Os.; Gökçe ağaç-Uğ.; Ka-
radona-Çr.). 2. Pekmezle ya da
erikle yapılan reçel (Os.; Çr.).
3. Salça (Aşıkbükü-Os.; Acıpinar-
Çr.). “Pevrede gibi bulaşma.”
Yoksul 2013: 542
- pevrede** Salça (Gökçe ağaç-Uğ.).
- peyik** 1. Giysilerin, gömleklerin
koltuk altlarına konulan parça
(İs.). 2. Don, şalvar paçalarının
birleştiği yere konulan üçgen
biçiminde kumaş parçası (Aşık-
bükü-Os.; Su.).
- peyindir** Peynir (İs.). “Çay getdüle,
peyindir getdüle.” Abaz 2004: 156
- peyke** Duvar dibine yapılan
oturma yeri (Kulah-Al.; Os.; Çr.).
“Taş duvarın peykesi / Gönüm sev-
mez herkesi.” Gösterir 2011: 166
- peylemek (1)** Hazırlamak, sağla-
mak, elde etmek (Çr.). “Dağdaki
kopuklardan işe yarar bir çete peylen-
di.” Tahir 2008: 33
- peylemek (2)** Bir kadının töreye,
geleneğe aykırı biçimde çocuk
sahibi olması (Kulah-Al.).
- peynirlik** Yayla evlerinde pey-
nir, yağ üretilen yer (Kargı Yayla-
sı-Ka.).
- pezi (1)** 1. Bir ekmeklik hamur
topağı (Kıcılı-Al.; İs.; Su.). 2. Ka-
lınca açılmış sac ekmeği (Çalica,
Eskiekin, Turgut-Çr.). “Ne tandır ne
yoha, ne yanıç pezi / Arama davulu,
heç sorma sazi” Kurtoğlu 1998: 22
- pezi (2)** Pancar yaprağı (Ovasaray,
Çıkrık-Çr.). “Kocabaş denilen şeker-
pancarının büyük cinsinin yaprakları-
na da pezi derler.”
Çorumlu 2009: 1272
- pezik** Pancar yaprağı (Os.). “Bahçe
pezik değil mi / Ciğer ezik değil mi”
Ertekin 2006:30
- pezü** → pezi (1) 1 (Gölet-Ka.). “Üç
pezülük hamur kaldı.” www.golet.tr.gg/

→ **pezi** (2) (Âşıkbüki-Os.). “Pezü saplarından sarımsaklı, yoğurtlu bir yemek yaparlardı.”

Arslaner 2016: 258

pezük Pancar, şalgam (Al.).

pıçak Bıçak (Haydar-Al.; Evcior-ta-kışla-Çr.). “Kendi kendimize pıçak soktuk dururken.” Gümüş 1977: 12

pıçı pıçı Semiz, besili, etli olma (Çr.).

pıhmak Usanmak, bıkmak (Çr.).

pıka 1. Kelepçe (Çr.). 2. Hayvan-ların ayağına takılan köstek (Çr.).

pıkmak Usanmak, bıkmak (Çr.).

pılıçka (1) Urgan (Çr.).

pılıçka (2) Vurgun (Serban-Çr.).

“Pılıçka vermeden menzile yetsin / Bozulmadan gitsin ili Cerit’in”

Çorumlu 2009: 88

pılı pırtı Giyim eşyası (Çalyayla-Çr.). “Pılı pırtısını bile vermeden kapı dışarı etmişlerdi.” Gümüş 1977: 41

pılısını pırtısını toplamak Ay-rılmak üzere eşyalarını toplama (Çr.). “Pılımı pırtımı toplayıp savuşsan da adamın elini kanda ko-masan ya...” Tahir 2008: 314

pılışkacı Karnını orada burada doyuran yalaka kimse (Tutça-kallı-Çr.).

pıllak Yüzeyi çok parlak deri (İs.).

pına (1) Kümes hayvanlarının kaçmaması için ayaklarına bağ-lanan sicim, bez (İs.; Os.).

pına (2) Eski, parça parça (Çr.).

pına (3) Çarığın, ayakkabının tabanı (Os.; İsmailköy-Çr.). “Bizim Küçük Ağa'nın pınası dama atılır de-sene.” Güven 2013: 28

pındırli Eski, parça parça (Çr.).

pıngılpıs Bulgur ufağının suda kaynatıp, içine tuz, soğan, yağ konularak yapılan bir çeşit ye-

mek (Gölet-Ka.).

pınsık Dumana boğulmuş, harlı yanmayan ocak ya da soba (İs.).

pınsımak Ocağın alevinin sönüp duman çıkması (İs.).

pınta Çarık parçası (Eskiekin-Çr.).

pırava Yaşa, bravo (Çr.). “Başkan bize bu Pıravayı çokça dediğinden pı-rava lakap olup üstümüzde kalmıştır.” Tahir 2004: 228

pırçalık → burçalık (Külah-Al.).

pırçımak Acıkmak (Yazır-Bo.).

pırhitma Aldatma, kandırma (Su.).

pırlak Parlak, parlayan (İs.).

pırlamak Uçmak (İs.).

pırpırık Kelebek (Dutçakallı-Çr.).

pırsık Bir mantar türü (Bademce-Ka.).

pırtı 1. Giysi (Su.; Arpalık, Çalyayla, Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Çaya indim çay susuz / Pırtı yudum sabınsız”

Gösterir 2011: 328

2. Giysilik kumaş (Dutçakallı-Çr.). “Düğün için pırtı kestirmeye gittiler.” Kerman 1997: 24

pırtıcı Manifaturacı (İs.).

pırtı görme Gelin giyimi ya da yıllık giyim kuşam alma (Su.).

pırtı günü Düğün için giysi alış-verişi yapma (Eşençay-Çr.).

pırtık Çok parçalı yırtık (Su.).

pırtlamak Bulunduğu yerden kayıp dışarıya çıkmak (Evcı-Bo.). “Arpalar yeni yeni başak tutmuş. Te-pelerinde ince bıyıkları pırtlamış.” Sarıyüce 2006: 30

pırtmaç vermek Yürürken, ko-şarken yanındakini, ya da raki-bini şaşırtmak (Çağşak, Evcikuz-kışla-Çr.).

pırtmak Tutulan bir şeyin elden kaçması, kurtulması, elden kay-ması (Al.; Evcı-Bo.; Su.; Dutçakallı-Çr.). “Önümüzden pırtıp bir koşu tut-

tururlardı ki...” Sarıyüce 2006: 79

pısarık Bulutlu, puslu, yağışlı hava (Hacıhamza-Ka.).

pısdurmak 1. Kaçacak yeri bı-rakmamak (İs.). 2. Yıldırım, karşı koyacak güç bırakmamak (İs.).

pısılmak → pısmak (İs.).

pıskırmak Hapşırarak, aksırmak (Su.). “Eşek kulaklarını dikmiş, pıskır-ması burnunda hazır, anırmakla sus-mak arası kırç kırç edip duruyordu.” Gümüş 1977: 152

pısmak Sinmek, büzülmek, kor-kudan saklanmak (İs.; Su.; Evcı-Çr.). “Süt dökmüş kedi gibi ne pısı-yorsun burada?” Yoksul 2013: 586

pışıksız Beceriksiz (Dutçakallı-Çr.).

pışıpılamak Okşayıp güzel söz-lerle şımartmak (İs.; Evcıyenikışla, Karagöz-Çr.). “Nazın hiç çekilmiyor / Ben gelemem pışıpı”

Aytekin 2003: 130

pıta Genellikle beyaz kumaş üzerine siyah renkli baskı ile yapılan, kadınların başlarını örtmekte kullandıkları örtü (Gölet-Ka.).

pıtamak Budamak (Kalecikkaya-Al.).

pıtı gebil Pişmiş hamura pekmez katılarak yapılan bir tatlı (Su.).

pıtık Çok ince bulgur (Gökçam-Su.).

pıtıklamak Okşamak ya da ya-vaş yavaş vurmak (Alacahöyük-Al.; Çr.). “Çocuk ağlamadığı zaman so-ğuk suya bastırılmakta, pıtıklanmak-tadır.” Balıkçı 2010: 89

pıtıl (1) 1. Hamura küçük pata-tesler haşlanıp karıştırılarak ya-pılan bir çeşit sac ekmeği (Al.; Çalyayla, Güvenli-Çr.). 2. Arpa ek-meği (Acıpınar-Çr.).

pıtıl (2) Mayalı, eşkili (Al.).

pıtırak gibi bitmek Meyvelerin çok sık, bol bitmesi (Çr.). “Bu yıl erikler pıtırak gibi bitmiş.”

Kerman 1997: 72

pıtıraklanmak Giysilere ya da hayvanların tüyüne pıtırak de-nilen bitkinin dikenli tohumu-nun yapışması (Çr.). “Öyle pıtıraklanmışsın ki yanına varılmıyor.” Tdk 1993: 4647

pıtırık Eski, yırtık (Çr.).

pıtırim Eski, yırtık (Çr.). “Pıtırim bir urba geymiş.” Tdk 1993: 4647

pıtırpıtır Kibrit gibi ezalı bir çeşit nesne (Çr.). “Çocuklar bir pı-tırpıtırı divare çalıp yakarak karıların arasına atıp kaçtılar.”

Tdk 1993: 4647

pıtpıt Mısır unundan yapılan ince çörek, mayalı (İs.; Âşıkbüki-Os.).

pıtpıt tahtası Gözleme yapılan yuvarlak saplı tahta (İs.).

pıtrak Bir çeşit yastık ya da hey-be motifi (Alacahöyük-Al.).

pıttık Çok ince bulgurdan yapı-lan yiyecek (Çr.).

piç Aşısız ağaç (İs.; Çr.).

piçi piçi Sığır, davar çağırma ünlemi (İs.; Çr.).

piç yavru Katır (Ovasaray-Çr.).

piç yoğurt Mayasız tutan yoğurt (Çık rık-Çr.).

pılav Pilav (Kayaagzı-İs.; Bademce-Ka.). “Fasille yapallar, pilav ideller.” Abaz 2004: 163

pılav salmak Pilav pişirmek (Çal-yayla-Çr.). “Büyük bir hindi alacaklar. Suyuna da pilav salacaklar.” Güven 2017: 13

pıleke Fırına sürülüp içinde ha-mur pişirilen, kiremit ya da top-rak testi (Kayı-Çr.).

pılik → pileke (Su.; Çr.). “Öküzün adı balğın adı ne / Dırpanın adı pili-

kin adı ne” (Kul Veli) İvgin 2009: 59
pilişga Haksızken haklı çıkma isteği, şımarma (Su.).
pillik Tavuk tüyü (Yenişihlar-Ba.).
pilo Pilav (Gökköy-Çr.).
pimpirikli Her şeyden kuşkulanan, kimseye güvenmeyen (İs.).
pin Kümes (İs.; Os.; Bügdüz, Göceno-
 vacığı, Kayı-Çr.). “Pinde bekleyen ho-
 roz kahraman olmaz.”
 Yoksul 2013: 553
pinaz Eski çuvallardan yapılmış
 köşe minderi (Üçköy-Çr.).
pindik Kümes (Su.).
pinek Kümes hayvanlarının gece
 tünemesi için yapılan yüksekçe
 yer, tünek (İs.). “Pineğin kapısını
 açık bıraktıysan tilkinin suçu ne?”
 Yoksul 2013: 543
pinemek Tavuğun akşamleyin
 yatması; tünemek (İs.; Os.).
pine pine Kümes hayvanlarını
 kümese doğru kovalama ünle-
 mi (İs.).
pinik Küçük köpek, fino (Su.).
pinlik (1) Kümes (İs.; Hacıhamza-
 Os.; Karadona, Sarimbey-Çr.).
pinlik (2) Toprağı kuyu gibi ka-
 zıp üstünü çalı çırpı ile örterek
 yapılan, yeni doğmuş kuzuları
 soğuktan korumaya yarayan
 yer, yuva (Bahşılı-Su.).
pinnek Tavuk kümesi (Gökçam-
 Su.).
pinnik Kümes (İsahacı, İmat, Külah-
 Al.; İs.; Gölet-Ka.; Me.; Os.; Yarım-
 söğüt-Su.; Dutçakallı-Çr.). “Dipten
 dibe pinniğimin kapısı / Yüksek idi,
 sağlam idi yapısı” Arısoy 1970: 64
pinti Üstü başı pis, pasaklı (Os.).
 “Kar kuytuda para pintide bulunur.”
 Yoksul 2013: 424
pipildek Beceriksiz (İs.).
pirdönmek Hızlı dönmek, fırlan-
 mak (Çr.).

pirebol Kışın arıların kovanları-
 nın deliklerini kapamak için
 yaptıkları kara, katı, mum gibi
 nesne (Çr.).
pirecik devecik olmak Küçük
 bir özürün büyüyüp yayılması
 (Çr.).
pirelemek Pirelerini ayıklamak
 (Çr.). “Kedi pirenmiş, oturup hay-
 vanı piredim.” Tdk 1993: 4649
pirepulu → **pirebol** (İs.). “Bir süre
 sonra pirepulu kendiliğinden sertle-
 şir.” Kalayoğlu 2017: 110
pirhoy İçine kıyma, peynir konu-
 lan bir çeşit börek (Çerkeş-Ba.).
piricin gözüne un özeme Pirince
 un, yağ katılarak hazırlanan bir
 çorba (İs.).
piriç Pirinç (Harunköy-İs.; Gökçam-
 Su.; Çalyayla-Çr.). “Pirici olan pilaf
 yapıtı.” Abaz 2004: 129
pirket Briket (Al.; Karagöz-Çr.).
piroş İpek kadifeden yapılan,
 uzun kollu, önden açık hırka
 (Çr.).
pirpir Küçük lamba, idare lam-
 bası (İs.).
pirpirik Kuşkucu, evhamlı (Os.).
pirtik Parça (İs.).
pisdan Giysi, fistan (Çavuşoğlu-
 İs.). “Bi tek pisdanım vardı.”
 Abaz 2004: 137
piseni Sis (Alacahöyük-Al.).
pisibik Yuvası çok pis kokan,
 başı sorguçlu bir kuş (Çalyayla-
 Çr.).
pisik (1) Kedi (İs.; Dutçakallı-Çr.).
pisik (2) Kiraz, erik, zerdali
 ağaçlarının reçinesi (İs.).
pisküvit Bisküvi (Al.).
pislâç → aktaraç (İs.).
pislenmek Hiçbir iş yapmadan
 gezinerek oyalanmak (İs.).
pistan Giysi, fistan (Harunköy-İs.).

“Pistan yödu, gısa donunan.”
 Abaz 2004: 130
pişi Mayalı hamuru kızgın yağa
 kaşıkla döküp kızartarak yapı-
 lan bir çeşit yiyecek (Çr.).
pişirik Dama atılan ince çamur
 (Kıcılı-Al.; Bo.; Or.; Beyyurdu-Su.).
pişürük → **pişirik** (Bo.; Or.; Su.).
pi tek Bir tane (Çr.).
pitemi Hepsî, tümü (Çr.).
pitik Köpek yavrusu, enik (Kayı-
 Çr.). “Komşunun dört tane pitiği var.”
 www.ahiskalılar.net
pivazlık İnce doğranıp, tuzlan-
 mış maydanozla karıştırılmış
 soğan (Çr.).
piyam Meyan otu (Su.).
piyeke Kahvelerde duvar boyun-
 ca uzanan dar oturma (İs.).
piyik Bir bütünün en küçük par-
 çası (Os.).
pöça Bohça (Karkın-İs.). “Hamam
 pöçasını saralla, bi adamın da başına
 verüleridi.” Abaz 2004: 96
poçuklanmak Gereksiz yere si-
 nirlerip ne söylediği anlaşılmaz
 biçimde homurdanmak, bağırıp
 çağırarak (Âşıkbüki-Os.).
poçuklu Çabuk sinirlenen, sinir-
 lendiğinde ne söylediği anla-
 şılmaz biçimde homurdanan
 kişi (Âşıkbüki-Os.).
pofsumak Sobanın içindeki ate-
 şin birden parlayıp yanması
 (Su.). “Soba pofsudu.”
 Uçakcı 2006: 371
pofuldamak Sinirli bir halde ho-
 murdamak (İs.).
poka Devenin ayağına vurulan
 kelepçe, zincir (Al.).
polat (1) Çekici, gösterişli (Çr.).
polat (2) Mıknatıs (Çr.). “İnc’iğ-
 nemde polat yok / Yüzüğümde sevât
 yok” Ertekin 2006: 65

politike Tenezzül etme, muhtaç
 olma (Su.). “Ona hiç politikem yok.”
 Uçakcı 2006: 371
pollu 1. Paslı (İs.). 2. Temizliğine
 özen göstermeyen kişi (İs.).
polu Düzensiz, özensiz giyinen
 (Çr.).
poñar Pınar (Kuyucak-Me.).
pontik → **potik (2)** (Çalyayla-Çr.).
 “Uzun boya cerek, kısaya pontik /
 Diyenî görürsen Çorumludur o”
 Gösterir 2014: 79
pontul Pantolon (Su.).
por 1. Bozulmaya başlayan sulu
 yiyeceklerin üzerinde oluşan
 köpük, küf (İs.). 2. Pas, kir (İs.).
porsumak Kırışmak (Serban-Çr.).
 “Kimi ihtiyar kadının boynuna sarıl-
 mış porsumuş suratını, kimi kınalı
 saçlarını öpüyor.” Çorumlu 2004: 93
port Küt, sivriligi gitmiş (Çr.).
portekel Portakal (Su.).
portlaşmak Aşınarak sivriligi
 gitmek, körleşmek (Çr.).
port port Motosiklet (Su.).
postal Eskimiş ayakkabı (Çr.).
 (Al.; Âşıkbüki-Os.; Su.; Gökköy-Çr.).
 “Yalın ayak kaldım yoktur giyecek /
 Çarık çorap eski postal kalmadı”
 Çorumlu 2009: 1290
poşgur Peşkir (Âşıkbüki-Os.).
poşi Başörtüsü (Su.).
poşu Üçgen biçiminde katlanıp
 burularak fesin çevresine dola-
 nan kumaş (Çayhatap, Evcirtakış-
 la, Sarimbey-Çr.). “Bu poşu kara poşu
 Yakışır yâra poşu” Ertekin 2006: 33
pot (1) Kısa boylu, bodur (Arslan-
 köy-Çr.).
pot (2) Leblebi (Emirşah, Karakaya,
 Yenişihlar-Ba.).
potat Patates (Yağcılar-Ka.).
potik (1) Deve yavrusu (Dutçakal-
 lı-Çr.).
potik (2) Kısa boylu kimse (İs.).

pot kafa Kafası almayan, her şeye akli ermeyen (Eskiekin-Çr.).
potlak İyi patlamayan mısır (?) (Âşıkbükü-Os.). “Elti eltiye ancak potlak patlatır.” Arslaner 2016: 258
potpot Motosiklet (İs.; Yağcılar-Ka.).
potuk (1) Deve yavrusu (Eskialibey-Ba.; Su.; Küçükpalabıyık, Ovasaray-Çr.). “Deve potuğun arkasından gider.” Yoksul 2013: 237
potuk (2) Kısa boylu şişman adam, bodur (İs.; Ka.; Su.).
potuk (3) Toprak altındaki odunlaşmış meşe kökü (Âşıkbükü-Os.).
potun Fotin, ayakkabı (Çr.).
potur (1) Gövde yapısı çirkin, biçimsiz (Tarhan-Çr.). “Armudun dalı potur / Çık da dalına otur” Gösterir 2011: 306
potur (2) Güreşçilerin yağlı güreşte giydikleri deriden ya da keçi kılından yapılmış dar pantolon (İsmailköy-Çr.). “Poturuna vurarak peşrevini yapıp, güreş alanını tut etti.” Güven 2013: 164
potur (3) Selle taşınan, kurduğunda betonlaşan çamur yığını (Âşıkbükü-Os.).
potura Pudra (Os.).
poturdak Motosiklet (Göçeağaç-Uğ.).
pov Top mermisinin çıkardığı ses (Çr.).
poypoycu Kişiler arasında kırıcı olan sözleri gezdiren kişi (Dutçakallı-Çr.).
poyra Su borusu (Çr.).
poza Arpa suyundan yapılan bir çeşit boza (Çr.).
pozak Kozalak (Âşıkbükü-Os.).
pöç Kuyruk sokumu kemiği (Külah-Al.).
pöçelemek Ne yapacağına karar veremez durumda olmak, zorda

kalmak (Külah-Al.).
pöçük (1) Köşe, dirsek (Os.). “Şu pöçükteki ev Ali'nindir.” Tdk 1993 : 3478
pöçük (2) 1. Kuyruk sokumu (Bügdüz, Sarimbey-Çr.). 2. Kuyruk, keçinin yüzülmüş kuyruğu (Os.; Çr.). “Keçinin pöçüğü kısadır.” Tdk 1993: 3477
pöçükcü Hayvan etinde kuyruksokumu bölümünü yiyen, seven (Çr.).
pöçüklü Giyimine kuşamına özen göstermeyen, dağınık (Çıkrık-Çr.).
pöfrek → pöhrek (Al.; Su.).
pöğre Çeşme, pınar (Bademce-Ka.).
pöğrek → pöhrek (Gökçam-Su.; Karagöz-Çr.). “Toprak dolması nede niyle pöğrekler tıkanıp patlamış.” Akkaya 2011:II/ 65
pöh Korkutma ünlemi (Çr.).
pöhlemek 1. Gücü tükenmek (İs.). 2. İflas etmek, batmak (İs.).
pöhrek Yeraltında kapalı su yolu, künk, çanaktan boru (Al.). “Sön-güt tutan pöhreğin suyu içilmez.” Yoksul 2013: 578
pöhren → Pöhrek (Çr.).
pöhrenk → Pöhrek (Evcı-Bo.). “İçine fırında pişirilmiş toprak pöhrenkler döşemişler.” Sarıyüce 2006: 52
pölmek Bölmek (Harunköy, İkipınar-İs.). “Ortalayın pöldüle her şeyi.” Abaz 2004: 121
pölüm pörçük Parça parça olmuş, dağılmış (Obruk-Do.).
pönnek Sürüden ayrılan grup (Eskiekin-Çr.).
pöpüldek Sözcükleri tam çıkarmadan birbirine ekleyerek konuştuğu için ne dediği pek anlaşılmayan kişi (İs.).
pör Değirmenin dönmesini sağ-

layan aygıt (Çr.).
pörmek Birkaç ailenin hayvanlarından oluşan davar ya da sığır sürüsü (Dutçakallı-Çr.).
pörnek (1) Başkasının sürüsüne katılan belli sayıdaki küçük davar sürüsü (Gökköy-Çr.).
pörnek (2) İnsanların ortak yararları için oluşturdukları topluluk (Ovasaray-İs.).
pörselemek Yere serip hırpalamak, eskitmek, yıpratmak, örselemek (İs.).
pörsük 1. Rengi soluk (Dutçakallı; Evcıyenikışla, Karagöz-Çr.). 2. Çekingen (Dutçakallı-Çr.).
pörtelek Böbrek (Çıkrık-Çr.).
pörtlek Patlak, dışarıya doğru çıkık göz (Evcı-Bo.; Çıkrık-Çr.). “Ar-dından elimi sallıyorum, avucumda işte. Pörtlek gözülü, bacakları kıllı.” Sarıyüce 2006: 18
pörtlemek Birdenbire çıkmak (Göcenovacı-Çr.). “Esas mı len? dedi Yusuf, gözleri yuvalarından pörtleyip geri oturdu.” Gümüş 1977: 23
pösdü Terbiye edilmiş tüylü koyun ya da keçi derisinin büyüğü, post (İs.).
pösdücü Saygısız, düşüncesiz kişi (İs.).
pösdülü Kendine, giyimine özen göstermeyen (İs.).
pöstek 1. Kısa boylu, tıknaz kız çocuğu (Çr.). 2. Kısa bacaklı insan (Çr.).
pötelek Böbrek (Os.). “Onlar gelene dek ciğerlerini, pöteleklerini kavurtururum.” Saraçer 2000: 344
pötik Deve yavrusu (Bügdüz-Çr.).
pötür pötür Pürüzlü yüzey (Çr.). “Parmakları yaşlı meşe kabuğu gibi pötür pötür, nasırlı, çatlak.” Tahir 2006: 296

pöykürmek Yüksek sesle, hıçkıra hıçkıra ağlamak (İs.).
pövre → pöyre (Âşıkbükü-Os.). “Orta çeymenin pövresi patlamış; su Kö-yiçi'ne akıyor.” Arslaner 2016: 258
pöyre Fırınlanmış topraktan yapılmış su borusu (Ka.).
pöyrek → pöyre (Or.).
praşuva Köylü, işçi kısmının kullandığı ucuz kumaş (Çr.). “Dur şu praşuva cekedin telesini takıyım da.” Özçatalbaş 2003: 74
puar Pınar, çeşme (Bademce-Ka.).
puç Babası belli olmayan çocuk (Evcıortakışla-Çr.). “Ana baci cümle kadın / Aşkın adı puç ne deyim” Şahadoğru 1995: 115
puçalama Olaylar karşısında ne yapacağını bilememe, bocalama (Os.; Evcıkuzkışla-Çr.).
puçuk Yarım, buçuk (Çr.).
pufu Soğukta solurken çıkan ses için (Çr.).
puğ → pufu (Çr.).
puha 1. Hayvanların ayağına vurulan köstek (İs.). 2. Kelepçe (Çr.).
puhağı 1. Kelepçe (Çr.). 2. Puha 1 (Çr.).
puhari Baca (Çr.).
puhuldamak Öfkeli öfkeli burundan solumak (Âşıkbükü-Os.).
puhur Bir çeşit günlük, tütsü, buhur (Çr.).
pul (1) Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
pul (2) Düğme (İs.; Bademce-Ka.).
pullu Çevresi, üstü sırmayla, pul-la işlenmiş, kırmızı kadın başörtüsü (İs.).
pullukır Baklakırı at donu (Çr.).
pullu kıvrak 1. İpekle karışık dokuma türü (Çr.). 2. Duvak gü-nü gelinin başına örtülen, üzeri küçük madeni pullarla işlenmiş,

al ya da mor renkli kanaviçe (Aşılıharmut-Uğ.; Çr.). “Başında pullu kıvrak / Pınarı ettim uğrak”

Aytekin 2003: 47

punak Bunak (Çr.).

puñar Pınar, çeşme (Al.; Kuyucak-Me.; Âşıkbüğü-Os.; Sarimbey-Çr.). “Derviş der bu sözü / Kanlı yaşlı punar gözü” Ayhan 2002: 254

punç oynamak 1. Midenin bozulması (Çr.). 2. Lohusa kadının sancılanması (Çr.).

pund 1. İstek (Çr.). 2. Neşe (Büğüt-Çr.). “Müdürün pundu kırıldı, suratını astı.” Tdk 1993: 4654

pundunu kırmak Neşesini bozmak (İs.). “Oğlan yoksul başlık çok / Hemen pundu kırıldı”

Gösterir 2011: 121

punt Neşe, sevinç (İs.).

pur 1. Alçı taşı, alçı (Su.; Sarimbey-Çr.). 2. Kireçli, taşlı sert toprak (Bayat-İs., Os.; Çr.). “Dağı görüp tavşan, puru görüp tilki olma.”

Yoksul 2013: 222

purasa Pırasa (Çr.).

purç 1. Ağaçların üstünde asalak olarak yaşayan ot, ökseotu (Bayat-İs.). “Deveye purç lazım ardınca boyunu uzata.” Çorumlu 2009: 1529

2. Ağaçların tomurcuktan yeni çıkmış küçük yaprakları (Oğlaköz-Su.). “Kayalar kırıcı tuttu / Dibinde purcu bitti” Ertekin 2006: 73

purçalık Sindirimi kolaylaştırıcı, sürdürücü bir çeşit yabanhavucu (Büyükbolatlı-Su.).

purtlamak Ansızın, birdenbire çıkıvermek (Göcenovacı-Çr.). “Tikenlerin arasından bir tavşan purtladı.” Çorumlu, 2009: 1651

purtma vermek Şaşırtmak (Karagöz-Çr.). “Avı purtma verdikçe şaşırmasını hazdan mest olmuş, seyrederdi.” Gümüş 1977: 48

purtul (1) Çapak (Dutçakallı-Çr.).

purtul (2) Çiçek hastalığının yüzde bıraktığı iz, çiçek bozuğu (İs.).

puruşmak Buruşmak (İs.). “Şindiyse de puruşdum yumruk gadar geldim.” Abaz 2004: 168

puruşuk Buruşuk (Âşıkbüğü-Os.).

pus Sis (Gökçam-Su.). “Bugün hava pusludur / Bek yelikme uslu dur” Gösterir 2011: 300

pusarik Bulutlu, puslu, yağışlı hava (Obruk-Do.; Çalyayla-Çr.). “Bugün hava pusarik / Başında durmaz sarık” Ertekin 2006: 34

puskul Püskül (Çr.). “Puskülü yana değer / Gilici gana değer.”

Caferoğlu 1994b: 122

pusmak Korkudan sinmek, saklanmak, büzülmek, ses çıkarmamak (Akçalı-Su.; Çıkrık, Morsümbül-Çr.). “Porsuk gibi pusup pusup / Meydanlarda ahkam kesip”

Kurtoğlu 2006: 18

pusturmak Korkutmak, sindirmek (Kalecik-Me.). “Vatan birliğinde karar kılalım / Düşmanı pusturan nara senindir” Piroğlu 1981: 47

pusunmak Bir yere saklanmak, sığınmak (Yeşilyurt-Al.).

puş Eşcinsel erkek (Serban-Çr.).

“Likasından ayan münkir nişanı / Esas fark eyledim puşdur bu kişi” Koçak 1980: 295

puşta İşe yaramaz biçimsiz tahta (Su.).

puşu → poşi (Çr.).

puta Hedef (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; Köseyüp-Me.; Çayyaka, Karakaya-Su.). “Düşmandan yurt aldık yoktur hatamız / Her zaman düşmandır bizim putamız” Arısoy 1970: 24

putu kırılmak Cesareti kırılmak, geri çekilmek (Su.). “Başlığı çok dediler / Yârin putu kırıldı”

Aytekin 2003: 152

puur İki hörgüçlü, damızlık er-

kek deve (Su.).

puut Ezilip ıslatılmış, çimlenmiş buğdayın suyunu unla karıştırarak yapılan bir çeşit tatlı (Su.; Büyükgölücek, Kalehisar-Çr.). “Puut tatlısının en büyük özelliği içine hiç şeker konulmadığı halde tatlı olmasıdır.” Oğuz 2006a: 49

puvar Pınar, köy çeşmesi (Kayı-Çr.). “Puvara su içmeye getti.”

www.ahiskalilar.net

puvut → puut (Çr.).

puykurmak Fırlamak, fişkırmak (İs.).

püçü püçü Buzağı çağırma ünlemi (Çr.).

püfkürmek Püskürmek (İs.).

püfürdemek Suyun kaynayıp taşması (Çr.).

püllüm püllüm Paramparça, yırtık (Çr.).

pülüt Meşe palamudu (Ka.).

pünkülük Sıcak, durgun, bunalıcı hava (Su.). “Bu akşam hava çok pünkülüktür.” Tdk 1993: 3494

pür 1. Yaz kış yaprak dökmeyen, nohut büyüklüğündeki acı meyveleri yenmeyen ardıç ya da çam benzeri ağaç (Âşıkbüğü-Os.). 2. Ardıç ya da çam ağaçlarının yapraklı ince dalları (İs.; Dutçakallı-Çr.). “Karşıda pür kesiyor / Efil efil esiyor” Türkoğlu 2007: 175

pürçek (1) 1. Alna sarkan saç (Âşıkbüğü-Os.; Çr.). 2. Taranmış, karışmış saç (Os.). “Hasta düşüp yatana, benzi solana, iki büküm, akpürçekli buruşuk niner kurşun döker.” Özçalbaş 2002 : 9

pürçek (2) → Pürçemiş (Çr.). “Yazmanın pürçeyiyim / Düş değil gerçeyiyim” Gösterir 2011: 221

pürçek (3) Mısır püskülü (Su.).

pürçekli Havuç (Gökçam-Su.).

pürçekli Saçını başını deşişik

biçimlere sokup havalı davranan kızlara kızgınlık anında söylenen söz (Âşıkbüğü-Os.).

pürçemiş Eskimiş, iplikleri çıkmış (Çr.).

pürçüklü (1) Havuç (Kırcılı, Külah-Al.; Su.; Dutçakallı, Eskiekin, Göcenovacı-Çr.). “Suratın gene pürçüklü gibi kızarmış.” Yoksul 2013: 583

pürçüklü (2) Saçları dağılmış kız (Yenişihlar-Ba.).

püre Şekerpancarı küspesi (Çr.).

pürülenmek (1) Filizlenmek, yeşermek, tomurcuklanmak (Kalecikkaya-Al.; Su.). “Kuşburnu pürülenir mi? / Dibi gübürlenir mi?” Gösterir 2011: 155

pürülenmek (2) Sevinmek, gurur, mutluluk duymak (Su.).

pürpürüm Semizotu (Me.; Kadıderesi-Çr.).

pürpürüm gibi Çok, sık (Çr.).

pürşüklenmek Tomurcuklanmak (Kalecikkaya-Al.).

pürşüklü Havuç (Kalecikkaya-Al.). **pürtlemek** Kendiliğinden ya da baskı ile yerinden dışarı fırlamak (Çr.).

pürtük Çok küçük parça, tanecik (Çr.).

pürtüklenmek Topaklanmak (Çr.).

pürtük pürtük Parça parça, top top (Çr.).

püsek Sisli, yağmurlu hava (Külah-Al.).

püsen Sisli havalarda dallarda donan kar, kırağı, kırç (Büyükbolatlı-Su.). “Şu ovanın püseni / Senin gibi küseni” Aytekin 2003: 161

püsenli Az sisli, nemli hava (Dutçakallı-Çr.).

püsküüt Büsküvi (Yağcılar-Ka.).

püsmente Döküntü (Su.).

püsürgeç → aktaracak (Me.).

püsvende Kırık dökük, işe yaramaz (İs.; Çr.).
pütün Bütün (Kuyucak-Me.).
pütür Pürüz, kabarcık, çıkıntı (İs.).
püvazlık → püvezlik (Çr.).
püvezlik İnce doğranıp, tuzlanmış maydonozla karıştırılmış soğan (Çr.).

R

rafan Atın normal yürüyüşü (Su.).
 “Rafan at yürüyüşünden bell’olur.”
 Yoksul 2013: 546
rahmet Yağmur (İsahacı-Al.; Köseyüp-Me.; Çanakçı, Sarimbey, Serban-Çr.). “Kara bulut rahmet, beyaz bulut tolu getirir.” Ayhan 2002: 233
ramuk Römork (Al.; Bademce-Ka.; Türkler-Çr.).
ravan Yolda hızlı giden (Dutçakallı-Çr.).
reci Tekel, reji (Çr.).
reçbellik Çiftçilik, ekicilik (Serban-Çr.).
reçber Çiftçi, ekici (Gökçam-Su.; Evcioptakışla, Serban-Çr.). “Aşkın odu derunumu yakıyor / Reçber olan tarlasına bakıyor” Koçak 1980: 286
rekçin Mukavvadan yapılıp gelin başına giydirilen, bir karıştan uzunca, tepesi yuvarlak başlık (Çr.).
reyçin Mısır calasından yapılan, gelinlerin başına takılan başlık (İmat-Al.).
rüktem Grip (Os.).
rüzgârlı taktaka Ağaç ya da tenekeden yapılan, pervanenin

ucuna takılan boncukların pervane döndükçe tenekeye çarparak ses çıkardığı oyuncak (Su.).

S

sā Sağ (İs.). “Hadi sā ayanınan dep.”
 Abaz 2004: 98
sā Sana (İs.; Çr.). “Sā şindi ekmēne yā çalıyım.” Abaz
saabol Sahip ol (Çr.).
saapsız Yalnız, tek başına, kimsesiz (Çıkrık-Çr.).
saartmek Koşmak, yetişmek (Çıkrık-Me.; Kamışlı-Su.). “Göreyim seni, saarderek git, yüğürderek gel.”
 Kerman 1997: 24
sabah süreği Düğün için gelen köy halkı ile komşu köylerden akşam gelemeyip sabah gelen konukların davul zurna eşliğinde karşılanıp kalacakları evlere yerleştirilmesi (Bademce-Ka.).
sabak (1) Ders (İmat-Al.; İs.; Köseyüp-Me.; Çukurlu-Su.; Karahisar-Çr.). “Mehemmed’im biz’okuduk heceden Diz kırdık da sabak aldık hocadan”
 Ercan 1991: 63
sabak (2) Sayfa, yaprak (Çr.). “Eşşek de diliyinen kitabın sabaklarını birer birer çevirmeye başlamış.”
 Çorumevi 1996: 23
sabatsuz Münasebetsiz (Ka.).
sâbed İlgi, alaka (Su.). “Onu görmüş de sâbed etmemiş.”
 Uçakçı 2006: 371
sâbı Sahibi (Çr.). “Uyhuya dalıca sırada adamın sesi gelmiş: Ev sâbısı, ganmım aç!” Çorumevi 2000: 18
sabın Sabun (Gökçam-Su.). “Çaya

indim çay susuz / Pırtı yudum sabınsız” Gösterir 2011: 328
sabi Çocuk; akli ermeyen, günahsız çocuk (Al.; Os.; Su.; Eskiikin-Çr.). “Şu sabi çin biraz ekmek verin.” Destanoğlu 2006: 16
sabiy Bebek (Kalecikkaya-Al.).
sablam İğneye takılan iplik parçası (Çr.). “Bir sablam ipliğim kaldı.” Tdk 1993: 4659
saca El misketi (Al.).
sacağı → sacayak (Su.).
sace El misketi (Al.).
sackıran Sac üstünde pişirilen kalın, yağlı yufka ekmek (İs.; Karagöz-Çr.).
sacüstü Mayasız hamurdan sac üstünde pişirilen bir tür çörek (Külâh-Al.; Güvenli-Çr.).
saçak 1. Püskül (Âşıkbüku-Os.).
 2. Orlon ya da yün yumak (Âşıkbüku-Os.).
saçaklık Çatının yapıdan dışı uzanan bölümü, saçak (İs.; Âşıkbüku-Os.; Eskiikin-Çr.). “Saçaklığın altında durma, başına bir şey düşebilir.” Arslaner 2016: 259
saçak mantarı Bilinen mantar görüntüsünde olmayan bir mantar türü (İs.; Bademce-Ka.).
saçı Düğünlerde verilen para ya da armağan (Dutçakallı, Eşençay, Karadona-Çr.). “Gelin olanlara saçı saçarlar / Güvey olanlara hülle biçerler.” Cingöz 2010: 330
saçıcı Düğünde takılan takıları bir çanta içinde toplayan aileden güvenilir kimse (Çr.).
saçkı Ekmek pişirmek için fırında, tandırda yakılan iri samanla karıştırılmış davar gübresi, çalı çırpı (Kıcılı, Külâh-Al.; Su.; Kızılhamza-Or.).
saçıklık Saçkı konulan yer (Kıcılı-Al.).

saç örgüsü Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
saçucu Kadınların saç örgülerine takarak omuzlarının arkasına sarkıttıkları altın ya da gümüşten yapılmış süs aracı (Çr.).
saçuzadan Pişmiş etin içindeki şerit gibi kalın kas ya da sinirler (Su.).
saç yazmak Saçı tarayıp örmek (Çr.).
sadalamak → sadılamak (İs.).
sadana Bunak, ahmak, akılsız (Çr.).
sadegül Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
sadıç Düğünde güveye kılavuzluk eden kimse, sağdıç (Çr.).
 “Yarım gelin mi oldun / Yolunu sadıç bekler” Çorumlu 2009: 1209
sadılamak Bir sözü yineleyip durmak (İs.; Çalayla-Çr.).
sadır 1 Sidik (Çr.). 2. Sidikle kirlenmiş, lekelenmiş (Çopraşık, Külâh-Al.; Gölet-Ka.). 3. Çocukların sürekli işedikleri yer (Çıkrık-Çr.).
 “Kilimin üstünü sadır etmişsin.”
 Tdk 1993: 4661
sadremeki konuşmak Bilinçsiz, tutarsız konuşmak (Çr.). “Hasta ahşama varmaz; gendini bilmiyo, sadremeki konuşuyo.” Tdk 1993: 4661
sâfil Sefil (İs.). “Her yeri böyle sâfil gıyâfetinde.” Abaz 2004: 113
safsalamak Oyalamak (Su.).
safsata Saf, enayi (Su.).
sağacak Süt kabı (Çr.).
sağalmak Hastalığın ya da yarının iyileşmesi (Çayyaka-Su.; Çr.).
 “Sıtma çabuk sağalsın diyerek ilacı zorlu yaptım.” Tahir 2006: 313
sağaltı Süt (Çr.).
sağaltmak (1) Yarayı ya da hastalığı em ile iyileştirmek (Çr.).

“Doktor iyi bakacakmış da tez sağaltacakmış.” Tahir 2004: 388

sağaltmak (2) Sağlamlaştırmak, işler duruma getirmek (Çr.). “Kalemimin kapağı kırılmıştı, sağalttım.” Tdk 1993: 4661

sağar Sağır (Gökköy, Karagöz-Çr.).

sağartmek Koşmak (Su.; Gökköy-Çr.).

sağcale Oyuncunun kullandığı asıl nesne (Al.).

sağdıç düğünü Düğünün birinci günü (Oğ.).

sağılmak (1) Akmak, kaymak, aşağıya doğru hızla inmek (Evcibo.). “Bir süre yeri süzdükten sonra sağılarak, orada yeşillikleri düşünce-sizce kemirmeye koyulmuş böcekleri, çekirgeleri ... yakalayıp yerler.” Saryüce 2006 : 71

sağılmak (2) → sağalmak (İs.).

sağın Süt veren, sağılan hayvan; sağmal (Eskiekin, Ovakarapınar-Çr.). “Yağı olmayan güzü bilmez, sağını olmayan yazı bilmez.” Çorumlu 2009: 737

sağınca İnek, koyun sağan (Çr.).

sağınlı → sağın (Çr.).

sağınmak (1) Özlemek (Kalecikka-ya-Al.).

sağınmak (2) Sağmal hayvanların sütünden yararlanmak (Göcenovacı-Çr.). “Senin damında dursun şincilik bunlar. Zamanınca sağının sıkının siz yeyin.” Gümüş 1977: 10

sağır ay 1. Ağustos (Su.). 2. Güz ortasında rüzgârsız geçen günler (Çr.). “Dallarda yaprak bile kımlıdamıyor, sağır ayları geldi galiba.” Yoksul 2013: 224

sağırtmak Konuşurken birdenbire dalmak, durmak (İs.).

sağış Sayı (Çr.).

sağışlamak Sayı saymak (Çr.).

sağlamak (1) → sağaltmak (1) (Evcioortakışla-Çr.). “Aşkından ölüyo-

rum / Merhem sür sağla beni” Gösterir 2011: 155

sağlamak (2) Yumak, makara gibi nesnelere çözmek, boşaltmak (Sarimbey-Çr.). “Aşkın yumağını sağlıyorum ben / Bu aşka tarifler yok Karacaoğlan” Çimen 2000: 102

sağlemek Kimyasal maddelerle ip boyamak (Su.). “İp boyadım sağlerim / Ben gönülümü eğlerim” Aytakin 2003: 100

sağmak Bir yere çakılı çivilerin yerinden oynaması (Çr.).

sağmal Kendisinden çıkar sağlanılan kişi (İs.).

sağmen Düğün ya da cenaze törenlerine katılan topluluk (Çomar-Al.; Dutçakallı-Çr.). “Şerbetin içine gelinin parmağı batırılıp oradaki sağmenlere dağıtılır.” Yöndem 1983: 25

sağrimek Seçirmek (Eskiekin, Evcikuzkişla-Çr.). “Bacakgerenlerde gözüm sağridi / Sakızlık burnunda dizim fağridi” Kurtoğlu 1998: 15

sağrinme İrkilme, belinleme, atılma (Su.).

sağsağalı Donu ya da pantolonu çok kirlenmiş kimse (Çr.).

sağsak Saksığan, alakarga (Gölet-Ka.; Aşıkbüke-Os.; Gökköy-Çr.). “Sağsak durmayuben ne diller döker / Çaylak der virt edüp sonra av avlan” Çorumlu 2009: 1264

sağsı Döven sürerken hayvanların harmana pislememesi için arkasına tutulan lazımlık; saksı (Eskiekin-Çr.). “Sağsı dutup sar'öküzün ardına / Yazın düven sürüşümü sorma heç” Kurtoğlu 1998: 27

sağu Yüksek ses (Os.).

sağu sağmak Parayla tutulan kadınların ölünün arkasından yüksek sesle ağlayıp ağıt söylemesi (Ka.).

sağuyla ağlamak Yüksek sesle

ağlamak (Os.).

sağ üzüm Erken olgunlaşan, ince kabuklu bir üzüm cinsi (Os.).

saha (1) → saka (2) (Çr.).

saha (2) Çocuk oyunlarında oyuncunun enek olarak kullandığı büyük davar aşığı (Çr.). “Diğer oyuncular da sahalarını aynı suretle salarlar.” Çorumlu 2009: 590

sahal Sakal (Alpagut-Do.; Hacıhamza-Ka.). “Sahalı ağarasıca da, mutlu yaşayasıca.” Oğuz 2007a: 38

sahamet → sakametlik (İs.).

sahap Sahip (Göcenovacı-Çr.). “At sahibini bulmayınca üstündekini çul sanır, avrat erini bulmayınca gapısında gul sanır.” Kerem 1997: 46

sahıbsı Sahibi (Çr.). “Vaktiyle, biz imparatorluk sahibisiyken durum vaziyetler böyleydi arkadaşım.” Tahir 2007: 355

sahına Sakın ha (İs.). “Sahına oruya ürama dedim.” Abaz, 2004: 166

saho Ceket (Al.; İs.; Su.). “Yanıllımda saho, aba / Kar kürürdüm yaba yaba” Kurtoğlu 1994: 39

sahra Kır gezisi (Çr.). “Sadettin yine mağaza arkadaşıyla sahraya gitmiş.” Demiryürek-Ozulu 2017: 52

sahre Piknik (Evcibo.). “Bizim köylüler sahre yapmaya buraya gelirler.” Saryüce 2006 : 53

sahtiyen İşlenmiş keçi derisi (Os.).

sahu Ceket (İs.; Su.).

sak Uykusu hafif kimse (İs.; Evcioortakışla, Sarimbey-Çr.). “Uyardı beni saklığım / Kul etti beni yokluğum” Şahadoğru 1995: 192

saka (1) İri aşık (Çr.). “Çok iyi kurşunlu bir sakam vardı.” Tuluk 1991

saka (2) Kadınların bir bez üzerine dikerek boyunlarına astıkları süs altını (Çr.).

sakalaçarpan İnce, uzun kesilip haşlanan hamur üstüne sarım-

saklı yoğurt dökülerek yapılan bir çeşit mantı (Çr.).

sakalı yıldız dikmek Ölmek (Çr.). “Dabanı güneşletti, sakalı yıldız dikti.” Çorumlu 2009: 1528

sakalkapan İşlek yer, dört yol ağız (Çr.).

sakamet göstermek Beceriksizce, acemice eylemde bulunmak (Os.).

sakametlik Dokunca, zarar (Çr.). “Çocuk bir sakametlik yaptı.” Tdk 1993: 4663

sakametlik çıkarmak Bir kazaya neden olmak (Çr.). 2. Kavga-ya çanak tutmak (Çr.). “Bi sakametlik çıkarmadan şunu atın.” Kerem 1997: 72

sakanak (1) Çatı saçağı (Çr.).

sakanak (2) Sakınca (Çr.).

sakar Hayvanların alnındaki beyazlık (Kulah-Al. Aşıkbüke-Os.). “Atımın alını sakar, lakabını ele takar.” Yoksul 2013: 82

sakavet Cömert, eli açık (Serban-Çr.). “Bir dağ iken bağ eyledi burayı / Sakavettir esirgemez parayı” Koçak 1980: 337

sakavu Sakağı da denilen, atlarda olan mankafa hastalığı (İs.).

sak durmak Uyanık durmak, tetikte bulunmak (İs.).

sakıç Sakınma (Harunköy-İs.). “Sakıç yok, bişeylik yok.” Abaz 2004: 134

sakız gibi yapışmak Rahatsız edecek biçimde birisinin peşine takılmak (Çr.).

sakızlık Çitlenbik de denilen bir çeşit sakız ağacı (Çr.).

saklan fedik Saklambaç (Su.).

saklıklı Bir gün gerekli olacağı düşüncesiyle her şeyi saklayan kişi (İs.).

sako Kalın kumaştan dikilen

paltoyu andıran giysi, ceket (Alacahüyük-Al.; Yarımsöğüt-Su.; Çıkrık-Çr.). "Sakosunu savurarak seğirtiyor." Tahir 2008: 44

saksakbeyni Yoğurtla pekmez karışımı (Çr.).

saku 1. Ceket (Ka.; Os.). 2. Palto, pardösü (Çr.). "Cekete saku derler Kargı'da." Dbk 2003: 134

sal (1) Fazla ekin yükleyebilmek için arabaların iki yanına konan ağaç kanat (Su.; Büyükdirvan-Çr.).

sal (2) Tabut (Kayabüğüt-Al.; Os.; Çayhatap, Eskiokin, Evciortakışla, Karahisar, Serban-Çr.). "Sabaha salın kalkar inşallah." Yoksul 2013: 549

salaca Hasta, yaralı ya da ölü taşınan sedye (Eskiyapar, İshacı-Al.; Evren-Bo.; Körkü-Su.; Evciortakışla, Sarimbey-Çr.). "Sırtındaki al delme / Salacama örtülsün" Gösterir 2011: 255

salagaç 1. Tabut (Güvenli-Çr.). 2. Üzerinde ölü yıkanan tahta (Elmapınar-Me.; Konaklı-Çr.).

salaka Sarkıntılık, saraka, şaka, alay (Me.).

salakane Salakça, aptalca (Çr.).

salbur saçak Bol bol sallanan ya da takılı olan şeyler (İs.).

saldur suldur Gelişi güzel, bakımsız (Os.).

salgada Varlığı hesaba katılmamış olan (Os.).

salgın Vergi (Çr.). "Sen heriflere sövünce biz kara salgından kurtulduk mu?" Tahir 2006: 253

salgıncı Tahsildar (Me.).

salgun Köyün ortak giderleri için toplanan para, salgın (İs.).

salha Yakasız, iliksiz, kolları bolca kısa ceket (Çr.).

salhanduruk Yaşama gücünü yitirmiş, kendini bırakmış kimse (İs.).

salık (1) Haber, bilgi (İshacı-Al.). "Bu emir salık verilerek aşıklar toplanmışlardı." Arısoy 1970: 42

salık (2) Beli çıkık, sakat hayvan (Kuşsaray-Çr.). "Boyu uzun, burnu büyük demezler / Akli kısa, beli salık demezler" Taşlıova 2008: 313

salıklamak Bildirmek, bilgi vermek (Çr.).

salım Yaygınlaşmış olan çor hastalığı, nezle (Kulah-Al.; Hacıhamza-Ka.; Dutçakallı-Çr.). 2. Soğuk algınlığı (Çr.).

salıngaç Salıncak (Haydar-Al.; Su.; Gökköy, Sarılık-Çr.). "Salıngaç kurardı o güzel kızlar / Muhabbet eyleyip çalardık sazlar" Erdugan 2005: 71

salıt Elçi, haberci (Çr.).

salla Salya (Çr.).

sallabaş Konuşurken başını sallayan kimse (Çr.). "Bu oğlanın bu yaşta sallabaş olması neyin nesi?" Tahir 2006: 83

sallak Kasapların hayvanlarını kesen adam (Su.).

sallakhane Hayvan kesilen yer (Çr.).

sallama (1) Bir halk oyunu (Al.).

sallama (2) Tepesine dek dolu kaşık (Çr.).

sallangaç Salıncak (Çr.).

sallanger Uzun boylu, hafif öne kambur kişi (Su.).

sallanguç Salıncak (Gökköy-Çr.).

sallanguç Salıncak (Al.).

sallan seyip Sorumsuz, başıboş kimse (Su.).

sallantı (1) Yer sarsıntısı, deprem (Çr.).

sallantı (2) Bir sorunun henüz çözüme kavuşmamış olması durumu (Çr.).

sallayi Sıkışıp şaşırmadan (Çr.).

sallepati Giyimine, davranışları-

na özen göstermeyen (Çr.).

sallı Uzun boylu, iri yarı, hafif şişman kadın (İs.).

sallık Caminin dışında tabut konulan yer (Çr.).

salılı saplı Gelişmiş, gösterişli vücut (Gökçam-Su.).

sallı Tırmık, yaba, üçayak gibi ahşap aletleri üretme işi (İs.). "Arastaya ise ahşabın işlenişinin yöresel söylenişi olan salliden yola çıkarak Sallerbaşı deniyor." www.evvelzamanda.blogspot.com

sallıci Ahşap eşya yapımcısı (İs.). "Sallıci ile dükkândaki diğer kişi birbirlerine bakıp gülmeye başladılar." Kalayoğlu 2017: 227

salma (1) Pala, büyük bıçak, saldıрма (Su.).

salma (2) Köy işlerinin görülmesi için her evden toplanan para (Evci-Bo.; Akçalı-Su.; Sarimbey, Sevindikalan-Çr.). "Bir muhtarı var, böyle salmayı kendi mangır kesesinden çıkarıp sayar." Tahir 2006: 249

salmaca Ağzı ile sapı küçük bir tür kazma (Âşıkbükü-Os.).

salmak (1) Saldırmak, saldırtmak (Karahisar, Sarimbey-Çr.). "Pe-ki, itler sana hiç mi salmaz?" Tahir 2006: 103

salmak (2) Uğurlamak, göndermek, yollamak (Eskiyapar-Al.; Yazır-Bo.; Köseeyüp-Me.; Kamışlı-Su.; Sarimbey, Serban-Çr.). "Yaram sardırmaya geldim yanına / Gayrı tabiplere salma sultanım" Çevik 2008: 100

salpalamak Yalpalamak, sersemlemek (Su.).

sal sal Yer yer, bölge bölge (Çr.).

saltahtası 1. Tabut; ölü taşımakta kullanılan tahta (Çr.). 2. Üzerinde ölü yıkanan tahta (Büğüt, Konaklı-Çr.). "Babanın sal tahtasına bir osuruk borcu vardı, onu da verdi git-

ti." Yoksul 2013: 100

salyan Vergi (Çr.).

salyancı Vergi toplayan görevli, tahsildar (Çr.).

samahalanmak Geciktirmek (Ovasaray-Çr.).

samahı Aptal, bön (Çr.).

samahu Avanak, aptal (İs.).

samallık Samanlık (Âşıkbükü-Os.; Dutçakallı-Çr.).

samanı âsik Ahmak, budala, sersem (Çr.).

samanlağı Harmanda samanların toplandığı yer (Âşıkbükü-Os.).

samansağı Saman gibi, tatsız (Çr.).

samanuğrusu Samanyolu (Evci-Bo.). "Samanuğrusu iyice belirginleşti, çangal çangal." Sarıyüce 2006: 20

samarık 1. Dışı sağlam, içi çürük ağaç, kütük gibi nesne (Çr.). "Bu turplar samarık." Başaran 1974: 93

2. Çok su almış ıslak odun (Çıkrık-Çr.).

samarıklı Tatsız, lezzetsiz (turp ya da benzerleri için) (Su.).

samaruk suyu çekilmiş, özelliğini yitirmeye yüz tutmuş meyve (Âşıkbükü-Os.).

samen Kız evine gelin almaya giden, davullu, zurnalı, silahlı, cepken giyinmiş topluluk (Kamışlı-Su.; Çr.). "Samenlere nazar etmeyin tosha burunlu karılar" Doğan 2004: 121

samırdamak → samramak (İs.).

samırsak Sarımsak (Al.; Ka.; Serban-Çr.). "Samırsağı gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış." Dbk 2003: 113

samlamak → samramak (Çr.). "Hasta olduğundan sen samlamaktasın Hafız." Tahir 2006: 202

samramak Uykuya ya da hastalık

nedeniyle söylenmek, sayıklamak (İs.).

samranmak → samramak (Su.). “Aşamaçı düş kurar / Uykusunda samranır” Aytekin 2003: 70

samrımak → samramak (İs.).

samsı Yağda kızartıldıktan sonra şuruba batırılan, içine ceviz konulup muska biçiminde sarılmış yufkalarla yapılan bir çeşit tatlı (Çr.).

sañ Sebze meyve hastalığı (Alançık-Me.; Su.). “Döküldü yaprağı bilmem san değdi / Tabiatla küste gibi dururum” Sürmelican 2013: 5

sanadak 1. Vurdumduymaz (Çr.). 2. Saygısız (Çr.).

sanay 1. Çevresindekileri güldürebilen, mizah anlayışı güçlü kişi (Bademce-Ka.). 2. Olayları anlamada, yorumlamada art niyet aramayan saf kişi (Bademce-Ka.).

sancılmak Batmak, saplanmak (Çr.). “İğne baldırına sancıldı.” Tdk 1993: 4669

sancımak Saplamak (Çr.).

sañçalmak Buğdayın başak tutmaması, sebzelerin sararıp ürün vermemesi (Çalyayla, Kızılıpınar-Çr.).

sandal Köy yakınındaki çam ormanı (İbik-İs.).

sandık çerezi Oğlan evinin çeyiz sandığı içine koyarak kız evine gönderdiği kuru yemişler (Kalecikaya-Al.).

sangırtmak Şaşakalmak, şaşır-mak (İs.).

sanı Emel (Çr.).

sanıdak Saygısız (Acıpınar-Çr.).

sanıldak Çağrısız gelen konuk (Os.; Dutçakallı-Çr.).

sanıtmak 1. Şaşakalmak, şaşır-

mak (İs.). 2. Amaçsızca, boş yere ayakta durmak (Su.). 3. Anlamsız bir şekilde boş boş bakmak (Külah-Al.).

sañra Pisliliği üzerine yatan hayvanların tüylerine yapışan pislik (Aşıkbüke-Os.).

sañralu Sık sık altına kaçırarak, yeterince temizlenmeyen pasaklı çocuk (Aşıkbüke-Os.).

sansalat Saltanat, lüks düşkünlüğü (Yeşilyurt-Al.; Gökçam-Su.). “Bu nasıl sansalat bu nasıl ade / Al olmuş yanaklar devadır sade”

Yöndem 1983: 57

santırañ Nalbantların tırnak kesmekte kullandıkları aygıt (Çr.).

sañ vurmak Buğday başak tutmamak, içlenmemek (Al.; Yazır-Bo.; Ovasaray-Çr.). “Balta girsin ormanların sökülsün / San vursun da yaprakların dökülsün”

Çevik 2007: 140

sap Demet durumundaki biçilmiş ekin (Evcı-Bo.; Göcenovacığ, Sarimbey-Çr.). “Yarım saptan geliyor / Terini sile sile” Gösterir 2011: 102

sapak (1) Ödev, ders (Çr.). “Sapagımızın başına mum yapıştıralım, unutmayalım.” Tdk 1993: 4670

sapak (2) 1. Yol ayrımı, sapılan yer (Su.). 2. Ters yönde bulunan (Su.).

sapalamak Ne yapacağını şaşır-mak (İç.; Çalyayla-Çr.).

sapan Ağaçtan ilkel tarla sürme aracı (Os.). “Güzün tapana, yazın sapanı dikkat et.” Çorumlu 2009: 736

sapırdanak Birdenbire dökülme durumu (Obruk-Do.).

sapısılık Kişisiz, kendini bilmez (İs.; Çr.). “Bak bakalım biz, sapısılık istidacılardan mıyız?”

Tahir 2004: 220

sapısivri Sorunlara farklı çözümlerle yaklaşan sivri akıllı (İs.).

sapıtma Mezar içerisinde ölünün bulunduğu bölüm (Alacahöyük-Al, Yekbas-Bo.; İs.; Elmapınar-Me.; Os.; Aşağı Fındıklı-Su.).

sapı uzun Beyaz, yuvarlak seyrek taneli, geç olgunlaşan, kendine özgü kokusu olan bir üzüm (Os.).

saplı Kazandan sıcak su almakta kullanılan uzun saplı tas (İs.). “Saplıyı getir, küredeki pekmezi bir daha karıştır.” Yoksul 2013: 556

saplıcan Akciğer yangısı, zatürre (Gökçam-Su.). “Saplıcana tutul.” Oğuz 2007a: 54

saplım İğneye takılan bir süyüm iplik (Su.; Çr.).

sapma Sin üstüne döşenen ağaçlar (Çalyayla-Çr.).

sapmalık Sin üstüne konulmaya elverişli ağaç (Çr.).

sapsuz Uygunsuz davranışlarda bulunan adam (Os.).

sapuzun Beyaz, kalın kabuklu, uzun süre saklanabilen üzüm cinsi (İs.).

sap yiyip saman sıçmak Ne dediğini, ne yaptığını bilmemek (Çr.).

saraylı Yağlı hamurdan inceltilecek kat kat yapılan çörek, yağlı ekme (Gökçam-Su.; Kuşsaray-Çr.).

saray süpürgesi Bir çeşit mekik oyası (Çr.).

saray tırabzanı Bir çeşit iğne oyası (Çr.).

sargın İstekli, girgin, tutkun (Palabıyık-Çr.). “Taşçı değiliz ki bu işe sargın / Yanımda çalışan benden de ergin” Özgür 2002: 91

sarhoş İki kişi ile oynanan köy seyirlik oyunu (Kargı-Çr.).

sarhoş yolu Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

sarıbaş Sarı başaklı bir çeşit buğday (Çr.).

sarıbursa → sarıbaş (Çr.).

sarı çıyan Başkalarına zararı dokunan sarışın insan (Karagöz-Çr.).

sarıger Kulakları ile bacakları sarı keçi (Çr.).

sarınacık Kuzeybatıdan esen yel (Su.).

sarısandal İncirkuşu (Çr.).

sarıteyin Sincap (Gökköy-Çr.). “Sarıteyin çok sıçrar.” Tdk 1993: 3546

sarıyağ Tereyağı (Kuyucak-Me.).

sarıyaz Açık sarı (Su.).

saricekli Tez canlı, ivecen (Çr.).

sarimek Seğirmek (Eskiğin-Çr.). “Acap yâr mı gelecek / Gine saridi gözüm” Kurtoğlu 1998: 65.

sarmak İyi olmak, çok güzel olmak (Ka.).

sarmanmak Kadınların yabancı erkekler karşısında başını yüzünü örtmesi (Göcenovacığ-Çr.). “Dilencilerle, çerçilerle baş göz dağı-nık, bağıra çağıra konuşurlar, köyün adamına gelince sarmanırlardı böyle.” Gümüş 1977: 63

sarsak Sersem, ahmak, dağınık (Evcı-Bo.). “Meğer kerkenezler bizim sarsak, çelimsiz, pırpır deliceler değil miymiş?” Sarıyüce 2006: 72

sarsalamak (1) Hastalık ya da kötü bir olay geçirmek (Çr.).

sarsalamak (2) Sarsmak (Çr.).

“Bileğinden tutup çektii, iki kere canını alacakmış gibi sarsaladı.”

Tahir 2006: 348

sarsuk Hareketleri dengeli olmayan (İs.; Gölet-Ka.; Aşıkbüke-Os.). “Sarsuk sarsuk yürüyordu.”

www.golet.tr.gg/

saru Sarı (Ka.). “Sarıya saru, kuş yemine daru ... derler Kargı'da.”

Dbk 2003: 134
saruğu burma Parça yufkalarla yapılan baklava (İs.).
sāsak Saksığan (Su.; Çıkrık-Çr.).
 “Evin yakınında sāsak öterse eve misafir gelir.” Yoksul, 2013: 299
sāsak beyinli Akli uzağa ermeyen, salak, düşüncesi kıt kişileri niteleyen bir deyim (Çr.). “Sāsak beyinli adamlar da hep buraya toplanmış.” Kerem 1997: 72
sāsak beyni Yoğurdun içine kara pekmez katılarak yapılan yiyecek (Beydili, Kayı-Çr.).
sāsen Seksen (Çr.). “Atmaca vird eder sāsen bin hezar / Garaguş zikrile hem sahip giran”
 Caferoğlu 1994: 150.
sāsenmek Vurmaya kalkışmak, vurur gibi yapmak (Çıkrık-Çr.).
sası 1. Tatlımsı, acımsı bir tat (Çr.). 2. Tatsız, tuzsuz yiyecek (İs.; Dutçakallı, Ovakarapınar-Çr.).
 “Sasılaşmış turşuyu sahana koyma.” Yoksul, 2013: 558.
sasımsı → sası 1 (Çr.).
saş Saç (İs.). “Altı gızıñ biri Meryam, saşları var seyran seyran.”
 Abaz 2004: 103.
saşmak Saçmak (Çavuşoğlu-İs.).
 “Oruya da ekin tömu saşdurdum.”
 Abaz 2004: 141.
sat Yalnız, yalın, tek (Çr.).
satama Saf, bön (Su.).
Sātâne Saathane, saat kulesi (Çr.).
 “Çevir yolun beri gel / Sātâne’den aşığı” Aytekin 2003: 75
satı bazarı Satışların iyi olması için dilek (İs.).
satılık Nişanlanacak ya da evlenecek çağda kadın, kız (Göcenovacı-Çr.). “Satılık bacım yok benim demez mi? Görmeye gönlü yok ki demiyor.” Gümüş 1977: 103
satılmak (1) Kadınların çocuklarının olması için bir yatıra adak

adaması (Çr.).
satılmak (2) Kızların nişanlanması ya da evlendirilmesi (Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Oturmuş da düşünür / Satılacak kız gibi”
 Oğuz 2007a: 118
satımker Satıcı, satmak isteyen (Göcenovacı-Çr.). “İki koyun satımker oluyordu dayım. Yeyginin ucu kıt, ekin satmayalım diye koyunu aklına aldıydı.” Gümüş 1977: 101
satıyen → sahtiyen (İs.; Sarimbey-Çr.). “Eşek derisinden satıyen olmaz Eşekte eşeklik gönünde vardır”
 Çimen 2005b: 68
satılık Satılık (Sarimbey-Çr.). “Şu Çorum’un kızları / Bir çift potine satılık” Ertekin, 2006: 72
satma Çocuğu olmayan ya da olup da yaşamayan kadınların türbenin çevresinde dolandırılması (Miyanesultan-Al.).
satmak Kız evlendirmek (Çalyayla-Çr.). “Kör olasıca babam / Beni gurbete sattı” Gösterir 2011: 139
satrameki Abuk sabuk söylenen söz (Çr.).
satuv Gelin için düğün öncesi oğlan evinin yaptığı alışveriş (Kalecikkaya-Al.).
sav Berber kayışı (Su.).
savak (1) Aptal, saf, enayi, şaşkın (Su.; Çr.). “Şeker ıravak oğlan / Az akli savak oğlan”
 Aytekin 2003: 160
savak (2) 1. Değirmende suyun oluğa girdiği yer (İs.). 2. Suyu değirmene ulaştıran tahta su yolu (Dereyazıcı-Al.; Çıkrık, Eskiekin, Palabıyık-Çr.). 3. Yolun ya da suyun ayırım yeri (Su.). “Değirmenci oldum dönmedi taşım / Savağın suyunu kesti kardeşim”
 Özgür 2002: 90
savaklamak Suyu arklara salmak (İs.). “Suyu bahçeye savakla da gel.”

Tdk 1993: 3553
savhiyat Akli başında olmayıp aptalca işler yapan (İs.).
savıcı (1) Değirmen suyunu yöneten kimse (Çr.).
savıcı (2) Koruyucu (Çr.).
savılmak → savulmak (3) (Çr.).
savketmek Yolcu etmek, uğurlamak (Su.).
savmak (1) Uzaklaştırmak (Gökçam, Körkü-Su.; Eskiekin, Evcioortakışla, Turgut-Çr.). “Felaketleri başımdan / Sava sava usandım ben”
 Gardeş 1979: 12
savmak (2) Zamani geçmek (Evcioortakışla, Mislerovacı-Çr.). “Vakti gelir sakın sakın dolandır / Dalgası savmadan deniz durulmaz”
 Koygun 2002: 102
savruk 1. Dağınık, dikkatsiz (Çr.).
 2. Tutumsuz (Çr.).
savrum savurmak Tane ile samanı rüzgârda ayırmak (Eskiekin, Ovakarapınar-Çr.). “Eledim, çalhadım, savrum savurdum / Çeci yele verişimi sorma heç”
 Kurtoğlu 1998: 26
savsaklamak İşi ağır almak, geciktirmek, oyalamak (Obruk-Do.; Çr.). “Savsaklayan ağır cezaya verilir diye bir de üç aylı gizli emir yolladı.”
 Tahir 2007: 268
savsalamak → savsaklamak (İs.).
savucu Koruyucu (Çr.).
savuk (1) İssız, tenha (İncesu-Su.).
savuk (2) Soğuk (Çr.).
savuk (3) Suyu kesilmiş, çalışmayan değirmen (Çıkrık, Sarimbey-Çr.). “Suyu savuk değirmene ark etti / Ömürüm bitiyor yeni fark etti”
 Çimen 2000: 76
savuk (4) Savılmış, uzaklaştırılmış (Çr.).
savulmak (1) Kazanın, kötülüğün atılması (Çr.). “Körpe kız eti yemeyince öfkesi savulmaz.”

Tahir 2004 : 13
savulmak (2) Meyvenin zamanının geçmesi (Çıkrık-Çr.). “Dallık donana kadar düğün savulur.”
 Yoksul 2013: 224
savulmak (3) Suyun başka yere akıtılması (Çr.).
savur Sahur (Çr.).
savu savmak Ölünün arkasından ağıt söylemek (Çr.).
savuşturmak Yolcu etmek, uğurlamak (Arpalık, Dutçakallı, Serban-Çr.). “Bizi savuşturmak için / Gelin gaynı gidiyoruz”
 Koçak 1980: 375
savut (1) Burna çekilen bir çeşit toz, enfıye (Çr.).
savut (2) 1. Su taşı (Su.). 2. Kap kacak (Kalecikkaya-Al.).
savutturma Atma, fırlatma (Su.).
saya (1) Gölge (İsahacı-Al.). “Ud edep kalmadı haya kalmadı / Dibinde duracak saya kalmadı”
 Arısoy 1970: 24
saya (2) Üç etek (İs.; İsahacı-Al.). “Giyin ak sayaları / Dolan gel kayalar”
 Gösterir 2011: 131
saya (3) Saye, yardım, koruma (Göcenovacı-Çr.). “Üstesinden geldik Allah sayasında.”
 Gümüş 1977: 134
saya gezmek Güz ile kış arasında evleri tek tek gezerek yiyecek toplayıp eğlenmek (Gökçam-Su.).
saya yağı Tereyağı (Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.).
saydan Gerçekten (Su.). “Bu sefer saydan gömecekler.”
 Uçakçı 2006b: 222
sayfat Avlunun girişindeki yanları açık, üstü kapalı yapı (Çopraşık-Al.).
sayfı → sayfı (Göcenovacı-Çr.). “Buğdayın sayfısını, nohudun denelisini, zeyreğin diz boyu kabaranını eker.” Gümüş 1977: 43

sayfi Katışksız, som (Eskiekin, Karagöz-Çr.). "Sayfi yapağıdan gobüme yorgan / Yuklukte kilime sarık Dey-zoğlu" Kurtoglu 1998: 22

saygal Güçlü, verimli tahıl ya da hayvan (Su.).

sayhal (1) İri (Çr.).

sayhal (2) Seçkin kimse (Çr.).

sayı Sahi, gerçek (Kamışlı-Su.). "Üsük Ağa, sayı sizin o mahkeme nooldu? Abugat duttun mu?" Tuluk 1991

sayı gezme Köse de denilen, erkek çocuklarca oynanan bir oyun (Su.).

sayım Hayvan sayısı üzerinden alınan vergi (İs.).

sayımcı Hayvan sayımı yapan kimse (Çr.).

sayırtı Hışırtı (Göcenovacı-Çr.). "Bir sayırtı oldu, gözümü açtım, uyku semesi ne olduğunu bilemedim." Çorumlu 2009: 1650

sayışmak Ödeşmek (İs.). "50 lira borcu vardı, bir dana verdi, aklı sıra sayıştı." Tdk 1993: 3559

saykal (1) Düz, düzgün, budaksız (Âşıkbükü-Os.; Çr.). "Şu sırkalar daha saykal, bunları al." Arslaner 2016: 259

saykal (2) 1. Gösterişli (İs.).
2. Türünün en büyüklerinden (Os.).

saykal (3) 1. Saygın, seçkin (Çr.).
2. Tanınmış (Çr.).

saykal (4) Yabancı maddelerden arınmış, temiz (Bo.). "Saykal buğday." Tdk 1993: 3560

saylakı Sade, düz, budaksız (Âşıkbükü-Os.). "Bu çam saylakı, işimize yarar." Arslaner 2016: 259

sayru Hasta (Çr.).

sayvan 1. Üzüm kurutmak için yapılan çardak (Çr.). 2. Çardak (Çr.). "Ay doğar eyvan için / Ala çul sayvan için" Ertekin 2006: 24

sayvat Asmaları ağdırmak için yapılan ağaç ya da demir düzene (Ka.). "Sayvatından sarkan ak üzümünden / Yemesine doyum olmaz Kargı'nın" Dbk 2003: 138

sayyağı Tuzlanmış tereyağı (Ka.; Âşıkbükü-Os.).

sayyağından kıl çekmek Bir işi çok kolay yapmak (Os.).

sazağan (1) Küçük kan çıbanı (Çr.).

sazağan (2) Soğuk esen yel (Çr.).

sazak Kuvvetli, soğuk esen yel, poyraz (Evcı-Bo.; İs.; Âşıkbükü-Os.; Sarimbey-Çr.). "Anlıyorum, sazak yeli geliyorum de mek istiyor." Sarıyüce 2006: 19

sazan Soğuk esen rüzgâr (Su.).

sazlık Bataklık bitkileri (Su.).

sazvan Bağ ya da bahçelerdeki bekçi barınağı (Çr.).

sebeplenmek Yararlanmak (Çr.). "Madem ortak, bize ver, biz sebeplenelim. El kapılarında azaplık etmekten kurtulalım, sebeplenip." Gümüş 1977: 7

seçgel Seçilmiş, seçkin, seçilmeye elverişli (Su.). "Öküzün en seçgelini o yetiştirir, o koşardı." Gümüş 1977: 18

seçgen → seçgel (Çr.).

seçinti Bir ürünün iyileri alındık tan sonra geriye kalanı (İs.).

seçintü → seçinti (Âşıkbükü-Os.).

sede Sadece, yalnızca (Karkın-İs.; Çalyayla-Çr.). "Ben sede aldöm yelle-re para alıyom." Abaz 2004: 144

sedefli takunya Zengin hanımlarınca giyilen, tasmaları meşin ya da sim işli kadifeden hamam takunyası (Çr.).

sedelemek Mısır, nar gibi taneli yiyeceklerin tanelerini ayırmak (Bademce-Ka.).

sedir (1) Oturmak ya da yatmak

için kullanılan ahşap ya da top-
rak set (Oğ.; Or.; Su.). "Sedirde
Acem halı / İpeği Urfa malı"
Gösterir 2011: 124

sedir (2) Kamış yapraklarıyla örülen bir tür kilim (Su.).

seenk → senek (Yeniyyapar-İs.).

seerdimli Eğim nedeniyle suyun hızlı aktığı yer (İs.).

seertmek Koşmak (Al.; Yenişihlar-Ba.; İs.). "Goyun seertdi, çoban seert-di." Abaz 2004: 107

seet Saat (Çalyayla-Çr.).

sef Kolayca aldatılabilen kişi, saf (İs.; Ka.).

seflek Saf (Gökçam-Su.).

segde Kalçanın üst bölümü (Su.).

segdemek Aksamak (Su.).

seğek → senek (Çr.).

seğem Pay, hisse (Çr.). "Dededen kalma araziye emmi uşağı ile bölüşünce, seğemini bizim koyden İpi-çürüğün Halil'e sattıydı." Özçatalbaş 2003: 15

seğertmek Koşmak (Çalyayla Dut-çakallı, Kiranlık-Çr.). "Sen tazı ol, davşan ekmek, seğert ulaşama." Oğuz 2007a: 57

seğirden Koşucu (Çr.).

seğirdici Arkadaş (Çr.).

seğirdim Değirmen arkından çar-ka giden suyun aktığı dik oluk (Çr.).

seğirdim ayları Üç aylar; Recep, Şaban, Ramazan (Çr.).

seğirdim oluğu 1. → seğirdim (Çr.). 2. Sulama amacıyla kuru lan su dolabının su kaplarını birbiri ardına boşalttığı ahşap oluk (Os.).

seğirtmek Koşmak (İmat, İsahacı, Külah-Al.; Sarimbey-Çr.). "Yârin geldi dediler / Seğirttim yalın ayak" Gösterir 2011: 177

seğmen Gelini ana babasının

evinden almaya giden topluluk (İsahacı, Kıcılı-Al.). "Seğmenleri dağıldı da kuşandı / Zalim duman ovalara döşendi" Arısoy 1970: 74

seğricen Peynir kurdu (Çr.).

seğrimek Seğirmek (İs.; Âşıkbükü-Os.; Palabıyık-Çr.). "Sonunda cansız vücudu seğrimeye başladı." Güven 2013: 130

seğsenmek Hasmına vuracak gibi yapıp korkutma eyleminde bulunmak (Os.).

sehem Pay, hisse (Külâh-Al.; Çıkrık, Gökköy-Çr.).

sehim Hisse, pay (Su.; Dutçakallı-Çr.).

sehniç Düz, küçük, ağzı açık top-
rak ya da cam kap (Çr.).

sehra Piknik (İs.). "Buraya gelir, hem sehra yapar hem de kiraz toplarlardı." Kalayoğlu 2017: 47

sehzen Seksen (Kuyucak-Me.; Çay-hatap-Çr.). "Sehzen bin evliya ocağın yahar / Dohsan bin evliya gulbengin çeker" Caferoğlu 1994: 140

sekde Kalça (Su.).

sekelemek Tek ayak üstünde sıç-
rayarak yürümek (İs.; Çr.). "Şu tarafa bu tarafa sekelemeye başladık." Demiryürek-Ozulu 2017: 156

seki 1. Tahtadan yapılmış otu-
rak, sedir, kerevet (Külâh-Al.; Or.). 2. Yüksekçe yer (Os.; Su.). "Odaları sekili / Top karanfil ekili" Gösterir 2011: 151

sekil Hayvanların ayağındaki ak leke (Göcenovacı-Çr.). "Ayağında-ki terlikler sekil at tırnağı gibi, bir bas-tığı yere bir daha basmıyor, sekiyor evin içinde." Gümüş 1977: 128

sekilenmek Bir parça oturmak, ilişmek (Çr.).

sekili Ayaklarında ak leke bulun-
nan hayvan (İs.). "Gözleri çakır, atları gibi sekili bir ayağı." Gümüş 1977: 101

sekirmek Hoplamak, zıplamak (Kalecikkaya-Al.).

sekirtmek Koşmak, seğırtmek (Çr.). “Bizim at pek sekirdiyor, rüzgâr gibi gidiyor.”

Koşay-Işırtman 1932: 331

sekizen Seksen (İs.). “Sede yetmiş, sekizen, dohuzan yaşındaki adamlar galmış.” Abaz 2004: 107

sekiz memeli serçe hatın Köpek (Su.).

seklem 1. Kıldan, yünden dokunmuş çuval (Eskialibey-Ba.; Yağcılar-Ka.; Abdalata, Gökköy-Çr.).

2. Bir insanın taşıyabileceği ağırlıkta dolu çuval (Külâh-Al.; Kamışlı-Su.; Karagöz-Çr.). “Bir seklem buğday, bir söbelem mantarınan değişilmez.” Yoksul 2013: 149

seklemek Ayaklarını tam olarak yere basmamak, aksamak (İs.).

sekmen 1. Ahır ya da ağıllarda çobanın yatması için yapılan yüksekçe yer (Su.). Ocağın iki yanında yer alan kerpiç sedir (Su.). 3. Merdiven (Su.).

seksek Daha çok kızların yere çizgi çizerek oynadığı bir çocuk oyunu (Evcı-Bo.). “Çocukların seksek oynarken yaptıkları gibi zıplaya zıplaya tuhaf bir biçimde sekmeğe başladı.” Sarıyüce 2006: 87

sekü Yüksekçe yer (Os.).

sekül Hayvanların kuyruğundaki alalık, değişik renk (Âşıkbükü-Os.). “Alnı sakar kuyruğu sekül bir düve kayboldu.” Arslaner 2016: 259

sekümen Merdiven, merdiven basamağı (İs.).

selaser Bir tür peştamal (Çr.).

selbes Serbest, özgür (Âşıkbükü-Os.; Gökçam-Su.). “Başlık arttı deyi bir yasa çıkarmış yeni. Ana bacı selbese biniyor.” Gümüş 1977: 150

seldirik Aralıklı (Çr.).

seldirmek Uzun adımlarla yürü-

mek (Çr.).

seldir sülür Düzensiz yürümek (Su.).

sele 1. Kulpsuz, yayvan çamaşır sepeti (Çr.). 2. Kulplu sepet (Sarımbey-Çr.). 3. Yıkılmış buğdayın suyunu çekmesi için kullanılan çubuk ya da pedaldan yapılma örgü sepet (Alacahüyük-Al.; Büyükdivan-Çr.). “Çeten çeten, iğrat verir güzleri / Selesi, sepeti, hağleri vardı” Kurtoğlu 2006: 14

selece Üzerinde sebze meyve kurutulan, ince çubuklardan yapılan düz, kenarsız örgü (Çalyayla-Çr.).

selelden Bir şeyi emeksizce elde etme durumu (İs.).

selefe Bedava, karşılıksız (Su.).

selempe 1. Serbestlik (Su.).

2. Bolluk (Su.). “Parayla selempe oynuyor.” Uçakcı 2006: 372

seleserpe Geniş zaman içinde (Su.).

selimiye Üç etek yapımında kullanılan bir çeşit kumaş (Çr.).

selinti 1. Bağ, bahçe ya da evleri sel sularından korumak için toprak ya da ağaçtan yapılan engel, set (İs.). 2. Aralıksız yağın güçlü yağmur (Çr.). 3. Selin getirdiği ağaç, odun (Su.). “Oğlan selinti tutar / Tutma sel seni yutar”

Aytekin 2003: 136

selip dalma → selme (Çr.).

selivermek Birdenbire yükselmek (Me.).

selkeplenme → serkeplenmek (İs.).

sellâ Sel için yapılan iki yanı set ile yükseltilmiş kanal, yol (İs-mailköy-Çr.). “O büyük selde sellâm heç yararı olmadı.” Kerman 1997: 24

sellağ → sellâ (Çr.).

selle Salya (Su.).

selleği Sel yatağı, sel artığı (Âşıkbükü-Os.).

sellik Toprağın taşınmasını önlemek için dere kıyılarına çalı çırpı ile yapılan set (Su.; Karagöz-Çr.).

selme Açık saçık, çekinmeden, sorumsuzca (Çr.).

selmek Pervasızca davranmak, uygunsuz davranışta bulunmak (Külâh-Al.).

selmin Dokuma aygıtında bezin sarıldığı ağaç (Çr.).

sel önünden kütük tutmak Tüklenmekte olan bir maldan almak (Eskiekin-Çr.). “Toprak mı işledin, tohum mu attın? / Yoksa sel önünden kütük mü tuttun?”

(R. Kurtoğlu) Taşlıova 2008: 365

selpük (1) Gevşek (İs.).

selpük (2) Kendine sahip olamayan, iradesiz (İs.).

selpük sülpük yürümek Dengesiz, uyumsuz yürümek (Obruk-Do.).

selvis Servis (İs.). “Sirke salatamızı selvis yapıyoruz.” Abaz 2004: 136

seme Aptal, sersem, budala (Külâh-Al.; Gökçam-Su.; Serban-Çr.). “Dam üstünde danedir / Başım ağrır semedir” Ertekin 2006: 41

semelek Aptallaşmış (Çr.).

semere Saye, yardım, fayda (Külâh-Al.; Su.). “Bu evi onun semeresiyle yaptım.” Uçakcı, 2006: 372

semirik (1) Bir çeşit ot (Çr.).

semirik (2) Şişmanlamış, semirmiş (Çr.).

semsem Tarlalarda biten, hoş kokulu bitki tohumu (İs.).

señ Kışın ırmağın üstünde oluşan ya da akan küçük buz (Âşıkbükü-

Os.).

sendirmek Düşecek gibi olmak, sallanmak, sendelemek (İs.).

sendiremek → sendirmek (İs.).

senek 1. Çam ağacından oyularak yapılan su kabı, tahta testi (Eskiyapar-Al.; Evcı-Bo.; İs.; Me.; Su.; Büğdüz, Ovasaray, Palabiyik-Çr.). 2. Koniye benzeyen su fiçisi (Büyükdivan-Çr.). 3. Çay bardağının çok büyüğü (İs.). “Herkes seneği de bilir inegi de”

Yoksul 2013: 375

seneklik Köy evlerinde ayakkabı konulan yerin yanında, senekleri koymaya yarayan yüksekçe bölüm (Su.; Beydili, Büyükgölçek-Çr.). “Seneklikte fırçalar / Yâr oturmuş saz çalar” Gösterir 2011: 258

senik Suyu çekilmiş, kurumaya yüz tutmuş ağaç, meyve (İs.).

seniñ hava Senin gibi (Çavuşoğlu-İs.). “O da benim ahretlidi, seniñ hava gelüdü böyle.” Abaz 2004: 138

senir İki dağ arasındaki sırt (Gökçam-Su.; Dutçakallı-Çr.).

seni süren kim Bir çocuk oyunu (Çr.). “Bizim ellerimizle yaptığımız oyuncaklarımız kadar oyunlarımız vardı; seksek, topal sasak, ... hobbacık, seni süren kim, birdirbir, dalya, top, okgel, ...” Özçatalbaş 2002: 87

senmek Bitki ya da meyvenin tazeliğini yitirmesi, büzülmesi, pörsümesi (İs.).

sen ne diyon? Bildiğin gibi değil (Bademce-Ka.).

sepelemek (1) Çiselemek, az az yağmak (Yeşilyurt-Al.; Çr.). “Hava bozuk, ara sıra yağmur sepeledi.”

Demiryürek-Ozulu 2017: 269

sepelemek (2) Serpmek (Yeşilyurt-Al.). “Tabak içinde bulunan karışımı da sepeleler.” Yöndem 1983: 25

sepet Büyük motosikletlerin ya-

nına eklenen tek tekerlekli yük ya da yolcu taşıma bölümü (İs.).

sepetleği 1. Göğüs kemiği (Boğabağı-Çr.). 2. Bir ölünün sepet biçiminde kalan kaburga kemikleri (Çr.). “İskelet sepetleği kalakalmış.” Koşay-Işıtman, 1932: 333

sepetleği Harmanda koşu hayvanlarının çok buğday yemesini önlemek için ağızlarına takılan sepet biçiminde ağaç örgü ya da demir kafes (Âşıkbükü-Os.).

sepetlik Kaburga kemiği, göğüs kafesi (Su.).

sepken Dolu (Gölet-Ka.; Alancık-Me.; Karagöz-Çr.). “Sepken tarlayı ezmiş, geçmiş.” www.golet.tr.gg/

sepkin Karla karışık yağın yağmur (İs.).

sepleştirmek Bölük gibi toplulukları çevreye, gereken yerlere yerleştirmek (Çr.).

seraylı → saraylı (Bademce-Ka.)

serçe kanadı Çorum’un yerel dokuması kenefinin bir çeşidi (Çr.).

serek Meyve kurutmak için sergenlerin bulunduğu yapı (Çr.).

sereklemek Meyveleri kurutmak için sermek (Çr.).

serem Serum (Örenseki-İs.). “Serem taha, serem taka gurtulmadı.” Abaz 2004: 126

seren Kuyu zincirinin bağlı olduğu uzun sırik, direk (Çr.).

serenlik Sergen yapmaya elverişli ağaç (Çr.).

sergen (1) Mutfak rafı (İs.; Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Olukyanı-Su.). “Çivi çaktım gürgene / İncir koydum sergene” Aytekin 2003: 59

sergen (2) Tahıl, meyve, sebze serip kurutmaya yarayan yer (İbik-İs.; Oğ.).

sergenlik Mutfak rafı (Çr.).

sergi Yere serilen halı, kilim (Al.). “Oraya sergileri serip oturduk.” Demiryürek-Ozulu 2017: 145

sergi üzümü Kalın kabuklu bir çeşit üzüm (Çalyayla, Ovasaray-Çr.). “Gecenin ilerleyen saatlerinde de ivaz, döngel, sergi üzümü... yenilerek sohbet tamamlanır.” Kalayoğlu 2017: 139

sergülük Sebze kurutmak için kullanılan yer (Bademce-Ka.).

seri Balkon (Ka.).

seri ele vermek Kendisine sahip olamamak, hastalanınca yatağa düşmek (Os.).

serinceli Sara, sara hastası (Su.).

serincemek Acınacak duruma düşmek (Su.). “Beni sana vermezler Serinceyip durma oğlan” Gösterir 2011: 231

serinmek Kendisi için sermek, yaymak (Çr.).

serit Sırık kebabı yapılırken kuzudan ya da oğlaktan sızan yağ (Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.). “Serit de daha sonradan ısıtılarak ekmekle yenilmektedir.” Oğuz 2006a: 26

serkeplenmek Davranışlarında ağır olmak, oyalanmak (İs.).

sermin Dokuma aygıtında bezin sarıldığı ağaç (Çr.).

seroş Sarhoş (Çr.).

serpenek (1) Dam saçağı (Külâh, Küre-Al.; İs.; Su.; Kızılhamza-Or.; Dutçakallı, Hımıroğlu-Çr.). “Kanat landı, Alosmangil’in serpeneye kondu varıp.” Gümüş 1977:111

serpenek (2) Kasket güneşliği (Os.; Dutçakallı, Ovasaray-Çr.). “Kapıdan içeri girerken, şapkasının serpenesindeki karları da silkeledi.” Güven 2010: 100

serpin Un ya da tahıl ambarı (Çr.).

serselemek Sersemlemek, başı

dönmek, sallanmak (Çr.). “Felek sillesin yiyen / Ölmese de serseler” Ertekin 2006: 101

sertlemek Sertleşmek, dikleşmek (Alacahöyük-Al.; Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.). “Fazla sertleme çabuk yumuşarsın.” Yoksul 2013: 306

sêrtmek Seğirtmek, koşmak (Çr.).

seslemek Tanınmak, adını duyurmak, ünlü olmak (Çr.).

sêsen Seksen (Çr.).

seslemek 1. Çağırarak, seslenmek (Körkü-Su.; Evcioortakışla, Karahisar, Sarimbey-Çr.). 2. Yüksek sesle konuşmak (Çr.). “Rüzgarından gıda alan yaprağı / Sesledim arıya balda birleşek” Şahadoğru 1995: 134

set Ahşap sedir (Ka.).

seten Tahılın kepeğini ayırmaya yarayan, hayvan ya da suyla döndürülen dikey konulmuş değirmen taşı (Alacahöyük, Külâh-Al.; Kamışlı-Su.; Çıkrık, Kadideresi-Çr.). “Bu durum setene göre daha zahmetli bir işti” Akkaya 2011: II/ 42

seten seyrek Ara sıra, tek tük (Su.).

setik (1) 1. Üçgen biçimli boncuk kolye (Ovasaray-Çr.). 2. Mercana benzeyen bir çeşit boncuk (Çr.). “Fatma’nın setiği güzel.” Tdk 1993: 3593

setik (2) 1. Boğum, ek yeri (İs.; Âşıkbükü-Os.). 3. Eklem yerleri arasındaki bağlayıcı kemik (İs.). 3. Hayvanların topukları üzerindeki tırnağımsı çıkıntılar (Âşıkbükü-Os.).

setik (3) Kırık pirinç (Âşıkbükü-Os.).

sette mette Arada sırada, binde bir (Çr.).

sevayi Üç etek yapılan çizgili bir tür kumaş (Çr.).

sevindirik olmak Birden, çok sevinçle duyulan heyecan (Çr.). “Yâr sevindirik olmuş / Yeldirir deli gibi” Gösterir 2011: 142

sevli Servi (Su.).

sevseri Serseri (Göcenovacı-Çr.). “Ben seni aç açık mı koyarım ulan sevseri dedi emmisi, ben seni susuz ekmeksiz mi koyarım.” Gümüş 1977: 17

sevünç olmak Gerdeğe girememek (İs.). “Dâmadı gordün müydün sevünç oluyomuş.” Abaz 2004: 99

seyfi Deliceden az büyük bir çeşit avcı kuş (Çr.).

seyik (1) Arayıcı (İsahacı-Al.). “Gece gündüz gezdim seyikler gibi / Dolandım dağları geyikler gibi” Arısoy 1970: 37

seyik (2) Geyik yavrusu (Seydim-Çr.). “Şu dağda gezdin seyikler gibi.” Koşay-Aydın 1952: 121

seyim Pay, hak, hisse (Âşıkbükü-Os.).

seyip Başiboş, bağımsız (İsahacı-Al.; Su.; Bütet, Çıkrık, Eskiekin-Çr.). “Dağlarda geyik misin? / Başına seyip misin?” Gösterir 2011: 255

seyiplemek Başiboş bırakmak (Çr.). “Seyiple gitsin şu hayvanları yazıya.” Yoksul 2013: 567

seyirmek Seğirmek (Çr.). “Nazmiye, oğlanın yüzündeki seyimlere şaşmıştı.” Tahir, 2008: 323

seyirtmek Koşmak (Me.). “Büyük bir telaşla seyirtti.” Tahir 2007: 129

seyis İki, üç yaşında enenmiş erkek keçi, koç (İs.; Su.; Çr.). “Seyisinen tekeyi birbirine karıştırma.” Yoksul 2013: 567

seyisana Bazı köylerde, düğünlerde zahire götüren erkek (Gölet-Ka.).

seyitmek Koşmak (İs.).

seyrekleme Seyrek olarak, aralıklı (Çr.).

seyremek Sebze fidelerini bahçeye dikmek (İs.).
seyrengaç Çevreyi seyretmeye yarayan yüksek yer (Su.). “Eviniz de bek seyrengaçmiş.”
 Uçakçı 2006: 372
seyrennas Düğünlerde perşembe günü verilen yemek (Çr.).
seyretme Sebze fidesi (İs.).
seysana Çeyiz (Su.; Çıkrık, Eskiakin-Çr.). “Seysanası üç kağnya büllenir Töredir gençleri başgöz ederken”
 Kurtoğlu 1994: 169
seysenmek Vurmak üzere el kaldırmak (Çr.).
sezek Duygun, duyarlı, tez sezen (Çr.).
sıcak Hamam (Çr.).
sıçancıl Kerkenez kuşu (Çr.).
sıçan dişi Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
sıçankulağı Yoncaya benzer bir çeşit ot (Çr.). “Dağda sıçan kulağı Yâre saldım ulağı” Ertekin 2006: 43
sıçanotu Yoncaya benzer bir çeşit ot (Çr.). “Sıçanotu yemedi de bunun suradı neden böyle morardı.”
 Tahir 2008 : 325
sıdgan İçten, içtenlikle (Su.).
sıdgıcan İçten, candan (Su.).
sıdırmak Eti yağından, balı pe-teğinden ayırmak, sızdırmak (Çalyayla-Çr.).
sıgamak El ile sürmek, sıvamak (Çr.).
sıganak Kısa süre yağın yağmur, sağanak (Çr.).
sıgıç Çok sıkı, zorla sığan (İs.).
sıgınamamak Çok yiyerek rahatsız olmak (Gölet-Ka.). “O kadar çok yemişim ki sığnamıyorum.”
 www.golet.tr.gg/
sıgıraltı Sığırların altından alınan gübre, pislik (Çr.).
sıgırdili Pişirilerek yenen bir çe-

şit ot (Çalyayla-Çr.).
sıgırkuyruğu Sarı çiçek açan, tüylü yapraklı bir çeşit bitki (Çr.).
sıgırönü Sığırların toplandığı alan (Çr.).
sıgır südüğü Bir çeşit yastık ya da heybe motifi (Alacahüyük, Harhar, İmat-AL.).
sıkın Sıkıcı, bunaltıcı (Su.).
sıkı Dolma silahlarda barut üstüne indirilen tıpa (Çr.).
sıkılamak Baskı yapmak, korkutmak (Çr.). “Marazlı Derviş’i sıkıla... Bu işi başka işe benzetmesin!”
 Tahir 2004: 217
sıkılıcım 1. Korku, baskı, sıkıştırma (Çalyayla-Çr.). 2. Sıkıntı, bunalım, stres (Âşıkbükü-Os.). “Beni de kurtar bu sıkılıcımdan, ileri buyur!” Gümüş 1977: 35
sıkıştırma → sıkıtırma (Çr.).
sıklak Sıkıntı (Alacahöyük-AL.). “Kırk çıkana kadar sıkladı vardır.”
 Balıkçı 2010: 101
sıkma Kollu ya da kolsuz korse gibi sıkan kadın yeleği (Eskialibey, Satıyüzü-İs.; Âşıkbükü-Os.). “Göğüsleri nerdeyse sıkmasını yarıp dışarıya uğrayacak...” Tahir 2008: 88
sıkıtırma Kadımlarca işliğin altına, gömleğin üstüne giyilen korseye benzer bir çeşit delme (Su.; Çr.).
sıldır sıldır Bir yaranın ya da bulaşık bir nesnenin akması için kullanılır (Çalyayla-Çr.).
sımırtlak Şaşkın, ne yapacağını bilmeyen (İs.).
sımañgulu Sımanmış, denenmiş (Âşıkbükü-Os.). “Sımañguludu, her sene çeltik ekimlerinde hava soğur.”
 Arslaner 2016: 260
sınap Küçük yapılı bir çeşit elma (İs.; Çr.).

sınar 1. Akraba, yakın (Me.; Or.).
 2. Eşdeğer, denk (Ka.). 3. Benzer (Çr.). “O onun sınarıdır.”
 Caferoğlu 1994: 254
sınaşmak Birbirini denemek, karşılaşmak (Çr.).
sındı Makas (Kulah-AL.; Kayı-İs.; Os.; Kamışlı, Yarımşögüt-Su.; Çıkrık, Karahisar, Sarimbey-Çr.). “Çağurdım Satı deyi / Sındıyı geti deyi”
 Ertekin 2006: 37
sındırıcı Öldüren, katil (Doğla-Me.).
sındırmak Kırmak (Kalecikkaya-AL.).
sıngın Kırılmaya yüz tutmuş (Çr.).
sıngın Kırık (Çr.).
sınık 1. Kırık çıkık (Yazır-Bo.; Karahisar, Serban, Teslim-Çr.). “Sınıklar sarılıp bitmedi yara / Şu insanda kar’-olacak yüzler var” Ercan 1991: 63
 2. Dağınık, perişan, acılı (Eskiyapar-AL.; Sarimbey-Çr.). “Sizin gibi sınık yarı sorana / Her dem şad olup da gülmez mi dostum”
 Barışcan 2001: 19
sınıkçı Kırık çıkık bağlayan kimse (Kulah-AL.; Evci-Bo.; Dutçakallı-Çr.). “Uzak dağ köylerinde, sınıkçı olarak tanınmış bir adam vardı.”
 Sarıyüce 2006: 82
sınır taşı Düğünlerde oynanan köy seyirlik oyunu (Çr.).
sınkırmak Sümürmek (Çr.).
sınmak (1) Kırılmak (Serban-Çr.). “Bunlar garip yaşar yok iken suçtu Sındı kanadımız kolumuz bizim”
 Koçak 1980: 318
sınmak (2) Korkmak, sinmek (Perçem-AL.; Os.; Çukurlu-Su.). “Kötüden sındı gönül / Hakikatli yâr ister”
 Gösterir 2011: 280
sıntarmak Karşı koymaya hazırlanarak beklemek, terbiyesizce itiraz etmek (İs.; Âşıkbükü-Os.). “Karşıma geçip bir de sıntarma, bir

şey olmamış gibi.”
 Arslaner 2016: 260
sıntıraç → sunturaç (Âşıkbükü-Os.; Çr.).
sıpa Çocuk (Çr.). “Yârle oyun oynasam / Fırsat yok sıpalardan”
 Aytekin 2003: 26
sıpara 1. Elifba ya da Kuran'dan bölünmüş sureler yazılı küçük cüzler (Çr.). 2. Kitap (Os.).
sıpir sıpir Parça parça (Ka.; Çr.). “Sıpir sıpir döküldü.” Tdk 1993: 3613
sıpra Sofra (Kalecikkaya-AL.).
sıraca (1) 1. Bela (Ka.). 2. Azgın kavgacı çocuk (Âşıkbükü-Os.). “Uyma yavrum sen o sıracaya, kendin oyna.” Arslaner 2016: 260
sıraca (2) 1. Geçmek bilmeyen kötü huylu yara (Âşıkbükü-Os.). 2. Bir çeşit çıban (Çr.). “Sıracalar belini delik deşik etsin.”
 Yoksul 2013: 569
sıracalı 1. Zayıf ya da sürekli hasta, saralı kişi (Kulah-AL.; Kamışlı, Karagöz-Su.; Çr.). 2. Kötü, pis, pasaklı, çıbanlı, sevimsiz kişi (Evcikuzkışla, Karadona, Üyük-Çr.). “Get kız seni almıyom / Sümük-lü sıracalı” Ayhan 2002: 169
 3. Belalı (Ka.).
sıraya dizme Yüzük oyununda yenilen oyuncuların başçıl denetiminde duvar örme biçiminde sıraya sokup, düzgün durmayanlara vurarak ceza verme (Çr.).
sırça Renkli camdan bilezik (Me.).
sırçan Eğrilmiş ip yumağı (Su.).
sırgat Sayımdan kaçırılan hayvan (Çıkrık-Çr.).
sırıkçı Kırık sağaltımı yapan kimse; kırıkçı (Su.).
sırık kebapı Bir sırığa geçirilen kuzunun ya da oğlağın özel

ocaklarda pişirilmesi ile yapılan kebab (Ka.). “Cazgırımız işinin tam erbabı / Pek iyidir kuzu sırk kebabı” Oğuz, 2006a: 27

sırım 1. Hayvan derisinden yapılan bir çeşit ip (Su.; Evcioirtakışla, Kirazlıpınar-Çr.). 2. Bir çeşit çarık yaması (Dutçakallı-Çr.). “Bu sırım şu yatan göndendir.” Türkoğlu 2007: 162

sırımak Çarıkları sırım ile dikmek (Çr.).

sırımlı çarık Bağcıkları dahil, bütünüyle deriden yapılmış ilkel ayakkabı (Eskiekin-Çr.). “Başımızda kaldı bir eski sarık / Ayamızda kaldı sırımlı çarık” Çorumlu 2009: 1290

sırımsamak → sırınsamak (Çr.).

sırıncımak Sertleşmek (Çalyayla-Çr.).

sırınsı (1) Katı, sert (Su.).

sırınsı (2) Ağzı sıkı (Su.).

sırınsımak Et gibi şeylerin batatlaması, sertleşmesi (Çr.).

sırtmak 1. Ayakta durmak, dikilmek (Çr.). 2. Gülmek (Al.; Kalecik-Me.; Os.; Hacılarhanı-Su.). “Bozuk düzen yürütenin / Haram malla sırtanın” Piroğlu 1981: 81

sırkalamak Sallamak, silkelemek, sarsmak (Çalyayla-Çr.). “Güzel gelin çık dala / Dut dalını sırkala” Gösterir, 2011: 74

sırkıntı Süzüntü (Çr.).

sırkıtmak Suyunu akıtmak, süzmek (Su.; Çr.).

sırkmak Suyu süzülme (Çr.).

sırma Toprak alanlarda erkek çocukların oynadığı bir çeşit bilye oyunu (Çr.).

sırmak Sağlamca dikmek, çitirmek (Çr.).

sırp Giysilerin çok ıslanmış

olması (Os.).

sırplaşmak Dik olmak, sarplaşmak (Çr.).

sırsalamak Sallamak, sarsmak (İs.).

sırsamak Sallamak, sarsmak (İs.).

sırtağra → sırtıkara (Çr.).

sırtan Yengeç (Çr.).

sırtarık 1. Şımarık, utanmaz (İs.). 2. Yerli yersiz dişlerini göstererek gülen kimse, sırtkan (Su.; Çr.).

sırtarmak Dişlerini göstererek gülmek, sırtmak (Çr.). “Sarı dişlerini göstererek kurt gibi sırtardı.” Tahir 2008: 350

sırtıkara (1) Ağaç kütüklerinin biçilmesi sırasında en dışta kalan budaklı, bozuk kısım (Beydili-Çr.).

sırtıkara (2) Bir mantar türü (Bademce-Ka.).

sıtara Alın yazısı, şans, baht (Büyükbolatlı-Su.).

sıtgan Candan, gönülden (Su.).

sıtkı sıyrılmak Güvenini yitirmek, güveni kalmamak (Su.; Çalyayla, Evcikuzkışla, karagöz-Çr.). “Sıtkım sıyrıldı, dönüp yüzüne bakacağım gelmiyor.” Yoksul 2013: 568

sıtmak Yara ya da benzerlerinin patlaması, ezilmesi (Çr.).

sıvak Sıva (Su.).

sıvanmak Girişmek, başlamak (Çr.). “Ayağına çabuk olmayan mahpusaneciliğe sıvanmamalı.” Tahir 2007: 344

sıvaşkan Bulaşıcı (Çr.). “Sıvaşkan bir gaz kokusu yayılmaya, oraya buraya sinmeye durmuştu.” Gümüş 1977: 155

sıvaşmak Bulaşmak (Çr.). “Otlara, çiçeklere, ekinlere sıvaşmış çiy damlacıkları inci taneleri gibi şavklanıp duruyordu.” Gümüş 1977: 76

sıvaştırmak Bulaştırmak (Çr.).

“At hırsızlığı da yaratılış sebebiyle yüzüne gözüne sıvaştırmıştı.” Tahir 2007: 289

sıvatlamak → sıvazlamak (Acıpınar, Çalyayla-Çr.).

sıvatlık Köylerde su kıyısına çamaşır yıkamak için yapılan çevresi örülü üstü açık yer (Gölet-Ka.).

sıvazlamak El içi ile bir şeyi düzler gibi yapmak, okşamak, sevmek (Çr.). “Sırtını melekler sıvazlamış gibi ürpererek davranırdı.” Tahir 2007: 347

sıvık Cıvık, sulu, gevşek (Su.). “Hamur sıvık olmuş.” Tdk 1993: 3623

sıvışmak Kaçmak (Karakaya-Su.; Çıkrık, Eskiekin, Sarimbey-Çr.). “Baş yastığının altından usulca alıp sıvışmıştı bahçeye.” Seyda 2006: 42

sıyhırmak Sulu nesnelere son damlasına dek sıkmak (Su.).

sıyık Çuvaldız (Su.).

sıyırdamak Kuru ot, yaprak, giysi gibi nesnelere dokunma ya da sürtünmeyle ses çıkarmaksız, hışırdaması (Çr.).

sıyırğı 1. Gübre atmaya yarayan büyük kürek (Su.; Çıkrık, Seydim-Çr.). 2. Kışın dam üstündeki karı küremekte, yazın harmandaki samanla buğdayı toplamakta kullanılan tahta araç (Kırcı, Külah-Al.; Beydili, Çıkrık, Ovakarapınar-Çr.). “Sıyırğı, yaba, tırmık, dirgen ne bulduysa onunla girişildi işe.” Gümüş 1977: 93

sıyırğu Orağı tırpan gibi kullanarak kavrama yapmadan tek vuruşluk hamlelerle ekin biçme biçimi, sıyırğı (Âşıkbüğü-Os.). “Şerif Çavuş, orağı sıyırğıya alınca neredeyse bir çıkımı bir seferde biçerdi.” Arslaner 2016: 260

sıyırkı Bitlerle yumurtalarından

temizlemek için tarağın dişlerine iplik geçirerek saç tarama işi (İs.).

sıyırmak (1) Yukarı kaldırmak (sürgülü şeyler için) (İs.). “Oda havalansın, pencereyi sıyr.” Tdk 1993: 3625

sıyırmak (2) Şamarlamak (Gökçam-Su.). “Ula sen kime küfür ediyin dedim, Ali’ye iki sıyırdım.” Sağmen 2009:71

sıykal → saykal 1 (Âşıkbüğü-Os.).

sıymak Bozmak (Çr.). “Orucu sıydı.” Tdk, 1993: 4693

sıypınmak 1. Kayar gibi inmek ya da çıkmak; sarıla sarıla ağaca tırmanmak (Obruk-Do.; Âşıkbüğü-Os.). 2. Kış üstü kaymak (Os.).

sıypmak Kaymak (İs.). “Sabun elimden sıyptı.” Tdk 1993: 3626

sıyırıcak Kaygan, kayıcı (İs.).

sızığan Suyu sızdıran toprak testi (Çr.).

sızgıç Kavrulmuş parça et, kıyma (İs.). “Kıyma ile sızgıç kavuruyorlar.” Demiryürek-Ozulu 2017: 198

sızılmak Sızılmak (Çalyayla, Karahisar, Serban-Çr.). “Koyun kuzulayınca / Yaram sızıluyunca” Gürsel 1997: 269

sızıkıç Kemikli et ya da kıymadan kış için yapılan kavurma (Çr.).

si 1. Çocuk oyunlarında çizgi (Âşıkbüğü-Os.). “Siye bastın, yandın.” Arslaner 2016: 260 2. Gazoz oyununda, çizilen düz çizgi üzerindeki gazoz kapaklarını çizgiden çıkarmak için kullanılan ayakkabı tabanı (Çr.).

sibik Uç, köşe (Ka.).

sibotsuz Biçimsiz, gereksiz (Çr.). “O ne sibotsuz laf öyle?” Özçatalbaş 2003: 68

sifdime Küçük parçalara ayırma (Su.).

sifir Yaş bulaşığı, yağ lekesi (Su.).
siftah İlk kez olarak (Çr.). "Hepsi yollu yoluncadır, siftah yaptığımız bir iş değil!" Tahir 2004: 67
siftirmek Sona kalanı toplamak (Ka.).
siftinmek Omuzlar oynatılarak giysi yardımıyla kaşınmak (Çr.). "Sirtında bit mi var, ne siftinip duruyorsun?" Yoksul 2013: 570
siğdirmek Ayakta işemek (Çr.).
siğer kemiği Omurga (Çr.).
siğilemek (1) Canı yanan köpek gibi hayvanların inler gibi ses çıkarması (Çr.).
siğilemek (2) Madeni kapların dokununca ses çıkarması (Çr.).
siğiltilemek Oyalanmak (Çıkrık-Çr.). "Gel orada siğiltileme şu işi gör." Tdk 1993: 3631
siğinti Sızıntı (Su.).
siğirseği → siğirsek (Çr.).
siğirsek Sert, sinirli et (Çr.).
siğırtmek Koşmak (Su.).
siğlenpitik Saklambaç oyunu (Mislerovacı-Çr.).
siğmek Hayvanların işemesi, siddiklemesi (Dutçakallı-Çr.). "Vadesi gelen it cami duvarına siğermiş." Türkoğlu 2007: 166
siğnenbitti → sinembitti (Çr.).
siğnenmek Gizlenmek, saklanmak (Os.; Gökçam-Su.; Çıkrık-Çr.). "Öldürme planını da gizlice karanlıkta siğnenerek dinlemişti." Destanoğlu 2006: 57
siham Bir parça (Al.).
sikke Hayvanları bağlamak için yere çakılan demir ya da ağaç kazık (Al.; Eskiköy-Çr.). "Aradığım Arap atı Mecitözü'nün Çorak köyünde, Çerkez Mehdi Bey'in tavlasına sikkelemedi." Tahir 2008: 171

siklet Aşırı kalabalık (Os.).
silbir Nazarlık (İs.).
sildir sildir Etekleri yerleri süpürerek (Os.).
sile Ağzına değin dolu, tam (Gölet-Ka.; Su.). "Mercimek kile kile / Ölçerim sile sile" Ertekin 2006: 90
silecek Lastik silgi (Çr.).
silgi Kadınların kullandığı yazmadan büyük başörtüsü (Kalecikkaya-Al.; İs.; Os.). "Hüsniye'ynen Cevriye'ye silgi gerek." Özkan 2004: 61
silik (1) Ağaçsız, çıplak yer (Kızılhamza-Or.).
silik (2) Kar dolarak dümdüz görünen çukurlar (Çr.).
siliklemek Karın çukurları doldurarak düzlemesi (Çr.).
silikmek Üzerindekileri düşürmek için sallamak, silkelemek (İs.).
silim Uyuşuk (Os.).
silinmek Kendini beladan uzaklaştırmaya çalışmak (İs.).
silkinmek Sallanmak, titremek (Su.).
sille Sepicilerin deri ıslattıkları su dolu çukur (Çr.).
silme Patlıcandan yapılan sulu yemek (Âşıkbüke-Os.).
silme Ölçeğin ağzına dek dolu durumda olması (Evcı-Bo.). "Silme bir hakla buğday istiyorum." Yoksul 2013: 571.
simidik → similik 1 (İs.).
similik 1. Uyuşuk, çekingen, ağır davranışlı kimse (İs.). 2. Sinsi (İs.). 3. Aciz, zayıf, şapşal (Çr.). "Kim la bu similik emmi?" Özçatalbaş 2002: 136.
simil simil 1. Sessizce gülümseyerek (Çıkrık-Çr.). 2. Sinsi sinsi (Çr.). "Ne o simil simil geliyorsun yine diyecəğin bir şey var."

Tdk 1993: 3636.
simirç Karış (Çr.).
simpostan Birden (Çr.).
simsim (1) Ağız kokusu için kullanılan bir çeşit baharatlı hap (Çr.). "Kağıt içinde simsim / Doğru söyle kiminsin?" Ertekin 2006: 68
simsim (2) → sinsin (Ka.). "Simsim oyunu sırasında davul zurna sürekli çalar." Dbk s. 75
simsort simsor gitmek İsteksiz isteksiz yürümek (Os.).
simtiklenmek Oyalanmak, iş yaparken tembellik etmek (Âşıkbüke-Os.).
sin Ölü gömülen yer, kabir (Gökçam-Su.; Eskiekin, Karahisar-Çr.). "Nazar deveyi çölmeğe, insanı sine sokar." Kerman 1997: 48
sinap Acıktan biraz büyük bir çeşit ekşi elma (Çalyayla-Çr.). "Benim çocukluğumda bağımızda sinap elması, gelin elması gibi elma çeşitleri vardı." Ozulu 2016: 78.
sincan Sivri yapraklı, çalı türü bir bitki (Çalyayla-Çr.).
sinci (1) 1. Sin kazıcası (Çr.). 2. Küçük sin (Çr.).
sinci (2) Şimdi (Çr.).
sinçi (1) 1. Asık yüzlü, somurtkan (Su.). 2. Yüz, surat (Çr.).
sinçi (2) Giyim kuşam (Su.).
sindi Makas (Gökçam-Su.).
sindik Cıva (Ka.; Su.).
sineklenmek 1. Kuşulanmak (Çr.). 2. Suçunu belli edecek hareketler yapmak (Çr.).
sinembitti Saklambaç (Salman-Su.). "Gece sinembitti oynarken gızı öptüm ula." Kerman, 1997: 24.
sinenbeç → sinembitti (Çr.).
sinembitti → sinembitti (Çalyayla-Çr.). "Güvercin takla sinembitti derken sokağa koştuğumuz." Ozulu 2016: 233.

sinenmek Gizlenmek, saklanmak (Çalyayla-Çr.).
singirdemek Sıkıntı çekmek (Çr.). "Sinekli göt singirder." Çorumlu 2009: 1072.
singirşek Yiyeceklerde olması gerekenden düşük ateşte pişirmekten kaynaklanan kıvamsızlık (Âşıkbüke-Os.). "Bugün niyeyse ocakta yemek de sacdaki ekmek de singirşek oldu." Arslaner 2016: 260
sini Düğünde, erkek evinden kız evine törenle götürülen gelin giysisi (Kamışlı-Su.; Aşılıharmut-Uğ.). "Bayraktar siniyi ilk aldıkları yerde selavat getirir." Yöndem 1983: 11
sini bitli Elinden iş çıkmaz (Çr.). "Ula şu bizim Osman Ağa da emme sini bitli yahu." Tuluk 1991
sini çıkarma Düğünde, gelinin giysilerinin törenle kız evine götürülmesi (Karahacıp-Or.; Su.).
sini iletme → sini çıkarma (Aşılıharmut-Uğ.).
sini kaldırma → sini çıkarma (Yekbas-Bo.).
siñil Siğil (Çr.).
siñilemek Madeni kapların dokununca ses çıkarması (Çr.). "Ne bir ses, ne bir soluk... Siniler sinek yoktur." Sarıyüce 2004: 9
sinine tüküreyim Kızılan birine söylenen sövgü sözü (Çr.).
sinirmek Yemeği sindirmek (Su.). "Çok yedim, bir küllüğe çıkayım da sinireyim demiş." Uçakcı 2006b: 187
sinirsek 1. Güç kırılan, kırılmaz, sert (odun gibi nesnelere için) (İs.). 2. Sert, sinirli et (Çr.).
sinitmek Bir engelin ardına gizlenmek, siper edinmek (Su.).
sinlek Yeri mezar anlamında beddua edilirken kullanılan söz (Külah-Al.).

sinmek (1) Alışmak (Çr.).
sinmek (2) Sığınmak (Gölköy-İs.).
 "Sinicek kızları va, üş dene."
 Abaz 2004: 164
sinmek (3) Uygun düşmek, ya-
 kışmak (İs.; Çr.). "Bu elbise bana
 iyi sindi gibi." Tdk 1993: 3643
sinmelik Saklanılacak yer (Su.).
sinnek Ölümü yaklaşmış kimse
 (Çr.).
sinnenmek Saklanmak, gizlen-
 mek (Çr.).
sinne sırığı İşe yaramaz adam
 (Eskiköy-Çr.).
sinsile Soy, sülale (Su.; Serban-Çr.).
 "Sinsilene dedirme, iraatça dur."
 Kerman 1997: 24
sinsin Geceleri ateş çevresinde,
 davul zurna eşliğinde oynanan
 bir çeşit oyun (Eskiyapar, Külah-
 Al.; İs.; Beydili, Çalyayla, Eski-
 kin, Sarimbey-Çr.). "Gaz lambası ışığında
 sinsin oynanmaz." Yoksul 2013: 317
sirken Yapraklarından yemek ya
 da yanık yapılan bir bitki; ya
 ban ıspanağı (Kıcılı-Al.; Âşıkbü-
 kü-Os.; Tolamehmet-Çr.).
siter etmek Korumak (Dutçakallı-
 Çr.).
sitil 1. Kulplu su kabı, bakraç,
 küçük kova (Külah-Al.; İs.; Kamış-
 lı, Yarımşöğüt-Su.; Fındıklı-Or.; Os.;
 Seydim-Çr.). 2. Süzgeç, kevgir
 (Çıkrık-Çr.). "Sitil sitil yoğurdum
 Beş balaban doğurdum"
 Aytekin 2003: 151
sival Soru (Yeşilyurt-Al.; Su.; Baltacı
 Mehmet Paşa-Os.; Çalyayla-Çr.).
 "Bayraktar sival söyleyerek oğlan evi-
 nin kapısının önüne gelir"
 Yöndem 1983: 25
sivilci Sivilce (Çr.).
sivişmek 1. Gizlice kaçmak, sı-
 vışmak (Gökçam-Su.). 2. Saklan-
 mak (Çr.). "Sofra gördün giriş, dövüş
 gördün siviş." Yoksul, 2013: 574

sivriç 1. Sebze fideleri dikmek
 ya da yerden bir şey sökmek
 için kullanılan ucu sivri ağaç
 (Âşıkbü-Ös.; Çalyayla-Çr.). "Çiğ-
 dem zamanı sivriçler elimizde Dağ
 Deresi'ni hatta daha uzaklara gider
 dik." Arslaner 2016: 260 2. Ağaç-
 tan yapılan çivi (Dutçakallı-Çr.).
sivrik Topraktan yeni çıkmış, ye-
 şermiş ekin (Bo.; Gölet-Ka.; Su.).
sivritme Kalemtraş, açacak
 (Âşıkbü-Ös.).
sivsik Sinsin oyunu (Âşıkbü-Ös.).
 "Köyün uygun bir yerine sivsik ateşi
 yakılır." Arslaner 2016: 93
sivsiklenmek İsteyerek vakit yi-
 tirmek (Os.).
sivtinmek → sifinmek (Çr.).
siy (1) Çizgi oyununda bir oyun-
 cunun ayağının ya da oynadığı
 tuğla parçasının çizgiye değme-
 si (İs.). "Necla da tam bu anı bekl-
 yordu: Siy oldu diye bağırıldı."
 Kalayoğlu 2017: 56
siy (2) Üç eteğin etek uçları ya da
 arka parçası (Oğlaközü-Su.).
siyaset Eziyet, işkence (Külah-Al.).
 "Çok siyaset çekti."
siydüme (1) Suda taş yüzdürme
 (Âşıkbü-Ös.).
siydüme (2) Kedi, köpeğin işe-
 mesi, siydirme (Âşıkbü-Ös.).
 "Arabanın tekerine köpek siydümüş."
 Arslaner 2016: 260
siyecek etmek Topluca bir kişi-
 yle eğlenmek (Çıkrık-Çr.). "Yeter
 artık beni siyecek ettiniz."
 Tdk 1993: 3650
siyeç (1) Toprak damların yapımı
 sırasında, kalasların üzerine di-
 zilen yapraklarından temizlen-
 miş çalı (Külah-Al.; Evci-Bo.). "Te-
 penin eteğinde eski kom öyle duruyor.
 Siyeçleri dökülmüş."
 Sarıyüce 2006 : 32

siyeç (2) Karadamlarda alçak
 korkuluk duvarı (Al.; Bo.).
siyeç (3) Fese takılan altınlara
 verilen ad (Çr.).
siyeç (4) Tarla ya da bağ çevresi-
 ne çekilen çalı benzeri çit (Per-
 çemAl.; Çukurlu-Su.). "Siyecim yıkıl-
 dı dağım kalmadı / Gölge saraylı ba-
 ğım kalmadı" (Aşık Hüseyin)
 Ercan 1991: 112
siyeç (5) Avcıların gizlenmek
 için yaptığı kamuflaj (Gölköy-
 Çr.).
siyek Koyun, keçi gibi hayvanla-
 rın kızgınlık dönemlerinde diş-
 lik ya da erkeklik organlarından
 akan sıvı (Su.).
siyem siyem Rüzgârsız yağan
 yağmur (Al.).
siyer Pirzola (İs.).
siyer kemiği Omurga (Çr.).
siyerlemek Çeç denilen ekin yı-
 ğını elle düzeltmek (Tatar-Çr.).
 "Ekini siyerledim / Canlarım ciğerle-
 rim" Çağıl 2013: 24.
siyez Kaplıcaya benzeyen, hay-
 van yemi olarak kullanılan bir
 çeşit tahıl (İs.). "Ye kirezi, al siye-
 zi." Çorumlu 2009: 736.
siyim İnce, hafif yağan yağmur
 (İs.).
siyim siyim Yavaş yavaş, ince
 ince (yağmur yağmak, gözyaşı
 akmak) (Ba.; İs.; Gökçam-Su.; Çık-
 rık, Sarimbey, Teslim-Çr.). "Pencere-
 den ufak ufak taş gelir / Ela gözden si-
 yim siyim yağ gelir" Akbaş 1983: 76.
siyinnik Ocaklıkta maşa ya da
 sacayak konulan yüksekçe yer
 (İs.).
siylim Beceriksiz, sünepe (İs.).
siymek (1) Hayvanların işemesi,
 sidikleme (Külah-Al.; Obruk-Do.;
 İs.; Gökçam-Su.; Çıkrık-Çr.). 2. Sız-

ma, üstüne sidik kaçırma (Os.).
 "İt kudurunca cami duvarına siyer."
 Çorumlu 2009: 1073.
siymek (2) Sözüden dönmek
 (Serban-Çr.). "Dostluk ikrarında du-
 ranlar gelsin / Aman ikrarımı siyen
 gelmesin" Koçak 1980: 168
siyennemek Saklanmak, gizlen-
 mek (İs.).
siyrek Seyrek (Kalecikaya-Al.).
sobalı Don yapımında kullanılan,
 direkleri dört parmak eninde bir
 çeşit kumaş (Çr.).
sofra aş Bulgur çorbası (Su.).
sofra atmak Sofra kurmak (Ba-
 demce-Ka.).
soğan erkeği Korkak erkek (Çr.).
soğla (1) 1. Bataklıklarda, göl-
 lerde suyun çekilmesiyle alttan
 çıkan nemli, bitek toprak (Hacı-
 hamza- Ka.; Su.). 2. Hiç sürülüp
 ekilmemiş toprak (Os.).
soğla (2) İçi boş, kof, kabuklu
 yemiş ya da tahıl (Çr.).
soğla (3) Uzun süre beklemiş
 (Os.).
soğlak İçi boş, kof, kabuklu ye-
 miş ya da tahıl (Çalyayla-Çr.).
soğmak Yormak, üzme, can
 sıkmak (Âşıkbü-Ös.). "Bunca der-
 din arasında en çok şu bebekler soğu-
 yor beni." Arslaner 2016: 260
soğna Sonra (Çr.). "Deli Haşim:
 Soğna soğna?" Özçatalbaş 2003: 107.
soğolcan Solucan (Çağsak, Gölköy,
 Karagöz-Çr.).
soğukkuyu Bir çeşit lastik ayak-
 kabı (Miyanesultan-Al.; Su.; Çalyay-
 la, Eski-kin-Çr.). "Geç de oldu bağ
 çubuğu yanmaz da / Soğuk kuyuları
 sürüyor Fatma" (Salim Örgel)
 Ercan 1991: 436.
soğukluk (1) Semizotu (Al.; İs.;
 Âşıkbü-Ös.; Su.; Çalyayla, Dutç-
 akallı, Mustafaçelebi-Çr.). "Soğukluk

tan ister salata, cacık, ister yemek yap; gör tadı nasılmış.” Yoksul 2013: 575.

soğukluk (2) Serin yer, mahzen (Al.).

soğulcan Solucan (Al.).

soğulmak (1) Sütü kesilmek, suyu çekilmek, buruşup pörsümek, sönmek (Çıkrık-Çr.). “Bu elmaların hepsi soğulmuş.” Yoksul 2013: 164.

soğulmak (2) Kısılmak (Âşıkbükü-Os.). “Çocuklara laf anlatacağım diye sesim soğuldu.” Arslaner, 2016: 261

sohmak Sokmak (Çayhatap-Çr.). “Elimi sohtum astara / Elim kesti destere” Caferoğlu 1994: 141.

sohra Sofra (Çr.).

sohranmak Sokranmak, söylenmek (Çr.).

sohu → **soku (1)** (Kuyucak-Me.; Gökçam-Su.; Çr.). “Name yazdım sohuya, gelen giden ohuya.” Kerman 1997: 24.

sohum Lokma (İs.; Çr.). “Gızım yürām eziliyo, bi sohum çorba yap da içek.” Tuluk 1991

sohurdamak Sokranmak, söylenmek (Çr.). “Ne istiyon? deyi sohurdammış Hoca.” Çorumevi 2000: 18.

sokancak İğne (Çr.).

sokansak İğne (Çr.).

sokcül Çocuk oyunlarında sonuncu (Çr.). “Sen okcül ol, sen de sokcül.” Kerman 1997: 24.

sokortu Anlaşılmayan söz (Me.).

sokranmak Gönülsüz iş yaparken kendi kendine söylenmek, homurdanmak (Külâh-Al.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Vatandaş bir sokrandı, iki sokrandı...” Destanoğlu 2006: 78.

soku (1) Tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibek (Beylice, Yarım-söğüt-Su.; Acıpınar, Beydili, Eskiekin, Palabryk-Çr.). “Sokuya vurunca

tokmağı, orada tanırsın ahmağı” Yoksul 2013: 576

soku (2) Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).

soku (3) Düğünün ikinci günü (Hisarkavak-Me.).

sokuk boyun Kısa boyunlu kimse (Çr.).

sokum Lokma (Kıvcılı, Külâh-Al.; Kamışlı-Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). “Yediğimiz iki sokum ekmeğimizi elimizden alıyorlar.” Sarıyüce 2004: 187

sokum soyma Düğünde erkek evinin kız evine kesip gönderdiği et (Kalecikaya-Al.).

sokuntu Pazarlık yapanlardan başka birinin artırdığı para (Çr.). “Ahmet gelip de beş lira sokuntuyu sokmasaydı altı yüz otuz liraya alıdım.” Tdk 1993: 4701

sokurdama Homurdanmak, söylenmek (Çr.).

sokurdanmak Kendi kendine kızgınca konuşmak, eleştirmek (Çr.). “Dev anası gibi sokurdanıp durma.” Kerman 1997: 24

solak Sözden anlamayan, ters (Su.).

solak aşık Hayvanın sol bacağından çıkan aşık (Çr.).

solaklamak Elin tersiyle birine tokat atmak (Çr.).

solgan Güçsüz, gücü tükenmiş (Dutçakallı-Çr.).

solgu Dibekte, havanda dövme işini yapan tokmak (Harunköy-İs.). “Koyde solgular yaparduk.” Abaz 2004: 151

solhu Bulgur dövmeye yarayan ağaç tokmak (Harunköy-İs.). “Solhu yapıken birisi esgerden gelmiş.” Abaz 2004: 151

solku Dibek, havan (Âşıkbükü-Os.).

soluğan Yürürken, çalışırken çabuk yorulan (İs.). “Değme Arap at-

larını soluğan eden Yürük atları vardır.” Tahir 2007: 323

soluğu düğümlemek Soluk almaz duruma gelmek (Çr.). “Çorum’un birinciye gelen mültezimi Çakır Kâhyaların Osman Efendi’nin, hırpadak soluğu düğümlendi.” Tahir 2008: 11

soluklanmak Dinlenmek (Arpalık, Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Duvar dibine çömeliş cigarayı yakmalı, az biraz soluklanmalı.” Tahir 2007: 325

solumak Dinlenmek (İs.).

som (1) Samanla karışık ekin yığığını (Ka.; Âşıkbükü-Os.; Çıkrık-Çr.). “Hamurum yoğrulmadı / Somlarım savrulmadı” Gösterir 2011: 118

som (2) Tam dolu, katışıksız (Çr.). “Üç gömlek almış ki, som ipek.” Tahir 2004: 379

somak (1) 1. Taneleri alınmış mısır koçanı (Üçköy, Çıkrık-Çr.). 2. Taneli mısır başı (Âşıkbükü-Os.). “Mısır somağı gibi burnu var.” Çorumlu 2009 : 80

somak (2) Üzüm salkımından önce oluşan filiz (İs.).

somat Düğün, bayram gibi önemli günlerde yapılan özel yemek (Su.).

somun Fırın ekmeği (Su.; Ovakarpınar-Çr.). “Yavan yedim somunu / Bu dünyanın gamını” Aytekin 2003: 180

somuncu Güçlü görünmesine karşın güçsüz, dayanıksız kimse (İs.).

somurdak Asık suratlı (Çalyayla-Çr.).

somurmak Bir yiyeceği kırıntı bile bırakmadan yemek, emmek, kemirmek (Obruk-Do.).

sōna Sonra (Kuyucak-Me.; Su.; Serban-Çr.). “Az geçmeden bi dâ vurulmuş, sōna bi dâa, emme giracâmış gibi.” Çorumevi 2000: 18

sonadan görme Sonradan varlıklı olup, üstünlük taslayan (Çr.).

sonah Araba tekeri yağlamada kullanılan, boynuzdan yapılmış yağdanlık (Eskiyapar-Al.).

son başlık Düğün tarihini belirleme (Karahacıp-Or.).

son beşik Ailede son çocuk (Su.).

soncul Sonuncu çocuk, oyuna sonuncu katılan çocuk (Çr.). “İptida kim ökcülüm, ortancılıım, sonculum derse oyunda ona göre sıra alır.” Çorumlu 2009: 590

songüz Kışın başlangıç günleri, kasım ayı (İs.; Akçalı, Kamışlı-Su.; Sarimbey-Çr.). “Kimisi son güze kimi bahara / Yarı yolda dökülecek Fadime’m” Çimen 2005b: 109

son horuz Sabaha karşı saat dört beş arası (İs.; Su.).

son kesti 1. Hayvanın son yavrusu (Su.). 2. Tavuğun son yumurtası (Su.).

sonlama Bir kız için son kez dünlüğe gitme (Aşılıharmut-Uğ.).

sonralayım Daha sonra (Göcenovacı-Çr.). “Sonralayım, bunda bir iş var, demişsin sen. Çıkmışsın kıyının üstüne ki, işler kötü.” Gümüş 1977: 55

sōd Söğüt (Su.).

sōra Sonra (İs.). “Duza ısladukdan sōra ölçüyoñ.” Abaz, 2004: 135

sōret 1. Fotoğraf (Çr.). “Tapu için üç, nüfos kâadı için iki sōret.” Kerman 1997: 25

2. Yüz, suret (Çr.).

sorguç (1) Sorgulayıcı, sorguya çeken (Âşıkbükü-Os.).

sorguç (2) Çok emen (Âşıkbükü-Os.). “Dana anasını sorguç gibi sormuş.” Arslaner 2016: 261

sorgun Birbirine yapışmış ağaç (Yenişihlar-Ba.).

sormak Emmek (Âşıkbükü-Os.).

sormuk 1. Bebeklere, tülbent içi-

ne tatlı konularak yapılan emzik (İs.; Su.; Çıkrık-Çr.). 2. Bir içeceği boru yardımıyla içerken bir çekmede alınan miktar (İs.).

sorucu Ölenleri sorguya çektiğine inanılan melek (Yazır-Bo.; Su.; Karagöz-Çr.). "İletip de bir zindana koyunca / Sorucular gelip sual sorunca" Çevik 2007: 80

sorutgan Asık yüzlü (Su.).

sorutmak Ayakta durmak, dikilmek (Külah-Al.; Aşdağul-Or.; Çalyayla-Çr.). "Bıldır bana neler ettin unutm / Annacımda bilmez gibi sorutma" Gösterir 2008/84: 11

sovalak Kof, içi boşalmış, çürük (Çıkrık-Çr.).

sovan Soğan (Çr.). "Acı sovanı yiyen değil, doğrayan bilir." Gürsel 1997 : 247

sovuk Soğuk (Çr.). "Isıcağı da birdir bunun, sovuğu da." Seyda 2006: 254

sovulmak (1) Su toplamış yaranın ya da şişkin bir nesnenin içinin boşalması, sönmesi (Çr.).

sovulmak (2) Yumurtanın bozulması (İs.).

soya 1. Dik, yüksek (Çıkrık-Çr.). "Bu kazma çok soya." Tdk 1993: 3668

2. Eğik, yamuk (Su.). 3. Yatık, eğimli (Çr.).

soygun(1) Kavurmalık et (İs.).

soygun (2) Ölünün üzerinden çıkarılan giysiler (Gölet-Ka.; Boğazkaya-Me.).

soyha (1) Erkeğin üreme organı (Çr.). "Soyhasında babalar çıkasica!" Yoksul, 2013: 577

soyha (2) Kızma ünlemi (Al.; Aşağıfındıklı-Su.). "Yırttılar iki bacağımy soyhalar!" Sağmen 2009:79

soyha (3) → soyğun (İs.; Su.; Gököy-Çr.).

soyka (1) → soyha (1) (Çr.).

soyka (2) Olumsuz bir durumu,

nesneyi, kavramı anlatmak için söylenen söz (Os.; Yarımşöğüt-Su.). "Soyka bir türlü dırık tutmuyor." Yoksul 2013: 577

soyka (3) → soyğun (Al.; Os.; Kamışlı-Su.; Dutçakallı-Çr.). "Soykanı başına çalsınlar." Yoksul 2013: 577

soykuntu Ölünün üzerinden çıkarılan giysi (Elmapınar-Me.).

soylamak Soyunu araştırmak (Çr.).

soymuk 1. Çam ağacının dış kabuğu altındaki yenilebilen bölüm (İs.; Bademce-Ka.; Os.). "Koca çamın tomruğu / Pek hoş olur soymuğu" Gösterir 2011: 314

2. Asma, pür gibi ağaçlarla mısır sapı gibi bitkilerin soyulan kabukları (Aşıkbükü-Os.).

soypunmak Birden kendini kaçırmak, sakınmak (Çıkrık-Çr.). "Sopa vururken soypundu da sopa başkasına değdi." Tdk 1993: 3670

soyuh → soyuk (Çr.).

soyuk Soyulmuş, yüzülmüş (Çr.).

soyutmak Soymak (Akçalı-Su.; Evciortakışla-Çr.). "Esti deli poyraz dalıma yine / Soyuttular yaprağımdan, dalımdan" Arız 2005a: 185

sozumak Ayakta dikilmek (Kalecikkaya-Al.).

söbe (1) Yumurta biçimi, oval (İs.). "Söbe yüzlü, söbe tabak." Tdk 1993: 3671

söbe (2) Çocuk oyunlarında "gördüm, yakaladım" anlamını da söylenen söz (Su.).

söbek (1) Bulgurun iri çekilmesi için baltacığın altına konularak yükselmesini sağlayan topraklanmış ıslak bez (Su.).

söbek (2) El değirmenlerinde alt taşın ortasındaki ağaç çivi (Çr.).

söbelek (1) → söbe (1) (Hacıhamza- Ka.).

söbelek (2) Yenebilen bir mantar cinsi (Ka.). "Söbelek, elicek, koç mantarını / Toplamaya doyum olmaz Kargı'nın" Dbk 2003: 138

söbelem → söbelen (Karagöz-Çr.). "Bir seklem buğday, bir söbelem mantarın değişilmez." Yoksul 2013: 149

söbelemek Saklambaç oyununda kaleye ebeden önce gelmek, söbelemek (Çr.).

söbelen Kırlarda, dağlarda biten iri, yumurta biçiminde bir çeşit mantar (Çr.).

söbeltmek Yumurta biçimi vermek, ovallaştırmak (Çr.). "Dün-yayı söbeltip de karnına mı sokacak." Çorumlu 2009: 1528

söbesarı Sarı, uzun erik (Beydili, Çalyayla, İsmailköy-Çr.).

söbü → böbe (1) (Ka.; Su.). "Gerektiği zaman tatlılaşan söbü yüzü azgındı." Saryüce 2004: 114

söbücek → söbek (2) (Çr.).

sögek sögek Arkası arkasına (Çr.).

söğöt alması Tatlı bir elma cinsi (İs.).

söğül Ayakta durma, dikilme (Çr.).

söğülmek Ayakta durmak, dikilmek (Çr.).

söğünmek Sönmek (Gökköy, Serban-Çr.). "Neden bu günlerde aşkımy söğündü / Muhammet Mustafa gel icra eyle" Koçak 1980: 20

söğürtmek Koşmak, seğırtmek (Aşıkbükü-Os.).

söğüt yaprağı Bir çeşit tığ oyası (Çr.).

söhbet gezmek Yemekli toplantı yapmak (İs.).

sökel 1. Ateşli bir hastalık, humma (Karakeçili-Çr.). 2. Sakat (İs.). 3. Bedende yara ya da çıban

oluşturan, geçici, ateşli hastalıkların tümü (Çr.). "Çok şükür hasta sökelimiz de yok." Aksu 2013: 23

söker → sökel 3 (Çr.).

sökerce → sökel 3 (Çr.).

sökmek Filizlenmek, yeşermek (Aşıkbükü-Os.). "Geçenki sıcaklarda kuruyan asmalar tekrar söktü, yapraklandı." Arslaner 2016: 261

sökü Alçak ayaklı, arkalıksız iskemle (Su.).

sökün etmek Birdenbire görünüş arkası kesilmeden gelmek (Eskiyapar-Al.; Çıkrık, Serban-Çr.). "Sökün etti dağdan yürüdü zorba / Heybetinden buna sual sorulmaz" Koçak 1980: 263

söküntü → sökel 3 (Çr.).

söllüm söklüm Uyuşuk, sünepe (Çr.). "Firik Nenem birez söllüm söklümdü / Zekiye'nin evi dıklım dıklımdı" Kurtoglu 1998: 13

sölpük 1. Kötü giyimli, kılıksız, düzensiz (İs.; Os.; Su.; Çıkrık-Çr.). "Köylü ona Sölpük adını taktı." Saryüce 2004: 35

2. Uyuşuk, dalgın, çekingen kimse (İs.; Dutçakallı-Çr.). 3. Gevşek, pörsük, sarkık (Su.). "Akçalar sölpük olur / Can yakar kara kızlar" Ertekin 2006: 116

sölpüme Pörsüme, sarkmak (İs.; Çalyayla-Çr.).

sömelek (1) Bebek kundağı (Derreköy, Esialibey-İs.; Kamışlı-Su.). "Sömelekli demek, aynı zamanda belekli demektir." Balıkcı 2010: 97

sömelek (2) → söbe (1) (Çr.).

sömürmek → somurmak (İs.).

söngüt Su kaplarında biriken kireç (Çalyayla, Çıkrık-Çr.). "İnsanın içini söngüt yapıyor bu bizim su." Gümüş 1977: 125

söp salkı konuşmak Düşünmeden konuşmak (Os.).

sörpüme Pörsüme (Çr.).
sötçü Laf getirip götürme (Ka.).
söve 1. Kapı ya da pencerenin yerleştiği kasa (Külah-Al.; Su.).
 2. Yükü tutmak için arabanın ya da kanının dört yanına dikilen direk (Çr.). "Söveler sağlam olsun ki, yük taşıyabilsin."
 Yoksul 2013: 578
sövmük Küfür (Bademce-Ka.).
söye Ahşap ev yapılırken duvarları tutması için dikilen iki yanı oyuk direkler (Sarimbey-Çr.).
söyek söyek Küme küme, bölük bölük (İs.).
söyen Bağ, bahçe çitlerinde kullanılan uzun kazıklar (Ka.).
söyhürmek Sönmek (Çr.).
söyke (1) Eğri yer, bayır, yamaç (Çavuşçu-Su.).
söyke (2) Oturmaya uygun köşe (Su.).
söyke (3) İşin gereği (Os.).
söykenmek Uzanmak, yatmak, yaslanmak (Sarıcalar-Su.).
söykünmek Büzülmek (Su.).
söylenti Laf, söz, dedikodu (Çıkrık-Çr.).
söyletmelik 1. Evlileme töreninde kayınbabanın güveye verdiği armağan (Ka.). "Damat söyletmeliğini aldıktan sonra sofraya oturur." Dbk 2003: 74
 2. Gerdek gecesi gelini konuşturmak için güveyin verdiği armağan (İs.).
söynük Cansız, uyuşuk (Acıpınar-Çr.).
söyündürmek Söndürmek (İs.; Göcenovacığ, Serban-Çr.). "Püf diye kör kandili de söyündürüp yattılar."
 Çorumlu 2009: 1655
söyünmek Sönmek (Akçalı, Çukur lu-Su.; Sarimbey-Çr.). "Yüreğim yana

yana / Bir gün olur söyünür"
 Ertekin 2006: 32
sözgelimi Sözüm ona, söz gelişi (İs.; Su.).
söz kesme 1. Evliliğe karar verme (Su.). "Söz kestik, ama bakalım düğünü görebilecek miyiz?"
 Yoksul 2013: 579
 2. Düğün tarihini belirleme (Karahacıp-Or.).
sözün söykesi Sözün gelişi (Os.). "Sözün söykesi gibi söylenen bu sözleri Rasih Dayı öyle usturuşlu söylerdi ki..." Saraçer 2000: 339
sözünü balla kesmek Konuşan kimsenin sözünü keserken izin istemek (Çr.).
su Huy, yaratılış (Su.). "Huyuna, suyuna git." Uçakçı, 2006: 373
sualtı Sulak yer, yakınından dere ya da ark geçen tarla (Çr.). "Üç beş tarladan, su altındaki arpalık neyse ne ama geri kalanları çoktan ayırık kitledi." Tahir 2006: 9
subasığı → sualtı (Çr.).
subaşı Bağ bahçe gibi yerlerin sulama sırasını gözetmek için tutulan bekçi (İs.). "Subaşı tarafından keşik yapılır."
 Kalayoğlu 2017: 13
subay sırması Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
subut Verdiği sözü yerine getirmek (İs.).
sucu Şarap, rakı gibi alkollü içkiler (Çr.).
sucuk (1) Kışın saçaklardan sarkan buz (Ovasaray-Çr.). "Çatıların kenarlarından sarkan buzlara sucuk derdik." Tuluk 1991
sucuk (2) Pekmez, nişasta, ceviz içi ile yapılan tatlı bir yiyecek; köme (Su.).
sucukluk Kurdele üstüne tek ya da çift sıra altın dizilmiş uzun-

ca kolye (Su.).
sucukmak (1) Suçluluk duymak, utanmak (Çr.).
sucukmak (2) Susamak (Çr.).
su çarkı Tahtadan yapılan çarkın ucuna takılan çivilerin çark döndükçe yana konulan tokmaklara çarpmasıyla ses çıkardığı oyuncak (Çr.).
sudak Salya (Çr.).
sudorlu Ağırbaşlı, onurlu (Çr.).
su dökmesi gelmek Çişi gelmek (Dutçakallı-Çr.).
su dökmek İşemek (Çalyayla-Çr.). "Su dökerken besmele çekmeyi unutma." Güven 2013: 226
su dökmeye gitmek Tuvalete gitmek (Çalyayla-Çr.). "Her seferinde avluya çıktı, ayak yoluna küçük su dökmeye gitti." Tahir 2006: 129
sufa Sofa (Al.; Bo.; Os.).
sufat Yüz, çehre (Serban-Çr.). "Metheyleyim o mübarek sufatın / Ehline ayandır, naehle batın"
 Koçak 1980: 28
sufra Sofra (İs.; Su.; Çalyayla, Serban-Çr.). "Sana sufra donattım / Atla da gel atına" Gösterir, 2011: 85
sufuraltı Yer sofrası kurulurken tablanın altına serilen örtü (İs.).
suğlu 2,5 metre uzunluğunda suğlu denen çam ağacına geçirilip germeç yapılarak pişirilen koyun ya da kuzu kebabı (Çampınar-Os.).
suğmak Darılmak, küsmek, so murtmak (Çr.). "Hafız'ın başı yerden kalkmıyor, suğuyordu öyle."
 Gümüş 1977: 147
suğumsuz Aç gözlü, doyumsuz (Eskiköy-Çr.).
suğutmak Sessizlik içinde sinirli tavır almak (Os.).
suiti 1. Porsuk (İs.). 2. Susamuru (Os.).

sukan Otlak (Çr.). "Sığır şimdi su-kandır." Koşay-İşitman 1932: 350
sukesen Toprak altında tüneller açarak gezen, kirli sarı renkli, iri bir böcek, kestenkelle, arkakesen, danaburnu (İs.).
sulaan Sulak yer (İs.).
sulağan Sulak yer (Çr.).
sulağı 1. Sürahi (Çr.). 2. Bahçe sulamaya özgü alet (Çr.).
sulak Süzgeçli teneke (Çr.).
suleyli Düzensiz, dağınık (Çr.).
sultan küpesi Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
sulugöz Her şeyi ağlayan (İs.).
suluk (1) Hamam takımı, hamam havlusu (Çr.). "Yunakta yıkanınca suluğunun iyice bir silin, kurulan."
 Yoksul 2013: 663
suluk (2) Oda içinde küçük banyo, gusulhane (Oğlaközü-Su.).
sulu kızartma İçine kıyma, soğan, maydanoz konan yufka ekmeğinin dört köşe katlanıp kızartılmasıyla hazırlanan yiyecek (Çr.).
sulukluk (1) Havlu gibi kurulan bez (Çr.).
sulukluk (2) Oda içinde yıkılan yer (Or.).
suluman Hafif sulu (Su.).
sulusepkin Yağmurla yağın kar (Al.).
suluzırtlak İyi pişmemiş sulu yemek (Çr.).
suluzırtlan → Suluzırtlak (Çr.).
suma Yüz, surat (Çıkrık-Çr.). "Hasan'ın suması aynı bizim arkadaşına benziyor." Tdk 1993: 3693
sumay Yüz, surat (Hımıroğlu-Çr.).
sume Ezber (Sarimbey-Çr.).
sumsa Yumruk (Al.). "Bir sumsa da carkıdad uçu." Yoksul 2013: 149

sumsah Yumruk (Aşağıfındıklı-Su.).
sumsak Yumrukla dürtme, vurma (Su.; Gökköy-Çr.). “Çak ağzına sumsağı, elinden ekmeğini al.”
 Sarıyüce 2004: 345
sumsuk Yumruk (İs.; Yarımşöğüt-Su.). “Öksüzün başından sumsuk ek-sik olmaz.” Koşay-İşitman 1932: 350
sumsuklamak Yumruklamak, yumrukla vurmak (İs.).
sumuk Kemik (Çr.).
sunak Sulu yiyecekleri yemek için yufka ekmekten koparıl-rak kaşık biçimi verilen lokma (Su.; Beydili, Büyükgölücek, Çalyay-la, Ovakarapınar, Turgut-Çr.). “Alış-kın olmadıktan sonra paklayı bi tüllü yiyemedi.” Kerman 1997: 25
suncukmak Yutkunmak (Su.).
sundu Makas (Ka.).
sundurma Üstü kapalı balkon, evlerin önündeki taşlık (Kalecik-kaya-Çr.). “Evlerinin sundurmaların-da Türkçe tangolar söylerdi.”
 Seyda 2006: 88
Sungullu üzümü Yuvarlak kü-çük taneli, pembe renkli şarap-lık, sirkelik bir üzüm cinsi (İs.).
sunturaç Nalbantların hayvan tırnağını yontmakta kullandık-ları araç (Çr.).
sunturlu 1. Karışık, zor (Os.). “Ba-ba baskısının en sunturlusu altında iken bu ataklığın kendisine nereden, nasıl geldiğini araştırıyor, bulamıyor-du.” Seyda 2006: 225
 2. En iyi, meşhur (Çr.). “Çerçile-rin en sunturlusu Abidin Ağa’ydı.”
 Özçatalbaş 2002: 13
supa Sıpa, eşek yavrusu (Çr.). “Go-ma Kerim supanı, supan beni süper.”
 Caferoğlu 1994b: 117
suratı kasap süngeriyile silin-mek Utanması arlanması olma mak, yüzüzlük (Çr.). “İşte buna suratı kasap süngeriyile silinme derler

ki utanmanın arlanması şuncacığı kalmamış demektir.” Tahir 2007: 388
surgubat Karın bölgesinde olu-şan yeğın ağrı (Su.).
sursucuk Çok ıslanma için (Çr.).
susa Ana yol, şose, asfalt yol (Ka.; Aşıkbükü-Os.; Su.; Çıkrık-Çr.). “Göçmenler Mecitözü susasının kasa-baya gireceği yerdeki meydana çadır-larını kurup konmuşlardı.”
 Tahir 2004: 36
susak (1) Sukabağından oyulmuş maşrapa (Doğla-Me.).
susak (2) → sunak (İs.; Beydili, Çalyayla-Çr.). “Yufka ekmeği sulu ye-meklerde susak yapılarak tüketilirdi.”
 Kalayoğlu 2017: 184
susak (3) Susamış (Su.).
su salamak Tarla sulamak (Al.).
susaştım Susadım (Al.).
su sıyırtmak Bağ bahçe sulamak için suyu hattan yerine kadar getirmek (İs.).
su sulamak Tarla, bahçe sula-mak (Bademce-Ka.; Çalyayla-Çr.).
susun Ekmek (Çr.).
susün Ense, boyun arkası (Çr.).
sutaşı Bir çeşit iğne oyası (Çr.).
suva Sıva (Çr.).
suvağcı İki ucuna helke takılarak omuzda su taşımak için kulla-nılan ağaç alet (Gökköy, Karagöz-Çr.).
suval Soru, sual (Mislerovacığı-Çr.). “Aşık Halil araştırdım / Suval ettim soruşturdum” Oğuz 2007b: 60
suvan Soğan (Al.; Gökçam-Su.; Çal-yayla, Dutçakallı, Eskiekin Gökköy-Çr.). “Bi dutam da yeşil suvan al, yufga ekmanen yeyin bi eyi.”
 Özçatalbaş 2002: 27
suvarmak Sulamak, su içirmek (Ba.; İs.; Su.). “Susadıkça yâr beni / Gerdanından suvardı”
 Gösterir 2011: 122
Suvas Sivas (Çr.). “Şurası yaz köşesi,

şurası gış köşesi, endi getti Suvas pa-şası.” Caferoğlu 1994b: 116
suvaşmak → sıvaşmak (İs.).
suvaşuk Birine takılıp ondan ay-rılmamayı huy edinen kişi, sı-vaşık (İs.).
suvat Su içme yeri (Çr.). “İt iti su-vatta bulur.” Yoksul 2013: 407
suvuk Soğuk (Kalecikkaya-Al.).
suyu çıkmak Çok terlemek (Ba-demce-Ka.).
suyuna pilav salınmamak Gü-venilmemek (Çalyayla-Çr.).
südü bozuk Soysuz (Çr.).
südü Sidik (Çalyayla-Çr.). “Bu mandanın südü torbası gavuk, gavuk topu!” Özçatalbaş 2002: 34
südükleme İşemek (Çalyayla-Çr.). “Su içer südüklemez / Tavuk.”
 Gürsel 1997: 262
südüklü Hovarda (Eskiekin-Çr.).
südüklüğü tutulmak Sidik yol-ları kapanmak, işemekte güçlük çekmek (Do.). “Südüklüğün tutul-sun.” Oğuz 2007a: 58
süflü Kılıksız, pis kılıklı (İs.; Çr.). “Senin gibi süflüyü / Hangi koca bo-şamaz” Gösterir 2011: 322
süğlim → süğlüm (Çr.).
süğlüm 1. Göğüs çökük, omuzlar çıkık, boyun eğik biçim için (Çr.). “Dedem de eycesinden ihti-yarladı süğlüm bir koca oldu.”
 Tdk 1993: 4710
 2. Her yönüyle orantılı, çıkıntı-sız sevimli yüz tipi (Aşıkbükü-Os.).
süğlün İnce, uzun, düzgün olan (Me.).
süğsün Ense (Os.). “Süğsüne bir vu-rursam görürsün.” Başaran 1974: 94
süğük Kemik (Çr.).
sühlü Giyim kuşamına özen gös-termeyen (Os.).
süklim → süğlüm (Çr.).

süksün Ense (Yenişihlar-Ba.; İs.; Yağcılar-Ka.).
sülahi Sürahi, su kabı (Çr.).
süleke Hamamda, baş altına ko-nulan tahta parçası, kütük (İs.).
sülemp Yassı taşlarla oynanan kaydırak oyunu (Çr.). “Pareynen sülemp oynuyo.” Uçakçı 2006: 220
sülepe Sünepe (İs.).
süllenmek 1. Gününde bitirilme-yen işin öylece bekletilmesi (İs.). 2. Hastalığın iyileşmesinin uzaması (İs.).
süllüm Sünepe (Çr.).
süllüm büklüm Dağmık, düze-n-siz, kılıksız (İs.).
Sülük Süleyman (Çevreli-Al., Çal-yayla-Çr.). “Bak Sülük Emmi de ge-liyor.” Ozulu 2013:50
sümbürşek Şimşek (Aşıkbükü-Os.). “Yine sümbürşek yalabıdı.”
 Arslaner 2016: 261
sümdük → sümtük (İs.; Os.; Su.). “Şu adam amma da sümdük.”
 Başaran 1974: 93
sümdüklenmek Arsızlık, pisbo-ğazlık etmek, bir yere istenme-diği halde sokulmak (İs.).
sümek sümek Sıvıların özlü ol-ması, sünmesi için (Çr.). “Bala ka-şığı daldırınca sümek sümek sümek-lenir.” Tdk 1993: 4711
sümeklenmek Bal, yoğurt, ağda ya da benzerlerinin sünmesi, damlaların uzaması (Çr.).
sümmek Küçük görmek, iste-memek (Çr.).
sümsük (1) 1. → sümtük (Çıkrık-Çr.). 2. Sevimsiz, usandırıcı, yüz-süz (Gökçam-Su.; Çıkrık-Çr.). “Senin o sümsük, şebek kızı nasılsa doğurdun, sonra durdun.”
 Seyda 2006: 99
sümsük (2) 1. Yumruk (Çopraşık-Al.; Acıpınar, Dutçakallı-Çr.).

2. Yumrukla birisini kakışlama (İs.; Os.).
sümsük vurmak Yumruklamak, yumrukla vurmak (İs.).
sümsüm Sinsi, asalak (Su.).
sümtük Açıgözlü, her gördüğünü isteyen, utanmaz (İs.; Âşıkbükü-Os.; Çr.).
sümüder Kırmızımtırak, küçük taneli sert buğday, sünter (İs.).
sümükleğen Sümüklüböcek (Çr.). “Bahçede sümükleğen / Topladım iki leğen” Aytekin 2003: 42
sümüklü Her şeye ağlayan (İs.).
sümüklüböcük Salyangoz (İs.; Çalyayla, Gökköy-Çr.).
sümüklüböycük Salyangoz (Çr.).
sümülcemek Sarkıntılık etmek, saldırmak (Çr.).
sümülük Elinden iş gelmediği halde gizlice uğraşan kimse (Çr.).
sümürmek → somurmak (Su.; Çıkrık-Çr.).
sümüruk Obur, çok yiyen (Çr.).
sümüşlemek Tökezleyip düşecek gibi olmak (İs.).
sündürme Taze peynir, şekerle yapılan bir tatlı, hoşmerim (İs.; Çıkrık-Çr.).
sündürmek Bir şeyi çekerek uzatmak, esnetmek (İs.). “Düşüme giriyor herif, boynumu tutamlayıp sündürüyor.” Gümüş 1977: 50
sündürük Yağda pişmiş peynirli yumurta (Çr.).
süngürşek Şimşek (Ka.).
süngüsü düşük Omuzları düşük, süklüm püklüm (Çr.). “Gidişindeki ezik, süngüsü düşük kişi değildi baba.” Seyda 2006: 263
süngüt → söngüt (İs., Os.).
süngüç Islanmış, kirlenmiş nesne (Çr.).

sünme Teras (Çr.).
sünmek Çekilerek uzamak, esnetmek (Os.; Su.).
sünnet Su borularının birbirine geçmeye yarayan dar bölümü (Çr.).
sünsüğü Ense (Çr.).
süpçuk Fesin ortasında püskülün takıldığı bölüm (İs.).
süpmek Öpmek (Çr.). “Goma Kerim supanı, supan beni süper.” Caferoğlu 1994b: 117
süprük Süprüntü, çerçöp (Çr.).
süprüntü Süpürülüp toplanarak elde edilen tahıl (Su.).
süpürge Bir çeşit mekik oyası (Çr.).
süpürgeç → aktaraç (Çr.).
süpürgelik Oda duvarlarının taban kısmını baştan başa çevreleyen 8-10 santim eni olan tahta kısım (Çr.).
süpürük Süprüntü, çerçöp (Çr.).
sürağaç Dört ayaklı, tekerli çocuk yürüteci (Çr.). “Sürür gidersen beni / Sana oldum sürağaç” Aytekin 2003: 60
sürçmek Zenginken yoksul olmak (İs.).
sürecek Kapı sürgüsü (Çr.).
sürek (1) Satmak için pazara götürülen hayvan sürüsü (Su.). “Sürek hayvanlarını pazara zamanında kavuştur.” Yoksul 2013: 585
sürek (2) Devamlılık, sebat (Âşıkbükü-Os.). “Onun süreği yoktur, bugün tamam der, yarın ne der belli olmaz.” Arslaner 2016: 261
sürekçi Hayvan alıp satan gezgin kimse (Çr.). “Ayrıca sürekçilerden bize ucuz hayvan, sığır inek alıverirsin.” Tahir, 2006: 276
sürgeç 1. Sacda pişen yufka ekmeğini çevirmeye yarayan yas-

sı tahta araç, aktaraç (Beydili, Ovakarapınar, Ovasaray-Çr.). 2. → sürgüç (Gölet-Ka.). “Ekmeğe göz diken ite sürgüç neylesin?” Yoksul 2013: 267
sürgü İçerden kapanan bir çeşit kilit (Çr.). “Karı sürgüyü sürmesiyle, dışarıda yatan kuyrukçu ne yapsa iyi?” Tahir 2006: 109
sürgüç (1) Yer ya da bulaşık bezi, paçavra (İs.; Me.; Os.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Kartal pabuçlu babaanneler / Bulaşık sürgücü amcalar” Oğuz 2007a: 111
sürgüç (2) Katı yağları ekmek, çörek üzerine sürmeye yarayan yufka ekmek parçası (Âşıkbükü-Os.).
sürgün (1) Ağaç filizi (Çr.).
sürgün (2) İshal (İs.). “Karnı bozulduğundan az kaldı ki Çorum toprağına yeniden sürgün illetini bulaştır.” Tahir 2006: 54
sürme Kapının içten kapanmasını sağlayan ağaç kol (Dereyazıcı-Al.; Acıpınar-Çr.).
sürmeli (1) Bir çeşit buğday (Çr.).
sürmeli (2) Çifte kavrulmuş kırık leblebi (İs.; Çr.).
sürmeli (3) Toplumdan ayrı düşünen kimse (İs.).
sürtek Duvar dibinden geçen, üstü çalı çırpı ile örtülü su arkı, kövtere (Âşıkbükü-Os.).
sürtmek Boş gezmek (İs.; Yarım-söğüt-Su.).
sürtmük Yufka, ekmek yağlamada kullanılan yufka ya da ekmek parçası (Al.).
sürtük Oynak, hoppa kadın (Dutçakallı-Çr.).
sürtülmek Bir yere uğramak (İs.). “Damat hiç görünmezdi, sürtülmezdi oralara.” Abaz 2004: 99
sürtüşmek Çekişmek (Çr.).

sürümek Kadını, kızı zorla kaçırmak (Kuyucak-Me.).
sürün İnce şeritler halinde kesilen yufkanın rulo biçimi verilerek tepside pişirilmesinden sonra üzerine sarımsaklı yoğurt dökülmesiyle hazırlanan bir tür mantı yemeği (Hamamlıçayköy-Çr.).
sürüncemek İş sonuçlanıncaya değin boş yere gecikmek (Su.; Çr.). “Hatay işi sürüncemedeyken Başbakanlığı bir başıbozuğa neden bıraksın?” Tahir 2004 : 39
sürüşdürmek İki tarafın arasını açarak kavga ettirmek (Çr.).
sürüşmek 1. → çekişmek (İs.; Ka.; Körkü-Su.). 2. Kavga etmek (Yazır-Bo.). “Başganlığa bir bildiri bıraktı / Hayli tartışmalı sürüşmesi var” Çırakman 1992: 153
süsân → süsken (Çr.).
süsek → süsken (Çr.).
süsken Çok tos vuran koyun, keçi gibi hayvan (Çr.). “Süsken öküz boynuz verilmez.” Yoksul 2013: 586
süsmek (1) Düz yüzey üstünde pürüzler, kabarcıklar, çıkıntılar oluşmak (Çr.).
süsmek (2) Toslamak, boynuz vurmak (İs.; Âşıkbükü-Os.; Sarimbey-Çr.). “Süserse, altına alır öldürür seni.” Güven 2013: 127
süsmük Darbe (Âşıkbükü-Os.). “Yetim olunca herkes bir sümsük vuruyor.” Arslaner 2016: 261
süstan Fistan, giysi (Os.).
süsük Düz yüzey üstündeki pürüz, çıkıntı (Çr.).
sütbağı Atların bileklerinde çıkan kabarcıkların iyileştikten sonra bıraktığı ak izler (Çr.).
süt çekti Çocuklu kadın hastalığı

(Su.).
sütebesi Yoğurt mayası (Küre-Al; Elmapınar-Me.; Ovakarapınar-Çr.).
sütemen Koyun ya da keçilerin sütünü emdiğine inanılan ker-tenkele (Çalyayla-Çr.).
süteşi Yoğurt mayası (Su.).
sütlaş 1. Sütlaç (Çr.). 2. Kaynatılmış sütünü içine haşlanmış yarma katılarak yapılan bir yemek (Çr.).
sütliyen Sütleğen (Çr.).
sütlü Sütlaç (Palabıyık-Çr.).
sütlü bıyırık Tüylü, dikenli gövdeli, yenilebilen bir ot (İs.).
sütlübiyan Ballıbaba (Çr.).
süt yüzü Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
süvarilik Pantolonun diz yerleri ile arkasına dikilen büyük yama (İs.).
süve Kapı kasası (Aşağıfındıklı-Su.).
süven Bahçe ya da tarlaların etrafına çakılan sivri kazık (Me.).
süvrük → sivrik (Çr.).
süydürmek 1. İleri sürmek (Çr.). 2. Kendisini sürekli olarak kabul ettirebilmek, istediğini yaptırabilmek (İs.; Os.).
süyeg Kemik (Kalecikkaya-Al.).
süyem Başparmakla işaret parmağı arasındaki uzunluk (Külah-Al.; İs.; Os.; Su.). "Salatalıklar her gece birer süyem uzayarak kol atar." Gümüş 1977:104
süyen → süven (Gölet-Ka.).
süygü Sevgi, aşk (Kalecikkaya-Al.).
süygülü Sevgili (Kalecikkaya-Al.).
süygünlük Söz geçirme saygın olma durumu ya da zamanı (Çr.). "Ağanın süygünlüğü zaman sözü süüyordu." Tdk 1993: 4715
süygün Taranmış, eğirilecek duruma getirilmiş yün (Çr.).

süymek (1) Etkili olmak, geçmek (Serban-Çr.). "Burada zenginlik güzelliği süymez / Burada söken alem eytikat, ahlak" Koçak 1980: 102
süymek (2) Sürdürmek (İs.).
süysün Ense (Çr.).
süyüm Bir sap iplik, kol gerilişiyle kirmene sarılacak yün (Ovasaray-Çr.). "Türkmen kızı kirman eğirir / Süyümünü yandan verir" Çorumlu 2009: 684
süyüm süyüm Yavaş yavaş, ince ince (yağmur yağmak, su, gözyaşı akmak) (Çr.). "Kadın gözlerinden süyüm süyüm gözyaşını akıtarak ağlıyordu." Çorumlu 2009: 1642
süzdürme Aşık oyununda bir atış biçimi (Çr.).
süzeân Konuşmayan, somurtkan (Su.).
süzek Sıvıları süzmekte kullanılan gereç, süzgeç (Os.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).
süzgü Fide sulamada kullanılan süzgeçli teneke (İs.).
süzme (1) Torbada süzdürülmüş katı yoğurt, katık (Çıkrık-Çr.).
süzme (2) Peynir, çökelek gibi süt ürünlerinin suyunu süzmek için kullanılan beyaz kumaştan yapılan torba (Âşıkbükü-Os.).
süzmek Tanımaya çalışarak bakmak (Çr.).
süzükme 1. Alıcı kuşların avına doğru hızla hamle yapması (Âşıkbükü-Os.). 2. İnsanın kendinden küçük ya da güçsüz kişilere saldırmak için hamle yapması (Âşıkbükü-Os.).
süzülmek Yeni gelinin ayakta durması (Çr.).
süzünmek Dertli dertli düşünmek (Su.). "Gına davarığımı süzünüp duruyo." Uçakçı 2006: 223

süzüntü 1. Tortu (İs.). 2. Posa (İs.).

Ş

şadetname Diploma, şahadetname (Çr.).
şaar Şehir (Çr.).
şardenlik Çıraklara verilen bahşiş (Çr.). "Emmi şardenliğimi versene." Tuluk 1991
şart Çırak (Çr.). "Çorum tabiriyle şart denilen çıraklar ustalarından izin alabilmek için ne mahanalar uydururlardı." Tuluk 1991
şabalak Akılsız, dengesiz, şaşkın (İs.).
şabba Şapka (Su.).
şadıra → şadra (Çr.).
şadra Yağsız, arık, sinirli et (Çr.).
şadrak Şen şakrak (Su.).
şafak (1) Güneşin doğduğu yer (Su.).
şafak (2) Alın (Çr.).
şafaklamak Eli göze siper ederek bakmak (Çıkrık-Çr.).
şafak yıldızı Sabah yıldızı (Çr.).
şahan Şahin (Su.). "Şahan da küçük ama gökten turnayı indiriyor." Yoksul 2013: 587
şahbaz Açık göz, atık (Su.).
şahırdak (1) Otuz kırk cm uzunluğunda bir ipin ucuna bağlanmış bilyeden büyük iki ağaç topuzdan oluşan oyuncak (İs.). "Biz maymundan vazgeçtik, şahırdak almak istiyoruz." Kalayoğlu 2017: 227
şahırdak (2) Her zaman neşeli, sevecen olan kişi (İs.).

şahna 1. Harmanlarda ürünün öşürünü alan aşar memuru (Su.; Beydili, Çayhatap-Çr.). 2. Borsa komiseri (Su.). "Ertesi gün şahna güneş iki adam boyu yükseldikten sonra geldi harmana." Sarıyüce 2004: 38

şak (1) Bölük, parça, dilim (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.). "İki şak olmuş daşağa / Haşat etti su testimi"

Arısoy, 1970:61

şak (2) 1. Orta (Çr.). 2. Kilimin orta bölümü (Su.). "Pabuç gelmekte ki alınının şakına, gör nasıl gelmekte..." Tahir 2004: 249

şakalak (1) Büyük, iri, yuvarlak (Çayyaka-Su.; Çıkrık-Çr.). "Şakalak koç ile bile yayıldım / On iki imamların kurbanyım ben"

(Dedemoğlu) İvgin 2009: 26.

şakalak (2) Davranışlarında çekingenden olmayan, şakacı, atak kimse (Çıkrık-Çr.). "Güzelle bir yâr buldum / Tatlı dilli şakalak"

Aytekin 2003: 94.

şakayı murtuna değıdirmek Şaka olarak bir eylemin kavgaya dönüşmesi (Çalyayla-Çr.). "Şakayı murtuna değıdirme."

Yoksul 2013: 588.

şakıldak Birbirine çarpıldığı zaman şakırtı çıkaran bir çeşit çocuk oyuncak (Çr.).

şakımak Parlamak, ışık saçmak (Çr.).

şakırdak Dikdörtgen biçiminde birleştirildikten sonra dönebilen oymalı bir çubuğun bulunduğu, esnek bir ağacın da bu çubuğun üzerine uzatıldığı, çubuğun dönmesiyle ağacın ses çıkardığı oyuncak (Su.).

şakırdanak Birdenbire, aniden (Çr.). "Yar kapudan giderken / Şakırdanak yıkıldım" Ertekin 2006: 57

şakkadak Birdenbire (İs.; Çr.).

"Bükmesiyle, sucuk biçimli kilit, şak-kadak eline geliverdi."

Tahir 2008: 180

şakkıdanak Birdenbire (Karagöz-Çr.). "Yosma şakkıdanak bayılmış or-da." Özçatalbaş 2003 : 28

şakşak (1) Elde oynanan büyük taneli tespih (Ba.; İs.). "Kolu şakşaklı görünce / Biz delikanlı sandık" Akbaş 1983: 50

şakşak (2) Avlu kapısında bulunan, gelenin şaklatarak geldiğini bildirdiği bir çeşit madeni tokmak (İs.).

şakşakı Kapı tokmağı (Çr.). "Kız dediğin kapı şakşakısı gelen çalar, giden çalar." Yoksul 2013: 452

şal (1) Çul (Kuzuluk-İs.).

şal (2) 1. Kuşak (Yazır-Bo.; İs.; Eskiekin-Çr.). "Bu sevdaya düşen aşık kendini bulmaz ayık / Ahiri şallar ya-kışır beline dilber senin"

Çırakman 1992: 46

2. Pantolon (Al.).

şalaha Meyve yerken sularının ele, ağza bulaşması (Os.). 2. Yemek lekesi (İs.).

şalak 1. Büyümemiş, olgunlaşmamış kavun, karpuz (İs.; Acı-pınar, Ovasaray-Çr.). "Garpuz diye ihı-na ihına şu şalağı mı getirdin heeri?" Kerman 1997: 25

2. Çok olgun kavun (Çr.).

şalaklatma Yemek öncesi ekşi yiyecekler yedirerek misafirin iştahını kesme (Çr.).

şalavurlamak Acele ile toplamak (Çr.).

şallagan Çağlayan (Çr.).

şallah Donsuz (İs.).

şallak (1) Donsuz, çıplak (İs.; Ka.; Os.; Su.; Dutçakallı-Çr.). "Kim bunla-rın anası olacak fişgılar! Şallak dom-bak böyle nasıl sokağa salarlar?"

Özçatalbaş 2002: 49

şallak (2) Yoksul kimse (Çr.).

"Bir şallağa başlıksız kız vermiş mi dedirteyim kendime."

Güven 2010: 22

şallak (3) 1. Suyun çok hızlı ak-tığı yer (İs.). 2. Değirmende su-yun oluğa girmeden boşa akı-tıldığı yer (İs.).

şallamak Yağmurun çok hızlı yağarken ya da selin akarken çıkardığı ses (İs.).

şallavuk Çağlayan (İs.).

şallayuk Çağlayan (İs.).

şallo Açık sözlü, dobra dobra (Su.).

şama Kibrit (Os.).

şamala (1) Ekşimsi küçük kavun (Çr.).

şamala (2) Meşale (Çr.).

şamalak Topaç (Çr.).

şamama (1) Güzel kokulu kavu-numsu bitki (Os.).

şamama (2) Topaç (Çr.).

şamata Gösteriş (İs.).

şamata teli Neşe kaynağı (Os.).

şambal 1. Eğri büğrü (İs.; Çıkrık-Çr.). 2. Kafatasının simetriği ol-mayan kimse (Gölet-Ka.). "Böyle yamuk toplar şambal diye adlandırır-lırdı." Kalayoğlu 2017: 124

şamballamak Eğrilmek, düzgün-lüğünü yitirmek (Çr.). "Arabının tekeri şamballamış."

Kerman 1997: 25

şamşak Mandaları serinletmek için kullanılan su kabı (Alacahü-yük-Su.).

şam şakır Apaydınlık (Su.). "Orta-lığı şam şakır aydınlık içinde bıraktı." Sarıyüce 2004: 257

şamşalak Ufak tefek, çirkin kim-se (Çr.).

şam şam şakımak Pırlıl pırlıl par-lamak (İs.; Su.; Evcikuzkışla-Çr.). "Ortalık böyle şam şam şakırken bir bakarsınız, ince bir sis tabakası bastı-

riverir." Sarıyüce 2006: 43

şana Saç tarağı (Çr.).

şangırdamak Kalın zincir ya da cam nesne çarpınca ya da par-çalanınca ses çıkarmak (Çr.).

şanğal şunğal Eğri büğrü (Çr.).

şanlı Ahlaksız kadın (Alacahöyük-Al.).

şapğaları değişmek Bozuşmak (Su.; Çağşak, Evcikuzkışla-Çr.).

şapıla Yemeni de denilen yazlık pabuç (İs.; Su.).

şapılamah Ses çıkarmak (İs.).

şapılmak Ses çıkarmak (İs.).

şapırdak Telaşlı, hızlı, gürültülü (Evcikuzkışla-Çr.). "Karanfil budak budak / Benim yârim şapırdak" Aytekin 2003: 115

şapırdaklı Döke saça iş yapan, telaşlı (Çr.).

şapırtısına yelmek Tutulması güç bir vaade inanmak (Çalyayla, Evcikuzkışla-Çr.).

şaplak Tokat, şamar (Al.; Tanrı-vermiş-Me.; Yarımşögüt-Su.). "Kutu-nun üzerine bir şaplak vurdu." Güven 2013: 146

şaplamak Sepicilikte koyun, ke-çi derilerini yaşken şap ekerek bekletmek (Çr.).

şapşak Çoğunlukla ağaçtan oyu-larak yapılan su taşı (Eskice-Çr.). "Şapşaktan su içti, kendinden geçti." Yoksul 2013: 589

şapşal 1. Ağzı geniş fiçi (İs.; Bey-dili-Çr.). 2. → şapşak 2 (İs.).

3. Bir çeşit tahta kap, külek (Çr.). 4. Üzüm taşınan küfe (Çr.).

şapşallak Çırlıçiplak (Çr.).

şapşup İvedî, özensiz iş yapan, tezcanlı (İs.).

şapulcu Yağmacı, çapulcu (Çr.).

şar Kent (Çr.).

şargıdanak Şark diye birdenbire

vurma (Çr.).

şarhada Bir topluluğu neşelendi-rip güldüren kişi, şakacı (İs.).

şarıldak Çağlayan (Arpagöz, Çık-rık-Çr.). "Kayalardan kendini atıp şa-rıldak olan su, bu su."

Demiryürek-Ozulu 2017: 138

şarkada 1. Yaramaz, kavgacı ço-cuk (İs.). 2. Düzensiz (Çr.).

şarkadak Şark diye ses çıkararak (Çr.). "Oğlan çalımla çıktı, fazladan kapıyı şarkadak kitledi."

Tahir 2004: 116.

şarkadan → şarkadak (Demirşeyh-Çr.).

şarkıdanak Şark diye ses çıkara-rak birdenbire düşmek (Çr.). "Yâr kapıdan girerken / Şarkıdanak yıkıldım" Gösterir 2011: 195.

şarlağan Çağlayan (Çr.). "Siineği pek nezibe varmayın / Pusa vardır şarlağana girmeyin"

Çorumlu 2009: 88

şarlak Şarıltı ile inen su, çağla-yan, şelale (Çr.). "Bizim tarlanın ba-şında bir şarlak var."

Koşay-İşitman 1932: 358

şarlamak Suyun ya da yağmurun çok akması (Çr.). "Yağmur şarla-makta ki, çifte davul çalınsa duyula-cağı yok..." Tahir 2004: 294

şarlavuk Çağlayan (Çr.).

şarlayık Çağlayan (Çr.).

şarmuk Ballıbaba (Gökçam-Su.).

şarpıdak Hemen, o anda (İs.).

şarradak Birdenbire akmak (Çr.). "Sarı kızları meşin torbadan şarradak önüne boşalttın mı, dayanmaya adam isterim." Tahir 2004: 95

şar şar dökmek Ne söylediğini bilmemek (Os.).

şartusun Şart olsun (Bademce-Ka.).

şaşabdal Ne yapacağını bilme-yen, şaşkın (İs.).

şaşdak Şaşı (İs.).

şaşık Şaşkın, aptal, sersem (Alan-

çık-Çr.). “Ben hakkın cemaline, ilmi-
ne âşık / Gören sanmasın ki divane
şaşık” Sürmelican 2013: 16

şaşkın Hasta, güçsüz (Çr.).

şaştıması Tez yapılan yemek
(Çıkırık-Çr.).

şaval Şaşı (Âşıkbüğü-Os.).

şaval kaval Değersiz, anlamsız
(Çr.).

şavku Işığın yansıma durumu
(Dutçakallı, Evciyenikışla, Karagöz-
Çr.).

şavlar Şalvar, pantolon (İs.; Su.).
“Üç metireden şavlar geyerdi.”
Abaz 2004: 104

şavul Ucuna ağırlık bağlanmış
bir ipten oluşan, düzgün duvar
örmeye yarayan araç; çekül
(Tatar-Çr.). “Duvar ördüm şavulunan
Düğün yaptım davulunan”
Çağıl 2013: 20

şavullamak Göz gezdirmek,
araştırmak (Çr.). “Kafayı kafaya
verdik, enini boyunu, girdisini çıktısı-
nı şavulladık.” Tahir 2004: 81

şavul tutmak Kusurunu, eksiğini
bulmak, küçümseyici eleştiride
bulunmak (Çr.).

şâyâ Söylenti, şayia (Su.). “Benden
üçün bir şâyâ varmış?”
Gümüş 1977: 49

şayir Şair, ozan (Göcenovacı-Çr.).
“Ağam ben burada şayir olmuşum.”
Çorumlu 2009: 1651

şaz Sevinç (Eskiyapar-Al.; Serban-
Çr.). “Duydum haberini gönüm şaz
oldu / Muhabbet edelim Ali aşkına”
Koçak 1980: 1

şebek (1) Çok çirkin yüzlü (Çr.).
“Burnunu kulağımı alıp şebek may-
mununa çevirmez miyim?”
Tahir 2004: 253

şebek (2) Çok küçük (Çr.). “Şebek
gibi karşımda oynayıp durma.”
Yoksul 2013: 589

şebel Kara, iftira (Çr.).

şebel atmak Birine kara çalmak,

suç atmak (Çr.).

şebek (1) Yüzü bozuk kimse
(İs.).

şebek (1) Şımarık ama sevimli
çocuk (Yenişihlar-Ba.; İs.).

şebes Bir çeşit gem (İs.).

şebili Açık göz, kurnaz (Çr.).

şebit Yufka (Alacahüyük-Al.).

şeddelendirmek Abartmak, da-
ha etkili gibi göstermek (İs.).

şedire İri delikli elek, gözer (Al.).

şeer Şehir (Harunköy-İs.; Kamışlı-
Su.). “Ektiğim biçtiğim içine ... no-
hut, şeere gelmiş de leblebi olmuş.”
Uçakçı 2006: 217

şefdeli Şeftali (Os.; Gökçam-Su.;
Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).

şeftali Öpücük (Çr.). “Yarım bir şef-
tali ver / Al kırmızı yanaktan”
Ertekin 2006: 97

şegirt Çıracık (Çr.).

şehir Şehir, kent (Al.; Akçalı-Su.;
Düdüklük, Serban-Çr.). “Yoğurt şehe-
re varmadan eşeğin sırtında çalkama
oldu.” Yoksul 2013: 658

şekelleme Oturduğu yerde kısa
sürelili uyuma (İs.).

şeker Şottik oyununda kullanılan
top (Çr.).

şeker alması Gara meskene de
denilen elma cinsi (İs.).

şekerdenlik Şeker konulan kap,
şekerlik (ÇalyaylaEvcikuzkışla, Ka-
ragöz-Çr.).

şekeretli Eğlenceli (Çalyayla-Çr.).

şekermeme Küçükbaş hayvanla-
rın kol kısmının 10 santim ka-
dar uzunluktaki bölümü (Os.).
“Kuzunun şekermeme diye isim ver-
dikleri, kol kısmının etle birleşen kıs-
mını fırında çalışanlar kesip yerler.”
Saraçer 2000: 275

şele (1) → şelek (2) (Çr.).

şele (2) Şeftali, üzüm gibi yiye-
ceklerin tümü (Ka.).

şelefe Yaramaz, şımarık çocuk
(Çr.).

şelek (1) Kelek, ham kavun (Al.).
“Tarlada şelek bırakma, onun da bir
alıcısı olur elbet.” Yoksul 2013: 597

şelek (2) Sırtta taşınan yük (Kü-
lah-Al.; Mislerovacı, Sarimbey-Çr.).
“Hiç duymadı dileğimi / Yükledi dert
şeleğimi” Koygun 2002: 14

şelepe → şilepe (Çr.).

şelet Yaramazlık Yapan (Aşağıfın-
dıklı-Su.).

şellepeçi Yaptığı işi baştan savma
yapan, hileli yapan ya da hile
sini gizleyen kimse (Gölet-Ka.).
“O şellepeçinin yaptığı sandalyede otu-
rulmaz.” www.golet.tr.gg/

şelli Çevresine kötülük yayan,
şerli (İs.).

şello Soyтары, maskara (Çr.).

şelte Yamak, çırak, yardımcı
(Bo.).

şelve Yansı, akis (Yeşilyurt-Al.; Bü-
yükerikli-Bo.; Su.; Karahisar-Çr.).
“Samurdur kirpiğin yay olmuş kaşı /
Cemalin şelvesi nurabağlıyım”
Çevik 2008: 40.

şemelek 1. Bir çeşit yaban kavu-
nu, süs kavunu (Çr.). 2. Küçük
kavun karpuz (Çr.). “Şemelekten
turşu kurduk.” Kerman 1997: 25.

şememe (1) Bir çeşit yaban ka-
vunu, süs kavunu, karpuzun
küçüğü (Çr.). “Koynundaki nar mı-
dır / Yoksa yavrum şememe”
Ertekin 2006: 110.

şememe (2) Topaç (Çr.).

şemender Eşek (Çr.).

şemene Ekşimsi küçük bir kavun
türü (Su.). “Bahçelerde şemene / Ko-
lay gelmem dümene”
Aytekin 2003: 32

şemsiyeli fistan Eteği verev ke-
simli, düz gömlek biçiminde
giysi (Çr.).

şemşiye Şemsiye (Al.).

şeneltmek 1. Kurmak, geliştirip
canlandırmak (İs.). 2. Onarmak,
düzeltmek (Çr.).

şenlik Aile, çocuklar (İs.).

şennik Şenlik, eğlence (Çr.).

şep Şap denilen hayvan hastalığı
(Ovasaray, Serban-Çr.). “Kelp derisi
şep mi alır / Yeler yeler murdar ölür”
Koçak 1980: 368

şepci Bir işi yapmış görüntüsü
veren, hatasını görünmez hale
getiren kişi (İs.).

şepleme (1) Deriyi pösteki yap-
ma, terbiyeleme (İs.).

şepleme (2) İvediyile özensizce,
üstünkörü yapılan iş (İs.).

şepşeme Sözleriyle, hareketleriyle
çevresini neşelendiren kimse
(İs.).

şer Bela (Çr.).

şerbet Nişan töreni (Kalecikaya-
Al.; Bo.; Dutçakallı-Çr.). “Eller düğün
ediyor / Bizim şerbet ne zaman”
Türkoğlu 2007: 176

şerbetcelik Yüklü bir satış yapıldığı
anda alıcının dükkândaki çı-
rağa verdiği bahşiş (İs.).

şerbet içmek Nişan töreni yap-
mak (Tatar-Çr.). “Şerbetimiz içildi /
Düğünümüz yeniye”
Gösterir 2011: 116

şerbetli Tanrısal güçlerce koru-
nan kişi (İs.).

şerbetlik Ocağın üzerine kireçten
yapılan, lamba gibi gereçleri
koymaya yarayan dar raf (Ala-
cahüyük-Al.; İs.; Büyükgülücek-Çr.).
“Asıl çingar ise, rafa sığmayanları şer-
betliğe dizmeye kalkınca çıkmış.”
Kalayoğlu 2017: 96

şeremet 1. Çalışkan, becerikli,
eli çabuk, çevik (Al.; Çukurköy-
İs.; Su.). 2. Yaramaz, şerrinden

emin olunamayan (Ka.).
şeremet kabağı Gazyağı benzeri sıvıları doldurmak için kullanılan huni (İs.).
şergada 1. Yaramaz, kavgacı çocuk (İsmailköy, Sarimbey-Çr.). "O nâdar şergada gobelimiş öyle." Kerman 1997: 25
 2. Şakacı (Çr.). "Hoca, birez de şergada ya.., badalın başına çoğüp." Çorumevi 2001: 16.
şergil Askıntı, baş belası (İs.).
şerrah Etin içindeki ince yağlı tabaka (İs.).
şettel Alna bağlanan bir çeşit kuşak (Eskiekin-Çr.).
şevle Yansıyan ışık (Serban-Çr.). "Didarın şevlesi münver güneşten Nurlarını gördüm gökcek yüzünün" Koçak 1980: 176
şeyşana (1) Bir çeşit tüfek (Çr.).
şeyşana (2) Çeyiz (Eskice-Çr.).
şeytan arabası Bisiklet (İs.; Çıkrık-Çr.).
şeytan ateşi Dügünlerde yakılıp üzerinden atlanan ateş (Çıkrık-Çr.). "Şeytan ateşinin üzerinden atlamaya çalıştılar." Aksu 2013: 50
şeytan deynâ dayanarak duruyo Çok eğimli yer için kullanılan deyim (Su.). "Öle koy mü olur, şeytanlar deynağ dayanarak zor duruyo." Uçakcı 2006: 220
şıbbık Alkış (Dutçakallı-Çr.).
şıbırtı Damla (Kalecikaya-Al.).
şığsırım Çok sıkı biten meyve (Çr.). "Bu yıl elmalar şığsırım gibi." İl Yıllığı 1967: 123
şih Gerçekten mi? (Al.).
şih armudu Yuvarlak, basık, yeşil kabuklu, küçük yapılı bir armut cinsi (İs.).
şihirdaklı Ahlaksızlık yapan kadın (İs.).
şıkırdak Çocuk beşiğine bağla-

nan iri boncuk dizisi ya da oyuncak (Eskiekin, Karagöz-Çr.). "Şıkırdaklı güllü beşik / Nerde o günler, ah.. nerde?" Kurtoğlu 1994: 38
şıkırdama → şıkırdım (İs.).
şıkırdım (1) Oynak, kıvrak (Çr.). "Bu şıkırdım son zamanlarda mebusan oğlu gibi giyinir oldu." Tahir 2004: 378
şıkırdım (2) Oklavaya yufka sarılarak yapılan içi boş baklava (İs.).
şılık Küçük horoz (Çıkrık-Çr.).
şiltak Suç atma, kara çalma (Bo.; Su.).
şiltakçı İftiracı, ahlaksız (Dutçakallı-Çr.).
şımşırlak Bembeyaz (Su.).
şına Kağrı ya da at arabalarının tekerleklerine geçirilen metal çember (Külâh-Al.).
şınanay Hoppa kadın (Çr.).
şınavat 1. → şınavat 1 (Beydili, Eskiekin, Teslim-Çr.). 2. → şinevat (Kapaklı-Al.; Çalyayla, İsmailköy-Çr.). "Şınavat şınavat üzüm keserdik / Nasıldı unuttum goruk Deyzoğlu" Kurtoğlu 1998: 23.
şınavit → şinevat 2 Çr.).
şınavut (1) Açgözlü, her gördüğünü isteyen (Çr.).
şınavut (2) → şinevat 2 (Al.; Dutçakallı-Çr.).
şingırdak Özellikle koyunlara, keçilere takılan tongurdakla çingırdak arası büyüklükte zil (İs.).
şıpıdanak Birdenbire, hemen (Karagöz-Çr.). "Sorgucu melaiyesi başına dikelince şıpıdanak gösterir bir topuzda." Gümüş 1977: 19.
şıpırdaklı Gösterişli bir görünüm içinde olan (Os.; Evcikuzkışla-Çr.).
şıpırdamak Suyun damlarken ses çıkarması (İs.; Çr.).

şıpır şıpır Şıp şıp (su sesi) (Çr.). "Sanat altın, her insana has değil Şıpır şıpır terdir akan kardaşım" H. H. Ucar 1957: 28.
şıppıdak Birdenbire (Çr.).
şıppıdanak Birdenbire (Çr.).
şıraklatmak Kamçı ile vurmak, şaklatmak (Çr.).
şırgıdanak Şırk diye birdenbire vurma (Çr.).
şırhıdak Kolaylıkla, hemencecik (İs.).
şırılmak Şıarmak (Bademce, Yağcılar-Ka.).
şırıldak Suyu az akan çeşme (Çr.).
şırlak Düz, parlak (Çr.). "Şırlak kafa." Tdk 1993: 3773
şışırım Çok, yeğin (Çr.).
şıvga Genç, uzun (Su.).
şıvgın (1) Ağaçların verdiği yeni sürgün, filiz (Su.; Sarimbey-Çr.). "Kurumuş ağacı kesip aşlama / Nerden şıvgın sürsün dal nerden gelsin?" Çimen 2005b: 107.
şıvgın (2) Fırtınayla yağan sert yağmur (Bo.; Su.).
şıbbeden Anında, hemencecik (Âşıkbükü-Os.). "Ayağına sokunca şıbbeden olmaz mı?" Arslaner 2016: 179
şıbbidik 1. Mercan işli kadın terliği (Su.). 2. Ayağa giyilen çok dar, kısa giysinin görünüşü (Gölet-Ka.).
şıbermek Yaranın azması (Gökçam-Su.).
şıbi Ördek, ördek yavrusu (Çopraşık-Al.; Gölet-Ka.; Aşağıfındıklı, Yarımşöğüt-Su.). "Bizim şıbiler gölde geziniyor." Koşay-İşitman 1932 : 361.
şıbidik Arkasız kadın terliği (İs.; Su.).
şıbik Üçgen (Çr.).
şıbildek Terlik (İs.).

şıbilemek Nazlandırmak, şımartmak (Çr.).
şıbirdek Naylon terlik (Al.).
şıfedi Yüz verdi, şımarttı (Su.).
şıfolluk Şoförlük (Harunköy-İs.). "Koyde arabıya binerdim şıfolluk yapıken." Abaz 2004: 154.
şıfon Başörtüsü (Su.).
şıfor Şoför, sürücü (Çr.). "Bugün hava bulutlu / Şıforlara ne mutlu" Gösterir 2011: 3146.
şıgnimek Şıarmak (Ka.).
şıgnimiş Şıarmık (Ka.).
şınnemek Şıarmak (Âşıkbükü-Os.). "Bizimki yine şınnidi, illa azar işitecek." Arslaner, 2016: 261
şıhnik Şıarmık (Âşıkbükü-Os.).
şıkâat Yakınma, şikâyet (Şu.; Çr.). "Gadı bu şıkâat üzerine oraya zaptiyeler göndermiş." Çorumevi 1996: 23.
şıkan Birisine oyun oynamak, tuzak kurmak, birisini kurnazlıkla aldatmak (Evcikuzkışla-Çr.).
şıkar Naz (Su.).
şıkırsız Sevimsiz, kılıksız, tipsiz, çirkin (Çopraşık, Külâh-Al.; Çalyayla, Çıkrık-Çr.).
şılene İçinde üzüm çiğnenen taş tekne (Çr.).
şılep → şılepe (İs.; Bademce-Ka.).
şılepe Meyve ya da tatlıdan bulaşan yapışkan sıvı (Gölet-Ka.; Os.; Karadona, Ovakarapınar-Çr.). "Şılepeden huyladığı için evlerine bal, bekmez sokmuyo." Kerman 1997: 25
şılep şılep Yapış yapış (İs.).
şılte (1) 1. → çılte 2 (Su.). 2. Meşe sopası (Karadona-Çr.).
şılte (2) İnce pamuk yatak (Evcik Bo.; İs.; Su.). "Şiltisini at dışarı, alıp başını gitsin." Yoksul 2013: 591
şımdik Şimdi (Al.; Sarimbey-Çr.). "Ha şımdik duydum! demiş Hoca." Çorumevi 2001: 16

şimşide Mutafların dokuma tezgâhında kullandığı alet (İs.).

şimşir Parlak, cilalı (Çıkrık-Çr.).
“Ay akşamdan ışıktır / Yüküm şimşir kaşıktır” Aytekin 2003: 13

şimşirek Tüysüz (Os.).

şinana Dikişli, ökçesiz ayakkabı, çapula (Me.).

şinanay (1) İdare lambası (Su.).

şinanay (2) Eski av tüfeği (İs.).

şinavat 1. Üzüm taşınan, tahtadan yapılmış bir çeşit küfe (Çıkrık-Çr.). 2. → şinevat (Kıvcılı-Al.; Büyükdivan, Çalyayla-Çr.).

şinci Şimdi (Çr.). “Aha şinci yalanına tükürürüm Enver.” Lâçin 2007/63: 6

şincik Şimdi (Su.; Göcenovacı-Çr.).
“Şincik mayısa yazılmış olsak, iki bölük tarlamızı da oğlanların elinden alır devlet.” Gümüş 2005c: 5.

şincilik Şimdilik (Çr.). “Senin damında dursun şincilik bunlar.”
Gümüş 1977: 3

şincisiz Asık yüzlü, somurtkan (Çıkrık-Çr.).

şinciye Şimdiye (Göcenovacı-Çr.).
“İyi tutturduydun, görüp kaçmamış ol-sam imiğimi tutamladıydı şinciye.”
Gümüş 1977:68).

şinciyece Şimdiye kadar (Göcenovacı-Çr.). “Bişeyini duymadım şinciyece, bunu da aha senden duyuyorum.” Gümüş 1977: 33

şinden Şimdiden (Çr.). “Şinden sona sâlik sana haramdır / Demir çarık gey de var ardi sıra” Caferoğlu 1994: 147

şindi Şimdi (Örenseki-İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.; Çr.). “Çarığı yedi doymadı, şindi çoraba hırlıyo.”
Uçakçı 2006: 216

şindikibi Şimdiki gibi (İs.). “Esgiden çiçek varıdı şöyle. Şindikibi taç yödü.” Abaz 2004: 97

şindiyâca Şimdiye kadar (İs.).

şineke Gösteriş amaçlı şımarıkça yaşam tarzı (İs.).

şinepe Tatlı bulaşığı, yapışkanlık (Çıkrık-Çr.).

şinevat Üzüm çığneme teknesi (Büyükdivan-Çr.). “Şinevatındaki şiren bereketli olsun.”
Yoksul 2013: 591

şinevet → şinevat (Gökköy-Çr.).

şinevit → şinevat (Çopraşık-Al.).

şinevit → şinevat (Alacahöyük, Külâh-Al.; Kamışlı-Su.).

şinik Tahtadan yapılmış tahıl ölçeği (Alacahöyük-Al.). “Buğdayın şiniği yimbeş guruştur.”
Sarıyüce 2004: 9

şinlemek Şımarık (Çr.).

şinnek Şımarık (Acıpınar, Çalyayla, Türkler-Çr.). “Ula şinnek gobel gafamın tasını attırma ha!”
Özçatalbaş, 2002: 88

şinnemek Şımarık, yaramazlık yapmak, yüz bulunca arsızlaşmak (İs.; Os.; Karadona, Türkler-Çr.). “Çocuk gısmisine fazla yüz vermiyacaan, sönacıma şinner, başında çıra yarar.” Kerman 1997: 25

şinneyük Çok yaramaz, şımarık çocuk (İs.).

şinovat → şinevat (Çr.).

şip Tez, çabuk, çevik (Çıkrık-Çr.).
“Salim çok şip yazıyor.”
Tdk 1993: 4727

şipedenek Çabucak, anında (Çr.).
“Şapadanak okuyun, şipedenek konuşun.” Genç Hitit 2006/2: 8

şipgaptı Mıknatıs (Çr.).

şipidek Çabucak, anında (Çıkrık-Çr.). “Hem de attığını şipidek vurur.”
Güven 2013: 86

şipidik (1) Arkası olmayan yüzlü bayan terliği (İs.).

şipidik (2) Eline, ayağına tez olan (İs.).

şipildek → şipirdek (Çr.).

şipilemek Bir sözü yaranmak için birine yetiştirmek (İs.; Çr.).

şipirdek Ökçesiz, hafif ayakkabı,

kadın terliği (Kıvcılı-Al.; Dutçakallı-Çr.). “Apiş, başından yazmayı atar, ayağında şipirdeklerle sokağa fırlar!”
Özçatalbaş 2002: 81

şipirdenek Çabucak, hızlı, ani (Evcikuzkışla-Çr.).

şipir şipir (1) Eline çabuk, becerikli (Çr.). “Şipir şipir. İşçimen mi işçimen.” Çorumlu 2009: 79

şipir şipir (2) Az çıkan ses için (Çr.). “Şipir şipir el öptü.”
Tdk 1993: 4728

şipleme Sacda pişirilen kalın ekmek (Bademce-Ka.).

şiplemek Sözü, olayı ilgili yere, kimseye bildirmek (Çr.).

şiplenmek Pisboğazlık etmek, gereksizce atıştırmak (İs.).

şipşalak Geveze, kovucu (Su.).

şipşip 1. Ökçesiz, hafif ayakkabı (Su.). 2. Terlik gibi kullanılan arkası açık ayakkabı (Çıkrık-Çr.). 3. Kadın terliği (Kıvcılı-Al.).

şirane → şinevat (Su.).

şiraze Vücudun dengesi (İs.).

şirden Koyun keçi gibi hayvanların kalın bağırsağı (Çr.).

şire (1) Üzüm, dut gibi meyvelerin suyu, şıra (Os.; Su.; Çalyayla, Çıkrık, Eskiekin-Çr.). “Üzümün şiresi var / Pekmezi, küresi var”
Çağlar 1952: 37

şire (2) Naz, nazlanma (Su.). “Yâr kısa kes şireyi / Naza gelir huyum yok” Gösterir 2011: 181

şirefit → şinevat (Su.).

şirelenmek Nazlanmak (Su.). “Bolatlı pekmezi gibi ne şireleniyon?”
Yoksul 2013: 157

şirepe → şilepe (Gökçeagaç-Uğ.).

şirevent İçinde üzüm ezilen üçgen biçiminde uzun kap (Çr.).

şirevet → şinevat (İs.; Su.). “Onu da alıyoñ o olua atıyoñ. Şirevit misali.”
Abaz 2004: 104

şirevit → şinevat (Oğlaközü-Su.).

şirgilli Gözü akan, çapaklı (Su.).

şirik Gözde oluşan çapak (Su.).

şirikli Çapaklı (Su.). “Şirikli gözünü, yoluk gaşını / Capcık gobellere çat bundan kelli” Gösterir 2008/84: 11

şirnek Çocuk şımarık (Çr.).

şirnet Şımarık (Çr.).

şirnimek Çocuk şımarık (Çr.).

şirp diye Anında, hemen (Göcenovacı-Çr.). “Yapraklanmayı ilk görebilenin dileği şirp diye tutacaktır.”
Gümüş 1977: 5

şişe Tavan tahtaları arasındaki açıklığı kapatmak için uzunluğuna çakılan 4-6 santim eninde düzgün çita (İs.).

şişek 1. Kuzulama dönemine girmiş ya da doğurmuş sütlü koyun (Külâh-Al.; Çıkrık, Gökköy-Çr.). 2. Bir iki yaşında koyun (Bayat-İs.; Büğdüz, Dutçakallı, Üçköy-Çr.). “Oğlak, kuzu, şişek, kısır / Zavzuyu ısır ha ısır” Ercan 1991: 295

şişgin Onurlu, kibirli (İs.).

şişik Büyük karınlı kimse (Su.; Çıkrık-Çr.).

şişinmek Başkalarına yüksekte bakarmak gibi bir tavır takınmak, böbürlendiğini davranışlarıyla belli etmek, kabarmak, gururlanmak (İs.; Çr.). “Ben bu Çorum’u parmağında oynatmaktayım diyerekten şişinmiş az biraz...”
Tahir 2004: 252

şişkin Şımarık, kendini beğenmiş kimse (Gölet-Ka.). “O mu? Sakıma! Şişkinin biridir.” www.golet.tr.gg/

şişmek Onurlanmak, gururlanmak (Çr.).

şitil Ağacın küçük dalları (Su.).

şivşit 1. Verev, yamuk (İs.). 2. Çapraz (Me.). 3. Koşut, paralel (Os.).

şo Şu (Âşıkbükü-Os.; Gökçam-Su.; Göcenovacığı, Serban-Çr.). "Beli galmı ne ne şonun az." Özçatalbaş 2002: 20

şoğurt Aşırı akan ağız suyu, salya (Kayı-Çr.). "Ola şoğurtlu buraya gel." www.ahiskalılar.net

şokurdum Çok, sık nesnelere için (Çr.).

şoña beri Şu tarafa doğru (Âşıkbükü-Os.).

şona doğru Karşıya doğru (Su.).

şona yokarı Yukarı doğru (Su.).

şor (1) Hastalık, güçsüzlük, zayıflık (Çr.).

şor (2) Söz, sohbet (Serban-Çr.). "Beyhude yalancı şorundan bezdim Dinlemem yalanı şoru neyleyim" Koçak 1980: 121

şor (3) Çökelek (Kuyucak-Me.).

şora Şura, az ileri (Os.; Gökçam-Su.; Göcenovacığı-Çr.). "Şoraya bak, iti gördün mü?" Seyda 2006 : 53

şorādar Şura kadar (İs.). "Burdan şorādar galmış." Abaz 2004: 162

şorba Çorba (Çr.).

şordan Şuradan (Harunköy-İs.). "Şordan oküzün tekini götürün." Abaz 2004: 101

şordan aarı Şu yandan (Os.; Gökçam-Su.). "Şordan aarı bir eşşek çobanı geldi." Sağmen 2009: 99

şordan beri gelmek Uzaktan gelmek (Os.).

şorlamak Su ya da benzerlerinin fişkırması, bol akması (Çr.).

şoşartmak Abartmak (Çr.).

şottik Ortaya konan tenekenin uzaktan atılan değneklerle devrilmesi temeline dayanan bir çocuk oyunu (Çr.).

şoy Dokunacak ipliklerin sertleşmesi için batırıldıkları un bulamacı (Su.).

şörük Sümük (Çr.). "Şörüğü aktı."

T

Yoksul 2013: 592

şörüklü Sümüklü (Çr.). "Şörüklüye yakın durma, ya salyası bulaşır ya sümüğü." Yoksul 2013: 592

şörül şörül Sıvının aşırı derecede akması (İs.).

şükür Şükür (Çr.).

şun Şunun (İs.). "Biz şun gibiyken dinderdik." Abaz 2004: 109

şunateri Şu yana doğru (İs.).

şuncāz Şu kadarcık (İkipnar-İs.; Karagöz-Çr.). "Dā şuncāz yiyemiş." Abaz 2004: 123

şunculayın Şu kadar güzel (Çr.).

şununkü Şununki (Al.).

şuşe Şişe (Al.).

şünedir Leke, suç, kusur (Büyükbolatlı-Su.).

şüpe kapmak Kuşkulananmak (İs.). "Patışah bu kızından huylanıyor, şüpe kapıyor." Abaz 2004: 115

taaggat etmek İzlemek takip etmek (Çalyayla, Eskiköy-Çr.).

tâan Tahin (Su.).

taar Ağız geniş, dibi dar su küpü, tağar (Su.; Çr.). "Bir de taar denen ağız geniş küpümüz vardı." Tuluk 1991

tabahna Dericilikle uğraşan esnafın topluca bulunduğu yer, tabakhane (İs.).

tabak Büyükbaş hayvanların tırnak diplerinin yangılanması, şap hastalığı (Beydili-Çr.).

tabanı genişlemek Ölmek (Çr.).

tabanı güneşletmek Ölmek (Göcenovacığı-Çr.). "Ulan sen nerelerde kaldın, biyerde tabanı güneşlettin zannettim." Çorumlu 2008: 1652

tabansıra İki dağ, tepe arasında-ki en çukur, düz yol (Çr.).

tabbık Düz (Dutçakallı-Çr.).

tabi Evet (Ka.; Karagöz-Çr.). "Evet tabi, ördeğe şibi derler Kargı'da." Dbk 2003: 134

tabiy Evet, tamam, öyle (İs.).

tabla Üstünde yemek yenip yufka açılan yuvarlak hamur tahtası (Al.; Me.; Âşıkbükü-Os.; Büyükdivan, Çalica, İsmailköy-Çr.). "Doğruca gidip misafir odasındaki kurulu tablanın başına oturdular." Aksu 2013: 34

tablama Yufka ekmek (Gökçam-Su.).

tab vemek Büyük bir olay kadar etkisi olmak (İs.).

taç Fes, takke (İs.; Me.; Ovasaray-Çr.). "Her kadında da taçlı, turalı bir fes ile gerdanlık yerine geçen bir iki sıra altın dizisi muhakkak eksik değil." Benice 2002: 120

tafar Çare, umar (Su.). "Bin bir hastalığa tafar olduğu yönünde yaygın inançlar bulunmaktadır." Uçakçı 2006b: 253

tafra Asık yüz, surat (İs.; Su.). "Cakamınan yakarım / Taframanın yıkırım" Aytekin 2003: 50

tafranda Yeni, taze, turfanda (Çr.).

tagga Başa giyilen giysi, takke (Su.).

tağar Ağız geniş, büyük toprak küp (Su.). "Pestilleri nişastalayıp tağarlara bastılar anadın mı?" Kerman 1997: 25

tağar ağızlı Sır saklamayan, konuşurken saygı göstermeyen, acı haberleri çekinmeden söyleyen kimse (Sarimbey-Çr.).

tağmı Tanrı (Os.; Akçalı-Su.). "Cahili nadanın tağmısı olmaz / Torlak öküzlerin kağmısı olmaz" Arız 2005a :27

tağmı cannalası Tanrının canını

alması dilenen kimse (Os.).

taha (1) Duvara açılmış kapaksız, küçük dolap (Sarimbey-Çr.).

taha (2) Üç etek de denilen giysi (İs.). "Gına gecesi taha giyelle." Abaz 2004: 96

tahakkat etmek Denetlemek (Göcenovacığı, Karagöz-Çr.). "Bakarım, tahakkat ederim bir bir." Gümüş 2005b: 4).

tahal Tahıl (Çr.).

tahallet (1) Öykünme, taklit (Çr.).

tahallet (2) Baştan savma yapılan iş (Çr.).

tahar (1) → tağar (Çr.). "Tahar gibi ağız, patlak patlak kurşun tavası gibi gözleri, mısır somağı gibi burnu var." Çorumlu 2009 : 80

tahar (2) Suyollarında avgın ile su künklerinin birleştiği yere konulan küp (Ovasaray-Çr.).

tahatuha Tahta faraş (Eskiyapar-Al.).

tahılamak Rahatlamak amacıyla sohbet etmek (İs.).

tahmak Takmak (Çr.). "Zilleri barmaklara tahalım." Caferoğlu 1994b: 119

tahra Eğri budama satırı (Beydili-Çr.).

tahşut Dilim dilim kurutulmuş elma ya da armut (Çr.).

tahta Tarla ya da bostanlarda ayrılmış toprak parçaları, evlek (İs.; Çr.). "İki tahta biber, bir tahta patlıcan diktik." Tdk 1993: 3802

tahtaboş Üstüne şilte serilerek yatmaya ya da oturmaya yarayan bir çeşit tahta karyola, ke-revet (İs.). "Tahtaboş denilen bir yere ya da yağ tenekesi üstüne üst üste yığılır." Kalayoğlu 2017: 71

tahtalı guş Uçurtma (Çr.). "Tahtalı guşları yarışdırımya gidi-yok." Kerman 1997: 25

tahtambeç → tahtaboş (Çr.).
tahtanbec → tahtaboş (Al.).
tahtapoş → tahtaboş (Çr.).
tahtembeç → tahtaboş (Figani-Me.).
tahtıya gelmek Ölmek (Alpagut-Do.; Oğ.; Çalyayla, İsmailköy, Ömerbey, Üyük, Yoğunpelit-Çr.). "Tahtıya gelirsün günün birinde / Bunu da hesaba kat bundan kelli"
 Gösterir 2008/84: 11
taka (1) 1. Duvara açılmış kapaksız, küçük dolap (Su.).
 2. Ocağın üstünde çıra konulan yer (Al.).
taka (2) Tavukların yumurtlayacağı yer, folluk (Çr.).
takağut Eli olmayan kimse, çolak (Bademce-Ka.).
takallet (1) Öykünme, taklit (Çr.).
takallet (2) Baştan savma yapılan iş (Su.; Çr.).
takanak Alacak, borç (Çr.). "Birazcık takanağımız kaldı."
 Yoksul 2013: 151
takatuka Üç etek yapımında kullanılan seveyi kumaşının bir çeşidi (Çr.).
takaza Gösteriş (İs.).
takaza etmek Ayak yoluna gitmek, pislemek (Çr.).
takazalamak → takaza etmek (Çr.).
takga Takke, şapka (Al.; İs.). "Başının takgasını şöyle uçurmuş örüsgeri." Abaz 2004: 105
taki Düğünde geline ya da güveye takılan armağan, para (Çr.).
takul Buğday (Os.).
takım Sigara ağızlığı (İs.).
takımcaak Takımıyla (Göcenovacı-ğı-Çr.). "Takımcaak buluşuyor, öküzlelerini koruluğun bir kuytusuna biriktiriyor, orada sabahlıyorlardı."
 Gümüş 1977: 42

takka Takke (Çr.).
taklaşmak Dalaşmak (Evcıortakış-la-Çr.). "Bülbül isen serçe ile taklaşma / Şekip ırmak isen kenara taşma"
 Şahadoğru 1995: 125
takman Bahçede ya da tarlada sebze ekmek için ayrılan toprak parçası; karık (Bademce-Ka.).
taktaka Tahtadan yapılan su çarkının ucuna takılan çivilerin çark döndükçe yana konulan tokmaklara çarpmasıyla ses çıkaran oyuncak (Çr.).
taktaki 1. Ağaçkakan (Çıkrık-Çr.).
 2. Karatavuk (Evcı-Bo.). "Örenkaya köyünün oralara taktaki aramaya gitmekten vazgeçmeliyim."
 Sarıyüce 2006: 26
takurak Koyunların boynuna takılan zil (Or.).
takye Takke, şapka (Al.). "Küçük bir kelebek kondu Kizir'in takyesine."
 Gümüş 1977:103
talaha (1) → talaka (Al.; İs.).
talaha (2) İşe yaramayacak ölçüde yıpranmış, bozulmuş makine (İs.).
talaha (3) 1. Oyuncak arabalara doldurulan kumu dökmekten bi-tiş çizgisine ilk varan oyuncunun kazandığı bir çocuk oyunu (Çr.). 2. Tel ya da ayçiçeği kökü ile yapılan tekerlekli çocuk oyuncağı (Su.).
talaka Çeşitli biçimlerde yaysız atarabası (İs.; Me.; Os.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). "Herifi yarım saat talaka ile galdırımı yollarda gezdirmişler böreğindeki tekml daşları düşürmüşler." Kerman 1997: 25
talamak Yağmalamak, yok etmek (Göcenovacığ-Çr.). "Bu aptal göbele gece kapuyu açtırırlar da evimizi talarlar." Çorumlu, 2009: 1655
talaş İş gücü, sorun (Akçalı-Su.; Ev-

cikuzkışla, Sarimbey-Çr.). "İstemezdim başka dünya talaşı / Güzeller uğruna versem savaşı"
 Çimen 2005b: 93.
talaşa İş gücü, sorun (Gölköy-İs.; Çalyayla-Çr.). "Ne talaşası va, gardaşları bahıy." Abaz 2004: 164.
talaşman Dövüşken, kavgacı (Çr.).
talatmak (1) Isırganotunu deriye sürerek kabarmasına neden olmak (Çr.).
talatmak (2) Köpeği ısırılmaya kıskırtmak, ısırtmak (Çr.).
talatmak (3) 1. Yiyecekleri yağda hafifçe kavurmak (Su.).
 2. Eti, yemeği çok kızartmak (Çr.).
talaz 1. Havanın çok sıcak olduğu zamanlarda ani hava değişikliğinden kaynaklı, tozları yukarı kaldıran, kısa süreli, küçük çaplı hortum (Külâh-Al.; Akçalı-Su.). 2. Kasırga, fırtına (Çr.). "Verdin emeğimi talaza, ye / Havalara kaldırmaya geç kaldın"
 Arız 2005a: 258
talazlamak 1. Ateşe odun atmak (Al.). 2. Yarım yamalak pişirmek (Su.).
talgun Ölü gömüldükten sonra hocanın mezar başında ölüye meleklerin soracağı soruları telkin etmesi, talkın (İs.).
talla Tarla (Örenseki-İs.; Kuyucak-Me.; Çalyayla, Eskiakin-Çr.). "Garşiki tallada gangal büyümüş / Gangalın içinde yayılır kömüş"
 Yoksul 2011: 87
talyasan → taylasan (Çr.).
taman Hani, hani ya? (Su.).
tamas Erik (Çr.).
tam çalgı Davul zurnanın dışındaki çalgılar topluluğu, ince saz (Os.; Çr.). "Âmet Ağaların duğünün-

de, davul zunnanın yanında tam çalgı da varmış." Kerman 1997: 73
tam çalgı Tando takımı (İs.).
tam efe Gıcı gıcı oyununda, direktteki şapkayı düşürerek oyunu kazanan oyuncu (Çr.). "Takım oyuncularından biri atışını yapar, şapkayı düşürürse tam efe olur."
 Oğuz 2006b: 16
tam havuz Kuran'ı bütünüyle ezbere bilen kişi, hafız (İs.).
tamıs Temmuz (Su.).
tamo Cehennem (Çr.).
tamtahir Bomboş (İs.).
tamzara Halay türü bir halk oyunu (Arpalık, Dutçakallı, Karagöz, Morsümbül-Çr.).
tamzırmak Damla damla akıtmak, damlatmak (Çr.).
tan Ufuk (Me.).
tana kalmak Şaşırarak, yabansılamak, şaşakalmak (Me.).
tanayruk tangayrık → (2) (İs.).
tanbili Köpek yavrusu (İmat-Al.).
tandırbaşı Tandır ağzının ön bölümü (Çr.).
tandırılık İçinde ekmek yapılan, ekmek yapma araçlarının bulunduğu üstü korunaklı yer (Beydili, Çalyayla, Eskiakin-Çr.). "Küre kurmuş, ağ bekmezi kaynamaz Tandırılıkta isı, kiri kalmamış"
 Kurtoğlu 1994: 41
tangayrık (1) Ağzını açıp, gözlerini yukarıya doğru diken kimse, salak (Çr.).
tangayrık (2) Sonuna dek açık (Çr.). "Sokah gapısı tangayrık."
 Tdk, 1993: 4737
tangidak Uluorta, düşünmeden söylenen söz (Çağşak, Evcikuzkışla-Çr.). "Toplumda tangidak bir laf atıyorsun ortaya, kendi sözünün altından kendin kalkamıyorsun."
 Yoksul 2013: 609

tañgal Başı ile ağzı büyük, sesi kalın kimse (Çr.).
tañırdak Söylememesi gereken gizleri yüksek sesle anlatan kimse (Çr.).
tanılmak Havadan sudan konuşmak (Kavşut-Su.).
tanıska En iyi (Çr.).
tanışık Bildik, ahbap (İs.).
tankuş Akılsız (Çr.).
tanlamak (1) Çok belirgin ses çıkarmak (Çr.).
tanlamak (2) Sabahlamak (Çr.).
tanlamak (3) Şaşırmak (Çr.).
tantan (1) Geveze, boşboğaz (Boğabağı, Karagöz-Çr.).
tan tan (2) Bomboş, içinde hiçbir şey yok (İs.).
Tanyıldızı Çobanyıldızı (Çr.).
tanzik Suyun boru içindeki akış şiddeti, tazyik (İs.).
tap Güç (Çr.). "İhtiyarlık tapsızlıktır." Tdk 1993: 4737
tapan (1) 1. Duvar örerken aralara konulan ağaç, hatıl (Al.; Gökçam-Su.). 2. İskedos yapılarda üzerine direklerin dikildiği, temel duvarının üzerine atılan ahşap elemanlar (Bo.; Ka.; Os.).
tapan (2) Tohum ekildikten sonra tarlayı düzeltmeye yarayan yassı ağaç araç, sürgü (Alacahüyük, İsaahacı, Kıcılı-Al.; Kuzuluk-İs.; Gökçam-Su.; Beydili, Çalyayla-Çr.). "Tarla tapan sattırır / Çorum'un güzelleri" Ercan 1991: 381
tapan ağacı Eşiğin altına uzatılan kalın ağaç (Çr.).
tapanlamak Yeni ekilen tarlanın tohumunu kapatmak için sürgü çekmek (İs.).
tapan vurmak Tapanı yerine yerleştirmek (Os.).

tapcık Onama, tasdik etme (Su.).
tapı Eşik (İsaahacı-Al.; Çr.). "On sekiz bin alemleri var eden / Ol Hüdadır cümle alem tapısı" Arısoy 1970: 47
tapıklamak 1. Birini beğenerek arkasını okşamak (Çr.).
 2. Uyuksamak (Çr.).
tapıl Mayalı, eşkili (Al.).
tapıncak Pamuk ipliği eğirilen çıkırığın el ile çevrilen kolu (İs.).
tapla → tabla (İkipınar-İs.; Kamışlı-Su.; Çr.). "Gidiy gendü taplasının altına goyuy." Abaz 2004: 122
tapşirmek (1) 1. Tanıtmak (Çr.).
 2. Salık vermek
tapşirmek (2) Yırtılan bezin kıyılarını içe katlayarak elde dikmek (Çr.).
tapşurmak Beğenmek, istemek (İs.).
taptakır 1. Tamtakır, bomboş (Çr.). 2. Kupkuru (Çr.).
tap tup Topluluğun konuşmasını anlatır (Çr.).
tar Tavukların tünemesi için küme konan tahta parçaları (Çr.). "Tavuk olmadan tara çıkma." Yoksul, 2013: 601
taraba 1. Tahta bölme, tahta perde (Çr.). 2. Bahçe kıyılarına ya da duvarların üstüne çakılan tahta parmaklık (Çatkar-İs.).
tarabuluz Çizgili ipekle dokunmuş kumaş (Çr.).
tarana Tarhana (Bademce-Ka.; Büyükgülücek, Çalyayla-Çr.). "Tarana aşısı tartar / Boğazımı yırtar" Gösterir 2011: 263
taranaya kuzu bacağına soktu Tarhana yeme mevsimi geçti; yaz başladı (Bademce-Ka.).
taranadan kuzu bacağına çıkardı Tarhana yeme mevsimi geldi; kış geldi (Bademce-Ka.). (Ba-

demce-Ka.).
tarhana Pekmezi kaynamış yarma ile karıştırıp pişirerek yapılan bir çeşit çerez (Os.; Hamamlıçayköy-Çr.). "Yanlarında ... pestil, köme, tarhana gibi çerezlerden, bir kilo kına olduğu halde kız evine gelirler." Çorumlu 2009: 84
tarmatağan Karmakarışık, altüst olmuş (Çr.).
tarmatakır → tarmatağan (Çr.).
tartalamak → tartılmak (Çr.).
tartılmak İki elle kaldırılan taş ileri geri sallayıp hızlandırarak atmak (Çr.).
tasdara Sofra örtüsü (Os.).
tas depme Gelinin, kötü huylarını babasının evinde bırakmasını sağlayacağına inanılarak içi su dolu bir tası tepmesi adeti (Do.). "Sonra tas depme adı verilen geleneksel adetleri yerine getirirler." Bayram 2008: 287.
taşlık Eski ev odalarında dolabın yanında veya tavana yakın yapılmış raf (Gölet-Ka.).
tasma Bel kemeri (Kunduzlu-Ba.).
taş enek Taş bilye (Çr.).
taş hörügü Taş yığını (Göcenovacı-Çr.). "Semerini çıkarıp eşiği taş hörügüne bağladı." Gümüş 1977: 45
taşır gamak At, sığır gibi hayvanların tırnaklarının taşa çarpmaktan acıması (Karagöz-Çr.).
taşıyak Sepet (Su.).
taşlantı (1) Kümes hayvanlarında taşlık (Çr.).
taşlantı (2) Savrulan, kalburda elenen buğdayın taşlı, topraklı bölümü (Çr.).
taşlık Ev ya da oda önündeki taşla döşenmiş yerler (Os.; Çr.). "Taşlıkta avuçlarına tükürüp kalın odunları dörde bölüp, bir güzelce ya-

kacak hazırladı." Seyda 2006: 136
taşyatırlanmak Bir şey incelenerek sonucu anlaşılacak (İs.). "Gezmeye gittikleri taşyatırlandı." Tdk 1993: 3841
tat (1) 1. Dilsiz (Dutçakallı, Gökçepınar-Çr.). 2. Kekeme (Gökçepınar-Çr.).
tat (2) Üreme organı büyük kimse (Çr.).
tāta Tahta (İs.). "O fāt hep tātaları nanımış yatulları." Abaz 2004: 105
tatala (1) Bayırlarda yetişen, yüzük biçiminde bir çeşit ot (İs.).
tatala (2) İşinde becerisi olmayan, safca iş yapan (Dutçakallı-Çr.).
tatar Haberci, elçi (Çr.). "Musa Çavuş'un tatarı buna çok kızdı." Tahir 2006: 247
tataram Çok sıcak, bozulmuş ya da iyi pişmemiş yiyecekleri yiyenlerde görülen rahatsızlık (İs.).
tatarası Muska biçiminde içi kıymalı hamur aşına sarımsaklı yoğurt katılarak yenen yemek (Çr.).
tatarca Böbrek ağrısı (Çr.).
tatavı Çok az pişmiş sebze yemeği (Su.). "Aşekadın tatavı / Yutamadım pilavı" Aytekin 2003: 16
tatavu 1. Ramazandan bir önceki gün (Su.). 2. Ramazandan bir gün önce tutulan oruç (Çr.). "Bu gün tatavu, Ramazan'dan bir gün önce." Özçatalbaş 2002: 21.
tatlıçiş Meni (Çr.).
tatlı gaşık sapı Bir motif adı (Su.).
tatlılık Kıtık (Çr.).
tava (1) Ateş küreği (Çr.).
tava (2) Bağ bahçede karığın içindeki çukur yerler (İs.; Su.).
tava (3) Fırında pişirilen et ye-

- meği (Çr.).
- tava gelmek (1)** Toprağın işlenebilir duruma gelmesi, yumuşaması (Çr.).
- tava gelmek (2)** Yeme isteği duymak (İs.).
- tavannık** Tavan arası (Harunköy-İs.). "Tekne tavannıkda duruyodu." Abaz 2004: 145
- tavar** Koyun (Çr.).
- tavatır** Kusursuz, çok iyi, istenilen biçimde olan (Külâh-Al.; Yarımsöğüt-Su.; Dutçakallı-Çr.). Başı tavatır dağlar / Gaylesiz yatır dağlar" Gösterir 2008/84: 11
- tavatir** → tavatır (Al.; Su.; Çalyayla-Çr.). "Yanıllına kulunç girsin gal-kama / Her derdi tavatir tat bundan kelli" Gösterir 2008/84: 11
- tav etmek** Kandırmak, inandırmak (İs.).
- tavık** Tavuk (Su.; Çayhatap-Çr.). "Bi uyuçça tavık olsun / Gışı yazı sovuksun" Caferoğlu 1994: 141
- tavık garası** → tavuk karası (Su.).
- tavitli** Taahhütlü (Çr.).
- tavlamak** 1. Meşin, yufka ekmeği gibi şeyleri su serperek yumuşatmak (İs.; Palabryk-Çr.). 2. Çekiçlenip sertleştirilmiş bakırları yeniden biçimlendirmek için ateşte yumuşatma işlemi (Çr.). "Sabun yok soda yok su yok havlu yok / Yüzümüzü killi suyla tavluyok" Özgür 2002: 91
- tavlama yıkamak** Bakır kapları asitle yıkayarak parlatmak (Çr.).
- tavlanmak (1)** Kurumaya yüz tutmak (Çalyayla-Çr.). "Suladığım tarla bugün tavlannış." Tdk 1993: 3847
- tavlanmak (2)** Şişmanlamak, semirmek (Çr.). "O geceden beri tavlandın, domuza döndün."
- Tahir 2006: 304
- tavlaşmak** Çamur gibi nesnelere kurumaya yüz tutması (Çr.).
- tavlı** Şişman, besili (Al.; Yarımsöğüt-Su.).
- tav olmak** Uygun bulmak (İs.).
- tavsaklamak** Savsaklamak (Su.).
- tavsamak** 1. Hızı, tezliği, gücü azalmak, sönmeye başlamak (Evcı-Bo.; Su.). "Sel iyice tavsamıştı." Sarıyüce 2004: 33
2. Öfkesi geçmiş olmak (Os.).
- tavsımak** → 1. tavsamak 1 (Evcı-Bo.; Su.). 2. Tavsımak 2 (Bademce-Ka.).
- tavsır** Fotoğraf, resim (Çopraşık-Al.; Kamışlı-Su.). "Tavsırı gözümde gitmiyor." Yoksul 2013: 600
- tavsir** → tavsır (Al.).
- tavsır** → tavsır (Yeşilyurt-Al.; Gökçam-Su.; Dutçakallı-Çr.). "Vapura çıkınca tavsır çıktı / Onuynan ben ağlerim günlerim." Sağmen 2009: 138
- tavşan** Düğünlerde oynanan, güldürü ögesi ağır basan bir köy seyirlik oyunu (Su.).
- tavşan izi** Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
- tav tav** Arada sırada, belli aralıklarla (Çr.).
- tavuk basdurmak** Tavuğu, civ-civ çıkarması için yumurta üzerine yatırma işlemi (İs.).
- tavuk götü** Yemeği yapılan bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).
- tavuk karası** Karanlıkta göreme hastalığı (Su.). "O gün çoğumuzun gözlerini kar aldı, tavuk karası olduk." Sarıyüce 2004: 171
- tavuklama** Gelinle güvey gerdeğe girmeden önce yenen yemek (Oğ.).
- tav vermek (1)** Kışkırtmak (Çr.).
- tav vermek (2)** Kuru nesneyi yu-

- muşatmak (Çr.).
- tay** 1. Bir küfe ağırlığında (İs.). "Bağımızdan bir tay ak üzüm çıktı." Tdk 1993: 3850
2. Hayvanın bir yanındaki yük (Yazır-Bo.; Akçalı-Su.; Sarimbey-Çr.). "Gerçeğin yükünden tay yüklemişim / Bir ulu menzile aşırımışım ben" Çimen 2000: 37
- tayak** Değnek, sopa (Kalecikkaya-Al.).
- tay geldi** İkinci kez evlenen kadının yanında götürdüğü çocuk (Çalyayla, Tarhan-Çr.).
- tay gelmek** Denk gelmek, eşit gelmek (İsahacı-Al.). "Sana tay gelir mi dünyanın varı / Yarından ayrılan kılmaz mı zarı" Arısoy 1970: 23
- tayınlamak** Belirlemek, saptamak (Göcenovacığ-Çr.). "Gözümü açtım, oturumuma geldim, nerde olduğumu tayınladım." Çorumlu 2009: 1655
- tayır tayır** Sökülen yün örgünün, yırtılan bezin çıkardığı ses (Çr.).
- tayla** Tarla (Aşağızeytin-Os.).
- taylak** 1. Yeni doğmuş at yavrusu, tay (Çr.). 2. Dört yaşında at (Su.).
- taylamak** 1. Hayvanlara yük yüklenirken iki yana eşit ağırlık koymak (İs.). 2. Yük, denk yapmak (Akçalı-Su.; Sarimbey-Çr.). "Eski gam yükünü taylamak olmaz Kılavuzsuz derya boylamak olmaz" Çimen 2005a: 40
- taylanmak** Denk gelmek, uymak (Çr.). "Küp biraz büyükçe imiş taylanmadı." Tdk 1993: 4744
- taylasan** Eskiden, başa sarılan sarıgın sırta uzanan bölümü (Çr.).
- taytak (1)** İş yapıp yapamaya-cağını düşünmeden kendini öne atan kimse (Çr.).
- taytak (2)** Ayakları içeri doğru basan, yanlara yatarak yürüyen kimse (İs.).
- tay tay** Bebeğin ayakta ilk durabildiği anlarda söylenen söz (İs.).
- tazıboncuğu** Çocuk beşiğine, hayvan yularına dikilen bir çeşit midye kabuğu (Çr.).
- tazir etmek** Umutsuz durumda bırakmak (İs.).
- te** 1. Şaşma ünlemi (Kuzuluk-İs.). 2. Olmaz, hayır! (Çr.).
- tebbeti tersinden okutmak** Çocukların yaramazlıkları karşısında büyüklerin şaşırması (Bademce-Ka.).
- tebelleş** Sürekli ısrar ederek bıktırarak ölçüde rahatsız etmek, ardından ayrılmamak (İs.). "Bana tebelleş olmasın Allah'ını seven." Gümüş 1977: 50
- tebsermek** Kurumaya yüz tutmak, tepsermek (Çr.).
- tec** Geniş ağızlı büyük bakır kap (İs.). "Tec adı verilen geniş ağızlı büyük bakır kaba boşaltılır." Oğuz 2006a: 32
- teccalın biri** Yaramaz, hileci, kandırıcı, sevilmeyen kimse (Çr.).
- tecce (1)** → teççe (Me.; İncesu-Su.).
- tecce (2)** → tece (Alacahüyük-Al.; Oğlaközü-Su.; Beydili-Çr.).
- tece** İpliği çile yapmaya yarayan bir çeşit araç, çıkırcık (Su.).
- tecemillet** Hazırlık (Çalyayla-Çr.).
- tecemme** Yönetme, yönetim (Çr.).
- tecen** Yağ, çökelek, peynir basılan tulum (Aşağıfındıklı-Su.).
- tecir** Canlı hayvan tüccarı (Aşık-bükü-Os.). "Bu havalinin belli başlı tecirleri vardı." Arslaner 2016: 262
- teç (1)** Bir çeşit tahıl ölçüğü (İs.). "Ata bir teç arpa verdim."

Tdk 1993: 3857
teç (2) Harmandaki tahıl yığını (İs.).
teççe At, inek, öküz gibi hayvanların arka bacaklarında oluşan, yürümelerini engelleyen bir çeşit hastalık (Çr.).
ted İki kümeye ayrılan çocuklardan, gözleri bağlı olanların saklananları bulmaya çalıştığı oyun (Çr.).
teddümek 1. Çeldirmek yıkmak (Âşıkbükü-Os.). 2. Ayağını kaydırmak; birini rahatsız ederek bulunduğu yerden uzaklaştırmak, tettiirmek (Âşıkbükü-Os.).
tedirgin etmek Korkutup kaçırmak, kuşkulandırmak (Çr.).
tedirkin etmek → tedirgin etmek (Çr.).
tedürgün olmak Rahatsız olmak, tedirgin olmak (Os.).
tee Şaşma ünlemi (İs.).
tefârik (1) Eskiden gelin giysisi yapılan sırma işli bir çeşit ipek kumaş (Su.; Çr.).
tefarik (2) Güzel kokulu bir bitki kökü (Çr.).
tefe Dokuma tezgahlarında tarağı tutan, mekik ipliklerini sıkıştırılmaya yarayan araç (İs.; Su.).
tefil Şekil (Ka.).
tefir Çeşit, renk (Su.).
tefir tüfür Çeşit çeşit (Su.).
teğin Sincap (İs.).
teh Tüh, yazık (İs.; Su.).
the Önemsiz, boş (Çr.). "O adamın buraya gelip gitmesi the değil." Tdk 1993: 4746
tehel Seyrek, eğreti dikmiş (İs.).
tehi → the (Çr.).
telemek Oraya buraya koşuşturmak (İs.).

tehlis Çuval (Aşağıfındıklı-Su.).
tehmen Çalgılı eğlence (Çr.).
tehne Kalabalık olmayan, تنها, ISSIZ (İs.; Gölet-Ka.; Su.; Arslanköy-Çr.). "El yanında elimsin / Tehnelerde benimsin" Ayhan 2002: 166
tehriz Koridor, evin girişi, dehliz (Çr.).
tein Sincap (Çr.).
tek Değın (Çr.).
tekallat Para almadan yapılan iş (Çr.).
tekayak Seksek oyunu (İs.).
tekdamar Zayıf, cılız (İs.).
teke Mert (Su.).
tekecen Tarlalarda biten bir çeşit ot (İs.).
tekellemek Yuverlemek, tekerlemek (Çr.).
tekellenmek Yuvarlanmak, tekerlenmek (Çr.).
tekellif Düğünde kızın yakınlarına oğlan evince verilen armağan bohçasıya da giysi (Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.). "Bizim gelinin tekellifi bile bir dünya para tuttu." Arslaner 2016: 262
tek emenli hodak Tek çukurla oynanan hodak oyunu (Çr.).
tekencer → tekercen (Âşıkbükü-Os.).
tekercen Yenilebilir bir çeşit yabanıl ot (Kıcılı-Al.; Kamışlı-Su.; Çalyayla, Sarimbey-Çr.). "Bazen tekercen yer, toplardık yemlik / Göbelek dolardı dağdaki çamlık" Çimen 2000: 46
tekerlenmek Yuvarlanıp düşmek (Çr.). "Hayvanın üstünde uyur da bir yere tekerlenir." Tahir 2006: 62
tekesakalı Kırlarda yetişen, ince uzun püskül yapraklı, yenilebilir bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).
tekesek Keçilerin çiftleşme zamanı (Su.).

tekesemek Dişi keçinin çiftleşmek istemesi (İs.).
tekeşek Ocakta odunları bir arada tutmaya yarayan bir çeşit büyük sacayağı (İs.).
tekeşük Alını sivri ya da çıkıntılı olan (Bademce-Ka.).
teketek 1. Aile (Kuzköy-İs.).
 2. Kadın eş (Kuzköy-İs.).
tekicen → tekercen (Al.).
tekircen → tekercen (Al.; Göcenovacığı-Çr.). "Leylekçiydemleri, kuşkuş otları, tekircenler yazı yabanı donatıp yeşerttiler." Gümüş 1977: 139
tekirlenmek Kedi yavrusu büyüdüğü tüylerindeki çizgilerin koyulaşıp belirginleşmesi (Çr.).
tek kırma Belden kırmalı, saçma atan, tek namlulu av tüfeği (Eskiekin-Çr.). "Tek kırmaya bana mısın demiyo / Yine gebermedi gitti kör kösnü" Kurtoğlu 2006: 16
tekleme Az, tek tük (Çr.). "Evleklerin kıyılarında kendir diker teklemeye." Gümüş 1977: 104
tekleme Mısır, pancar gibi bitkileri seyrekleştirmek (Çr.).
teklicen Bir çeşit ot (Çr.).
tekmik Tekme (Al.).
tekne Hamur yoğurmaya yarayan büyük tahta kap (Karkın-İs.; Turgut-Çr.). "Tandır söndü tekne bekliyor hamur / Hasretim ben una una bilen yok" Gardaş 1979: 6
tekne gazıntısı Çok çocuklu bir ailede en son çocuk (Çr.). "Tekne gazıntısı olduğu için Yeter'i herkes seviyo." Kerman 1997: 25
tekne orucu Çocukların ana öğünler dışında yemek yemeden tuttuğu oruç (Çr.). "Tekne orucunu tutan çocuk bunu dedesine satar." Dbk 2003:79
tekne taşı Üzerinde çamaşır yıkanan taş (Çr.). "Haymalığında ana-

mi, bacımı bekleyen tokacıyla tekne taşını..." (M. Tuluk).

www.corum.com.tr

tekne tendürük boş Yiyecek içecek yok (Bademce-Ka.).
tek oyun Bir halk oyunu (Al.).
teksermek Karşı koyarmış gibi yapmak, karşı gelmek (Su.).
teksivrik 1. Cılız, gelişmemiş ekin (İs.). "Sizin arpa teksivrik kalmış." Tdk 1993: 3867
 2. Toprakten yeni çıkan ekin (Çr.).
tektük Aralıklı olarak, ara sıra (Dutçakallı-Çr.).
teküllü 1. Nişanlı (İs.). 2. Sevgili (Ka.).
tele Giysi yakalarının içine konulan kolalı bez, tela (Çr.). "Dur şu praşuva cekedin telesini takıyım da." Özçatalbaş 2003: 74
telek Kuş, tavuk gibi hayvanların iri, kalın tüyleri (Kıcılı-Al.; Ka.; Os.; Kavşut-Su.; Çr.). "Tavuk telegiyle çocuk düşürmeye çalışanlar olurdu." Balıkcı 2010: 81
teleme 1. Az pişmiş, yarı çiğ (Kıcılı-Al.). 2. Davar sütünün mayalandıktan sonraki katılaşmamış, pelte kıvamındaki durumu (Çr.). "Yeme teleme, koyun gibi meleme." Yoksul 2013: 649
telesemek Çok terlemek (İs.).
teletüs Yarım yamalak, üstünkörü, özensiz yapılan iş (Çr.).
telis Keten ya da kendirden seyrete dokunmuş çuval (Al.; Âşıkbükü-Os.; Serban-Çr.). "Parası olanlar cüppe kürk giyer / Yırtık telis vermiyorlar parasız" Koçak 1980: 235
teliz → telis (Al.).
telkırma İşleme Sırma, gümüş tellerle tülbente yapılan bir çeşit iş örneği (Çr.).
tellek Natır, tellak, keseci, yıka-

- yıcı (Çr.).
- telleme (1)** Tomruğun hızarla boyuna ikiye ayrılmış parçaları (Çr.).
- telleme (2)** Kazandan çıkarılan İskilip dolmasının üzerine et suyu dökerek tadını artırma (İs.).
- tellenmek** 1. Küsmek, darılmak, gücenmek, alınmak (Çr.). 2. Tizlenmek, öfkelenmek (Sarimbey-Çr.). “Yine ne var da tellendin.” Kerman 1997: 73
- telli** Fazla alıngan (Su.).
- tellik** 1. Kumaştan ya da yünden örülerek yapılan takke (Al.). 2. Terlik (Al.; Âşıkbükü-Os.).
- telli tura** Gençlerin düğün dernek günlerinde oynadığı bir oyun (Çr.).
- teltel** Eskiden kış aylarında yapılan bir çeşit pişmaniye (Kalecik-kaya-Al.; Su.; Beydili, Küçükpalabıyık-Çr.). “Bu akşam teltel çekeceğak Kadirlerde la.” Özçatalbaş 2002: 109
- tel tellemek** İpliği iğneye geçirmek (Çr.).
- teltik** Asma filizi (Çr.).
- teltuk** Dolaşık, karışık, engelli, yanlış (Çerkeş-Ba.).
- teltük** El becerisi iyi olmayan, her şeyi elinden düşüren, kırıp dökken (Gölet-Ka.). “Teltük teltük hareketleri var.” www.golet.tr.gg/
- tembiy etmek** Tembih etmek (Karkin-İs.). “Bahardan bu yanı tembiy ediyom.” Abaz 2004: 143
- temcit** Sahur (Çr.).
- temcûk** Bir işin yapılması için verilen söz (İs.).
- temek** 1. Ahırlarda gübre atmaya ya da saman almaya yarayan delik (Kulah-Al.; İs.; Me.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Boğabağı, Dutçakallı-Çr.). 2. Pencere (Kuzuluk-İs.). 3. Tahta kapaklı pencere (Mak sutlu-Ka.). “Ahırın kapısını hırsızdan, temeğini kurttan koru.” Yoksul 2013: 24
- temersük** Tapulama, üstüne geçirme (Âşıkbükü-Os.). “Bütün mahalleyi temersük etmiş sanırsın, tavrina bakınca.” Arslaner 2016: 262
- temessük** Tapu senedi (Kuzuluk-İs.).
- temesük** → temessük (Çr.).
- temra (1)** Alaca ilçesinde oynanan bir halk oyunu (Çr.).
- temra (2)** → temre (Çr.).
- temre** Bir çeşit deri hastalığı, temriye (Bozdoğan-Al.).
- temsit** Saat üç dört arası (Su.).
- temsiyet** Üstünlük taslayarak ya da fiyaka yaparak konuşma (Çr.).
- temsüt** Sahur (İs.; Yağcılar-Ka.). “Temşüde galhan gaktı.” Abaz 2004: 156
- temüz tentürüz** İstenilen nite-likte temizlenmiş olan (İs.).
- ten** 1. Kadının üreme organı (Çr.). 2. Eti yenir hayvanların dişilik organı (Su.).
- tencemet** Bir işten önce yapılan hazırlık (İs.).
- tencire alması** İri olduğu için bu ad verilen mayhoş, yuvarlak, yeşil kabuklu elma cinsi (İs.).
- tendirmek** 1. Oyunda sopaya takla attırmak (Al.). 2. Fırlatmak, elden çıkarmak (Su.).
- tene** Tahıl tanesi (Elvançelebi-Me.). “Kadınlar buğday tenesi döke döke Elvan Çelebi tekkesine giderler ki buğday tenesi kadar çok çocukları olsun.” Balıkçı 2010: 76
- teneleme** Tanelere ayırma, tanelleme (Çr.).

- tengdirmek (1)** Elden çıkarmak (Karadona-Çr.).
- tengdirmek (2)** Ortadan koybal-mak, ölmek (Karadona-Çr.).
- tengelboş** Takla atmak (İs.).
- tengellek (1)** Yuvarlak (İsmailköy-Çr.). “Bu tengellek şapka başımda durmuyor.” (Güven, 2013: 24)
- tengellek (2)** Sarı kabuklu, çok tatlı, kokulu, küçük yapılı yazlık bir elma çeşidi (İs.).
- tengerlek** Yuvarlak (Göcenovacığ-Çr.). Tengerlek şapkasını, iş giyetlerini duvara asar işi bitince. Gümüş 2005b: 4
- tengilboş** Takla (İs.).
- tengilim** Çobanların değneklerine yerde takla attırarak oynadıkları bir oyun (Kamışlı-Su.).
- tengilmek** Devrilme, yuvarlanmak (Çr.).
- tengellenmek** Yuvarlanmak (Çr.).
- tengerenmek** Yuvarlanmak (Çr.).
- tenike** Teneke (Çr.).
- tenme** Değneklerle oynanan bir çocuk oyunu (Çr.). “Tenme oyununun kuralları kişi sayısına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.” Oğuz 2006b: 20
- tenmek (1)** Oyunda sopaya takla attırmak (Al.).
- tenmek (2)** Ölmek (Çr.).
- tenten** Eskiden oynanan bir çeşit çocuk oyunu (Çr.).
- tentene** Dantel, oya (İs.; Çr.).
- tentere** Örgü kemer (Su.).
- tenteş** Uygun, uyumlu (Os.).
- tenüke** Teneke (Al.).
- tepdillenmek** Şirinlik yapmak, sevimlilik yapmak, şımarmak (Bademce-Ka.).
- tepecik** Yığın halindeki ekin (Gölet-Ka.).
- tepegöz** Göz önünde olan olayları görmeyen, ilgisiz, umursamaz (Çr.).
- tepelik** Üzeri altın dizili, süslü kadın fesi (İs.).
- tepgi** Bel sapına geçirilen tahta ayakçak (Çr.).
- teplik** Tekme (Çr.). “Ülen yapmayın bir tepikte duvara yapışır kalırsınız.” Seyda 2006: 85
- tepitme** Vücuttaki zedelenmiş yerlere iyileşmesi için konulan az pişmiş hamur (İs.).
- tepme (1)** Fıskırma, çıkma (Çr.).
- tepme (2)** Tekme (Çr.). “Savuş ki, tepme gelmeden tatlı canı kurtar.” Tahir 2004 : 215
- tepmik** Tekme (Göcenovacığ-Çr.). “Kıçına bir tepmik, göndürmedi kardeşinin evine de elini kana buladı herif.” Gümüş 1977: 45
- tepsemek (1)** Dudağın susuzluk-tan kurumaması (Me.).
- tepsemek (2)** Uzlaşmak, anlaşmak, barışmak (Çr.).
- tepsemek (3)** Yatışmak (Çr.).
- tepsirmek** Kurumaya yüz tutmak, az kurumak, suyunu çekmek (Bo.; İs.; Âşıkbükü-Os.; Çal-yayla, Gökköy, Morsümbül-Çr.). “Beze serdim erişte / Tepserecek güneşte” Aytekin 2003: 46
- tepsirmek** Kavgayı durdurmak, yatıştırmak (Çr.).
- tepüklemek** Binek hayvanını yürütmek için ayakla vurmak, tekmelemek (İs.).
- ter** İnce (Bademce-Ka.).
- terazisi olmamak** Düzeni yerinde olmamak (Al.).
- tercan** Süt kesmiğinden yapılan çökelek ile bu çökeleğin konulduğu keçi derisine verilen ad (Hamamlıçayköy-Çr.).

tercen İçi dışı terbiye edilmiş keçi derisi (Dutçakallı-Çr.).
tercübe Deneyim, tecrübe (Su.).
terece 1. Eski evlerde ocağın iki yanındaki kalın duvarlar oyularak yapılan, ufak tefek şeyler koymaya yarayan göz (İs.; Os.). 2. Eski köy evlerinin yatak odalarında banyo olarak kullanılan yer (Bademce-Ka.; Oğ.; Âşıkbükü-Os.). "Tüm dolapların yan taraflarında tereceler vardı." Saraçer 2000: 62
terefi Teravih namazı (Bademce-Ka.).
terek Ahşap raf, sergen (Al.; İs.; Ka.; Or.; Kadıderesi-Çr.). "Yıkadığı kapları içeri getirdi. Yaş yaş tereğe dizdi." Güven 2010: 52
tereke Ev eşyası (Su.).
tereklik Mutfak rafı (Al.).
ter ekmek İnce ekmek; yufka (Bademce-Ka.).
teremeke İkinci kocaya varan kadının yanında gelen eski kocasından olma çocuk, taygeldi (Âşıkbükü-Os.).
terezi Terazi (Dutçakallı-Çr.). "Çölmekçiden aldım tağar, tereziye goydum ağar." Caferoğlu 1994b: 108
terezü Terazi (Âşıkbükü-Os.).
tergömlek İnce kabuklu, al ya da sarı renkli bir çeşit elma (Çr.).
tergöynek → tergömlek (İs.).
teri Karşı, yönünce,- e doğru (İs.). "Bugün ablam şehere teri gidiyordu." Tdk 1993: 3891
terki Atın arkası (Su.). "Dertsiz baş terkide gerek." Yoksul 2013: 236
terlik Erkek çocuklar arasında oynanan, ebeye verilen terliğin tekini kapmaya dayanan bir oyun (Çr.). "Oyuncuların hepsi ellerindeki terliklerin bir tekini ebeye verirler." Oğuz 2006b: 45
termeğü çizme İsilik benzeri kı-

zartların çevresinde arpa gezdirerek okuma işlemi (Bademce-Ka.).
terpuşlu Kapaklı sahan (Oğlaközü-Su.).
ters Hayvan gübresi (İs.).
ters ayakkabı Kötü yolda kadın, erkek (Çr.). "O, ters ayakkabının biri." Tdk 1993: 4754
terslemek Pislemek (hayvanlar için) (Çr.). "Düven öküzü gibi durmadan tersliyorsun." Yoksul 2013: 262
ters masaf Tepsiyeye konan yedi sekiz hamur yumağının üzerine yumurta sürülerek pişirilmesiyle yapılan çörek, kapama (Çalyayla, Eşençay-Çr.).
ters yel Otları kurutan yel, sam yeli (Çalyayla, Turgut-Çr.). "Ters yele harman savurma, verebe gağni devirme." Kerman 1997: 49
teselleme Atasözü (Evcı-Bo.; Şekerpinar-Su.). "Bıraksa yarım saat atasözü, teselleme, kışsa anlatıp dururdu." Sarıyüce 2004: 26
tesgerme Korkutmak için vuracakmış gibi yapma (Su.).
teskire Yapılarda harç taşımaya yarayan, iki kişinin önlü arkalı tutarak kullandığı dört kollu araç, teskere (İs.).
tesmük Tespih (Bademce-Ka.).
teş Büyük leğen (Küre-Al.; İs.; Su.). "Çamaşır yudum teşte / Değilsin uygun yaşta" Gösterir 2011: 114.
teşennüş olmak 1. Yaranın azması, hastalığın ilerlemesi (Çr.). 2. Unutulan konuların yeniden konuşulması (Çr.).
teşt İçinde hamur yoğurulan ya da çamaşır yıkanan büyük leğen (Külâh-Al.; Me.; Kamışlı-Su.; Uğ.; Dutçakallı-Çr.). "Yârin çamaşır teşt / Yine derdim depreşti"

Aytekin 2003: 192.
tetevü Arifeden önceki gün (İs.).
tetevülemek Lambanın sönecek gibi olması (Ka.).
tetik (1) Asma filizi (Çr.).
tetik (2) Uyanık, açığız (İs.).
tetiklemek Baharda üzüm asmalarının tomurcuklanması (Boğabağı-Çr.).
tetir Yeşil ceviz kabuğu, nar gibi bitkilerin bıraktığı durağan boyalı lekeli (Ka.; Os.).
tetire 1. → tetir (Ka.; Os.). 2. Kökü kumaş boyamada kullanılan fidan biçiminde bir bitki, sumak bitkisi (Âşıkbükü-Os.). "Her şeye kabı var, tetireye torbası." Arslaner 2016: 263
tetiri Somak denilen bitkinin yaprağı (Çr.). "Bahçelerde tetiri / Hiç saymam hatırı" Ertekin 2006: 27.
tetiri otu Kantaron (Evcı-Bo.; Su.). "Tetiri otu suyu ile kim parpı yaparak yarayı savuşturacaktır?" Sarıyüce 2004: 152.
tetirli → tetiri (Çr.).
tetmek Kurumuş bir şeyin düşmesi ya da asılı olan bir şeyin yerinden kurtulması (Gölet-Ka.). "Bir baktım ki, ceket tetmiş. Hemen yerden aldım." www.golet.tr.gg/
tetürgün Ürkek (İs.).
tevatır → tavatır (Gökköy-Çr.).
tevatir → tavatır (Al.). "Bi deri günnü, tevatir bi havada evinin damını aktaran Hoca, cümle gapısının zelzelesiyen birlikte sallandığını eşitmiş." Çorumevi 2001: 16.
tevatür → tavatır (İs.; Eskiçin-Çr.). "Tevatür güzel olur bu Çorum'un karısı..." Tahir 2007: 225.
tevek 1. Asma kütüğü (Beydili, Sarımbey-Çr.). "Teveklere sıra sıra dizseydim / İçindeki bilgileri sezseydim" Çimen 2006: 71.

2. Asma, kavun, karpuz, kabak gibi bitkilerin dalları (Hışır-Al.; Gökçam-Su.). "Salatalık teveklerde yeşerir / Koparıp koparıp yeriz soy madan" (K. Yılmaz) Taşlıova 2008: 562.
tevge (1) Akıllı, işbilir (Çr.).
tevge (2) Küçük kazma; bir yanı geniş bir yanı dar, kısa saplı balta (Çr.).
tevir Durum, biçim (Su.). "Bir günde kaç tevir girdim." Sarıyüce 2004: 340.
tevir tevir Çeşit çeşit, biçim biçim (Mislerovacı-Çr.). "Moda çıktı tevir tevir / Herkes bir yol tutmuş gider" Çırakman 1992: 189.
tevkirli Nişanlı (Çr.). "Tabağımı iyi sıyr ki, tevkirli güzel olsun." Yoksul 2013: 594.
tevitli Taahhütlü mektup (Serban-Çr.). "Mektup saldım ulaşmamış tevitli / Yine dost görmeye gönülüm umutlu" Koçak 1980: 326.
tevkül Söz kesme, nişan (Çr.).
tevküllü Nişanlı (Arpalık, Beydili, Bügdüz, Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Oturmuş da ağlıyo / Tevküllüm kötü diye" Gürsel 1997: 266.
tevkülü Nişanlı (Ovasaray-Çr.).
tevkür Söz kesme, nişan, nişanlı (İs.; Çr.).
tevkürlü Nişanlı, sevgili (İs.; Eskice, Karadona-Çr.). "Oturmuş da ağlıyor / Tevkürlüm kötü deyi" Ertekin 2006: 37.
tevir Çeşit, tür (İs.).
tevirleşmek Değişmek (İs.).
tey daha Şuracıkta (İs.).
teyfe Konuşmalarında güldürücü öğeler bulunan, espriler yapan, önüne gelene takılan şakacı kişi (Âşıkbükü-Os.; Çr.). "Ben ona akıl sır erdiremedim. Günde kırk teyfe giriyor." Arslaner 2016: 263
teyin Sincap (Me.; Çalyayla, Dutçak-

callı-Çr.). "Buzağıya biçik, sincaba teyin / Diyenini görürsen Çorumludur o" Gösterir 2014: 79

teykül Nişanlı (Os.).

teyrek Değnek, sopa (Çr.).

teyreki Keyif verici nesnelere

alışkın, tutkun, tiryaki (Bademce-Ka.; Çalyayla-Çr.).

tezberi Çabucak, hemen (Çr.). "Bir kez temizlik başladı mı, kolayına tezberi sonu alınmaz!" Tahir 2007: 360

tezce Çabucak, hemen (İs.; Kalecik-Me.). "Gidelim de yaylamızı tezce tanıyalım." Tahir 2006: 78

teze Taze, yeni (Su.; Çalyayla, Dutçakallı, Kızılpınar-Çr.).

tezek Saban ya da belin kaldırdığı iri toprak parçası (Dutçakallı-Çr.). "Tarla mı tezekli, ben mi kaçamıyorum?" Türkoğlu 2007: 170

tezek gapamayı da biliyon mu?

Bir şey bilmediği halde bilgiçlik taslayan kimseler için kullanılan bir deyim (Çr.).

tezene Genellikle kiraz ağacı kabuğundan yapılan mızrap (İs.). "Tezeneni bul âşık / Şu sazını çal âşık" Gösterir 2011: 178

tezgine Tez olarak (Çr.).

tez gineli Hiç beklemeden, çabucak (İs.).

tezgire Kulplu küçük sepet (Su.; Çalyayla, Dutçakallı, Ovasaray-Çr.).

tezicek Çabucak, hemencecik (Çr.). "Yalan demeyim beş ısıırım mı desem, altı ısıırım mı, tezicek bitiriverdim." Lâçin 2007/63: 7

tezikmek Oraya buraya koşuşturmak, uzaklaşmak (Külâh-Al.; Çr.). "Büvelek tutmuş dana gibi tezikiyor." Çorumlu 2009: 1073

teziye Çabukça, hemen (İs.; Çr.). "Helvayı teziye hazırlayamamışlar." Demiryürek-Ozulu 2017: 147

tezkire Küçük sepet (Os.).

tezvarı Kısa zamanda, hemen (İs.; Türkler-Çr.). "Tezvarı kalkamadım." Demiryürek-Ozulu 2017: 87

tifil 1. Gelişmemiş, büyümemiş (Sarimbey, Serban-Çr.). 2. Çocuklukla delikanlılık arası yaşta olan (Su.; Dutçakallı-Çr.). "Gerçekten mi tifildi, yoksa bıyıkları kökten kazıtmıştı da ondan mı körpe görünüyordu." Tahir 2004: 51

tığ 1. Saman yığını (Kıcılı, Külâh-Al.; Büğdüz, Eskiikin, Ovasaray-Çr.). 2. Büyük tınaz (Su.; Ovakarapınar-Çr.). "Herifler kuşlukta sapa giderdi Dağlar gibi saman tıgları vardı" Kurtoğlu 2006: 14

tıglamak Ekini yığın yapmak (Çr.).

tıgılı Fazla alıngan (Su.).

tıgmak Kaçıp gitmek (Çr.). "At gemini gevip duruyodu, bi de baktım elimden tıgıdı gitti." Kerman 1997: 25

tıgmısır Her şeyini yitirmiş olan (İs.).

tıgraz Alçak tavanlı küçük ev (Kuzuluk-İs.).

tıgsırmak Aksırmak (Çr.).

tıhaç Suyun akmasını engellemek için su borularının ağzını kapamaya yarayan nesne (Çr.).

tıhı (1) Hastalıklı (İs.).

tıhı (2) Kısa, dolgun kimse (İsmailköy-Çr.). "Ben tıhı dedikçe sen inadına büyüyüp irileştin." Güven 2013: 290

tıhır → tıkır (İs.).

tıhırdak (1) → tıkırdak (1) (İs.; Su.). "Tıhırdak bayramda satılır." Uçakcı 2006: 220

tıhırdak (2) Takunya (Eskiypar-Al.; İs.).

tıhırdaklı Namus konusunda güvenilir olmayan kadın (İs.).

tıhırdanmak Çalışıyor gibi görünüp boş boş oyalanmak (İs.).

tıhız → tıhı (2) (İs.).

tıhlım 1. Zayıf, cılız, büyüymemiş kimse (Çr.). 2. Şişkin (İs.). **tıhlım tıhlım** → dıklım dıklım (Çr.).

tıhsırık Aksırık, hapşırık (Çr.).

tıhtap Üstü kabartma süslü sarı madensel tas (Çr.).

tıkaç Kısa boylu, şişman (Su.).

tıkı Yaşı büyük, bedeni az gelişmiş, akıllı çocuk (Çr.). "Boyu tıkı, tabancası kuru sıkı." Yoksul 2013: 161

tıkım Parça, lokma, dilim (genellikle et, ekmek, peynir için) (Su.; Çr.).

tıkır Tahta su kabı, bardak, boduç (Oğlaközü-Su., Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.).

tıkırdak (1) Davar ya da köpeklerin boynuna takılan çan (Eski-ekin-Çr.). "Meleşmiyo koyununan kuzular / Tonlu, tıkırdaklı sürü kalmamış" Kurtoğlu 1994: 41

tıkırdak (2) Takunya, nalın (Çr.). **tıkırdak** Hemencecik, anında (Çr.). "Tıkırdak eline saydı binliği." Yoksul 2013: 605

tıkışı Etine dolgun kişi, tombul (Âşıkbükü-Os.).

tıkız Çok dolu, sıkı, sıkışık (Os.). "Enine boyuna, tıkız, etli canlı bir kızdı." Tahir 2007: 39

tıkızı kırık Gözü kör (Os.).

tıknaz Sıska, zayıf (İs.; Su.). "Bataklığın sazından, adamın tıknazından kork." Yoksul 2013: 118

tıknefes 1. Sinirli (Su.). 2. → tıksuluk (Çr.). "Şu adam çok tıknefes." Tdk 1993: 3912

tıkniş Etine dolgun, şişmanca kimse (İs.).

tıksırmak Aksırmak, hapşırık (Çr.). "Aksırsan da tıksırsan da bu yükü taşıyacaksın." Yoksul 2013: 31

tıksuluk Solunum sıkıntısı çe-

ken, güçle nefes alan (Çr.). "Sen bu belgücü macununu bizim tıksuluk vali yardımcısına aramaktasın arkadaş." Tahir 2004: 218

tıktık Takunya (Os.).

tılar Çocuk karyolarına, beşiklerine yatak (Alacahöyük-Al.; İs.; Kışlacık-Me.). "Yumuşak otlardan beşiğin altına tılar yapılır." Balıkcı 2010: 98

tılımak → tılkımak (İs.).

tılımış Yenmeyecek denli çok olgunlaşmış, içi geçmiş (Çr.). "Çok datlı diye tılımış gavunu gaşığınan yediler." Kerman 1997: 26

tılış Etine dolgun, şişmanca çocuk (İs.).

tılımak Salatalık, kabak gibi sebzelerin kuraklıktan buruşması, bozulması (Su.; Ovakarapınar-Çr.). "Bu kavunlar iyice tılımış." Yoksul 2013: 166

tıllak Aklını yitirmiş, deli, tırlak (İs.).

tıllamak Birdenbire fırlamak, koşmak (Çr.).

tıllatmak Delirmek, aklını yitirmek (İs.).

tımaşak Çıplak, giyimsiz (İs.).

tımbıldamak Oynamak (Kalecik-kaya-Al.).

tımbırdaklı Namus konusunda pek güvenli olmadığına inanılan kadın (İs.).

tımbırdatmak (1) Tef, tambur gibi çalgılara yavaş vurarak ses çıkartmak (İs.). "Benli Halime, udla kıvrak bir meyhane havası tımbırdatırken Hacı Ağa'nın iki yetmiş kıızı..." Çorumlu 2009: 1595

tımbırdatmak (2) Alay etmek (Çr.).

tımbırık Sağlam ya da güvenilir olmayan şey (İs.).

tımbırıklı → tımbırdaklı (İs.).

tımman Don, şalvar (Çukurköy, İbik, Kayı-İs.; Os.). "Ebenin tımmanı başına geçsin." Oğuz 2007a: 67

tımsırık Güç beğenen, titiz (Eskiyapar-Al.).

tın Şottik oyununda atılan değneğin çarptığı halde şottiği devrememesi (Çr.).

tıngıl Küçük sepet (Olukyanı-Su.).

tıngır Çinko, teneke ya da bakırdan yapılmış leğen, kova gibi kaplar (Su.; İsmailköy-Çr.). "İki tıngır, bir mangırla gelmişti şehre." Güven 2013: 256

tıngıramak Tıkırdamak (Bademce-Ka.).

tıngırdatmak Alay etmek (İs.).

tıngırık (1) Güvenilir olmayan iş ya da durum (İs.).

tıngırık (2) Ahlaksız kadın (İs.).

tınmak Anlamak (Çr.).

tınsırık Hapşırık (Su.).

tınsırmak Aksırmak, hapşırık (İs.; Türkler-Çr.).

tıntın (1) Çalgı araçları (Çr.).

tıntın (2) 1. Sessiz konuşan (Çr.). 2. Ağırkanlı (Çr.).

tıp Hareket halindeyken, ebenin komutuyla birdenbire durmaya, duramayanlara ceza vermeye dayalı bir çocuk oyunu (İs.).

tıpıl (1) Çok akıllı (İs.).

tıpıl (2) Mayalı, eşkili (Al.).

tıptırtı Hafif gürlütü (Evcı-Bo.). "Açık bıraktığı kapılardan hızla, ama hiçbir tıptırtı çıkarmadan çıkıp gitti." Sarıyüce 2004: 118

trakkalı saat Yüksek sesle işleyen saat (Çr.).

tramba Mal değiştirme (Çr.).

trangıdak Kapının ya da bir yerin kapağının gürlütüyle çarparak kapanması (İs.).

trangımak Kapının çok gürlütü-

lü çarpması (Çr.).

tıraş En az dört kişiyle oynanan köy seyirlik oyunu (Göcenovacığı-Çr.).

tiraz Dağınık, karışık (Çr.).

tırcan Zayıf, kansız cansız, sıska (Su.).

tırğış → tırhış (Çr.).

tırhallı Aynı koşullarda, aynı durumda olan insanlar (Çr.). "Tırhalli, hep bir halli." Yoksul 2013: 606

tırhaz Bodrum (Çr.).

tırhiç Yemeğin suyunu çekerek tanelerinin birbirine yapışması durumu (Çr.).

tırhıdak Hemencecik, çabucak (İs.).

tırhımak 1. → tılkımak (İs.). 2. Ekşimek, bozulmak (Çr.).

tırhiş → tırış (Çr.).

tırık (1) Hastalıktan dolayı güçsüz düşmüş, kansız cansız, sıska (Külah-Al.; Su.). "Eneze, tırık hayvanlar bile müşteri bulurdu." Sarıyüce 2004: 284

tırık (2) Sağlam olmayan, güvenilmeyen kişi ya da süreç (İs.).

tırıl 1. Parasız, züğürt (Eskiyapar-Al.). 2. Zayıf, kansız cansız, sıska (Evcı-Bo.). "O tırıl manda güreşe tutuşmadan korkup tabanları yağlayacak." Sarıyüce 2006: 104

tırıldak Fırıldak (Âşıkbükü-Os.; Çr.).

tırılık etmek Boyun eğip yalvarmak (Su.).

tırın Genizden konuşan (İs.).

tırıp Çok, bol, dolu (Çr.).

tırıs Çiğit oyununda, çukura girmeyen kayısı çekirdeklerinin üç parmak vuruşuyla çukura sokulmasında üçüncü vuruşa verilen ad (Çr.).

tırısa gitmek Acele gitmek (İs.). "Kimisi yerinden kalkmaz işe bak / Uygurlığa tırısa gider kimisi." Gösterir 2014: 45

tırıs tırıs (1) Kendi kendine, kendiliğinden (İs.).

tırıs tırıs (2) Yaya olarak (İs.).

tırış Çiçekbozuğu yüzlü kimse (Çr.).

tırışık Büzülmüş, çekilmiş, bozulmuş (Su.).

tırıtmak Karşı gelmek, direktmek (Bolatlı-Su.).

tırıvrı Gereksiz ufak tefek şeyler ya da yararsız sözler (İs.). "Ama söz ver, tırıvrı şeylere harcamak yok." Kalayoğlu, 2017: 66

tırkıdak Birdenbire, hemencecik (Çr.). "Tırkıdak gülüverdi." Yoksul 2013: 606

tırkış → tırış (Çr.).

tırlak Fırlak (Çr.).

tırlamak Fırlamak (Çr.).

tırlanmak Dönmek (Ovasaray-Çr.).

tırnakçı (1) Fırında pideleri açıp tırnak süsü yapan işçi (Çr.).

tırnakçı (2) İki kişiyi birbirine düşüren (Gölet-Ka.).

tırsık Birinden korkmuş ya da ürkmüş (İs.).

tırsmak Korkudan yapacağı işten vazgeçmek, geri dönmek (Gölet-Ka.; Sarimbey-Çr.). "Üzerine yürüyünce nasıl tırstı, gördün mü?" www.golet.tr.gg/

tırtıl Çok fazla (Su.). "O kadar çok ki, tırtıl gibi." Uçakçı 2006: 374

tırtış Çok sık, çok verimli (Âşıkbükü-Os.). Eriklerin, elmaların, dutların dalları tırtış gibi." Arslaner 2016: 263

tırtışlı Düz olmayan, düz kesilmemiş çentikli kenar (İs.).

tısga Kısa boylu, sarı benizli, zayıf kimse, tıska (İs.).

tıslamak Ağır yük altında inlemeye benzer sesler çıkarmak (İs.). "Tıslı tıslı tıslıyor, soluğu içine sığmıyor." Koşay-İşitman 1932: 382

tıslıdamak → tıslamak (İs.).

tısl tısl Ağır yük inleme durumu (İs.; Çalyayla, Göcenovacığı-Çr.). "Daha sonra kıvrık boynozlu, küt boynozlu, dobak bir sürü inek geçti tısl tısl." Gümüş 1977: 75

tısrık Aksırık, hapşırık (Çr.).

tısrırmak → tıksırmak (Çalyayla-Çr.).

tısrırtı Ses çıkarma (Çr.).

tısır tısır Yumuşacık (Çr.).

tıska Sarı benizli, sıska, zayıf (İs.).

tıskıya Arpacık soğanı (Çalyayla-Çr.).

tısmık Parmak ucuyula yapılan vuruş, fiske (Çr.).

tıstınbalak Şişmanlıktan dolayı çok gerilmiş olan, kilolu (Su.).

tıtık Kadın cinsel organı (Kozören-Me.).

tıvga (1) Deri üstünde mor lekelere beliren bir çeşit hastalık (Alacahöyük, Kıcılı-Al.; Me.; Su.). "Çocuk ana karnında canlanmadan kadımla kocası tıvga kestirmeye gitmekteydiler." Balıkçı 2010: 78

tıvga (2) Gebeyken bebeği düşen kadınların karnının ovulduğu taş (Küçükgülücek-Çr.).

tıvka → tıvga (Çr.).

tıylak (1) At yavrusu, tay (Çr.).

tıylak (2) Yeni yetişmekte olan erkek çocuk (Çr.). "Fadimâtının tıylağı çok yakışıklı bi delânnı olacak." Kerem 1997: 26

tıymıllı Zülûf saçları güzel, sevimli kız çocuğu (Su.).

tızgara Traktör pulluğu (Su.).

tiğdirmek Suyu ince, dar yerden fişkirtarak akıtmak (Çr.).

tiği Sincap (Os.).
tiğin Sincap (Os.).
tiğsirmek → tıksırmak (Çr.).
tikan Diken (İs.). “Silanın tikanı gül oldu bize.” Abaz 2004: 108
tiki Küçük doğranmış kuşbaşı et kavurması (Çr.).
tikiz etmek Gizlice gözetlemek, denetlemek (Os.). “Ahmet, Mehmet'i biraz tikiz edin.”
 Tdk 1993: 3930
tikolta Eskiden kadınların giydiği dize kadar uzanan askılı iç giysisi (İs.).
til Tel (Örenseki-İs.). “İpiy aldı tili, al didim.” Abaz 2004: 127
tilik 1. Yarık dudaklı, kesik kulaklı kimse (İs.; Kozören-Me.; Çalyayla-Çr.). 2. Enine ya da boyuna kopmadan dilinmiş, parçalanmış (Çr.).
tilikli (1) Kadınların giydiği üç etek entarinin bir çeşidi (Çr.).
tilikli (2) Kenarları girintili bir çeşit bakır tabak (Çalyayla-Çr.).
tiliz (1) → telis (Gölet-Ka.).
tiliz (2) Ahşap evlerin tuğla ya da kerpiç örülmeyen duvarlarında çamur sıvanın altındaki iskeleti oluşturan çita örgü ya da çitaların her biri (Âşıkbükü-Os.). “Cıylak Mehmed'in yepyeni evinin iki yılda tilizleri çıktı meydana.”
 Arslaner 2016: 263
tilpi Kurnaz, hileci, çıkarımı düşünen kimse (Çr.).
tilkiguynuğu Uzun salkımlı beyaz üzüm cinsi (İs.).
timi Sıkı dokunmuş bir çeşit kumaş (Çr.).
timtiklemek Herhangi bir şeyin yüzeyini bozmak (Su.). “Elmayı timtikledi yiyemedi de.”
 Uçakçı 2006: 374

timtim sakal Kılları seyrek olan sakal (Âşıkbükü-Os.).
tingabak Dik kafalı (Yağcılar-Ka.).
tingildek Yerinde durmayan, sürekli kımıldayıp sallanan, kıpırdayan (İs.).
tingildemek → dingildemek (1) (İs.).
tinguyruk Çabuk sinirlenen kimse (İs.).
tingil Fesin tepesinde püskülün takıldığı yer (Çr.).
tingildek → dingildek (1) (Çr.).
tingir tingir Yere düşen maden paraların çıkardığı ses (Çr.).
tini Küçük (İs.).
tink → dink (Çr.).
tinkafa Çabuk öfkelenen, sinirli (İs.).
tinkitiraz Çabuk kızan, ani tepki veren kimse (İs.).
tinkletmek Pirinci değirmende kabuklarından ayırmak (Çr.).
tintin bağı Hayvanın kuyruğu altından geçirilip semere bağlanan ip (Çr.).
tinton Kendini beğenmiş, sorumsuz kimse (Çr.). “Atıp çarı peçeyi, saç baş açık, tinton tinton gezmedeler baksene.” Özçatalbaş 2002: 118
 2. İşe yaramaz kimse (Çr.). “Tövbe, tövbe! Sanki sen anlamasan olmaz ha, şu tinton halinle...”
 Özçatalbaş 2003: 64
tirek Bir çeşit em (Çr.).
tirelelli → tiril (1) (Çr.).
tiremeç Dayak, destek (Çr.).
tirendez Temiz, titiz kimse (İsmailköy-Çr.). “Çok tirendez yetiştirdik bu kızını.” Gümüş 1977: 122
tirengöz Titiz, hassas, alıngan (Âşıkbükü-Os.).
tirfil Çimenlik yerlerde yetişen yuvarlak yapraklı bir ot, yonca

(Evcü-Bo.). “Al gelincikler, sarı koyungözleri, tirfiller, üçgüller birbiri içindeler.” Saryüce 2004: 34
tiridine pilav salınmamak Güvenilir bir insan olmamak (Çr.).
tiril (1) Kendisini varlıklı gösteren (Çr.).
tiril (2) Kesin (Gölet-Ka.). “Senden tiril söz istiyorum.” www.golet.tr.gg/
tiril tiril olmak Çok ince olmak (Gölet-Ka.). “Yufka tiril tiril olmuş.”
 www.golet.tr.gg/
tirişe Deri ya da köseleden yapılan, süs olarak giysi kenarlarına dikilen ince şerit, kaytan (Çr.).
tirit Germeç yapılarak kızartılan küçükbaş hayvanın altına konan tavada biriken yağı (İs.).
tiriz 1. Yapılarda duvarlara çakılan dar tahta (Çr.). 2. Duvara yapılan birinci, ince sıva (Çr.).
tirşimek Kumaşın dikiş yerinden açılması (Os.).
tiseleme Çiseleme (Al.).
tiselemek Yağmurun ince ince yağması (Çr.).
tisenmek → Tiselemek (Çr.).
tisenti İnce yağın yağmur, çisen-ti (Al.).
tisge Parmak ucuyla hafifçe vurma, fiske (Çr.). “Karşı karşı siniler / Tisge vursam iniler”
 Aytekin 2003: 104
tisi Bakır kapların diplerini çekiçlemede kullanılan bakırcı örsü (Çr.).
tişi İp eğirmeye yarayan bir çeşit araç, öreke (Me.).
tişice Şeytantırnağı (Çr.).
tişot Poşet (Al.).
titik titik Parça parça, didik didik (Çr.).
titireşmek Titreşmek (Çr.).

tittirmek Didikletmek, dittirmek (Çr.).
tivtik Tiftik (Çr.).
tiyare Uçak, teyyare (Su.; Gökköy-Çr.).
tiyin Sincap (Os.).
toç → tonç (İs.).
tod 1. Beyaz yuvarlak taş; bu taşla oynanan bir çocuk oyunu (Su.). 2. Topaç (Âşıkbükü-Os.).
toftamak Dinlenmek, rahatlamak, serinlemek (Hacıhamza-Ka.; Os.). “Müfettiş bu açıklama ile toftar, yani üstündeki tüm sıkıntılardan kurtulur.” Saraçer 2000: 347
toful Kısa boylu, kalın yapılı kimse (İs.).
toğtaşmak 1. Hafiflemek (Göcenovacı-Çr.). “Biraz yattım, ağrı toğtaşmış, tazı çamlıktan ağrı geliyor.” Çorumlu 2009: 1652 2. Yatışmak, sakinleşmek (Çr.). “Ortalık biraz toğtaştı.” Çorumlu 2009: 93
toğuçlan Dokununca pis koku çıkaran bir çeşit böcek (Çr.).
toğurcun İç içe halkalar, hare (Çr.).
toha 1. → tokaç (1) (İs.). “Şu yok, bu yok, toha elinde.” Abaz, 2004: 103 2. Toka (İkipınar-İs.). “Şu saşlarım bit toha alıvi.” Abaz 2004: 124
tohaç → tokaç (1) (Su.).
tohalak Ucu topuzlu çoban değneği (İs.).
tohaşak Yünün içinden çıkan, açılmayacak kadar dolaşmış yumak biçimli bölüm (İs.).
tohdamak Yatışmak, yumuşamak, öfkesi geçmek (Âşıkbükü-Os.).
tohmalamak Çok yiyerek şişmek (Su.).
tohtamak Yatışmak, sakinleşmek (Kozören-Me.; Tolamehmet-Çr.).

“Kösedagi’ndan kar gelmeden yüreğim tohtamaz.” Yoksul 2013: 467

tohtaşmak Dinlenmek, sıkıntıyı atmak, mutlu olmak (Çr.).

tohtur Doktor (Çr.). “İlaç, şifa niyetine bacılarım, tohtur niyetine.” Özçatalbaş 2002: 52

tohuma geçmek İnsanın ya da hayvanın kartlaşması durumu (Çr.).

toka (1) Çoban köpeğinin boğazına takılan dikenli tel tasma (Alacahüyük-Al.; Su.).

toka (2) İplik makarası (Çr.).

toka (3) → tokaç (Bademce-Ka.).

toka (4) El büyüklüğünde düz taş (Aşıkbüke-Os.).

tokaç Kayık küreğinin şişkin bölümü (Çr.).

tokaçlamak Tokaçla giysi yıka-mak (Çr.). “Çamaşır tokaçlayan kadınlardan izin istedi.” Özçatalbaş 2002: 136.

tokalaç Bodur, şişman çocuk (Çr.).

tokat helkesi Küçük bakır kova (Çr.). “Tokat helkesi ile yoğurt kabını aldım.” Demiryürek-Ozulu 2017: 54

tokalanmak Karnı tok gibi görünmek (Çalyayla-Çr.).

tokdir Doktor (Harunköy-İs.). “Hani şeyde tokdir yödu.” Abaz 2004: 132.

tokecimek → tokecimek (Su.).

toklu 1. Altı aylıkla bir yaş arasındaki kuzu (İsahacı, Külah-Al.; İbik, Bayat-İs.; Ka.; Gökçam-Su.; Çayhatap, Kuşsaray-Çr.). 2. Koç, koyun (Al.). “Bildirki tokluya şişek, selam vermeyene eşek derler” Yoksul 2013: 135.

toklubaş Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

tokmaklı Evlerin üzerinde tokmak bulunan dış kapısı (Çalyayla-Çr.).

toktamak Dinlenmek, rahatlamak, serinlemek (Kargı-Os.).

toktur Doktor (Bademce-Ka.).

tokuç → tokaç (1) (Çr.).

tokurcun İç içe halkalar, hare (Çr.).

tokurdak Develerle katırlara takılan büyük çan (İs.; Çr.). “Boynundan aşağı tokurdak denilen büyükçe bir çan sallanıyordu.” Kalayoğlu 2017: 153

tokuşmak Baş başa vurmak (Çalyayla-Çr.).

tokuş tokuş Düzensiz, sıkışık doldurma (Os.).

tokuşturmak Çarpıştırmak (Çalyayla-Çr.).

tokutmak Dokutmak (Çr.).

tokuz kökleme Gelinin hazırlayıp güveyin en yakınlarına verdiği armağanlar (Kalecikkaya-Al.).

tol Duvar (Al.; Su.).

tola Kuyudan su çıkarılan tahta ya da çinko kova (Su.; Büğet, Ovakarapınar-Çr.). “Kuyuya sarkıtılan tola, ya sağa çarpar ya sola.” Yoksul 2013: 479.

tolaka Ağaçtan meyve düşürmeye yarayan değnek (İs.).

tolama Parmak uçlarında, tırnak diplerinde şişmeyle oluşan bir çeşit çıban, dolama (Çr.).

tolambaç Dönemeç (Çr.).

tolanbaç Dönemeç (Çr.).

tolatar Tombul, iri, gürbüz, kanlı canlı (İs.; Çr.).

tolu Dolu (Küre-Al.; Dutçakallı, Sarimbey, Turgut-Çr.). “İnsanlar acayip halde yaşıyor / Dünyamız tufana toluya kaldı” Şahin 1968: 4.

tolu tıraz Döküm saçım (Çr.).

töm Tohum (Çavuşoğlu-İs.). “Oruya da ekin tömu şaşdurdum.” Abaz 2004: 141.

tomafil Otomobil (Çayhatap-Çr.).

“Tomafiller vızır vızır geçiyor.” Güven 2013: 202.

tomak (1) Dayak, kötek (Çr.). “Tomak insana yakışmaz, hayvana yakışır.” Koşay-İşitman 1932: 386.

tomak (2) Kısa boylu, şişman kimse (Çr.).

tomak (3) Yuvarlak (Çıkrık-Çr.). “Elini tomak burnuna götürüp yuvarlak ucunda gezdirdi.” Aksu 2013: 100.

tomalmak → domalmak (Çr.).

tomarı Tamamı, tümü (İs.).

tomas Şişko, şıman (Su.).

tomates Domates (Üçköy-Çr.). “Tomatesleri ezmişler / Bostana döl sokulur mu?” (Mırık) Ercan 1991: 295.

tomatis Domates (Al.; Dutçakallı, Tatar-Çr.). “Tomatis eke eke / Fidasın dike dike” Çağıl 2013: 62.

tomatis yağı Salça (Bademce-Ka.).

tombak (1) Başlı açık (Çr.).

tombak (2) Kısa boylu, şişman kimse (Çr.).

tombalak (1) 1. Yuvarlak (Su.). 2. Şişmanca, tombul (Çr.). “Tombalak, kısa boylu bir Ebanım yetmişmiş doğurtmuştu anneyi.” Seyda 2006: 98

tombalak (2) Takla (Çr.).

tombalak atmak Takla atmak (Çr.).

tombaz Yükseklik (İs.).

tombu Küçük tepe, tümsek (İs.).

tombuş Şişmanca, tombul (Çr.).

tommak Suya batmak, dalmak (İs.; Eskiakin-Çr.). “Oluğunda cıbil cıbil çimerdim / Gömülürdüm, sularına tomardım” Kurtoğlu 1994: 33

tomofil Otomobil (Os.; Çr.). “Bildiyim, he mi? diyelim ki tomofil pavlakesi?” Tahir 2007: 261

tomoşo Birinin üzerindeki giysinin katlanarak, buruşması (Gölet-Ka.). “Şu üstündeki lere bak! Tomoşo olmuş.” www.golet.tr.gg/

tomruk Tutukevinde kimi tutuk-

luların ayaklarına takılan tahta kelepçe (Çr.).

tomsuk Somurtkan, küseğen kişi (Çr.). “Her şeye somurtup küsene tomsuk / Her gördüğü şeyden umana umuk” Gösterir 2014: 79

tomsamak Somurtmak, surat asmak, küsmek (Gökköy-Çr.).

tomturak Tantana, gösteriş (Çr.).

tomurmak 1. Ağaç dallarını kesmek (İs.). 2. Ağacı keserek tomruk yapmak (Çr.). 3. Dipten kesmek (İs.; su.).

tomurtmak Dibinden kestirmek (Çalyayla, Göcenovacı-Çr.). “Sakalımı tomurtmuştu gidip. Gün ışığı görmemiş yüzü bir hoyrat, yüzüne yapıştırılmışça duruyordu.” Gümüş 1977: 150

tomuş Somurtkan, asık yüzlü (Su.).

tomuşma Dargınlığını belli etme (Me.).

tomuzlan Dokununca pis koku çıkaran bir çeşit böcek (Çr.).

ton → tongurak (Eskiakin-Çr.). “Meleşmiyo koyununan kuzular / Tonlu, tıkrıkdaklı sürü kalmamış” Kurtoğlu 1994: 41

tonç Suyun dağılması için evlek çevrelerine yapılan toprak setler (İs.).

tongirak Davar ya da köpeklerin boynuna takılan çan (İs.).

tongralı Pis, pasaklı kimse (İs.).

tongurak Küçükbaş hayvanlara takılan çan (Çr.). “Tongurak koyuna, tıkrıkdak kuzuya takılır.” Yoksul 2013: 609

tongurdak → tongurak (İs.).

tongurlak Bir çeşit kuş (Çr.). “Serçecikler eyler ancak zikiri / Tongurlak yeyüben söyler şükürünü” Çorumlu, 2009: 1264

tonkurdak → tokurdak (Çr.).

tonluk El tezgâhlarında dokunan, dayanıklı, işli bir çeşit bez (Çr.).
toñna Ellerde ayaklarda biriken kir katmanı, tonra (Çr.).
tonra Deri üzerinde biriken kir tabakası, el ya da ayaklardaki kirli çatlaklar (İs.).
tonton Sevimli, tombul (Çr.).
tonuzlan → tomuzlan (Çr.).
toôm Tohum (Su.). "Orta tarlanın toomumu kendini bulunmaz sanıyo." Uçakçı 2006: 220
top Ham ipekten dokunmuş bez; Kargı bezi (Ka.). "Çeyizlerdeki malzemeler önceki yıllarda dokunan toplardan yapılmaktadır." Dbk 2003: 93
top (2) Kepekli kalın undan yapılan, top biçimi verilmiş hayvan yemi (Su.).
topacık Çiğdem gibi bitkilerin yumru kökleri, topak (Çr.).
topak Yuvarlak, küre biçiminde (Al.; İs.; Göcenovacı-Çr.). "Birkaç topak kömürü de alarak kazların pinlerine koştum." Çorumlu 2009: 1653
topal Topal rolündeki bir kişinin, hanımı rolündeki erkeği kaçırmaya çalışanlara karşı verdiği savaşı konu alan seyirlik köy oyunu (Çr.).
topalak (1) Domates (İs.).
topalak (2) Yuvarlak, küre biçiminde (Aşıkbüke-Os.; Dutçakallı-Çr.). "Dünyadır bu, ayak topu gibi topalaktır." Tahir 2004: 309
topalak (3) Salkım biçiminde, yumru kökü hoş kokulu bir bitki (Çalyayla-Çr.).
topalak (4) Gazı çok olan bebeklere emziğe batırılarak verilen muskat rendesi ile nöbet şekeri karışımı (Su.; Köprüalan-Çr.).
topal kız Bir köy seyirlik oyunu (Sevindikalan-Çr.).

topal sağırsak İki küme arasında oynanan seyirlik köy oyunu (Çr.).
topal sasak Bir çocuk oyunu (Çr.). "Elim ateş, topal sasak, göz bağlama, saklambaç, eşeğim kürüye.. Oyunların en heyecanlısı son ikisiydi." Özçatalbaş 2002: 23
toparлак Yuvarlak (Al.).
topbaş 1. Ak, yumuşak, iyi cins buğday (İs.). 2. Kılçıksız, iri, yeğlenen bir çeşit buğday (Sarimbey-Çr.). "Şam, topbaş buğdayları yetiştirilmekte." Çorumlu 2009: 1445
topçu Buğday pazarında buğday ölçeğini dolduran kimse (Çr.)
topçuk 1. Topraktan çıkarılan küçük yumruları soyularak yenen bir bitki, deve tabanı (Al.). 2. Çiğdem kabuğu soyularak yenen fındık büyüklüğündeki yumrusu (Külâh-Al.).
toplayıcı Dilenci (İs.; Elmapınar-Me.).
toplu 1. Pencere (Alacahüyük, Külâh-Al.; Kızılhamza-Or.; Gökçam, Kamışlı-Su.; Beydili, Dutçakallı, Karadona-Çr.). "İçim bir hoş oluyor / Yâr topluya çıkınca" Gösterir 2011: 70 2. Pencerelere yapılan ağaç ya da demir parmaklık (İs.).
toplulu Bir tür peştamal (Çr.).
topuklu Çok bilmiş, sözünü sakınmayan orta yaşlı kadın (Çr.). "O topuklunun demesiynen giz alınmaz. Kerman, 1997: 26
topuz arpa Başağı dört ya da beş sıralı iyi cins arpa (İs.). "Sarı buğday karnın ile görüştü / Topuz arpa has unluğa karıştı" Ozulu 2014: 91
tor (1) Ağ, balık ağı (Dereyazıcı-Al.; Büyükerikli-Uğ.; Sarimbey-Çr.). "Güzeller görünce yakar abayı / Çoğun tora düşürdüm bir zaman" Çimen 2005b: 108
tor (2) Buzağılamamış üç yaşın-

daki inek yavrusu (Su.).
tor (3) 1. Çorap boğazına örülen lastik örgü (Çr.). "Giyme penpe canfesi / Tor uçkuru çözerler" Ertekin 2006: 10 2. Örgü kazak (Büyükdivan-Çr.).
tor (4) Çözölemeyenilmek (Çr.). "Mavi yelek mor olur da / Etekleri tor olur" Kurtoğlu 1998: 66
tor (5) Toy, işe alışkın olmayan insan ya da hayvan (Evcı-Bo.; İs.; Su.; Evcıortakışla-Çr.). "İki üç yaşındaki tor taylara binmek bir maceradır." Sarıyüce 2006: 79
toraman Güçlü, kuvvetli (Evcı-Bo.). "Av, isterse toraman bir kaz olsun, sivri pençelerinin arasındadır artık." Sarıyüce 2006: 108
torgay Serçe kuşu (Kalecikçaya Al.).
torlak İşe alışmamış, genç, toy hayvan (Akçalı-Su.). "Torlak öküz tez kırarmış sabanı / Kör yoksa zararlı buluşma dedim" Arız 2005b: 8
torlanmak Alışmak (Perçem-Al.). "Bazı insan torlanmıştır yalana / Gıybet edip koğlamağa erinmez" (Aşık Hüseyin) Ercan 1991: 110
tortor Motosiklet (İs.).
torlu 1. Bir köy seyirlik oyunu (Gökköy-Çr.). 2. Köy seyirlik oyunlarında üst üste giysiler giyilerek yaratılan tiplene (Külâh-Al.).
toru Koyu kırmızı at donu (Çr.).
toruk (1) Dikkafalı (Çr.).
toruk (2) Doruk (Çr.).
toruk (3) Küçük ekin torbası (Dereyazıcı-Al.).
torukturmak Kararlaştırmak (Çr.).
toruş Bir kağnyı çekemeyen camızlara yardım amacıyla getirilen camızlara verilen ad (Gölet-Ka.).
tosba Kaplumbağa (Palabıyık, Türk-

ler-Çr.). "Tosba tazı ile yarışıyor bak / Eski güzellikler şimdi düş gelir" Özgür 2002: 32
tosbağa Kaplumbağa (Al.; İs.; Su., Büğdüz, Dutçakallı, Eskiekin-Çr.). "Başımdan attığım tosbağa, geldi gene girdi bağa." Yoksul 2013: 114
tosbağa küstere Rende (Ka.).
tosbağı (1) Kaplumbağa (Serban-Çr.). "Yağmurda kalmış sinekçesine Tosbağı kütüğe sinmeniz neden" Koçak 1980: 294
tosbağı (2) Tıkanan suyollarını, künkleri temizlemekte kullanılan birbirine sarılmış telis parçaları (Çr.).
tosba paklası Pişirilerek yenen bir çeşit ot, yaban baklası (Çalyayla-Çr.).
tosbasoluğu Azıcık dinlenme (Çr.).
tosboo Kaplumbağa (Yağcılar-Ka.).
tosga 1. → toska (Aşağıfındıklı-Su.). 2. Domuz yavrusu (İs.).
toska İki üç yaşında genç manda (İbik-İs.; İncesu-Su.).
toslak Solunum güçlüğü çeken yaşlı kimse (Çr.).
toslumbağa Kaplumbağa (İs.).
tosmak Odun kütüğü (Çr.).
tosmuk Darılan, küsen (Çr.).
tosnumak Küsererek bir köşeye büzülüp oturmak (İs.).
tospağa Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).
tostopalak Yuvarlak, top gibi (İs.; Çr.).
tostos (1) 1. Yüzü gülmeyen, somurtkan (İs.). 2. Şişman çocuk (Su.).
tos tos (2) Güçlülükle soluk almak için (Çr.).
tosulamak Güçlülükle, hırıltılı soluk almak, burnundan solumak, öfkelenmek (İs.; Çr.). "Danın'ın da-

nası ibi tosulayıp durma.”
Yoksul 2013: 226

tosul tosul Bir yere sıkıştığında ya da canı daraldığında sesli olarak alınan soluk (İs.).

tosun İki yaşında öküz (Çr.). “Sarı tosunları Ahmet’e bağışladığını söyledi.” Tahir 2006: 9

tosurdamak Güç, hırıltılı soluk almak (Çr.).

tosya kuşağı Bele sarılıp arasına öteberi koymaya yarayan yün kuşak (Göcenovacı-Çr.). “Bir Laz yapısı uydurmuş, Tosya kuşağının arasına yerleştirmişti.” Gümüş 1977: 73

tosya pazarı Pazartesi günü (Bademce-Ka.).

tot 1. Hokey oyunu gibi değnekle yuvarlak bir taş vuruşla oynanan bir oyun (Su.). 2. Bir taşın üzerine dikilen hedefin uzaktan sopalarla vurulması esasına dayanan çocuk oyunu (Gölet-Ka.). 3. Silindirik, bazen de dairesel yapılı cisimlerin genel adı (Gölet-Ka.).

tot çevirme Topaç çevirme oyunu (Gölet-Ka.).

tottirik Yeğni, hoppa (Çr.).

totuş Yüzü gülmeyen, somurtkan (Çr.).

toyga → toyga (Çr.).

toy 1. Acemi, yol yordam bilmeyen (Evcı-Bo.; Dutçakallı, Eski-Çr.). 2. Yeni yetişen delikanlı (Su.). “Toy oğlan, ağalığı yüzüne gözüne bulaştırdı.” Tahir 2006: 169

toyağa Kısa, kalın değnek (Çr.).

toyah Sopa (Çr.).

toyahal Sopa (Çr.).

toyga Süzme yoğutla yapılan üstüne tereyağı ile nane dökülerek yenen bir çeşit çorba; tarhana çorbası (Aşağıfındıklı-Su.; Eski-

ekin, Mustafaçelebi-Çr.). “Kalınsaz’ın naneli toyga çorbası ünlüdür.”
Sarıyüce 2004: 73

toygaası Tarhana çorbası (Külah-Al.; Yazır-Bo.; Aşağıfındıklı-Su.). “Yediği toyga aşı / Diktir bükülmez başı” Aytekin 2003: 179

toy geldi Kadının ikinci evliliğinde koca evine götürdüğü çocuk (Su.).

toyha Yayla çorbası (Dutçakallı-Çr.).

toyhana Düğün yeri (Kayı-Çr.). “Toyhanada kız saraflanmaz.”
www.ahiskalilar.net

toyka Yoğurtlu pirinç, buğday ya da bulgur çorbası (Saray-Çr.).

toylamak Ağırlamak (Perçem-Al.; Büyükerikli-Uğ.). “Hak için yedirir helal malından / Cömert açığı toylamaya erinmez” Ercan 1991: 109

toyuk aşı Bir tür yemek (Gökçeğaç-Uğ.; Karadona-Çr.).

tozak (1) 1. Renkli iplerden yapılan ponpon, püskül (Alacahüyük, Yeşilyurt-Al.; Çr.). 2. Fes üzerine çeşitli renklerde tavuk teleği, poşu, ayna kullanılarak hazırlanan gelin başlığı (Kamışlı-Su.; Dutçakallı-Çr.). “Ben seni alacağım / Tak başına tozağı” Aytekin 2003: 31

tozak (2) Kavak ağacının ilkbaharda her yana yaydığı pamuk benzeri tohumu (İs.).

tozak (3) Tipi sırasında rüzgârın daha önce yağmış karı yeniden havalandırması (İs.).

tozak (4) Fırıncıların pezi yapışmasını diye serdikleri kepekli un (İs.).

tozak (5) Kuruya yakın, nemli olmayan toprak (Âşıkbü-Ös.). “Mısırı dıkız toprağa, fasulyeyi tozağa ekeceksin.” Arslaner 2016: 263

tozalamak İnce ince kar yağmak

(Çr.).

tozlanu Harman artığı taneler, toz toprağa karışmış tahıl taneleri, tozlanu (Âşıkbü-Ös.). “Bir çuval tozlanudan beş kilo çeltik çıkmadı.” Arslaner 2016: 263

toz tolan Döküntü, süprüntü, toz toprak (Âşıkbü-Ös.). “Yukardan bir saman boşaltırlardı, evler bir hafta toz tolan içinde kalırdı.”
Arslaner 2016: 263

tozutma kullanmak Yapılmakta olan işi bozmak (Çr.).

töbe Tövbe (Palabıyık, Serban-Çr.). “Hele şu işçiyile töbe yürümez / Kimi moruk, kimi kürük patiron”
Özgür 2002:91

töhmürüklü Sürekli öksüren, solunum güçlüğü çeken kimse (Çr.).

tök (1) Alevi (Çr.).

tök (2) Aşığın tümsek yanı (Çr.). “Sahaların çık ya da tök tarafları taşlara sürtülerek hafifçe düzeltilir.”
Çorumlu 2009: 589

tök (3) Hindi (Os.).

tök (4) Ters, saygısız, kaba kimse (İs.).

tök durmak Aşık oyununda aşığın uygunsuz durması (Çr.).

tökecek Ayağı engele takılıp sendelemek, düşer gibi olmak (İs.; Os.). “Öyle bi tökecidim ki, az daha düşeyazdım.” Kerman 1997: 74

tökesemek → tökecek (Kilimli-İs.).

tökeşmek → tökecek (İs.).

tökezimek → tökecek (Serban-Çr.). “Tökezimekle at ayağı kesilmez.” Koçak 1980: 9

töktök Hindi (Çr.).

tökülcümek Tökezlemek (Âşıkbü-Ös.).

tök vurmak Aşık oyununda hedefi bulmayan vuruş (Çr.).

töllek (1) İshale tutulmuş (İs.; Çr.).

“Bi töllek dana bi sürüyü boklar.”
Kerman 1997: 26

töllek (2) Korkak, cesaretsiz (Obuk-Do.; İs.).

töllemek Pisleme (Çr.). “Cayır cayır yellediler, donlarına töllediler.”
Caferoğlu 1994b: 113

tölüm İşin ustası olma (Al.).

tölümünü bilmek İşin ustası olmak, kolay yolunu bilmek (Çr.).

tömbek (1) Gelin çıkarken başına konan süslü sepet (Çıkrık-Çr.).

tömbek (2) 1. Çıkıntı, yüksekçe yer (İs.). 2. Şiş karın (İs.).

tömbüldek Taşkın davranan kimse (Çr.).

tömbüldemek Yere tam oturmak, sallanmak (İs.). “Testi tömbüldeyip duruyor.” Tdk 1993: 3980

tömsek Kabarık, tümsek (Çr.).

töm töm (1) Atılan tabanca sesi için (Çr.).

töm töm (2) Yaşlıların yürüyüşü için (Çr.).

tömürüklü Öksürüklü (Çr.).

töngel Muşmula (Çr.).

töngüldemek Yaşlılıktan boynu çöküp omuzları çıkmak, kamburlaşmak (Çr.).

töre Düğünde geline ya da başkalarına verilen armağan, bahşiş (Yeşilyurt-Al.; Evcı-Bo.). “Erkekler ellerini öpmeye gelen kıza törelerini takarlar.” Yöndem 1983: 15

töremek Çoğalmak, türemek (Kalecik-Me.; Karakaya-Su.; Eski-Çr.). “Yürü güzel yürü töremiyessin / Kör olsun gözlerin göremiyessin” Akbaş 1983: 75

törlek 1. → töllek (1) (İs.). 2. Bağıracağı bozuk, sürgün olmuş kimse (Çr.).

törlemek → töllemek (Os.; Çr.).

törtör (1) → töllek (1) (İs.).

törtör (2) İki tekerletli motorlu taşıt (Çr.). "Komşuların törtör dedikleri küçük bir motorsikletle gelir." Güven 2017: 120

töslemek Kavga edenleri ayırmak (Çr.).

tösmek Kesilmiş ağacın toprakta kalan bir kısmı yüksekliğinde kökü (Çr.).

töt Topaç (Os.).

töymüklemek Yaşlanarak öksürüklü, hastalıklı olmak (Çr.).

töymüklenmek Kocamak, yaşlılıktan güçsüzleşmek (Çr.).

töz Kulağın arkası (İs.).

tözsüz 1. İnancsız (Dutçakallı-Çr.).

2. Yersiz konuşan ya da davranan kimse (Dutçakallı-Çr.).

Trakya Bir halk oyunu (Çr.).

tren yolu 1. Bir boncuk örgü motifi (Su.). 2. Bir çeşit iğne oyası (Çr.).

trokman Mezarın yan bölümü; sapıtma (Su.).

tuç Tunç (Çr.).

tufranda Yeni, taze, turfanda (Çr.).

tuğ Kamışın tepesindeki püskül (Çalyayla-Çr.).

tuğelemek Yerden sürükleyerek uzağa atmak (Os.).

tuğlu sarka Gümüş, altın simli motiflerle işlenen, düğünlerde giyilen giysi (Çr.).

tuhla Tuğla (Esentepe-İs.). "Çiharsın tuhlanın üsdüne." Abaz 2004: 117

tuhran Testi biçiminde kulplu yayık (Çr.).

tukmük Tükürük (Gökköy-Çr.).

tüla (1) Tuğla (İkpinar-İs.). "Tüla altını arayıkene elime geçdi." Abaz 2004: 123

tula (2) Beşer kişilik iki grup

arasında kayışlarla oynanan bir çocuk oyunu (Çr.). "Tula oyununa başlamadan önce eş seçimi yapılır." Oğuz 2006b: 37

tula (3) Yüz, yanak (Bademce-Ka.).

tuluk (1) Pekmez, peynir, yağ gibi şeyler koymaya yarayan ya da yayık olarak kullanılan deri, tulum (Me.; Dutçakallı, Küçükpalabıyık-Çr.). "Ağanın adamları şişirilmiş deri tuluklarla bu adalara geçer." Tahir 2008: 173

tuluk (2) Yanakları dolgun kişi (İs.; Su.).

tuluk (3) Çok yiyen ya da çok içen kimse (Karagöz-Çr.).

tuluk (4) Kuyudan su çekilen ağaçtan kova (İs.).

tulum Kadın giysisi (Çampınar-Os.).

tulumbalı Ceketlerin önüne yapılan bir tür işleme (Çr.).

tulunmak Ayın ya da güneşin batması (Çr.).

tulup Eğrilecek duruma getirilmiş tiftik topu (Çr.).

tuman Don, pantolon, şalvar (Külah-Al.; Aşıkbükü-Os.; Kamışlı-Su.; Dutçakallı, Gökköy, Sarimbey-Çr.). "Deli kızın tumanı, yüce dağın dumanı." Yoksul 2013: 231

tumayı Rastgele (Os.). "Yerleri ayaklarımızla yoklayarak tumayımıza gidiyoruz." Saraçer 2000: 371

tumayına gitmek Nereye gittiğini bilmeksizin gitmek (Os.). "Bizimkiler tumayına gidiyorlar yine de." Saraçer 2000: 365

tummak Suya batmak, dalmak (Su.). "Irmağa bir tumdu bir daha görünmedi." Yoksul 2013: 386

tumman Uzun don, iç donu, şalvar (Su.; Ovasaray-Çr.). "Alışmadık gıc tumman dutmaz." Kerman 1997: 32

tump Tarlalar arasındaki sınırı

oluşturan yükselti (Göcenovacı-Çr.). "Tumpa oturup sigarasını tükenene arkalarından baktı Eyüp." Gümüş 1977: 88

tumuşmak Herhangi bir yere

kafayı sokmak (Su.). "Ortada seri bir yatak var, tumuşmuş vaziyette içinde birisi yatıyor." Uçakçı 2006: 213

tuncukmak Körelmek, sönmek, donuklaşmak (Çr.).

tundurmak Ayna gibi nesnelere parlak yüzüne üfleyerek buğu yapmak (Çr.).

tunna Bol, çok (Çr.).

tuntur Yeni, temiz, düzenli giyinmek (Kavşut-Su.). "Bu köyün insanları hep tuntur giyiniyor." Tdk 1993: 3993

tura (1) Kadın feslerinin önünde bulunan süs (İs.; Evcioptakışla-Çr.). "Kıstıyı mı soruyon; yoksa turaları mı." Benice 2002: 115

tura (2) 1. Bir çocuk oyunu (Ka.). "Birdirbir, a gızım, tura oyunları oynanır, çingırışağa binilirdi." Dbk 2003: 80.

2. Yetişkinlerin güyaönü toplantısında oynadığı bir oyun (Çr.). "Damadın vekili olurduk, damat tura dayağı yemesin diye." Ozulu 2016: 60.

turalamak Saçı iplik, inci, altın dizisiyle birlikte örmek (Akçalı-Su.). "Selmani'yi turalarsın / Suç bende mi sende mi ki?" Arız 2005a: 80.

turap (1) İlkel bir ayaklık (Su.).

turap (2) Yerleri silmek için kullanılan bez (İs.).

turnadili Uzun taneli bir çeşit buğday (Gökçam-Su.; Sarimbey-Çr.). "Üveyik, Rus, deli buğday, devediş, alkara kılçık, turnadili yetiştirilmektedir." Çorumlu 2009: 1445

tuşu vurmak Tuşu yapmak

(Çalyayla, Konaklı-Çr.).

tuşu Kavungillerden, yumruk iriliğindeki meyvesi çok güzel kokan; ama yenmeyen bir bitki, şamama (İs.).

turukturmak Suyu dinlendirerek bulanıklılığını gidermek, durultmak (Çr.).

tusma Büzülme, saklanma (Su.).

tusmuk Yumruk (Kamışlı-Su.).

tuşma 1. Yumruk (Karadona-Çr.). 2. Yumruk vurma (Os.).

tuş olmak Karşılaşmak, rastlaşmak (Çr.).

tut Dut (Al.).

tuta Meyveleri elle toplama işi ya da el ile toplanmış meyve (Çr.). "Bu meyveler tuta mıdır?" Tdk 1993: 3997

tutacak → tutak (2) (Alacahüyük-Al.).

tutak (1) 1. Saban, tapan gibi tarım araçlarının elle tutulan yeri (Alacahüyük, İshacı, Kıcılı-Al.). "Sabanın tutağına yapışan el aç kalmaz." Yoksul 2013: 549 2. Tırpan sapının ortasında bulunan yarım biçimindeki küçük ağaç parçası (Büyükdivan-Çr.).

tutak (2) Sıcak kapları tutmak için kullanılan örgü ya da bez parçası, elbezi (Alacahüyük-Al.; Su.; Çr.).

tutalga Sara hastalığı (Çr.).

tutalık → tutalga (Çr.).

tutam Demet, bir avuçluk (Su.). "Nihayet sarığına sokulmuş tutamı aldı, alayın ortasına attı." Çorumlu 2009: 92

tutamak Kılıcın elle tutulan yeri (Çr.). "Kabzasının tutamak kemikleri düştüğünden, buraya kara çaput sarılı..." Tahir 2008: 82

tutarak → tutalga (Çr.).

"Bir hastanenin doktorları başına birikti de, tutarağı savuşturamadı."
Tahir 2004: 144

tutaya → tuta (Çr.).

tutkap Polis, jandarma (İs.). "Tutkaplar geliyor." Tdk 1993: 3999

tutkun Ana, baba gibi kimseye bağlı, düşkün (Çr.). "Göçmen mahallesinin tutkunluğu da hesaba katılmak gerekti." Tahir 2004: 362

tutmaç aşı Üstüne kavrulmuş kırkırdak dökülerek yenilen bir çeşit hamur çorbası (Büyüklük-Çr.). "Herkes tutmaç aşı yapıyor; ama..." Yoksul 2013: 376

tutu (1) Güvey evinden gelin evine gönderilen ilk armağan (Çr.). "Karnefilim al beni / Yare tutu sal beni" Ertekin 2006:69

tutu (2) Papağan (Çr.). "Alakise yekta her kamu söze / Tutu adam gibi söylüyor ey can" Çorumlu 2009: 1264

tutucu Tutumlu (İsahacı-Al.). "Zengin, çalışkan, biraz da mal canlısı tutucu bir kişiydi." Arısoy 1970: 62

tutuk Utangaç (Çr.). "Ben bu Civanşah oğlamı tutuk görmekteyim."
Tahir 2004: 48

tutuşlamak İki kişinin arasını açmak, birbirine karşı kıskırtmak (İs.).

tuvalek gafa Cıbrır kafa (Su.).

tuvallamak Yuvarlamak (Al.).

tuvarlak Yuvarlak (Su.).

tuvarlak aşı Salçalı bulgur köftesi (Su.).

tuyamiya Yaklaşık olarak, aşağı yukarı (Aşağıfındıklı-Su.). "Pirinci tuyamiya verdim, fazla, noksan talihinize." Tdk 1993: 4002

tuygun Bir kimsenin genç, güzel, varlıklı zamanı (Çr.).

tuymaya Bilmeden, ezbere, rast gele (Çr.). "Tuymaya konuşma, biliyorsan konuş." Yoksul 2013: 612

tuyumuna Rastgele yapılan iş (İs.).

tuyum Ezber (Çr.). "Tuyuma konuşma la. Heç olur mu öyle?"
Özçatalbaş 2002: 130

tuyumlamak Ezberlemek (Çr.). "Oyun esnasında söylenecek deyimlerin de önceden tuyumlanmış olması lazımdır." Çorumlu 2009: 1228

tuyumuna Uluorta, gelişigüzel, bilir bilmez, özensizce, düşünmeden, ezbere (İs.; Bademce-Ka.; Âşıkbükü-Os.; Karadona-Çr.). "Olay hakkında tuyumuna konuşma."
Arslaner 2016: 263

tuzdağın olmak Tuz taneleri kadar küçük parçalara bölünerek dağılmak (Gölet-Ka.). "Şekerlik çocuğun elinden düşünce tuzdağın oluverdi." www.golet.tr.gg/

tüfe Dokuma tezgâhlarında tarağı tutan, mekik ipliklerini sıkıştırırmaya yarayan araç (Al.).

tügdürmek Yere değıdirmeden uzağa fırlatmak (Os.).

tügelemek Yerden sürükleyerek uzağa atmak (Os.).

tüğmek Salıncakta sallanmak (Âşıkbükü-Os.).

tüğmeklenmek Bir yere tutunarak sallanmak, aşağıya sarmak (Âşıkbükü-Os.). "Koskoca delikanlı anasının eteklerine tüğmeklenmiş, beni bırakma diye ağlıyor."
Arslaner 2016: 263

tüğmen Tavuğun başındaki kabarık tüy, tepelik (Su.; Çr.). "Güvercin zikreyler insanı sever / İbibik vird eyler tüğmenin eğer"
Çorumlu2009: 1265

tüğül Meyve ya da sebzelerin sapları birleştirilerek yapılan demet (Âşıkbükü-Os.). "Nar tüğülü, mısır tüğülü." Arslaner 2016: 263

tükan Dükkan (Su.).

tüken Dükkan (Karkın-İs.; Çalyayla-Çr.). "Bi tükenin onünde görüvermiş." Çorumevi 1996: 23

tükenti Son, bitim (Çr.). "Turşunun tükentisine rastladım."
Tdk 1993: 4777

tükmük Tükürük (Âşıkbükü-Os.; Kamışlı-Su.; Çalyayla, Dutçakallı, Kızılpınar-Çr.). "Üstündeki tükümüğü / Yağmur sanan yüzler var"
Ercan 1997: 83

tükmüklü Tükürük saçarak konuşan kişi (Âşıkbükü-Os.).

tülek (1) 1. Kurnaz açığıgöz, düzensiz, fettan (İs.; Su.; Sarimbey-Çr.). 2. Eke, kart, anaç (Küçükpalabıyık-Çr.). "Ey anadan doğma yosmam tüleğim / Kaş göz süzmek töresizlik değil mi?" Ercan 1997: 66

tülek 2) Tüyü dökülmüş kuş ya da kümes hayvanı (İs.).

tülemek (1) Kuş, tavuk gibi kanatlı hayvanların tüy değıştirmesi (İs.).

tülemek (2) Ateşte tütsülemek (Su.).

tüllü Türlü, çeşitli (Çr.). "Bacak gadar boyu var, tüllü tüllü huyu var."
Kerman 1997: 46

tüllü tevür Çok çeşitli (Eskiekin-Çr.). "Döndü tüllü tevür zavzu ekerdi / Kimler geldi, kimler geçti bu koyden" Kurtoğlu 1998: 14

tülü (1) Toprak altında yetişen ak, yumru gövdesi yenilen, ince, yeşil yapraklı bir çeşit bitki (Su.).

tülü (2) 1. → tülüce (İs.). 2. Duvar süsü ya da sedir örtüsü olarak kullanılan tiftikten el dokuması, tüylü (İs.).

tülüce Uzun tiftikten dokunan seccade (Çr.).

tülü milican Yemeği yapılan bir çeşit ot (Çalyayla-Çr.).

tülü tepe Çevresi çıplak, üstü ağaçlı tepe (Çr.).

tülütombalak Şeftali (Bügdüz-Çr.).

tümbek Tepe, tümsek (İs.).

tümen tümen Çeşit çeşit (İs.).

tüney Yok (Me.).

tüpüldemek Yüreğın hızlı hızlı çarpması (İs.).

türkü çğırmak Türkü söylemek (Al.; Su.). "Sesi güldür. Çok güzel türküler çğırrır." Sarıyüce 2004: 56

türlü tevür Çeşitli renk (İs.).

türük Gebe (İs.).

tüssü Türlü ereklerle kimi maddeleri ateşte yakarak duman çıkarma işi, tütsü (İs.).

tütün Duman (Çalyayla-Çr.).

tüydürmek (1) Gizlice kaçmak (Çr.).

tüydürmek (2) Uzağa atmak (Çr.).

tüylütombalak Şeftali (Çr.).

tüymek 1. Görünmeden gitmek, kaçmak (Harunköy-İs.; Os.). 2. Ansızın fırlayıp koşmak (İs.). "Şordan bakdın biri çıkdı çihy hemen ordan tüyerdük." Abaz 2004: 130

tüyübozuk Olması gereken gibi değil, biçimi bozuk (İs.).

U

ucar Belirti, ipucu anlamında, "haber"le birlikte kullanılır (Çr.). "Haber ucar yok."
Tdk 1993: 4019

uclandırma Kalem gibi nesnelere uç yapmak, açmak (Çr.).

uclanmak (1) Filiz uç vermek (Çr.).

uclanmak (2) Yalan, düzenle birinden çıkar sağlamak (Çr.).

ucundan Sebebinden, yüzünden (Yeşilyurt-Al.; Karabayır, Serban-Çr.). "Yavru senin ucundan / Dostuma düşman dedim" Ertekin 1971: 72

ucun ucun Yavaş yavaş, azar azar (İs.; Çıkrık-Çr.). "Borcumuzu ucun ucun veririz." Tdk 1993: 4020

ucut kesit olmak Karşılıklı olarak anlaşmak (Acıpınar-Çr.).

ucuzlamak Ucuzlamak (Su.). "Yavrum sen ne durursun? / Durdukça ucuzursun" Gösterir 2011: 254

uç Üç (İkipınar-İs.). "Uç gun dayımın evünde durduk." Abaz 2004: 125

uçğan (1) 1. Aşırı rahvan yürüyen at (Çr.). 2. Çok uçan güvercin (Çr.).

uçğan (2) Çürük, yumuşak topraklı yar (Çr.).

uçar kuş döner taş Elinden iş gelen, becerikli (Eşençay-Çr.).

uçgan Uçak, tayyare (İs.).

uçgur 1. Uçkur (Çıkrık-Çr.). 2. Çaputtan yapılmış bel bağı (Su.).

uçkun Şiddetle ağlama (Me.).

uçkunmak Bir işe, bir şeye aşırı istek duymak (Çr.).

uçkurluk Uçkur yapmak için kumaşın kıyısından kesilen parça (Çr.).

uçmak (1) Koşmak (Bademce-Ka.).

uçmak (2) Yapının, duvarın çökmesi ya da yıkılması (Çalyayla, İsmailköy-Çr.). "Yar uçtuğu zaman tozar." Güven 2013: 146

uçtum uçtum kaya Boşluğa doğru çıkıntı yapan, üst üste yığılmış, yıkılacak gibi görünen kayalık yer (Çr.).

uçuç böceği Uğurböceği (Su.; Çalyayla-Çr.). "Otlar arasında mor renkli bir uçuç böceği buldu." Sarıyüce 2004: 287

uçun İçin (İs.; Su.; Çr.). "Bana yemeliğim uçun bi şeyler vericâdin he-

eri!" Çorumevi 2000: 18

uçunmak Uykuda ya da uyanıken birdenbire korkmak, korkarak bağırarak (İs.).

ud Utanma, sıkılma (Os.; Akçalı-Su.; Serban-Çr.). "Talipleri çeksin onun udunu / Molla Hasan oğlu Al'e-fendi'nin" Koçak 1980: 339

udlu Namuslu, adaplı (Su.).

udyeri İnsanın üreme organı (İs.).

ufak (1) Ekmek kırıntısı (Çalyayla-Çr.).

ufak (2) 35'lik rakı (Çr.).

ufamaç → omaç (Su.). "Yavanımı yaşa say / Bölüş ufamacımı" Aytekin 2003: 156

ufarak Ufakça, az ufak (Evcı-Bo.). "Ufarak, sırttan yere basıkçaydı." Sarıyüce 2006: 72

ufra → uğra (Os.; Gökçam, Kamışlı-Su., Dutçakallı-Çr.).

ufunet Öfkeli tavır, zarar veren taşkınlık (İs.).

uğmak Ovalamak (Bademce-Ka.).

uğmek Ağaçta çiçeğin açıp meyvenin olduğu ince dal (İs.).

uğra Yufka açılırken, hamurun tahtaya yapışmaması için kullanılan kalın un (Ka.; Os.; Su.; Beydili, Ovakarapınar-Çr.). "Gelini koştı elinin uğrasıyla." Gümüş 1977: 63

uğrak İnme türü hastalıklara verilen ad (Su.; İsmailköy-Çr.). "Yele uğrağa doktor ne yapsın lan." Güven 2013: 241

uğrak yeri İnsanların toplanıp konuştukları yer (Su.).

uğralamak (1) Yufka yapılırken yapışmaması için altına üstüne un serpmek (Çr.).

uğralamak (2) Tozlanmak (Çr.).

uğru 1. Hırsız, yol kesen (Sarimbey-Çr.). "Yavuz uğru kesilip ev sahibini yıldırarak..." Tahir 2004: 154

2. Uğursuzluk, kötülük (Su.; Sarimbey-Çr.). "Bir gönül uğrusun öldüremedim / Çok ikrar eyledim bildi-remedim" Çimen 2005a: 34

uğrulamak Çalmak, aşırarak (Çr.). "Şunun bunun ekinine mi girdi, oğlak moğlak mı uğruladı." Tahir 2007: 330

uğrun Gizli (Külâh-Al., is.; Arpalık, Çalyayla, Dutçakallı, Serban-Çr.). "Bizden uğrun kaçak işi tutmanın utancını savuşturamadı." Tahir 2004: 193

uğrun uğrun Gizli gizli, içten içe (İs.; Çıkrık, Sarimbey, Serban-Çr.). "Anasından bellemiş / Uğrun uğrun gezmeyi" Gösterir 2011: 169

uğrunu kesmek Yolda giden kimsenin önünü kapatmak ya da önünden geçmek (Çalyayla, Eskiokin-Çr.). "Ben Abuzer Ağa'mın uğrunu kesmem." Tahir 2006: 275

uğrünmek (1) Sallanmak (Su.). "Uğrünerek geliyor." Uçakçı 2006: 374

uğrünmek (2) Kuru pasta gibi yiyeceklerin ağızda eriyip yok olması (İs.).

uğu Baykuş (Çr.). "Bayırdan inerken yolda bir uğuşu gördük." Demiryürek-Ozulu 2017: 139

uğundurmak Bayılmak, kendinden geçirmek (Çr.).

uğunmah → uğunmak (İncesu-Su.).

uğunmak (1) 1. Çok ağlamaktan, çok gülmekten ya da acıdan kendinden geçmek, bayılmak (Külâh-Al.; Os.; İncesu-Su.). "Uğuna uğuna kendilerinden geçtiler." Sarıyüce 2004: 239.

2. Nefesi kesilmek (Gökçeagaç-Uğ.; Karadona-Çr.). 3. Esef etmek (Göcenovacığı-Çr.). "Ben şimdi misafirlerle ne pişireceğim diye uğunuyordu." Çorumlu 2009: 1654.

uğunmak (2) Çok hızlı dönen

topaç için kullanılır (Külâh-Al.).

uğur Yolda giden bir kisenin ya da aracın önü (Gökçam-Su.; Çalyayla, Göcenovacığı-Çr.). "Bebelere kağının uğruna seğırtiştir köye girecek yerde." Gümüş 1977: 115

uğur iti 1. Avcının yanında taşıdığı av köpeği (Çr.). 2. Uğur getirdiğine inanılan kişilere şaka yollu söylenen söz (Çr.).

uğurlamak Gizlemek, saklamak (İsahacı-Al.). "Duvarın dibinden sürdüm izini / Uğurlamış köpeklerin gözünü" Arısoy 1970: 64.

uğurluk Önlük (Külâh-Al.).

uğut (1) Kuru (Çr.).

uğut (2) Çimlendirilmiş buğdayın ezilmesi sonucu elde edilen suyun, kaynatılması ile hazırlanan bir tatlı (İsahacı, Koçhisar-Al.). "Gelin bacılıklar uğut vuralım / Üç çinik buğdayı suya koyalım" Arısoy 1970: 72.

uğünmek (1) Eğimi fazla yerde, toprağa oturarak aşağıya kaymak (İs.).

uğünmek (2) Acıyla kıvranıp inlemek (İs.).

uğünmek (3) Toprağın ya da yığılı bir ürünün tepe kısmının kayarak aşağı inmesi (İs.).

uğütmek (1) İştahla yemek (İs.).

uğütmek (2) Çalmak, ortadan kaybetmek (İs.).

uhut → uğut (Külâh-Al.).

ukcur Şalvarın, iç çamaşırın aşağı kaymaması için iplikten yapılan bağ (İs.).

ulâ (1) Genellikle erkek çocuklar için kullanılan "ulan" sözünün Çorum ağzında aldığı biçim (İs.; Gökçam-Su.; Sarimbey-Çr.). "Ulâ! Emme de ödlâmişin heeri!" Kerman 1997: 26.

ula (2) Parça ip (Çr.).
ulak (1) Ek, parça, yama (Dutçakallı -Çr.).
ulak (2) Haberci (Su.). "Ulağı görmesiyle bulaşık bir iş olduğunu ossaat bilmiş..." Tahir 2004: 80.
ulam ulam olmak Sürekli istemek, çok yalvarmak (Çıkrık-Çr.). "Ulam ulam oldu da yine söylemedim." Tdk 1993: 4784.
ulaşdırmak Nişanlamak, söz kesmek (İs.).
ulaşuk Nişanlı, tevkirli (İs.).
ulgun Çürümüş, içi kokmuş sebze meyve (Su.).
ulu ağaç Ardiç ya da çınar ağacı (Su.).
uluayak Ayakkabıcılıkta en büyük ölçü (İs.).
ulu düğün gecesi Düğünün ikinci günü (Eşençay-Çr.).
uluk (1) Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş (Su.).
uluk (2) Miskin, tembel, pasaklı (Kavşut-Su.). "Kızım sende bu ululuk varken satılmazsın." Tdk 1993: 4034.
uluorta 1. Bir ayakkabı kalıbı (İs.). 2. Kabaca dikiş (İs.). 3. Bir çeşit ayakkabı (Çr.).
uluyol Anayol (Su.).
umaysız 1. Ahmak, bön, işe yaramaz, beceriksiz, aciz kimse (Çr.). 2. Hiçbir şeyden çekinmeyen, korkusuz (Dutçakallı-Çr.).
umma → ummaca (İs.).
ummaca İmrendiği yemeği, nesneyi elde edememekten kimi organlarda şişme ile oluşan bir çeşit hastalık (Çr.). "Oğlan oğlan ummaca / Ettiğini bulmaca" Aytakin 2003: 136.
ummacık olmak Çok istediği bir şey için aşırı sabırsızlanmak

(Su.). "Yârim sabırsızlandı / Oldu hemem ummacık" Aytakin 2003: 43.
ummak İmrenmek, özenmek, beklemek (Karakaya-Su.; Çr.). "İtin ahmağı baklavadan pay umar." Tdk 1993: 4037.
umsuh İmrenme, özenme (Çr.).
umsuk Her gördüğünden uman; umucu (Çalyayla-Çr.). "Her şeye somurtup küsene tomsuk / Her gördüğü şeyden umanaumsuk" Gösterir 2014: 79
umsundurmak Umutlandırmak (İs.).
umsunmak İstemek, dilemek (İs.). "İtin ahmağı, baklavadan pay umsunur." Tdk 1993: 4037
umsuruk → ummaca (Çr.).
umuca Umut etme, bekleme (Çıkrık-Çr.). "Umucası var da bize geliyor yoksa kapımızı açmaz." Tdk 1993: 4785
umucu Bir şey isteyen, bekleyen, uman (özellikle bahşiş için) (İs.).
umulca Beklenen, umulan davranış, nesne (Çr.).
umultmak Sakızı yumuşatarak çiğnenecek duruma getirmek (Su.).
umunca Beklenen, umulan davranış, nesne (Çr.).
unufak Paramparça (Çalyayla, Göcenovacığı-Çr.). "Suçu sunu yok sapı getir harmana, kurut güneşte, gevret... Ondan sonra da çık üstüne, öfele, unufak et." Gümüş 1977: 91
unutma beni 1. Balla tereyağın karışımı (Gökgözler-La.). 2. Ufalanmış kuru yufka üzerine az miktarda yağ eritilip sulandırılmış pekmez ya da şerbet dökülerek yapılan bir tatlı, zügürt baklavası (Beydili, Ovakarapınar-Çr.). "Annemin pekmezden kuru yufka ekmekle yaptığı unutmabeni nasıl

unutulur." Tuluk 1991
uraşmak Uğraşmak, çabalamak (Çavuşoğlu-İs.). "Ben onuynan ne uraşıyım, deliyen" Abaz 2004: 138
urba Giysi (Evcı-Bo.; Eskiekin, Göcenovacığı, Gökköy, Karadona-Çr.). "Urbası hoş, ama içi boş." Yoksul 2013: 617
ureliğin Geçen gün (Al.).
ureluun Dünden önceki gün (Çr.).
urğa → Uğra (İs.; Âşıkbükü-Os.).
organ germe Bahşiş için gelin alayının önüne ip germe (Kamışlı-Su.; İsmailköy-Çr.). "Köyün kadını kız gelin alayının seyrine çıkmış, delikanlılar da dar bir yola organ germişlerdi." Güven 2013: 156
organ yolu Gelin alayının geçebilmesi için yola organ gerenlere verilen bahşiş (Yeşilyurt-Al.). "Düğün başı organ yolunu vererek olu açtırır." Yöndem 1983: 23
urşuk İp eğirmek için kullanılan araç (Kalecikkaya-Al.).
uruf (1) Ruh (Yeşilyurt-Al.; Yazır-Bo.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). "Yalan dünyadan gerçek dünyaya göçüyor, urufu teslim ediyordu." Gümüş 1977: 65
uruf (2) Kozadan çıkmış ipekböceği (Ka.).
uruh Ruh (Yeşilyurt-Al.). "Uruh bir yolcudur yürüyünce / Sana güvenirim İmam Hüseyin" Yöndem 1983: 89
uruk İrk (Su.).
Urum Rum (Âşıkbükü-Os.; Su.). "Urum tohumu!" Yoksul, 2013: 617
urun Gizli, saklı (Çr.). "Urun urun yâr seven bur gun olur belli olur." Caferoğlu 1994b: 122
urup (1) El gergin durumdayken başparmakla gösterme parmağı arasındaki uzaklık (Çr.).
urup (2) Karganın yavrusuna yem vereceği zaman çıkardığı ses (Çr.).

urup (3) Yalan dolan (Ka.).
urup 4) Yunus eriği ya da koruktan yapılan, limon yerine yemlere konulan ekşi (İs.).
uruplu Düzenbaz, yalancı (Ka.).
Urus Rus (Haydar-Al.; Âşıkbükü-Os.; Çr.). "İngiliz'i, Alaman'ı, Urus'u / Neme gerek Fransa'nın Paris'i" Erdugan 2005: 36
uruşmak Vuruşmak (Çr.). "Gızıydılar duruştular, yüzüğü üşün uruştular." Caferoğlu, 1994b: 113
uryan Çıplak (Çr.). "Soyunduk, uryan olduk!" Özçatalbaş 2002: 65
us bahası olmak Bir durumdan, bir olaydan gördüğü zararla deney sahibi olmak, akli başına gelmek (Çalyayla-Çr.).
uslu 1. Yaşlı, sözü dinlenir kişi (Çr.). 2. Akıllı, yaramazlık yapmayan (Çalyayla-Çr.).
ussuz İssiz, تنها (Arslanköy-Çr.).
usta Davul, zurna çalan kimse, çalgıcı (Su.).
ustun (1) Çatı inşaatında aşık adı verilen ağaçların en üstte olanı (Gölet-Ka.).
ustun (2) Kaba, kalın kafalı insan (İs.).
usturuplu Yoluyla, düzenli, derli toplu, ustalıklı (Su.). "Usturuplu ne demek emmi?" Özçatalbaş 2003: 15
usul (1) Sessiz, yavaş (Su.). "Gel.. dedi çok usul. Gel karayılan geç bile kaldın." Gümüş 1977: 152
usul (2) Yakışıklı, güzel (Şekerhacı-Su.). "Dolgun topukların usul boyların / Huride melekte yoktur huy-ların" (K. Sala) Çırakman 1992: 109
usulcam Usulca, sessizce, yavaşça (Su.).
usullanmak Yavaşlamak (Göcenovacığı-Çr.). Elinin devinişi usullandı, gözlerindeki yalın pörsüdü, gönül-

süz gönülsüz uzanmaya durdu salkımlara.” Gümüş 1977: 117

usul usul Yavaş yavaş (Çavuşoğlu, Karkın-İs.; Çr.). “Biraz ben gorum gamıya, biraz sen gorsun usul usul.” Abaz 2004: 141

uşak Hey, yahu anlamında seslenme ünlemi (Çr.). “Hele dur bakalım uşak? Bunun sonu nereye varır?” Tahir 2008: 16

uşakkapan Bir cins akbaba (Çr.). “Uşakkapan yavruyu alınca beşik bomboş kalıverdi.” Yoksul 2013: 618

uşaklık Dölyatağı (İs.; Elvançelebi-Me.). “Çocuğunu düşürmek isteyen kadın uşaklığına çöp koyardı.” Balıkcı 2010: 79

ut Utanma, sıkılma (Os., İncesu-Su.).

utancak Utangaç (İs.). “Kalenin ardı sancak / Bir yâr sevdim utancak” Ertekin 2006: 71

utlanmak Utanmak, çekinmek (Su.).

utlu Utangaç, arlı (İmat, Perçem-Al.; Os.; Çukurlu-Su.). “Edeb öğren şu cihanda utlu gez” Ercan 1991: 107

utmak Oyunda, kumarda kazanmak (Göcenovacı-Çr.). “Bu yıl tam otuz bir yaşıma girdim / Ne uttum oynadım, şöyle bir sordum” (Kurtoğlu) Yakar 2008: 112

utmalı Oyunda kazanılan aşık, daşenek gibi oyun araçlarının geri verilmediği oyun (Çr.). “Bunun şekli oyunun utmalı ya da yekli utmalı olduğuna göre değişir.” Çorumlu 2009: 590

utmuş oynamış Başından kötü olaylar geçmiş, artık uslanmış kimse (Eskiekin-Çr.). “Bu yıl tam otuz bir yaşıma girdim / Ne uttum oynadım şöyle bir sordum” Kurtoğlu 1994: 15

utulmak Oyunda kaybetmek (Çr.). “Yağmura tutulursun / Oynama utulursun” Çağıl 2013: 66

utyeri Edebi yer (Su.).

uva Ova (İs.; Su.).

uvant Düz yüz (Me.). “Kumaşın uvandı.” Tdk 1993: 4047

uvaş keşi Süzgeçten geçirilen üvez meyvesinin köfte büyüklüğünde kurutulmuşu (Bademce-Ka.).

uveç → öveç 2 (Bayat-İs.; Su.).

uvundurmak Bayılmak, kendinden geçirmek (Çr.). “Acısı yüregime çöktü üç gün uvundurmadıkça...” Tahir 2004: 329

uvunmak Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek (Çr.). “Kafasını iki yana sallayarak uvunmaya başladı.” Tahir 2006: 316

uyaca 1. İnsanları korkuttuğuna inanılan düşsel bir varlık (Çal-yayla-Çr.). 2. Sataşkan kimse (Çal-yayla-Çr.).

uyacan → uyaca 1 (İs.).

uyarmak Uykudan uyandırmak (İs.). “Uyarsalar da, şaplağı yetiştirir, dönerim o yana, hırkadak uyurum.” Tahir 2004: 56

uyaroğlu Kolay uzlaşılabilen, geçimli, uysal (İs.; Çalyayla-Çr.). “Söze yatar biliyorduk biz de seni, uyaroğlu biliyorduk.” Gümüş 1977: 84

uydurmak (1) Benzetmek (Su.).

uydurmak (2) Yasak ilişkide bulunmak (Su.).

uyduruk Uydurulmuş (Çr.).

uyhu Uyku (Harunköy-İs.; Çr.). “Uyhuya dalıca sırada adamın sesi gelmiş.” Çorumlu 2000: 18

uyku semesi Uyku sersemi, uyku sersemliği, yarı uykulu (Çalyayla, Göcenovacı-Çr.). “Bir sayırtı oldu, gözümü açtım, uyku semesi ne olduğunu bilemedim.” Çorumlu 2009: 1650

uylak Israrcılık (Su.).

uylamak Üstelemek, sıkar bi-

Ü

çimde sürekli üstüne düşmek (Su.; Çr.).

uylaşmak Uzlaşmak, anlaşmak (İs.).

uylaştırmak Uzlaştırmak, anlaş-tırmak, ara bulmak (İs.).

uyluh Sığır gibi hayvanlar da bacak (Çıkrık-Çr.).

uymak Çatmak, sataşmak, kavga başlatmak (İs.; Gölet-Ka.; Âşıkbü-kü-Os.; Çr.). “Ama önce o bana uydu.” www.golet.tr.gg/

uyra Rüya, düş (Ka.).

uyran Çıplak, üryan (Göcenovacı-ğı-Çr.).

uyuntu Kişiliksiz, onun bunun ardına takılan, serseri, tembel, uyuşuk insan ya da hayvan (Yenişihlar-Ba.; Çr.). “Uyuntunun teki, elinden hiçbir iş gelmiyor ki.” Yoksul 2013: 619

uyuntulu → uyuntu (İs.).

uyuşturma İncir tatlısı (Ka.). “İncir uyuşturması ağızlara layıktır.” Dbk 2003: 92

uyutku Yoğurt mayası (Kalecikka-ya-Al.).

uyutmak Yoğurt yapmak için sütü mayalamak (Çr.).

uzanmak Gitmek, ulaşmak (Çr.).

uzun oturmak Yarı yatmış durumda oturmak (Çevreli-Al., Çal-yayla-Çr.). “Saygı göstereceğin kişinin yanında uzun oturulmaz.” Yoksul 2013: 558

uzun urgan Eskiden 5-20 arası çocuğun düz bir alanda oynadığı eğlenceli bir oyun (Çr.).

übübük İbibik (İs.).

ücar Haber (Çr.). “Billa ücarım yok emmoğlu...” Gümüş 1977: 147

üce Yüce (Alacahöyük-Al.).

ücum Saldırı, hücum (Göcenovacı-ğı-Çr.). “Kolunu kestirmiş, kan damlıyor tıp tıp. Saralım, edelim dememe kalmadı, ücum etti o halıyanan.” Gümüş 1977: 59

üçük Cıvcıv (Çr.).

üçayak (1) Bir çeşit bar, oyun (Çıkrık, Örencik-Çr.).

üçayak (2) Sap yüklemeye yarayan, üç çatallı tarım aracı, anadut (İs.). “Tırmık, yaba, üçayak gibi ahşaptan aletlerin üretildiği arastaya Sallerbaşı deniyor.” www.evvelzamanda.blogspot.com

üçburma Bir çeşit bilezik (Çr.). “Suna yârim gelince / Takarım üç burmayı” Gösterir 2011: 140

üçdaş Cüz oyunu (Su.).

üçellik Çocuk ayakkabılarında, 24-25 numaraya karşılık gelen ölçü (İs.).

üçetek Eskiden erkeklerin, şimdi kimi köylerde kadınların giydiği bir çeşit giysi (İs.; Su.; Çıkrık-Çr.). “Gulufe Nene, hep üç etek dedikleri giysi giyerdi.” Güven 2013: 112

üçgül Yabanıl yonca (Evcı-Bo.). “Al gelincikler, sarı koyungözleri, tırfiller, üçgüller birbiri içindeler.” Sarıyüce 2004: 34

üçlemek Tarlayı üçüncü kez sürmek (Dutçakallı-Çr.). “Rençper isen tarlayı üçle, malcı isen yaylada kışla, mühlüz olayım dersen uykuya başla.” Türkoğlu 2007: 170

üçoturum Çorum’un yerel do-

kuması kenefinin bir çeşidi (Çr.).
üçük Tarlaları koruduğuna inanılan ruh (Çr.). “Üçük Günü’nde çocuklar ev ev dolaşır yağ, yarma, un toplayarak şu tekerlemeyi söylerler.” Oğuz 2006a: 11
üçürdüm Üçte bir pay (Çıkrık-Çr.).
üfelemek Başparmakla gösterme parmağı arasında ezme, ufalama (İs.; Çıkrık-Çr.).
üfelik Efelek (Gökköy-Çr.).
üfelmek Yavaş yavaş küçülme (İs.). “Şu çocuk ne kadar gülbüzdü, gittikçe üfeliyor.” Tdk 1993: 4058
üflez Zayıf, cılız (İs.).
üflük 1. Isık (Çopraşık-Al.; Çıkrık, Gökköy, Teslim-Çr.). 2. Nefes, soluk (Dutçakallı-Çr.). “Kavalın sesi üflükten sonra gelir.” Türkoğlu 2007: 164
üfrüntü İnce toz (Çr.).
üfürmek Üflemek (İs.; Çalyayla-Çr.).
üğlek Az ıslak toprak (Çr.).
ügmek Ağaçların meyve olan en uç dalları (İs.).
üğürmek Sallamak (Çr.).
üğürmük → üğürunbeç (Çr.).
üğürunbeç Beşiğin üstünde, örtüyü yüksek tutmaya yarayan ağaç kol (Su.).
üğürne üğürne İki yanına sallanarak (Çr.). “Elekci gelse de bir kalbur alsam / Üğürne üğürne öllük elesem” Çorumlu 2009: 1078
üğürmek Salına salına yürümek (Çr.). “Bellek yap üğürun de gel Gözüme görün de gel” Aytekin 2003: 39
üğü Kartal büyüklüğünde, gözleri gündüz görmeyen yırtıcı kuş, baykuş (Çr.). “Kumru öttüğünde inliyor sağlar / Üğü derviş gibi hu çeker her an” Çorumlu 2009: 1264

üğüüm üğüüm Ağır ağır, yavaş yavaş (Çr.). “Kar yağar üğüüm üğüüm Elinde altın güğüüm” Ertekin 2006: 69
üğünmek (1) Bir yerden kayarak aşağıya doğru akmak (Çr.). “Biraz sonra Kayabaşı’na varacak, ta aşagılara üğünecek sularla birlik.” Gümüş 1977: 94
üğünmek(2) Kendinden geçinceye değin ağlamak (Çr.). “Üğüüm üğüüm üğünesice, dövüm dövüm dövünesice.” Oğuz 2007a: 60
üğütmek (1) 1. Öğütmek (Bademce-Ka.; Çr.). 2. Ezmek, lokma durumuna getirmek (Çr.).
üğütmek (2) Öğütmek (Çr.).
ülbürde Gelinin başına ayna, telek, poşu ile yapılan süs (Dutçakallı-Çr.).
ülefe Herkese bolca dağıtılan bahşiş, padişahlara özgü ikram (Os.).
üleriki Önceki (Su.).
üleş (1) Hayvan ölüsü, leş (Küçükkeşlik-Al.; Akçalı-Su.; Çalyayla, Serban-Çr.). “Aşgımızın üleşini gohutma Götür bi gayadan at bundan kelli” Gösterir 2008/84: 11
üleş (2) Pay (Su.; Çr.).
üleş gibi Pis, kötü kokan (Al.).
üleşmek Paylaşmak, bölüşmek (Tanrıvermiş-Me.; Os.; Dutçakallı-Çr.). “Bir yorganı üç kişiyle üleşir Kahveyle han köşesinde eğleşir” (Körhasan) Ercan 1991: 377
üleştirmek Bölüştürmek, paylaştırmak (Çr.). “Parasını bi tamam toplayıp kasaya biriktirsin, hafta başı millete metelik sektirmeden üleştirsin.” Tahir 2007: 262
ülgüdür 1. Beden (Çerkeş-Ba.), 2. Varlık, cisim (Çerkeş-Ba.).
üllüğün körü → üllün körü (Çr.).
üllün körü Hakaret sözcüğü, elinin körü körü (Çr.).
üllüz Cılız, işe yaramaz, güçsüz

(İs.).
üllüğünü sıkamak Boğazını sıkamak, aceleci davranmak (Çr.).
ülüngür (1) Eski, yıpranmış nesne (Çıkrık-Çr.).
ülüngür (2) Güçsüz, beceriksiz, pis kimse (Çr.).
ülüzger Rüzgâr (Göcenovacı-Çr.). “Bizim gibi çürük ağaçlar olduktan kelli çok ağaç devirir o ülüzger daha...” Gümüş 1977: 137
ümüdünaya Evren (Os.).
ümüğünü sıkamak Boğazını sıkamak (Os.).
ümük Soluk borusu, gırtlak, boğaz (Oğ.; Os.; Çr.). “Borçlunun ümüğünü yakalamış, sıktıkça sıkıyor.” Yoksul 2013: 158
ümüt Umut (Evcioctakışla-Çr.). “Ümüdüm var bu kara gün bitecek Gerçek yolun bu çektiği yetecek” Şahadoğru 1995: 121
üner Hüner, beceri (Kalecikkaya-Al.).
ünlemek İlenmek, kargışlamak (Sincan-Al.). 2. Çağırarak, seslenmek (İsahacı-Al.; Başpınar-Os.). “Diğer eve geçen eşine “Geeyz Fadime” diye ünledi.” Arısoy 1970: 93
ünneşmek 1. Seslenmek, bağırarak (Al.). 2. İlenmek (Çr.).
üntüz Anlaması kısa, tembel (Me.).
üntüzlenmek Yavaş davranmak, oyalanmak (Külâh-Al.; Me.). “İşine bak üntüzlenme.” Koşay-İşitman 1932: 402
ünüpüs Minibüs (Dereköy-Çr.).
ünü tünü Ses, bilgi, eser, iz (çoktan görünmeyen kimse için) (Çr.). “Ünü tünü kalmadı.” Tdk 1993: 4794
ürâlun Önceki gün (Al.).
üre İki buçuk üç yaşında, henüz doğurmamış dişi tay (İs.; Ovasa-

ray-Çr.).
üreleğin Geçen gün (Çopraşık-Al.).
üreleğin Önceki gün (Yarımsöğüt-Su.).
üremek İşin ilerlemesi (Yazır-Bo.; Os., Hamdiköy-Çr.). “Kocavrat ciganının birini yakıp birini söndürüyor, çocukça seviniyordu iş üredikçe.” Gümüş 1977: 107
ürendelemek 1. Seçmek (Çr.).
 2. Açığa çıkarmak için incelemek (Çr.).
üretmek 1. Uzatmak, çoğaltmak (özellikle söz, yol, iş için) (İs.).
 2. Konuşulan konuyu uzatmak, üstünde durmak (Çr.).
ürgelemek Sallamak (Su.).
ürlük → öllük (Çr.).
ürmek Havlamak (Âşıkbükü-Os.; Çayhatap, Çıkrık-Çr.). “Söylersen mani söyle / Ürüp durma it gibi” Gösterir 2011: 144
ürsüme Korkmak, ürkmek (Toyhane-Ba.).
ürüfe Süt emen çocukların yüzlerinde, et ile cilt arasında ortaya çıkan hastalık (Oğ.; Elvançelebi-Me.; Köprüalan-Çr.).
ürüğü cücüğü İlgili olan olmayan herkes, tamamı (İs.).
ürüme Havlamak (Palabıyık, Sarimbey-Çr.). “Kaynanam kara tazı / Ürüyor bazı bazı” Gösterir 2011: 139
üründülemek → ürendelemek 2 (Çr.).
ürünmek Sallanmak, ırgalanmak (Çr.). “Elekci gelse de bi galbur alsam Ürüne ürüne öllük elesem” Caferoğlu 1994: 142
ürüsüm Töre, gelenek (Âşıkbükü-Os.; Çr.). “Buranın ürüsümü böyle.” Tdk 1993: 4072
ürüya Rüya, düşün (Yeşilyurt-Al.; İs.; Os.). “Böce bek ürüya gordüm.” Abaz 2004: 161
ürüzgar Rüzgâr (Yeşilyurt-Al.).

“Yok mudur gurbette şu senden made / Melhakik eserim ürüzgar içinde”
Yöndem 1983: 58

ürya Rüya, düş (Mislerovacı-Çr.).
“Suval ettim soruşturdum / Üryada derdine düştüm” Oğuz 2007b: 60

ürye Dişi tay (Ortaköy-Me.).

üs Giysi (Çr.).

üs baş Her türlü giysi (İs.).

üsbekes Kesinlikle (Çr.).

üsdünden dutma Bilmediği halde bilir gibi davranma (Su.).

üse Bön, saf (Çr.).

üsece Bön, saf (Çr.).

Üseyin Hüseyin (Çr.).

üsküf Atmaca, doğan gibi avcı kuşun ayağına bağlanan bağ (Çr.).

üsküfe 1. Bir çeşit sim işli kumaş (Çr.). 2. Çiçekli yorgan (Çr.). “Altın beşik altında / Üsküfe yorgan üstünde.” Ozulu 2013: 22

üsküfe tül Gelinlik giysi (Çr.).

üsküle → üskülen (Çıkrık-Çr.).

üskülen Büyümemiş, küçük soğan (Çr.).

üssüz Issız, çok تنها (İs.).

üst Giysi (Çr.). “Delinin getirdiği odun üstünü kurutmaz.”
Yoksul 2013: 232

üstbaş Giysi (Turgut-Çr.). “Üstbaş değiştiren de kafa aynı kafa.”
Yoksul 2013: 623

üstbekes Kesinlikle (Su.).

üste Mal değişiminde malı daha değerli olanın ek olarak aldığı para (Çr.).

üstelemek Ayak diremek, üstüne düşmek (İs.; Çıkrık-Çr.). “Üsteleyip durma, yeter artık.” Yoksul, 2013: 623

üstübü Ketenin çöpü, işe yaramayan bölümü (İs.).

üstü kirlenmek Aybaşı olmak (Os.).

üstümbüllük Kağnı arabasında,

tekerin üstündeki bölüm (Çr.).

üstümbüllük 1. Üstelik, fazladan (Çr.). 2. En üste (Çr.). “Yemeğimi bitireyim elmayı üstümbüllük yapacağım.” Tdk 1993: 4796

üstünkorü Bilmeden, bilinçsizce (Su.).

Üsük Hüseyin (Çalyayla, Eskiköy-Çr.).

üsürgelenmek Korkmak, ürkmek (Toyhane-Ba.).

üş Üç (Karkın, Örenseki-İs.; Kuyucak-Me.). “Üş dene, dört dene boru aldurdum.” Abaz 2004: 143

üşengeç Tembel (Çalyayla-Çr.).

üşengen Tembel (Evcı-Bo.). “Bu öfkeli, inatçı, üşengen orman halkı Aygar dağından niçin el ayak çekti?”
Sarıyüce 2006: 76

üşenmek Gıdıklanmak, huylanmak (Su.). “Elleme üşeniyorum.”
Tdk 1993: 4077

üşşe Üşüme ifadesi (Bademce-Ka.).

üşük Soğuktan duyulan uyuşma, acıma (Çr.).

üşürmek Üşümesine neden olmak (Kalecik-Me.). “Sen bilirsin bana neler eyledin / Ağustos ayında üşürdün beni” Piroğlu 1981: 70

üta olmak Sıcağa tutkun olmak (Çr.). “Pek sobaya sokulup durma üta olursun.” Tdk 1993: 4797

üteği Sıcağı seven (Çr.).

ütek Sıcağı seven (Çr.).

ütek olmak Sıcağa tutkun olmak (Çr.).

ütelemek Ateşte hafifçe yakmak (Su.).

ütezlenmek → ütüzlenmek (Çr.). “Orada burada ütezlenip duruyor.”
Yoksul 2013: 519

ütme Ateşte kızartılmış taze mısır, buğday (Beydili, Çalyayla, Dutçakallı, Eskiekin, Gökköy-Çr.). “Çok ütme üttüm de çötül gavurdum / Epey yolma yoldum, deste çevürdüm”

Kurtoğlu 1998: 26

ütme (1) 1. Koyun, tavuk gibi hayvanların kıllarını, tüylerini yakmak (Çalyayla, Eskiekin-Çr.). 2. Taze mısırı, buğdayı ateşe tutup pişirmek (Su.; Büyükgülce-Çr.). “Çok ütme üttüm de çötül gavurdum / Epey yolma yoldum, deste çevürdüm” Kurtoğlu 1998: 26

ütme (2) Oyunda, kumarda kazanmak (İsahacı, İmat-Al.; Körkü-Su.; Mislerovacı, Sarimbey-Çr.). “Gız gene padişahı üttüyo.”
Akbaş 1983: 19

ütüle Soğuğa karşı dayanıksız, çok üşüyen (Aşıkbüke-Os.).

ütülenmek Tüyler, kıllar hafifçe yanmak (İs.).

ütülmek Oyunda, kumarda yitirmek (İsahacı, İmat-Al.; Ba.; İs.). “Padişah ütülüyo, yüzüğü veriyö.”
Akbaş 1983: 19

ütüzlenmek Oyalanmak, işi ağır-dan almak (Su.; Çalyayla, Gökköy, İsmailköy-Çr.). “İşinin başına gel, orda yok yere ütüzlenme.”
Tdk 1993: 4081

üütme Üğütme (İkipınar-İs.). “Üütüdük de kannımıza goduk.”
Abaz 2004: 121

üveç Üç beş yaşlarında, burulmuş koyun ya da keçi (İs.).

üvendere Çiftçinin hayvanları yürütmek için kullandığı ucu çivili değnek, üvendire (Kırcılı, Külah-Al.; Kamışlı-Su.; Eskiekin-Çr.). “Üvendere boyunduruk / Öküz koca, dana kırık” Kurtoğlu 1994: 37

üvendire → üvendere (Çr.). “İpi-çürük sap kağnısındaki üvendireyi kapıp...” Özçatalbaş 2003 : 16

üveşmek Bulaşmak (Su.).

üveyik buğday Ekmeği lezzetli, sert buğday (İs.; Hamamlıçayköy, Ovakarapınar, Sarimbey-Çr.). “Üveyik, deli buğday, devediş, alkara kıl-

çık, turnadili yetiştirilmektedir.”
Çorumlu 2009: 1445

üvez Atsineği (Külah-Al.; İs.).

üvütmek Öğütmek (Çr.).

üyez Hayvanlara konup yapışan, onları tedirgin eden bir çeşit sinek, atsineği (Çr.). “Üyez gibi at götünde geçinme.”
Çorumlu 2009: 1070

üylenmek Evlenmek (Kalecikkaya-Al.).

üyrenmek Öğrenmek (Kalecikkaya-Al.).

üyük (1) Cıvık çamur (Hacıhamza-Ka.).

üyük (2) Yığma toprak tepe (Çr.).

üzellik → üzerlik (Kızkaraca-Al.). “Üzellik isimli bir otun yakılarak dumanının hasta kişiye tütürülmesinin iyi olduğu inancı vardır.”
Ayhan 2002: 282

üzengilemek Bir şeyin üzerine ansızın uzun adımlarla yürümek (Su.).

üzengili Ayak tabanındaki çukur (Çr.).

üzer Can sıkıcı (İs.).

üzerlerden irak Tanrı göstermesin (Çr.).

üzerlik Tütsüsü nazara iyi geldiğine inanılan kokulu bir ot (Aşıkbüke-Os.; Su.; Çr.). “Yâr nazara gelmişsin / Üzerlik toplayalım”
Aytekin 2003: 53

üzeylik Üzerlik otu (Aşıkbüke-Os.).

üzgü Eziyet (İs.).

üzme Koparmak, ayırmak (İsahacı-Al.; Karahisar-Çr.). “Midemde çıban varımış / Can kafesten üzer oldum” Anısoy 1970: 34

üzük Eskimeye yüz tutmuş, yıpranmış, incelmış (kumaş ya da benzerleri için) (Çr.).

üzülmek İncelmek, yıpranmak, eskimek, kopacak duruma gel-

mek (kumaş ya da benzerleri için) (Yazır-Bo.; İ.; Eskiakin, Sarimbey-Çr.). "Kalın incelene kadar ince üzülür." Yoksul 2013: 420

üzüm çöpü Bir çeşit tığ oyası (Çr.).

üzüt kesit olmak Ortaklığı kesmek, alacağı vereceği kalmamak (Çr.).

V

va (1) Var (İ.; Âşıkbükü-Os.). "Şu Yülük Gaya'nın dibinde bämiz va." Abaz 2004: 104

va (2) Erkeklerin 'lan' yerine kullandığı seslenme sözü (Âşıkbükü-Os.).

vaa Doğru mu, gerçek mi? (Kışlacık-Me.).

vağıl vağıl 1. Gür akan su sesi için (Çr.). 2. Gürültülü konuşma için (Çr.).

vağıl vağıl taşmak Kaynayan bir şeyin ya da mayası çok gelmiş hamurun kendiliğinden çokça taşması (Os.).

vaha Öküz, manda yürütme ünlemi (Su.).

vahit Zaman, vakit (İ.). "Vahit geçdi, madımak zamanı ben gelin oldum." Abaz 2004: 167

vahit Vakıt (Çr.). "Vahit daha gayet erdir." Caferoğlu 1994b: 112

vahsınmak Pişman olmak (Çr.).

vala (1) Baklava yufkası (Çr.).

vala (2) İpek başörtüsü (Çr.).

vala (3) Pamuklu dokuma, revendük (Çr.).

vamak Kadın için evlenmek,

varmak (Âşıkbükü-Os.).

van Erkeklerin 'lan' yerine kullandığı seslenme sözü (Âşıkbükü-Os.).

vanağazlı Kendini olduğundan büyük, güçlü göstererek çevresindekileri etkilemek için kaba saba konuşan kişi (İ.).

vangıldamak 1. Çok gürültü yapmak (İ.). 2. İnsanın ya da hayvanın kalın, acıklı ses çıkarması (Çr.).

vangırdak Ağlamaklı, kalın ses çıkaran insan ya da hayvan (Çr.). "Vangırdağın biri." Yoksul 2013: 626

vangırdamak Topluluğun gürültü yapması (Su.; Çıkrık-Çr.).

vañılamak 1. Ağlamak (Çıkrık-Çr.). 2. Bilinçsiz olarak kafa şişirmek, anlamsız sesler çıkartmak (Os.).

vankıldak → vangırdak (Çr.).

vankıldamak → vangıldamak (Çr.).

varavarası Eni sonu, olup olacağı (Çr.).

var get Git şurdan (Çr.).

vara Keşke (İ.).

vargel (1) İşini düzenli biçimde işler duruma getiren kimse (İ.).

vargel (2) On iki taş oyununda karşı oyuncunun taşlarını almaya yönelik önlenemez durum (İ.).

varık curuk Kalabalık insan gürültüsü (İ.).

varıncık Varınca (Su.).

varıver Haydi git (Çr.). "Kemal'i sen varıver diye gönderdim." Demiryürek-Ozulu 2017: 245

varivi Yürü git (İ.; Gölet-Ka.; Os.). "Varivi, varivi. İşini gör de gel." www.golet.tr.gg/

varlı Zengin (Kuyucak-Me.).

varmak 1. Kızların evlenmesi (Su.). Gitmek (Toyhane-Ba.; Su.;).

varyemez Varlıklı olduğu halde, harcamayı sevmeyen eli sıkı (Su.).

vasait Araç (Gökçeagaç-Uğ.; Karadona-Çr.).

vaşş! Vayy! Acıma belirten ünlem (Akçalı-Su.; Çr.). "Acele düşersin yola / Hallarına vaş olacak" Arız 2005a: 58

vayn Erkeklerin 'lan' yerine kullandığı seslenme sözü (Âşıkbükü-Os.).

vaza Sözü bilmez, geveze; vazalak (Çr.).

vazalah → vazalak (Çr.).

vazalak Yersiz, gereksiz, kaba konuşan, densiz (Çr.).

vazgeldek Yaban tavuğu (Çr.).

vazır vazır Birbiri ardına, peşpeşe (Su.).

vekilcelik Nikâhta güveyin vekiline verilen bahşiş (Beydili, Eskiakin-Çr.). "Biri vekil olur gelin baciya Vekilceliksiz de varmaz hocaya" Kurtoğlu 1994: 176

velediye Belediye (Harunköy-İ.; Çr.). "Çavuşluk ederdı velediyede / Kanlı kamyon nasıl kıydın Necip'e" Çorumlu 2009: 462

velesbit Bisiklet (İ.; Çr.). "Babam zontilli bi velesbit alacak bana." Özçatalbaş 2002: 30

velesbit tekerleği Bir çeşit tığ oyası (Çr.).

velveleci Çok telaşlı (Su.).

vengirdemek → venilemek (2) (Su.; Çr.).

veñilemek (1) Can sıkın sözlerle gevezelik etmek (Çr.).

veñilemek (2) Köpek yavrusunun ürümesi, bağırması (Çr.).

veram Verem hastalığı (Su.).

veran Yıkıntı, virane, harabe (Çalyayla, Evcioortakışla-Çr.). "Evi veran olasıca." Yoksul 2013: 299

verane Virane, yıkıntı (Çr.). "Sahibin çoğumuş aldı elimden / Verane beklemiş bayğuşa döndüm" Caferoğlu 1994: 146

verep 1. Eğri, verev (İ.; Su.)
2. Bayır, yokuş, yamaç, tepe (Al.; İ.; İbek-Me.; Su.; Teslim-Çr.). "Ters yeke harman savurma / Verebe gağnı devirme." Kerman 1997: 49

ver etmek Desteksiz biçimde yüksekte atmak, sallamak (Su.). "Oturmuş imiğine, ver ediyor kamayı." Gümüş 1977: 55

verevli Kadınların giydiği üç etek entarinin bir çeşidi (Çr.).

vergili Nişanlı (Çr.).

verimderlik Vermeklik (Çr.).

verimker Vermeye yatkın, verme eğiliminde olan (Göcenovacı-Çr.). "Analığma bir kömüş düvesiyle bir karasığır damızlığı verimker baban." Gümüş 1977: 7

ver veç Düzen, yöntem (Çr.). "Bırak canım verli veçli bir şey değil." Tdk 1993: 4804

vesayit Araba ya da benzeri taşıtlar (İsahacı-Al.; Eskiakin-Çr.). "Yaya gelip gittim, yoktu vesayit / Kuşlar gi-bi köye uçtuğum günler" (Kurtoğlu) Yakar 2008: 78

vesek 1. Tutu, rehin (Or.; Me.)
2. Belge (Çr.).

vessüz → vetsiz (Os.).

vet Gerek (Çr.). "Vetsiz adam." Tdk 1993: 4804

vetsiz Yersiz konuşan, patavatsız (Demirşeyh-Su.; Acıpınar-Çr.).

vetsüz → vetsiz (İbik-İ.).

vezne Bir çeşit fincan (Çr.). "Su akar vezne ile / Malım yok hazne ile" Ertekin 2006: 103

vezzek Giyside kumaşın bitimine

ya da gerekli yerlerine konan lastikli, kalın bezli bağlantı bi-tişi, boğum yeri (Gökçam-Su.).
vı Kadınların kullandığı “ya, öyle mi” anlamında şaşkınlık ünlemi (Su.).
vıccık vıccık Çok cıvık (Çr.). “Vıccık vıccık olmuş.” Yoksul, 2013: 629
vııcık vııcık Çok cıvık, sulu (Evcibo.; Su.). “Ortalık vııcık vııcık çamur olmuştu.” Sarıyüce 2004 : 143
vııcımah → vııcımak (Çr.).
vııcımak Oyunbozanlık yapmak (Çr.).
vııcır vııcır Cıvıl cıvıl (Çr.). “Parpar, kara gözlerini vııcır vııcır döndürerek Uzun Hoca'nın yüzüne bakıyordu.” Tahir 2006: 23
vıdı vıdı Geveze (Çıkrık-Çr.).
vıdırdamak Alçak sesle homurdanmak, söylemek (İs.).
vıdırdanmak Mırıldanmak (Çr.).
vıdı vıdı → vıdırdamak (Çr.).
vığ Yazıklanma ünlemi (Çr.).
vığıldı Uğultu (Gökçam-Su.).
vığırdamak 1. Sessizce konuşma için (Çr.). 2. Kaynaşmak ((Çr.).
vığır vığır Çok, çok bol, kımiltılarla kaynaşma durumunda (kurt, karınca, sinek, çocuk) (Çr.).
vıh Üzüntü, şaşma bildiren ünlem (Çr.). “Vıh gızz! Gazaa geçirdin he mi?” Kerman 1997: 26
vııı Ya! Öyle mi? (Os.).
vıkboğom Çok sıkıştırıp acele ettirmek (İs.).
vık vık Sürekli, boğulurcasına öksürürken çıkan ses için (Çıkrık-Çr.).
vıngıldamak Çınlamak, uğuldamak (İs.).
vıngır vıngır Çok gürültülü (çocuk, arı için) (Çr.).

vııldamak Hızlı devinen bir nesnenin ses çıkarması (taş, topaç, kurşun) (İs.).
vırık cırık Önemli olmayan, değersiz şeyler (İs.).
vırrık Kandırma anlamında kullanılan sözcük (Su.).
vırt vırt Gereksiz yere sık sık ileri atılma ya da söze karışma durumu (İs.).
vıışş Üzülme ünlemi (İs.; Aşağıfındıklı-Su.).
vıy 1. Vay (Çr.). 2. Şaşma belirten ünlem (Al.; İs.; Su.; Çalyayla-Çr.). “Vııy öldüm anam!” Özçatalbaş 2002: 18.
vıyh Vay canına anlamında şaşma ünlemi (Çr.). “Vıyh! Becerebil dim mi ben şimdi?” Ozulu 2016: 367.
vıyıkdamak Yakınmak, karşı çıkmak (İs.).
vıyıklamak 1. Köpek yavrusu, çakal, tilki gibi hayvanların bağırması (Çr.). 2. Bebeğin ağlaması, viyaklaması (Çr.).
vızıdak Birden, çok hızlı olarak (İs.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.).
vızıdan → vızıdan (İs.). “Vızıdan bürümüzden bi şey geçdi.” Abaz, 2004: 100.
vızıdanak Hızlıca geçme (İs.; Çr.). “Gamyonun biri yanımdan vızıdanak geçdi.” Tuluk 1991
vızıkdamak Önceden razı olup sonra yakınmaya başlamak (İs.).
vızıl vızıl → vızır vızır (Evcibo.). “Onların üstünde de arılar, böcekler vızıl vızıl.” Sarıyüce 2006: 32.
vızıldı İnilti (Evcibo.). “En yepelek sineğin bile vızıldı duyulurken onların vicirtileri hiç ortada yoktu.” Sarıyüce 2006: 40.
vızırdamak 1. Aralıklarla ince ince ses çıkarmak (İs.). 2. Durmadan kendi kendine alçak ses-

le konuşmak (Çr.).
vızırdayık Sızıltılı, ince, tedirgin edici bir sesle, sürekli ağlayan (İs.).
vızırdım oynamak Kaynaşmak, cirit atmak (Çr.). “Fareler tavanda vızırdım oynuyor.” Tdk 1993: 4805
vızır vızır Hızlı hızlı, topluca (bit, böcek, sinek yürümesi için) (Mislerovacığ-Çr.). “Üstümüzde vızır vızır dönüyor / Kara sinek teslim aldı Çorum'u” Koygun 2002: 23.
vızıt vızıt Çabucak, peşi peşine, hızla (İs.).
vız vız 1. Tez tez (Çr.). 2. Ağlamaklı, tedirgin edici bir sesle (çocuk için) (İs.).
vızık Oyun bozuculuk (Su.).
vicirdek (1) Dokumacılıkta kücüyü aşağı yukarı kaydırmaya yarayan aygıt (Alacahüyük-Al.; Su.).
vicirdek (2) Ortama çabuk uyum sağlayan sıcakkanlı, girişken kadın (İs.).
vicirdemek Cıvıldaşmak (Evcibo., Su.). “Önlerine yem atılan kuş sürüsü gibi vicirdeyip durdular.” Sarıyüce 2004: 212.
vicirti Kuş yavrularının çıkardığı ses (Evcibo.). “En yepelek sineğin bile vızıldı duyulurken onların vicirtileri hiç ortada yoktu.” Sarıyüce 2006: 40.
vicit kuşu Akli, karalı serçe büyüklüğünde bir çeşit kuş (Çr.).
viddirik Oynak, yersiz davranan kimse (Dutçakallı-Çr.).
vidik Köpek yavrularını çağırma ünlemi (Gölet-Ka.).
vidiklemek Kurcalamak, deşmeye çalışmak (İs.).
vidividi Ördek yavrusu (Çr.).

vili vili Cilveli (Çr.). “Eminem vili vili / Yaşmağı yılan dili” Ertekin 1971: 49.
vingirdemek Bir çeşit ses çıkarmak (Göcenovacığ-Çr.). “Tazı vingirdüyü yerleri koklayarak köye doğru gidiyordu.” Çorumlu 2009: 1650.
vıraç Dönemeç, viraj (Sarimbey-Çr.). “Bozuk fikir anlamaz ki viracı Takla atar devirirsin aracı” Çimen 2006: 9.
vire Sürekli (Çr.).
virivi Ne olur bana ver, veriver (Yağcılar-Ka.; Os.).
viriyi Şaşkınlık, hayret bildiren bir ünlem (Gölet-Ka.). “Viriyi !.. Başıma gelene bak.” www.golet.tr.gg/
vittirdek Kurbağaların yumurtdan yeni çıkmış çok devinimli yavruları (Os.).
vit vit Ördek yavrularının sesi için (Çr.).
viyildemek Sürekli hareket etmek (İs.).
viyil viyil Bir topluluğun canlı, hareketli olması (İs.).
vizir vizir → vızır vızır (Çr.).
vö Üzüntü, şaşkınlık ünlemi (Os.).
vöha Koşum hayvanlarını durdurma ünlemi (Sarimbey-Çr.).
vortvortcu Saksafon türü nefesli sazları çalan kişi (İs.).
vurguç Çekiç (Su.).
vurgun (1) Aşık, tutkun (Çr.).
vurgun (2) Büyük, iki ya da daha fazla at koşulmuş araba (İs.).
vurgun olmak Aşık olmak (Çr.).
vurunmak Şapka ya da bere giyinmek (İs.). “Sarıklı hocalardan 1 Mayıs'ta şapka vurunacaklarına dair imza almışlar.” Demiryürek-Ozulu 2017: 109
vuruşmak Boynuzlu iki havya-

nın çarpışması, toslaşması (İbik-İs.).

vuruşturmak Karşılaştırmak, yarıştırmak (Göcenovacı-Çr.). “Görmeli de konuşmalı... Görürüz canım, vuruştururuz.”

Gümüş 1977: 135

vücot Vücut, beden (Çr.). “Nasil vücodu şunun gız?”

Özçatalbaş 2002: 20

Y

ya Evet (Ka.). “Evet ya, hayıra yo ... derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134

yā Yağ (İs.; Çr.). “İnekleri yazıla gedeler / Sütlerinden sarı yalar edeller”

Caferoğlu 1994: 152

yaanni Sırt (Çr.).

yaar → yağır (3) (Dutçakallı-Çr.).

yaba Tınaz savurmaya, saman doldurmaya yarayan tahtadan, büyük çatal kürek (İshacı-Al.; Kamışlı-Su.; Beydili, Çalyayla, Gök-köy, Sarimbey-Çr.). “Bir bereketli harmanım / Sevgi savurur hep yabam” Ercan 1997: 79

yabāltı Yaba ile alınamayan saman (Su.).

yaban (1) Dışarı, uzak yer, gurbet (Bayat-İs.; Or.; Olukyanı-Su.; Serban-Çr.). “Dar yerleri gen olsun / Beni attı yabana” Ertekin 2006: 97

yaban (2) Yabancı (İs.; Akçalı-Su.; Eskiakin-Çr.). “Cananıma candım, ci van yâr idim / Yedi kat yabandan el olduk şimdi” Kurtoğlu 1994: 157

yabana gitmek Başka yere, başka köye, uzağa gitmek (İs.).

yabancılamak Yabancı tutmak,

yabancı saymak (Çalyayla-Çr.). “Her şeyini yabancıladığı bir kasabada göçü indirdiler.”

Destanoğlu 2006: 53

yaban gazı Göllerde yabancı olarak yaşayan, avlanan bir kaz çeşidi (Çr.).

yabanlık El içinde, özel günlerde giyilen giysi, pabuç (Eskiakin-Çr.). “Geride yabanlık giysiler içinde rastıklı sürmeli süslü hanımlar kız evine yürürlerdi.” Özçatalbaş 2002: 15

yaban paklası Pişirilerek yenen bir çeşit ot (Eskiköy-Çr.).

yabansamak → yabancılamak (Çr.). “Oğlanı tembihledim. İtler yabansar. Sokulma dedim.”

Tahir 2006: 73

yabıldak Yalın ayak, yaya (yayan sözcüğüyle birlikte kullanılır) (Çr.).

yabrı Düşük, uzun kulaklı hayvan (Göcenovacı-Çr.). “Yabrı kulak zor ediyor / Av avlamağa dalabilir” Çorumlu 2009: 1651

yabulduk → yabıldak (İs.).

yaddetmek Kovmak, yok olmasını söylemek (Çr.).

yadırgamak Alışmamamak, yabancılık çekmek (İs.; Su.; Eskiakin, Göcenovacı-Çr.). “Çocuk, evin bu durumunu hem yadırgadı hem yadırgamadı.” Seyda 2006: 244

yadırgı Yabancı (Külâh-Al.; Kamışlı-Su.; Çıkrık, Dutçakallı -Çr.). “Yaban ellerde yadırgılığına bahmiyo da bi de yılçarıyo.” Uçakçı, 2006: 380

yadırgısımak Yabancılamak (Su.). “Hayvan burayı yadırgısıdı geçer diye düşünüyormuş.”

Uçakçı 2006b: 191

yadırkı Yabancı (Çr.).

yad olmak Anılmak (İs.).

yağıştırmak Yakıştırmak (Kıranlık-Çr.). “Allah yerinize yağıştırırsın, efendininen bi yastıgda gocatsın.”

Oğuz 2007a: 20

yağak Yanak (Çr.).

yağanni Sırt (İs.). “Yağannımı kesse-ler de yağım çıkmaz benim.”

Yoksul 2013: 632

yağar (1) Sırt (Çr.). “Yağarına iki sumsuk vurdum, yuvarlanıp gitti.”

Yoksul 2013: 632

yağar (2) Yağmur (Su.). “Yağar eser yolcu yolunda gerek.”

Yoksul 2013: 632

yağarnı Sırt (Demirşeyh-Su.; Sarimbey-Çr.).

yağışlık Sürekli yağmurlu, yağışlı (Çr.).

yağaz Ters, inatçı (Çr.).

yağda Yağlı kir, yağ lekesi (İs.; Su.). “İşliğin yakasını yağda bürümüş.” Yoksul 2013: 406

yağdalı 1. Pis, yağlı (Çıkrık-Çr.).

2. Giysisi, başı yağlı, kirli, pis kimse (Çıkrık, Sarimbey-Çr.). “Heybeye koyduğu yağdalı paltosunu çıkarttı.” Aksu 2013: 113

yağır (1) Kel (Çr.). “Yağır tırnak bulsa başını kaşır.” Yoksul 2013: 632

yağır (2) Sırt (Su.).

yağır (3) Yük ya da binek hayvanının sırtında, eyerin ya da semerin açtığı yara (Sarimbey, Serban-Çr.). “Yavuz itten yağır eksik olmaz.” Yoksul 2013: 644

yağırını Sırt (Su.). “Daha iki adım atmadan da yağırınından kurşunu yedi.” Saryüce 2004 : 256

yağış Yağmur (İs.; Me.). “Keteleri sardılar mı, yağışsız havalarda kırlara açılır orada yerler.” Seyda 2006 : 210

yağız (1) Esmer, kara renkli (Evcibo.). “Yalnız biri baklakırı, öbürü yağız iki binek hayvanı bırakılmıştı.”

Saryüce 2006 : 82

yağız (2) Tavlı, bakımlı at (Su.).

yağlama Düğünlerde tereyağı ile yağlanarak verilen çörek (Gökçam-Su.).

yağlı Börek (İs.).

yağlı balı olmak Birisiyle sıkı fıkı olmak (Çr.).

yağlıcı Börekçi (İs.).

yağlı çörek Arasına yağ sürülerek yapılan yufka biçimli çörek (Su.).

yağlı hamır Kesme hamurla yapılan makarna türü bir yemek (Su.).

yağlık 1. Mendil (Âşıkbüke-Os.; Su.; Büyükdivan, Çalyayla, Eskiakin, İsmailköy-Çr.). “Yağlığın kirlenmiştir / Gözyaşımla yuyum yâr”

Gösterir 2011: 270

2. Kadın başörtüsü (Çr.).

yağlı kayış Saklanan kayışın bulunması esasına dayanan seyirlik köy oyunu (Çr.).

yağlı ufamaç Ufalanmış yufkayı yağla karıştırarak yapılan yemek (Su.).

yağmurluk Kaput, palto, pelerin (İs.).

yağnız Yalnız (Kuyucak-Me.).

yağrık Et kıymak, odun yarmak için kullanılan ağaç kütük (Külâh-Al.; Me.).

yağsak Yağlı, kaygan, yapış yapış, kirli (Âşıkbüke-Os.). “Yağsak yağsak ellerinle her yere dokunuyorsun.” Arslaner 2016: 264

yağşak Asılğan, şımarık (Su.).

yağşanmak Şımarık (Su.).

yağşı Büyük çömlek (İs.).

yağ tutma Hayvan, fazla yağlandığında beliren, birdenbire öldüren bir hastalık (Çr.).

yağ tutmak Semirmek, yağlanmak (İs.).

yah Öküz güderken kullanılan ünlem (İbik-İs.).

yahılmak → yakılmak (İs.).

yahmak Yakmak (Çayhatap, Sarim-

bey-Çr.). "Sehsen bin evliya ocağın yahar / Dohsan bin evliya gulbengin çeker" Caferoğlu 1994: 140

yahni Tas kebabı (Me.).

yahvisi Ortaklık (Çr.).

yaka 1. Yan, yön, taraf (Çr.). "Herkesin bir yana yakaya savrulduğu 1923-1928 yılları arasında zımk dediler durdular." Seyda 2006: 43

2. Kıyı (Su.). "Ne Ağa Bey ırmağın sağ tarafına adım atıyor, ne de Emirzade sol yakaya ayak basıyordu." Sarıyüce 2004 : 233

yakalık Öğrencinin okul önlüğü üzerine giydiği beyaz yaka (Çr.).

yakar Yakıcı, acı (İs.).

yakarış Yalvarma, dua (Çr.).

yakarmak Yalvarmak, dua etmek (İs.).

yakası açılmadık laf Daha önce duyulmamış, söylenmemiş ilginç söz (Çr.).

yakasız gömlek Kefen (Alacahöyük-Al.). "Yakasız gömlek giy bugün Giyem ağlaya ağlaya"

Ayhan 2002: 254

yaka yırtmak Usanmak, bıkkınlık getirmek (Su.).

yakı Çeşitli otlardan, nesnelere yapılarak, ağrıyan organ üstüne konulan bir em (Su.; Çr.). "Söyle, yakı mı, kara sakız mı sarsam."

Özçatalbaş 2002: 106

yakılmak Sevgiyle bağlanmak; birine tutulmak, sevmek (İs.). "Biraz daha sürdürürsek suyu, dördüncü beşinci bardakta yakıldıklarını bir tamam açığa vuracaklar demek." Gümüş 1977: 132

yakım → yakma (Çr.).

yakım yakmak Ağıt yakmak, türkü düzmek (Çr.).

yakınlık 1. Gönül birleşmesi (İs.).

2. Cinsel ilişki (Çr.).

yakınmak Sürmek, koymak (kı-

na için) (İs.).

yakı olmak Yapışmış gibi yakın olmak (Çr.). "Şu yiğide yakı olayım." Tdk 1993: 4130

yakma Önemli olaylar, acılar, ayrılıklar, sevilere üstüne yakılmış türkü, ağıt (Çalyayla, Eskiköy-Çr.).

yakmak Önemli olaylar, acılar, ayrılıklar, sevilere üstüne türkü, ağıt yapmak, düzmek (Çr.). "Pencereden bakıyor / Bana mani yakıyor" Gösterir 2011: 294

yaku → yakı (Âşıkbüğü-Os.).

yal İnek, köpek gibi hayvanlara yedirmek için hazırlanan unla kepek karışımı sulu yiyecek (İs.; Kamışlı-Su.; Çalyayla, Eskiekin, Evciortakışla, Turgut-Çr.). "Her it yal yer çanağımdan / Yağlar kaçar sunağımdan" Gardaş 1979: 12.

yalabık (1) 1. Çabuk iş yapan (Su.). 2. Aceleci (Su.).

yalabık (2) 1. Parlak (Su.). 2. Aydınlik (Çr.). "Sinsinden sonra ateşin yalabığında bir de halaya durdular." Yoksul 2013: 572

yalabımak Işığın yansımaları, parlak bir nesnenin parlayıp sönmemesi; şimşek çakması (Ka.; Çitli, Demirci-Me.; Âşıkbüğü-Os.; Dutçakallı-Çr.). "Şimşek yalabıyıverdi birdenbire." Yoksul 2013: 591

yalabıtmak (1) Parlatmak (Çr.).

yalabıtmak (2) Tokat atmak (Su.).

yalabuk Şimşek (Büyükcami-Al.).

yalacan → yalaçan (İs.; Âşıkbüğü-Os.; Eskiköy-Çr.). "Sergende yalacan bir kap olacak, onu birisi getiriversin." Arslaner 2016: 264

yalaçan Derin olmayan yayvan kap (Çalyayla-Çr.).

yalaha → yalak (1) (Al.; Çr.). "Göçüm sen de emme yalahasın." Tuluk 1991

yalak (1) Açgözlü, bedavacı, asalak, arsız, çıkarıcı (Al.; Gökçam-Su.; Boğabağı, Eskiekin, Sarimbey-Çr.). "Kapına yalak alıştırma." Yoksul 2013: 424

yalak (2) 1. Çeşme oluğu (Çitli-Me.). 2. Hayvanların içinden yal yiyip su içtiği taştan ya da ağaçtan oyulmuş kap ya da oluk (Alacahöyük-Al.; Çitli-Me.; Su.; Boğabağı-Çr.). "Tahta yalağı doldurdu." Sarıyüce 2004: 21

yalak (3) Hırsız (Âşıkbüğü-Os.).

yalakalık etmek Çıkar sağlamak için birilerine yaranmaya çalışmak, dalkavukluk etmek (Çr.).

yalakçı Yağ çeken, pohpohlayan (Yenişihlar-Ba.).

yalaklanmak Açgözlülük yapmak (İs.).

yalama (1) Aşınmış, bozulmuş; vida yatağı genişlemiş, tutmaz, iş görmez olmuş (Su.; Çr.).

yalama (2) Dudakta kuruma, çatlama (Eskiekin-Çr.). "Dudaklarım yalamaydı / Hele çorbam, bulamaydı" Kurtoğlu 1994: 38

yalama olmak Aygıtın eskiiyip yıpranması, vidanın genişleyip tutmaz olması (Çr.). "Bu civata iyice yalama olmuş." Yoksul 2013: 164

yalamık Bir tadımlık (Çr.).

yalamuk (1) → yalak (1) (İs.).

yalamuk (2) → yalama (1) (İs.).

yalamukcu Dalkavuk (İs.).

yalamukçu Her işe burnunu sokan (İs.).

yalamuk olmak Vidanın aşınması (İs.).

yalancı Asma yaprağıyla yapılan zeytinyağlı dolma (İs.).

yalangı (1) Bağları vuran sam (Çalyayla, Saray-Çr.). "Bu sene ya-

langı çaldı, üzüm olmadı."

Tdk 1993: 4139

yalangı (2) Dağlarda biten, süpürge yapılan bir ot (Çr.).

yalangı (3) Tutuşturucu, talaş, ince kuru odun (Ovasaray-Çr.).

yalanğı Alev (Çr.).

yalanğı → yalangı (2) (Çr.).

yalap yalap 1. Pırıl pırıl, ışıl ışıl (Göcenovacı-Çr.). 2. Hızlı hızlı (Su.). "Boşa akar suların hep yalap yalap / Yazamam vasfını ah güzel Bayat" Akbaş 1983: 6

yalap yalap yanmak Bir yaranın kısa aralıklarla sürekli yanması (Os.).

yalayıp geçmek Çok yakınından degecek gibi geçmek (Çr.).

yalaz Alev (Gökçam-Su.). "Dokunduğu her şeyi kavurup geçen bir yalaz dökülüyordu Mahinur'un ağızından." Sarıyüce 2004: 98

yalaza Alev (Çr.). "Yirmi adım kala, namlunun ucundaki yalazayı gördü." Tahir 2004: 381

yalabıncımak Yalakalık yapmak, kılınmak (Su.).

yalbır Çıplak, yarı çıplak, don gömlek (İs.).

yalbırdak 1. Çıplak, yarı çıplak, don gömlek (İs.; Çitli-Me.; Çıkrık-Çr.). 2. Kılıfsız silah (İs.; Çitli-Me.). "Odanın penceresini açıp yalbırdak lagantdaki yedi kurşunu boşalttı." Aksu 2013: 49

3. Ayakkabının çorapsız giyilmesi (Dutçakallı-Çr.).

yalbırdanmak Parlamak (Göcenovacı-Çr.). "Öylesine tutkunduz ki, yalbırdanır dururdu Bildircin'in çiftesi." Gümüş 1977: 42

yalbırlanmak Parlamak (Evcibo.). "Yeşil, lacivert, koyu sarı, turuncu renkler boyunlarında, döşlerinde yalbırlanıyor." Sarıyüce 2006: 115

yalbirt yalbirt Parıl parıl (Çr.).

"Kanatlarının üstündeki uzun tüyler de yalbirt yalbirt dökülür yere doğru."

Sarıyüce 2004: 5

yalboğan Obur, aç gözlü (Çalyay-la-Çr.).

yaldatmak Kandırmak (Çr.). "Şu yalan dünya aldattı beni / Tatlı yüz gösterdi yaldattı beni"

Aslıhak 2005: 33

yaldeğüren Yaramaz, uyumsuz genç, terbiyesiz yeniyetme (Âşıkbüğü-Os.).

yaldeviren Kızılan birine söylenen aşağılama sözü (Yenişihlar-Ba.).

yaldır Üçkâğıtçı, düzençi, yalancı anlamında kızılan erkeklere söylenen aşağılama sözü (Âşıkbüğü-Os.).

yaldır yaldır Parıl parıl (Su.). "Yaldır yaldır yamıyo."

Uçaccı 2006: 375

yalhanduruk Hayvanın yanlarındaki gevşek, kalitesiz eti (İs.).

yali Saçın ense bölümü (Su.). "Atın yalısına sarıldım."

Demiryürek-Ozulu 2017: 145

yâlık (1) Mendil (Karadona-Çr.).

yalık (2) Çiftleşme zamanı gelmiş köpek, kurt, çakal (Su.).

yalım Güç (Sarılık-Çr.). "Yalım az yüreksizin teki." Yoksul 2013: 636

yalımsak (1) Domuz yavrusu (Ka.).

yalımsak (2) İşsiz güçsüz dolayan kimse, aylak (Ka.). "Çok gezene de yalımsak derler Kargı'da."

Dbk 2003: 134

yalım yalım Alev alev (Çıkrık, Sarimbey-Çr.). "Güneş yalım yalım içimde açtı / Keklikler evlendi turnalar kaçtı" Çimen 2005b: 31

yalım Alev (Os.).

yalınız Yalınız (Yeşilyurt-Al.). "Hünkâr Hacı Bektaş yalınız değil."

Yöndem 1983: 95

yalınkat Tek kat, hafif, ince (Su.).

yalnyalburdak 1. Özensiz, düzensiz giyim (Çr.). 2. Olup olacağı (Çr.).

yalnyalpidak Gelişigüzel (Çr.).

yalkı (1) İkiz doğmuş oğlak (İnce-su-Su.).

yalkı (2) Tarlaya gübre taşınan, hasır ya da kenevirden örülen heybe (Çr.).

yallahlamak Cazgırın güreşçileri el ele tutuşturduktan sonra övücü sözler söyleyip güreşi başlatması (İs.).

yallı Üstü başı kirli, bakımsız, pis kimse (Çr.).

yallık Yal hazırlamada kullanılan gereçler (Âşıkbüğü-Os.).

yalman Eğri, yanlamasına (kesme, gitme) (İs.).

yalmanlı Çuvaldız (Su.).

yalpıdak Hızla, şimşek gibi geçmek (Çr.).

yalp yalp Işıl ışıl (Su.). "Elinde öğle güneşinin ışığıyla yalp yalp parlayan bir şey vardı." Sarıyüce 2004: 205

yaltak Dalkavuk (İs.; Su.).

yaltaklanmak Dalkavukluk etmek (Çr.). "Emret ağam diyerek yaltaklanıp duracaksın."

Sarıyüce 2004: 54

yaltanma Dalkavukluk yapmaya çalışma (Su.).

yaluñuz Yalnız, tek başına (Esen-tepe-İs.). "Şöyle yaluñuzca gezeliyom." Abaz 2004: 105

yama Dik yer, bayır, yokuş (İs.; Gölet-Ka.; Âşıkbüğü-Os.; Çalyayla, İsmailköy-Çr.). "Yamadan, bayırdan, belden, bucaktan / Alır başım diyar diyar giderim" Kurtoğlu 1998: 36

yamaca çıkmak Karşı çıkmak, karşılamak (Çr.).

yamaç Karşı (Yazır-Bo.; İs.; Köse-

eyüp-Me.; Os.; Karakaya-Su.). "Karşı çık yamaçtan doğan güneşe / Bak şafak atıyor yalan mı çoban?"

Ercan 1991: 399

yamaç gelmek / gitmek Gelen

birini karşılamaya gitmek (Çalyayla, Tatar-Çr.). "Yârim yamaç gelmezse / Başka köye giderim"

Çağıl 2013: 18

yamaçlamak Karşılık vermek

(Göcenovacı-Çr.). "Tabi gelmem diye yamaçladı içinden."

Gümüş 1977: 76

yamalak Yarım kalmış (iş için, yarım sözcüğüyle birlikte kullanılır) (Çr.).

yamallık Yama yamamaya yarar bez parçası (İs.). "Üzeri yamallıktan haritaya benzese de örtünebileceği giyecekler bulmuş kadın."

Destanoğlu 2006: 15

yaman (1) İşbilir, kurnaz (Çr.).

"Vallaha yaman adamsın arkadaş!"

Tahir 2007: 211

yaman (2) Kötü (İsahacı-Al.; Çukurlu, Karakaya-Su.; Mislerovacı-Çr.). "Açlık tokluk içindedir / Yahşide yaman gizlidir" Koygun 2002: 25

yaman (3) Dallarını toprak yüzeyine yatay uzayan bir çalı (Çalyayla-Çr.).

yamanmak Sığınmak, çıkar için yaklaşmak (Çr.). "Yine eskisi gibi esnafa yamanıyordu."

Destanoğlu 2006: 70

yambul Eğri (Ka.). "Ağıra hımbıl, eğriye yambul derler Kargı'da."

Dbk 2003: 134

yambul yambul Eğri büğrü (İsahacı-Al.; Gökçam-Su.). "Yambul yambul yürür yel gibi geçer / Uçar bir kayadan düzdür tabanı"

Arisoy 1970: 98

yamçı Yağmurdan, soğuktan korunmak için kıldan, keçeden yapılmış üst giysisi (Alacahüyük-Al.; İs.; Os.; Çr.). "Yaylayı tutunca,

yorgana, yamçıya sarılmadan durulmaz." Tahir 2008: 303

yamçı → yamçı (Çıkrık-Çr.). "Mavzerini yamçisinin altından çıkartıp te-tiği çekti." Aksu 2013: 48

yamık Eğik, bükük, çarpık (İs.).

yamık yumuk Eğri büğrü (Çr.).

yamılmak Eğrilmek, bükülmek, çarpılmak (İs.).

yâmur Yağmur (Acıpınar, Eskiokin-Çr.). "Mis gibi gohmuyo yaşı, yamırı / Goresidik getti garı, çamırı"

Kurtoğlu 1998: 22

yampır Yan yan yürüyen (Çr.).

yampir Topal (Ka.). "Topala yampir, patatese de gompir derler Kargı'da." Dbk 2003: 134

yampiri Eğrilmiş, eğri, yan, çarpık (İs.). "Süvari taburunun en önünde biri topal, biri yampiri iki bastı-bacak ihtiyar da darbuka çalarak yürüyorlar." Benice 2002: 125

yampirik Eğri (Çr.).

yamrı → yampiri (İs.).

yamrı yumru Eğri büğrü (Evcibo.; Su.). "Yamrı yumru vücuduyla kimseyi beğenmez oldu."

Yoksul 2013: 637

yamrı yümürü Eğri büğrü (yuvarlak nesnelere için) (İs.).

yamşi Uzun çoban giysisi, kepenek (Beydili-Çr.).

yamuh → yamık (İs.).

yamuk → yamık (İs.).

yamuk yumuk Eğri büğrü (İs.). "Yamuk yumuk yürüme, ayağını pisliğe sürüme." Yoksul 2013: 637

yamyastı Yassılanmış, düzlenmiş (Çr.).

yamyaş çok yaş (Çr.). "Oğlum üstün başın yamyaş olmuş, noordün öle." Tuluk 1991

yan Köylerde kerpiç yapıları boydan boya konulan kalın ağaç (Bo.; Me.).

yan ağacı (1) Ahşap yapılarda

köşe direğinin sağlam olmasına destek olan kereste (İs.).

yan ağacı (2) Eli işe yakışmayan, beceriksiz (İs.).

yan altını Omuzdan kalçaya değin çapraz olarak uzanan, altın dizili kordon ya da altın zincir (Çr.).

yanar döner Erişi mor, arkacı kanarya sarısı olan, iki renkli görünen kumaş (Çr.). "Tülbendim yanar döner / İçinde yıldız söner" Aytekin 2003: 170

yanaşık Nikâhsız kadın (Çr.).

yanaşma (1) Kapatma, metres (Çr.).

yanaşma (2) Uşak, hizmetçi (Su.; Çr.). "Büyük çiftliğini yanaşmalar tutarak kendisi ekip biçtiyordu." Sarıyüce 2004: 29

yanaz 1. Sürüden ayrı, kendi başına hareket eden hayvan (Külâh-Al.; Gökköy-Çr.) 2. Ters, huysuz, inatçı (Su.).

yanazlanmak Tersleşmek, olumsuz davranmak (Su.).

yanazlık Terslik, inatçılık (Su.). "Umut bağladığım torunumun işi gücü yanazlık." Sarıyüce 2004: 234

yanbal Yamularak, iki yana yata yata yürüyen kişi (İs.).

yancıl Aşık oyununda hedefin yanına düşen, hedefi vurmayan aşık (Çr.). "Sahalar eksikcil, ortancıl, yancıl, gericil diye vasıflandırılırdı." Çorumlu 2009: 589

yan cızmak Vazgeçmek, caymak (Su.).

yandım Kadınların boyunlarına taktığı parlak boncuklu kolye (Çıkrık, Ovasaray-Çr.).

yandırmak Dokunaklı sözlerle karşısındakine acı vermek, üz-mek (Al.; Kalecik-Me.). "Bizlere

dağları yandıran çeşme / Akışın durmasın, sesin gür olsun" Ayhan 2002: 260

yandolay Keçi yolu (Çr.).

yangabaz Geçimsiz, her şeye karşı çıkan (Su.).

yangal Eğri büğrü (İs.).

yangı (1) 1. Etkin keder (Kavşut-Su.; Çayhatap, Evcioortakışla-Çr.). "Her acı yangıya göz yaşı dökmem Dosta açık bir ele sır bir insanım" Şahadoğru 1995: 55

2. Yanma, acı (Çr.). "Poposundaki yangıyla döneleyen ayı, varıp şadırvanın göletine camışlar gibi yattı." Özçatalbaş 2002: 39

yangı (2) Yufka pişirirken tandırda yakılan kuru yaprak, saman, ot, çalı çırpı (çalyayla, Eski-köy-Çr.).

yangılanmak Hastalık ateşiyle dudakları uçuklamak, halsiz düşmek (Çr.). "Yangılısın bir iş var sende." Gümüş 1977:32

yangılı Sevecen, sıcakkanlı (Su.).

yangılı ana Bir çeşit mekik oyası (Çr.).

yangın Sevdalı (Çr.). "Şehrin tüm kızları ona yangındı." Destanoğlu 2006: 90

yangunluk (1) Vücut ateşinin yükselmesi (İs.).

yangunluk (2) Çok susamak (İs.).

yangal Yamuk yumuk, eğri büğrü, bozuk düzen (Çr.).

yangal yungal Eğri büğrü (Çr.).

yangı Yankı (Çr.).

yangı vermek Üzmek (Çr.).

yanı büründe Ahşap ev yapımı sırasında iki düz kalas arasına çapraz vurulan destek, yanı bögüründe (İs.).

yanı bögür Yan taraf (Eskiekin, Karadona-Çr.). "Bu yiğitler Çorum'un baş pehlivanları / Camızı bile yanı

bögüründen atar" Kurtoğlu 1994: 174

yanıç (1) İçine ıspanak, peynir, soğan, kıyma ya da yumurta konularak sacda pişirilen bir börek çeşidi (Gökçam-Su.; Beydili, Büyükgülücek, Karadona, Ovasaray-Çr.). "Oklavayı yemek istemiyorsan yanıçtan elini çek." Yoksul 2013: 515

yanıç (2) Kız evinden güveye gönderilen giysi (Tanrıvermiş-Me.; Eskice-Çr.).

yanıç (3) Yengeç (Çr.).

yanıççı Kız evinden güveye armağan getiren kimseler (Eskiekin-Çr.). "Ellerinde bohçasıyla martini Gelen yanıççıdır, tutun atını" Kurtoğlu 1994: 169

yanık (1) Etkin, dokunaklı, yakıcı (Eskiekin-Çr.). "Bu katlık için çıkarılan destanlar, yakılan yanık türküler hâlâ unutulmamıştır." Sarıyüce 2004 : 19

yanık (2) Sevdalı (Çr.). "Ak balık kara balık / Yüreğim sana yanık" Aytekin 2003: 17

yanıkara 1. Sığırdı, atta görülen bir hastalık, şarbon (İbik-İs.).

2. Çaresi olmayan dert (Dutçakallı-Çr.). "Yanıklaralara tutulasın." Yoksul 2013: 638

yanıkmak Yakınmak (Çr.).

yanıksamak Acılamak (Çr.).

yañıllı 1. Sırt (Çr.). 2. Vücutun yan tarafı (Çr.). "İki gündür bi şeyler sokuluyo yanıllıma." Özçatalbaş 2002: 106

yanılmaç El el üstünde oyununda ebenin cezadan kurtulabilmek için söylediği aliterasyonlu söz (Çr.).

yañır (1) Sırt, bel (Âşıkbükü-Os.; Dutçakallı-Çr.).

yañır (2) → yağır (Külâh-Al.; Çr.).

yanır (3) Kir den pastan kabuklanmış deri tabakası (Âşıkbükü-Os.).

yanırlı (1) Kir bağlamış (Çr.).

yanırlı (2) Sırt (Çr.).

yanısına Yanımda (Harunköy-İs.). "Ben işçi gotüremezdim yanısına." Abaz 2004: 151

yanı sıra Yanında, birlikte (Çr.).

yanısırama Benimle birlikte, benim yanımda (İs.).

yanış Yanlış (Çalyayla, Sarimbey-Çr.). "Sahte şeyhin, sahtekarın elinde Gittin yanış yerde durdun emmoğlu" Çimen 2006:11

yanışlamak 1. Yanılmak (Çr.).

2. Yanlışını çıkarmak (Çr.).

3. Karşı savda bulunmak (Çr.).

4. Yanılmak (Çr.).

yanış yangalak Özensizce yapıldığı için yanlışlarla dolu olan (İs.).

yan kabağı Yanında gezdirilen kimse (İs.).

yankal Eğri büğrü (İs.).

yan köstek Tayları rahvan yürümeye alıştırmak, otlakta kaçmasını sönlmek için karşılıklı olarak ön, arka ayaklarına takılan ip (İs.).

yanlama (1) Tarlalardan harman yerine taşınan sap yığınları (Evcici-Bo.; Kamışlı-Su.). "Tınazlarla yanlamalar yükselince, harmanların mimarisi tamamlanır." Sarıyüce 2006: 60

yanlama (2) Yapılarda kullanılan, dört köşe yontulmuş kereste (Sevindikalan-Çr.). "En sonunda karısına şu yanlamayı getir demiş." Akkaya 2011: II/ 242.

yanmak (1) Oyunda yanlış yapmak, oyun dışı olmak (İs.; Çr.). "Hiç yanmadan bitiren oyuncu birinci olur." Oğuz 2006b: 43

yanmak (2) Sevdalanmak (Ba.; Muratkolu-Su.; Çr.). "Yandıgum oğlan da çeşmeye geldi."

Akbaş 1983: 22
yanmak (3) Candan, içten üzül-
mek (Büyükerikli-Uğ.; Çr.). "Nasıl
ağlamayım nasıl yanmayım / Me-
hemmet Ded' oğlu pirimiz göçtü"
İvgin 2009: 84
yannama (1) → yanlama (1)
(Su.).
yannama (2) → yanlama (2)
(Çr.). "Ayaz köylü bir delikanlı elinde
bir yannama gezdiriyor."
Demiryürek-Ozulu 2017: 216
yannamak (1) Çalışıp yorulma-
dan başkasının sırtından geçin-
mek (İs.).
yannamak (2) Bağ bellerken
toprağı uzağa atmadan kenara
yığarak gitmek (İs.).
yanpiri Yan yan yürüyen (Çr.).
"Akıntıya tutulmuş salapuryalar gibi
yanpiri yanpiri koşar görünce..."
Tahir 2007: 105
yansulamak Sözü yineleyerek
alay etmek (İs.).
yañşamak Çok konuşmak, geve-
zelik etmek (Âşıkbüke-Os.). "Yañ-
şama da git dersini çalış biraz."
Arslaner 2016: 264
yantiri Bir ayağı kısa olan kim-
senin yan yan yürüyüşü (İs.; Gö-
let-Ka.). "Yantiri yantiri gene bir yer-
lere gidiyor." www.golet.tr.gg/
yanuç (1) Bir çeşit gözleme (Os.).
yanuç (2) 1. Yengeç (İs.; Gölet-
Ka. Âşıkbüke-Os.). 2. Su birikinti-
lerinde yaşayan bir tür küçük
solucan (Bademce-Ka.).
yapā Kırkılmış koyun yünü (Çr.).
yapalak Gürbüz (Su.). "Yapalak
görsen yatıp al, yamandan boynunu
satıp al." Yoksul 2013: 639
yapaz (1) 1. Çimli, sert topraklar
için kullanılan saban (Çr.).
2. Toprağı derin kazan bir çeşit
saban (Çr.).

yapaz (2) Boynuzları arkaya
doğru yatmış olan büyükbaş
hayvan (Gölet-Ka.; Os.; Çr.).
yapça Yavaş, yavaşça (Çr.).
yapı (1) Bal peteği (İs.).
yapı (2) 1. Bina, inşaat (Çr.).
2. Kurum, kuruluş (Çr.).
yapık Tarakta toplanan saç dö-
küntüsü (İs.).
yapıldak Yalın ayak, yaya (ya-
yan sözcüğüyle birlikte kullanı-
lır) (Çr.). "Yayan yapıldak dağ tepe,
aşmakta mı ki, yol yorgunluğuna düş-
sün." Tahir 2004: 39
yapıldatmak Gözlerini açıp ka-
patarak ışıldatmak (Çr.).
yapışak Yapıştırıcı (İs.; Yağcılar-
Ka.).
yapışlı Yapınca (Çitli-Me.). "Şu işle-
ri yapışlı, seninle gezmeğe gidelim."
Tdk 1993: 4178
yapıklı Bağlı, düşkün (Alacahöyük-
Al.). "Ben anneme pek yapıklı idim."
Koşay-Aydın 1952: 140
yaprak ayı Mayıs (Su.).
yaprak içi Yeşil mercimek, so-
ğan, yarma, asma yaprağı ile
hazırlanan bir çeşit pilav (Os.).
"Osmancık'ta her yıl geleneksel Yap-
rak İçi Günleri düzenlenmektedir."
Oğuz 2006a: 35
yaprikulak Baştan ayrıık duran
iri kulak (Çr.).
yapuk Saçın birbirine dolaşp
kördüğüm olması (İs.).
yapuklu Saçı taranmayacak denli
çok karışmış olan (Gölet-Ka.).
yapuldak → yapıldak (Çr.).
yar Ağızdan taşan tükürük (Çr.).
arak Gerekli araçlar (Çr.).
araklı Gerekli araçlar (Çr.).
yaralı bannağa işememek Kim-
seye yararı, iyiliği dokunma-
mak (Çr.).

yaralı gelin Bir halk oyunu (Al.).
yanarmak Birinin hoşnutluğunu
sağlamak (Akçalı-Su.; Çr.). "Bir yol
kem gördüm alem gözüne / Ne ey-
lesem hiç kimseye yanarmam"
Arız 2005b: 225
yara yaprağı Yaraların, siğilin
üstüne konulan, ırmak kıyıla-
rında biten, geniş yapraklı bir
ot (Çr.).
yarayışlı Faydalı, yararlı, işe ya-
rar (Çr.). "Yarayışlı değil de bizim
gövdemize bu rahatlık nereden yürü-
yor?" Tahir 2008: 310
yarda Yüz ölçek (Çr.).
yardak Dalkavuk (Çr.).
yaren Edilgin, sevice kadın (Çr.).
"Çorum'un ebe karısı gibi sev-
dalamp yâren tutasım gelmekte..."
Tahir 2006: 285
yaren cimciği Eskiden örülen bir
çorap ya da çorap nakışı (Çr.).
yaren kullanmak Kadının, kendi
ne sevice eş bulması (Çr.). "Karı-
sının yaren kullandığını bile hikâye
etmekten çekinmezdi."
Tahir 2007: 10
yarenlik 1. Söyleşi, dostluk (İsa-
hacı-Al.; Çıkrık-Çr.). 2. Şakalaş-
ma, şaka (Su.; Çr.). "Ne yemek ya-
renliği ne kirli mirli sözü vardı."
Gümüş 1977: 2
yarenlik etmek (1) Kadın kadına
sevişmek (Çr.).
yarenlik etmek (2) Söyleşmek,
birlikte eğlenmek, şakalaşmak
(Os.; Çr.). "Gel seninle biraz yarenlik
edelim hele." Yoksul 2013: 320
yarennik etmek Kadın kadına
sevişmek (Çr.).
yarha Bir arpa türü (İs.).
yarıcı Tarlayı ekip, ürünün yarı-
sını alan ortak (Çr.).
yarık Çatlak, delik (Çr.).
yarıkmak Binek hayvanlarını

koşmak (Bademce-Ka.).
yarım ağaç İsteksiz, içten gelme-
yerek, dil ucuyla (İs.; Çr.).
yarım avuç Avucu doldurmaya-
cak kadar az (Çr.).
yarım efe Gıcı gıcı oyununda,
değneğin direktteki şapkaya do-
kunması ile oyuncunun kazan-
dığı avantaj (Çr.). "Değnek şapkaya
dokunursa oyuncu yarım efe olur."
Oğuz 2006b: 16
yarımlā → yarımlağı (İs.; Baltacı
Mehmet Paşa-Os.; Çalyayla-Çr.).
yarımlağı Şinik denilen tahıl öl-
çü biriminin yarısı (Çr.).
yarımlağu → yarımlağı (Âşıkbü-
kü-Os.).
yarımlık 1. Yarım liralık altın
(İs.). 2. Gümüş ya da kâğıt lira
yarısı (Çr.).
yarım yamalak Eksik, özensiz
yapılmış, düzensiz iş (İs.; Çr.).
yarımyanıç 1. Yengeç (Çalyayla-
Çr.). "Yarımyanıç gibi yan yan yürü-
me." Yoksul 2013: 641
2. Üç ayaklı bir çeşit ahtapot
(Çr.).
yarınsı gün Bir sonraki gün (Gö-
let-Ka.). "Haber aldığımız günün ya-
rınsı günü yola çıktık."
www.golet.tr.gg/
yarıntesi Yarından sonraki gün
(Göcenovacı-Çr.). "Olmaz o yüzden.
Yarın, yarıntesi gidemezsiniz."
Gümüş 1977:127
yarın Yarın (Yeşilyurt-Al.; Akçalı-
Su.; Evcioirtakışla-Çr.). "Yarınlere söy-
lüyorum bu günü / Elbette gerçeğe ki-
yan utansın" Şahadoğru 1995: 269
yâr küstü gönül barıştı Eskiden
örülen bir çorap ya da çorap na-
kışı (Çr.).
yarma (1) Buğday, arpa, mısır,
bezelye gibi tahılların iri çekil-
mişi (İs.; Çitli-Me.; Kamışlı-Su.;

Dutçakallı-Çr.). "Daracık sokuda yarma dövülmez / Güzelin üstüne çirkin sevilmez" Oğuz 2006a: 10

yarma (2) 1. Damda üzerine ki-remit döşenen ince tahta (Ka.; Os.). 2. İri yarılmış ağaç, odun (Çıkrık-Çr.). "Analar besler hurmayla, eller döver yarmayla."

Yoksul 2013: 56

yarmaca Yarılıp, içi gösterilerek satılan kavun karpuz (İs.; Çr.).

yarmaça 1. → yarma (2) (İs.).

2. Kalın odundan ayrılan parçalar (Çıkrık-Çr.).

yarma aşı Suda haşlanmış yarmaya soğan, kıkırdak eklenerek yapılan bir yemek (Ovakarapınar-Çr.). "Yarma aşı yemeğimin başı."

Yoksul 2013: 642

yārni Sırt (Kavşut-Su.).

yarnık Kadın göğüslüğü (Eskialibey-Ba.).

yarpız Sulak yerlerde kendiliğinden yetişen yaban nanesi (Külâh-Al.; Çr.).

yarsamak Göreceği gelmek, özllemek (Çr.).

yarsımak 1. → yarsimek (İs.; Gölet-Ka.; Dutçakallı-Çr.). 2. Çok sevmek, kanı kaynamak (İs.; Su.). "Ne güzel dantel, yarsıdım."

www.golet.tr.gg/

yarsınmak → yarsimek (Çr.). "Boşuna yarsınma o akla."

Gümüş 1977: 108

yarsimek Gözü kalmak, beğenmek, hoşlanmak (Harunköy-İs.; Âşıkbükü-Os.). "Emme bi yarsiyom, gozüm çahı biçânda galdı."

Abaz 2004: 148

yaruk daşşak Fıtık rahatsızlığının yumurtalıklara kadar inmiş hali (İs.).

yâr yâre küstü Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı

(Çr.).

yasamak Eğmek, çökertmek, yarırmak, bozup dağıtmak (İsahacı-Al.; İs. Âşıkbükü-Os.). "Felek dedi yaylarını yasayım / Neme ağlıyayım neme küseyim" Arısoy 1970: 79

yasana (1) Dokuz taş oyununda üç taşı yan yana getirme (Su.).

yasana (2) Sevgili (Külâh-Al.).

yasana Yatmak, uzanmak, serilmek, devrilmek (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Kendirin ırganması, yasanması felan yanlış?" Gümüş 1977: 57

yasadı (1) Yassı (Su.).

yasadı (2) Yatsı (Su.).

yasdu (1) Yassı, düz (Âşıkbükü-Os.).

yasdu (2) Yatsı (İs.; Âşıkbükü-Os.). "Yasdu namazını gıldın mıydı."

Abaz 2004: 100

yasduk Kağnılarda, arabalarda, dingil ile gövde arasına konulan yassı ağaç (İbik-İs.).

yasduluk → yatsılık (İs.).

yasılmak Eğilmek (Akçalı-Su.; Eskiekin, Serban-Çr.). "Foşurlara kuru sıkı basılır / Gelin ata yastık gibi yasıılır" Kurtoğlu 1994: 175

yas kaldırma Dügüne başlamak için köyde, mahallede cenazesi olan evden izin alma (Eskiekin-Çr.). "Bu hoş adete yas kaldırma denir / Töredir gençleri başgöz ederken"

Kurtoğlu 1994: 165

yaslaç → yaslağaç (İs.; Çr.).

yaslağaç Yufka açılan tahta, ekmek tahtası (İs.; Bademce, Gölet-Ka.; Âşıkbükü-Os.). "Boş yaslağaçların birine oturarak ekmeklerin pezi-sini yapmaya başladı."

Kalayoğlu 2017: 71

yastı Yatsı (Eskiekin-Çr.). "Yastı sa-vuşunca kurulur masa / Yenilir içilir, dağılır tasa" Kurtoğlu 1994: 170

yastık Eşek bekçisi oyununun üç önemli elemanından biri (Çr.).

"Yastık olan oyuncu, sırtını düz bir yere ya da bir ağaca yaslar."

Oğuz 2006b: 29

yastık altı Gelin ile güveyin ilk gece yedikleri çerez (Çr.).

yastık çerezi Kocanın kahve dönüştürcebinde karısına getirdiği çerez (Su.; Gökköy-Çr.). "Köyün horozu gibi / Yastık çerezi gibi"

Aytekin 2003: 105

yastılık → yatsılık (Çr.). "Bizim elden bir yel esti, bizim yastılığı kes-ti." Yoksul 2013: 155

yāsuz Yağsız (İs.). "Yāsuz ayakgabi kaçmış." Abaz 2004: 101

yaşartma Sekiz, on yıl boş bırakıldıktan sonra ekilen tarla (Çr.).

yaşartı (1) Her türlü yaş meyve (Âşıkbükü-Os.).

yaşartı (2) Topraktaki ıslaklık (Âşıkbükü-Os.).

yaşatma Bir yaşında hayvan yavrusu (Çr.).

yaşık Yağsız, katıksız (yavan sö-züyle birlikte kullanılır) (Su.). "Yavan yaşık önünüze ne koyarsam artık ona razı olacaksınız."

Sarıyüce 2004: 325

yaşmak Başla birlikte yüzü, ağız kapatan örtü (Çıkrık, Eskiekin-Çr.). "Anam da yaşmağı sıyırıp attı / Rağ-bete bineli peruk Deyzoğlu"

Kurtoğlu 1998: 23

yaşmaklı şeytan Düzenici, hileci (Çr.).

yat Yabancı, el (Haydar-Al.; Evcior-takışla-Çr.). "Kumrular ötüşen çölden haber yok / Yat avcı meralım vurdu mu bilmem" Şahadoğru 1995: 127

yatağan (1) Çok yatan, çok uyuyan, tembel (Çr.).

yatağan (2) İnme, felç (Çr.).

yatak İnmeli hasta (Çr.).

yatalık 1. Tifo (Belkavak-Os.).

2. İnmeli hasta (Çr.).

yatgun Çalışmamaktan hamla-

miş insan ya da hayvan (İs.).

yatım Uygun (Çr.). "Önerilen iş akla yatımdır." Tdk 1993: 4201

yatımına gitmek İyi geçinmek için uysal davranmak (Çr.).

yatımlı Uysal, uslu (Çr.).

yatur Ermiş, ermiş sini (Dutçakallı-Çr.). "Elin açık saçığı ne anlardı, yaturdan, dededen."

Destanoğlu 2006: 39

yatkın (1) Alışkın, usta, becerikli (Çr.). "Herifler her hususta işe yatkın."

Tahir 2007: 209

yatkın (2) Çok durmuş olmaktan sağlamlığını yitirmiş nesne, özellikle kumaş (Evcı-Bo.). "Elde kalmış yatkın mallarını satmak istiyorlar." Sarıyüce 2004: 24

yatkın (3) Uygun, yerinde (Çr.).

yatsılık Yatsıdan sonra yenilen yemek (Çevreli-Al., Os.; Beydili-Çr.). "Bizim elde yatsılık töredir, o da adamına göredir." Yoksul 2013: 498

yatur Ermiş, ermiş sini (İs.).

yaturma Üzüm deveğinin dibini oyup dalını toprağa gömdükten sonra dışarı çıkararak gençleştirme, gölüme (İs.).

yaturmak Sopa vurmak (Çavuşoğlu-İs.). "Benim şuraya naal yatur-duysa, dâ duruy bellüdüri izi."

Abaz 2004: 138

yatyaramaz Zararlı yabancı kişi (İs.; Çr.).

yav Yahu (Gökçam-Su.; Çr.). "Ne yav-payım yav, başlıksız kıızı verdi mi de-dirtiyim." Güven 2010: 50

yavan Tatsız yiyecek (Çöplü-Al.; Körkü-Su.; Eskiekin, Mislerovacığ-Çr.). "Kimisinde yavan kiminde yağlı Herkesin kapalı kaynar kazanı"

Koygun 2002: 99

yavancımak → yavıncımak (Çr.).

yavan konuşmak Anlamsız, yer-siz konuşmak (Çr.).

yavansımak → yavıncımak (Çr.).

yavan yaşık Katıksız, yağsız, tat alma düşünülmeden, karın doyuracak kadar yemek (Kıcılı-Al.; Su.; Büyükgülücek-Çr.). “Yavan yaşı birkaç kaşık.” Yoksul 2013: 644

yavan yaşuk dememek Yemek seçmemek, ne verilirse yemek (Al.; Ka).

yavaşa Huysuz hayvanlara nal çakılırken burunlarına takılan ağaç kısıkaç (Çr.).

yavaş gine Usulca, usul usul (Çr.).

yavaş gineli → yavaş gine (İs.).

yavi Yitik (Çr.).

yavıklı Sevgili, nişanlı (Çr.). “Hadi yavıklım güle güle!”

Seyda 2006: 254

yavıncımak Çok acıkmak, mide-si ezilmek (Çr.). “Bizim onca çor çocuk bir kırım ağırtı dey yavıncısın, sen avradına inek dana bağışla.”

Gümüş 1977: 9

yavi Yitik (Çr.).

yavlamak Yalvarmak (Karkın-İs.). “Allahıña yavlar da beni buñumdan gurtarıvisin diy.” Abaz 2004: 105

yavrağız Sarı çiçekli bir kır bitkisi (Evcı-Bo.). “Dere kıyısındaki narpızları, yavrağız oymaklarını, kimi tarlaların bir ucunu milleyip geçmiş.”

Sarıyüce 2006: 32

yavru Yavru (Çalyayla-Çr.; Kıcılı-Al.). “Öyle mi yavrum, esas mı? Cennet’i Urgancı’ylan oynasırken sen göresiymişsin kendirin içinde?”

Gümüş 1977: 57

yavsı Kene (İs.; Çalyayla-Çr.).

yavşağan Yavşan otu (İs.).

yavşak (1) Bit yavrusu (Os.; Su.; Çr.). “Çimiltiyi çit, yavşağı bit etme.”

Uçakcı 2006: 216

yavşak (2) Kişilik yönünden zayıf olan, çıkarı için ona buna yaltaklanan kimse (İs; Çr.). “Ona oy verilmez, yavşağın biri.”

Kerman 1997: 74

yavşan Kaynatılıp suyu em olarak içilen kokulu, acı bir çeşit yabancı ot (Eskiekin, Sarimbey-Çr.). “Kaya dibinde yavşan / Teptim uyardı tavşan” Gösterir 2011: 191

yavu Yahu (Çr.). “Yavu sen hiç babana benzememişsin...”

Destanoğlu 2006: 10

yavuklu 1. Nişanlı, sözlü (Kuzuluk-İs.; Me.; Akçalı, Gökçam-Su.).

2. Sevgili (Dutçakallı-Çr.). “Daha benim yavuklum / Kenarda dikiliyor”

Çağl 2013: 25

yavuncumak → Yavıncımak (İs.; Üçköy-Çr.).

yavuz (1) İsrırgan köpek (Çr.).

yavuz (2) Kötü, fena (İsahacı-Al.). “Yavuz komşu şerrinden / Yâre varılmaz oldu.” Ertekin 2006: 68

yayak Yorgan (Su.).

yayalamak Yaymak, sermek, dağıtmak (İs.).

yayan Yaya olarak (Karakaya-Su.; Serban, Turgut-Çr.). “Ay doğar ayan ayan / Yollara düştüm yayan”

Akbaş 1983: 44

yayan yapıldak Binitsiz, yalın ayak (Evcı-Bo.; Göcenovacığ-Çr.). “Ardıma bakarak yayan yapıldak çekip gittim köyüme.”

Sarıyüce 2004 : 180

yaygı Hasır, çul, kilim, halı gibi serilen şeyler (Al.). “Yaygıyı serdi, yemek iskemlesini ortasına koydu.”

Tahir 2006: 74

yaygıcı Bohçacı, gezici kumaş satıcısı (İs.).

yayık (1) Yoğurt ya da süttan yağ çıkarmaya yarayan araç

(Kuzuluk-İs.; Çukurlu-Su.). “Yayığa doldurduğu yoğurdu yayıyordu.”

Sarıyüce 2004: 246

yayık (2) Bir köy seyirlik oyunu (Çr.).

yayılmak Otlamak (İsahacı-Al.; İs.; Os.; Çalyayla, Evcıortakışla, Sarim-

bey-Çr.). “Koyun gibi ot yayıldık ağam.” Özçatalbaş 2002: 44

yayılmak Hayvan otlatmak (İs.).

yayım Dağınık, enli (Çr.).

yayınmak Yaymak, sermek; satıcının mallarını serip göstermesi (İs.).

yaykamak Yıkamak, suyla temizlemek (İs.; Âşıkbükü-Os.; Su.).

yaykanti Yıkacak nesne (Çr.).

yaykanturuk Etin doğranması, pişirilmesi, yenmesi güç olan zarla kaplı niteliksiz bölümleri (Âşıkbükü-Os.).

yayla Un, yoğurt, pirinç kullanılarak yapılan bir çorba (Büyükgülücek, Mustafaçelebi-Çr.).

yaylı dal Fes üzerine takılan elmaslı iğne (Çr.).

yaylım Otlak (Evcı-Bo.; İs.; Eskiekin-Çr.). “Yaylımdan gelen inekler sütlü olurdu.” Güven 2013: 80

yayma Hayvan sırtına iki yanlı konulan büyük, dolu tek çuval (İs.; Su.; Eskiköy-Çr.). “Karısı üç beş yayma değirmenlik hazırlamış.”

Uçakcı 2006b: 165

yaymacı Gezgin satıcı (İs.).

yaymak (1) Duyduğu sözü orda burda söylemek (İs.).

yaymak (2) Otlatmak (Alancık-Me.; Evcıortakışla-Çr.). “Çobanım sü-rüyü gütmek istedim / Gönül sahrasında yayamaz oldum”

Şahadoğru 1995: 49

yaymak (3) Yayıkta süt dövmek (Sarimbey-Çr.). “Suyu yaysan bile çıkmaz ki yağı / Ozanın sırtında Ağrı’nın dağı” Çimen 2000: 65

yayuk → yayık (1) (İs.). “Guruçay’da gadıncaz yayuk yaymuş.”

Abaz 2004: 106

yayvan Ağzı geniş kap (İs.).

yayvan ağızlı Geveze (Çr.).

yazalmak Soğumak, eli soğumak (Su.).

yazboz (1) Yazı tahtası (İs.).

yazboz (2) Boynuzu yana doğru büyümüş öküz (İs.).

yazgı Alın yazısı (Hamdiköy-Çr.). “Boğulup düştüysek bulanık sele İnanma sevgilim yazgı değildir” (A. R. Öztürk) Çırakman 1992: 88

yazı 1. Düzlük, ova (Gökçam, Yarımsöğüt-Su.; Dutçakallı, Eskiekin, İsmailköy-Çr.). “Köyümü yurt tutmuş çullu tazılar / Hozan olmuş arpalıklar, yazılar” Kurtoglu 1994: 41

2. Yabancı yer (Çitli-Me.).

3. Tarla (Al.).

yazıcı Yazman (İs.).

yazıklamak Acımak, üzülmek (Göcenovacığ-Çr.). “Belki acıyanları, yazıklayanları var ama biliyorum, çoğu beni kıymıyor.” Gümüş 1977: 134

yazılmak Koşarak bir yerden uzaklaşmak, kaçmak (İsmailköy, Küçükpalabıyık-Çr.). “Bizim ti yazıladı.” Güven 2013: 115

yazılmak 1. Yayılmak, dağılmak (Çr.).

2. Ezilip büzülmek (Su.). “İnekleri yazıla gedeller / Sütlerinden sarı yâlar edeler”

Caferoğlu 1994: 152

yazım ekmeği Yufka ekmeği (Gölet-Ka.; Türkler-Çr.).

yazı yaban Kır, bağ bahçe (Evcı-Bo.; Sarimbey-Çr.). “Gömgök ekin tarlaları yazı yaban uzayıp gidiyordu.” Sarıyüce 2004: 34

yazla Açık sofa ya da balkonumsu çıkıntı (Çr.).

yazlık 1. Sofa (İs.).

2. Balkon (Çıkrık-Çr.).

3. Çardak (İs.).

yazma (1) İnce başörtüsü (İkikise-İs.; Su.; Eskiekin, Sarimbey-Çr.). “Sarı saçın örgüsü / Ak yazmanın dürgüsü” Gösterir 2011: 167

yazma (2) Yufka (Büyükdıvan-Çr.).

yazma ekmeği Yufka (İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.; Çalyayla-Çr.). “Azıgımızda iki yazma ekmeği, bir domates, bir baş soğan olurdu.”

Arslaner 2016: 265
yazmak Hamur açmak (Harunköy-İs.; Gölet-Ka.; Eskiakin-Çr.). “Şindi yoha yazmaynan yanıyok.”

Abaz 2004: 131

yeddap Birdenbire, ansızın (İs.).
yedecek (1) Önder, kılavuz (Çr.).

yedecek (2) Saban okunun ön ucundaki deliğe, boyunduruğu tutturmak için geçirilen kalın demir ya da ağaç çivi (Alacahüyük, Eski yapar, İshacı-Al.; Tatar-Çr.). “Tapanın huyu var yedecek tutmaz / Ben böyle tapana bir ıras geldim” Arısoy 1970: 91

yedek 1. Bakır çaydanlık (Çr.).

2. Büyük çay demliği (İs.).

3. Genellikle kahvehanelerde çay suyunu kaynatmakta kullanılan küçük su tankı (Gölet-Ka.). “Yedek yavaş yavaş kaynıyor, demliklerin yanından buharlar çıkıyordu.”

www.golet.tr.gg/

yedek çekmek Güçsüz araba atlarının yanına bir üçüncü atı koşmak (Çr.).

yedeklemek Bir kimseyi elinden tutup götürmek, bir hayvanı yedeğe alıp çekmek (Göcenovacı-Çr.). “Taziyı yedekleyip yazıya vurduğunda canlanıyor, tazinin ardından tezikiyor, kimi onu da geçerek dolanıyordu av ardında.” Gümüş 1977: 73

yedici Önder, kılavuz (Çr.).

yedigardaş Zehirli olduğuna inanılan, sarı renkli bacakları tüylü, büyük bir örümcek (İs.).

Yedikardeş Büyükayı da denilen yıldız takımı (Çr.).

yedmek 1. Yönetmek (Çayyaka-Su.; Çr.). “Kendilerini yeden usları değil tutkularıdır.” Sanyüce 2004: 97

2. → yedeklemek (Yazır-Bo.; Büyükerikli-Uğ.). “Bu bir kadim yoldur doğru gidene / Doğru gidip bir birini yedene” Çevik 2007: 214

yefek Seyrek dokunmuş, cansız, yumuşak kumaş (Su.). “Şu üzümün tefeği / Al ipeğin yefeği”

Aytekin 2003: 162

yeğen Çok, yeğün (Su.). “Bı yıl meyveler çok yeğen.” Uçakçı, 2006 : 375

yeğilmek Yenilmek (Çr.).

yeğün (1) Çok bol, bereketli (Çal-yayla, Karadona-Çr.). “Onun tarlasında yeğün ekin var.” Tdk 1993: 4224

yeğün (2) 1. Yiğit, çevik, güçlü, hızlı, acele, çalışkan (Belkavak-Os.; Çavuşcu-Su.). “Yeğün at yemini artırır.” Gürsel 1997: 259

2. İyi, uslu (İs.). 3. Yakışıklı (Belkavak-İs.).

yeğün (3) Şiddetli (Çr.). “Yeğün dolunun düştüğü sene İskilip köylüğüne çoban durmuş.” Gümüş 1977: 99

yeğni (1) Alçak gönüllü (Su.).

yeğni (2) Hafif (Su.; Dutçakallı, Karahisar-Çr.). “Kapının önünde müşteri tartar / Ağır mı yeğni mi elinde kantar” Çevik 2008: 54

yeğnik Hafif (Mustafaçelebi-Çr.).

yeğnilmek Rahatlamak, hafiflemek (Göcenovacı-Çr.). “Kendini yokladı, eliyle kulağının, ağzının kıyılarını araştırdı, yeğnildi.”

Gümüş 1977: 28

yeğnimek → yeğnilmek (Çr.). “Hacı yeğnidi biraz böylesini düşününce.”

Gümüş 1977: 33

yeğnişek Oldukça hafif, yeğni (Gölet-Ka.). “Bu çuval yeğnişek. Çocuk bile taşır.” www.golet.tr.gg/

yekdap Doğru (Su.).

yekincek Her şeyde öne çıkmak isteyen kimse (İs.).

yekindirmek Yerinden kaldırmak, yukarı kaldırmak (İs.).

yekinmek Kalkmaya ya da bir eylem yapmaya davranmak (Külâh-Al.; İs.; Körkü-Su.; Çıkrık, Sarimbey-Çr.). “Arazim yok, toprağım yok, malım yok / Yekinip de

kalkamıyom, halım yok”

Çırakman 2002: 116

yekli Yalandan, şakadan (Çr.).

“Bu sözü yekli söylüyorum.”

Tdk 1993 : 4230

yeklicek Şakadan (Çr.).

yeklili → yekli utmalı (Çr.).

yekli utmalı Kazananların, oyunda kazandığı daşenek, aşık, gazoz kapağı gibi oyun araçlarını geri verdiği oyun (Çr.). “Yekli utmalı daşenek oynayalım.”

Kerman 1997: 26

yektirmek Hafif topallamak (Su.).

yel Ağrı, sızı, romatizma (İs.; Çr.).

“Sağ koluma yel geldi.”

Demiryürek-Ozulu 2017: 61

yel almak Soğuk almak, hastalanmak (İs.; Çr.).

yelbirdek Eski, yırtık nesne (Çr.).

yelbirdemek Yel etkisiyle sallanmak (Çr.).

yeldari Entarilik kumaş (Çr.). “Antarisi yeldari / Neyleyim böyle yâri”

Ertekin 2006: 18

yeldirme Kadınların giydiği bir tür manto (Su.). “Yeldirmesi mavidir / Benim arkam kavidir”

Aytekin 2003: 186

yeldirmek 1. İzlemek (İs.). 2. Bir işin, bir şeyin, birinin peşinde koşturmak, acele etmek (Yeşilyurt-Al.; İs.; Akçalı-Su.; Büyükerikli-Uğ.). “Ağam atı yeldirir / Yel püskülün kaldırır” Ertekin 2006: 10

yeldirmeli Bir çeşit çelik çomak oyunu (Çr.). “Yeldirmeli çelik oyununda çobanlarla başa çıkamazsın.”

Yoksul 2013: 649

yelebimek Yelle sallanmak, dalgalanmak (Yeşilyurt, Eski yapar-Al.; Su.). “Yukarıdan ipek saçı kesili / Yürüdükçe yelebiliyor kekil”

Barışcan 2001: 84

yelece Zayıf, çelimsiz (İs.).

yeleğen (1) İvecen, canı tez, te-

laşla ordan oraya gidip gelen (Eski yapar, İshacı-Al.; İs.; Büyükbo-latlı-Su.). “Yeleşen tay gibi ürkek bakışlı / Yiğitler başında laleye benzer”

Barışcan 2001: 67

yeleşen (2) Tazı, av köpeği (Çr.).

yeleşen (3) Yelpeze (Çr.). “Güzel keklük olan havalı uçar / Kanadının ucu yeleşen olur” Gürsel 1997: 315

yelek (1) İşliğin üzerine giyilen, üzeri sim kordon işli, kırmızı çuhadan giysi (Alacahüyük, Eski yapar-Al.; İs.; Su.; Eskiakin-Çr.). “Kadifeden yeleş / Stütten akça bile-ği” Gösterir 2011: 147

2. Kazak (Ka.).

yelek (2) Kuşların kanat uçlarındaki tüylerden her biri; telek (İs.). “Devede kulak, tavukta yelek.”

Yoksul 2013: 237

yelempmek Bir şeyin rüzgârda dalgalanması (Gölet-Ka.). “Çarşaf rüzgârda aşağı yukarı yelepiyordu.”

www.golet.tr.gg/

yelep yelep Hızlı, telaşlı yürüme (Su.; Çalyayla-Çr.). “Bayramlığım mor krep / Yürürüm yelep yelep”

Aytekin 2003: 44

yeler onmaz Boşuna çalışan (Çr.).

yelfirik Ağırbaşlı olmayan, hoppa (Çr.).

yelikcen Yaramazlık yapan (Su.).

yelikmek Şımarık, çocukların yaramazlık yapması (Külâh-Al.; Aşağıfındıklı, Kamışlı-Su.; Çalyayla, Karadona-Çr.). “Bugün hava pusludur / Bek yelikme uslu dur”

Gösterir 2011: 300

yeliştirmek Koşuşturmak, çok çabalamak (Su.). “Döne suyuna samanına öteki ayak işlerine yeliştiriyor.” Gümüş 1977: 100

yelkeni suya bırakmak Bir işi, davranışı ya da öfkeyi bırakmak, caymak (Çr.).

yelkirmek Şımarık (Tolameh-

met-Çr.).
yellek Yellemeye yani kışkırtılmaya meyilli kişi (İs.).
yellekleme Kışkırtmak (İs.).
yelleme (1) Erkek halayında hızlandırma (Su.).
yelleme (2) Terbiyesiz, arsız, yüzüstü (İs.).
yellemek 1. Kışkırtmak, fitlemek (Âşıkbüğü-Os.; Su.; Sarimbey-Çr.). "Kara günde kına karma / Kimseyi yelleyip kurma" Ercan 1997: 98
 2. Kandırmak (Eşençay-Çr.). "Şeytani yellemiş kendini atar / Dalgalar vurdukça yıldıktan tutar" Oğuz 2006d: 58
yellendirmek Hız vermek, hızlandırmak (Dutçakallı-Çr.).
yellenmek (1) Gaz çıkarmak (Evcici-Bo.; İs.; Os.; Gökçam-Su.; Eskiikin-Çr.). "Böyle yemeklerden yediğiniz için yellenmeleriniz toplarınızın gümbürtüsünü bastırıyor." Sarıyüce 2004: 211
yellenmek (2) Hava almak, dolaşmaya çıkmak (Su.).
yellenmek (3) Birini sevmek, sevdalanmak (Gökköy-Çr.).
yellenmek (4) Hızlanmak (İs.). "Gölgesine yetişip basmayı kurdu, hızlandı, yapamadı. Gölgesi de hızlanmıştı. Niye yellendin gı, bana da mı küssün?" Gümüş 1977: 80
yellenmek (5) Bir iş yapmaya, bir şey almaya heveslenmek (Çr.).
yelleşmek Yerleşmek, oturmak (Çr.).
yelli (1) Oturaklı olmayan, deli dolu (İs; Çr.). "Anam hiç kız mı verir / Senin gibi yelliye" Aytekin 2003: 152
yelli (2) Hızlı (İsahacı-Al.; İs.; Su.). "Deli misin yelli yelli sürüyor? Gahi esiyon da gahi duruyon" Arısoy 1970: 103

yelli (3) Romatizmalı (İs.).
yellice (1) Deli gibi, deli dolu (İs-maillköy-Çr.). "Az değil, hem de iyice yellicedir." Güven 2013: 71
yellice (2) Hızlıca, çabucak (Su.).
yellin diplin Dipten doruğa, etrafılıca (İs.).
yellü Hızlı, çabuk (Âşıkbüğü-Os.). "Biraz yellü gidelim, geç kaldık davete." Arslaner 2016: 365
yelmek 1. Bir işin, bir şeyin, birinin peşinde koşmak, uğraşmak (İs.; Kalecik-Me.; Yazır-Bo.; Körkü-Su.; Mislerovacığ, Serban-Çr.). "Avcı köpeği gibi yelip duruyor." Yoksul 2013: 85
 2. Amaçsız gezip dolaşmak (İs.; Serban-Çr.). "Kimi mal, kimisi sağlığın diler / Nicesi cahildir beyhude yeler" Koçak 1980: 218
yelmeşik Yaramaz, yerinde duramayan çocuk (Çalyayla-Çr.).
yelmeşmek Yaramazlık yapmak (Çr.).
yelmük İlkbaharda yetişen, uzun, sivri yapraklı, toplanıp yenen yabancı ot, yemlik (İs.).
yelönü (1) 1. İnce, dayanıksız (Çr.). 2. Zayıf olduğu için hızlı; ama yıkılacak gibi yürüyen kişi (Âşıkbüğü-Os.).
yelönü (2) Yeterince dolgunlaşmadığından savrulduğunda yelin önünde duramayan tahıl taneleri (Âşıkbüğü-Os.).
yelönü (3) Harman sürerken samanın dağılmasını önlemek için dallardan yapılan set (Çr.).
yelpelemek Ayırıp toplamak (Çr.).
yelpeze Altınla birlikte takılan, üstü savatlanmış, yürek biçiminde, ince, gümüş takı (Çr.).
yelpik 1. Nefes darlığı, bronşit (Al.; Boğabağı, Büğdüz, Çalyayla-

Çr.). 2. Nefes darlığı çeken, öksürüklü kimse (Al.; Boğabağı-Çr.).
yelsimek Yiyecek ya da içeceğin hava alarak bozulması (Çalyayla-Çr.).
yeltemek İsteklendirmek, özendirmek (İs.).
yel vermek Kışkırtmak, dolduruşa getirmek (Su.; Çr.). "Eloğlu yel verir de yem vermez." Yoksul 2013: 285
yel yepelek Çabuk çabuk, çabucak (İsahacı-Al.; Evcici-Bo.; Me.; Su.; Göcenovacığ-Çr.). "Pembe entari içinde yel yepelek uçan bir kelebeğe dönmüştü." Sarıyüce 2004: 103
yemā Yemek (Al.).
yemecik Çocukların birbirine oyun içinde verdikleri küçük şölen (Çr.).
yemekçi Düğün yemeklerini pişiren aşçı kadın (Elmapınar-Me.).
yemeklemek Yemek yedirmek, şölen vermek (İs.).
yemeklik Yarar, çıkar sağlayan kişi (İs.).
yemeni Terlik biçiminde hafif ayakkabı (Evcici-Bo.; Su.; Tatar-Çr.). "Ayağında yemeni / Tanımıyorsun beni" Çağır 2013: 3
yeme sallama Tadında yemek yeme (Gökçam-Su.).
yemiş İncir (Çr.).
yemişen Kırmızı, ufak yemişleri olan, dikenli yabancı bir ağaç (İs.; Buğabağı, Çalyayla-Çr.). "Oradaki çalılardan kızamık, bük üzümü, yemişen toplayıp yerlerdi." Kalayoğlu 2017: 217
yemleç Ahırda hayvanların yem yediği oluk (Göcenovacığ-Çr.). "Kapının ardındaki yemlece çıktı, baltanın sapını okşadı dişleri kenetli." Gümüş 1977: 152
yemlemek Hayvanlara yem ver-

mek (İs.).
yemlik (1) Hayvanların yeminin bulunduğu oluk (Çr.). "Hangi yemliğe bağlıydı at?" Sarıyüce 2004 : 50
yemlik (2) 1. İlkbaharda yetişen, uzun, sivri yapraklı, toplanıp yenen bir yabancı ot (Eskiyapar-Al.; Kamışlı-Su.; Çayhatap, Sarimbey-Çr.). "Örgel senin yemlik verdiğin kızlar / Hepsini gelin oldu, evlendi gel gel" (S. Örgel) Ercan 1991: 432
 2. Sivrikten sonra buğdayın aldığı durum (Bo.).
yemsimek → yemsinmek (Çr.).
yemsinmek Sığınmak, kapılanmak (Çr.).
yeñ 1. Giysi kolu, kol ağzı (Âşıkbüğü-Os.; Su.; Eskiikin-Çr.). "Sıkmanın yeñleri yolpumuş" Arslaner 2016: 265
 2. Sokağa çıkarken giyilen siyah etek (Çr.).
yencilek Hafif (İs.).
yenge Düğünde geline kılavuzluk eden kadınlar (Yeşilyurt, İsahacı-Al.; Su.; Beydi-li, Eskiikin-Çr.). "Artık işler kalır birkaç yengeye / Töredir, gençleri başgöz ederken" Kurtoğlu 1994: 176
yenge binme Düğünde gelinin giyeceklerinin götürülmesi (Eskialibey-Ba; Elmapınar-Me.).
yengil Hafif, yeğni (Os.).
yeñirşek (1) Ağır olmayan, yeğni (Âşıkbüğü-Os.).
yeñirşek (2) Uçarı, oynak, ağırbaşlı olmayan (Âşıkbüğü-Os.).
yeñirşemek Hafiflemek, rahatlamak (Âşıkbüğü-Os.). "Sabah aldığım ilaçtan sonra biraz yeñirşedim." Arslaner 2016: 265
yenilcek Hafif (İs.).
yenile Şimdi, az önce (Evcici-Bo.). "Burada domateslere yenile ben düşüyor." Sarıyüce 2006: 36

yenirce Frengi (Bügdüz-Çr.).
yenişmek 1. Yarışmak (güreşte) (İs.). 2. Güreşte yenmek (Çr.).
yeniyе Gelecek yıl (Çr.). “Şerbetimiz içildi / Düşünümüz yeniyе” Gösterir 2011: 116
yeni yeni Son zamanlarda (Çr.).
yeni yetme Yeni yetişen delikanlı (İs.). “Büvet Köyü’nün yeni yetmelerinden biri bunun parasını resmen vermezlenmiş.” Tahir 2006: 212
yenli Hafif, ağırlığı az olan (Çr.).
yen mi yemen mi Çok dayak atıldığını anlatan bir söz (Çr.).
yepelik İnce yapılı, zarif, narin (Evcı-Bo.). “Narine yepelik, yurtğa yirik / Diyenı görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80
yepisyeni Yepyeni (Çalyayla-Çr.).
yer cücesi Kısa boylu, bilgili kişi (Çr.). “Yer cücesi, her şeyden haberi var.” Yoksul 2013: 651
yerden bacak Çok kısa boylu (Çr.). “Kulak ver yerden bacak!” Tahir 2006: 247
yerden bitme Kısa boylu, cüce (Al.; Ka.; Su.). “Dağ dersem bizim Aygar dağı gibi yerden bitme olduklarını sanma.” Sarıyüce 2004: 168
yerden yığma Bodur, şişman (İs.). “Şöyle yerden yığma, güçlü guvvetli olsun.” Özçatalbaş 2003: 68
yer deprenmesi Deprem (Çr.). “Çorum’un nice nice yer deprenmelerine, sellerinde dayanmış Hükümet Konağı, ha çöktü ha çökecek.” Tahir 2007: 337
yerdürten Köstebek (Âşıkbükü-Os.).
yerе bahan Sinsi, iki yüzlü (İs.).
yerenlik Şaka, şakalaşma (İs.).
yergelemek Hor görmek, değer vermemek (İs.).
yerğic İğrenç, hoş olmayan, bu laşık kişi (Âşıkbükü-Os.).
yer göçmesi Kayşa (Çr.).

yer gözü Toprakta dar çatlak (Çr.).
yer ıgranmak Deprem olmak (Çr.).
yer ırganmak Deprem olmak (Çr.).
yeriç → yergiç (Âşıkbükü-Os.).
yeri iyi Kumaşı iyi, kaliteli (Çr.).
yerikli Gebe kadın (Çr.).
yerik yermek Gebe kadının aşermesi (İs.).
yerimek Yürümek (Esentepe-İs.; Gökçam-Su.). “Yarı yirece yeriyerek geldük.” Abaz, 2004: 117
yerinden iş dutmak Tam zamanında, en uygun biçimde iş yapmak (Bademce-Ka.).
yerini yapmak (1) Yatağını yapmak (Çr.).
yerini yapmak (2) Kendisi ya da bir yakınının çıkarı için uygun ortam hazırlamak (İs.).
yerinmek Üzülme, pişman olmak (Yeniköy-Al.; Çukurköy-İs.; Akçalı-Su.; Eskiokin, Evcıortakışla, Serban-Çr.). “Evleri görünüyor / Gönüldür yeriniyor” Ertekin 2006: 50
yerinsemek Yerini sevmek (Su.).
yerişmek Sonradan diğerlerine ulaşmak, yetişmek (Gölet-Ka.). “Siz gidin ben size yerişirim.” www.golet.tr.gg/
yer kımranmak Deprem olmak (Çr.). “Bu gece yer kımrandı.” Tdk 1993: 4820
yerler mühürlendi Akşam oldu anlamında bir deyim (Çr.).
yerme Birinin ardından kötülüğünü söylemek, bir şeyi beğenmemek (İs.). “Dostunu methedersen daima yerecek yer ko.” Yoksul 2013: 252
yerotu Havuç (Oyaca-Su.).
yer oynaması Deprem (Eskialibey-Ba.). “Yer oynuyo elleham!”

Özçatalbaş 2003: 73
yer pacı Yer kirası (İs.).
yersemek Ölümünü istemek (Çr.).
yersiz İlgisiz, gereksiz konuşma (Çr.).
yer tebrenmesi Deprem (Çr.).
veryaran Bir çeşit mantar (Me.; Ovasaray-Çr.).
yer yatağı Odanın tabanına serilen yatak (Çr.).
yesir Esir, tutsak (Âşıkbükü-Os.; Serban-Çr.). “Askeriyede olsaydı, bu şimdi böylece yesir gittiymi çoktan.” Tahir 2004: 20
yeşerti Yeşillik, sebze (Büyükgüllücek-Çr.). “Çorumlunun büyük ölçüde zerzevat ihtiyacını karşılayan yeşerti, tâ tuğla ocaklarına dek uzanırdı.” Özçatalbaş 2002: 9
yeşge Haşarı (Konaklı-Çr.).
yeşil çekmek Ciltçilerin, yazma kitapların sayfalarının kenarlarına yeşil çizgi çekmeleri (Çr.). “Yeşil çektim meşk ile / Bir yar sevdim aşk ile” Ertekin 2006: 117
yeşilistan Yeşil renkli, kertenkeleye benzer bir hayvan (İs.; Bademce-Ka.; Çalyayla-Çr.).
yeşillenmek Cinsel isteklerini sözle, davranışla belli etmek (İs.).
yeşillik Sofraya konulan, marul, tere, yeşil soğan gibi sebzeler (Su.). “Yeşillik goy madenizden lokadan / Çarık bunnı sunak yaptım yokadan.” Yoksul 2011: 87
yetence Tutum (Çr.).
yetenek Tutum (Çr.).
yetik Büyümüş, irileşmiş, yetişmiş (genellikle kız için) (Çitli-Me.; Dutçakallı -Çr.).
yetiklik Bir işten, durumdan bilgili olma (Çr.). “O soruna yetikliğın var mı?” Tdk 1993: 4257
yetilmek (1) Meyve ya da sebzenin olgunlaşması, yeterince bü-

yümesi (İkikise-İs.). “Kalem alıp bu dertleri yazarken / Yetilmeyen bağımızı bozarken” Taşlıova 2008: 421
yetilmek (2) Yarının ya da çabanın içindeki irinin ağararak patlamaya hazır duruma gelmesi (Âşıkbükü-Os.). “Sırtındaki çıban iyice yetilmiş, yakında deşilir.” Arslaner 2016: 265
yetince Tutum (Çr.).
yetirmek (1) Denk getirmek, tamamlamak (İsahacı-Al.; İs.). “Gece gündüz çağırırım Mevla’ya / Cümlemin isteğın yetiren medet!” Arısoy 1970: 27
yetirmek (2) Yetiştirmek, büyütme, olgunlaştırmak (Yeşilyurt, İsahacı-Al.; Körkü-Su.; Evcıortakışla, Sarimbey-Çr.). “Evlät yetir, aklını yitir.” Yoksul 2013: 301
yetişik 1. Delikanlı (Çr.). 2. Büyümüş (Palabıyık-Çr.). “Bir görerseniz dere şimdi bitişik / Üzerinde orman bitti yetişik” Özgür 2002: 109
yetişmek Olgunlaşmak (İsahacı-Al.; İs.). “Yetişip serpilmiş, olgun dolgun bir kız oluvermişti.” Arısoy 1970: 65
yetli 1. Şaka (İs.). 2. Davranışlarında, sözlerinde içten olmayan (İs.). “Yetli söyledim.” Tdk 1993: 4259
yetmek (1) Olgunlaşmak, büyümek (İs.; Akçalı, Çayyaka-Su.; Sarimbey-Çr.). “Er tutmalı atasının öğüdün / İçi koftur suda yeten söğüdün” Özgür 2002: 60
yetmek (2) Varmak, erişmek (İsahacı-Al.; Yazır-Bo.; Su.; Karahisar-Çr.). “Garip Ağa’nın ardı sıra gittiler Çaylamıkta ensesinden yettiler” Arısoy 1970: 26
yetmiş Olgunlaşmış (Su.; Çr.). “Yetmiş meyve dalda ne vahid durur.” Uçakcı 2006: 221.
yetmiyesice Büyümeden ölsün anlamında ilenç (Çr.).

yetük Ergenlik çağına gelmiş, yetik (İs.).

yeygi Genellikle kış için hazırlanan yiyecek ya da hayvan yemi (İs.; Çikrik, Eskiikin, Kavacık-Çr.). "Herif yeygi beklerkene össaat uyuyuvermemiş mi?" Çorumevi 2000: 18

yeygilik Bir ailenin bir yıllık gereksinimini karşılamak amacıyla ayrılan buğday ya da un (Kırcılı-Al.; Su.; Beydili-Çr.). "Gışlık amardan yeygilik mi veriyon sanki." Uçakçı 2006: 218.

yeygü Hayvan yiyeceği (Âşıkbükü-Os.).

yeyinti Erzak (Su.).

yeymiye Gündelik, yeymiye (Su.).

yeyni Hafif (Çr.).

yeynilmek Hafiflemek (Çr.).

Yezit Sünni (Eskiypar-Al.; Yazır-Bo.). "Deden yok, dede paran yok, şükret Yezit olduğuna." Çorumlu 1944: 1528.

yıdın Tabakların kullandığı kötü kokulu madde (İs.).

yıfıl yıfıl Yavaş yavaş, sallanarak yürümek için (Çalyayla-Çr.).

yıfınmak Sessizce sıvışıp kaçmak (Âşıkbükü-Os.).

yığılğı Samanla karışık tahıl yığığını (Su.).

yığın Ekin saplarının ya da samanın üst üste yığılmış durumu (Beydili, Çikrik, Göcenovacı-Çr.). "Bu son yığından on sekiz gaz teneke-si buğday bekliyorum." Aksu 2013: 22

yığır Pis koku (Su.).

yığırdemek Çok pis kokmak (Su.).

yığış yığış Peçe bağının ucuna takılan; perpere, şemse denilen zincirlerin yürürken çıkardığı ses (Çr.). "Bunlar yürürken yığış yığış tatl bir ses çıkararak sahibini neşelen-

dirirler." Çorumlu 2009: 1444

yığma tepe Toprakla doldurma tepe, hüyük (Çr.).

yığrik (1) Girişken olmayan, beceriksiz, sessiz (Obruk-Do.).

yığrik (2) Utanma (Os.).

yıkılmak Birinin evinde çağırısız yatıya, yemeğe kalmak (Çr.).

yıkım Para harcama gücü (Çr.). "Hasan yıkımı götürür dedik, vardık şölen vermesini istedik." Tdk 1993: 4263

yılancık Bedenin değişik yerlerinde şişlik yaratan bir hastalık (Su.; Babaoğlu-Çr.). "Yâr yılancık çıkarmış / Ben yılancık taşıyım" Aytekin, 2003: 94

yılandili 1. Başağında düzğün iki sıra taneleri olan bir çeşit arpa (Çitli-Me.; Sarimbey-Çr.). "Arpa ne-vilerinden yılandili, altıkrın, tokak yetiştirilmektedir." Çorumlu 2009: 1446.

2. İnce uzun bir çeşit fasulye (Çitli-Me.).

yılan eyegüsü Eskiden örülen bir çorap ya da çorap nakışı (Çr.).

yılan kavı Yılanın, soyulmuş derisi (İs.).

yılan kırkan Çok cimri kimse (Gölet-Ka.). "O yılan kırkanın biri dir." www.golet.tr.gg/

yılanıyastığı Kertenkele (İs.).

yılbırık Yaramaz, haşarı (Çalyayla-Çr.).

yılbırmak Yaramazlık yapmak (Çalyayla-Çr.).

yılcangu Dengesiz davranan, şımarık, arsız (İs.).

yılçalmak Olgunlaşmak, bilgi, deney sahibi olmak (İs.).

yılçarık Yaramaz, aşırı derecede şımarık (Ka.; Su.).

yılçarmak Yüz bulmak, şımar-mak, şımarıkça karşı gelmek

(Bademce-Ka. Su.). "Yaban ellerde yadırgılığına bahmıyo da bi de yılı-çarıyo." Uçakçı 2006: 380

yıldam Her yıl doğuran (Çr.).

yıldamcı Her yıl doğuran (Çr.).

yıldırık Yılık, eğri (Çr.).

yıldırma Üstün gelme (Çr.).

yıldırma (1) Eğmek (Çr.).

yıldırma (2) Üstün gelerek caydırmak, kaçırmak (İs.). "Parasız olanlar kanunun en şiddetli maddelerine çarpılarak göz yıldırılmıştı." Tahir 2007: 23

yıldır yıldır Pırıl pırıl (İs.; Çr.).

yıldız akmak Yıldızın kayıp yer değiştirmesi (İs.).

yıldız barışmak Birbiriyle iyi geçinmek, dost olmak (Çr.). "Gerçi Alosman'lan da yıldızımız barışmaz bak." Gümüş 1977: 16

yıldız düşük Kötü alın yazısı (İs.). "Kadersizim sevdadan / Yıldızım düşük benim" Aytekin 2003: 176

yıldızlama Üfürükçü, falcı kitabı, yıldızname (Çr.).

yıldızlı Bir çeşit mekik oyası (Çr.).

yıldız sürmek Yıldız takip etmek (Çr.).

yılgdın Bozuk, kokmuş (İs.).

yılgın (1) Eğri (Çr.).

yılgın (2) Ot çöp kutusu (Su.).

yılgın (3) 1. Sulak yerlerde, kendiliğinden biten eğri büğrü ağaççıklar (İs.; Eşençay-Çr.). 2. Filiz (Çr.). "İrmak kıyısı yılgın / Üç oğlanbana vurgun" Gösterir 2011: 253

yılgın (4) Yenilmiş, gözü korkmuş (Su.; Çr.). "Sülük, suikast iftirasından yılgın çıkmış, iyiden iyiye gevşemişti." Tahir 2004: 257

yılgınlık Bıkkınlık, usanç (İs.). "Kendini toplayıp üstüne apansız çöken yılgınlıktan kurtuldu."

Tahir 2008: 324

yıllı At sürüsü (Çr.).

yıllık (1) Eğri, çarpık (Çr.).

yıllık (2) → yılgın (4) (Çr.). "Toprak Hatun kahpesinin... Yılık oğlan?" Tahir 2004: 377

yıllık (3) Şaşı (İs.; Os.; Gökçam-Su.). "Bunlara sebebin yıllık gözlü Eyip olduğunu biliyorlar." Gümüş 1977:134

yılına düşmek Ekilen tahılın bol yağmurlu yıla denk gelmesi (Su.).

yılışgan Dalkavuk (Çr.).

yılışık (1) Bakışları rahatsız eden şaşı kimse (Su.).

yılışık (2) Tembel köpek, tazı (Su.).

yılışmak Kendini sevdirmek, hoş gitmek, ilgi toplamak için yapma bir tavır takınmak, gülmek (Çr.). "Yılıştıkça yılışıyor." Yoksul 2013: 656

yılkaşık Şımarık kimse (Eşençay-Çr.).

yıllı 1. Doğaya salınan yaşlı hayvan; özellikle at (Evcı, Bo.; Su.; Sarimbey-Çr.). 2. Çok kalabalık hayvan sürüsü (Dutçakallı-Çr.). "Yılıkiya at sürdüm, derisini dağda gördüm." Yoksul 2013: 656

yıllık Mevsimin uygun olması durumunda ağustos ortasında ekilen ekin (Göcenovacı-Çr.). "Harmanlarda kimse yoktu, yıllık ekmeye gitmişti köylü." Gümüş 1977: 97

yılmak (1) Dış etkilerle bozulmak, eğrilmek (Çitli-Me.).

yılmak (2) Usanmak (İs.; Akçalı-Su.). "İnan yıldım o kopası dilinden Kıl aldırman zalim zülûf telinden" Arız 2005a: 188

yılmak (3) Zorlanınca işten kaçmak (Oğlaközü-Su.; Serban-Çr.). "Erbab-ı hamiyet yılar susarsa Bitirir mülkü bu çor ey oğul çor"

Ercan 1997: 110
yılmak (4) Yorulmak (İs.).
yılmanık Düzgün, parlak (İs.; Ka.).
yılmık Tarlada destelerin toplandığı yerde kalan her bir tane (Çitli-Me.; Büyükgülücek-Çr.).
yımlcamak Yumuşamak (Bademce-Ka.).
yımırta Yumurta (Al.; Esentepe-İs.; Âşıkbükü-Os.; Çalyayla, Dutçakallı, Erdek-Çr.). "Sen çemenli yımırta bişir bana." Özçatalbaş 2002: 126
yımırta yaylısı Üstü beyaz cer-geli, yaylı at arabası (Çr.). "Çift atlı yımırta yaylısıyan Samsun'a yük taşıyolar." Kerman 1997: 26
yımışak Yumuşak (Âşıkbükü-Os.).
yımışamak Yumuşamak (Âşıkbükü-Os.).
yındık Çok kirli (İs.).
yıpıldak Gözlerini çok kırpan (Çr.).
yırak Uzak, ırak (kamuşlu-Su.; Serban-Çr.). "Babam evi yırak olsa, övünmesi kolay olsa"
 Yoksul 2013: 99
yıramak Uzaklaşmak, ıramak (Serban-Çr.). "Gümrahlar hakkı görmez / Mazlumlar haktan yıramaz"
 Koçak 1980: 51
yırçarmak Nemlenmek (Çr.).
yırçaruk Yüze gelen (Os.).
yırık Yarık (Os.). "Hamile kadın tavşana bakmaz, bakarsa çocuğun dudağı yırık olur." Balıkçı 2010: 82
yırtık Utanma bilmeyen (Os.). "Oğlanın yüzü yırtık / Sevip başından atmış" Aytekin 2003: 172
yırtık ağız Geveze, boşboğaz (Çr.). "Yırtık ağız sır saklamaz."
 Yoksul 2013: 657
yırtışmak Utanmayı, çekinmeyi bırakıp senli benli olmak (İs.).
yırtlaşuk Şımarık (İs.).
yırtma Asma yaprakları ile yapı-

lan bir yemek, yırtmaç (Al.; İs.; Oğ.; Çalyayla-Çr.). "Yırtma yemeği aslında ilkbahar mevsimine has bir yemektir." Oğuz 2006a: 19
yırtmaç → yırtma (Âşıkbükü, Baltacı Mehmet Paşa-Os.; Çr.). "Yırtma yemeği, yırtmaç adıyla da bilinmektedir." Oğuz 2006a: 19
yıven Yeğen (Su.).
yıvıtmak Cıvıtmak (Bademce-Ka.).
yıvrık Utangaç, terbiyeli, sessiz (Su.).
yıvşınmak Çekinmek, kaçınmak, utanmak, sıkılmak (Su.).
yıykantı Yıkanacak nesne (Çr.).
yidi Yedi (Harunköy, Örenseki-İs.). "Yidi bebām va." Abaz 2004: 127
yiğın (1) Ayağına çabuk, hızlı koşan (Os.).
yiğın(2) Meyvesi bol ağaç (Os.).
yiğınık Hafif (Çoprasık-Al.).
yiğirmi Yirmi (Kalecikkaya-Al.).
yiğit İskedos yapılar da köşelere dikilen ana direk, köşe direği (Bo.; Oğ.).
yiğitbaşı Dügün kâhyası, düğünü yöneten delikanlı (Elmapınar-Me.; Beydili, Eskiokin-Çr.). "Yiğitbaşı işaret etti halay çekilmesi için."
 Aksu 2013: 93
yiğni Yeğni, hafif (Gökköy-Çr.).
yiğrek Üstün (Çr.).
yil Yel, rüzgâr (Os.).
yilelek Hoppa (Çr.).
yillemp Karşıya fırlatıp atma (Os.).
yim Yem (Harunköy-İs.). "Deermenimiz vardı, un deermenimiz, yim deermenimiz." Abaz 2004: 133
yimbeş Yirmi beş (İkipınar-İs.; Su.; Çr.). "Buğdayın şiniği yimbeş gurusur." Sarıyüce 2004: 9
yimeden gidesi Yemeye vakti olmadan ölesi (Os.).
yini Ağır (Al.).

yinilcek (1) Yeğni, hafif (İs.).
yinilcek (2) Oturaklı olmayan, hafifmeşrep, şımarık kadın (İs.).
yinileme Selin azaldıktan sonra yeniden çoğalması (İs.).
yir Yer (Esentepe-İs.). "Yarı yirece yeriyerek geldük." Abaz 2004: 117
yirik 1. Yarık ayrık, yırtık (Su.; Sarimbey-Çr.). "Narine yepelek, yırtığa yirik / Diyeni görürsen Çorumludur o" Gösterir 2014: 80
 2. Kadının üreme organı (Çr.).
yirilmek Yırtılmak (Gökköy-Çr.).
yiril yiril Leş gibi, çok kötü kokma (Çalyayla-Çr.).
yirmek (1) Kenarlarını yırtmak, dilmek, yarmak (İs.; Os.; Dutçakallı-Çr.).
yirmek (2) Yermek, kötölemek (Os.).
yirtmeç Beyaz tülbent (Çr.).
yirük yirme Hayvanların çiftleşme dönemi (İs.).
yişek Hafif (Gölet-Ka.). "Oğlum sen de amma yişeksin." www.golet.tr.gg/
yiti 1. Tatlı (Os.). 2. Çok durduğu için acımış, ağırlaşmış yağ ya da peynir (Me.).
yitik Kayıp (İs.; Çalyayla, Dutçakallı, Palabıyık, Serban-Çr.). "Başına gelene var sen de danış / Yitik bulunursa emek zay olmaz" Özgür 2002: 56
yitiklenmek Saklanıp, göze görünmemek (Çr.).
yitinmek Ayak diremek (İs.).
yitirmek Kaybetmek (Al.; İs.; Akçalı-Su.; Evciortakışla, Palabıyık-Çr.). "Başka değil aklımızı yitirdik Yok mu akıllımız ulumuz bizim"
 Özgür 2002: 84
yitişmek 1. İtişmek (Çr.). 2. Gözden uzaklaşmak, yitmek (Çr.).
yitmek (1) İtelemek, dürtmek (İs.; Akçalı-Su.). "Karanlığa, bataklığa yittiler / Acep bunlar kolay kolay ölü-

mü?" Arız 2005a:298
yitmek (2) Kaybolmak (Çr.). "Her gelen bir yalan satar / Gerçek ara yerde yiter" Koygun 2002: 26
yiv Özsu (İs.). "Bu dal yivsizmiş, düdük çıkaramadım." Tdk 1993: 4283
yiveltü Çevresine göre az çukur olan yer ya da derinleşmemiş dere yatağı, yivelti (Âşıkbükü-Os.). "Galtaman'daki Hasis'in tarlayla Nazim'in tarla arasındaki hafif yiveltü İncöğü Deresi'ne çıkar."
 Arslaner 2016: 266
yivlek (1) Kalınlığı olmayan, olması gerekenden daha ince olan (Âşıkbükü-Os.).
yivlek (2) Çok zayıf kişi (Âşıkbükü-Os.).
yivlemek Düz bir nesnede oyarak çukur açmak (Çr.).
yivlirmek Baharın ağaç kabuklarının gövdeden kolay ayrılması (Yenişihlar-Ba.).
yiyesi İştah (Çalyayla, Ovakarapınar-Çr.). "Yiyesi yoktu, ayıp olmasın diye ilişti sofraya." Gümüş 1977: 105
yiysi → yeygi (İs.).
yiysü Yenecek şeyler (Gölet-Ka.; Os.).
yoğalak (1) Yuvarlak (Âşıkbükü-Os.).
yoğalak (2) Toprak damları sıkıştırılmaya, tahıl tanelerini saplarından ayırmaya yarayan tomruk biçimindeki taştan oyulmuş ya da beton dökülerek yapılmış araç; loğ (Âşıkbükü-Os.).
yoğalamak Yuvarlamak (Âşıkbükü-Os.).
yoğsa Yoksa (Su.; Çr.). "Ben de gelececeğim tayyare bakmaya. Yoğsa büküntü tutar."
 www.evvelzamanda.blogspot.com
yoğsam Yoksa (İs.). "Yoğsam pa zarda ben nidecem."
 Benice 2002:153

yoğşuk Yıpranmış, eskimiş (Çr.).
yoğşumak Yıpranmak (Çr.).
yoğun Kaba, kalın, iri (elek, iğne) (Maksutlu-Ka.; İncesu-Su.).
yoğurt çalmak Sütü yoğurt yapmak için mayalamak (Kıcılı-Al.; Acıpınar, Çalyayla, Eskiikin-Çr.). “Köyde yoğurt çalacak kap kalmadıydı.” Tahir 2006: 288
yoğurt keşi Torba yoğurdun kurutulmasıyla elde edilen yiyecek (Bademce-Ka.).
yoğurtlaş Haşlanmış yarma, yoğurtla yapılan bir yemek (Çr.).
yoh Yok, hayır, olmaz (Gökçam-Su.; Çayhatap-Çr.). “Yoh, dedi Teteli, o ben değilim.” Güven 2017: 47
yoha (1) İnce, kırılğan, dayanıksız (Harunköy-İs.; Çr.). “Çubuğum çuha yârim / Bağrım pek yoha yârim” Ertekin 2006: 39
yoha (2) Yufka ekmeği (Harunköy-İs.; Eskiikin-Çr.). “Goca bi guşane yôordunan iki yoha ekmâani bitirdin.” Çorumevi 2000: 18
yoharı Yukarı (Harunköy-İs.; Gökçam-Su.; Çr.). “Söna çıkmış yoharı, gendi döşşâne uzanmış.” Çorumevi 2000 : 18
yok Leke, iz, kalıntı, bulaşık (Çr.). “Bu kapta pekmez yoku var.” Tdk 1993: 4287
yoka (1) İnce, sığ (Gölet-Ka.; Os.; Akçalı-Su.). “Emanetin bağı yoka olur.” Yoksul, 2013: 285
yoka (2) Yufka ekmek (Os.; Çalyayla, Eşençay-Çr.). “Yeşillik goy madenizden lokadan / Çarık bunnu sunak yaptım yokadan” Yoksul, 2011: 87
yokarı Yukarı (Yeşilyurt-Al.; Elmapınar-Me.; Çalyayla, Gökköy-Çr.). “Yokarı bak aya bak / Aşağı bak çaya bak” Ertekin 2006:118
yoklamak Temiz bir kabı bulaşık haline getirmek (Âşıkbükü-Os.). “Bir sofrada kaç tabak yokladın be

yavrum.” Arslaner 2016: 266
yoklu Bulaşık (Âşıkbükü-Os.).
yokluk Yoksulluk (Çr.).
yoksam Yoksa (Çr.). “Tüfek ayarsız anadın mı? Yoksam her attığımı vururum...” Destanoğlu 2006: 28
yoksama Yoksa (Çr.). “Gâvurun genç karısına mı göz koydu, yoksama para mı sızdıracak.” Tahir 2007: 102
yokut Ya da, yahut (Kamışlı-Su.).
yok yoksul Aşırı geçim darlığı çeken (Çr.).
yol Düğünde oğlan evinin kız evine, kıza verdiği armağan (Kalecikkaya-Al.; Su.; Çr.).
yolaç Kayalıklardaki dar geçit, delik (Çr.).
yolak Keçiyolu, küçük geçit (Me.; Or.; Âşıkbükü-Os.; Göcenovacığı-Çr.). “Bilemedim salıverdim köye uzun kulağı / Saltayı sırtına sardım tuttu yolu yolağı” Çorumlu 2009: 1651
yolaklı İyi, başarılı, donanımlı, kolay kazançlı (İs.).
yola vurmak Uğurlamak (Çr.).
yolazmak Yolunu şaşırmak, kötü yola gitmek (Çr.).
yol çatı Yol ayrımı (Çr.).
yolda görükmek Kısacık boylu (Çr.).
yollu Kötü yola düşmüş kadın (İs.; Çr.). “Karı yolluysa hiç demez! Değilse utanır, diyemez.” Tahir 2008: 220
yollu yolunda Düzenli, tam, eksiksiz (İs.; Eskiikin-Çr.).
yolluk Yolda yenmek için hazırlanan yiyecek, azık (Çr.).
yolma (1) Sapı, orakla biçilmeyecek denli kısa kalmış ekin (Eskiypar-Al.; Me.). “Tarlada kadınlar yolma yolluyorlar.” Demiryürek-Ozulu 2017: 139
yolma (2) Yüzük oyununda son

sayı için yapılan deneme (Su.).
yoloğlu Alevi-Bektaşî inancının kurallarına uygun yaşayan kimse (Dutçakallı-Çr.).
yołpa Çocukların bağ ya da bahçeden gelenlerden yemek amacıyla meyve istemesi (İs.). “Bu aylar hem yołpa isteme hem de başşaklama dönemiydi.” Kalayoğlu 2017: 196
yołpumak 1. Kumaşın eskimesi, yüzeyinin eskiyerek alt tabakasının görünür olması (Âşıkbükü-Os.). 2. Halı kilim gibi eşyaların tüyelerinin yolunması (Âşıkbükü-Os.).
yołuk Tüyü dökülmüş (Su.; Çalyayla, Sarimbey-Çr.). “Şirikli gözünü, yołuk gaşını / Capcık gobellere çat bundan kelli” Gösterir 2008/84: 11
yołunu paklamak Suçlu kişinin bir armağan ya da şölen vereerek suçunu unutturması (Çr.).
yołuşmak Dövüşmek (Çr.).
yoł vermek İşten çıkarmak (Çr.).
yoł yordam Yöntem, kural, davranış inceliği (Çr.).
yoł yozu Alevi-Bektaşî inancından olmasına karşın bunun gereklerini yapmayan kimse (Dutçakallı-Çr.).
yom Türkü (Su.).
yom yom Sallanarak, omuzlarını oynatarak yürümek (Su.). “Arkasını döndü, yom yom beş on adım uzaklaştı.” Sarıyüce 2004: 293
Yonan Yunan (Su.; İsmailköy-Çr.). “Yak bakalım Bekir Dayı, kötü Yonan’ın aşkına” Güven 2013: 115
yonga Yontulmuş küçük odun parçaları, talaş (İs.; Su.). “Baskısız yongayı yel alır denilmiştir.” Tahir 2004: 374
yongabaz Aksi, ters kimse (Su.).
yonka → yonga (İs.).

yonmak Yontmak (Eskiypar-Al.; İs.; Serban-Çr.). “Kaba odun hacet olmaz yonmadan” Koçak 1980: 212
yoñsa Yoksa (Harunköy-İs.). “İnsan yoñsa bişgün mü oluduk.” Abaz 2004: 131
yontallamak Bir işi yoluna koymak, işe başlamak (Çr.).
yontulmadık Kaba, inceliksiz kimse (Çr.).
yontumak Uygun yerini bulup yerleştirmek (Çr.).
yonulacak Kaba davranışları olan kimse (İs.).
yonuz eri → yonuz eriği (Çr.).
yonuz eriği Ekşi yaban eriği (Çalyayla-Çr.).
yoo Hayır, asla olmaz (İs.).
yôort Yoğurt (Su.; Çr.). “Güccük bi guşanenin dibinde de ecimcik yôort varımış.” Çorumevi 2000: 18
yopran Nezaketsizlik, kabalık (Çr.).
yopuk Başörtüsü (Os.).
yorak (1) Mest, çapula, yemeni gibi ayakkabılara vurulan meşin yama (İs.; Su.).
yorak (2) Yatkınlık, alışkanlık (Çr.).
yorak (3) Kir, pislik (İs.).
yoraklı Kirli, çok pis (İs.).
yordam Kural, yöntem (İs.).
yordamlı 1. Eli yatkın, becerikli, hünerli (İs.). 2. Eğitim görmüş, incelikli (Çr.).
yordamsız Kaba, patavatsız (Çitli-Me.).
yore Un değirmenlerinde, üstteki taşın çevreye fırlattığı un (İs.).
yorga Atlarda, rahvana yakın bir yürüyüş biçimi; yumuşak rahvan (Su.). “Boş eşek yorga gider.” Yoksul 2013: 158
yorganı ağırlaştırmak Gittiği

ya da oturduğu yeri rahat bulduğu için zamanında geri gelmemek (Su.).

yorgun argın Çok yorulmuş (Çr.).

yorğu Yorgunluk (Çr.).

yorkutmak Yormak (Çr.).

yosa Yoksa (Çr.). "Gece aklına düştü de koye mi geliyon la yoosa?" Özçatalbaş, 2002: 65

yōsam Yoksa (Çr.). "Suçumuz hırsızlık mı yoosam aha bu mu?" Lâçin 2007/63: 6

yosma Güzel, çok güzel (İs.; Hüsem Dede-Os.; Evcioortakışla-Çr.). "Ey anadan doğma yosmam tüleğim Kaş göz süzmek töresizlik değil mi?" Ercan 1997: 66

yov Hayır, değil, yok (Çr.).

yoydurmak Yorumlatmak, açıklamak (Çr.).

yoymak (1) Tavuğun piliçlerini başından dağıtması (İs.).

yoymak (2) Yorumlamak, açıklamak (İsahacı, Külâh-Al.; Sarimbey-Çr.). "Songünlerde sararıp zayıflamasını başkaca hiçbir ihtimale yoyuyorlardı." Arısoy 1970: 78

yoz (1) Ham, olmamış, aykırı (Eskiekin-Çr.). "Kim bilir, kim nasıl olacak yarın? / Çoğu bu dünyadan yoz gelir geçer" Kurtoğlu, 2006: 78

yoz (2) 1. Kısır, erkek davardan oluşan sürü (İs.; Âşıkbüke-Os.; Sarimbey, Serban-Çr.). "Bir koyunun od kuzusu var daha yozum der." Yöndem, 1983: 66

2. Zayıf hayvan (Çr.).

yoz (3) 1. Yabanıl, kaba kişi (Yazır-Bo.; İs.; Âşıkbüke-Os.; Evcioortakışla, Sarimbey-Çr.). "Güzel izzet ikram arada kaldı / Büyük küçük birbirinden yoz oldu" Ercan 1991: 191

2. Yalın, tek (Çr.). "Karanfiller yoz açtı." Tdk, 1993: 4824

yozalmak Uzaklaşmak, işten so-

ğumak (Akçalı-Su.). "Yaş altmışa erdi ömür azaldı / İnsan birbirinden neden yozaldı" Arız 2005b: 12

yozcı Koyun tecimeni (İs.).

yozmak Bitkinin, hayvanın zamanla soysuzlaşması, bozulması, yabanıllaşması (Evcioortakışla, Sarimbey-Çr.). "Civciv uçmadıkça yozmaz anadan / Mecnun hakikata erdi Leyla'dan" Şahadoğru 1995: 252

yozucu Düğünde oğlan evinden kız evine oradaki işleri düzenlemek için gönderilen kişiler (Yeşilyurt-Al.). "Yozucu kız tarafına vardığında kendilerine yemek sunulur." Yöndem 1983: 11

yozuk Yabancılaşmış (Evcioortakışla-Çr.). "İnsan kandırmayı görevdir sanmış / Bunca insanlıktan yozuk vay küstah" Şahadoğru 1995: 277

yozulmak İşten soğumak, yabancılaşmak (İsahacı-Al.; Beylice, Gökçam-Su.; Serban-Çr.). "Güzel izzet ikram arada kaldı / Büyük küçük birbirinden yozuldu" Çimen, 2005a: 41

yöğrük Ayağına çabuk, hızlı giden (Çr.). "Yöğrük atın var, daha ne isten?" Kerman 1997: 26

yön Yüz, alnaç (İs.; Os.).

yönâ İnatçı, dik kafalı (Çr.).

yöndem Yol, uygun biçim, yön-tem (İs.).

yöndemli Becerikli, eli işe yatkın, yoluyla yordamıyla iş yapan (İs.; Çr.).

yöndemsiz Yeteneksiz, beceriksiz (İs.).

yönek Yön (Çr.).

yöntem Yersiz, anlamsız (Çr.).

yöntemli Uysal, olgun kişi (Çr.).

yöntemsiz Yeteneksiz, beceriksiz (Os.).

yönü beri İstekli, gönlü var (Su.).

yörân → yöreğen (Çr.).

yöre (1) Değirmenlerde, taşla

kasnak arasında kalan, hayvan yemi olarak kullanılan un (Su.; Ovasaray-Çr.).

yöre (2) Çevre (Çr.).

yöreğen İyi yürüyen, eğitilmiş hayvan (Çr.).

yörelilik Değirmen taşının çevresinde, iri unun biriktiği yer (İs.).

yörên → yöreğen (Çr.).

yörgen Eşkini fazla (Çr.).

yörüdüm Damızlık davar, sığır (İs.).

yörük Göçebe (Evcio-Bo.; Çr.). "Yörük göçü giderek düzelir." Yoksul 2013: 662

yörük akıl Akıllı havada (Çr.).

yörük yeli Kuzeyden esen rüzgâr (Su.). "Ama esen poyraz değil, yörük yeliydi." Sarıyüce 2004: 36

yörümek Yürümek (Keller-Su.; Elmali, Evcioortakışla, Göcenovacığır-Çr.). "Kaşların kara hatsız / Yörü hey hakikatsiz" Ertekin 2006: 77

yörütme Yapmak, yerine getirmek (İs.; Çr.). "Altunu eritirim / Sözümlü yörütürüm" Ertekin 2006: 15

yövmüye Gündelik, yevmiye (Karkın-İs.). "Yövmüye bi sürü para eder." Abaz 2004: 143

yufka (1) Yuvarlak biçimde açılmış ince sac ekmeği (Evcio-Bo.; Babaoğlu, Beydili, Eskiekin, Sarimbey-Çr.). "Açlık ile yokluğun arası yarım yufka." Yoksul 2013: 7

yufka (2) Çok az, kıt (Çr.). "Arkası yufka, biraz idareli olun." Yoksul 2013: 66

yuğal Baston (Çr.).

yuğruk → yuğrum (Çr.).

yuğrum Leğende ya da tekne de yoğrulan hamur (Çr.).

yuğurtmek Koşmak (Çr.). "Kadının birisi yuğurdüp geldi." Demiryürek-Ozulu 2017: 236

yuha (1) Aşağılama sözcüğü

(Çr.).

yuha (2) İnce, duyarlı (Çr.). "Ben çok acılar gördüm / Yüreğim ondan yuha" Aytekin 2003: 118

yuha (3) Yufka ekmeği (Al.; Ayva-Do.). "Yuhayı yudamıyom / Gözümlü uyudamıyom" Aytekin 2003: 177

yuka (1) İnce, sığ (Eskiyapar-Al.; Kamışlı-Su.; Dutçakallı-Çr.). "Geydiğin çuha yârim / Pek gönlün yuka yârim" Barışcan 2001: 36

yuka (2) İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği, yufka (Al.; Dutçakallı-Çr.). "Dokuz köpeğe bir yuka, öldüm tika tika." Yoksul, 2013: 149

yuka (3) Düğünün birinci günü (Boğazkaya, Dağsaray, Hisarkavak-Me.).

yuklamak Uyuklamak (Kalecikka-ya-Al.).

yuku Uyku (Kalecikka-ya-Al.).

yuma bakmak Süzgül gözle bakmak (Çr.). "Kaşların hüma bakar gözlerin yuma bakar" Gösterir 2011: 255

yumak Yıkamak (Yazır-Bo.; İsahacı-Al.; İs.; Kalecik-Me.; Os.; Kamışlı-Su.; Eskiekin, Serban-Çr.). "İnek üşümüş de tutmaz damağı / Kolumu sıvadım yudum ineği" Arısoy 1970: 63

yumuçma Saklambaç oyunu (Al.).

yumuk Kapalı (Kaledere-Su.; Çr.). "Gözleri yumuk olduğu halde arkaya doğru yürür." Çorumlu 2009: 1353

yumulcuk → yumuçma (Ka.).

yumulmak Bir işe dört elle sarılmak (Su.; Çr.). "Aklımı başına toplasın, okumaya yumulsun!" Tahir 2006: 90

yumuş İş, hizmet buyruğu (Külâh-Al.; Yazır-Bo.; Kamışlı-Su.; Çalyayla-Çr.). "Senin gibi yârim ben / Her yumuşun tutarım" Aytekin 2003: 63

yumuşak diken Yüze gülen düşman (Me.).

yumuş buyurmak İş buyurmak (Çr.).

yun Yün (İs.). "Şordan bi yun aldı-la." Abaz 2004: 167

yunak 1. Çamaşır yıkanan yer, çamaşırılık (Fındıklı-Or.; Eskiğin, Evcirtakışla, Karadona-Çr.). "Yunaktaki kadınların tokaç savaşını erkekler bile ayıramaz"

Yoksul 2013: 663

2. Hamam, yıkanma yeri (İs.; Dağsaray-Me.; Çıkrık, Karadona-Çr.). "Çorum'da bir Veli Paşaların konağı, bir de Nurdoğanların yunağı; var mı ötesi?" Tahir 2008: 157

yunak daşı Üzerinde çamaşır yıkanan yassı taş (İs.; Su.).

yunaklık 1 → yunak (Külâh-Al.; Su.; Dutçakallı, Gökköy, Mazıbaşı, Ovasaray-Çr.). "Davulcunun önünde köy yunaklığının yoluna koyulurlar." Çorumlu 2009: 860

2. Çamaşır teknesinin bulunduğu ağaç masa (Çr.).

yundu Çamaşır ya da bulaşıktan arta kalan su (Ka.).

yunduluk El yıkama yeri (İs.).

yundusu gurtlu Pis, pasaklı (İs.).

yunğal Yamuk yumuk, eğri büğrü (Çr.).

yunmak Yıkanmak (İsahacı-Al.; İs.; Gölet-Ka.; Çalyayla, Evcirtakışla, Mislerovacığı, Turgut-Çr.). "Dellendin mi gündüz gozune, ne suyu, ne yunması şimdi?"

Özçatalbaş 2002: 109

yunnuk Bahçe duvarına, eşik altına dışardan su girmesi için açılan delik (İs.).

zurdu İğne deliği (Çr.).

yusanuk Bulutlu hava (Al.).

yutmuk Ağızdaki bir yutumluk şey (yemek, tükürük gibi) (Çr.).

yuürtmek Koşmak (Çr.).

yuvak Kuş yuvası (Çr.).

yuvalak (1) Domates (Şaphane-

Ba.).

yuvalak (2) Yuvarlak (İs.).

yuvalak (3) Çeltiği kabuğundan ayırmak için harmanda kömüşlere bağlanarak çeltik üzerinde gezdirilen büyük ahşap silindir (Gölet-Ka.).

yuvalama Toprak damlı evlerde damın ağırlığını çeken döşeme ağacı (Dereyazıcı-Al.; İs.; Kızılhamza-Or.).

yuvalamak Yuvarlamak (İs.).

"Hey karga, gel karga, yittim yuvaldım oldu halka, cebi dolu kavurğa / Kuşburnu." Gürsel 1997: 261

yuvalanmak Yuvarlanmak (İs.).

yuvarlak Değirmen taşını yerine oturtmak için kullanılan iki ucu geniş, orta kısmı dar ağaç araç (Dereyazıcı-Al.).

yuvmak Yıkamak (Os.).

yuyuntu Bulaşık suyu (Çr.).

yüğrük (1) 1. Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk kimse (Os.; Çr.). 2. İyi yürüyen, koşan at (Çr.). "Antiğin Rıza da bıraktı kaçtı / Yarış atından da yüğrük patron" Özgür 2002: 91

yüğrük (2) Aklına eseni yapan, eksik akıllı (Çr.).

yüğürlmek Oturduğu yerde salanmak (Çr.).

yüğük Yüksük (Çr.).

yüğünmek Yüksünmek, işten kaçmak (Çr.).

yüğürtmek Koşmak (Me.). "Kedinin yüğürttüğü samanlığa kadardır." Kerman 1997: 48

yük Hayvan üstündeki iki küfe ağırlık (İs.).

yüklü Gebe (İs.). "Öldüğünde zavallı gelinin üzeri yüklüymüş."

Yoksul, 2013: 526

yüklük Odaların duvarına gömü-

lü biçimde yapılmış yatak yorgan dolabı (Al.; Bo.; Kargı Yaylası-Ka.; Öğ.; Os.).

yüksek ebe Ebenin kendisinden yüksek bir yerde olanları sobeleyemediği bir çocuk oyunu (Çr.).

yüksünmek Bir işi yapmaya üşenmek (Külâh-Al.; Âşıkbükü-Os.; Sarimbey-Çr.). "Can vermeye yüksünmem / Senin gibi cana ben" Gösterir 2011: 236

yükünmek Yüğü sırtına almak, yüklenmek (Çr.).

yülâlemek → yülemek (Çr.).

yülâli → yürekli (Çr.).

yüleği Bileme taşı (Çr.).

yülek Tıraş edilmiş, kılları kesilmiş, koparılmış (Çr.).

yürekli Keskin, bilenmiş nesne (Çr.).

yülelemek Balta, keser, çapa gibi gereçlerin ağızını düzeltmek, inceletmek, bilemek (Çr.).

yülemek → yülümek (Su.). "Bıçaklar hiç nazlanmadan bir ustura gibi yüleyerek orasını cascavlak bırakırdı." Saryüce 2004: 117

yülüme Çivi düzeltmede kullanılan ufak çekiç (Çr.).

yülümek Tıraş etmek, kazımak (İs.; Aşağıfındıklı-Su.; Dutçakallı, İsmailköy-Çr.). "Öyle oldu ki, kılı yülüyor." Güven 2013: 37

yülütmek Saçını sakalını tıraş ettirmek, tüylerini yoldurmak (Külâh-Al.; İs.; Sarimbey-Çr.). "Sakalını yülüt bıyığımı kazıt / Aslın urumdu şimd' oldu yezit" Çimen 2005a: 59

yümrü Yumru (Serban-Çr.). "Hilalim der gayrı gitti ömrümüz / Hâlâ daha düzelmedi yümrümüz" Koçak 1980: 155

yün bastı Bir çeşit heybe, kilim motifli (Su.).

yüngül Hafif (Al.).

yürağan → yürügen (Çr.).

yüreği gitmek İshal olmak (Çr.).

yüreği kuş pişirmek Çok fazla endişelenmek (Çr.).

yürek Karın, mide, bağırsak (Çr.).

yürek atması Yürek çarpıntısı (İs.).

yürek kalkması Yürek çarpıntısı (İs.).

yürek yavuncumak Karnı acıkmak (İs.).

yürtmek Koşmak (Çr.).

yürügen İyi yürüyen (Çr.). "Enikçi'ye üç yürügen at versen bir tazıyı değişmez." Gümüş 1977: 48

yürük Her şeye koşan (Dutçakallı-Çr.). "Kör bıçak ete yürük, pis kadın dile yürük." Yoksul 2013: 465

yürütmek Bir taşınmazı tapusuyla başkasının üzerine geçirmek (Çalyayla, Göcenovacığı-Çr.). "Olanca mülk analığıyla kız kardeşine yürütülmüş, kendi ortalarında kalmışca omuzları düştü Eyüp'ün." Gümüş 1977: 10

yüşek Yüksek (İs.; Çr.). "Şo garşıkı yüsek depede." Abaz, 2004: 102

yüsük Yüksük (Çr.).

yüsüre Karakehribar gibi bir çeşit ağaçtan yapılan tespih (Çr.).

yütmek Yitmek (İsahacı-Al.; Obruk-Do.; İs.). "Öksüz Musa yütmüş!" Arısoy 1970: 36

yütük Yitik (İs.).

yütürmek Yitirmek (İsahacı-Al.; İs.). "Bir yavru yütürdüm bu nasıl ola Yütürdüm bebeği ben bulamadım" Arısoy 1970: 37

yüzbek Turşu yapılacak keleşin üstünden çıkarılan yumuşak bölüm (Çr.).

yüz bekligi Normal bir istek olmadığı halde normalmiş süsü vererek, utanmayı bir kenara

birakarak istekte bulunma (İs.).
yüz bozmak Sütün yüzünü içine karıştırmak (Çr.).
yüzcek 1. Yüz yüze, yüzünden (Çr.). “Yüzcek tanıyorum ama adını bilmiyorum.” Tdk 1993: 4335
2. Yüzüne (Çr.). “Deruni diyorum, yüzcek demiyorum.” Tdk, 1993: 4827
yüze gelmek Kafa tutmak, karşılık vermek (Ba.; Karkın-İs.; Çr.). “Fakat padişahın yüzüne geleliyo.” Akbaş 1983: 13
yüzeğin İyi yüzen (Çr.).
yüzek Yüzme (Aşıkbükü-Os.). “Yaylacıların çocuklarının çoğu yüzek bilmez bu ırmak kıyısı köyde.” Arslaner 2016: 266
yüz ekşitmek Surat asmak, hoşlanmadığını belli etmek (Çr.).
yüzellik Halk inancına göre nazar değmesini önleyen bir ot (Su.; Çr.). “Anşa Nenem baston elde gezerdi / Elmas Ebem çok yüzellik dizerdi” Kurtoğlu 1998: 14
yüzerlik → yüzellik (Eskiyapar-Al.). “Alaca mezarlığı / Top biter yüzerliği” Barışcan 2001: 36
yüzetmek 1. Ismarlamak (İs.).
2. Göndermek, aktarmak (Çr.).
yüzgeç İyi yüzen kimse (Os.; Evciortakışla-Çr.). “Çocuklar ırmakta çıplak yüzerler / Pek çok yüzgecin var güzel Osmancık” Çağlar 1952: 40
yüzgen Yüzücü, iyi yüzen (Çr.).
yüz görümceliği Yüz görümlüğü (Eskiekin-Çr.). “Yüz görümceliği bir altın takar / Kaldırır duvağın, yüzüne bakar” Kurtoğlu 1994: 177
yüz görümlüğü Gerdek gecesi, gelinin yüzündeki duvağı açmak için güveyin verdiği armağan (Os.; Çr.). “Yüz görümlüğü vermeden gelini gonuşdurmaya galkma.” Özçatalbaş 2002: 115
yüzgöz olmak Sık sık bozuşmak, küşüşmek (Çr.). “Onlarla yüzgöz ol-

mak istemezmiş.” Seyda 2006: 136
yüzgen İyi yüzen (Çr.).
yüzkiri Utanılacak şey, yüz karası (Çr.).
yüzlekçi Yüze gülerek ağızdan söz alan, söz taşıyan, kovcu (Çukurlu-Su.). “İki yüzlekçisin fırsat güdersin / Bak altında yazılmıştır tuğra gör” (Aşık Hüseyin) İvgin 2009: 47
yüzlemek (1) İşi baştan savmak (Çr.). “Yâr Allah’ın seversen / Beni böyle yüzleme” Aytekin 2003: 179
yüzlemek (2) 1. Yüzleştirmek, iki kişiyi yüz yüze getirerek bir sözün doğruluğunu, söylenip söylenmediğini araştırmak (Çr.).
2. Birinin suçunu yüzüne vurmak (Çr.). “Hala böyle demişti de, bilinen iki ağır suç daha varken hiçbirini yüzlememişti.” Seyda 2006: 12
yüzlü Şımarık (İs.).
yüzlük Altın küpe (Çr.).
yüzlü taş Duvar örgüsünde kullanılan özenle yontulmuş taş (Or.).
yüznumara Tuvalet (Or.).
yüz tutamağı Bir yardıma karşılık teşekkür için verilen armağan (Çr.).
yüzü açılmak Çevresini, dünyayı anlamaya başlamak (Çr.). “Ben bir şey bilmiyordum / Çapkın yüzümü açtın” Ertekin 2006: 30
yüzü bozulmak Üzüntüden yüzü apak olmak (Çr.).
yüzük Bir seyirlik köy oyunu (İsmailköy-Çr.). “Gençlerin bazı günler aralarında tertipledikleri yüzük, domino, ceviz, elma oyunları oynanır da dahaca eğlence yoktu.” Arısoy 1970: 89
yüzük atma Nişanı bozma (Su.).
yüzüncü istifam Kırmızı ipek iplikten bükülerek yapılan, arala-

rına çeşitli boncuklar, altınlar dizilen gerdanlık (Çr.).
yüzün düşmek Değerinden düşmek, önemini yitirmek (kimse için) (Çalyayla, Serban-Çr.). “Dosttan yüzün düşen ölmüş sayılır / Belki bizi ölmüş saydın sevdiğim” Koçak 1980: 135
yüzünguyu → yüzünkoyun (Aşıkbükü-Os.).
yüzünkoyun Yüzü aşağı gelecek biçimde yatmak ya da düşmek (İs.).
yüzünkuylu → yüzünkoyun (Gökçam-Su.; Çalyayla-Çr.).
yüzünkuyu → yüzünkoyun (Çr.).
yüzünmek Utanmak, yüzü kırmak (Su.). “Yüzündüğümden o eve gidemem.” Uçakcı 2006: 376
yüzü sahtiyen gibi Hiç utanması yok (Os.).
yüzü yer olmak Utanmak (Göcenovacı-Çr.). “Çabuk çorbayı pişirin misafirlerin yanında yüzümüz yer olmasın.” Çorumlu 2009: 1654
yüz yumak Kötü davranışlarla kendisine güvenenleri utandırmak (Su.). “Oğlana yüz yumadı / Değnek bacaklı gelin” Aytekin 2003: 7

Z

zâ (1) Kışkırtma, kızdırma için kullanılan ünlem (Çr.).
za (2) 1. Süs, boya (Çr.). 2. Gösteriş, çalım, giyim kuşam (Çr.).
zaan Sahan (İs.; Dutçakallı-Çr.).
zaar (1) Kısa boylu, çelimsiz

(Bademce, Yağcılar-Ka.).
zaar (2) Yetiştirilmekte olan av köpeği (Su.). “Üsügün İramazan’ın zaarı gibi ne cengirdiyo.” Uçakcı 2006: 223.
zaar (3) Sanırım, her halde (İs.). “Pıçaklarım da bütün bunlar açığa çıkmaz sanmış zaar.” Gümüş 1977: 56
zabāca Sabaha kadar (Harunköy-İs.). “Zabāca yarım ak masura sarardım.” Abaz 2004: 131.
zabah Sabah (İkipınar, Karkın-İs.; Aşıkbükü-Os.; Su.; Sarimbey-Çr.). “Yarın zabaha çokelek, çemenle bi gozel çay içerik.” Özçatalbaş 2002: 94.
zabahlayın Sabahleyin (Ba.; İs.). “Zabahlayın gün battığı yerden doğuyo.” Akbaş 1983: 11.
zabalayın Sabahleyin (Bademce-Ka.; Acıpınar-Çr.).
zabānan Sabahleyin (İs.; Kuyucak-Me.).
zabān körü Sabahın ilk saatleri (İs.).
zābı Sahibi (Esentepe-İs.). “Şey itmiş de bebek zābı olmuş.” Abaz 2004: 118.
zabın Zayıf, gelişmemiş (Al.; Os.; Su.; Dutçakallı, Gökköy, Serban-Çr.). “Ula zabın Mehmet nerden aldın lan parayı?” Ozulu 2016: 313.
zado Arabalara yapılan yemlik (Çr.).
zağ Sertlik, peklik (Çr.).
zağan Bakır tabak (İs.).
zağap Sahip (Aşıkbükü-Os.). “Bu yaşın zağabı olduk, öyle güzel hanım görmedük.” Arslaner, 2016: 178
zağar (1) Köpek yavrusu, fino gibi küçük köpek cinsi (Kulah-Al.; Yazır-Bo.; Gökçam-Su.; İs.). “Zağar gibi ürüp durma.” Yoksul 2013: 185.
zağar (2) Zahiren, açık (Al.).
zağdırmak Zorla iterek kaydırmak, arasını açmak (Su.).

zağlamak (1) Aniden, birdenbire çıkmak (Su.). “Bülbül kafesten bir delik bulmuş, zağladı kaçtı.” Koşay-İşitman 1932: 433.

zağlamak (1) Bilemek (Kalecik-Me.). “Cenge çıkan kılıç zağlar / Gargalardan kuşum olmaz” Piroğlu 1981: 65.

zağlatmak Açmak, boşaltmak (iplik ya da benzerleri için) (Su.).

zağlı Yağlı, besili, gelişmiş (İs.). “Hayvan bahara zağlı çıkmalı.” Tdk 1993: 4343.

zağ vermek Pohpohlamak, övüp hız vermek (İs.).

zağ zağ Çok, güçlü (Çr.).

zahan Tabak, sahan (Âşıkbükü-Os.; Büyükgülücek, Ovakarapınar, Türkler-Çr.).

zahar 1. Evet, olasılıkla (Su.; Göcenovacığı-Çr.). 2. Meğer (Al.). “Cenaze diye yanlış eve geldik biz zahar!” Özçatalbaş 2003: 9.

zahdi Zaten (İs.).

zahma (1) 1. Üzengi kayışı (İs.). 2. Mahmuz (Çr.).

zahma (2) Tehlike (Göcenovacığı-Çr.). “Çık ulan, dedi. Zahmayı atlattın, çık... Boku yidiydin emme dua et bana.” Gümüş 1977: 78

zahme Mahmuz (Çr.).

zahmeri 1. Kışın en soğuk günleri (İsahacı-Al.; Evci-Bo.; Elmapınar-Me.; Su.; Çanakçı-Çr.). 2. Şubat ayı (Çıkrık-Çr.). “Zahmerinin kışı başka, feleğin işi başka.” Yoksul 2013: 669.

zaho Palto (Elvançebebi-Me.). “Benim zahoyu çıkardığımı görünce geldi bana bi kızdı.” Balıkcı 2010: 77

zahra 1. Buğday, arpa gibi tahıllar (Su.; Çr.). 2. Hayvan yemi, zahire (Âşıkbükü-Os.). “Zahra, bakliyat, kuruyemiş üzerinde Acem’i atlayıp Hind’e Sind’e, Çin’e Maçin’e

nam salmıştır.” Tahir 2004: 26.

zalanmak Şişmanlamak, yağlanmak (Çr.).

zalatalık Salatalık (Al.).

zallanmak İnlemek, usanç gelmek, bıkkınlık duymak (İs.).

zamah 1. Eğlenti, şenlik (Su.). 2. Semah oyunu (Örencik-Çr.). “Pirin aşkına zamahı / Dönenim safâ geldiniz” Koçak 1980: 271. 3. Oyun, şenlik meydanı (Doğla-Me.).

zamak Semah (Çalyayla, Serban-Çr.).

zamane çocuğu Yaşının üstünde söz söyleyen, bilgiç bilgiç konuşan çocuk (Çr.).

zamaniñ behrinde Bir zamanlar (Çalyayla-Çr.).

zamheri → zemheri (Çr.). “Karakış karada, zamheri arada, şubat azdır, mart yazdır.” Çorumlu 1940: 737

zamırsak Sarımsak (Al.).

zamazak Aptal, deli (Çr.).

zân Tabak, sahan (İkipınar-İs.). “Yaprâ aldım, zâna godum.” Abaz 2004: 123

zangadak Birdenbire (İs.).

zangadan ortaya çıkmak Umulmadık bir zamanda ortaya çıkmak (Os.).

zangıdak Birdenbire (İs.; Çr.).

zangıdanak durmak Frene basmış gibi aniden durmak (Çr.).

zangıldak Bir yere başkasının aracılığıyla çağrılmadan giden kişi (Çıkrık-Çr.).

zanıtmak Anlatmak, duyurmak (Su.).

zantır (1) Bir çeşit çalgı (Çr.).

zantır (2) Teneke (Figani-Me.).

zantor Bir çeşit çalgı (Çr.).

zanzun Boşboğaz (Çr.).

zanzun etmek Boşboğazlık etmek (Çr.).

zâp Sahip (Çavuşoğlu-İs.). “Hiç zâp çıkmadı hiç.” Abaz 2004: 139

zaraman Bezginlik, sızlanma anlatır, eleman (Çr.).

zardalak Sümbül (Çr.). “Şu bizim komşunun avlusunda ne güzel zardalaklar vardı.” Tuluk 1991.

zârek Keten tohumu, zeyrek (Me.; Çr.). “Yedi çeten saman, 10 hak zârek geldi.” Demiryürek-Ozulu 2017: 274

zar ekmeği Pide (Çr.).

zargılanmak 1. Nazlanmak (Çıkrık-Çr.). 2. İstemek, direnmek (genellikle çocuk için) (Çıkrık-Çr.).

zarı Yokluk, yoksulluk çeken (Şekerhacı-Su.; Çalyayla, Eskiekin, Serban-Çr.). “Kurtuğlu bak dolar, boşalır kabin / Her sene zarısın, her sene zabin” Kurtuğlu 1998: 57

zarılık Düşkünlük, yoksulluk (Yeşilyurt-Al.; Çalyayla-Çr.). “Bitsin artık zarılık / Yere batsın ayrılık” Gösterir 2011: 178

zarıncamak → zarıncemek (Erdek-Çr.). “Beni sana vermezler / Zarıncama hiç oğlan” Gösterir 2011: 231

zarı zarı Sızlayarak, inleyerek ağlama (İsahacı-Al.; Sarimbey, Serban-Çr.). “Ağlıyası zarı zarı / Haşat etti su testimi” Arısoy 1970: 60

zarıncemek Sıkıntıdan, yokluktan acınacak duruma düşmek (Yeşilyurt-Al.; Su.; Çr.). “Sen orada gül oyna / Ben burda zarınciyim” Aytekin 2003: 114

zari zari → zarı zarı (Yazır-Bo.). “Uyandım ki düş imiş / Ağladım zari zari” Ertekin 2006: 27

zarpadan İki nesnenin birbirine uyumla yerleşmesinin sesi (Su.).

zarpıdak Beklenmedik bir anda, birdenbire (İs.; Çr.). “Zarpıdak ortaya çıkıverdi.” Yoksul 2013: 671

zarpıdan → zarpıdak (İs.). “Oluñ

başına zarpıdan bi kepce havla düştü.” Abaz 2004: 104

zarplamak İşaretlemek (Çr.). “Göğüs cebinden bir tebeşir çıkarıp kara kayanın bi yerini zarpladı.” Tahir 2007: 266

zarplı Zorlu, güçlü (İs.). “Ardımı zarplı yere dayamadan karı sevmeye kalkanın başına neler gelir.” Tahir 2004: 379

zarta (1) Abartma, atma, övünme (İs.).

zarta (2) Osuruk (Çr.). “Eşşeğe bir cilve yap demişler, göt atıp zarta çekmiş.” Gürsel 1997: 255.

zartacı Abartmalı, yalan konuşan (İs.).

zarta atmak Abartarak kendini övmek, abartılı konuşmak (İs.; Su.).

zart atmak → zarta atmak (Me.).

zartlak Kuru gürlütücü, palavracı kimse (Çr.).

zarzalak 1. Leylak (Çr.). 2. Sümbül (Çr.).

zatti Zaten (Bademce-Ka.).

zat zahre Yiyecek içecek, azık (Çr.).

zavar (1) Hayvanlara yedirilmek için hazırlanan tahıl kırması (Bahattin-İs.; Su.; Beydili, Ovasaray, Türkler-Çr.). “Zavarı bol çektirelim ki, kışın mal davar rahat etsin.” Yoksul 2013: 671.

zavar (2) İri bulgur (Dereyazıcı-Al.).

zavarak Salatalık, hıyar (Çr.).

zavğı Böreklik, baklavalık un (Çr.).

zavırtı Anlaşılmaz, anlamsız söz, ses için (Çr.).

zavrak Hıyar, salatalık (Külâh-Al.; Os.; Aşağıfındıklı-Su.; Gökçe-ağaç-Uğ.; Çr.). “Pancara çükündür, hıyara zavrak / Diyen görürsen Çorumludur o” Gösterir 2014: 80.

zavza (1) Sebze (Bademce-Ka.).
zavza (2) Salatalık (Yenişihlar-Ba.; İs.).
zavza bozumu Sebzelerin ürün verme döneminin sona ermesi (Bademce-Ka.).
zavzak Salatalık, hıyar (Al.; Evci-Bo.; İs.; Dutçakallı-Çr.).
zavzav Oyunda nefes almadan, istenilen yere ulaşmak için kural gereği söylenen söz (Os.).
zavzı Sebze ekilen yer (Su.).
zavzu 1. Sebze (Eskiekin, Üçköy-Çr.). “Oğlak, kuzu, şişek, kısır / Zavzuyu ısır ha ısır” (Mırık Ercan 1991: 295
 2. Sebzelik, sebze bahçesi (Âşık-bükü-Os.; Çıkırık, Ovakarapınar-Çr.).
zavzuluk Ekmeklik buğday (Çr.). “Bu yılki zavzuluk zor yetecek.” Kerman 1997: 26.
zaybak (1) Cıva (Çr.).
zaybak (2) Hoppa (Çr.).
zaybak (3) 1. Sabırsız, dayanıksız (özellikle hasta için) (Su.; Çalyayla-Çr.). 2. Dönek, sözünde durmayan (Çr.).
zayıt Yabancı, el (Dutçakallı-Çr.).
zayluluk Muhtaçlık, düşkünlük, yoksulluk (Âşık-bükü-Os.). “Senin kapına gelinmez; ama zayluluk başa bela.” Arslaner 2016: 266
zaza 1. Kaba konuşan (Çr.).
 2. Dilsiz (Çıkırık-Çr.).
zazalak Erguvan çiçeği (Çr.).
zebellâ → zebellâh (İs.; Su.).
zebellâh İriyarı, uzun, biçimsiz kimse (Çıkırık-Çr.).
zebert → zebet (Çr.).
zebet Ağır, keskin kokulu bir çeşit esans (Çr.).
zebil (1) Çok fazla (Aşağıfındıklı-Su.; Dutçakallı-Çr.). “Zerdali bu yıl zebil gibi, toplamayan bitmiyor.” Yoksul 2013: 673.

zebil (2) Sulu çamur, çerçöp (Çr.).
zebili Zemzem (Su.).
zebze Sebze (Al.).
zede İz, eziklik (Çr.).
ze’e (1) Defol (İs.).
ze’e (2) Hayır (İs.).
zefil Bakımsız, perişan, zayıf düşmüş (Kuyucak-Me.; Çr.).
zeğerden Orta boyda ayakkabı kalıbı (İs.).
zeğrek Susamgillerden, yağlı taneli bitki (Beydili-Çr.).
zeh 1. Çizgi gibi ince oyuk, yiv (Çr.). 2. Köşe, keskin kıyı çizgisi (İs.).
zehl → zehil (Çr.).
zehen Tabak (Külâh, Miyanesultan-Al.; Aşağıfındıklı-Su.).
zehi geçmek Bunalmak, ateş basmak (Çr.).
zehil Güneş alan yer, sıcak bölge (Çr.).
zehilce → zehil (Çr.).
zehin Zihin (İs.; Çiçeklikeller-Su.). “Gurban olduğum Allah zehin açıklığı versin.” Oğuz 2007a: 17
zehmeri Kış ayının başlangıcı, aralık ayı (Gölet-Ka.). “Zehmeri girdi, havalar soğudu.” www.golet.tr.gg/
Zeki Müren kipiği Bir çeşit tığ oyası (Çr.).
zekinimek Hastanın iyileşmeye başlaması (Çıkırık-Çr.).
zeklemek Alay etmek, eğlenmek (Çr.).
zeklenmek Alay etmek, dalga geçmek (Harunköy-İs.; Gölet-Ka.; Âşık-bükü-Os.). “Sen bakma bunların zeklenmesine.” Tahir 2007: 273
zeksen Seksen (Aşağızeytin-Os.).
zelba → zelve (Dutçakallı-Çr.).
zelber Engel, ayak bağı, sıkıntı (Al.).

zelber olmak Engel olmak (Al.).
zelletli Lezzetli (Yağcılar-Ka.).
zelve Öküzün boyunduruktan çıkmaması için, boyunduruğa geçirilmiş eğri değnek (Alacahüyük-Al.; Yazır-Bo.; İs.; Gökçam-Su.; Beydili, Büğüt-Çr.). “Dovvah var öküz zelve kırdırır / Dovvah var verepte kağını durdurur” (Türkmenoğlu Özgür 2002: 99
zelve → zerze (Çr.). “Cümle gapısının zelzesiyen birlikte sallandığını eşitmiş.” Çorumevi 2001: 16
zemin Ot ya da bağ bıçkısı (Maksutlu-Ka.).
zencir Zincir (Alacahüyük-Al.; Mislerovacığ-Çr.). “Akıl Mecnun gibi çöllere düştü / Zencirler kar etmez divane oldu” Koygun 2002: 35
zengin kalkışı yapmak Birdenbire ayağa kalkıp gitmek için izin istemek (Çr.).
zenne (1) Cura, bağlama (Çr.).
zenne (2) En küçük yetişkin ayakkabısı ölçüsü (İs.).
zennüç Sırlı yağ küpü (İs.).
zerdeli Kayısı, zerdali (Os.; Su.; Çalyayla, Dutçakallı-Çr.). “Topluları perdeli / Çiçek açar zerdeli” Gösterir 2011: 123
zerdelü Kayısı, zerdali (Ka.).
zere 1. Öyle, evet, zira (İs.).
 2. Belli bir amaca dayalı davranış (Os.). “Hazırlanın efendim, sorgumuz vardır zere.” Tahir 2004: 103
zerek Keten tohumu (Bayat-İs.; Elvançelebi-Me.).
zerince Eziyet, çile, üzüntü (Su.).
zerringade Turuncu lale (Çr.).
zerun Güzün ekilen kılçıksız buğday (Os.).
zerve Zil görevi yapan kapı tokmağı (Âşık-bükü-Os.).
zerze 1. Demirden yapılmış kapı sürgüsü (Dutçakallı-Çr.). 2. Demir

kapı kilidi (Külâh-Al.; Büyükdivan-Çr.). 3. Eski kilitlerdeki mandal (Al.). 4. Kapılarda kilidin takıldığı dövme halka (İs.; Os.). “Ev kapısının zerzesini de kancaladı dışından.” Gümüş 1977: 155
zerzele Deprem, zelzele (Dutçakallı-Çr.).
zerzemük Yazın erken olgunlaşan, orta irilikte tatlı bir armut cinsi (İs.).
zevk etmek Alay etmek (Çr.).
zevklenmek Alay etmek, eğlenmek (Evci-Bo.; Çitli, Çıkırık-Çr.). “Öbür avcılar da yetişip can çekişen heliğin başında zevklenirler.” Sarıyüce 2006: 75
zevle Saban, kağını arabası gibi araçlara koşulacak hayvan için meşe ağacından yapılmış boyunduruk (Gölet-Ka.).
zevrak → zavrak (Çitli-Me.).
zeyin Akıl (İs.; Su.). “Meseleyi insanın zeynine çivi gibi yerleştiriyor.” Gümüş 1977: 1
zeykir Çok ince (Çr.).
zeyneppirik Doğadan mantar gibi toplanan küçük, ince bitki (Çr.).
zeyrek 1. Keten tohumu (İs.).
 2. Bir çeşit susam (Çr.). “Zeyreğin diz boyu kabaranını eker, yetiştirirdi.” Gümüş 1977: 43
zıba İri yarı, uzun boylu, şişman kimse (İs.; Çıkırık-Çr.).
zıbarmah → zıbarmak (Me.; Çr.).
zıbarmak 1. Ölmek (Me.; Su.). “Zıbarıyasıca, nerelerdealdın?” Kerman 1997: 26
 2. Uyumak (Su.; Çr.). “Daha zıbarımadın mı?” Yoksul 2013: 223
zıbık Erkek üreme organına benzetilen nesne (Çr.).
zııldak 1. Parasız pulsuz, aç sefil, avare gezen (İs.). 2. Kişilik-

siz insan (Yenişihlar-Ba.).

zıbn 1. Kadın giysisi, üç etek (Alacahüyük-Al.; İs., Su.; Dutçakallı, Gökköy-Çr.). 2. Önü açık çocuk giysisi (Os.; Eskiakin-Çr.). “Zıbn giydim çizgili / Yüreciğim sızılı” Gösterir 2011: 125

3. Kuşak (Çr.).

zıbka → zıпка (İs.).

zıbuklu Kişiliksiz insan (Yenişihlar-Ba.).

zığarmak 1. Haksızlık etmek (İs.). 2. Karşı gelmek, buyruğa uymamak (İs.; Çitli-Me.). 3. Kız mak, çıkışmak (Çitli-Me.).

4. Oyunda mızıkçılık etmek (Kavşut-Su.).

zıgın Geyik, alageyik (Çr.). “Kızı vermeyince nasıl güdülecek zıgın gibi herif geceleri?” Tahir 2004: 156

zıha Dolma tüfek ya da tabanca doldurulurken barutu bastırmakta kullanılan bez (Çr.).

zıhı Güçlü, sıkı, iyi (Çr.).

zıhılamak Zorlamak (Çr.).

zıhım Zıkkım (Su.; Çr.). “Babanın bekini, zıhımın kokünü yiyesice.” Uçakcı 2006: 222

zıkkım 1. Ağrı (Me.), 2. Acı (Eskiapar-Al.; Me.; Dutçakallı-Çr.). 3. Ezilmiş kırmızı domatese tuz konup, maydanoz, sarımsak, cin biberi doğranarak sirkeyle yapılan turşu türü bir yiyecek (Güvenli-Çr.). “Taşın kökünü, zıkkımın, bekini ye.” Yoksul 2013: 599

zıldır Çıplak, aç, yoksul (İs.).

zıldır zıldır (1) Çırlıçıplak (İs.).

zıldır zıldır (2) Oynaklık (Su.). “Bu köprü zıldır zıldır oynuyor.”

Uçakcı 2006: 376

zıldır zımba Bir seyirlik köy oyunu (Çr.).

zılğar Uzun, iriyarı, gürbüz (Çıkırık-Çr.).

zılğar gibi Uzun, iriyarı, gürbüz (Çıkırık-Çr.). “Zılğar gibi, adamdan ayrıksı bi adam.” Çorumevi 2000: 18

zılğıdlı Güçlü, baskı yapan (Çıkırık-Çr.).

zılğıt (1) Azar, aşağılama (Os.). “Zılğıt yiyince forsu fosudak indi.” Yoksul 2013: 673

zılğıt (2) Güç, baskı (Çr.). “Çocuk, baba zılğıtlarından sığınp kaçacak bir delik bulamayınca gitti kitaplara, romanlara sığındı.” Seyda 2006: 85

zılğıt (3) Hız (Çr.).

zılğıt çekmek Azarlamak, gözdağı vermek (Çr.). “Beni buraya zılğıt çekmek için çağırıldığını sanıyordum.” Sarıyüce 2004: 52

zılğıtı yemek Azarlanmak (Çr.). “Komser Gani efendimizin hem zılğıtını hem de şamarını öyle bi yedik ki... Lâçin 2007/63: 6

zılğıtlamak Bir işi durmadan söyleyerek ya da bağıra çağıra gürlütle birlikte çabucak yaptırmak (Dutçakallı-Çr.).

zılkar Uzun, iriyarı erkek (Çr.).

zılkı Güç, baskı (Çr.).

zılkıtlı Hızlı (Çr.).

zıllamak Bağıra bağıra ağlamak, zırlamak (İs.).

zımba Fazladan olan yük, zahmet, iş (İs.).

zımırzak Küçük dolu (Çr.).

zımsık (1) Sımsıkı, çok sıkışık, tıka basa (Çr.).

zımsık (2) Yumruk (Gölet-Ka.; Çitli-Me.; Aşıkbükü-Os.; Eskiakin-Çr.). “Zımsığı tepsie vurunca, sofraya devrildi.” www.golet.tr.gg/

zımsıkı Çok koyu, katı (Çalyayla-Çr.).

zımsırık Küçük dolu (Çitli-Me.).

zımsırtlak Eli boş, armağansız (İs.). “Altı aydır İstanbul'da; zımsırtlak çıkageldi.” Tdk 1993: 4371

zınarmak Mızıklanmak (Su.).

zındalık Çok karanlık yer (Aşıkbükü-Os.). “Bu gece sokaklar zındalık gibi, göz gözü görmüyor.”

Arslaner 2016: 266

zingadan vurmak Elini ayarlamadan acımasızca vurmak (Os.).

zingazık Ağzına dek dolu (Çr.).

zingıdak Birdenbire (Çr.). “Karşısında koca gövdeyi görünce zingıdak yerine oturuverdi.” Yoksul 2013: 430

zingıdanak Birdenbire sert bir biçimde (Çr.). “Ökkeş'in ayağa bi gaydiydi, zingıdanak düşdü.”

Tuluk 1991.

zingıldak Oynak (Su.).

zingıldamak Sarsılmak, titrelemek, yerinden oynamak (İs.; Kavşut-Su.).

zingırdamak Ses çıkarmak (İs.). “İnsanın bağırması camları zingırdatıyordu.” Tahir 2008: 146

zınkazık Ağzına dek dolu (Çr.).

zınnık Tabakların derinin tüyünü dökmeye kullandıkları bir ilaç (İs.).

zıpa Sıpa (Aşıkbükü-Os.).

zıpçık (1) Dar giysi (Çalyayla-Çr.). “Giysiyi dar kesim giyene zıpçık / Diyen görürsen Çorumludur o” Gösterir, 2014: 80

zıpçık (2) Erkek üreme organına benzetilen nesne (Çr.). “Şu zıpçık neymiş, bir de ben görüyüm kız.” Kantemir 2015: 84

zıpçık Türedi, kendini bilmez (İs.; Çr.).

zıpır Güçlü, iriyarı (İs.; Dutçakallı-Çr.). “Bakalım, elin zıpır soluk verir mi?” Tahir 2004: 274

zıpır zıpır Güçlü (Çr.).

zıpka Ağ geniş, paçaları dar bir çeşit şalvar (Alacahüyük-Al.; Çr.). “Laz zıpkası, sırmalı cepkenle kara başlık herife doğrusu yaramıştı.” Tahir 2006: 28

zıplamak Sıçramak, atlamak

(Çıkırık-Çr.).

zıranı Horan (Çr.).

zıranamak Horan oynamak (Çr.).

zırantı Uzun, iriyarı, gürbüz (Çr.). “Önce zırantı köpek davrandı, sonra emmisi.” Gümüş 1977: 11

zıravuş Korkusuz yiğit (Su.).

zırba Sürü, küme (hayvan için) (Toyhane-Ba.; Su.).

zırılı (1) İri, kaba, uzun, ağır (İs.).

zırılı (2) 1. Kaba, gürlütlü ses (Çr.). “İnsan sesine benzemeyen çatalmış söğüt düdüğü zırılısıyla ürperici bir nara koyuverdi.” Tahir 2006: 34

2. Eşek anırması (Çr.).

zırıncamak Yılışmak, sırnaşmak, üstelemek (İs.).

zırıncımak Direnmek, inat etmek (Aşıkbükü-Os.).

zırlamak 1. Çok söylemek, söylenmek (İs.). 2. Ağlamak (Çr.). “Zırlıyo inmem diye.” Özçatalbaş 2003: 57

3. Eşek ya da köpek gibi bağırarak (Çayhatap-Çr.). “Eşşek olsun da zırlasın / Guvaya daş atıp ürenner” Caferoğlu 1994: 141

zırnık Tutam, elçim, en ufak parça (İs.).

zırnık göstermemek Elde var olandan hiçbir şey vermemek (Çr.).

zırpadak Birdenbire (Çr.). “Adamın önüne zırpadak çıkarsın da yüreğini oynatırsın.” Tahir 2006: 300

zırta Patavatsız, saygısız, utanmaz, tembel (Os.; Su.). “Zırta tabozluk yapma” Yoksul 2013: 673

zırta gelmek → zırt getmek (Çr.).

zırt getmek Ters davranmak, zırt gitmek (Çr.).

zırtlak Uygunsuz (Çr.).

zırto (1) İnceliksiz, iyi eğitim görmemiş, kaba kimse (Çr.).
zırto (2) Kayısı kurusu (Çitli-Me.).
zırza Kapı zinciri, kapı sürgüsü (Bo.; Ka.; Me.).
zırzamik Dolu (Çr.).
zırzıbk Sıradan insan (Su.). “Çeşmenin önüne zırzıbk dolmuş.” Uçakçı 2006: 376
zırzımbık Dolu (Çr.).
zırzımık Küçük taneli dolu (Bo.; Eskiköy, Gökköy-Çr.).
zırzımuk Ufak dolu (Ba.; İs.).
zırzop Düğünde güvey evinden gelin yanlısı delikanlılara gelen para, yiyecek, içecek (Kızılhamza-Or.; Dutçakallı-Çr.). “Böylece Seydi Kâhya’yı zırzop vermekten kurtardı.” Güven 2013: 157
zırzop yolu Delikanlıların düğünde oğlan evinden aldığı bahşiş (Eskiekin-Çr.). “Kız çıkacak köyün gönlü görülür / Kaynatadan zırzop yolu alınır” Kurtoğlu 1994: 174
zıva Ayakçak takmadan biçilen ekin (Eskiekin-Çr.).
zıvala Yufka ekmek açılırken kesilen bir ekmeklik hamur, pezi (Gölet-Ka.).
zıvga Dar paçalı şalvar (Alacahüyük-Al.; Ka.; Su.; Küçükpalabıyık-Çr.). “Çevreler çepkenler zıvgalar renk renk / Bu yiğit bu güzel bu soylu ahenk” Ercan 1997: 61
zıvka → zıpka (Me.).
zıvralamak Saçmalamak (Çıkırık-Çr.).
zıvrık Süprüntü, pislik çamuru (Çr.).
zibidi 1. Giyimine özen göstermeyen, kendini bırakmış kişi (İs.). “Zibidilik yapma da adam gibi yanaş.” Kerman 1997: 26
2. İşsiz güçsüz, başıboş, aylak, Parasız, yoksul kimse, serseri (Çıkırık-Çr.). “El âlem zibidisi gibi or-

talarda dolaşma.” Yoksul 2013: 270
zibil Yerden süpürülerek toplanan tahıl (Su.).
zibillemek Yerlerin sulu çamur olması (Bo.).
zibka → zıpka (Çr.).
zifir Kokulu kir, is, yağ lekesi (Su.).
ziğzillenmek → zivzillenmek (Çr.).
zikke (1) Madeni para, sikke (Çr.).
zikke (2) Tomrukları iple çekilemek için kütüğe çakılan ucu halkalı demir kazık (Âşıkbükü-Os.).
zikke (3) Ağır, çok ağır (Âşıkbükü-Os.). “Bu çuvallara ne koydunuz? Zikke gibi, yerinden kalkmıyor.” Arslaner 2016: 267
zilfe Dokuma aygıtında gerilmiş iplerden kırılan, sallanan uçlar (Çr.).
zili Kilim, renkli uzun yolluk (Çr.). “Altı halı, üstü zili; kesilir mi elin dili?” Yoksul 2013: 53
zimin Çok ağır (İs.; Su.).
zingirdekli Çalıp eğlenmeyi seven kadın (Os.).
zingirdemek Titreşim yaparak ses çıkarmak (Os.).
zirt Zift (Su.). “Zirt kesildin kopoğlu kopek zirt.” Uçakçı 2006b: 209
zivga → zıpka (Oğlaközü-Su.).
zivzillenmek Ağırkanlı davranmak (Çr.).
ziyzenmek → zivzillenmek (Çr.).
zoba Soba (Yenişihlar-Ba.; Karkın-İs.; Ka.; Âşıkbükü-Os.; Gökköy-Çr.). “Sobaya zoba, babaya buba ... derler Kargı’da.” Dbk 2003: 134
zobbidi Özel bir yere habersizce girerek saygısızlık yapan kişi (İs.).

zobu İri yarı, kaba, kırıcı kimse (Su.; Çıkırık-Çr.).
zobut İri yarı, kalın, kaba (İs.).
zoğal Kızılılık, zuval (Çr.).
zoku Taş dibekte bulgur dövmek için kullanılan ağaçtan yapılmış tokmak (Ka.).
zollatmak Bir yana yürümeye, bir yere girmeye çabalamak (İs.).
zollu İyi, güzel, beğenilen (Harunköy-İs.; İbek-Me., Eskiekin-Çr.). “Bizim bayramımız da bek zollu oldu.” Abaz 2004: 128
zombuldamak İvmek (Su.).
zomburdamak Çok titremek (İs.).
zomzom Kaba saba adam (Çr.).
zom zom kavaklı Uzun boylu (Çr.).
zonguldamak Atın ya da eşeğin üstündekini sarsarak hızlı yürümesi (Çr.). “Abdalın eşeği zonguldemiş da , inşallah koşacak demiş.” Yoksul 2013:2
zongur Kocamış köpek (Çr.). “Kapu önünde havlamazsın / Ancak yelip yatan zongur” Çorumlu, 2009: 1396
zonguyruk Nerede ne söyleyeceğini bilmeyen, patavatsız (İs.).
zonğurdamak Titremek, dişleri birbirine çarpma (Çr.).
zontilli Çok iyi, güzel (Çr.). “Babam zontilli bi velesbit alacak bana.” Özçalbaş 2002: 30
zontor (1) Abartı, pohpoh (Çr.).
zontor (2) Bir çeşit çalgı (Çr.).
zonturlu → zontilli (Çr.).
zopa Kalın değnek, sopa (Harunköy-İs.; Kuyucak-Me.; Âşıkbükü-Os.; Eskiekin-Çr.). “Gocadım artık ben, zopaya dayanmam.” Saraçer 2000: 330
zopa çekmek Dövmek (Çalyayla-Çr.).
zopalık Dayak yemeyi hak eden kimse (Çalyayla-Çr.).

zor Sıkıntı, üzüntü (Çr.).
zor etmek İsrarcı olmak (Çr.).
zorlatmak Çabalamak, uğraşmak (Çr.). “Yılan gibi kıvranıyor, zorlatıkça üç kişiyi ince dut gibi silkeleyordu.” Tahir 2006: 36
zorlu (1) Güzel, çok güzel, iyi (Al.; İs.; Ka.). “Göbel de fena mı... Pek zorlu delikanlı...” Benice 2002: 126
zorlu (2) Güçlü, dayanıklı (Su.).
2. Katı, sert (Çr.). “Kapıya dayanmış zorlu düşmanın kaleden içeri attığı yağlı, tutuşkanbir çaputtur.” Seyda 2006: 197
zorsunmak Güç gelmek, bir işi isteksiz yapmak (Çr.). “Madem yüksünüyor kardışım, zorsunuyor bize bakmayı; haber gönderiyor, cüvap istiyor benden.” Gümüş 1977: 104
zort (1) Bebek salyası (Çr.).
zort (2) Sıkıntı, dert, hastalık (Or.; Me.). “Bugün zortum yok.” Tdk 1993: 4397
zort atmak Bebeğin salya akıtması (Çr.).
zortlak Yapamadığı işleri yapmış gibi abartan kimse (Çr.).
zortlamak 1. Yapamadığı işleri yaparmış gibi övünmek, abartmak (Çr.). **2.** Her söze, her işe karışmak (Yenişihlar-Ba.).
zort zort yürümek Çalım satarak yürümek (Çr.). “Yalova kaymakamı mısın, öyle zort zort yürüyorsun?” Yoksul, 2013: 636
zoru zoruna Binbir güçlkle (Çr.).
zor zoruna Binbir güçlkle (İs.).
zot İnatçı, kaba, hoyrat (Çr.). “Sen zot, ben zot; kim atacak bu beygire ot?” Yoksul 2013: 562
zov Başakla sapın tırpanla aynı çizgide biçilmesi (Kıcılı-Al.).
zoval Kızılılık, zuval (Çr.).
zovallı Zavallı (Çr.).

zoybutmak Kaçmak (İs.).

zoypuru Düz, doğru (Alembeyli-Su.).

zoyputmak (1) Kaçmak (Büyük-bolatlı-Su.).

zoyputmak (2) Aradan ileri çıkıp kendini göstermek (İs.).

Zöhreyıldızı Sabahyıldızı (Yeşilyurt-Al.). “Kırk yılda doğar bir Zöhreyıldızı.” Yöndem 1983: 12

zöhür Sahur (Al.).

zön zön gezmek İşsiz, başıboş gezmek (İs.).

zövele Yufka olacak hamurun küçük yuvarlaklar biçiminde kesilmiş durumu (Âşıkbüğü-Os.).

zövle → zelve (Âşıkbüğü-Os.).

zövüldemek Belli etmeden sessizce kaçmak (Çr.).

zöv zöv Sinsi, tez yürümek için (Çr.).

zubun 1. Kadınların giydiği üçetek giysi (Su.). 2. Gömlek, zıbın (Al.).

zumzuk Yumruk (Küçükpalabıyık-Çr.).

zunnacı Zurnacı (İs.). “Onlar da da-

vulculara zunnacılara yidürüy.”
Abaz 2004: 97

zunnuk Duvar altına açılan kirli su deliği (İs.; Me.).

zunnuk zağarı Eşik altındaki delikten girip çıkan küçük köpek (İs.).

zunnuk zârı → zunnuk zağarı (İs.).

zurnanın zırt dediği yer İşin en yoğun olduğu zaman (Çr.).

zuval Kızılıcak ağacı, kızılıcak ağacının yemişi (Su.; Büyükgülçek, Eskiikin, Gökköy, Karadona-Çr.). “Bastonu zuvaldan, o ne anlar kavaldan?” Yoksul 2013: 111

zuvala Yufka açmak için hazırlanan yumurta büyüklüğünde hamur (Ka.).

züggem → zükgem (İs.).

zükgem Soğuk algınlığı, nezle (Âşıkbüğü-Os.).

zümzüm etmek Rezil etmek, aşağı düşürmek (Çr.). “Seni zümzüm ederim / Sülalene soyuna”
Gösterir 2011: 86

KAYNAKÇA

- 2000’li Yıllarda Bütün Yönleriyle Sungurlu (2000), Komisyon, Sungurlu Kaymakamlığı Yayını, Çorum, 192 s.
- ABAZ, Ayşe (2004), Çorum-İskilip ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üni., Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 199 s.
- AKALAN, A. Recai (1996), Tarihten Günümüze İskilip, İskilip Kamu Kurumları Hizmetlerine Yardım ve Yaşatma Derneği Yayını, 116 s.
- AKATA, Selçuk (1973), Çorum Yöresi Köylerinde Dil Çalışmaları, Ankara Üni. DTCF Türk Dili Mezuniyet Tezi, Ankara.
- AKBAŞ, Mehmet (1983), Bayat (Çorum) Halk Edebiyatından Örnekler, Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Bitirme Tezi, Erzurum, 80 s.
- AKKAYA, Ali (2011), Köylerimiz, Geçmişten Günümüze Köy ve Soy Hikâyeleri, 1. Baskı, Kendi Yayını, 2 Cilt, Ankara, 550+542 s.
- AKSU, Bekir (2013), Yavan Ekmek (Siyah Beyaz Bir Yaşam, Kültür Ajans Yayınları, Ankara, 158 s.
- ARISOY, Ali Nemci (1970), Yalan Dünya Ne Darımış, Aşık Haydar Hayatı-Şiirleri, 107 s.
- ARIZ, Selman (2005a), Erenlerin Yolu Böyle, Kendi Yayını, Basım yeri yok, 401 s.
- ARIZ, Selman (2005b), Sevgi Bizim Özümüzdür, Kendi Yayını, 3. Baskı, Tosun Kaşe Mat., Antalya, 308 s.
- ARSLAN, Şerif, 1955 Osmancık Âşıkbüğü köyü doğumlu, eğitimci.
- ARSLANER, Fethi (2016), Orda Bir Köy Vardı Âşıkbüğü, Bilnet Matbaacılık, İstanbul, 344 s.
- ASLIHAK, Tülay (2005), “Çorum Merkezde Derlenen Mezar Taşları Yazıları”, Çorum Kültür Sanat, Çorum, Sayı: 4, s. 30-33.
- ÂŞIK, Muammer vd. (2003), Dünden Bugüne Kargı, Kargı Kaymakamlığı Yayını, Basım yeri yok, 285 s.
- Âşık Sürmelican (2013), Âşık Sürmelican Şiirleri, Çorum Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Kültür Yayınları, Çorum, 103 s.
- AVUNCA, Ali, 1961 doğumlu, Çorum Kayı köyü, lise çıkışlı.
- AYDEMİR, Nuriye, 1949 Çorum doğumlu, ev kadını.
- AYDEMİR, Selahattin, 1949 doğumlu, emekli.
- AYDINLI, Mustafa, 1956 Çorum Kertme köyü doğumlu, eğitimci.
- AYDOĞDU, Yusuf, 1964 Çorum Evcikuzkışla köyü doğumlu, eğitimci.
- AYGÖR, Hasan, 1942 doğumlu, Dodurga Obruk köyü.
- AYHAN, Mustafa (2002), Geçmişten Geleceğe Alaca, 1. Basım, Yozgat, 386 s.
- AYTEKİN, Feride (2003), Yâr Diye Diye... Çorumlu Maniler, Kültür Ajans Yayınları: 5, Ankara, 224 s.
- BADELİ, Nahsen (2000), Osmancık Guide, R. K. Stüdyo Ajans, 80 s.

- BALIKÇI, Gülsen (2010), "Çorum'un Bazı Yörelerinde Doğum ve Çocukluk Çağıyla İlgili Adet ve İnanmalar", Çorum Halk Kültürü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 73-114.
- BARIŞCAN, Gazi (2001), Baba Oğul Dergaha Varış, Ankara, 217 s.
- BAŞARAN, Özdemir (1974), Tarihi ile Osmancık, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 104 s.
- BAYRAM, Doç. Dr. Yavuz, Editör (2008), Coğrafyası, Tarihi, Kültürü ve Edebiyatıyla Çorum, T.C. Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını: 2, Çorum, 421 s.
- BAYTOP, Turhan (1997), Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, TDK Yayını: 578, 2. Basım, Ankara, 512 s.
- BEKTAŞ, Servet, 1968 Çorum Güvenli köyü doğumlu, eğitimci.
"Beldemizin Şiveleri" <http://coprasik.tr.gg/>
- BENİCE, Etem İzzet (2002), Yakılacak Kitap, Doğan Kitapçılık, 1. Basım, İstanbul, 285 s.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1994), Anadolu Ağızlarından Toplamalar, TDK Yayını: 82, 1. Basım, Ankara, 269 s.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1994b), Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme II, 2. Basım, TDK Yayınları: 587, Ankara, 176 s.
- CİNGÖZ SANTUR, Meltem (2010), "Çorum'da Evlenme Gelenekleri", Çorum Halk Kültürü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 313-349.
- COŞKUN, Galip (2011), "Külahca'ya İlave", www.kulahkoyu.com (24 Haziran 2011)
- ÇAĞIL, Veysel (2013), Manilerle Bir Ömür, Kendi Yayını, Çorum, 69 s.
- ÇAĞLAR, Sırrı (1952), Tutuşan Kalp, Yeni Cezaevi Matbaası, 40 s.
- ÇAĞLAR, Sırrı (1954), Kır Çiçekleri, Marmara Matbaası, Ankara, 80 s.
- ÇAĞLAR, Sırrı (1956), Gurbetten Mısralar, Marmara Matbaası, Ankara, 40 s.
- ÇEKVA (1996-2004), Çorumevi (Çorum Eğitim ve Kültür Vakfı Yayın Organı), İstanbul.
- ÇELİKCAN, Orhan, 1963 Çorum Kuşsaray köyü doğumlu, çiftçi.
- ÇEVİK, Ahmet, 1939 Çorum Çalyayla köyü doğumlu, ilkokul mezunu, emekli.
- ÇEVİK, Doğanay (2010), "Çorum Halk İnançları", Çorum Halk Kültürü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 115-124.
- ÇEVİK, Mehmet (2007), Aşık Sefil Ali, Hayatı-Deyişleri, 1. Basım, Kendi Yayını, Çorum, 242 s.
- ÇEVİK, Mehmet (2008), Çorumlu Hak Aşıkları Derviş Edna ve Fedai, 1. Basım, Çorum, 225 s.
- ÇEVİK, Mustafa, 1932 Çorum doğumlu, lise mezunu.
- ÇIPLAK, Hasan (1986), Osmancık Avlağı Yöresi (Çorum) Ağızı, Fırat Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Elazığ 1986, 53 s.
- ÇIRAKMAN, Hüseyin (1992), Çorumlu Halk Ozanları, Alev Yay., 1. Basım, İstanbul, 266 s.

- ÇIRAKMAN, Hüseyin (2002), Sevgiyi Aradım, Aşkı Aradım, Hazırlayan: Sönmez Çirakman, Ankara, 206 s.
- ÇİMEN, Halil (2000), Elinde Gül Olsun Dilinde Türkü, 1. Basım, Mart Matbaası, İstanbul, 148 s.
- ÇİMEN, Halil (2004), İnsana Yolculuk, Yort Savul Yayınları, 1. Basım, Edirne, 80 s.
- ÇİMEN, Halil (2005a), Çorumlu Efsane Ozan Deli Boran, Lider Matbaacılık, Çorum, 91 s.
- ÇİMEN, Halil (2005b), Fadime'ye Mektuplar, Lider Matbaacılık, Çorum, 119 s.
- ÇİMEN, Halil (2006), Adem'in Aynası, 1. Basım, Lider Matbaacılık, Çorum, 191 s.
- "Çorum Ağızı" <http://www.uludagsozluk.com> [14 Haziran 2010]
- "Çorumca" <http://www.itusozluk.com/> [14 Haziran 2010]
- "Çorumca Sözlük" <http://coprasik.tr.gg/> [28 Kasım 2013]
- "Çorum'da Kullanılan Özgün Dil; Çorumca", Genç Hitit, Çorum Eğitim ve Kültür Vakfı İzmir Kolu Yayın Organı, Sayı: 2, Nisan 2006, s. 8
- Çorum Halkevi (2009), Çorumlu Dergisi (Çorum Halkevi Yayın Organı), 3 Cilt, Çorum, 1816 s.
- "Çorum İlimizi Tanıyalım" <http://forum.memurlar.net/> [17 Haziran 2010]
- "Çorum İlinde Şive ve Ağız Farklılıkları" <http://corum.com.tr> [11 Nisan 2010]
- Çorum İl Yıllığı 1967, Bilgi Basımevi, Ankara 1968, 344 s.
- ÇORUMLU, Ömer (1930), "Çorum'da Derlenmiş Kelimeler", Halk Bilgisi Haberleri, Yıl: 1, Sayı: 7 (1 Mayıs 1930), İstanbul, s. 118-120.
- "Çorum Şivesi" <http://ninemingunlugu.blogspot.com> [21 Mayıs 2010]
- ÇÖRDÜK, Erdem (2011), "İskilipçe Sözlük", <http://www.iskilip-liyiz.com/yazilar-goster-1117-> [13 Eylül 2011]
- DALKILIÇ, Bekir (2008) "Sözlük", www.yarimsogutkoyu.com [06 Şubat 2008]
- DAVULCU, Mahmut (2010), "Çorum Yöresi Geleneksel Kırsal Yerleşmelerinde Halk Mimarisi Üzerine Bazı Notlar", Çorum Halk Kültürü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 145-186.
- DEMİRÜREK, Meral - OZULU, Abdulkadir (2017), Eşref Ertekin'in Günlüklerinden Bir Zamanlar Çorum, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum, 320 s.
- DESTANOĞLU, İbrahim (2006), Ağır Ceza, Damar Yayınları, 1. Basım, Ankara, 103 s.
- DİLMEN (1943), "Görüşler", Çorumlu Dergisi, 3. Cilt, s. 1299-1300.
- DOĞAN, Gürani (2004), Köylerden Bir Köy Kamışlı Sungurlu, AKKKD Yayını, 1. Basım, Ankara, 240 s.
- ÖKMEN, Sabahat (1941), "Çorum Ağızı Fonetik Hususiyetleri Üzerine Bir Kalem Tecrübesi", Çorumlu dergisi, Yıl: 4, S. 30, s. 955-956, Çorum.
- ERCAN, Abdullah (1991), 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler, Hitit Festivali Komitesi Yayını, İstanbul, 526 s.

- ERCAN, Abdullah (1997), Şiirler, Kendi Yayını, 2. Basım, Çorum, 124 s.
- ERDUGAN, Halil (2005), Gönül Bahçem (Şiirler), Yıldızlar Ofset Matbaacılık, 1. Baskı, Ankara, 96 s.
- ERKOÇ, Ethem (2008), Anadolu'da Bir Köy Odası Hatışoğlu Konağı, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları:10, 1. Basım, Çorum, 324 s.
- ERTEKİN, Eşref (2006), Çorum'da Derlenen Maniler, 2. Basım, Çorum, 125 s.
- GARDAŞ, Hamdi (1979), Yahu, Kırdilim Yayınları, 3. Baskı, İlk Adım Basımevi, Çorum, 32 s.
- GÖĞÜŞ, A. Ceren (2010), "Çorum'da Çocuk Oyunları ve Oyuncakları", Çorum Halk Kültürü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 253-263.
- Gökköy'ün Kültür Bohçası (2002), Komisyon, Gökköy Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayını, Basım yeri yok, 306 s.
- "Gölet Gonuşuğu" www.golet.tr.gg/ [25 Mart 2013]
- "Gölet Köyü Konuşma Ağzı" www.goletkoyu.blogcu.com [26 Mart 2013]
- GÖRÜR, Cemal (2010), "Kulahca", www.kulahkoyu.com [13 Temmuz 2010]
- GÖSTERİR, Hüseyin, 1935 Çorum Çalyayla (Sarin) köyü doğumlu, okuryazar değil.
- GÖSTERİR, İbrahim (2008), "Bundan Kelli", Yazılıkaya (Çorum Haber Gazetesi Kültür - Sanat Eki), Sayı: 84 (Çorum 29 Şubat 2008), s. 11
- GÖSTERİR, İbrahim (2011), Ölüm Var Ayrılık Var Çorum Manileri, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara, 360 s.
- GÖSTERİR, İbrahim (2011), "Çorum Ağzında Yemek, Mutfak, Üretim Kültürü", Çorum Mutfağına Güzelleme, Metro Kültür Yayınları: 4, 1. Baskı, Ankara, s. 56-83.
- GÖSTERİR, İbrahim (2014), Bahar Türküleri, Kültür Ajans Yayınları: 234, Ankara, 112 s.
- GÖSTERİR, İbrahim (2017), "Âşık Borani ile Söyleşi", Kültür Çağlayanı, Sayı: 46 (Eylül-Ekim 2017), s. 14-20.
- GÜMÜŞ, Şükrü (1977), Topal Karınca, (Yayınlanmamış roman), 155 s.
- GÜMÜŞ, Şükrü (2005a), "Yolda", Yazılıkaya (Çorum Haber Kültür-Sanat Eki, Sayı 12, s. 4 (11 Şubat 2005), Çorum.
- GÜMÜŞ, Şükrü (2005b), "Kamil", Yazılıkaya (Çorum Haber Kültür-Sanat Eki, Sayı: 17 (29 Nisan 2005), s. 4, Çorum.
- GÜMÜŞ, Şükrü (2005c), "Sinine Sıgmayan Adam", Yazılıkaya (Çorum Haber Kültür-Sanat Eki, S:18, s.4-5, 13 Mayıs 2005, Çorum.
- GÜMÜŞ, Şükrü (2005d), "Dördüncü Kırmızı Kamyon", Yazılıkaya (Çorum Haber Kültür-Sanat Eki, Sayı: 21 (24 Haziran 2005), s. 4-5, Çorum.
- GÜRSEL, Mahmut Selim (1997), Çorum 1997, 1. Basım, Çorum, 502 s.
- GÜVEN, Bahri (2013), Ağaoğlu ve Köyden İnsan Manzaraları (Anı Roman), Tekmatsan Matbaacılık, Çorum, 301 s.
- GÜVEN, Bahri (2010), Dönüşü Olmayan Yol (Roman), Yaz Yayınları, İstanbul, 240 s.

- GÜVEN, Bahri (2007), "Zılgar", Yazılıkaya (Çorum Haber Kültür-Sanat Eki, Sayı: 62, s.7-8, Çorum.
- GÜVEN, Bahri (2017), Çorum'da Yaşanmış İlginç Şakalar, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum, 144 s.
- "İskilip Ağzından Bazı Kelimeler", <http://www.iskilip.bel.tr/iskilip.asp?ID=13> [27 Mart 2013]
- "İskilip El Sanatları" <http://evvelzamanda.blogspot.com/2008> [07 Mart 2010]
- İVGİN, Hayrettin (2009), Geçmişten Günümüze Sungurlulu Halk Şairleri, Sungurlu Belediye Başkanlığı Yayını, Ankara, 328 s.
- KALAYCI DURDU (2010), "Çorum'da Ölümle İlgili Gelenek ve İnanışlar", Çorum Halk Kültürü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 215-252.
- KALAYOĞLU, Hasan Ali (2017), Oyun Kenti İskilip 2, İskilip Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum, 284 s.
- KALAYOĞLU, Hasan Ali, 1952 İskilip doğumlu, emekli eğitimci.
- KANTEMİR, Naci (2015), Yüzyılın Yaşanmış Yüz Yeni Fıkrası, Öztepe Matbaası, Ankara, 232 s.
- KAYA, Davut (1999), Çorum İli Osmancık İlçesi Danişment Köyü Ağzı, Muğla.
- KEMAL, Orhan (2002), Yaşamak Doludizgin (Günlük-Şiir), Yayına Hazırlayan: Işık Ögütçü, Tekin Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 263 s.
- KERMAN, Tayyar (1997), Çorum Ağzından Derlemeler, Çekva Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 142 s.
- KIHTIR, Nesrin (1966), Çorum Ağzı ve Hususiyetleri, İstanbul Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul.
- KILIÇ, Haydar, 1947 Çorum Eskiköy doğumlu, çiftçi, halk ozanı.
- KOÇAK, Yunus (1980), Hilali Baba, Özbilgi Matbaası, Ankara, 400 s.
- KOŞAY, Hamit Zübeyr - İŞİTMAN, İshak Refet (1932), Anadilden Derlemeler, 1. Cilt, Halkevleri Yayını, Ankara, 448 s.
- KOŞAY, Hamit Zübeyr- AYDIN Orhan (1952), Anadilden Derlemeler, 2. Cilt, TDK Yayını, Ankara, 145 s.
- KOYGUN, Müslüm - ÖZGÜR, K. (2002), Duygu Dağarcığı, İstem Basımevi, Çorum, 112 s.
- "Kullandığımız Lehçeler" <http://www.asagifindikli.net/?Syf=18&Hbr=212942> [06 Kasım 2014]
- KURTOĞLU, Rifat (1994), Gönül Dilim, Çorum Belediyesi Yayını, 1. Baskı, Çorum,180 s.
- KURTOĞLU, Rifat (1998), Deyzoğlu (Şiir), 1. Baskı, Ankara, 76 s.
- KURTOĞLU, Rifat (2006), Seninle Güzel (Şiir), 1. Baskı, Çorum, 96 s.
- LÂÇİN, Atilla (2007), "Arkadaşım Enver", Yazılıkaya (Çorum Haber Kültür-Sanat Eki, Sayı: 62-63.
- LÂÇİN, Atilla, 1938 Çorum doğumlu, emekli bankacı.
- NALINCI, Nuri (1958), Çorum'dan Sesler, Yeni Adım Basımevi, Çorum, 210 s.

- OCAK, Ferhat (2013), Çorum İli Mecitözü İlçesi Kuyucak Köyü Ağzı, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 150 s.
- OĞUZ, M. Öcal - KESKİN, S. (2006a), 2005 Yılında Çorum'dan Derlenen İmgesel Yemekler, Hitit Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayını: 10, Ankara, 78 s.
- OĞUZ, M. Öcal - BEDEN, D. (2006b), 2005 Yılında Çorum'dan Derlenen Geleneksel Çocuk Oyunları, Hitit Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayını: 7, Ankara, 64 s.
- OĞUZ, M. Öcal - GÜRÇAYIR, S. (2006c), 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Köy Seyirlik Oyunları, Hitit Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayını: 8, Ankara, 64 s.
- OĞUZ, M. Öcal vd. (2006d), 2005 Yılında Çorum'dan Derlenen Ağıtlar, Hitit Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayını: 4, Ankara, 72 s.
- OĞUZ, M. Öcal vd. (2007a), 2006 Yılında Çorum'dan Derlenen Alkışlar, Kargışlar ve Ninniler, Çorum Belediyesi Yayınları, Ankara, 157 s.
- OĞUZ, M. Öcal - GÜRÇAYIR, S. (2007b), 2006 Yılında Çorum'da Yaşayan Aşıklık Sanatı, Çorum Belediyesi Yayınları, Ankara, 127 s.
- OKUMUŞ, Hanifi, 1973 Bayat Yenişihlar köyü doğumlu, eğitimci.
- ORTAKÇIOĞLU, Nimet, 1962 doğumlu, Alaca Kıcılı köyü, (Görü-şen: Ahmet BOLAT, 2009)
- “Osmancık Deyimleri” www.osmancik.com.tr/public/pages [12 Aralık 2012]
- OZULU, Abdulkadir (2013), Çorum'da Oyun Eğlence (Folklorumuz-dan Örnekler, Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını: 11, Çorum, 112 s.
- OZULU, Abdulkadir (2016), Uluçınarlarla Konak Sohbetleri, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 375 s.
- ÖZÇATALBAŞ, Mustafa (2002), Şu Bizim Çorum, Kendi Yayını, 1. Baskı, İstanbul, 152 s.
- ÖZÇATALBAŞ, Mustafa (2003), Çorum ile İstanbul'un Arası, Kendi Yayını, 1. Baskı, İstanbul, 159 s.
- ÖZGÜR, Kemal - KOYGUN M. (2002), Duygu Dağarcığı, İstem Basımevi, Çorum, 112 s.
- ÖZHAN, Mevlüt (2005), Çocuk Oyun ve Oyuncak Terimleri Sözlüğü, Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon Ltd. Şti., Ankara, 255 s.
- ÖZKAN, Sadık, 1931 Çorum Mustafaçelebi köyü doğumlu, okuryazar.
- ÖZKAN, Ümit (2004), Kalecikkaya Köyü, Kırıkkale Matbaası, 96 s.
- ÖZTANIL, Osman Nuri (?), Sungurlu ve Bir Devri Yaşayanlar 1919-1945, Basım yeri - Basım tarihi yok, 32 s.
- “Öz Türkçe Bademcece”, <http://www.bademce.com/> [29 Ekim 2014]
- “Yöresel Kelimeler” <http://www.corumkargi.com/> [23 Şubat 2013]
- ÖZYÜZER, Yard. Doç. Dr. Lütfü, “Çorumca - Türkçe Sözlük”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/102107.asp> [23 Şubat 2013]
- PIROĞLU, Fikret (1981), Şiirlerim, İstanbul, 108 s.

- SAĞMEN, Ali İhsan (2009), Gökçam'dan Esintiler, Gökçamlılar Kültür ve Dayanışma Derneği Yayını, 1. Baskı, Orkide Basımevi, Ankara, 200 s.
- SARAÇER, Cevdet (2000), Tarihsel Doku İçinde Unutulan Bir Kent: Osmancık, Dört Renk Ltd. Şti. İstanbul, 410 s.
- SARIYÜCE, Hasan Latif (2004), Savaş ve Gonca Güller, Kum Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 367 s.
- SARIYÜCE, Hasan Latif (2006), Aygar Dağı Mektupları, Yaba Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 140 s.
- SAVCI, Salim, 1926 Osmancık - Seciğen (Çampınar) köyü doğumlu, emekli eğitimci, yazar.
- SEVER, Hüseyin, 1925 doğumlu, Dodurga Obruk köyü.
- SEYDA, Mehmet (2006), İhtiyar Gençlik, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara, 264 s.
- ŞAHADOĞRU, Şekip (1995), İnsan Sevgisi, 2. Cilt, Çorum Belediyesi Yayını, Çorum, 285 s.
- “Şivelerimiz” <http://www.corumkargiyagcilararkoyu.tr> [05 Ağustos 2011]
- “Şiveli Şiirler” <http://www.hayatname.com> [29 Temmuz 2013]
- ŞAHİN, Hamdi (1968), Yahu, Töyko Matbaası, Ankara, 32 s.
- TAHİR, Kemal (2004), Büyük Mal, Adam Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 420 s.
- TAHİR, Kemal (2006), Köyün Kamburu, İthaki Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 351 s.
- TAHİR, Kemal (2007), Damağası, İthaki Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 390 s.
- TAHİR, Kemal (2008), Yediçınar Yaylası, İthaki Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 367 s.
- TAŞLIOVA, M. Mete (2008), Sözlü ve Yazılı Kaynaklarla Çorum Halk Şiiri Antolojisi, Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Çorum, 634 s.
- TERZİ, Cesur (2004), “Çorum Yöresine Özgü Sözcükler, Söyleyişler ve Deyimler”, Çorumcu (Çorum Eğitim ve Kültür Vakfı) Yayını, Sayı: 15-16, İstanbul.
- TERZİ, Cesur, 1949 Çorum doğumlu, Çorum Belediyesi'nden emekli.
- TOK, Turgut (2006), “Çorum İli Ağızlarında Kullanılan Yerel ve Arkaik Kelimelerin Tarihi Süreçte Değerlendirilmesi”, Osmanlı Döneminde Çorum Sempozyumu (01-03 Ekim 2004), Çorum, s. 589-597.
- TOZLU, Sümeyra (2018), Çorum Halk İnançları ve Halk Hekimliği, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara, 152 s.
- TULUK, Memduh (1991), “Eski Çorum Günleri - Çocukluk Hatıralarımız”, Çorum Haber gazetesi (Yazı Dizisi), 29 Ocak - 14 Şubat 1991.
- TUNÇ, Yakup (1974), Çorum Alaca Kazası ve Yöresi (Kızkaraca, Çopraşih, İbrahim, Manışar, Dona, Söğütözü, Yeniköy, Hışır, Yağlıçal, Camilli) Ağızları, İstanbul Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul.

- TÜRK DİL KURUMU (1952), Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi, Cilt: 6 Folklor Sözleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 152 s.
- TÜRK DİL KURUMU (1993), Derleme Sözlüğü, 2. Baskı, 12 C.ilt Ankara, 4842 s.
- TÜRK DİL KURUMU (2005), Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara, 2244 s.
- TÜRK DİL KURUMU (1976), Zanaat Terimleri Sözlüğü, 1. Baskı, Ankara, 216 s.
- TÜRKOĞLU, Zeynal (2007), Besni'den Çorum'a Çakallı Aşireti Şemsi Uşağı Oymağı, Lider Matbaacılık, Çorum, 320 s.
- TÜTÜNÜDOĞRU, Ahmet, 1959 İskilip doğumlu, eğitimci.
- UCAR, H. Hayri (1957), Dilara (Şiirler), Yeni Adım Basımevi, Çorum, 87 s.
- UÇAKCI, İsmail (2006), Tarihi, Kültürü ve İnançlarıyla Sungurlu, Ankara, 385 s.
- UÇAKCI, İsmail (2006b), Orta Anadolu Halk Kültüründe Deyimler ve Hikâyeleri, Mavi Vizyon Matbaa Hizmetleri, Ankara, 344 s.
- [URAZ] Murat (1933), Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, Semih Lûtfi Sühulet Kütüphanesi Yayını, İstanbul, 527 s.
- YAKAR, İsmail Serdar (2008), Çorum İli Aşıklık Geleneği ve Aşık Rıfat Kurtoğlu, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, 1. Baskı., Çorum, 288 s.
- YOKSUL, Can (2011), Ozanî ve Şiirleri Üzerine, Kültür Ajans Yayınları, Ankara, 128 s.
- YOKSUL, Can (2013), Çorum Yöresi Sözlü Kültürü, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, 1. Basım, Çorum, 686 s.
- YÖNDEM, Sadık - GÜLHAN, Necati - DOKUTAN, N. Nurgül (1983), Çorum'da Düğün Geleneği, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü Derleme Ödevi. 112 s.
- “Yöresel Gelenek ve Göreneklerimiz”, <http://www.bademce.com/> [29 Ekim 2014]
- “Yöresel Kelimeler” <http://www.corumkargi.com/> [29 Temmuz 2013]